Tibet

Förord.

Detta arbete består helt och hållet av dokumentärt material i form av reseskildringar, artiklar om befintliga böcker och människor och högaktuella politiska, filosofiska och religiösa resonemang. Men framför allt är detta ett verk om Tibet, den mest hotade av alla världens kulturer, varför varje strå till stacken för Tibets sak måste betecknas som ett bidrag till hela mänsklighetens sak. Det finns ingen motsvarighet på svenska till föreliggande arbete genom dess mångfald och nästan heltäckande dokumentation av Tibet som kultur, folk och fenomen. Var så goda! Uttömmande information om Tibet i så många och så breda aspekter som möjligt – ett unikt referensverk utan motstycke!

TIBET

av Christian Lanciai,
Johannes B. Westerberg,
m.fl.

(1993-1999)

Innehållsförteckning.

(ett urval rubriker)

Del 1 : Tibetresan 1993
sid. 5
kapitel 13. Om reinkarnation
15. Nam Tso
17. Barkhor och Jokhang
22. Tibets självständighetshistoria i modern tid

Del 2
sid. 55
28. Beröringspunkter mellan lamaism och kristendom
34. Några författare om Kina (Han Suyin & Gladys Aylward)
35. Invändningar mot Paul Scott
Två omistliga klassiker om Kina (Edgar Snow & Jung Chang)
36. Doktor Sandys universalrecept
Talbot Mundy
Pearl Bucks bästa romaner
Den bästa boken om Tibet (Heinrich Harrer)
Till Kailas
37. Doktor Sandys Aids-statistik
Den vackraste boken om Tibet (Lama Anagorika Govinda)
Kommentar till Lobsang Rampa
38. Mystiken tätnar över Himalaya
39. Kims version av Darjeeling-konferensen
40. Svallvågor av Darjeeling-konferensen
41. Tibets hjältar
42. Senare hjältar i Tibet
43. Tibetanska brev (i utdrag)
44. Senare böcker om Tibet (John Avedon & Vanda Kewley)
Några extra notiser om tibetansk medicin
Doktor Sandys demission
45. Dharamsala
Vad tibetanerna protesterar emot
46. Från Manali till Mussoorie
Fenomenet Milarepa
Besöket i Pithoragar
47. Kalimpong
Giuseppe Tucci och Fosco Maraini
Om Panchen Lama
48. Sikkim
Ekai Kawaguchis resor i Tibet
Brev från doktor Sun
49. Åter Darjeeling

Vad bör man göra med Kina? av doktor Sun
50. Till Buddhagaya
Johannes summerar läget

Tredje delen

sid. 165
kapitel 51. Om Buddhismen
Till Dharamsala
52. Dharamsala
Rapport från Öst-Turkestan ("Sinkiang")
53. Till Rishikesh
De tre viktigaste böckerna om Tibet
54. Joshimath och Badrinath
Om Hinduismen
Walther Eidlitz: "Livets mening och mål i indisk tankevärld"
55. Den långa vägen till Kausani
Jim Corbetts tigrar
Kausani och Almora
Fallet Gandhi
56. Naini Tal
Den långa vägen till Darjeeling
Darjeeling
57. En dag i Gangtok
Den buddhistiska klosterregeln
Samtal i Kathmandu
58. Sista dagen i Darjeeling
Peter Fleming och det stora spelet
Den långa resan till Annapurna
En dag i Pokhara
59. Snöleoparden, av Peter Matthiessen
Kathmandu
60. Den långa resan till Buddhagaya
Den mirakulösa hemresan
61. Johannes julbrev
62. Pro memoria för Tibet
Paul Theroux' fantastiska tågresor i Kina och Tibet
Den idealiska Tibetresan
Tibet-dramatik
63. Hur Tibetresan blev en enda stor röra
Äventyret K2
64. Johannes B. Westerberg om Panchen Lama
Mordet på Panchen Lama
Politisk betraktelse
65. Chris´ resor i Indien och bortom
Problem i Öst-Turkestan ("Sinkiang")
Apropå "Den engelske patienten"
Aktiva telepaters hemlighet

66. Heinrich Harrers återkomst till Tibet
Beethoven, av Johannes B. Westerberg
Vad hände egentligen i Mongoliet?
Thubten Jigme Norbu
Expedition Tibet maj '97
Kathmandu
67. Lhasa
68. Gyangtse, Shigatse, Lhatse – och vidare
Gryning i öknen
69. Till Kailas
Parikrama
70. Till Mount Everest
Johannes avsked
Sista dagen i Kathmandu

Appendix

sid. 316
Tibets tragedi
Angående folkmord
Den förskräcklige baron Ungern-Sternbergs märkvärdiga karriär
Den förträfflige mästaren Lin Yutang
Kineser om Kina
Nordens främste Tibetförkämpe avliden (Carl Gustaf Lilius)
Dagens och gårdagens hippies (JBW)
Ondskans imperium (JBW)
Angående Kashmir
Osho – den nye Rasputin
Den omöjliga resan till Leh
Våld eller icke-våld? – Tibets ödesfråga (JBW och Doktor Sun)
Kinesiska miniatyrer
Fakta i fallet Karmapa
Vindhästen
Det finns hopp trots allt (Jamyang Norbu)
Brev från Bihar (Kim)
Över gränsen (Tenzin Tsundue)
Hertig Larson av Mongoliet
Doktor Sun utfärdar en varning

Copyright © C. Lanciai 15.6.1997

Tibet

Första delen.

1.

Vi lämnade ett anskrämligt nordiskt väder för att sväva över Stockholms skärgård, Åland och Barösund för att vid Porkkala och Helsingfors med Fagerö och Emsalö plötsligt lova över Finska Viken mot Estland och därpå ha hela Sankt Petersburg som en mycket liten karta långt under oss men med Nevskij Prospekt lika tydligt och dominerande ändå. Man häpnade över Ladogas väldighet och Onegas litenhet medan resten av Ryssland bara var fluffig vispgrädde tills man tog skuttet över de väldiga sibiriska floderna Ob, Irtysj och Jenisej. Vi var på väg mot Kina men inte bara till Kina. Från Peking skulle vi vandra över till ett mindre lokalplan som skulle föra oss till bondeupprorets bråkiga provins Sezuans huvudstad Chengtu, där vi skulle byta till ett ännu mindre lokalplan som skulle få besväret att sätta ner oss på de lufttunna höjderna i Lhasa 3700 meter över havet. Och därifrån skulle vi fortsätta med buss ännu längre bort från en förhoppningsvis försvinnande verklighet.

Vi var fjorton personer som reste tillsammans i egenskap av medlemmar i Svensk-tibetanska skol- och kulturföreningen, som organiserade resan. Dessa resor hade föreningen nu gjort fem år i rad, men nu skedde det troligen för sista gången: på grund av den svenska maxidevalveringen hade de blivit för dyra, det hade blivit svårare att få fram resenärer till dem, så nästa år skulle föreningens Tibetresa troligen bli både billigare och kortare.

Verkan av Kina var överväldigande. Efter Mongoliets och Gobiöknens förtorkade rödbrända vidder kom man in över ett välorganiserat lapptäcke av exemplarisk ordentlighet i en högt utvecklad agrikultur. Det första intryck Kina gjorde var av ordning, organisation och välstånd. När man kom in i Peking slogs man överallt av marknadsekonomins totala genombrott överallt. Detta är den nya kinesiska revolutionen – en kapitalistisk sådan. Överallt ser man engelska parallellt med de kinesiska skriftkrångligheterna, och man förbereder sig redan med entusiasm för olympiaden i Peking år 2000, fastän man ännu inte vet om man får den. Kina ser möjligheten som en etablering i den civiliserade världen som en nation i det internationella brödraskapet. Ändå har Kina en lika stor och lång civilisation bakom sig som Europa, Orienten och Indien. Problemet är att det uppstod en parentes i denna civilisation genom 1900-talets kriser efter den sista kejsardynastins fall och genom överklassdiktatorn Mao Zedongs alla katastrofala politiska misstag. De tre främsta av dessa var atombombsprogrammet, förtrycket av Tibet och kulturrevolutionen. Atombombsprgrammet var för Kina lika ekonomiskt fatalt som för Storbritannien, och

liksom engelsmännen förstörde en del av Australien förstörde kineserna delar av Sinkiang och Tibet, de båda ockuperade och förtryckta provinserna. Förtrycket av Tibet med förstörelsen av kloster, tvångssterilisering av kvinnor, inplantering av kineser, miljöförstöring och exploatering, har förstört Kinas politiska anseende över stora delar av världen. Genom kulturrevolutionen slutligen försökte Mao förstöra Kinas kulturarv, vilket han lyckligtvis inte lyckades med helt och hållet. Buddhismen upplever nu en renässans i Kina parallellt med att kommunismen mer och mer skrotas, och liksom konfucianismen och taoismen kommer buddhismen alltid att förbli aktuellare än någonsin medan Marx glöms bort.

Den stora tibetanska katedralen Yang He Gong var fullständigt intakt och i nästan lika perfekt skick som Taj Mahal och väl besökt för religiösa ändamål. De olika paviljongerna med de ena vackra Buddhastatyerna efter de andra förbereder besökaren för den överväldigande verkan av den innersta tempelbyggnaden med en Buddhastaty av trä som är 26 meter hög varav 8 meter ligger under jorden. Statyn av den stående Buddha i praktskrud lär ha skulpterats direkt av ett sandelträd som sedan under tre år fraktats på floderna från Tibet som en present till kejsaren av Kina. Omkring denna väldiga och sköna praktstaty av bländande majestät byggdes sedan templet, som ursprungligen var ett kejsarpalats.

Imponerande var även de tydliga manifestationerna av den traditionella kinesiska universalismen, som nu tar sig moderna uttryck. Kineserna försöker tydligt sätta Kina in i världens sammanhang, och även om Kina fortfarande anser sig vara Mittens Rike (mellan Europa och Amerika) dominerades alla hotell vi upplevde av ett modernt internationellt medvetande. Kunskaper i engelska språket lär vara mera utbredda i Kina än i Japan.

Den Vita Pagoden från 1200-talet med otaliga buddhistmunkars ben hade däremot skadats svårt under kulturrevolutionen men hade restaurerats. Den låg inbäddad i ett gytter av de typiska kinesiska slumkvarter med små trånga gränder som man påträffar överallt i Peking mellan skyskraporna. De märks inte om man bara håller sig till de överväldigande ståtliga kulisserna av skyskrapor och ståtliga hotell som dominerar staden, men om man väl får upp ögonen för dem måste man höja en aning på ögonbrynen inför det oändliga elände som breder ut sig. Och det är bara början av en avgrund.

2.

Baksidan av Kina blir genast mera påträngande i Tibet.

1951 ockuperades Tibet av det kommunistiska Kina. Det var en "fredlig" och "vänskaplig" ockupation som dock åtta år senare ledde till tibetanernas uppror i Lhasa. Vad som då var kvar av Tibets självständighet slogs ner med skoningslöst våld. Tibet lades under en kinesisk militärdiktatur, vars för landet mest förödande åtgärd var stängandet av klostren och förbjudandet av deras verksamhet. Hela Tibets kultur och

utbildningsväsen hade ombesörjts av klostren. Man kan säga, att plötsligt berövades tibetanerna rätten till utbildning. Följderna av detta blev under loppet av 30 år att ett kulturfolk reducerades till analfabeter, bara för att kineserna lättare skulle kunna behärska och förtrycka dem.

Det var början till eländet. Därefter drabbades Tibet dessutom av den kinesiska kulturrevolutionen, som med vett och vilja ägnade sig åt att förstöra så många kloster i landet som möjligt. Potala räddades genom ett underverk, kan man säga, genom Chou-En-Lais personliga ingripande, då han kommenderade sina egna trupper att skydda denna makalösa byggnad, men större kloster än Potala totalförstördes. Sedan tvångsevakuerades kineser i hundratusental från Kina och planterades in i Tibet vare sig de ville eller inte, varför Tibets huvudstad idag är mer kinesisk än tibetansk. I olika omgångar och på olika sätt bragtes 1,2 miljoner tibetaner om livet mest genom våld eller genom påtvingad hungersnöd. Det är en sjättedel av alla existerande tibetaner eller mer än 16 procent. De dugligaste tvingades i landsflykt till Indien, många bortfördes till okända koncentrationsläger och straffarbete varifrån de aldrig mera hördes av, och kvinnorna begynte tvångssteriliseras. Även tvångsaborter blev allt vanligare, och andra medicinska ingrepp gjordes på havande kvinnor så att deras barn föddes missbildade. Kinas 1,2 miljarder kineser, världens största befolkning, ville förvägra ett folk på sex miljoner, en halv procent, rätten att existera efter att ha redan metodiskt mördat en sjättedel av denna halva procent. Och ännu värre metodiska folkmord ägde rum i den lika hårt ockuperade provinsen Sinkiang, där Kina sprängde sina atombomber, men om dessa folkmord vet man ännu mindre än om folkmordet i Tibet, då Kina alltid metodiskt bemödat sig om att utplåna all vittnesbörd. Denna metodik har ingått i alla socialistiska diktaturers praxis.

Vi befann oss i ett land där det pågick en systematisk folkutrotning. En sjättedel av ett unikt kulturfolk hade mördats under loppet av 30 år, och världen hade ingenting gjort för att stoppa det utan bara låtit det fortsätta ske och tigande sett på.

3.

Vår reseledare berättade om Skol- och kulturföreningens historia. När klostren och undervisningsväsendet i Tibet stängdes 1959 drog många tibetaner i exil med Dalai lama. Flera av dessa drog ut i stora världen och gjorde där Tibets fall känt och bildade en förening för Tibets frigörelse från Kina. Denna förening blev internationell och sågs naturligtvis med mycket oblida ögon av Kina, som hävdade att föreningen bedrev ensidig propaganda. Kinas triumfkort härvidlag blev det kinesiska behjärtansvärda hälsoprogrammet för att rädda tibetanerna från lungtuberkulos, en konkret konstruktiv hjälpåtgärd vars huvudmotiv var att överskyla de övriga "befrielserna" från utbildning, klostertjänstgöring och mänskliga rättigheter. Många gick på denna kinesiska bluff, bland andra labour-regeringen i England på 60-talet och den mångbildade svenske författaren Tore Zetterholm.

För att ytterligare bättra på sitt anseende vågade sig Kina på att inbjuda några exiltibetaner som inte hade varit hemma på 30 år för att dessa, som berättade för hela världen om Kinas förstörelse av Tibets undervisningsväsen, skulle få se att tibetanerna visst hade rätt och möjlighet till utbildning. Två tibetaner från Sverige fick resa runt i Tibet och undersöka saken. Deras klara rapport om läget ställde Kina mot väggen då läget faktiskt var katastrofalt då nästan två hela generationer gått förlorade. De två tibetanska skolinspektörerna från Sverige utvisades och var inte mera välkomna till sitt egentliga hemland.

Men världen blev ännu mer medveten om Tibets fruktansvärda situation då den aktuella rapporten blev känd. Det värsta av allt var att ingen kunde göra någonting åt saken då kineserna var omöjliga att resonera med när det gällde Tibet. Men man gav sig inte utan sökte någon form av "gyllene medelväg", ett begrepp som om något är buddhistiskt. Resultatet blev denna helt opolitiska "skol- och kulturförening", vars målsättning var byggandet av en skola i Tibet. Efter tre års arbete och förhandlingar sade Kina slutgiltigt nej till projektet, och det verkade innebära slutet för föreningen och alla dess ansträngningar. Men efter detta totala nederlag vände det. Våren 1993 fick Lhasa en tibetansk borgmästare som lyckades få kineserna att underteckna avtalet om byggandet av en skola i Tibet med utländska (svenska skatte)pengar. SIDA skulle ansvara för projektet, och det gällde att se till att skolan sedan verkligen också skulle användas enbart till undervisning för medellösa tibetaner, så att inte kineserna lade beslag på den. Åtta klassrum skulle kunna tjäna 150 elever, och skolan skulle kunna bli ett föregångsexempel för andra skolbyggen i Tibet. Det har redan bildats en motsvarande förening i Amerika, som efter den svenska modellen också vill bygga en skola i Tibet, men den svenska skolan är alltså således redan under konstruktion.

Samtidigt måste man beundra tibetanerna. De ger intryck av att vara ett vitalt folk, och de är ofta storväxta och välskapta, vilket är att förundra sig över med tanke på Tibets genomsnittshöjd på över 3500 meter, vilket är betydligt högre än Bolivia. Bland kineserna påträffar man sällan exempel på skönhet och ännu mindre bland japanerna, i dessa länder kan mänskorna ha hur intressanta och karakteristiska drag som helst, men de är sällan vackra, medan tibetanerna ofta har oemotståndligt vackra och granna utseenden både bland männen och bland kvinnorna. Även deras klädedräkt röjer ett sinne för romantisk skönhet, och deras färger i särskilt de olika mörkröda nyanserna är underbara.

De ovärderliga klostrens kulturskatter, som till större delen totalförstördes under den kinesiska kulturrevolutionen – klostren och templen användes ej sällan till militärförläggningar och stall – har tibetanerna metodiskt återskapat från ingenting i kloster efter kloster. Det utsökta hantverket, som går igen i fantastiska gudastatyer, smörskulpturer, applikationer och broderier, gobelänger och andra konsttextilier, skördar triumfer i hela Tibet som får hela den kinesiska kulturrevolutionen att framstå som löjlig. Fortfarande håller kineserna klostren nere, kloster som tidigare hade många hundra munkar får nu bara engagera tiondelen därav, och klostren måste betala dubbla avgifter för elektricitet och skatter, men ändå kämpar munkarna vidare och visar prov

på en okuvlig moralisk kraft. Kina har redan fallit för marknadsekonomin och kommer kanske att falla ännu mera, men den tibetanska religionen har inte fallit ett steg från sina grundvalar trots världens största folks massiva och överväldigande grymma och omänskliga kraftansträngningar för att utrota den.

Bara för två år sedan hittades en munk strypt av polisen, för att han talat med västerlänningar om Tibets problem, medan myndigheterna officiellt förkunnat att han avlidit genom sjukdom.

Den kommande konferensen förbereds trots vissa svårigheter med synkroniseringen av kulturföreningens program med konferensdeltagarnas dispositioner. Kulturgruppresan är den idealiska täckmanteln för att dessa viktiga samtal över huvud taget skall få äga rum, men det är ytterst viktigt att man inte på något sätt riskerar kulturföreningens verksamhet. Därför får denna ingenting veta om den konferens som i största hemlighet förbereds för att diskutera problemet med Kina och dess nödvändiga lösning. Vår reseledare rentav förbjuder oss att göra några anteckningar om vad vi får se och höra här i Tibet. Därmed går han och kulturföreningen helt fria från allt ansvar för mina förehavanden som en möjlighet för representanter för förtryckta folk ockuperade av Kina att få deras fall presenterade för en annan opinion än bara svarslösa kinesiska stenansikten.

Om grälet med Johannes.

Som vanligt inleddes vår återförening med förhör och gräl från hans sida. Han ville veta allt om föreningen som jag reste med, och när han fick höra att 50% av deltagarna utgjordes av kvinnor och barn ville han inte mer höra talas om att ha något att göra med någon annan än mig i sällskapet.

"Du vet ju att alla som ses tillsammans med mig i ett land som detta riskerar att råka ut för problem. Även om jag aldrig har åkt dit så kan jag mycket väl en gång göra det, och i så fall åker alla dit som haft med mig att göra. Skulle jag bli gripen av kinesiska myndigheter för att jag vistas här med förfalskade papper skulle jag antingen omedelbart utvisas, sättas i koncentrationsläger eller avrättas som spion. Och alla som kände till mig skulle få liknande problem. Vi får inte riskera säkerheten för dessa sju kvinnor och barn."

Därmed var den saken slutdiskuterad. Hans stora gräl på mig gällde naturligtvis som vanligt mina ekonomiska utgifter.

"30,000 kronor! Och så mycket går du med på att betala för ett besök till Tibet fjättrad till en utländsk turistgrupp när du mycket väl vet att du tillsammans med mig kunde få uppleva hela Tibet med alla dess kloster gratis! För de pengarna hade du kunnat göra fem olika resor till Indien under sammanlagt fem månader!"

Han hade svårt för att komma över detta. Mina ursäkter, att det var mitt första besök i Tibet, att det även inkluderade Kina och att det var en fullkomligt säker resa hjälpte inte mycket. Det som han hade svårast för att förlåta var att jag inte kunde lita på honom och anförtro mig åt hans ansvar, att jag trodde så lite på honom. Det fanns

ingenting jag kunde ursäkta detta med.

"Käre Johannes, Naturligtvis hade du rätt i att resans pris var mer än vad jag hade råd till och att det fanns billigare alternativ. Jag visste samtidigt att jag tog risken att jag skulle få ångra utgiften efteråt, men nu efteråt ångrar jag ingenting. Jag kom trots allt billigare undan än någon annan i Skolföreningen, och framför allt: att resa med denna förening var enda sättet att resa säkert och göra resan legitimt. Jag hade en konkret grund att stå på som var bergsäker och kunde tack vare det orientera mig i större delen av centrala Tibet och dessutom fritt ta del av er konferens under fler lediga dagar i Lhasa än vad du eller jag hade räknat med. Förlåt att jag inte litade på ditt råd och beskydd den här gången utan i stället lät mig bli beroende av en skolförening, men vi kan ta skadan igen i framtiden. När vi träffas igen i Indien i höst, vilket jag hoppas på och ser fram emot, kan vi ha obegränsad frihet att noggrant konferera på alla punkter som vi tidigare försummat och som tarvar uppmärksamhet."

4.

Vi besökte Holiday Inn idag, det fulaste huset i hela Lhasa, en monstruös betongbunker, som då är stadens lyxhotell nummer ett. Dit kommer mest rika föråldrade amerikaner, som då får sin existens vadderad i bomull med egna guider, som givetvis är kinesiska. De får leva fullständigt isolerade på detta lyxhotell med tillgång till alla tänkbara moderna bekvämligheter, så att det blir omöjligt för dem att klaga. Den egna kinesguiden serverar dem sedan Tibet på sitt sätt och ger dem den kinesiska vetenskapligt vederhäftiga versionen av Dalai Lamas dumma landsflykt, tibetanernas tacksamhetsskuld till kineserna som byggt vägar och sjukhus och industrier åt dem, kulturrevolutionens nödvändighet i ett så efterblivet land som Tibet där munkarna tog alla landets rikedomar medan folket fick svälta, och så vidare. Meningen är att amerikanerna sedan ska resa hem och veta allt om Tibet och sprida sin förstahands-expertiskunskap i Amerika, som ger Kina pengar.

Bakom Holiday Inn finns ett annat hotell som heter Tibet Hotel. Även detta byggdes av kineserna med kommunismens medel och underhölls och betalades av kommunismen och hölls i perfekt modernt skick fastän gästerna uteblev. Efter 1989 fick verksamheten läggas ner då även pampar från Östeuropa och Sovjetunionen uteblev.

Naturligtvis har kineserna även gjort sitt goda i Tibet, och deras insatser har varit direkt berömliga när det gäller organisation av landet, byggandet av vägar och sjukhus, öppnandet av landet för världen, införandet av telekommunikationer och annat sådant. Endast deras industrialisering av Tibet kan ifrågasättas, då detta blev ursäkten för Kina till att plantera in en kinesisk befolkning i landet, som varken tibetanerna ville ha eller landet orkade med, och som genom kulturrevolutionen urartade till rena folkvandrings- och barbarinvasionen.

Problemet är den totala oförenligheten mellan kinesisk-kommunistisk materialism och den tibetanska religionen. Problemet och tragedin är gigantiska och oöverskådliga.

Kineserna försvarar plundringen och förstörelsen av 6246 kloster med att dessa kloster utsög folket som fick svälta medan munkarna bara mumlade sina böner och samlade guld. Denna fördom avslöjar en total saknad av intresse för att sätta sig in i tibetanernas sätt att leva, en total okunnighet och en total motvilja mot att skaffa sig kunskap. Argumentet i sig saknar inte en viss förnuftig och mänsklig logik, men ingenting kan förmildra statistikens obönhörligt sakliga siffror: 6246 kloster förstördes så att bara 13 blev kvar, och klostren råkade vara Tibets hela undervisningsväsen och universitet. I Drepung, en gång världens största kloster som en hel stad med 12,000 munkar, har de kinesiska myndigheterna bestämt att det bara får finnas 400 munkar. Kineserna betraktar det tibetanska munkväsendet som roten till allt tibetanskt motstånd mot kineserna, men de inser inte att de själva är skyldiga till att ha skapat detta envisa motstånd genom sina metoder.

Det är högst troligt att även till exempel engelsmännen hade kunnat organisera Tibet och förse det med elektricitet, sjukhus, vägar och telekommunikationer, och om engelsmännen hade fått göra det är det knappast troligt att de hade förstört 6246 kloster och planterat in en engelsk folkmängd på 50% av landets befolkning som ett led i moderniseringen. Snarare hade de vinnlagt sig om att bevara vartenda kloster exakt som det var i avsikten att snarare locka lönsamma turister till landet än att skrämma bort dem. I stället för att slå vakt om alla landets skattkammare och pittoreska kloster så plundrade kineserna samtliga kloster innan de brutalt förstörde dem genom bombning eller metodisk rivning, tvingade de motvilliga kineser i miljoner att våldföra sig på landet genom tvångsimmigration och stationerade de en väldig armé på c:a 500,000 man som en kronisk förtryckarelit och våldsförvaltare, som landet aldrig ens har kunnat försörja. Aldrig har en ockupationsmakt skämt ut sig mera efter Nazi-Tysklands fall. Här kommer det viktiga förhållandet fram att Kina inte är någon demokrati. Det styrs sedan årtusenden av dekret som kommer ovanifrån och som inte får ifrågasättas då de genom den makt som ligger bakom dem ju självfallet är ofelbara. Så var det redan på Shih-Huang-Tis tid, han som förstörde alla böckerna och offrade en femtedel av hela Kinas befolkning på att bygga den Kinesiska Muren, och så var det fortfarande på Mao Zedongs tid, han som tvångsindustrialiserade hela Kina och försökte utrota alla småfåglar, så att det uppstod en hungersnöd genom alla skadeinsektsexplosioner som dödade 43 miljoner kineser, och han som genomförde kulturrevolutionen som ett led i det ambitiösa försöket att utrota världsreligionen buddhismen, världens mest toleranta, livsbejakande och förståndiga religion, som inte ens missionerar.

Endast därför kunde kinesernas våldtäkt på Tibet lyckas: tibetanerna gjorde i regel inget motstånd, då religionen förbjuder dem bruket av våld. Tibetanerna är av naturen ett öppet, vänligt och lyckligt folk med stor humor, som fortfarande gärna ler trots 42 års ockupation, medan man sällan möter en lycklig kines. Man ser tvärtom mer betryckta och sorgmodiga kineser än leende och harmoniska sådana.

Eftersom tibetanerna tillät kineserna att ockupera Tibet 1951 utan motstånd såg också hela världen ingenting ont i det, och Mao lovade ju till och med att befria tibetanerna från deras fattigdom. Men den stora inkonsekvensen i Maos politiska

filosofi, budskap och ageranden kom skrämmande tydligt fram inför hela världen genom aggressionerna mot Indien 1962 på två fronter, i Kashmir och i Assam. Vad tusan menade sig kineserna kunna åstadkomma för gott genom att invadera Indien, som dittills varit Kinas bästa vän och till och med dess störste sympatisör? Före det hade tibetanerna redan fått erfara kinesernas mening med "befrielse", som i praktiken bara innebar utsugning av landet, förslavning av befolkningen och metodisk förstörelse av all dess kultur.

Att den kinesiska närvaron i Tibet inte är önskvärd av tibetanerna är alltför tydligt och kommer ständigt att förbli det. Kineserna har givit tibetanerna för djupa hjärtesår utan anledning för att Tibet någonsin skall kunna komma över det. Samtidigt förstår man kinesernas argument att den kinesiska civilisationen i Tibet nu inte längre bara kan skrotas. De måste lära sig existera sida vid sida, och det kan de bara göra om Kina gottgör sina misstag.

Och vilka spännande kontraster leder inte detta till i huvudstaden Lhasa, där tre olika befolkningar lever helt åtskilda från varandra i sina egna kvarter av staden: tibetaner i det underbart oordnade centrum, kineserna i den geometriskt strikta staden öster därom och muslimerna i de västra utkanterna. Och alla samlas de inbördes för att intrigera mot varandra: kineserna odlar sin paranoia och kör hårt med sin propaganda och myndighetskontroll, tibetanerna vittnar om sina martyrer inför nyfikna västerlänningar, och muslimerna skaffar sig allt tätare band med den lika förtryckta muslimska majoriteten i det kinesiska kärnvapensprängningsområdet Sinkiang, (egentligen Turkestan: "Sinkiang" är kinesiska och betyder "Ny provins".) Och mitt i denna smältdegel av kolliderande ideologier anordnas det en hemlig religiös-politisk konferens med deltagare från Mongoliet, Manchuriet, Turkestan, Tibet, Indien, Iran och även Kina i ett försök att komma till rätta med problemen, som bara ökas av att en sådan konferens är fullständigt olaglig och oönskvärd ur kinesisk myndighetssynvinkel, av att ingen ännu vet om konferensdeltagarna över huvud taget kan träffas, då alla är så väldigt uppbundna av sina egna grupper, och då denna konferens verkar fullständigt omöjlig att organisera och genomföra. Och allt tycks hänga på två svenskar, av vilka den ena är i Tibet olagligt och inte får kompromettera sina buddhistiska munkbeskyddare, och den andra, vars ansvar det är att dokumentera det hela, inte får kompromettera den kulturförening som han reser med och som han endast lyckats komma till Tibet genom.

5.

Idag besökte vi klostret Yerpa tre mil öster om Lhasa vid vägen mot Ganden. Vägen var bitvis besvärlig: den var på andra sidan om floden knappast bredare än bussens hjulbredd, den var bitvis översvämmad och använd av vattnet som flodbädd, och en bro, som bara bestod av fyra trädstammar belagda med flata stenar, var så osäker att alla passagerare måste stiga ur bussen för att lägga mera sten på bron och vänta tills bussen kommit över, varvid bron båda gångerna blev ännu mer riskabel. Själva klostret

låg på 4000 meters höjd, och de sista kilometrarna måste man vandra uppför. Klostret var ett av Tibets 6246 förstörda, det var helt och hållet lagt i ruiner av kineserna, och kvar av de en gång 150 munkarna var bara 16, som bebodde de berömda naturliga grottorna i berget högt ovanför klostret. Dessa grottor erbjöd en hänförande utsikt mot söder över det nästan overkligt vilt romantiska landskapet med den breda floddalen i fjärran med till och med en medeltida fästning uppe på en klippa. Klostret var 1300 år gammalt och alltså från 600-talet och hade historiska minnen från denna Tibets storhetstid.

Ruiner av det ödelagda klostret Yerpa, med barmhärtighetens mantra uppe på kullen och där ovanför en begravningsplats.

Hit flydde Palgyi Dorje efter att ha lyckats mörda konung Langdarma på 800-talet. Langdarma var tyrannen som försökt utrota buddhismen ur Tibet, och denne munk beslöt att ta lagen i egna händer. Vid en festival klädde han ut sig till en av dansarna, och i ett lämpligt ögonblick tog han fram pil och pilbåge ur kappan och sköt konungen till döds med den tredje pilen. Därefter flydde han på en svart häst, och även hans kappa var svart. Men han hade förberett sig väl. Kappan hade vitt foder, och hästen hade han svärtat med kol. När han red över floden vände han ut och in på kappan, så att den blev vit, och även hästen tvåddes ren och vit i floden, och därmed lyckades han fly till Yerpa.

Men hans förföljare fick snart veta om hans list och att han dolde sig i Yerpa. De kom då dit, men han gömde sig men blev ändå uppdagad av en av förföljarna. Denne lät honom emellertid vara, Langdarma hade ju inte precis varit världens bästa kung, och sålunda kom Palgyi Dorje undan med tyrannmordet. Men han tillbringade resten av sitt liv under botövningar i ett annat kloster högt uppe i nordost i Amdo.

Från detta kom man hem till Luciano Pavarottis konsert i Central Park i New York som visades även i tibetansk TV. Två helt olika världar, och ändå inte oförenliga med varandra.

Dagen var inte utan strapatser. En av oss blev ordentligt rödbränd i ansiktet och fick en präktig portvinsnäsa, men han hängde bra med ändå och tog strapatserna hjältemodigt. En av de andra, en dam, föll i ett nässelsnår och blev illa bränd på händerna och i ansiktet, och en annan, en av herrarna, blev biten av en hund så att hans byxor blev förstörda. Sådana galna hundar lär vara det enda i livet som Dalai Lama är rädd för. Annars gick allting väl, trots att det regnade mest hela dagen, och uppe vid klostret i Yerpa sken solen.

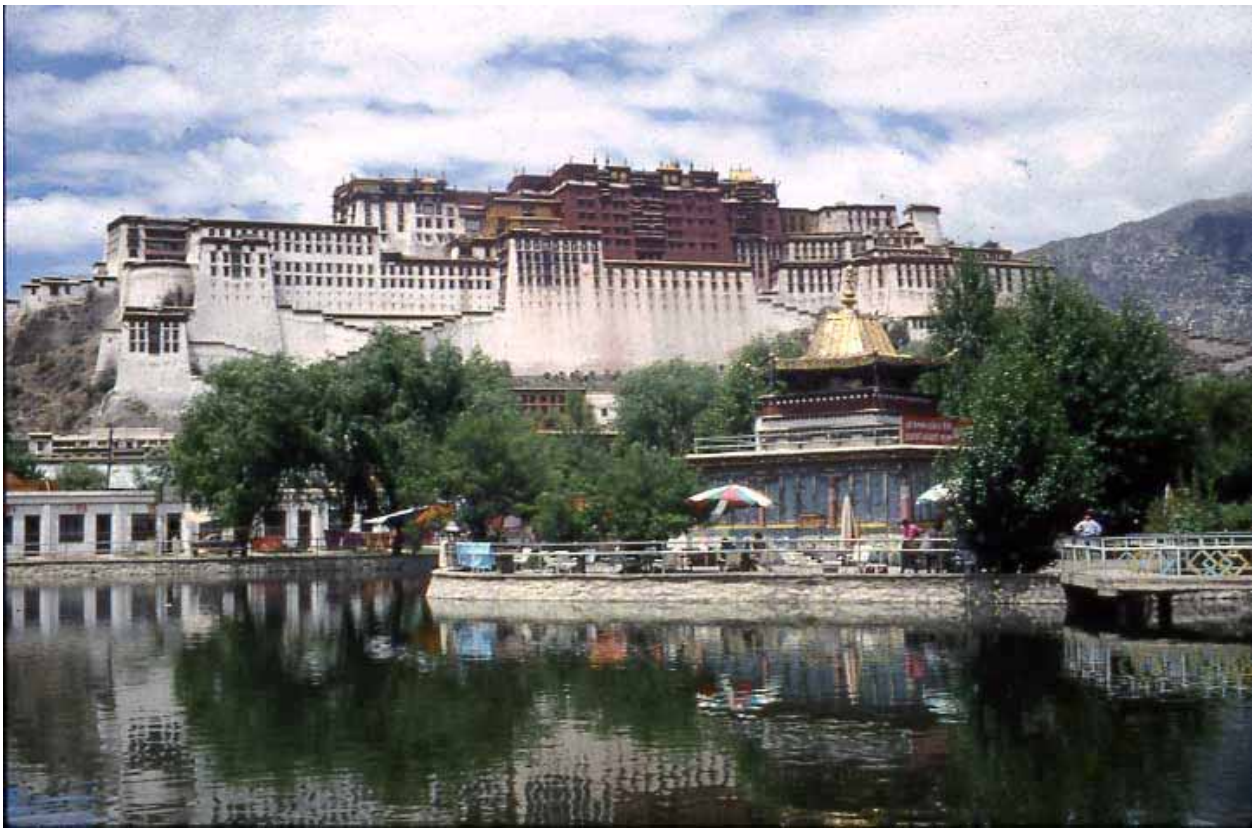

6.

Igår gjorde vi Potala, klostret Sera och det tibetanska medicininstitutet Mentsi Khang, som för min del var det intressantaste. I Potala, det världsberömda vinterpalatset för Dalai Lama, handlade det mest om att trängas tillsammans med

tusentals andra besökare och munkar. Det var Hongkongkineser, som tydligt stack av från normala kineser genom sina betydligt mer raffinerade klädutstyrslar, det var förhatliga kinesiska militärer, det var västerländska hippies och yuppies, och det var annat löst folk. Trots palatsets ofantliga storlek var rummen, kapellen och korridorerna smala och trånga, så trängseln var betydande. Lägg till detta alla de flammande oljelamporna överallt och ingen ventilation alls. Flera i vår grupp blev svimfärdiga.

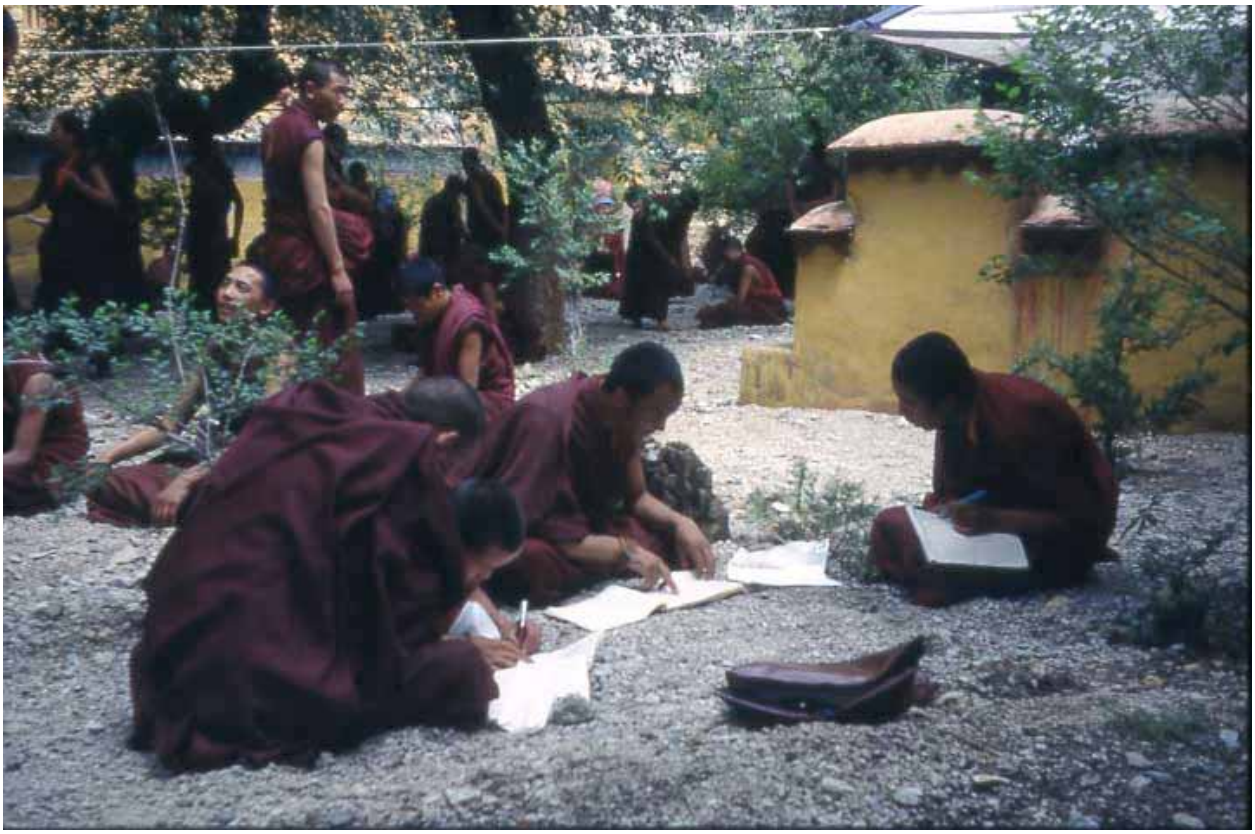

I klostret Sera norr om staden var det bara en annan turistgrupp som konkurrerade med oss, och de var greker. En hade kommit bort från de övriga och kom med i vår buss. Grekerna hade en engelsktalande tibetansk guide, vars redogörelser den grekiska gruppledaren sedan översatte till grekiska för grekerna. Klostret hade haft 5500 munkar och hade varit det näst största i Tibet. Nu var där i alla fall 400, och vi fick uppleva en del av dem debatterande i klosterträdgården. Ingen av munkarna hade gått in dit med skorna på utan lämnat dem utanför, medan vi och de grekiska turisterna klampade in med både skor och kameror och videos och nästan överträffade munkarna i antal. Munkarna var för fina för att protestera. För dem var deras egna filosofiska debatter vida mer intressanta än västerländska turisters klumpiga nyfikenhet.

Den tibetanska läkarvetenskapen är helt och hållet biodynamisk och okemisk. Om något är fel på patienten går man först in och undersöker hans matvanor och ger honom en diet. Om det inte hjälper går man in på själva livsföringen. Om det inte hjälper med sundare levnadsvanor går man in på meditation och religiösa övningar.

Först om det inte hjälper går man in för naturmediciner och kurer. Den kinesiska kulturrevolutionen förstörde Lhasas tibetanska hälsovårdsinstitut genom bombning där det sedan urminnes tider låg på berget intill Potala, som enligt kineserna lämpade sig bättre för en TV-mast, som nu står där i stället, med vars hjälp kineserna övervakar alla tibetaner i Lhasa. De har även bevakningskameror utplacerade på lämpliga oåtkomliga hustak, och torget framför katedralen Jokhang bereddes plats av kineserna bara för att de bättre skulle kunna kontrollera folkrörelserna kring helgedomen.

På kvällen berättade vår reseledare att det följande dag skulle vara Dalai Lamas födelsedag och att det därför väntades kravaller. Gruppmedlemmarna ombads undvika dessa och inte gå ut och fotografera. Förra året hade det rått utegångsförbud denna dag, två av damerna från gruppen hade ändå gått ut och fotograferat och blivit både nersölade med tsampa och tagna av polisen som vanliga demonstranter, vilket inte hade varit bra för föreningens ställning och prestige. Han bad oss enkom att gärna minnas vad vi upplevde men att inte dokumentera det. I år hade det denna dag projekterats en avfärd mot Shigatse och Sakya, kanske enkom för att hålla gruppen utanför tibetanska politiska skeenden.

Naturligtvis måste jag följa reseledarens direktiv och respektera hans ansvar. Troligen blir det så att jag får dokumentera och sammanfatta konferensens samtal först efteråt när jag är hemma i Sverige igen. Vi kan inte riskera att jag passerar genom Peking och Kinas gränspoliser med en mängd kontrarevolutionärt material, som kan försätta både vår förening, Jokhangs munkar och kanske hela Tibets befolkning utom Kinas mongoler, muslimer och få återstående manchurier i en ännu svårare situation än hittills. Man vet ju aldrig. Det har hänt förut att kommunistisk gränspolis konfiskerat både filmer och dagböcker.

Emellertid skriver jag ändå flitigt i mitt kollegieblock, och jag är övertygad om att ingen gränspolis skulle intressera sig för mina noteringar. Min skrivstil är ju så liten att den nästan är oläslig, dessutom är det ju latinskt alfabet, och så skriver jag ju dessutom åt fel håll och på ett språk som väl knappast någon kines ens kan identifiera.

7.

Vi for alltså till Shigatse följande dag. Tibets andra stad ligger 250 kilometer väster om Lhasa, man följer Lhasafloden ner till Brahmaputra och sedan Brahmaputra upp till Shigatse. Vägen är bitvis besvärlig fastän den är förhållandevis ny och modern. På vägen upp smalnar Brahmaputra till en smal fors mellan höga ravinväggar, bergen bredvid når över 6000 meters höjd, och den smala vägen genom det långa passet försvåras ofta av oåtgärdade ras i form av stenbumlingar som ligger mitt på vägen. Denna saknar vägräcke, så vid omkörningar uppstår det livsfarliga situationer då exempelvis vår fullastade buss med 15 personer måste köra om en bred fullastad lastbil med den forsande Brahmaputra 50 meter under oss till vänster som det enda vi har under oss åt det hållet. Längre upp blir Brahmaputra åter bredare och vägen mera tillförlitlig.

Shigatse är en dammig stad på 3900 meters höjd. Den är inte lika intressant som Lhasa, men även här drog den kinesiska kulturrevolutionen fram och ödelade Shigatses gamla fort från 1354 av nästan samma storlek och skönhet som Lhasas Potala. Det kallades också för "Lilla Potala" och var vitt och högrest liksom Lhasas stora Potala. De kinesiska rödgardisterna sprängde det med dynamit, så att det nu bara återstår en mörk kulle som nästan inte ens kan identifieras som en ruin. Shigatses fort var bland annat sätet för Panchen Lama, Tibets andliga överhuvud liksom Dalai Lama är dess världsliga. Panchen Lama, den tionde i ordningen, stannade kvar på sin post i Tibet medan Dalai Lama gick i landsflykt. Icke desto mindre fick Panchen Lama sitt palats och kloster plundrade medan Dalai Lamas skonades. Den tionde Panchen Lama, som dog 1989, anklagades för att ha samarbetat med kineserna, men detta var kanske en nödvändighet just emedan Dalai Lama gått i landsflykt. Någon andlig ledare borde stanna kvar och ta hand om tibetanerna, som även bor inom vidsträckta områden i Kina, framför allt i provinserna Sezuan och Tsing Hai. Och även om Panchen Lama började som en medlöpare till kineserna, han var de facto deras egen kandidat, så blev han sedan en mäktig förkämpe för tibetanernas sak, som vållade kineserna sådana problem, att de ett slag höll honom inspärrad utan att någon i världen visste var han var i fjorton år.

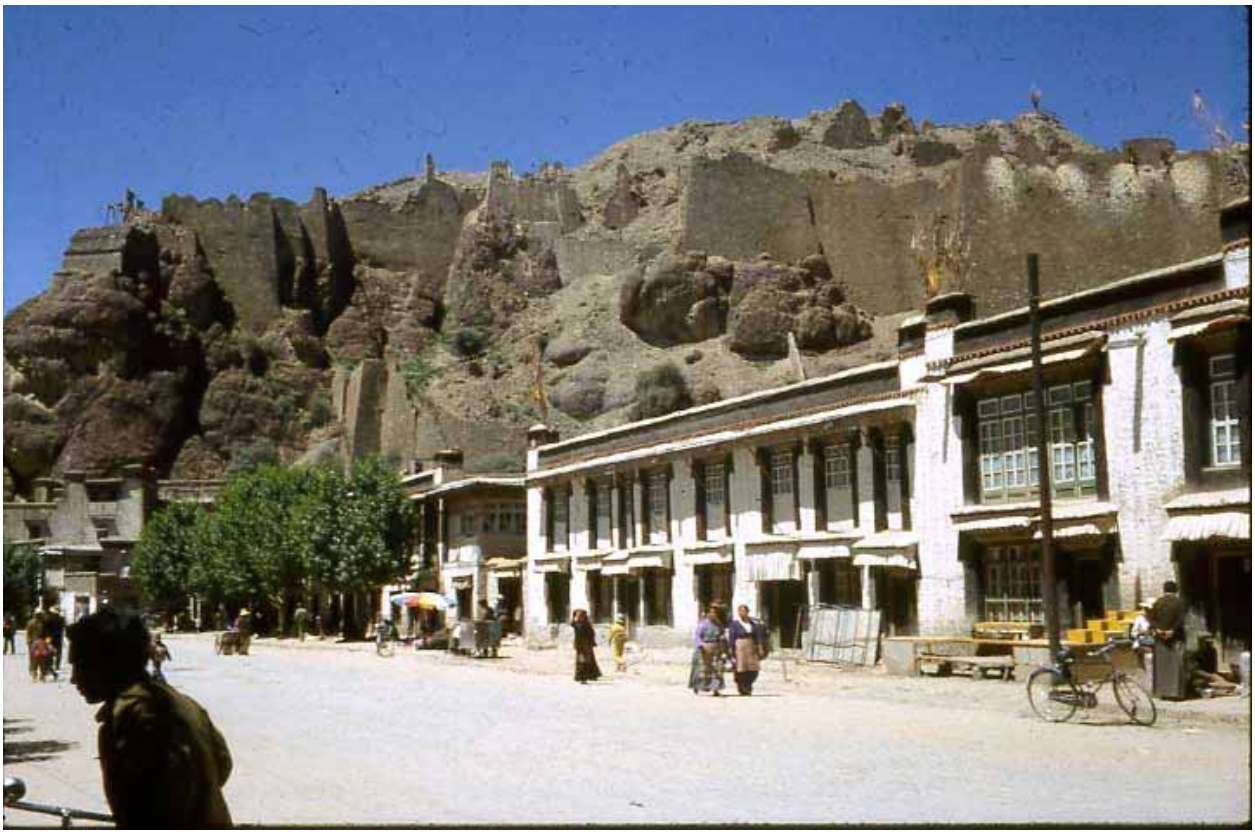

En skakande upplevelse måste vi erfara vid besöket i Sakya. Innan vi ankom till den uråldriga staden stannade vi utanför för att inta våra lunchkartonger från hotellet med

ägg, bröd, kyckling och vatten. Medan vi satt där i solskenet och åt dök det upp några tibetaner som visade sitt intresse. Några av oss var vegetarianer och avstod gärna sina kycklinglår åt dem, och de tog gärna emot dem, stannade kvar och blev fler till antalet. De var också mycket intresserade av våra tomma plastvattenflaskor, som vi gärna gav åt dem, medan de fortsatte att bli fler. Några av deras barn blev framfusiga och påträngande, och måltiden blev allt svårare att fullborda. Till slut började några av de smutsigaste och tovigaste barnen komma fram och rycka i vad vi hade. Då först gick det upp för oss att alla dessa trasiga smutsiga tibetaner helt enkelt var svältande tiggare.

Tre gånger på den 150 kilometer långa vägen till Sakya hade vi stoppats av kinesiska militärer. Första gången hade deras ärende varit att kontrollera att det inte fanns några tibetanska liftare med i vår buss: tibetaner hade tydligen inte rätt att lifta i sitt eget land. En av våra mer erfarna Tibetkännare visste att berätta, att om sådana kinesiska landsvägsmilitärer stoppade en buss med enbart tibetanska passagerare var det fritt fram för dem att plundra dessa, vilket ej sällan hände.

Sakya med sitt kloster från 1073 är unikt genom att det skonades av kulturrevolutionens hemsökelser. Anledningen var att Sakyas klosterväsen sedan 1200-talet haft goda relationer med Kina då redan mongolkejsaren Kublai Khan (som blev Marco Polos beskyddare) var en stor vän av Tibets religiösa traditioner och särskilt av dessa i Sakya. Staden var som hämtad direkt från medeltiden. På väggen i det enda hotellets restaurang (ett rum utan fönster i gluggarna och med träbänkar utan ryggstöd vid ohyvlade bord) hängde ett kokadaver, från vilket kocken vid behov karvade

köttbitar medan restauranggästerna kunde se på och väntades fortsätta äta med god aptit.

Flera har blivit sjuka i gänget. Några damer har drabbats av feber, diarréer och uppkastningar, och detta har även spritt sig till några av karlarna. En är verkligt illa däran och kan inte behålla någonting.

Dagens busstur till och från Sakya var på 300 kilometer, vilket tog åtta timmar längs en usel landsväg som var en enda lång oavbruten tvättbräda. Att bilen inte skakade sönder berodde väl på att den var japansk och inte kinesisk. Vi passerade ett pass på 4500 meters höjd, och Sakya låg på 4200 meter. Vi håller oss alltså på omkring 4000 meter, och här i Shigatsetrakten är klimatet torrt och gassigt, dammigt och ohälsosamt. Även en av veterandamerna, som varit i Tibet förut, har haft en dålig natt på toaletten.

Ju längre man vistas i landet, desto mera växer dimensionerna av den kinesiska förbrytelsen mot Tibet för ens medvetande. De har välsignat landet med vägar, överallt ser man det kinesiska vägverkets skyltar, men ingenstans arbetar detta vägverk utan att kinesiska militärer övervakar det hela. Arbetarna är vanligen fattiga tibetaner som drivs på av militärerna. Och varför var Kina redan på 50-talet så ivrigt med att bygga vägar i Tibet? 1959 stod den stora vägen mellan Lhasa och Peking färdig, och genast användes den uteslutande till att överföra halva Kinas krigsmakt till Tibet. Även alla broar, som Kina välsignat Tibet med, övervakas 24 timmar om dygnet av dessa militärer. Men vad är det för välsignelse med detta kinesiska välstånd, när dessa militärer sedan plundrar de tibetaner som vågar använda dessa kinesiska vägar, och när en västerländsk buss inte kan stanna i terrängen utan att det överallt ifrån dyker upp vittnen om att Kinas invasion av Tibet bara ytterligare utarmat det tibetanska folket och förvandlat det till ett outbildat folk av trasiga tiggare? Före invasionen 1950 lär Tibet ha varit ett välmående land med relativt hög levnadsstandard, högre än Kinas, medan Kina sedan med våld såg till att balansen vändes till motsatsen.

Det var intressant att jämföra Shigatses kinesiska och tibetanska befolkningar med varandra. Kineskvarteren känner man igen på att dess byggnader ofta är omgärdade av järnstaket av ansenlig höjd: ett vittne om att många kineser, om inte de flesta, lever som främlingar i Tibet i fruktan för tibetanerna och antagligen mot sin egen vilja: de har blivit utkommenderade och lever som i ett slags kinesiskt Sibirien. De tibetanska kvarteren är fattigare, men till skillnad från kineserna är tibetanerna hemma, de är vid gott mod, glada och optimistiska, och de umgås livligt socialt. Skillnaden rent mänskligt mellan de olika befolkningarna är som mellan natt och dag.

Och över hela Shigatse tronar de förskräckliga ruinerna av "Lilla Potala", som de kinesiska militärerna förstörde totalt utan anledning. De tibetanska kvarteren ligger närmast dessa ruiner, medan kineskvarteren ligger så långt därifrån som möjligt. Det stora klostret Tashilumpo, grundat 1447, klarade sig dock med mindre skador än de flesta kloster, och av dess tidigare 2800 munkar fanns det nu så mycket som 700 och mera. I detta kloster finner man kanske det vackraste kapellet i hela Tibet, den tionde Panchen Lamas stupa över de fem närmast tidigare Panchen Lamorna. Kapellet fullbordades i februari 1989, och bara några dagar efter fullbordandet avled den tionde

Panchen Lama under mystiska omständigheter: efter ett gräl med kineserna fick han besök av en okänd kinesisk sköterska, som gav honom en injektion, varefter han dog, medan kineserna hävdar att han dog först en dag senare av en hjärtattack, som sedan också drabbade ett misstänkt antal medlemmar av hans familj. Av alla tibetaner var han den obekvämaste för kineserna. Hans lik finns bevarat i ett av de mindre kapellen, där sorgen över den avlidne Panchen Lama fortfarande är levande och hålls levande genom ständigt förnyade ceremonier. Han kunde ha dött för en månad sedan. I oktober 1993 kommer hans stoft att flyttas till en särskild stupa. Men det stora stupakapellet, som han själv hann fullborda och inviga, och som överträffade allt vackert jag sett i Tibet hittills, vittnar i högsta grad om hur levande den tibetanska religionen och kulturen är trots alla kineser. Den kinesiska kommunismen är på fall, den har förlorat initiativet efter Mao Zedongs död och efter 1989, och Johannes har berättat att han hört från en tibetan i den kinesiska armén, att hela denna armé är lika fullständigt korrumperad som det kinesiska polisväsendet, som blev totalt genomkorrumperat redan under Maos sista tio år; medan buddhismen och särskilt dess tibetanska form är mera levande än någonsin och stadd i utveckling och besjälad av den bästa tänkbara moral i motsats till den kinesiska kommunismen, där en sådan alltmer saknas. Mitt intryck av den tibetanska buddhismen så här långt är, att den är världens högst utvecklade religiösa livsform. De andra delarna av den buddhistiska världen har var och en sin form av budddhism, det är Zen eller Mahayana eller Theravada eller något annat, medan den tibetanska buddhismen inbegriper buddhismen i alla dess olika former. Det säger även Dalai Lama, att det är bara den tibetanska buddhismen som omfattar alla former av buddhism och som är komplett.

Som kontrast till detta framstår miljön i "Shigatse Hotel", där man i baren sitter mellan en grupp greker å ena sidan och en grupp engelsmän-schweizare-tyskar å den andra, medan man ur barens grammofon får höra moderniserade kinesiska arrangemang av Schubert ("Ave Maria"), Beethoven ("Freude schöne Götterfunken"), Bach (Toccata och Fuga i d-moll) och Mozart (40-e symfonin) men även intimare musik med enbart violin och piano som Fibichs "Poem", Dvoraks "Humoresk" och Massenets "Meditation" och detta mitt i Shigatse, en avlägsen håla i Tibets torraste halvöken på 3900 meters höjd, som man bara kan nå längs tvättbrädsvägar med en enda fil utan vägräcken.

8.

I Gyangtse 100 kilometer sydost om Shigatse fick vi problem när vi besteg fortet. Det ligger på en 75 meter hög klippa som på sina ställen stupar lodrätt ner mot staden, och man kan klättra ända upp till toppen av fortet längs branta trappor och stegar. Naturligtvis är detta ansträngande på 4000 meters höjd, och fler och fler i gruppen blev efter, pustande och flåsande och fastnande i skuggan i skydd för den brännheta solen. Ljuset är så hårt och bländande i Tibet, att det är en plåga att vistas utomhus före solnedgången utan mörka glasögon, och ljuset är egendomligt nog som mest plågsamt

strax före solnedgången, när det drabbar en vågrätt i stället för lodrätt och det är omöjligt att undvika det. Vi får inte glömma, att dessa delar av centrala Tibet ligger på samma breddgrad som Kairo, Marrakesh, Kanarieöarna och New Orleans men 4000 meter högre upp, så att det kommer betydligt närmare solen.

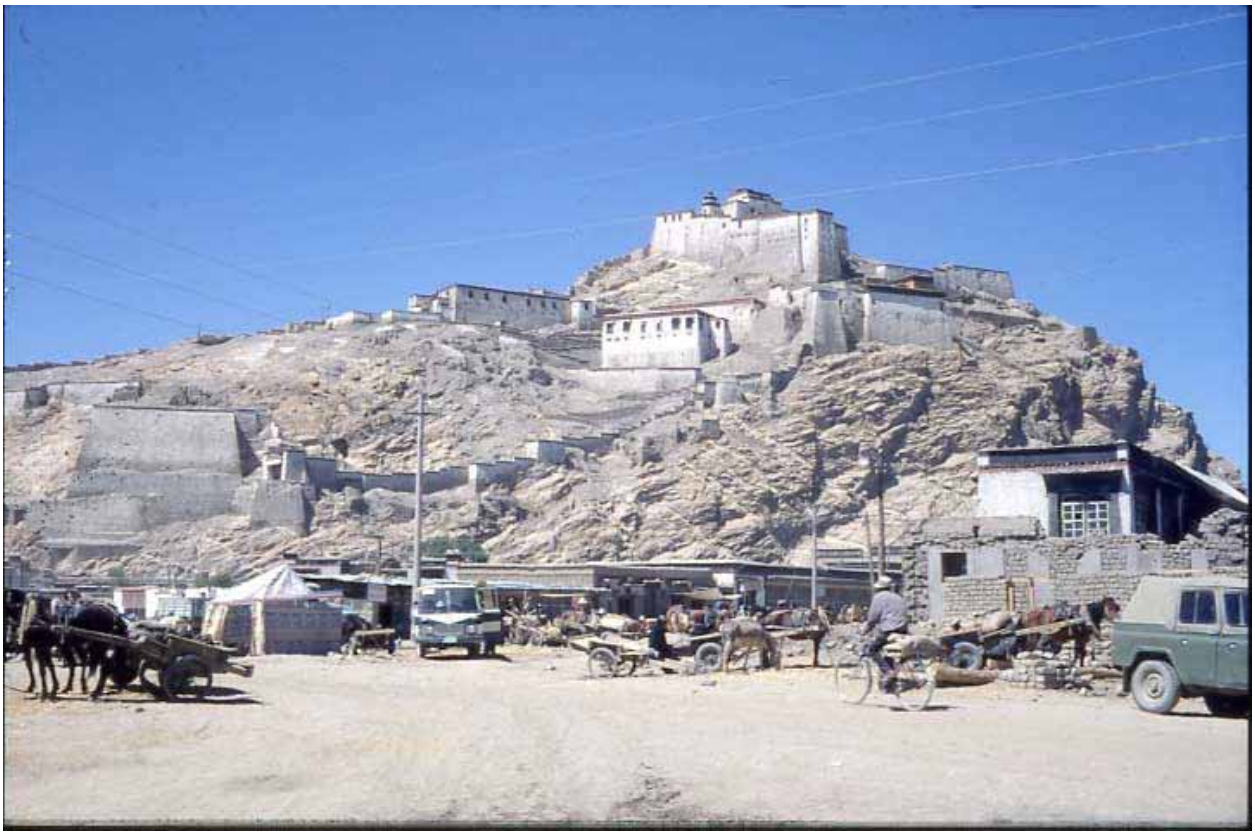

Det är sällan man träffar på en stad som domineras så totalt av en enda byggnad, som Gyangtse domineras av sitt makalösa fort från 1440. Denna klippa med det spetsiga fortet som kröner den ger hela staden en mycket dramatisk prägel, som nästan verkar spansk genom dessutom de bergiga omgivningarna med både flod och grönskande slätter därtill. Engelsmännen kom så långt som till Gyangtse 1904, men fortet blev så svårt för dem att inta att de sedan inte fortsatte mycket längre in i landet och lät det förbli självständigt. Man kan beklaga detta, då ett brittiskt mandat i Tibet troligen både hade lett till ett undvikande av såväl kinesisk invasion och folkutrotning som kulturrevolution och till en mycket tidigare självständighet (än vad kineserna kommer att vara villiga till) med både bibehållet och oxfordiserat utbildningsväsen.

För övrigt infann sig de vanliga tibetanska symptomen även i Gyangtse, landets fjärde stad efter Lhasa, Shigatse och Chamdo. Det stora befästa klostret Palkor Choide med den 32 meter höga stupan Kumbum hade haft nio klosterbyggnader och 3000 munkar. Kineserna totalförstörde sju av de nio klosterbyggnaderna i kulturrevolutionen och bibehöll de övriga två bara emedan de erbjöd inkvarteringsmöjligheter för den kinesiska armén, "folkets befrielsearmé", men naturligtvis rensades dessa byggnader

invändigt från många oersättliga religiösa konstverk. I synnerhet statyer har kineserna i allmänhet slagit sönder eller bortfört till Peking medan alla konstverk i metall, trä och textilier i allmänhet sålts på den internationella antikvitetsmarknaden i Hongkong för att skaffa Kina hårdvaluta. Även det betydande nunneklostret högre upp för berget hade förstörts, och de återstående nunnorna hade sökt sin tillflykt till ett mindre kloster närmare Palkor Choide. De ville visa begravningsplatsen åt oss, men det visade sig att kinesisk militär befann sig vid denna. Nunnorna vågade därför inte riskera repressalier från de kinesiska myndigheterna med att för västerlänningar visa sina martyrers gravar.

Nu fanns det i alla fall 500 munkar i klostret Palkor Choide. Det var även glädjande att konstatera att staden var mycket mer tibetansk än kinesisk. De kinesiska kvarteren var tämligen få och instängda, medan man nästan bara såg tibetaner överallt. När Dalai Lama rest till Indien, vilket han gjort många gånger, tog han i allmänhet vägen över Gyangtse för att därifrån fortsätta längs vägen mot Sikkim och Darjeeling, den historiska handelsvägen mellan Tibet och Indien, som kineserna sedan har stängt., liksom alla andra vägar och pass mellan Tibet och Indien. Söderifrån kan man numera bara komma in i Tibet via Nepal och då nästan bara via Kodarivägen från Kathmandu, men det finns även andra mer hemliga pass, som ingen normal västerlänning väljer att ta och som därför är så gott som obevakade.

9.

Vi återvände från Gyangtse till Lhasa via Den Turkosfärgade Sjön eller Yamdrog Tso, snarare ett system av sjöar, halvöar och öar än någon enhetlig sjö. Den är en av de fyra heliga sjöarna, och de andra är då Nam Tso i norr, som vi kommer att tälta vid, Mapam Yumtso vid det heliga obestigliga berget Kailas i västra Tibet och en för mig okänd sjö i Indien, kanske Tso Morari i Kashmir. Vissa räknar också den stora sjön Koko Nor i nordöstra Tibet som en av de fyra heliga. Vi skulle ha besökt ett kloster vid denna otroligt vackert färgade turkossjö, det vackert belägna klostret Samding på en av halvöarna, men klostret låg i ruiner och var tomt, sedan dess abedissa hjärntvättats av kineserna och nu bodde som vanlig sekulär kvinna i Lhasa, och vägen dit var ofarbar. Mao Zedong förbjöd 1966 all religiös verksamhet i hela Kina och då även i det ockuperade Tibet; då förstördes de 6246 klostren, och alla munkor och nunnor drevs ut ifrån dem av vilka 400,000 mördades på ett eller annat sätt, varefter klosterruinerna fick stå tomma och övergivna och förstörda ända fram till 1979 tre år efter Maos äntliga död. Då först började munkarna återuppta det religiösa arbetet, och många förstörda kloster väcktes till nytt liv. Samding väntar dock fortfarande på sin återupprättelse.

Kineserna ville även använda denna heliga sjös vatten för ett vätekraftverk, som då skulle leda vatten genom berget för att se om där fanns guld eller uran. Panchen Lama lyckades bromsa detta företag, men efter Panchen Lamas bortgång genomfördes det. Sedan har dess har sjöns nivå sjunkit betydligt, ty den har ett mycket begränsat naturligt utlopp. Dess vackra turkosfärger anses bero av dess rikliga halt av mineraler,

då den egentligen är en saltsjö men en otroligt djup sådan. Vad kineserna hittat genom att genomspola berget med den heliga sjöns vatten förmäler ännu inte historien.

Därmed var vår rundresa i södra Tibet på nästan 100 mil avslutad. De högsta passen var på 5000 och 4800 meter, och de högsta bergen vi såg var på 7200 meter. Men många blev sjuka på kuppen. En dam kom hem till Lhasa halvdöd med både feber, diarré och kräkningar, båda barnen har drabbats av antingen kräkningar eller höjdsjuka, och även de stöddigaste har fått vika sig för egna magbesvär. Själv mår jag inte heller särskilt bra, även om jag mår bättre än vissa andra; men nu är det dags att inleda de första rapporterna från Johannes konferens:

Lördag 10.7. Jag träffade Johannes i kväll utanför Jokhang klockan 20.20. Han var glad åt att se mig och på gott humör. Vi gick omkring där bland prostrerarna och pelarna medan vi diskuterade varandras situationer. Till slut fastnade vi sittande på ett av de efter dagens affärer varulösa torgstånden utanför templet medan några prostrerande tibetanskor anförtrodde oss sina persedlar att vakta medan de prostrerade sig. Vi kom nu in på frågan om morgondagen och kom fram till att det skulle kunna gå att inleda de riktiga överläggningarna. Tibetanen, indiern, muslimen från Kashgar, muslimen från Iran, mongolen, manchuriern och kinesen var alla tillgängliga och var ivriga att få se mig, Johannes "bror" från Norden. Emellertid är situationen känslig, och vi måste ständigt vara vaksamma på vad som händer och rör sig omkring oss när det gäller människor, fastän det skulle kunna gå att få ett eget kapell för oss själva som

publiken inte skulle kunna komma in i, men möjligheten av sådana störningar kan inte uteslutas helt. Exempelvis måste vi ge intresserade munkar tillträde, men vårt enda språk kommer att vara engelska, som alla buddhisterna och muslimerna kan. I värsta fall kan de översätta för varandra. Vi är alltså fem buddhister, två muslimer och två kristna, om man kan kalla mig och Johannes för sådana. Även Kim, indiern, är tämligen ekumenisk och europeisk. De är intressant att både de kristna och muslimerna för sig är i minoritet medan buddhisterna ändå inte är i majoritet då Kim som neutral världsmedborgare kan vara tungan på vågen i diskussionerna.

När vi bestämt tid och mötesplats skildes vi genast, det vill säga, han lämnade mig för att vika in till sina buddhistiska vänner medan jag satt kvar och funderade över det hela. Jag hade bara suttit där i fem minuter när reseledarna från skolföreningen i sin tur kom till Jokhang för att försvinna in i templet på *sina* privata konferenser. De såg mig inte. Hade de sett Johannes måste de ha tagit honom för en vanlig khampa, ty så såg han ut i sin förträffliga förklädnad med sitt långa hår helt svartfärgat och flätat under den stora breda hatten. Jag lät dem vara i fred och gick. Klockan var omkring nio.

10.

Söndag 11.7. Startade hemifrån strax efter 10. Vädret var leende och strålande. I Jokhang inväntades jag av Johannes, men alla hade ännu inte kommit. Under tiden diskuterade vi med en munk. Templet var öppet och fullt av besökare, så det skulle inte

bli lätt att få vara ostörda. Munken menade att det bästa vore om vi helt enkelt begav oss upp på taket. Där kunde vi gå omkring som vilken turistgrupp som helst, och ingen skulle störa oss eller ens bli nyfiken på oss då. Vi kom fram till att detta var det bästa. Enda nackdelen med detta var att solen låg hårt på takterasserna, men vi kunde alltid vid behov ta vår tillflykt till den gröna soffan under soltaket, munkarnas sköna svalkningssoffa. Under tiden kom kinesen, och vi begav oss alla upp.

Det var bara Johannes och Kim som jag kände förut. Mannen från Iran var en spenslig småväxt man med skarpa drag, och han verkade väl kraftig och beslutsam för att vara så liten. Mannen från Öst-Turkestan ("Sinkiang") var en imponerande bjässe, nästan en gigant, med drag av både okuvlig stolthet och ett överlägset lugn. Mongolen verkade vild och smutsig och hade ett grymt drag men var samtidigt en mycket romantisk typ. Manchuriern var den minsta av alla, en mycket liten man med något hjälplöst över sig. Johannes berättade för mig att han var den siste överlevande av sin familj, som alla hade omkommit genom japaners eller kinesers övergrepp i hans land. Kinesen, slutligen, var en ädel man vilket syntes lång väg. Föga anade jag hur mycket jag skulle få med honom att göra i framtiden och hur mycket han i framtiden skulle återkomma i mina tankar. Detta var det enda tillfälle jag någonsin fick träffa honom, den fine gamle doktorn, men jag fick genast från första ögonblicket en mycket djup respekt för honom.

De var alla mycket glada och tacksamma över att få träffa mig och samtidigt mycket nyfikna, men Johannes gick genast till saken och fick i gång huvudfrågorna. Han skötte det bra, men alla var inte lika bra på engelska. Manchuriern, mongolen och uiguriern övergick ofta till sina egna språk särskilt sinsemellan, varpå Johannes genast började tala svenska med mig, vilket återförde de tre till den engelska ordningen. Kinesen talade en utsökt engelska liksom iraniern, medan munken bara talade tibetanska, vilket Johannes översatte för oss andra. Under fyrtio minuter blev vi inte störda alls. Sedan måste munken gå, solen var bränande, och ingen utom kinesen hade någonting på huvudet, alla var nöjda med denna inledande presentation av problemen, så vi bröt alla upp samtidigt. Även Kim hade några brådskande ärenden i staden. Endast Johannes och jag satt kvar på den gröna soffan och diskuterade resultatet av debatten, tills det plötsligt kom en grupp amerikaner upp för trappan iförda shorts, korta ärmar och bärande på whiskeyplastpåsar. Johannes kan inte med turister och såg detta störande element som ett tecken på att förmiddagens program var avslutat. Han gick ner och försvann efter att vi avtalat en tid på eftermiddagen på ett annat ställe där säkert ingen skulle störa oss. Jag satt ensam kvar, och amerikanerna kom då fram och satte sig bredvid mig och visade sig inte vara amerikaner utan holländare. Jag hade ett mycket intressant samtal särskilt med deras tibetanska guide, och medan vi satt där kom fem svenskar ur skolföreningen upp och bidrog till diskussionen. Klockan var då halv tolv.

Eftermiddagens fortsättning av samtalen tog en kritisk vändning. Kinesen kom med förbluffande yttranden som bara kunde tolkas som direkta provokationer i synnerhet mot muslimerna, men samtidigt kunde man inte bemöta honom eller komma åt honom, ty hans gliringar var för subtila. "Vad menar han egentligen?" frågade jag Johannes, som

svarade: "Ta det lugnt. Han har något utspel på gång." Men hans gliringar var så tydligt avsiktliga, att de båda muslimerna till slut protesterade. De ville inte vara med längre om de måste höra på sådana förolämpningar, och både mongolen och manchuriern tog deras parti. Det var bara jag, Johannes och Kim som inte kände oss förolämpade av kinesen, men vi förstod hur de andra kände sig förolämpade. Hans kanske giftigaste gliring till muslimerna var något i stil med: "Men hur har ni muslimer rätt att komma med protester mot den kinesiska kommunismens diktatur när det inte finns någon värre diktatur i världen än den muslimska?" Och han bara accelererade hela tiden. Till slut fick muslimerna nog, de ville inte vara med längre, och mongolen, manchuriern och även tibetanen tog deras parti. Alla fem drog sig tillbaka i protest, och detta bekymrade Johannes.

När kinesen befann sig ensam med oss tre kom han med sitt häpnadsväckande utspel. Han bad Johannes om ursäkt för att han skrämt de fem på flykten, men det hade varit avsiktligt, emedan han velat tala ensam med oss tre. Han hade ett otroligt förslag. Han kom med en fullt utvecklad plan som han presenterade för oss som ett förslag som gick ut på att få Dalai Lama återinsatt i sitt ämbete i Lhasa, som om *vi* kunde hjälpa honom med någonting sådant. Johannes och jag tittade på varandra och visste inte vad vi skulle tro. Jag sade ingenting, men Johannes började klokt nog försöka utrannsaka motivet till ett sådant förslag. Det visade sig att kinesen skämdes för Kinas misstag och var orolig för Kinas framtid. "Om någonting händer vill vi inte ha bara fiender omkring oss utan även vänner. Genom Kinas politiska misstag har vi gjort Tibet till vår mest oförsonlige fiende fastän de aldrig visat det, och ingen fiende är mer fruktansvärd än en fiende som inte visar sin fiendskap. Jag och många andra upplysta kineser vill gärna försöka gottgöra Kinas politiska misstag."

Detta var kinesens förbluffande utspel. Han ville faktiskt återinsätta Dalai Lama i hans ämbete i Lhasa. Det var ingenting att tillägga. Johannes avslutade förhandlingarna med den motiveringen att jag skulle resa bort i morgon bitti, och kinesen tackade artigt för sig och gick.

"Vad tror du om detta?" frågade jag sedan Johannes. Han menade att denne kines visste mer om Kina och dess aktuella politiska läge än de flesta andra och att därför ett så desperat utspel var anmärkningsvärt. Men det bekymrade honom mer hur han skulle få tillbaka de andra fem under samma tak som kinesen igen. Kim var som vanligt neutral och hade ingen egen kommentar, men det verkade som om han betraktade utspelet som ett positivt tecken.

Detta var första gången jag blev bekant med doktor Suns otroliga framsynthet. Alltid när han sedan dess under åren kommit med nya utspel har det varit med samma elegans och obegripligt självklara framsynthet, som om han tog det för givet att alla människor genom en självklar nödvändighet måste vara lika kloka som han. Att få Dalai Lama tillbaka till Lhasa och fullt återupprättad och erkänd i sitt ämbete som högste ledare för all buddhism skulle samtidigt vara en diplomatisk triumf för Kina och en glädje för alla tibetaner, och doktor Sun hade redan 1993 en fullt utarbetad plan för att åstadkomma detta. Han intar en särställning i Kinas undre demokratiska värld,

ingen har kritiserat Kinas ledning så hårt som han, medan han samtidigt alltid klarar sig och förblir respekterad. Hans senaste dramatiska utspel (1998) gällde dammbygget i Yangtse Kiang, som han vågat beteckna som "de gamla ofelbara diktatorernas definitiva senilitetsförklaring". Han menar som många andra att de fattat beslut om detta projekt med sin kommunistiska dogmatiska ofelbarhet som enda grund – alla vetenskapliga fakta har körts över och ignorerats med en lika katastrofal dumhet som Stalins, som också trodde att han kunde köra över naturen.

På kvällen träffade jag Johannes igen för sista gången på tolv dagar. Vi diskuterade dagens debatter, och han kunde inte lova att alla de andra sex (utom Kim, han och jag) skulle kunna träffas igen, men han skulle göra ett försök att hålla dem kvar. Emellertid var han ganska pessimistisk. När vi gick där tillsammans bland folket i Barkhor måste jag plötsligt stanna inför oväntade sensationer i bukregionen. Det var kraftig väderlek på gång. Han tolkade saken på sitt sätt och sade, att det var bäst att jag skyndade hem. "Du kommer att få en kraftig diarré inom en kvart." Jag lydde hans råd, vi skildes hastigt där i solnedgången över Barkhor, och tyvärr fick han rätt, men jag hann precis innanför toalettdörren innan ovädret bröt ut.

Eftermiddagens samtal hade pågått från halv fem till sex, och kvällens hade varit mindre än en halvtimme. För mig hade det varit svårt att samtidigt sköta dessa plikter mot dessa människor och hålla mig till min resegrupp inom skolföreningen, utan att dessa fick veta om de andra, men det hade gått trots allt. Emellertid var situationen lika svår inom båda grupperna: samtalen i Jokhang hotade spricka genom motsättningar och antipatier, och inom resegruppen låg tre damer sjuka, och vi skulle nu ut på en elva dagars tälttur i norr ut i kalla ödemarken...

11.

Vi begav oss till Tsurpu, ett mycket märkligt kloster sju mil mot nordväst från Lhasa en bra bit upp i bergen. Klostret har en lama som bara är nio år gammal (1993), men det är inte det märkligaste med klostret. Det totalförstördes under kulturrevolutionen, då kineserna faktiskt bombade sönder det med flygplan, då de misstänkte att klostret härbärgerade motståndare mot kineskommunismen. (Vilket kloster i Tibet gjorde inte det? Kineserna inledde den metodiska förstöringen av alla tibetanska kloster redan 1956. Före det hade de inte en fiende inom Tibets gränser, men det första angreppet mot tibetanernas religion, som genomsyrar allt tibetanskt liv, gjorde alla tibetaner till kinesernas hemliga fiender kanske för evigt.) En energisk lama tog ledningen för de överlevande i ruinerna, och nu är hela klostret återuppbyggt exakt som det var. Samma lama tog sig an undervisningen av den nya 9-årige laman, den så kallade Karmapa, överhuvud för en av Tibets fyra klosterordnar. Vi fick träffa denne gamle lama och undfick välsignelser både från honom direkt och från den 9-årige Karmapa. Men det märkligaste med detta tillflyktsmål uppe i bergen var naturen.

Man kunde gå upp på berget ovanför klostret och där följa en liten vindlande bergsstig (c:a 4500 meter över havet) längs med vilken otaliga eremitboningar låg

belägna ofta ute på svindlande klipputsprång och toppar. Hit hade vår guide tagit sin tillflykt i ett eremitrum under sex månader av förföljelse, och man kunde förstå att det tidvis hade varit lättare att överleva här uppe som tibetan än nere i bygderna där kineserna gjorde sina metodiska bärsärkargångar bland civilbefolkningen.

Ovanför Tsurpu låg ett berg på 6000 meter med snötopp som var ytterst frestande att bestiga då det såg så lätt ut. Emellertid blev det svårare ju närmare man kom, och när man väl kommit på fel sida om en strid fors utan övergångsställen högre upp var det bara att ge upp och vända. Men det var fascinerande att bekanta sig med nomadernas liv uppe på 5000 meter där de drev sina hjordar av jakar och får, och en liten herdepojke sprang omkring där uppe och lekte på denna höjd som i vilken barnpark som helst nere i en kuststad.

Nomaderna liknar mycket de nordamerikanska indianerna. De bär sitt hår mycket långt, både kvinnor och män, och ju längre desto bättre, och dessutom förlänger männen sitt hår ytterligare med att fästa en lång antingen röd eller svart tofs vid ändan av sitt väl flätade hår. Sedan virar de håret med den knallröda långa tofsen som en turban runt huvudet som de fäster med ett silversmycke. Johannes har utrustat sig just på detta sätt. Han har först färgat sitt långa hår kolsvart, flätat det och satt upp det med den långa röda tofsen som en turban. Han är tillräckligt bronserad i hyn för att kunna tas för en tibetan eller urguit kanske snarare, ty han är högväxt och har stora blå ögon,

vilket ingen tibetan har. Därför har han mest gått med mörka glasögon men även klätt sig tibetanskt, varför han nästan omöjligt kunnat tas för en svensk.

På natten kom krisen. Vi låg i ett tvåmanstält med den brusande forsen strax utanför, och vädret var hotfullt och rått, det regnade mycket, och även andra i lägret hade problem. Mitt i natten vaknade jag i min sovsäck i fullständig panik inför den kommande explosionen jag kände i mitt inre som en oundviklig naturkatastrof: "Nej! Nej! Nej!" ropade jag som om jag var utsatt för en otäck mardröm och kämpade emot att bli strypt, men det var mycket värre än så. Jag for upp så fort jag kunde och tog mig utanför tälttröskeln och krängde av mig alla mina benkläder under omisskännligt ackompagnemang av obeskrivlig musik från min kluvna bakdel, som torde ha väckt upp halva lägret med dess odisciplinerade sirensånger. I nästa ögonblick var jag utanför tältet i ösregnet där min helt ofrivilliga musik dramatiskt fortsatte. Kvar i tältet men utanför sovsäcken låg alla mina kringspridda benkläder som vid närmare inspektion med ficklampan efteråt visade sig vara påtagligt förorenade, och en växande stank i tältet med omgivningar stegrade effekten av katastrofen. Det var bara att ta för givet att den våldsamma diarré-eruptionen hade förstört hela min sovsäck. Vattnet i floden var fyra grader varmt, och närmaste hygieniska saneringsmöjligheter låg sju mil och tio dagar ifrån oss. Vi hade just inlett den stora tältturen på närmare 60 mil under 11 dagar.

När jag kom in i tältet igen efter att ha suttit på huk utanför i strumplästen i ösregnet inspekterade jag och min tältkamrat konsekvenserna av katastrofen medan vi båda höll för näsan och kategoriskt kasserade allt som sölats ner. Lyckligtvis hade jag haft på mig mina tätaste kalsonger, det mesta hade fastnat i dem, och både mina byxor och sovsäcken hade klarat sig som genom ett under. Jag hade lyckats komma utanför tröskeln tillräckligt snabbt. Men utanför tältet kunde vi alla följande morgon häpna inför den hög av spillning och svenskt toalettpapper som jag hade lyckats producera helt naturligt och av nödvändighetstvång. Det liknade nästan det beryktade offentliga herrummet i Tangier, där man till nöds bara kan öppna dörren och sticka in bakdelen och lämna sitt bidrag till det redan överfulla gödselförrådet. Det gick inte ens att gräva ner. Vi lade en stor flat sten ovanpå det hela och lät det vara. Naturen fick göra resten.

Men i mitt tillstånd efter detta haveri kunde resan knappast bli värre för min del.

12.

Den stora elvadygnstältutflykten mot nomadvildmarkerna i norr fortsatte trots flera patienter. Jag kände mig något bättre efter fem diarréer av bara sprutande vätska under ett dygn, men en annan patient var inte bättre alls efter fem dagars hälsobesvär, och uppe på passet Largeh La över Nyan Chen-bergen på 5132 meters höjd drabbades den friskaste av oss av höjdsjuka. Han kunde inte stå på benen, och all känsel i armarna upphörde. Vi måste snabbt ner från denna höjd mot Tibets andra heliga sjö, den storslagna Nam Tso ("Himmelssjön") på bara 4591 meters höjd, en nästan lika stor sjö som Siljan med en yta av 194(?) kvadratkilometer.

När vi kom ner mot sjön lämnade vi kartan. Vägarna upphörde, och framför oss utbredde sig ett vidsträckt grönt slättland med betande jakar och beridna herdar som påminde starkt om både Inka-peruaner och gauchos. Bortom slättlandet utbredde sig sjön som ett jungfruligt hav med vidsträckta sandstränder. Landskapet verkade overkligt. Mitt i sjön sticker det ut en större halvö, och på udden av halvön ligger två ansenliga berg belägna. Denna plats är helig, och längs den västra sidan av det yttersta berget finns både kloster och ett antal stora imponerande grottor med talrika eremitboningar. Naturen här är mycket klippig och erinrar både om Påskön och Pitcairn i vackert väder. Om man sitter på toppen av detta berg hör man bruset av sjöns vågor precis som om det var i Söderhavet. Sjön har fått sitt namn av att horisonten ofta försvinner och gränsen mellan himmel och hav utsuddas då de har exakt samma färg.

Skillnaden mellan naturen här och på exempelvis Tahiti, Påskön och Pitcairn är att Nam Tso ligger 4600 meter närmare himmelen och inhägnas av gigantiska fjällkedjor. Det högsta berget Nyanchentangla är 7211 meter högt och aldrig bestiget, liksom flertalet av topparna i denna väldiga bergskedja bortom Himalaya. Berget omger sig vanligen med moln, som en blyg jungfru, och man får sällan se hela dess majestät.

Av de båda kullarna på halvön är den inre större och högre, men utsikten är vackrare från den yttre, vars klippnatur är mera dramatisk. Sjön är ett fågelparadis. Fågelarter som örn, hök, falk (av alla storlekar), korp, alpkråka, bläsand, lärka och andra tättingar är vanliga medan det däremot inte finns svalor, vilket är förvånansvärt, då insekterna är en plåga. Vidare förekommer mås och tärna, vilket indikerar en viss fiskrikedom, och på marken kryllar det av lämlar och sorkar. Även varg förekommer, varför herdarna sätter ut rävsaxar, som deras vallhundar fastnar i. Därför haltar vanligen dessa illa medfarna vallhundar på tre ben.

Vi slog upp vårt läger på sju sovtält, ett kantintält och ett kocktält samt fem bilar mellan de båda bergen på en grön ås mellan dem. Sjöns vatten är fruset sju månader om året från november till maj och var nu i mitten av juli ungefär 12 grader varmt. Vattnet är kristallklart då sjön är helt oförorenad, och man kan dricka vattnet direkt från sjön. Vädret är dock mycket nyckfullt och riskabelt. Det kan snöa, och en kväll förmörkades horisonten av åskmoln på tre fronter. Ett åskväder över dessa väldiga berg är ett skräckinjagande fyrverkeri, och vindarna kan lätt blåsa bort tält. Vårt dasstält var plötsligt spårlöst försvunnet, vi kunde inte ens längre hitta den väl preparerade gropen i marken, tills det visade sig att vår mångerfarne tolk hade räddat dasstältet innan det blåste bort över bergen.

Vi är tretton kvar i gruppen då vår huvudreseledare fått så mycket annat att göra med genomförandet av skolbygget, men med oss följer vår pålitlige tolk, två kockar, fyra chaufförer och en munk, som alla är tibetaner. När de inte arbetar åt oss spelar de vanligen tärning eller har roligt åt oss på vår bekostnad utan att vi vet om det. De hade mycket roligt åt att vi sprang och letade efter det försvunna dasstältet, men det hade vi själva också.

Den enda malörten i glädjebägaren var väl att kineserna även hade nått hit. Här fanns det inte mycket till kloster att förstöra, grottor i berg är svåra att riva, men vi fann

ett berg av krossade och hela tomma ölflaskor ett stycke utanför klostret med graffiti klottrade på klipporna på kinesiska och allt. Kineserna hade använt även denna heliga plats till att ha roligt på sitt eget sätt: naturligtvis var de få och små klosterbyggnader som en gång funnits här förstörda på det vanliga sättet.

Även andra hade funnit vägarna hit utom vi fastän inga vägar fanns. Den gamle ende återstående eremiten i klostret (med betecknande nog en sista återstående ensam tand kvar i munnen) hade i sin gäststuga härbärgerat två australiensare, två tyskar, en israelit och en danska, tre herrar och tre damer, allesammans mycket unga. De smälte bra ihop med detta sjölandskaps även för övrigt universella prägel.

Klippformationerna påminde starkt om Påskön, och vi fann påtagliga bevis för att området en gång varit vulkaniskt. De två bergen på halvön påminde starkt om den berömda Ayers Rock i Australien, och det fanns även något i sjöns natur som erinrade om Crater Lake i Nevada. Högst uppe på bergen överraskades man av att påträffa både vallmo och maskros och av att ovanför sig få höra lärkan i skyn. Lämlarna och murmeldjuren var det enda som gav intryck av någon fjällterräng, och jakarna förde tankarna till så urtida djur som myskoxar och mammutar, vilket det inte hade varit överraskande att påträffa här. Det mest överväldigande intrycket gjorde just urtidsstämningen. Det var något av Galapagosöarnas urtid över landskapet. Naturen hade fått vara i fred här, sjöns vatten var godare och renare än något annat, och de få människor som hade sökt sig hit hade gjort det av religiösa skäl. Men där mänskor hade

trampat och bosatt sig växte det brännässlor, vilket inte växte någon annanstans. Det fanns gotländska raukar längs stränderna, och det var samtidigt något av samma stämning över detta ställe som över den väldiga oceangrottas natur som de tre resenärerna plötsligt kom fram till i "Resan till jordens medelpunkt" av Jules Verne...

Jag piggnade till vid Nam Tso. Medan de flesta övriga föredrog att göra den religiösa vandringen runt bergen om och om igen föredrog jag att bege mig upp på dem. Jag var både uppe på den högsta punkten och tre gånger uppe på den norra uddens berg, där jag fann en lämplig klippstol längst ut bland klyftorna och stupen. Där satt jag och skrev i allsköns ro medan sju svarta korpar cirklade ovanför mig och höll mig sällskap. Kanske de hade sina bon i närheten, men vi störde inte varandra utan höll bara varandra harmoniskt sällskap i hemlighetsfullt telepatiskt umgänge.

Nam Tso.

Förlåt att jag föraktar er, o mänsklighet,
men vad är ni mot all naturen?
Vad är all er intriganta ävlan
mot naturens frihet och jungfrulighet?
Vad är en mänsklig storstadsöken
mot ett paradis där aldrig mänskor satt sin fot?

Vad är all mänsklig ljusomstrålad makt och prakt
mot glansen från en ostörd midnattshimmel?
Människan är värdelös och intet
mot den frid som andas från en orörd skog,
en obesudlad sjö med drickbart vatten
muromgiven av ett obestiget fjällmassiv
med oinskränkt naturfrihet för fauna och för flora
så långt bortom alla mänsklighetens nidingsverk som möjligt.

Anmärkning. Nam Tso kan verkligen vara vad som efter hundratals miljoner år återstår av en gigantisk vulkankrater, då sådana naturformationer lär vara ganska vanliga i Tibet: omfattande sjöar med uppstickande bergsöar i mitten. Hela Tibet har både varit oceanbotten och vulkaniskt. Frågan om sjön Nam Tsos yta har debatterats. Det förekommer officiella uppgifter på 19400 kvadratkilometer, vilket är omöjligt: Vänern är bara en fjärdedel av denna yta, men från toppen av Nam Tsos berg kunde man se alla sjöns stränder. Troligen är sjöns omfång dock större än 200 kvadratkilometer, då Siljans är 290.

13.

Klostret i Reting låg idylliskt i en bred grönskande dal med en brusande flod. Landskapet var nästan engelskt pittoreskt. Klostret, ett av Tibets äldsta från 1057, hade totalförstörts genom den kinesiska kulturrevolutionen så när som på ett enda kapell. Urgamla tujaskogar utmärkte även stället, vars natur påminde starkt om örtagården i Getsemane. Dessa träd kunde kanske vara lika gamla. Emellertid hade kineserna sågat ner 20,000 av dem.

Från 1959 till 1984 fick ingen tibetan studera sitt modersmål eller lära sig skriva sitt eget skriftspråk. Om man inte kunde kinesiska kunde man inte få något arbete, och så är det ännu idag. Sedan 1984 har tibetanerna fått lov att återuppbygga sina kloster men bara med egna medel, och varje kloster får bara ha ett strängt begränsat antal munkar (i regel 10% av vad klostren tidigare sedan urminnes tider inhyst i egenskap av tibetanska universitet). Alla inkomster i Tibet går till Kina, som därmed fortfarande systematiskt utsuger landet och långsamt förfördelar ihjäl den tibetanska befolkningen för att ersätta den med en kinesisk, som inte alls trivs i landet men som bara går med på att bo där för att de får statliga subventioner om de gör det: en kines i Tibet kostar Kina fyra gånger så mycket som en kines i Kina. Emellertid klarar inte kinesiska bönder av de agrala förhållandena i Tibet, varför åtminstone bondeklassen lyckligtvis förblir intakt tibetansk.

Vägen från Reting längs floden mot sydost, som småningom vänder mot sydväst mot Lhasa, är en av de vackraste man kan fara längs med höga berg och grönskande dalar inom ett vidsträckt panorama. Man kan inte se sig mätt på detta svindlande sköna och gröna, breda och generösa, omåttligt storslagna landskap. På denna väg insisterade två av oss fyra manliga resenärer i vår bil på att få spela amerikansk rockmusik i bilradion. Chauffören och den tredje av oss hade ingenting emot det, men jag sade ingenting, och när den skräniga och simpla musiken kom i gång sjönk jag in i en total tystnad med ett lidande uttryck i ansiktet. De andra måste ha märkt det, men de körde vidare med Bruce Springsteen och Dire Straits utan att bry sig om det.

Vad uttryckte då min tystnad? "Sådan musik kan de höra varje dag hemma om de vill, och jag har inte köpt en resa till Tibet för 30,000 kronor för att få höra amerikansk hårdrock i Tibet. Man frågar sig varför sådana mänskor alls reser utomlands om de inte kan vara utan sitt västerländska samhälles värsta barbarismer utan till och med måste ta dem med sig till ett land som Tibet." En av Bruce Springsteen-fantasterna tycktes dock förstå något av min tystnad och sade, liksom för att försvara sig: "Om du inte gillar den här musiken är du en högfärdig snobb." Då måste jag säga: "Om du tycker att denna musik är bra, så har du inte hört mycket musik." Ett bottenlöst svalg öppnade sig därmed kulturellt mellan oss och skilde mig från dessa andra tre, som tog med sig och ville plåga andra med att spela Bruce Springsteen ("Bo-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-orn in the USA") och Dire Straits i Tibet mitt i dess allra vackraste landskap, som om det gällde att enkom förstöra upplevelsen av all denna naturskönhet för var och en som kunde njuta

därav. Jag kände mig ohyggligt ensam, som ju bara rest till Tibet för att få studera tibetanernas egen kultur och ta del av deras egna villkor.

Tertrum med de varma källorna låg högt upp i bergen mot sydost inkilat mellan topparna vid en vild bergsflod. Läget var oerhört pittoreskt, och man hade gärna stannat där i några veckor. De varma källorna var oerhört välgörande. Vattnet i dammen var närmare 40 grader varmt, och de vulkaniska bubblorna som hela tiden steg från bottnen gav en en viss sensation av att vara svävande mellan vatten och luft. Hälsoeffekten av ett enda bad i dessa varma källor var berusande.

I Drigung Ti på väg därifrån fick vi träffa en sällsamt intagande lama. Han såg bra ut och var ytterst vital, flera munkar i detta kloster hade ett nästan romerskt utseende, han var glad och spirituell och gav ett outplånligt intryck av positiv beslutsamhet och energi. Han hade suttit i fängelse hos kineserna i 26 år, hade torterats och misshandlats svårt och fått sin ena hand kapad. Av någon anledning anvisade han mig en plats bredvid sig när vi hälsade på honom högst uppe på berget.

Vi passerade ett annat nunnekloster på vägen söderut som hette Chelung. Även det hade delvis förstörts under kulturrevolutionen men var ändå överraskande progressivt: det hade före 1959 haft 50 nunnor och hade nu 150. Det låg väl situerat uppe i en bergsdal ungefär som Montserrat ovanför Barcelona i Spanien, och nunnorna var översvallande generösa och gästfria.

Vägen gick sedan ner till den lilla byn Katsel vid Lhasafloden där skolföreningen höll på att uppföra sin skola. Nedre våningen var nästan färdig, och arbetet hade tillfälligt avbrutits på grund av den förestående lhamoföreställningen av tibetansk opera. Inför en sådan föreställning brukar det bryggas en hel del Chang, en lantlig alkoholdryck bryggd på korn, vatten och jäst, vilket föranleder vissa reflektioner angående vissa alkoholförhållanden i Tibet.

Chang smakar ungefär som citronlemonad, och man dricker därför lätt obegränsade mängder därav. Emellertid visar sig effekterna senare. Vid utskänkning av Chang iakttages vissa ceremonier. Man serveras ett glas, varefter utskänkerskan väntar tills den törstige druckit ur det. Sedan fyller hon på det till brädden och väntar på nytt tills den törstige druckit ur det. Sedan fyller hon på det till brädden för tredje och sista gången. Man måste inte tömma det de första två gångerna, det räcker med en ansenlig klunk, men tredje gången måste man absolut tömma det till botten. Annars är man både ohyfsad, okultiverad, omöjlig och värdelös och definitivt ingen duglig tibetan.

Under en lhamoföreställning av tibetansk opera på sex timmar var den huvudsakliga utskänkningen alkoholdrycken Chang. Vissa försökte hålla räkning på hur många omgångar Chang de utsattes för, men samtliga förlorade räkningen mellan ett dussin och ett tjog. Antag att man utsattes för 15 omgångar. Varje omgång innebar minst tre glas och ofta mera. Räkna efter hur många glas detta kan resultera i, den som kan. Stipulera sedan att alkoholhalten varierade mellan 15-20%. Den kanske var mera. I Chang är alkoholhalten alltid oberäknelig och obegränsad.

För övrigt var i allmänhet det kinesiska röda vinet gott och billigt medan det vita var snarlikt vatten. Det röda vinet kunde kosta 18 yuan i hotellbaren och så litet som 4

yuan ute på stan. Sensationen var emellertid den kinesiska whiskyn. Den var 39-procentig och inte alls så tokig, och på hotellet i Shigatse kostade en hel flaska 7 yuan. En flaska mineralvatten kostade på samma hotell 8 yuan som jämförelse. Naturligtvis var man misstänksam mot en så billig whisky, men när man kom till slutet av flaskan ångrade man att man inte hade hamstrat.

För att återgå till Chang-inmundigandet vid operafestivalen i Katsel, så var en av fördelarna med Chang att det inte gav någon baksmälla. Operaföreställningen på sex timmar kräver en utläggning för sig. Till skillnad från den kinesiska operan, som mest bygger på ljud och stilistiska effekter, så är den tibetanska operan mycket mera verbal och dansant. I stort sett går varje skede i operan till som så, att aktören sjunger en aria, som besvaras av kören, som vanligen består av damer. Därefter följer en vild dans ackompagnerad av orkestern, som här bestod av en trumma och cymbaler. Trumman sköttes av en och samme man under alla de sex timmarna, och cymbalerna sköttes av en och samme lille gosse, som allt igenom utförde exakt samma intrikata rytmiska kompositioner som trumslagaren. Danserna bestod av vilda yviga rörelser med svängande armar och ofta virvlande ben i sannskyldiga piruetter, vilket gav hela operan en mycket mer levande och fri prägel än den kinesiska. Efter dansen uppträdde recitatören med ett oändligt textanförande, och därefter vidtog ariorna med körer och danser på nytt. Recitatören hade påtagligt den svåraste uppgiften av alla, då hela operans handling framgick av vad han hade att berätta.

Publiken var den bästa tänkbara. Den bildade ett läger runt scenen, och i detta läger pågick samtidigt talrika mindre dramer. Det bröts arm, det spelades tärning, det idkades marknad, det spelades annan musik samtidigt, marketenteriet var fullt utvecklat, det kastades barn, (en av våra resedeltagare var särskilt kunnig i denna konst, som närmast påminde om de tyska mästerskapen i dvärgkastning, men roligast hade barnen,) och det åts överallt och dracks Chang. När demonerna kom på scenen och skulle ansätta hjälten jublade alla barnen, då blev det verkligt lustigt och spännande, och då och då måste aktörerna se till att scenen inte blev för liten genom den påträngande publiken. Aktörerna bjöds på te av marketenterskor, som aldrig tvekade att kliva omkring mitt på scenen för att hjälpa aktörerna på traven, och även barnen rände understundom omkring på scenen mitt under operans gång. Det lär finnas nio tibetanska operor som framförs ganska regelbundet av kringfarande aktörer ute på landsbygden, som då uppträder med tält, och ett antal mindre operor som ej hör till den fasta repertoaren. Operorna har en uråldrig tradition och är vanligen byggda på historiska teman från Tibets storhetstid för 1300 år sedan. Nu var den här operaföreställningen ovanligt lyckad. Aktörerna kom bara av sig ibland, och ingen blev för berusad och redlös av Chang. Förra året hade operaföreställningen nästan urartat på grund av Chang, och aktörerna hade nästan inte kunnat genomföra föreställningen på grund av vacklande balans, sludder och redlöshet.

Vi fick även inspektera skolan. För närvarande ägde undervisning rum i en mörk ladugårdsliknande barack med tre klasser och en lärare. Vanligen fick eleverna sitta utanför på marken. De hade träpennor som de skrev med bläck på en sorts

halvgriffeltavlor. Det hela var ytterst primitivt, men barnen fick lära sig läsa, skriva och räkna.

Den nya skolan kommer att få åtta klassrum i två våningar, och hälften av eleverna kommer att plockas från landsbygden och andra ställen än Katsel. Det blir två lärare, som då liksom hela skolbygget avlönas och finansieras av SIDA och skolföreningen, och de fyra huvudämnena blir tibetanska, engelska, kinesiska och matematik. Skolan i Katsel blir inte någon svensk koloni utan blir helt tibetansk och har som enda ändamål att ge tibetanska barn möjlighet till kunskap och utbildning. Det hela har godkänts av Dalai Lama.

SIDA ansvarar dock inte för detta skolprojekt i Tibet. Det är riktigt, att SIDA själv driver många egna projekt i olika länder, men därtill ger SIDA även stöd till enskilda organisationer som driver egna utvecklingsprojekt. Detta sker genom SEO-byrån. Efter ett rigoröst ansökningsförfarande kan enskilda organisationer eventuellt erhålla ekonomiskt stöd till utvecklingsprojekt som uppfyller SIDA:s högt ställda krav. Skolföreningen har erhållit sådant stöd. Det är alltså skolföreningen som driver skolprojektet i Tibet med stöd från bl.a. SIDA. Det innebär att föreningen själv måste samla in minst 20 % av kostnaderna för projektet. SIDA står då för 80 %. Det hela är noga reglerat i avtal och en fastställd budget, och det hela kontrolleras av en auktoriserad revisor. Skulle det kosta mer får föreningen på egen hand skaffa fram pengar, och SIDA ger ingen kompensation för devalvering och inflation. När Sverige devalverade 1992 kom således hela detta projekt i svår gungning men kunde genomföras ändå genom oemotståndlig envishet.

Men för att återgå till den speciella konstform som tibetansk opera är, så är den huvudsakliga skillnaden mellan kinesisk och tibetansk opera rent musikalisk. Den tibetanska operan är utpräglat musikalisk, allting sjungs, och de främsta aktörerna har skolat sina röster, de sjunger ut ordentligt, och endast själva texterna är viktigare än musiken. Närmast liknar den tibetanska operan primitiva kyrkliga "passioner" från europeiskt 1600-tal.

I den kinesiska operan har både musiken och texten en underordnad betydelse. Den största vikten läggs i stället vid det pantomimiska framförandet, den akrobatiska tekniken samt kostymerna. Utan sin läckert kostymerade akrobatik vore den kinesiska operan helt intetsägande. Musik förekommer, men aktörerna sjunger inte utan jamar och gnäller som kattor och apor. Det kan förekomma en hel orkester, men den är huvudsakligen till bara för att rassla och smälla och ställa till med oljud. Den bara ackompagnerar handlingen och är till för att accentuera denna genom ljudeffekter. Dess oväsen är monotont och kan bli öronbedövande. Någon njutbar musikalitet är det knappast frågan om.

Hela den så berömda kinesiska operakonsten bärs alltså egentligen bara fram av den tekniskt mycket avancerade akrobatiken och de mycket effektfulla och dramatiska kostymerna. Närmast vad vi kallar teater kommer den kinesiska operan i sin utveckling av pantomimen. Av de två föreställningar vi sedermera såg i Peking var båda sanslöst osammanhängande och saknade både handling, form, logik och konsekvens. Möjligen

hade den senare, "Kaos i paradiset", någon sorts mening som parodi på världsordningen.

Då står den tibetanska operan på en betydligt högre nivå genom sin utpräglade musikalitet, sin episka karaktär, sin höga litterära utveckling och sin betydligt friare utformning. Det finns inget utrymme för improvisationer i den kinesiska operan, utan varenda minsta rörelse är nogsamt indrillad. I den tibetanska operan är allt tillåtet om man bara håller sig inom den litterära och musikaliska ramen.

14.

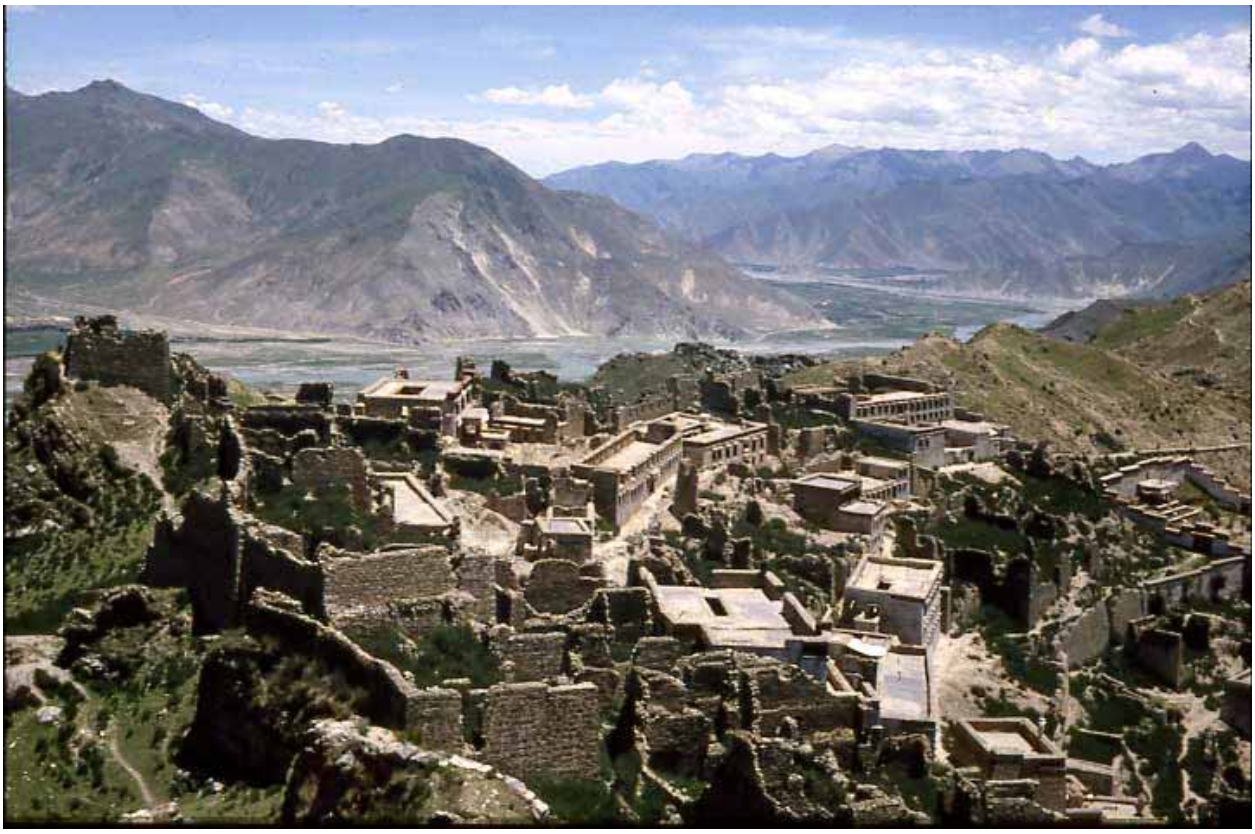

Ganden är kanske det skönast belägna av alla tibetanska kloster. Det ligger högt uppe strax innanför en bergkam som skyddar det, och när man tar sig upp på kammen har man en överväldigande utsikt över hela Lhasafloddalen. Klostret var ett av Tibets största och det tredje största i världen med 3300 munkar och utsattes för den kinesiska kulturrevolutionens mest våldsamma förstörelselusta. Munkar och nunnor som berövats sina kloster tvingades rasera detta kloster sten för sten och bära ner dessa klosterstenar en och en hela vägen ner i dalen. Större delen av klostret sprängdes av kineserna med dynamit. Allt som de kunde ha användning för, bjälkar, fönsterbågar, byggstenar, och allt vad klostret innehöll, tvingade de tibetanerna till att bära bort därifrån på sina ryggar ner i dalen. Klostret totalförstördes. Det har blivit en symbol för

den kinesiska kulturrevolutionens yttersta förtryck och vanvett. Det återuppbyggs nu långsamt, och för närvarande finns där 480 munkar.

Därmed var vår tältturné på tio nätter till ända, och vi återkom till Lhasa. Jag hade redan längtat tillbaka till Lhasa och till mina affärer där i flera dagar, och när vi kom tillbaka besannades mina aningar: mycket hade hänt i min frånvaro.

Det viktigaste var att Johannes hade lyckats samla de stridande parterna igen och fått dem ut just till Ganden under några dagars reträtt. Samtalen hade varit givande, och med Kims hjälp hade han till och med åstadkommit ett slags dokumentation av det hela. Så här lyder min egen sammanfattning av de anförda argumenten:

Slutsats av samtalen i Lhasa, Ganden och Nechung fram till den 22.7.1993.

Mannen från Iran förklarade ur olika synvinklar islams kris i hela världen och vad som var att göra åt saken. Han hävdade för det första att Iran måste inse sina egna politiska och religiösa missgrepp alltsedan revolutionen 1979 och gå tillbaka till sakernas tillstånd som de var innan ayatollah Khomeini kallades till makten, om Iran någonsin igen skulle kunna betraktas som en nation bland nationerna. Han hävdade att denna tillbakagång till anständig status bara var möjlig om Irans hela shiaväsen fullkomligt skrotades. Å andra sidan anklagade han den icke-muslimska världen för orättvis behandling av den muslimska världen. Därvid framhöll han framför allt

situationen i Bosnien och kom med mycket hårda anklagelser mot det kristna Serbien, som resten av världen lät förinta en delvis muslimsk nation utan att blinka. Han hävdade, att om Irans shiaväsen måste genomgå en fullkomlig upplösning, så måste det kommunistiska Serbien göra det också.

På frågor angående situationerna i Kurdistan, Irak, Libyen och Sudan beklagade iraniern framför allt den kurdiska situationen. Han menade, att västvärlden, genom att hålla Turkiet om ryggen och vägra tillåta kurderna en egen stat, därmed drivit kurderna till desperation och till uppkomsten av ett så olyckligt terroristiskt kommunistiskt parti som PKK, som aldrig skulle kunna föra kurdernas sak till någon seger utan bara till tragisk självdestruktivitet. Beträffande situationerna i Irak, Libyen och Sudan menade han att ingenting kunde försvara regimerna i dessa länder. Överraskande nog ville han även anföra Pakistan och Indonesien till denna oförsvarliga diktaturkategori.

Mannen från Turkestan (Sinkiang) kom med de hårdaste anklagelserna mot Kina. Han menade att kinesernas övergrepp mot Turkestan var värre än övergreppen mot Tibet. Kina hade använt Turkestan som atombombslaboratorium och därvid för alltid förgiftat stora delar av landet. Han hade den största sympati och medkänsla för Tibet och tibetanernas sak och hävdade att Tibet och Turkestan måste göra gemensam sak mot Kina, då även norra Tibet drabbats av kinesernas totala miljöförstöringsgodtycke med vidsträckta förgiftade landområden och med onaturlig begränsning av de tibetanska nomadernas vandringsområden och boskapsinnehav. Han jämförde Turkestans och Tibets situation med de nordamerikanska indianernas, som systematiskt berövats land och rörelsefrihet och slutligen utrotats av amerikanerna. Något sådant fick inte hända i Asien men höll icke desto mindre på att hända. Han framhöll även den metodiska kinesiska inplanteringen av kineser i Sinkiang som ett led i Kinas systematiska och beräknande ersättande av folken i Turkestan och Tibet med kineser, som inte hörde hemma i dessa trakter varken etniskt, språkligt, mentalitetsmässigt eller konstitutionsmässigt.

Mannen från Mongoliet följde samma linje och förstärkte denna med att fullkomligt understödja uigurens argument. Han hävdade att kineserna sedan fem sekler tillbaka metodiskt ansträngt sig för att behärska och undertrycka mongolerna. Han gjorde ett intressant historiskt påpekande i att belysa att kineserna själva från början etablerat sin gräns mot mongolernas land i och med byggandet av den kinesiska muren. Norr därom bodde sedan urminnes tider bara mongoler. Det borde kineserna acceptera, och de borde dra sig tillbaka från Inre Mongoliet till de gränser som de själva med sådant nit från början byggt upp.

Mannen från Manchuriet förklarade hela Manchuriets historia och använde detta som argument för sin personliga kapitulation inför Kina. Manchudynastin från Manchuriet hade behärskat hela Kina i tre århundraden och därmed infört mycket manchuriska element i Kina. Kulturblandningen hade varit naturlig, och den etniska blandningen hade blivit en följd därav. Manchuriets identitetsmässiga utplåning var inte enbart Kinas fel utan framför allt Japans. 1900-talet hade varit katastrofalt för

Manchuriet och medfört så omfattande kataklysmer att han inte trodde att Manchuriet mer skulle kunna spela någon självständig roll politiskt. I dragkampen mellan västerländska, ryska, japanska, koreanska och kinesiska intressen hade det inte blivit någonting kvar åt manchurierna. Det var bara att acceptera att Manchuriet först uppslukats av Japan, och därefter hade Kina frälst det genom att sluka vad som blev över efter Japans grundliga förtäring. Den slutliga kinesiska avfallsprodukten av Manchuriet hade kineserna sedan döpt om och givit det kinesiska namnet Heilungkiang, liksom de döpt om uigurernas land Turkestan till Sinkiang, den "nya provinsen", som de använde som atombombsprovssprängningsområde.

Efter samtalen i Ganden hade dessa fyra män rest hem till sitt. Vi skulle inte få träffa dem mera medan jag, Johannes, Kim, kinesen och tibetanen var kvar i Lhasa. Vi skulle ännu fortsätta samtalen.

Barkhor och Jokhang

Man följer med strömmen. Man lämnar all världslighet bakom sig.
Det avskyvärda kinesiska Lhasa, de hemska moderna kvarteren,
de gräsliga uniformerade stenmilitärerna, allt sådant upplöses
när man slår följe med strömmen av fromma och mänskliga,
enkla och alldagliga tibetaner, som alla sugs in emot centrum,
mot ståndena, mot Lhasas bakgator, mot Barkhor, mot Jokhang,

mot trängseln, mot tiggarnas högkvartersparadis, mot själva hjärtat av Lhasa.
Där sitter de alla och helst mitt i gatan: de mässande munkarna,
alla de vanskapta tiggarna, alla de fromma och trasiga pilgrimerna,
medan strömmen av vandrande sökare alltfort går vidare in emot templet.
Där möter man de allra frommaste: de som prostrerar sig.
De kastar ut sig på stenarna handlöst och reser sig åter
och slänger så ut sig igen framför ingången till det för dem allra heligaste
medan bönerna aldrig ett ögonblick upphör att rinna fram på deras läppar.
Vi inträder i portens dunkel och i detta oformligaste allra heligaste.
Det är likt Markuskyrkan i den lika sällsamma staden Venedig:
oändliga vindlingar, läktare, trappor och stegar, kapell, labyrinter och osymmetri.
Man kan icke ta på detta tempels mystik och dess helighet;
allting är heligt här inne allenast av andakt och vördnad och känsla.
Hit når ingen okänslig grym automatisk kinesisk kall överhöghet.
Ockupanterna av detta land kan förstöra, men aldrig kan de komma åt
vad som gör detta land och dess andlighet så oåtkomligt för världsliga tänkesätt.

15.

Kinesens huvudargument:

"Jag är medveten om att vi är inkräktare i detta land och att vi inte har någon rätt att vara det och att fortsätta vara det. Min huvuduppgift här bland er är att be om ursäkt för mitt folk och för det kommunistiska parti, som så länge det fortsätter ha makten i Kina kommer att fortsätta stinka. Jag är medveten om att min ursäkt inte räcker långt till, och att den kan förefalla klumpig, men jag vill gärna anknyta till vår vän från Iran och hans argument. Fler och fler medborgare i Kina idag börjar inse att den enda vägen mot en dräglig politisk framtid är att inse och erkänna de egna misstagen. Kinas katastrofala misstag var kulturrevolutionen, som i sin tur var ett resultat av kommunismens beklagliga maktövertagande i Kina. Denna tragedi var i sin tur ett resultat av 30-talets kriser med Kuomintangpartiets uppsplittring och Japans förödande aggressioner mot Kina. På 20-talet höll Kina på att bli en upplyst demokrati, som Indien är idag, under doktor Sun-Yat-Sens kompetenta ledning. Att denna demokratiska process misslyckades genom hans efterföljare Chang-Kai-Shek och Mao Zedong och deras inbördeskrig jämte Japans förödande krig mot Kina är Kinas stora tragedi under 1900-talet. Alla efterföljande tragedier inklusive Tibets, Sinkiangs och Manchuriets är direkta följder därav.

Emellertid hade åtminstone kulturrevolutionen kunnat undvikas. Kina hade kunnat uppfylla sina konstruktiva löften mot Tibet under 50-talet. I stället valde Kina att våga det vanvettiga försöket att utplåna Tibets kultur, ett försök som var lika dödfött som vanvettigt och som i praktiken blev Kinas kommunistiska partis bankruttförklaring och självmords-återvändsgränd, genom att Kina även försökte utplåna buddhismen i hela Kina. Revolutionen i Kina hade kunnat styras i en konstruktiv riktning, men partiet

valde 1966 att i stället styra det i destruktiv riktning. Kinas fall var därmed oundvikligt.

Det har pågått i ett antal år. Marknadsekonomin är dödsstöten mot ett centralstyrt och förenat Kina, och genom massmedias och särskilt televisionens inflytande blir det omöjligt att vända tillbaka. Kina kommer att gå samma öde till mötes som Sovjetunionen. Därom är jag och de flesta kinesiska upplysta medborgare övertygade.

Därmed vill jag vända mig från Kinas inre angelägenheter och mot våra vänners argument från de autonoma regionerna. Jag förnekar inte att våra vänner från Tibet, Sinkiang och Mongoliet har rätt. Men antag att Kina lämnade Tibet och Sinkiang. Vad skulle då Tibet få i stället? Landets gränser skulle öppnas för ett fullkomligt hänsynslöst kapitalistiskt utnyttjandesystem. Autostrador skulle dras kors och tvärs genom landet, klostren skulle bli turistindustrier med cirkusjippon, hamburgerbarer skulle öppnas i varje gathörn i Lhasa, staden skulle drunkna i trafik och avgaser, bordeller och kriminalitet skulle få insteg, och det skulle bli dödsstöten för tibetansk kultur. Vore det bättre än dagens ändå ganska måttfulla kinesiska kontroll av situationen?

Och vad skulle Sinkiang få i stället? Det skulle bli islamsk revolution där med samma inbördeskrig och anarkiresultat som i Afghanistan, Tadjikistan och Iran. Det skulle kanske bli en islamsk terrorregering utan kontroll över alla blodbad som skulle äga rum. Vore det bättre än Kinas ändå ganska nyktra sekulära behärskande av situationen?

Vår vän från Mongoliet har helt rätt i att den naturliga skiljemuren mellan våra båda folk är den kinesiska muren. Kina har själv byggt den för att utestänga mongolerna från Kina. Jag har inga argument att bemöta vår vän från Mongoliet med. Kinas förtryck av Mongoliet bottnar i att mongolerna har varit det enda folk som Kina har fruktat då endast mongolerna någonsin hotat Kina innan Japan blev en stormakt. Därför har Kina alltid velat gardera sig mot mongolerna från uppförandet av den kinesiska muren till idag. Jag kan inte försvara Kina mot Mongoliet. Jag kan bara förklara varför Kina föredragit att hålla Mongoliet instängt som en ande i flaskan framför att släppa ut dessa förfärliga tartarer.

Ni kan trösta er med att det troligen inte kommer att gå bättre för Kina i framtiden. Marknadsekonomin kommer att öppna dörrarna för alla lössläppta kapitalistdemoner, av vilka de farligaste är Japan, Amerika, droger, kriminalitet, prostitution och aids. Mest av dessa fruktar jag Japan, som redan förut visat sig kunna ställa till med obotliga skador för Kina.

Därmed ber jag att få tacka för att ni har velat lyssna på mig och särskilt vår vän mr Westerberg för att han organiserat detta intressanta möte. Vi har träffats på demokratisk basis, och bara våra vänner muslimerna har betett sig odemokratiskt genom att ta illa vid sig för att man uttryckt sina åsikter. Som förnuftig buddhist har jag aldrig kunnat acceptera islams intoleranta ensidighet, som måste resultera i vanvettiga diktaturer som ayatollah Khomeinis, Saddam Husseins, överste Khadaffis och andra liknande. Liksom jag tar avstånd från Kinas kommunistiska parti tar jag avstånd från islam, då båda stinker lika mycket. Tack för att ni i denna kinesiska konferens även ville lyssna på Kina."

Denna kines var av gammal mandarinfamilj från Kanton. Jag har aldrig fått veta hans verkliga namn, han har alltid refererats till som doktor Sun, och han vill själv av försiktighetsskäl inte kalla sig något annat, men det bestående intrycket av honom var av klok och vördnadsvärd respektabilitet, ett intryck som bara förstärktes ju mer jag fick uppleva av honom.

Som indisk buddhist yttrade sig Kim kanske fränare än någon annan mot Kina :

"Vår lärde vän från Kanton får ursäkta, men tyvärr kan vi inte skona Kina. Om det hade funnits fler kineser som vår lärde vän från Kanton vid inflytelserika poster hade vi säkert sluppit det kinesiska bekymret. Vi har nu i dagar fått lyssna till dessa kinesiska argument om hur Kina har hjälpt Tibet med vägar och sjukhus, välfärd och industrialisering med mera sådan skit *("all that junk")* medan samtidigt alla kulturrevolutionens fasor skriker i grälla färger och outplånliga historiska katastrofrester från varje heligt kloster och tempel i Tibet. Jag måste få precisera vari det kinesiska brottet egentligen består. Tibet var känt för resten av världen som hemmet för all mystik. Det var ett dimomhöljt ouppnåeligt religiöst centrum utan motstycke, vars helighet var så legendomsusad och högstämd, att det verkade lika totalt oåtkomligt som den största av alla religiösa lockelser. Just denna mystik, som var Tibets hela väsen, ägnade sig kineserna åt att metodiskt och avsiktligt bryta ner sten för sten och avliva. Det hela var ett överlagt mord på en annan nation. Man kan bara jämföra detta med spanjorernas utplåning av Inkariket i Peru och kanske med tyskarnas hantering av Polen, men det är endast tyskarnas försök till utplåning av judarna som överträffar Kinas brott mot Tibet. Detta brott kan aldrig sonas, om inte Tibet får bli självständigt jämte det lika misshandlade Turkestan, och om inte Kinas kommunistparti upphör att existera.

Ett led i Kinas metodiska utplåning av Tibet som nation var stängningen av gränserna söderut mot Indien. Vi har under dessa dagar fått höra många intressanta historiska argument. Jag vill också komma med ett. All asiatisk civilisation har kommit från Indien. Där föddes hinduismen och buddhismen, och denna indiska buddhism spred sig till Bortre Indien och Kina och Japan och är ännu idag den mest civiliserande kraften i hela östra Asien. Kinas stängning av gränsen mot Indien var för Tibet en strypning av Tibets andliga pulsåder och ett kapande av ett fosters navelsträng i livmodern. Av alla kinesiska brott mot Tibet var detta det kanske grymmaste och mest utstuderat onda. Tibet hör kulturellt ihop med Indien och inte med Kina. Indien har alltid tillfört Tibet positiva andliga stimulanser och ledare, men allt vad Kina har givit Tibet är förtryck och förtryckare. Vår lärde vän från Kanton försökte måla upp fasorna med ett Tibet och ett Turkestan utan kinesiskt beskydd, som då fullständigt skulle vara blottställda för kapitalistisk utsugning och exploatering med hamburgerbarer, bordeller, kriminalitet, droger och aids överallt. Utan att försvara turismen vill jag då fråga Kina om inte detta utsugit och exploaterat Tibet med rovdrift i alla dess skogar med miljökatastrofer och ökenutbredning som resultat utom utrotning av många arter vilda djur? Innebär inte Kinas eliminering av andra utländska exploaterande krafter att Kina försäkrat sig om ett monopol i hela Tibet, som möjliggör för Kina att kunna ta vad

som helst i form av mineraler, guld och uran därifrån utan att ens behöva betala för det? Därmed har vi inte berört Kinas utnyttjande av Tibet som kärnvapendepå för långskjutande missiler, ett faktum som är lika viktigt att framhålla som utnyttjandet av Sinkiang, förlåt, Turkestan, som provsprängningsområde för kinesiska kärnvapen utan att Turkestans folk fått ge någon tillåtelse därtill. Kort sagt, vår värde vän från Kanton, allt vad ni säger är skitprat *("bullshit")*. Tibet har ingenting att vara Kina tacksamt för medan kontakten med Indien, Nepal och Bhutan är livsviktig för Tibets andliga existens och liv. Därför måste vi inför världen insistera på att alla pass och vägar mellan Tibet och Indien öppnas och får förbli öppna utan restriktioner och helst även utan kontroll. Det är egentligen bara naturliga handelsvägar det är frågan om, som helt onaturligt har blockerats av Kina."

Dessa argument behagade Johannes mycket, som ofta haft svårighet att resa i Himalaya på grund av besvärliga kinesiska byråkrater och formaliteter. Även Kim hade haft svårigheter men klarat sig, då han kunde nepalesiska och kunde gälla för en nepales.

Tibetanen yttrade sig minst av alla. Han lyssnade mycket uppmärksamt men ville inte ge sig in på några debatter eller besvara ledande frågor. Det var först när kinesen lämnat oss som han slutligen i förtroende vände sig öppenhjärtligt till främst Johannes och mig och överraskade oss med följande bön:

"Med stor tacksamhet har jag lyssnat till allt vad som har sagts under dessa dagar, men jag kan inte besvara ett enda av alla era argument och frågor eller bemöta en enda av er. Jag kan varken försvara den kinesiska överhetens sak eller den tibetanska saken. I stället vill jag rikta en bön till er västerlänningar. Det är från er initiativen kommer i den värld som idag är, och det är därför bara ni som kan göra någonting åt saken. Men i Tibet och i det tibetanska livet är det bara en enda sak som någonsin har fungerat, och det är böner.

Därför vill jag be er att be för oss. Tänk på oss och bed för oss, och sprid detta budskap ut över världen. Tanken är det mäktigaste som finns, och tankens renaste manifestation är bönen. Naturligtvis finns det skillnad på böner och böner; sådana böner som ber om pengar och makt är mera värdelösa än dasspapper och avföring, men en bön som ber för andras sak, som är konstruktiv och menar väl, som har en ärlig och god avsikt och som är väl övertänkt, är mäktigare än någon politisk handling i världen. Genom den goda bönen kommer vi som närmast den yttersta andligheten och den högsta upplysningen, och det finns kanske ingen högre och ädlare strävan vid sidan av den inre meditationen. Men till och med meditationen kan vara mera egoistisk än den sanna bönen.

Därför är mitt enda budskap till den omvärld som vill hjälpa Tibet: giv oss era böner. Ägna oss era tankar. Vår svåraste tid är redan över, vi blir kanske självständiga redan inom tio år, men den goda sanna bönen är den viktigaste motorn i alla konstruktiva omvälvningar. Vi ber inte om pengar och vapen mot kineserna. Allt vad vi behöver är era böner."

Det var lämpligt att våra samtal avslutades i och med den tibetanska munkens

rörande argument. Ingen hade liksom någonting mera att säga. Det var bara Kim, jag och Johannes kvar, och vi var överens om alla tre att det var lämpligt att betrakta det hela som avslutat.

Detta var förmiddagen den 23 juli 1993. Vi hade träffats första gången den 2 juli, så denna intressanta konferens hade ägt rum under sammanlagt 21 dagar. Jag hade bara varit närvarande under tre av dem och knappast haft någonting att säga själv, som en annan Parsifal. Min uppgift hade i stället varit att försöka samla materialet, göra det åskådligt och ge det en sanningsenlig dokumentation, liksom Johannes uppgift hade varit att samla de sju ytterst olika parterna under ett tak och få dem att förstå varandra. Det var vår uppgift att få fram dessa sjus argument, få dem presenterade och kanske uppmärksammade. Denna redogörelse är i all sin koncisa sammanfattning i alla fall bättre än ingenting, den borde ha skrivits på engelska men hade i så fall blivit ännu mera knapphändig; nu är den i alla fall presentabel och kan kanske översättas till engelska, och i värsta fall kan den alltid kompletteras efteråt om det skulle behövas.

Kim och Johannes stannar ännu i Lhasa, jag hinner träffa dem ännu i morgon innan jag själv reser vidare till Peking den 25.7 för att därifrån fortsätta till Sverige. Både Johannes och Kim far tillbaka till Indien när den värsta monsunen är över och det börjar bli kallt i Tibet.

16.

Knappt hade vi kommit tillbaka till Lhasa igen, så blev den ena efter den andra magsjuk igen. Snart var fem av männen utslagna och däribland den ena reseledaren. Den egentliga reseledaren hade trots så många tidigare vistelser i Tibet legat dödssjuk i tre dagar under vår rundtur norrut.

Den tibetanska diarrén är någonting alldeles förfärligt. Det börjar med att man blir sprängfylld av gas, som man inte kan få ut. Det är oerhört plågsamt, spänningarna i magen är olidliga, och har man tur kan man få ut gasen genom rapningar. Sedan börjar lavemanget, fast motsatsen, eller den nedåtriktade fontänen. Under ett helt dygn bara rinner man ut i kloaken; det finns ingenting man kan göra åt saken. Om man då dessutom ligger i tält ute i vildmarken och fontänen behagar börja spruta plötsligt när man på natten ligger i sovsäcken, så är man sannerligen förlorad och alla ens kläder också.

Tydligen överansträngde jag mig igen den 23.7, då mina samtal avslutades med mina lokala vänner, och följande natt drömde jag bara om energiska hantverkare, som höll på i vårt sovrum med att måla om, byta gardiner, laga fönster, snickra, och så vidare, utan att de förstod att det var lämpligare att göra sådant på dagen. Jag började sedan spruta klockan fem på morgonen. Dagen kröntes av lunchen hos borgmästaren, vars högtidlighet inte blev helt till allas belåtenhet, då alla inte fick sitta vid samma bord; utan det blev ett honnörsbord och ett minoritetsbord, vars sex utbölingar fick sitta och titta sex av honnörerna i ryggen. Borgmästaren erbjöd sig att bjuda den som önskade på whisky, endast två anmälde sig frivilligt, varpå det visade sig att

hotellrestaurangen inte hade någon whisky. I stället bjöd borgmästaren då på ett slags ciderläskeblask, som märkvärdigt många ville ha. Bredvid borgmästaren satt det en kines, som bara kunde kinesiska fastän han bott 24 år i Tibet, och man frågade sig om han var en politruk eller borgmästarkontrollant. Borgmästaren var tibetan och mycket hjärtlig och visste inte hur länge han skulle få fortsätta vara borgmästare. I varje fall hade han redan hunnit starta mängder av berömliga skolbyggnadsprojekt omkring i hela Tibet, mot vilka vår enda lilla svenska skola framstod som ett tillskott av en droppe i oceanen. Men hellre en generös droppe än ingenting alls, och troligen motsvarade inte heller alla borgmästarens vidlyftiga skolprojekt mer än bara en bråkdel av det verkliga behovet.

Man kommer tyvärr inte ifrån, att den kinesiska närvaron i Lhasa är oerhört deprimerande. Man märker det inte de första dagarna, men efter tre dagar börjar man upptäcka sinofieringens förlamande och deprimerande effekt på det tibetanska livet. Innan kineserna kom fanns det inga flugor i Tibet, och många tibetaner menar, att flugorna är avrättade kinesiska reinkarnerade soldater, som man bör låta leva, så att de får genomgå sitt straff av föraktlig flugexistens. Innan kineserna kom fanns det inget öl i Tibet. Genom ölet har alkoholkonsumtionen tilltagit kraftigt, och man påträffar sönderslagna flaskor överallt och även ute i naturen för lekande barn och hundar att gå och skära sig på. De flesta tibetaner som dricker är arbetslösa, och de slår sönder flaskorna av ren förtrytelse. De kan inte få något jobb, emedan de saknar utbildning, emedan kineserna berövat tibetanerna deras utbildningsmöjligheter. Sedan säger kineserna: "Se på dessa värdelösa tibetaner! De duger ju till ingenting! De kan varken arbeta eller studera!" Och med det som argument inplanterar de fler kineser i Tibet utan att ens ifrågasätta deras egna kinesiska herrars politik när de med våld berövar tibetanerna både rätten till utbildning och rätten till arbete.

Med den största svårighet kunde jag på eftermiddagen efter den sällsamma banketten ta mig ut på stan för att säga adjö till mina vänner. När jag kom tillbaka igen fortsatte jag genast att spruta. Detta är vår sista dag i Tibet, och min rumskamrat frågade mig om jag tyckte att resan hade varit värd sitt pris. Svaret var ja och nej. Priset hade varit högt, och den största svårigheten hade för min del varit, att jag känt mig bunden av skolföreningen och dess aktiviteter. Bara tre dagar hade jag kunnat ge åt mina egna kontakter och den improviserade men kanske ändå nog så viktiga konferensen, medan 25 hade gått åt till att följa med i gruppens program. Å andra sidan hade jag fått se mera av Tibet än vad jag hade kunnat drömma om och fått en introduktion i alla de viktigaste klostren omkring Lhasa (utom Samye, det allra äldsta), och inte ens mina vänner Johannes och Kim hade ännu upplevat Nam Tso. Och fördelarna uppvägde nackdelarna. Kanske att jag underskattar resultaten av konferensen och mina egna insatser i den, och kanske att genomförandet av en sådan konferens var något att vara stolt över och något som omedelbart borde överskugga både priset, diarréerna, strapatserna och eventuella mindre besvikelser på vissa medresenärers ytliga turistmentalitet.

17.

Vad ska man då säga om Kina? Vi begav oss ut till den kinesiska muren tidigt om morgonen innan ännu turistfloderna hunnit vakna. Vi kom ostörda upp på muren och fick ta del av all dess vidunderlighet. Problemet var bara det, att man inte såg någonting, då dimman låg tät och det dessutom regnade. Vi fick promenera bäst vi ville i allsköns ro upp och ner för muren, vilket var som att beträda en berg- och dalbana till fots i drypande väta, ogenomtränglig dimma och äckligt regn utan att se något av landskapet eller ens det närmaste tornet framför oss, som världens blindaste turister. Det hela var ganska ironiskt och groteskt.

Vi fick även gå ner i de kejserliga gravarna från Mingdynastin under 14-1600-talen. Dessa gravar var bara en, då de andra ännu var outgrävda. Under marken hade kejsaren byggt liksom en bunkerstad åt sig och sina döda gemåler. Det var ett jättelikt förvaringsrum för tre lik byggt med lika astronomiska allmänna medel som den kinesiska muren, som kejsaren förbrukade en femtedel av Kinas befolkning till att bygga under 15 år. Minggravarna var som byggnadsverk ännu tommare. Som en i vår grupp uttryckte det: "Mycket intressant att ta sig så djupt ner under jorden för att få se röda trälådor. Det här liknar mest en utställning hos en begravningsbyrå." Och märkvärdigare än så var inte resultatet av all denna Mingkejsares fåfänga.

Och vad ska man då säga om Kina idag? Nu kommer mina åsikter att färgas ganska mycket av mina vänners och främst Johannes Westerbergs. Min egen erfarenhet blev tyvärr att kineserna var ohederliga och osympatiska. "Lita aldrig på en leende kines!" sade Johannes till mig, och jag fick tyvärr erfara att hans varning var befogad. Kineserna betraktar utlänningar från väst som penningmjölkkor utan mänskligt värde, som bara är till för att utnyttjas och mjölkas. Deras utpressningsmetoder är generande och besvärliga, och enda sättet att undvika dem är till slut att bara gå förbi dem och vägra befatta sig med dem. Kineserna är alltför opportunistiska för att kunna göra affärer på ett hederligt sätt. Kina är därför som nation ännu mycket omogen, knappast rumsren och knappast en nation bland de andra nationerna. Naturligtvis bör man se detta mot bakgrunden av Kinas olyckliga 1900-talshistoria, då allt bara gick på tok för Kina från början till slut, men mest ansvarig för situationen gjorde sig en enda man : Mao Zedong.

Det har sagts att kulturrevolutionen under Maos sista tio år genomfördes av 'de fyras gäng' och att Mao själv var oskyldig, men vem som än genomförde kulturrevolutionen, så var Mao det kinesiska kommunistpartiets ende ordförande och därigenom den högste ansvarige. Faktum är, att han startade kulturrevolutionen själv, han tyckte det var ett roligt och progressivt jippo, han genomförde det främst med den starka motivationen, att det var ett sätt för honom att kunna behålla makten, fastän han började bli för gammal och inkompetent; och kulturrevolutionens förödande destruktivitet kom inte av sig förrän tre år efter hans död och hade då rasat i hela Kina med Tibet och Turkestan i fjorton förfärliga år av terror och förödelser. Mao var även

ensam ansvarig för alla de andra katastrofala misstagen under hans tid, som användandet av jordbrukarmassorna till industriarbetare, så att det blev hungersnöd och 43 miljoner kineser omkom på grund av detta, han var den drivande kraften bakom kärnvapensprängningarna i Sinkiang, den brutala ockupationen och omfattande förstörelsen av Tibet och hela dess kultur, anfallskriget mot Indien på två fronter och alla de omfattande stalinistiska massavrättningarna inom det egna landet på sådana oliktänkande som han själv uppmuntrat till att komma med uppbygglig kritik mot regeringen, så att denna skulle kunna bättra sig. Den bättrade sig inte utan avrättade kritikerna i stället. En sådan man började den lika gode kålsuparen president Nixon av Amerika göra affärer med från 1972. Dessa USA:s affärer med Kina har sedan dess aldrig avbrutits utan ständigt bara utvecklats, så att Kina idag är den nation i världen som får mest hjälp från USA.

Även i Europa besjälades man redan på 60-talet av denna vurm för personkulten i Kina. Jean-Luc Godard gjorde en smickrande film om Mao, överallt i Europa engagerade sig intellektuella för kulturrevolutionens sak, att ta parti mot Amerikas inblandning i kriget i Vietnam hade som konsekvens att man måste ta parti för Mao med allt vad Mao innebar, och alla struntade i tibetanerna. Tibet var levande begravet 1966-79, klostren var döda och förstörda, ingen tibetan fick praktisera någon form av buddhism, och först när tibetanerna fick komma fram igen efter 1979 och livet fick börja om från början igen i klostren, började man acceptera att tibetanerna över huvud taget fanns till. Men före det var det bara fritt fram för Maokulten i hela Europa. Han inte ens kritiserades. Och eftersom de levande begravda tibetanerna inte gav ett ljud ifrån sig i sina gravar, fastän de ännu levde, så ansågs de inte existera. Denna totala likgiltighet för tibetanerna och deras totalförstörda civilisation och kultur är ett brott som hela den 'civiliserade' världen gjorde sig medskyldig till: den blundade och teg inför det värsta brottet mot mänskligheten efter det andra världskriget, och detta brott fortsätter ännu idag att begås av alla som utan att ens rycka på axlarna låter Kina fortsätta förtrycka Tibet.

Kommunistpartiet sitter ännu vid makten och tar för givet att världen nu skall välkomna Kina som en nation bland andra nationer utan vidare och som om Mao och hans brott aldrig hade existerat. Vi frågade vår kinesiske guide i Peking om Kinas förhållande till Tibet, och han svarade: "Tibet tillhör Kina. Så har det alltid varit, och så skall det alltid vara. Punkt, slut. Det existerar inga problem." Han visste ingenting om Kinas bombning av kloster i Tibet och menade att sådant bara var illvillig propaganda. Vi fick den uppfattningen att han måste stå för dessa åsikter om han ville behålla sitt jobb.

Kineserna har alltid förts bakom ljuset av sina härskare, och de har alltid fogat sig i sina överordnades beslut utan att våga vara kritiska. Härskarna har alltid kunnat göra vad de ville med dem, och de har alltid hållit sina egentliga förehavanden hemliga för folket. Även Mao styrde Kina enväldigt med undanhållandet av sanningen som en viktig del i maktutövningen. Vi lärde oss i Europa så småningom att sådant aldrig kan löna sig i längden, medan Kina ännu verkar ha långt kvar till denna demokratiska

mognadsprocess. En ljuspunkt är Hongkong om än kanske den enda, men ingen vet vad som kommer att hända där efter den första juli 1997 om knappt fyra år. I värsta fall drabbas Hongkong av samma totala lamslagning av hela samhället som Tibet. I bästa fall upphör Kina att vara kommunistiskt före det.

18.

Tibets självständighetshistoria i modern tid.

1912 förklarade sig Tibet formellt självständigt från Kina efter Manchudynastins fall 1911. Ett av de få länder som tog denna självständighet på allvar och erkände den var England, som alltid respekterade den. Kina däremot vägrade acceptera den, vilket ledde till att kineser under 38 års tid bara kunde resa till Tibet via Indien med brittiskt visum. 1947 blev Indien självständigt från England, och Indien övertog då Englands förbindelser och förpliktelser mot Tibet. När folkrepubliken Kina utropats i oktober 1949 blev en av dess primära målsättningar att lägga beslag på Tibet; program hade redan gjorts upp om dess annektering. Redan 1950 blev den planerade invasionen verklighet, och Lhasa vädjade till världen och till FN om hjälp. England och Indien tog upp frågan i FN. Tibets status av självständig stat visade sig då vara oklar (efter 38 års reell självständighet), och Indien hoppades på en fredlig lösning. Den fredliga lösningen åstadkoms i Peking, där en delegation från Lhasa tvingades samtycka till 17-punktsprogrammet, som innebar att Tibet frivilligt blev en del av Kina mot att Kina garanterade Tibet full autonomi. Alternativet var öppet krig. Under öppet hot om blodigt krig, alltså under vapenhot, gick delegaterna med på överenskommelsen.

Den systematiska religionsutrotningen, folkmordet och tvångsinplanteringen av kineser i landet vidtog nästan genast. Redan 1956 var klosterbombningar och masstvångssteriliseringar ett faktum, medan massor av tibetanska barn systematiskt tvångsevakuerades till Kina för att uppfostras till goda kommunister och klostren tömdes på munkar och nunnor som tvingades till dödligt kroppsarbete och äktenskap mot sin vilja.

I mars 1959 ansåg Dalai Lama med sin autonoma regering att kineserna brutit mot 13 av de 17 överenskomna punkterna av fördraget och förklarade därför detta ogiltigt. Tibets fullständiga självständighet och oberoende utropades ånyo. Kineserna vidtog genast åtgärder och ämnade arrestera och likvidera hela den tibetanska regeringen, men Dalai Lama flydde och upprättade sin exilregering i Indien.

Premiärminister Nehru i Indien ville att Dalai Lama skulle återvända till Tibet och söka en fredlig uppgörelse med kineserna, men Nehrus samarbetspolitik med Kina kom av sig när Kina anföll Indien på två fronter, i Ladakh och i Assam.

Tibets självständighetsförklaring från mars 1959 har aldrig tagits tillbaka av Dalai Lama och hans exilregering och gäller alltså fortfarande efter 34 års oavbrutet motstånd mot den kinesiska ockupationen av Tibet. Rent rättspolitiskt och folkrättsligt har alltså Tibet varit självständigt sedan 17 mars 1959 och har det bara tillhört Kina i detta

århundrade under åren 1900-1912 och under inte ens åtta år från den 23 maj 1951 till den 17 mars 1959.

Vid självständighetsförklaringen 1912 omfattade Tibet utom sin nuvarande yta även allt land upp till Altyn-Tag-bergen och sjön Koko Nor (Tsing Hai) och österut till de trakter där Huang Ho och Yangtse Kiang flyter som närmast varandra. Kina gjorde inte bara om Tibet till en exploaterad och förslavad provins utan stympade även dess naturliga gränser.

Något bör nämnas om Panchen Lamas märkliga ställning. Han är officiellt Tibets andliga överhuvud, medan Dalai Lama är dess statsöverhuvud. I praktiken har rollerna varit ombytta: Dalai Lama har agerat som en oomstridd andlig ledare, medan Panchen Lama gjort sig bemärkt för märkliga politiska turer. När engelsmännen kom till Gyangtse 1904 flydde Dalai Lama (XIII) till grannlandet Mongoliet i norr medan Panchen Lama (IX) stannade kvar och träffade överenskommelser med engelsmännen. När Kina angrep Tibet 1910 flydde Dalai Lama till Indien medan Panchen Lama stannade kvar och träffade överenskommelser med Manchudynastin. När Tibet förklarade sig självständigt från Kina den 16 december 1912 fann sig Panchen Lama i en så besvärlig politisk situation, att han såg sig tvungen att fly till Kina, där han levde under Kuomintangs och Chang-Kai-Sheks beskydd under fåfänga försök att få återkomma till Tibet. Han hade politiskt gjort bort sig så totalt, att han kunde återkomma först i sin likkista 1935.

När Kina överföll Tibet 1950 var det med den officiella föranledningen, att den då 13-årige nye Panchen Lama (X) hade bett Kina komma och befria Tibet. Kommunistiska kupper har alltid genomförts på det sättet: kuppmakarna har hävdat att någon uttryckligen bett dem komma och lägga beslag på all makten. När Dalai Lama flydde från Tibet 1959 stannade Panchen Lama kvar och fortsatte samarbeta med kommunisterna, med eller mot sin vilja, vilket han redan hade gjort sedan 1952, då han ju var kinesernas kandidat till titeln. Han var inte den ende obestridlige kandidaten – det fanns en annan också, en tibetansk kandidat, en liten pojke, som under en pilgrimsfärd från Tashilumpo till Indien hade eliminerats – ingen vet något om honom efter att kineserna arresterade honom i Yatung strax norr om Sikkim. Det var kommunisterna som etablerade den kände Panchen Lama vid makten, men när han vid mogen ålder vågade säga ifrån och ta Dalai Lamas parti i Indien fick han ändå tillbringa ett tjugotal år i isolering i Kina, under långa tider svårt torterad och fullständigt isolerad från yttervärlden, tills han gick med på att samarbeta igen. Vare sig han var en falsk eller en äkta Panchen Lama var hans ställning djupt tragisk. Han dog för fem år sedan fastän han var flera år yngre än Dalai Lama. Hans död inträffade under mystiska omständigheter, och i samband därmed avled ett antal medlemmar i hans familj enligt kineserna av hjärtattacker. Många menar dock att hjärtattacker inte kan vara så epidemiska som de blev inom Panchen Lamas familj efter dennes död.

Av de mänskliga rättigheterna har Kina brutit mot 19 punkter i Tibet :

§ 3 Rätten till eget liv, frihet och personlig säkerhet har kränkts genom mord, våldtäkter, fängelsestraff utan rättegång och godtyckliga avrättningar.

§ 4 Förbudet mot slaveri har kränkts i det att Kina i det officiella ärendet att befria Tibets människor i stället gjort dem till sina egna slavar.

§ 5 Förbudet mot tortyr och mot grym, omänsklig och förnedrande behandling av människor har kränkts genom att allt detta genomförts mot den tibetanska befolkningen.

§ 9 Förbudet mot att utsätta folk för godtyckliga arresteringar, kvarhållanden och landsförvisningar har kränkts.

§ 12 Förbudet mot att inkräkta på folks privatliv, familjeliv, hemliv och korrespondens och mot ärekränkning samt rätten till lagens skydd mot sådant har kränkts genom tvångsskilsmässor, tvångsfamiljeupplösningar och berövandet av barn från deras familjer mot barnens vilja.

§ 13 Rätten till rörelsefrihet till och från och inom sitt eget land och från vilket annat land som helst har berövats tibetanerna.

§ 16 Att äktenskap får ingås endast genom båda parternas egna fria vilja har kränkts i genomförandet av de många tvångsäktenskapen mellan munkar och nunnor och genom att många tibetanskor tvingades gifta sig med kineser.

§ 17 Rätten till egendom och förbudet mot att berövas sin egendom kränktes genom masskonfiskeringar då tibetanerna ofta berövades allt utom kläder och hushållsartiklar.

§ 18 Rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet berövades tibetanerna.

§ 19 Rätten till åsiktsfrihet berövades tibetanerna främst genom att tibetanernas böcker och skrifter systematiskt förstördes.

§ 20 Rätten till fredliga möten förbjöds av kineserna då endast möten som utlysts av kineserna blev tillåtna.

§ 21 Rätten till politisk valfrihet i det egna landet förbjöds av kineserna.

§ 22 Rätten till social säkerhet förvägrades tibetanerna, då 1) Tibets ekonomiska resurser gick till Kina, 2) de sociala förändringarna i Tibet skedde till tibetanernas nackdel och 3) man försökte utrota tibetanernas religion.

§ 23 Rätten till arbete, till egen valfrihet av arbete, till god arbetsmiljö och till rättvis lön förvägrades tibetanerna genom tvångsarbete under omänskliga förhållanden och utan lön.

§ 24 Rätten till vila och semester från arbetet förvägrades tibetanerna.

§ 25 Rätten till dräglig levnadsstandard och tillgång till läkarvård samt alla mödrars och barns rätt till särskilt skydd kränktes genom att alla tibetanska ekonomiska tillgångar omhändertogs av Kina.

§ 26 Rätten till fri utbildning och uppfostran kränktes genom att tibetanernas egna utbildningsanstalter stängdes och ersattes med kommunistiska propagandaskolor samt genom att de tibetanska barnen berövades sina föräldrar för att indoktrineras i tvångspropaganda.

§ 27 Rätten till deltagande i det egna landets kulturliv berövades tibetanerna genom att kineserna försökte eliminera den tibetanska kulturen och ersätta den med ateistisk kommunism.

§ 29 Att den personliga friheten bara får begränsas genom tillbörlig hänsyn till andra människor kränktes av kineserna kanske mest genom bombningarna av tibetanska kloster, som byggts mest för att värna om den personliga friheten och integriteten.

Brotten mot de mänskliga rättigheterna i Tibet har pågått oavbrutet i mer än 40 år, då det systematiska, metodiska och överlagda folkmord på tibetanerna som inleddes 1950 aldrig har avbrutits fastän Kina är med i FN och permanent medlem i Säkerhetsrådet. Utvecklingen går nu åt rätt håll och har gjort det ända sedan Mao Zedongs död 1976, men den har hela tiden bromsats av kineserna (ex. Himmelska Fridens Torg i juni 1989). Ovanstående uppgifter om brotten mot de mänskliga rättigheterna i Tibet var klara och internationellt kända redan 1960 genom Internationella Juristkommissionens i Genève utförliga undersökningar och alltså långt innan kulturrevolutionen inleddes. Ingenting gjordes åt saken då, och egentligen har ingenting gjorts heller sedan dess, utom av tibetanerna själva, som bygger upp sina kloster igen med egna medel medan kineserna fortsätter att obehindrat exploatera deras land.

19.

"En inflytelserik person i så gott som varje familj är farbrodern, som är munk. Fastän han kanske lever någon del av året i kloster och använder mycket tid till resor har farbrodern alltid en säng stående i hemmet; det är också han som står för lärdomen i huset. Han svarar för att en av hans brorsöner, den näst äldste, utbildas till munk och att de övriga barnen får lära sig något.

Den äldste sonen vet, att när han gifter sig och ärver faderns hem och övriga ägodelar, så är det han, den näst äldste, som får den stora äran att bli munk. För de av oss som lever i länder där religionen inte har så stort inflytande är det svårt att uppskatta till vilken hög grad Himalayaborna anser att munkens liv är särskilt eftertraktat. Vi, som föds till att begära världsliga ting, har inte så mycket till övers för andligt liv. Barnen i Himalaya däremot får lära sig att respektera sina lärare, att tycka om böcker och att tänka på att livet bara är en övergående fas på vägen till fullkomning. Grunden för det andliga livet i Tibet är respekten för det skrivna ordet och att allt skrivet tas på allvar. Därmed är tibetanerna liksom judarna framför allt ett skriftens folk, och det är munken som uppbär detta ansvar. Att få bli munk är för pojkar ett stort privilegium och en stor social och andlig utmärkelse. De vet också att deras farbroder, som är munk, lever ett mycket intressant liv.

"Ett bättre liv är inte möjligt. Jag har ingen hustru, inga barn som skall ha mat, jag behöver inte arbeta på fälten eller ge mig upp i bergen för att leta reda på en försvunnen ko eller häst. Jag har inga bekymmer i världen, jag är fullständigt fri; jag har visserligen

inget guld eller silver, men jag äger den största skatten av alla, som är att förstå den buddhistiska läran och dess sanna natur. Inget annat liv kan jämföras med det som är ägnat åt Dharma." (insikt)

Kineserna och några andra europeiska forskare har kallat munkarna i Tibet och Himalaya för parasiter. En sociologisk film om Ladakh, som gjordes för inte så länge sedan, har till och med framställt de nuvarande klostren som fruktansvärda instrument för utnyttjande av de fattiga. Många förstår inte att det förhåller sig precis tvärtom. Klostren är ekonomiskt fördelaktiga för alla. I själva verket finns det inte mycket jordbruksmark som lämpar sig för konstbevattning och som kan brukas. Om jordbruken delades lika mellan barnen eller endast mellan sönerna hade på några få generationer befolkningen ökat så att valet stått mellan svält och emigration. För en jordbruksbefolkning i områden med begränsad tillgång på odlingsbar mark är det absolut nödvändigt med någon form av födelsekontroll. Frivilligt celibat tycks vara en av de bästa metoderna för att stabilisera folkmängden. Genom att ta sig an son nummer två från familjerna begränsar klostren i Himalaya folkökningen på ett naturligt sätt.

Det är ett faktum att traditionen med jättelika byggnadsverk går tillbaka till Antiken, men en elvavåningars fästning uppförd på 600-talet måste ha varit en av de första skyskraporna i världen. Vi känner väl till Potala, Dalai Lamas palats i Lhasa, som byggdes under senare delen av 1600-talet och som har 16 till 19 våningar. Vad det rätta talet än är så måste det ha varit en av de högsta och största byggnaderna i världen under flera sekler. I Europa överträffades det först 1922 av en skyskrapa i Belgien.

Det viktigaste inslaget i kulturen i Himalaya är av estetisk natur, inte ekonomisk. Så till exempel kan en dörr på sina sneda gångjärn få gnissla men ändå vara dekorerad med de mest utsökta utsirningar. I detta fall anses dörrens estetiska roll vara lika viktig som dess funktion om inte viktigare. I vår moderna värld gäller snarare motsatsen. Vi använder mer tid och pengar på effektivitet än på konstnärlig utsmyckning. När vi någon gång använder den är det som försäljningsargument för att vädja till konsumenten. Begrepp som effektiv, praktisk och bekväm har alltid företräde framför skönhet. Så har det varit för oss sedan funktionalismen bröt igenom på 1900-talet medan vi ännu på 1800-talet också satte skönhet i första rummet. För en tibetan är ordet för lycka synonymt med skönhet, medan vi numera kanske vill ersätta skönhet med bekvämlighet. Vårt skönhetssinne är tyvärr avtrubbat nästan till obefintlighet genom vår bekvämlighet, och estetik existerar knappast längre för oss. Häri ligger en av de stora skillnaderna mellan vår västerländska och den himalayiska världen.

Ett känt fenomen i Tibet är den så kallade tibetanska sjukan eller bergssjukan, som främst bergsbestigare drabbas av. I Sverige finns ett liknande fenomen som kallas för lappsjuka. Alla som bott i Lappland känner till det. Symptomet är ett beroende av närkontakt med den egna hemjorden som är starkare och svårare ju fattigare och oländigare denna hemjord är. I Himalaya yttrar sig detta fenomen bland bersgbestigare

som så, att de helt enkelt ständigt måste bege sig tillbaka och bestiga samma omöjliga berg igen om de så stupar på kuppen. Många har offrat sina liv för K2 på detta sätt. Har man varit bland bergen i Himalaya är detta fenomen det verkligaste tänkbara. Det är sällsynt att en resenär till Himalaya inte till varje pris känner att han måste återvända dit. För Sven Hedin blev sjukan till en mani som ständigt drev honom tillbaka till "sin kalla brud i Asien", de tibetanska öknarna och bergen. Man är helt enkelt förlorad från det man för första gången sätter sin fot på den tibetanska högplatån. Ja, det räcker rentav av med Darjeeling eller Kathmandu, så är man fast."

- efter Michel Peissel.

Andra delen

26.

På vägen ner hände det oförutsedda, att planet mellanlandade i Delhi. Det hade ingen informerat mig om att det skulle göra. Hade jag vetat det hade jag naturligtvis hoppat av där och sålunda vunnit en massa tid och sluppit den onödiga resan Goa-Delhi med tåg. När vi steg av i Delhi för en timmes uppehåll försökte jag förgäves få personalen att förstå hur angeläget det var att jag fick stanna där, men de lät sig inte bevekas. Dessutom hade jag bagage till Goa som inte kunde grävas fram nu. Jag fick vackert följa med ner till Goa.

I Goa var det hett som i en tryckkokare, och inte nog med det: alla passagerare tvingades stå i denna hetta i gassande solsken i väntan på att bli insläppta av immigrationsmyndigheterna. Passkontrollen tog så lång tid att hälften av alla dessa vid tropiker ovana nordiska turister, de flesta pensionärer, svimmade eller kreverade. För de flestas del började resan med entydigt klagomål.

Jag skyndade mig att bege mig bort från Goa. Tåget gick norrut mot Delhi lagom på kvällen när det mörknat och man en aning kunde hämta sig från dagshettans svettningskurer; och turen ville, att jag skulle få en otrolig tur med passagerarskapet. Jag hamnade att sitta vid ett fönster mitt emot en ung mycket kultiverad engelsman, något ovårdad men mycket kunnig i allt vad gällde Indien. Han blev min perfekta introduktionskurs.

I gengäld kunde jag berätta för honom om mina äventyr i Tibet och något om vad jag hade framför mig. Han hade aldrig varit i Simla, men han kunde hela Indien nedanför bergen. Han skulle till ett ställe som hette Occhra eller något i den stilen vid Jhansi, där det skulle finnas ett mycket exotiskt tempel vid en mystisk sjö som ingen i världen kände till. Det skulle vara ett exceptionellt ställe helt okänt av turister.

Min engelsman var en mycket ung man, kanske 26 år, en typisk äventyrare och vagabond, hans språk var inte alldeles klart, han hörde inte till den bättre klassen utan

snarare till den vanliga Londonmedelklassen, så jag förstod inte allt vad han sade. Men han var trevlig och hade utseendet för sig, han bar det ganska långa håret med hårband som en hippie, och jag förstod, att han hade varit i Indien minst nio gånger tidigare. Han genomskådade snart att jag aldrig varit i Indien förut och beslöt helt sakligt att överge mig åt mitt öde när han steg av tåget i Jhansi.

Efter Jhansi var jag således helt utlämnad åt det gigantiskt exotiska och främmande Indiens alla tänkbara nycker. Det kunde göra precis vad det ville med mig. Det enda jag visste var, att jag kunde kanske träffa på någon hjälp i Simla, om jag kunde ta mig dit.

Tåget kom fram till Delhi efter två dygn, och där kunde jag direkt hoppa på ett tidigt morgontåg till Kalka norrut. På vägen passerade jag till min häpnad stationen Kuruksetra, ett ställe som jag trodde var mytiskt: det var ju där det stora slaget stod i förhistorisk tid som är scenen för hela Bhagavad-Ghita, den kanske heligaste och märkligaste bok som har skrivits. Platsen där alltså Krishna själv uppeggar Arjuna till krig mot hela sin släkt, den stora klimaxen i hela Mahabharata-eposet, (det längsta epos som någonsin skrivits,) var alltså en fullständigt prosaisk järnvägsstation ungefär som Hindås eller Värnamo.

I Kalka kunde jag direkt ta tåget upp till Simla. Det var bara det, att detta tåg tog sin tid i anspråk. Sträckan var bara kanske 80 kilometer, men det tog hela dagen, jag tror det tog sju timmar eller något sådant. Och det var en oändlig och långsam klättring uppåt hela tiden och ett ständigt störtdykande genom tunnlar och med hisnande utsikter och bråddjup, samtidigt som det inte fanns bekvämare bänkar än hårda träsitsar. Det var bara att hoppas att man kom fram åtminstone.

Och upp i Himalaya kom man åtminstone. Till slut låg Simla faktiskt där, brant klättrande upp för en sluttning bland deodarcederskogar. Det var precis som i Kiplings roman. Plötsligt kände jag mig hemma. Det var ju precis så här det skulle se ut. Bättre kunde det inte bli.

Så snart jag steg av tåget kastade sig lokalbefolkningen över mig som tågets enda europeiska passagerare och ville allesammans erbjuda mig hotell. Jag sökte mig bortom mängden till den minst anspråksfulla av utbjudarna och följde diskret med honom bort från kaoset. Han förde mig försynt till ett litet hotell bakom staden. Det var billigt men snyggt och sköttes av Kashmirfolk som han själv. Han levde själv på att sälja kashmirsjalar.

När jag väl parkerat mig där och kände mig fullständigt tillfreds med hotellet, mitt rum och mina nya vänner där, hela värdfolket med deras åtskilliga familjer, tog jag mig en tur runt i staden. Det var skymning, så jag fick se den i det sista dagsljuset, innan detta försvann. Och vem stötte jag inte på där i mängden och precis uppe vid Kiplings Scandal Corner om inte min efterlängtade vän och oförglömlige medpassagerare från Tibet?

Han var precis oförändrad. Det var som om vi hade skiljts igår. "Jaså, där är du!" utropade han. "Jag hade nästan börjat ge upp hoppet!"

Han tog mig genast till ett kaffehus där vi styrkte oss med några härliga koppar varmt och riktigt kaffe medan vi tävlade om att prata omkull varandra. Det framgick att

vi båda hade haft både tur och otur. Jag kom på tok för sent till konferensen, den var slut för länge sedan, men själv hade han också kommit för sent. Ändå hade han haft turen att stöta på sina båda vänner där sin första kväll i staden precis som jag hade råkat stöta på honom, men i helt olika delar av staden. Han hade träffat sin mystiske Johannes B. Westerberg och dennes indiske kumpan i bottnen av staden medan jag ju hade törnat ihop med honom på toppen. Ändå gick det liksom på ett ut.

"Men kom ni inte hit tillsammans?"

"Nej, vi kom bara överens om att träffas här. De måste lämna Tibet före mig."

"Och hur klarade du dig ut ur Tibet? Och hur gick det med Pelle Olsen?" körde jag brutalt över honom med mina frågor.

"Pelle Olsen? Vilken Pelle Olsen?"

"Den där nyckfulle norrmannen som också stannade kvar."

"Stannade han också kvar?"

"Ja. Han sade, att han skulle leta rätt på dig."

"Ja, det lyckades han då åtminstone inte med. Jag beklagar, men jag vet absolut ingenting om Pelle Olsen. Och sanningen att säga är jag heller inte intresserad av att veta något om honom."

Min vän var alltså tydligen lika glad åt att slippa honom som jag. Och det att han tydligen var spårlöst försvunnen i Tibet kändes för mig som något av en lättnad. Det kändes på något sätt riktigt. Om han verkligen var sin hustrus mördare, vilket allting trots allt indikerade, så fanns det knappast något mjukare och lämpligare straff för honom än att få försvinna i Tibet.

"Det är alltför lätt att försvinna i Tibet," påtalade min reskamrat. "Johannes har gjort det ett antal gånger, och många har gjort det för gott. Men Johannes har alltid kommit tillbaka, och själv lyckades jag också med det konststycket."

"Men hur gick det till? Varför stannade du kvar? Hur klarade du dig ut sedan? Vad hände? Och vem är den där Johannes?"

"Det är bäst för dig att jag inte besvarar någon av dina frågor, åtminstone inte just nu. Men berätta nu. Hur gick din resa?"

Han ville tydligen inte alls berätta om sig själv och definitivt inte avslöja något om sina återstående äventyr i Tibet och vad han hade gjort där efter vår avfärd. Men nu var han här framför mig på The Indian Coffee House vid The Mall på toppen av Simla. Det gick inte att ta fel på. Och kaffet var det heller inget fel på.

Vi samspråkade hela kvällen, han förde mig runt, och han gick sedan med mig tillbaka till mitt lilla hotell. Jag försökte förgäves utröna mysteriet med alla mina missuppfattningar om hans och hans vänners ankomst till Simla.

"Men du skrev ju till mig att ni kom tillsammans till Simla när konferensen skulle börja."

"Det har du missuppfattat. Konferensen hade redan börjat när jag kom hit. Jag skickade brevet från Bangkok, där jag blev fördröjd av sjukdom. Annars hade jag kommit i tid."

"Men hur i all världen kom du till Bangkok?"

"Från Hongkong. Men glöm det."

"Men ditt brev var bestämt poststämplat i Simla."

"Omöjligt. Du fick kanske bara det intrycket. Jag kanske skrev min Simlaadress som avsändare. Men jag var inte här då."

Det kanske förklarade saken. Han bekräftade att jag hade haft tur med att kunna hitta rätt på ett så charmerande mysigt hotell, och sedan skildes vi. Han hade rätt i att jag var trött efter resan.

Så här berättade han följande dag om konferensen och sitt möte med Johannes B. Westerberg:

27.

"Ju mindre sagt om situationen i Tibet, desto bättre. Ju mindre du vet om Johannes och mig, desto bättre. Tids nog får du veta för mycket ändå. Kort sagt är det världens mest hopplösa situation. Men om det är något man lär sig av den situationen, så är det hur absolut nödvändigt det är att aldrig ge upp. Det värsta man kan göra mot sig själv är att begränsa sig, förneka sina möjligheter och tro att man inte kan göra något åt saken. Man kan alltid göra något åt saken, hur litet det än är, och ofta kan just det allra minsta vara det allra mest betydelsefulla."

Han lät mig ta del av sina officiella anteckningar om mötet i Simla, som han lät mig studera på egen hand, medan han gick bort på egna ärenden i stadens utkanter. Jag tog in på mitt älskade "The Indian Coffee House" igen och avnjöt där samtidigt läsningen av dessa dokument och flera läckra koppar kaffe: de passade bra tillsammans.

"Det är intressant att jämföra Simla med Darjeeling. Simla är som samhälle mera storvulet och pretentiöst, mera lyxigt och skrytsamt, medan dimensionerna i Darjeeling är mycket mindre och mera anspråkslösa. I stället är naturen där så oändligt mycket mera majestätisk.

Däremot upplever man klart i Simla att man redan nästan befinner sig i Kashmir. Det är samma svårmod i folkmusiken som i den turkiska och den tibetanska, det är samma sorts högresta välskapta människotyp med praktfull hårväxt på skalle och haka, inga småväxta finlemmade mjuka hinduer längre utan ett grant och resligt folk av karaktär och pondus.

När jag vandrade omkring i staden på kvällen passerade jag förbi en varubod. Två personer, en lång och en kort, höll på att köpa ägg. De verkade bekanta på något vis. Så såg jag att den längre var blond. Det var Kim och Johannes. Det var som om vi hade skilts igår.

Båda var lediga och mådde bra, och det var en fröjd att se Johannes som sig själv helt omaskerad igen med normalklippt hår som återtagit sin rätta färg. De var på mycket gott humör. Det tog inte många minuter innan jag frågade om konferensen. Genast blev samtalet allvarligare och intensivare.

Jag hade naturligtvis kommit för sent, men det hade inte hjälpt ens om jag kommit en vecka tidigare, ty konferensen hade avslutats redan för tio dagar sedan, då den

påskyndats med anledning av de förestående indiska valen. Flera av konferensdeltagarna hade måst bryta upp från konferensen för att direkt ta i tu med valrörelsen.

Jag fick således den mycket svåra uppgiften att i efterhand försöka dokumentera en högst intressant asiatisk konferens som jag inte ens fått vara med om själv. Dess tema hade varit ekonomi men politisk ekonomi med mondialt perspektiv. De flesta deltagarna hade varit politiska ekonomer från Indien men även från Pakistan, Iran, Singapore, Thailand, Burma, Hongkong, Kina, Taiwan och Indonesien. Det hade alltså varit en ekonomisk konferens nästan uteslutande med ekonomer från U-länder. Inte en enda europé, amerikan eller japan hade förekommit, utom Johannes själv, men han var ju inte ekonom. Den ekonomiska världskrisen hade diskuterats uteslutande från U-landssynpunkt, och resonemangen och diskussionerna hade varit oöverskådliga och outtömliga; men tydligen hade alla deltagare blivit tillfreds med resultatet av konferensen, även om det bara hade varit teoretiskt. Naturligtvis utgjorde Indiens nyckelposition i världens framtida ekonomi grunden i hela debatten.

Ett annat aktuellt glädjeämne var Benazir Bhuttos seger i det pakistanska valet, även om det var en seger med många frågetecken, som band hennes ena hand bakom ryggen. Men man trodde nu allmänt på ett bättre indiskt förhållande till Pakistan med bättre möjligheter till en konstruktiv dialog, och detta var väsentligt för hela Asien.

Indiens ekonomi är naturligtvis inte god, det är ett av världens fattigaste länder, men det har oöverskådliga resurser och möjligheter och skulle mycket väl kunna utvecklas till en ekonomisk supermakt mycket snabbare än Kina, så länge Kina ännu lider av sitt erbarmliga kommunistparti. Indien har därmed det bästa tänkbara utgångsläge: det står på botten och har alla möjligheter att nå toppen. Inom det indiska scenariot ryms alltså alla ekonomiska realiteter och förutsättningar, de bästa tillsammans med de sämsta. Detta är på ett sätt en gynnsammare situation än I-världens, som utvecklat sig till en artificiellt uppskruvad nivå vars höga korthushöjd inte tål någon vindpust hur svag den än må vara. Genom sin fattigdom är Indien redan nere på jorden och tål vad som helst medan det samtidigt kan bygga sig uppåt. Även kommunist-Kinas belägenhet är snarlik korthusets, ty ej heller en etablerad kommunism tål någon plötslig marknadsekonomi. Kinas desperata åtgärder att införa allmän värnplikt och fortsätta försöka skrämmas med att spränga atombomber (i ett annat ockuperat land) vittnar om en skräckslagen osäkerhet inför det faktum att det håller på att förlora kontrollen över sig själv.

I-världens svaghet är att hela dess samhällsstruktur blivit beroende av en levnadsstandard som måste innebära ett liv över ens tillgångar. I-världen kan bara klara sin ekonomi om den blir mera realistisk och lever sundare utan exempelvis så dyra nöjen som droger, tjuvjakt, rockmusik och ett fatalt beroende av massmedia. Världens två mest lönsamma industrier idag är vapenindustrin och drogindustrin, och det är I-världen som dirigerar dessa industrier, då den är beroende av dem för att finansiera sitt eget liv över sina tillgångar. Däri ligger det ekonomiskt sjuka i världen idag, som U-världen är helt oskyldig till, då denna skenande karusell endast drivs av I-världen.

Så mycket förstod jag av de vidlyftiga sammanfattningar som Kim och Johannes gav av denna ytterst intressanta konferens. Det här med devalveringar hade försvarats ur den synpunkten, att ett I-land som devalverar sin valuta tar därmed ett steg ner från denna hetskarusell och sätter en fot på marken som broms, vilket i själva verket är ett beundransvärt närmande och solidaritetsbevis med U-länderna. En devalvering är bara dålig för dem som har det bra medan den alltid är bra för dem som har det dåligt. Naturligtvis kan man därmed inte uppmuntra devalveringar, som ändå alltid måste förbli politiskt smärtsamma operationer att endast vidtaga i nödfall.

Ett av konferensens mest vittdiskuterade ämnen hade varit kommunismen med anledning av de förestående valen och dess starka fästen i bergstrakter som just i Kashmir, Simla och Darjeeling utom Bengalen, Calcutta och Kerala. Samtidigt som dess aktualitet inte kunde förnekas, åtminstone så länge kommunismen fortfarande hade makt i Kina, ifrågasattes dess betydelse. De flesta var tämligen eniga om att den var otidsenlig och knappast längre kunde tas på allvar. Å andra sidan påpekades dess fortfarande betydelse för exempelvis de fattiga massorna i Calcutta och dess viktiga roll i en stat som Kerala. Ett intressant argument för kommunismen kom därmed fram.

Det var ingenting ont med kommunismen så länge den inte hade någon makt, och även exempelvis Lenin-kommunismen erbjöd vissa fördelar som inte fick glömmas bort. Lenin var en bildad man och filosof som studerat grekiska, och hans samhälle var fortfarande ett kultursamhälle. Endast kapitalismens avarter och barbarismer hade eliminerats. I ett leninistiskt samhälle skulle exempelvis ingen rockmusik vara möjlig, som ju bara är ekonomiska spekulationer i så starka rytmer som möjligt för massuggerering av lättförförda ungdomar; ingen narkotikakult skulle vara möjlig, som ju likaledes bara är ekonomisk spekulation och utnyttjande av människors svaga karaktärer; inga svindelsekter skulle vara möjliga, vars ledare ju brukar försvinna när de förtjänat ett lämpligt antal miljoner dollar; och i stället skulle alla dessa oöverskådliga ekonomiska resurser kunna investeras i kultur och utbildning. I en helt fredlig värld skulle dessutom vapenindustrin kunna skrotas, vilket aldrig skulle kunna ske i en kapitalistisk värld, där egoism hela tiden leder till våld. Summan av detta intressanta anförande var, att I-världen måste ta vara på socialismens positiva sidor, att det kalla krigets avslutande aldrig fick avsluta de socialistiska universalidéerna, och att kapitalismen helt enkelt inte kunde ignorera och köra över socialismen utan att den måste kompromissas med. Därmed poängterades det, att kommunismen var död endast som maktmissbruk men att den aldrig kunde dö som ideologi eller utopi.

Kommunismen är alltså inte omöjlig i sig utan tvärtom som idé lika idealisk fortfarande som när Thomas More på 1500-talet tänkte ut sin "Utopia". Det olösliga problemet är dock: hur skall den genomföras utan att den för till ett sådant fatalt maktmissbruk som i Sovjetunionen, Kina och Kambodja?

En deltagare hade kommit med den mycket intressanta iakttagelsen, att hela den världsekonomiska krisen skulle kunna lösas mycket lätt. Han hänvisade till statistik som indikerade, att så mycket som 60% av världens ekonomiska resurser för närvarande uppslukades av vapenindustrin och dess olika marknader, från raketer och

atombomber till Bofors och vanlig smuggling. Om dessa pengar (60% av hela världens bruttonational-produkt) i stället användes vettigt, så skulle världskrisen lösas direkt. Han poängterade också, att om U-länderna upphörde att tvingas till att köpa vapen skulle de i stället kunna åtgärda sina fattigdomsproblem, och då skulle befolkningsexplosionsproblematiken omedelbart upphöra av sig själv. Denne deltagare var en buddhist från Burma.

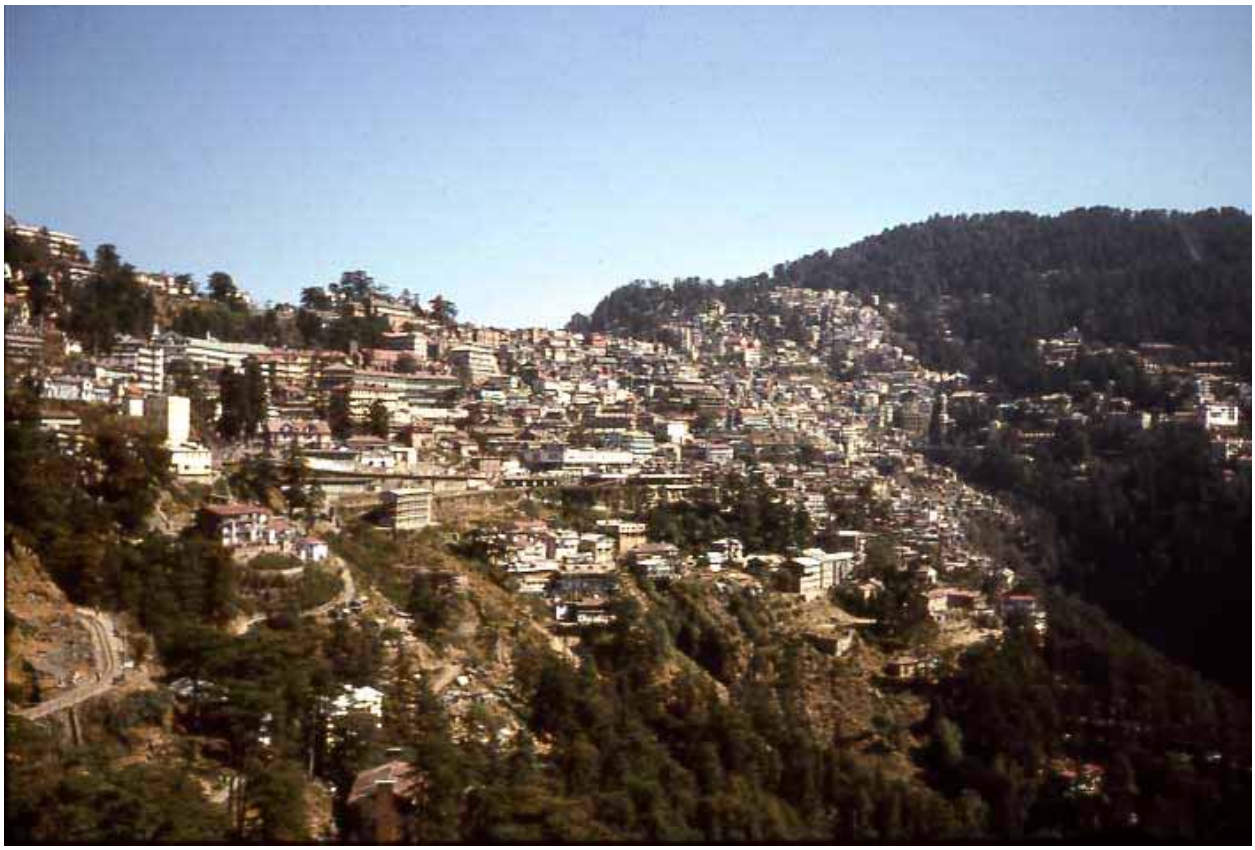

28.

Beröringspunkter mellan lamaism och kristendom

(Johannes B. Westerberg)

Den centrala idén med kristendomen, som särskiljer den från alla andra religioner, är att Gud själv vandrar omkring på jorden i lekamlig gestalt och att Gud själv visat sig så mänsklig att han dött på korset av kärlek för mänskligheten. Kristendomen har alltså som en av sina grundsatser att en dödlig människa kan vara en inkarnation av Gud.

Detta är inte alls en främmande tanke för de österländska religionerna hinduismen och buddhismen och allra minst för lamaismen eller den tibetanska formen av buddhism. Den enda egentliga skillnaden mellan kristen och lamaistisk åskådning

ligger däri, att medan kristendomen begränsar den gudomliga inkarnationsidén till en enda person (Kristus) en enda gång i historien, är det för lamaismen fritt fram i alla tider för varje form av gudomliga inkarnationer, liksom i hinduismen. Man kan därför något skämtsamt påstå, att lamaismen är mer demokratisk, som tillåter fler personligheter att vara gudomligt inkarnerade, än kristendomen, som bara medger ett sådant fall. Det är omöjligt att säga vilkendera religionen som har rätt, då det är både vetenskapligt och filosofiskt omöjligt att ta reda på och bestämma en sådan sak.

Däremot kan man i många fall utgallra missförstånd och irrläror. Bedragare, heretiker och självbedragare har alltid funnits och kommer alltid att finnas. Man kan med en viss rätt ifrågasätta mycket i den tibetanska lamaismen, såsom övertron på trolldom och demoner och förutsättningen av kriterier på en reinkarnerad lama genom yttre rent fysiska kännetecken. Detta senare rent lamaistiska fenomen är det minsann värt att undersöka närmare, då man här har en hel teologi att studera i rent konkret form. Det kan aldrig bortförklaras att så många riktiga och heliga lamor faktiskt har upptäckts och känts igen enbart på rent fysiska kriterier. Vid en närmare undersökning kan dessa rent fysiska kriterier hos andligt högt utvecklade människor te sig som ett lika aktningsvärt fenomen som den mörka vidskepelsen och tron på demoner och trolldom kan te sig som rena absurditeten. Detta senare fenomen kommer sig troligen av Tibets exceptionella rent biologiskt extrema naturförhållanden.

Inom kristendomen har man i stället desto hårdare varit på sin vakt mot heretiker och irrläror och ofta gått för långt i utgallringen av sådana. Numera har väl västerlandet efter renässansen och den franska revolutionen vuxit förbi sysslandet med häxprocesser, inkvisition och all annan vidskepelse, medan man förvånas över uppkomsten av ett helt annat slags religiösa charlatan er, som fått reinkarnation och lamaism om bakfoten. Det förekom en amerikan som kallade sig Moses David som skapade sekten Guds Barn. Han fick sedermera fly till Argentina, men han menade sig på fullt allvar vara en reinkarnation av både Moses och David. En annan sådan var David Koresh, som menade sig vara en reinkarnation av Jesus, medan han i själva verket bara visade sig vara en psykopat av Guds nåde. Vi har även fenomenet L. Ron Hubbard, likaledes amerikan, som tillbringade sin ungdom bland munkar i västra Kina och uppfattade lamaismen på sitt eget sätt. Han utarbetade ett system att gå till rätta med tidigare inkarnationer och en genväg till att bearbeta sitt Karma så att ödets makt kunde uteslutas. Det spännande experimentet föll på att hans lära och system kostade så mycket pengar att så många människor blev så ruinerade därav, att han knappast själv därigenom klarade sig ifrån sitt eget Karma. Mera nyktert har i så fall teosoferna tillgodogjort sig både reinkarnationsidéns konsekvenser och följderna av dess oundvikliga Karma. Egendomligt nog har kvinnor lyckats bäst med detta, (Blavatsky, Röhrich och Besant,) medan de stora bedragarna alltid har varit män.

Det var några infallsvinklar på kristendomen och lamaismen och det förhållandet att de egentligen inte alls står särskilt fjärran från varandra. Till och med är pacifismen och respekten för livet ("Du skall icke döda") mer konsekvent i lamaismen än i kristendomen. Jag har tidigare tangerat tanken att hinduerna anser att Jesus förekom i

Indien. Om han en gång förekom i Indien så kan han också ha förekommit i det omedelbara grannlandet Tibet.

29.

Simla hade annars allt att erbjuda – utom ett berg som Kanjenjunga. Johannes förde mig omkring till de olika kyrkorna. Den anglikanska ligger vit och praktfull på krönet av staden framför The Mall medan den katolska verkar mera livaktig och större. Här skulle man kunna fira allhelgonahelgen på katolskt vis på tröskeln till Kashmir och Himalaya. Vi gick också upp till aptemplet ovanför staden. Vad skall man säga om detta? Inte inspirerade det precis till någon andaktsstämning. Detta omintetgjordes främst av att det ur högtalare vrålade ut skrällig musik alternerande med en speaker som informerade ställets besökare om varför templets apor var heliga – tydligen var de något slags inkarnation av Siva. Vilken kontrast mot den heliga rena friden i ett buddhisttempel med sina karaktäristiska bönevimplar och flaggor, som spred sitt budskap för vinden på ett mycket mera förfinat sätt! Dessa högtalare i aptemplet var precis lika avskräckande som de vrålande högtalarna från politiska propagandabilar.

När vi nu ändå drar religion i tvivelsmål måste vi också en aning dröja vid de heliga sikherna med sina turbaner. En sikh får inte klippa sitt hår eller sitt skägg. Håret virar han upp och täcker han in med ett slags tätt åtsittande huvudduk. Ovanpå denna sätter han turbanen. Tänk er: långt hår uppvirat på skallen täckt av en nästan plastliknande huvudduk och ovanpå denna en tjock och varm turban, och detta i ett klimat med en normal dagstemperatur på 30-40 grader! Hur varmt måste det inte bli under denna trefaldiga skallvärmare? Man kunde förstå turbanen och huvudduken om de var flintskalliga, men varför måste de ha långt hår om de inte ens får visa det? Nej, det hela verkar inte alls förnuftigt.

Med Kim och Johannes diskuterade jag möjligheten att bege sig norrut till Kulu och Manali. Manali ligger liksom Delhi tio timmars bussresa från Simla men norrut och lär vara ett mycket vackert ställe, men Johannes avrådde. "Det är dyrt där, och dit reser mest bara rika hippies för att knarka ner sig på livstid. Där växer det nämligen cannabis vilt överallt. Res dit en annan gång när du har bättre tid på dig." Eftersom det ändå inte ingick i programmet kunde jag lätt avstå från denna omväg. Kim antydde att Manali och Kulu skulle kunna besökas i samband med en resa till Dharamsala ungefär lika långt norrut men längre åt väster.

Ett ställe som jag måste rekommendera till alla Simla-besökare är kaffehuset, "The Indian Coffee-House", ett utomordentligt trevligt gammaldags ställe med gott kaffe och bästa tänkbara stämning, ungefär som i gamla Wien. Man har här hela London-sekelskiftesstämningen kvar. Det ligger strax nedom Kiplings "Scandal Corner" ett femtiotal meter ned för backen eller precis under den röda anglikanska kyrkan, den som numera är bibliotek. Den vita eller ljusgula anglikanska kyrkan, "Christ Church", används numera för gudstjänst bara en gång varannan vecka, medan, som sagt var, den katolska är mera levande.

Mera intressant än allt vad den ekonomiska konferensen kunnat tänkas innehålla var för mig vad Johannes och Kim sade till mig personligen. Johannes framtidsplaner var både intressanta och oroväckande. Direkt från Simla tänkte han bege sig upp till Kashmir och blanda sig i tvisterna där mellan hinduer och muslimer. "Tyvärr tror jag knappast att ni någonsin får se mig i Skandinavien mera. Här är för mycket att göra, och i vart fall kommer jag inte tillbaka förrän kommunistpartiet i Kina är upplöst, Sinkiang och Tibet självständiga och den militant galna formen av islam har konsumerat sig själv. 1968 i Tjeckoslovakien svor jag att aldrig ägna mig åt ett normalt mänskligt liv förrän den politiska kommunismen som förtryckarmakt var utrotad, och den är ännu inte utrotad ur Kina och Nordkorea. I Iran dominerar ännu terrorformen av islam, och sådant är för mig likvärdigt med kommunistisk diktatur. Så till Sverige och Finland kommer jag ännu inte på ett tag. Dessutom är Himalaya mitt adopterade hemland. Jag har vänner överallt där det finns tibetaner, och deras land sträcker sig från Karakoram till Koko Nor och Chengtu. Detta fria land innefattar hela norra Indien med Nepal och Bhutan, och med Kims hjälp kan jag nu få giltiga papper i ordning för vistelse i Indien på livstid. Indien förblir den bästa språngbrädan för konstruktiv verksamhet i hela Asien. Så du får träffa mig här i fortsättningen, men din ekonomiska situation oroar mig. Din Tibetresa torde ha givit dig djupa ekonomiska sår. Kom inte för min skull eller för Asiens skull i fortsättningen, utan kom bara för din egen skull."

Mest hade det glatt honom att jag hade sett så frisk ut. "Senast vi sågs i Lhasa kunde du ju knappt stå på benen av blekhet och svaghet. Du hade ju nästan skitit ihjäl dig." För mig hade det varit ett lika stort nöje att se honom så ledig och frisk och identifierbar ut igen. Vi hade ju inte setts på tre månader.

Det var de yttre omständigheterna som hållit mig kvar i Lhasa. Jag hade inte velat skiljas från mina vänner förrän alla omständigheter kring konferensen varit avslutade, och framför allt hade jag inte velat lämna Tibet och Lhasa utan en försäkring om fortsatt kontakt med doktor Sun, Lhasakonferensens kinesiske representant, som slagit så många av oss med häpnad. Detta hade jag fått, men det hade kostat mig återstoden av min hälsa. Jag dukade nästan under av överansträngning. Doktor Sun blev då den som tog hand om mig, Johannes och Kim överlämnade mig helt i hans vård medan de själva måste bege sig ur landet söderut, och den kantonesiske doktorn tog öm vård om mig enligt alla konstens regler med många givande akupunkturkurer. Han utverkade tillstånd av myndigheterna att ta mig med sig till Chengtu, där han och jag lärde känna varandra närmare under månader av intim samvaro. Han kunde hela Kina och hade kontakter med motståndsmän och regimkritiker överallt, men just emedan han hade så många sådana trådar i sin hand fick han vara ytterst försiktig. För att ta mig ut ur Kina måste jag flyga till Hongkong och därifrån till Thailand, där jag återhämtade mig helt i den ljuvliga värmen, tills det blev dags att återuppsöka Johannes och Kim i Simla för den stora konferensen där om hela Asiens ekonomi – och världens.

Jag kände mycket för att från Simla resa ner till buddhismens heligaste plats Bodhgaya nära Patna, för att stifta närmare bekantskap med buddhismens heligaste mysterier och väsen, och dessa trakter var Kims egna hemtrakter. Den intressanta

möjligheten framstod att han skulle göra mig sällskap och till och med kunna erbjuda mig sitt hem, men till min förvåning avstod han: "Du är en sådan som reser bäst ensam. Du behöver all den frihet du kan få. I Bodhgaya finner du vad du behöver finna, och du behöver inte min hjälp till det. Till mitt hem och min familj hoppas jag du kan komma en annan gång. Klara dig i Indien utan mig och John. Han har någon sorts hake på dig som jag tror att du skulle klara dig bättre utan. Vad är det mellan er egentligen?" Han vågade bekänna sina innersta misstankar. "Jag vet ju att ni kommer från samma land, men det är något mer än så. Ibland när jag ser på er kan jag inte hjälpa att jag får vissa misstankar. Du har nästan alltid ett leende till hands medan John ler mera sällan, men när han ibland spricker ut i ett leende slås jag av att det är samma leende som ditt. Är ni släkt med varandra?" Jag måste le och svara som det var: "Det kan jag inte svara på, men även om vi var det så skulle ingen kunna bevisa det." Han nöjde sig med det. "Dessutom," fortsatte han, "tror jag att det är viktigare nu att jag bistår John. Det är ju jag som försörjer honom här i Indien, och även om mina resurser är outtömliga skulle han få det svårt om jag inte fanns i närheten. Han medger det aldrig själv, men han är faktiskt ekonomiskt beroende av mig för hela hans asiatiska verksamhet. Han kanske skulle klara sig även utan mig, men hans möjligheter skulle då begränsas. Så jag följer med honom till Srinagar och längre, om det behövs. Men vi håller ju kontakten i alla fall. Troligen kommer vi tillbaka hit för de värsta vintermånaderna."

Sålunda uttryckte Kim sin misstanke om att Johannes hade någon hake på mig, som om han inte alls gjorde anspråk på att ha den största tänkbara hake på Johannes.

Efter tre ljuvliga gemensamma dagar lämnade Johannes och Kim Simla tillsammans med buss mot Dharamsala, för att därifrån snarast fortsätta mot Kashmir. Ingen av oss visste när vi nästa gång skulle ses.

Jag beslöt att ta det lugnt i Simla i några dagar till i förhoppning om att min svenske kollega skulle uppenbara sig. Jag hade ju skickat honom ett enträget brev från Bangkok och inbjudit honom att komma till Simla för att få uppleva den stora konferensen, och han hade haft godheten att telegrafera tillbaka till min Simlaadress och meddela sin snara ankomst, vilket bud nådde mig när jag kom fram till Simla för sent för att kunna delta i konferensen... Dessutom förelåg ju den uppenbara risken, att min svenske kollega, som ju aldrig rest på egen hand i Indien tidigare, kunde komma bort på vägen....

30.

Under dessa lugna dagar känns det skönt att kunna samla de viktigaste resultaten av den märkliga och diskreta Simlakonferensen. Ett gemensamt manifest koms överens om av samtliga deltagare, ingen undantagen. Alla dessa ekonomiskt insatta personer från Indien, Pakistan, Iran, Kina, Hongkong, Malaysia, Thailand, Singapore och allt vad de kom från, (jag var ju inte där och fick inte träffa en enda av dem, varför jag inte kan beskriva dem mera exakt,) som alltså var Johannes personliga kontakter och som alla, får man förmoda, var djupt kulturellt insatta, kom alltså överens om det följande: att all

ekonomi och civilisation bara har en konstruktiv målsättning: kultur, vilket då i första hand är bildning, "andlig odling", religiös och historisk kunskap, språkbildning och allt som tjänar till djupare förståelse för människan individuellt och internationellt. All egennyttig ekonomi är förkastlig och dödfödd, då egoistisk spekulation måste sluta med bankrutt för de flesta. Den enda meningen med livet är samlandet, bevarandet och det konstruktiva användandet av kunskap om människan, och det inbegriper all kulturhistorisk kunskap bakåt i tiden. Egentligen borde alla människor gå i kloster eller ligga vid universitet alltid för att aldrig upphöra studera vidare och lära mera. Därmed var alla konferensdeltagare överens om att allt mekaniskt rutinarbete var omänskligt och något som mänskligheten borde befrias ifrån, (vilket redan Emile Zola ansåg på sin tid). Detta inbegriper naturligtvis inte skapande mänskligt hantverk.

Därmed borde även all politisk strävan gå ut på att först och främst understödja utbildning, skolväsen och universitet, boktryckning och kulturstöd. Bokförlag som bara trycker bestsellers för snöd vinnings skull är därmed betraktade och stämplade som kulturmissbrukare. Alla resurser som används rent kapitalistiskt för spridning av dålig litteratur (ex. pornografi), dålig musik (ex. hårdrock), dålig film (porr- och reklamfilm) och blaskpress borde i stället användas för bevarande och spridning av klassiker, uppmuntrandet av melodisk och harmonisk musik, satsandet på seriösa filmer och kulturtidskrifter. Detta ansågs som självklart av alla konferensdeltagare. Manifestets författare var Johannes Westerberg, det var författat på engelska och undertecknat av alla deltagare, och dess huvudinnehåll är här återgivet i sammandrag. Själv fann jag manifestet i sin helhet alltför tungt formulerat och belastat med upprepningar för att jag skulle kunna översätta alltsammans, ungefär som Gorbatjovs böcker om Glasnost och Perestrojka.

Här är ett intressant brev från Calcutta, som nådde mig i dessa dagar:

"Tack för din vänlighet att ihågkomma mig. Min högsta önskan i livet är att utveckla internationell kärlek och samförstånd, men denna uppgift är för stor för mitt korta liv; men du och jag och många andra kan åtminstone utveckla idén därom internationellt, så att det med tiden blir helt onödigt med både pass och visum för att resa från land till land. Det måste gå så, för fredens utbredning över världen är det enda som kan göra det möjligt för mänskligheten att överleva.

Jag har många goda idéer om hur man skall tjäna pengar för att kunna satsa dem på utvecklingen av sann internationell kärlek, vilket kommer att kräva stor hängivenhet och stark viljekraft. Fyra punkter är vitala:

1. All nationellt bunden religion måste avskaffas.

2. Alla former av kultur måste respekteras.

3. All miljöförstöring måste avbrytas.

4. Alla rasmotsättningar måste överbryggas genom ett konsekvent genomfört system av internationella äktenskap. (*"Inter-continental marriage"*.)

Allt detta är enkelt att säga men mycket svårt att genomföra i praktiken, då all politik står hindrande i vägen; men jag uppskattar mycket alla dessa hippies och musiker från väst för deras toleranta vidsynthets skull; de förenar på sitt sätt hela

världen i en internationell kärleksanda, och det är kanske just de som kan förena hela världen genom kärlek och musik. Än en gång, tack för ditt brev, och det bästa jag kan sända dig är min sanna kärlek och bästa välgångsönskningar för hela din familj och alla dina vänner.

P.S. Min engelska är inte den bästa, och jag är glad om du korrigerar den. Rätta mig om jag har fel:

Somerset Maugham, Erich von Däniken, Jules Verne, Leo Tolstoj, Goethe, William Wordsworth, Shakespeare, Rabindranath Tagore, Jean-Paul Sartre och alla de andra, allt vad de har skrivit är bara kopior av mången okänd författare, och alla deras sanningar fanns redan i Bibeln, Koranen, Bhagavad-Gita, Ramayana eller Mahabharata, och alla de religiösa böckerna är bara återsken av antika försvunna civilisationer såsom Veda- och Inkakulturen med andra förlorade civilisationer som alla förstördes genom våldets dårskap och vanvett. Detta är min åsikt, och det är vår uppgift och vårt ansvar som tänkande människor att motverka allt våld så att kärlekens och fredens tidevarv någon gång äntligen kan inledas.

– Deepak Ghosh, Calcutta."

31.

När jag träffade min vän igen mot kvällen berättade jag, att jag hade läst alla hans dokument och alltså var färdig med dem, men han ville inte ha dem tillbaka.

"De är dina," sade han. "Tag du vara på dem och samla dem åt mig. De kanske kan utgöra en del av en intressant samlingsbok någon gång om de aktuella skeendena här i Himalaya."

"Menar du att jag får behålla dem?"

"Givetvis."

Och han vägrade ta dem tillbaka.

Därmed närmade sig min högst märkvärdiga och innehållsmättade Simlavistelse sitt slut. Jag kände att jag hade fullbordat mitt värv och egentligen bara hade att återvända till Sverige, om jag inte ville resa vidare på egen hand i Indien, vilket jag dock inte kände mycket för. Min vän skulle däremot fortsätta till Bodhgaya, Darjeeling och Calcutta, och han lovade att skriva regelbundna brev hem till mig i Norden. Jag kände mig nästan som hans utvalda korrespondent.

Återresan gick smärtfritt. Jag kunde boka om mitt flyg tillbaka till Sverige från Goa till Delhi, så jag slapp den omständliga resan till de heta tropikerna i det drypande Goa. Flygresan avlöpte utan äventyr, och jag blev inte ens sjuk på vägen, inte ens när jag kom hem.

Ivrigt började jag nu sortera och ordna mina indiska dokument. Jag hade fått en uppgift i livet! Ganska snart började min väns brev från Indien komma. Här är några avsnitt av hans reseskildring och upplevelser i Darjeeling och Calcutta:

32.

"Darjeelingvistelsen fick en högst oväntad vändning. När jag anlände dit hade det varit oavbrutet vackert väder i 35 dagar. Med mig kom regnet, som höll i sig så länge jag stannade kvar. Nu är det inte särskilt roligt att vara inregnad i just Darjeeling, ty vanligen betyder varje regnskur ett strömavbrott i hela staden. Regn i Darjeeling betyder ett liv med stearinljus, och utomhus är man efter mörkrets inbrott lika hjälplös som en blind om man inte har ficklampa. Lägg till detta Darjeelings mycket invecklade stadsplan, där hela centrum är ett enda gytter av gränder av vilka inte en enda är rak. Försök sedan hitta en restaurang på kvällen i detta mörker i detta virrvarr. Om man en gång i Darjeeling passerar en idealisk vegetarisk restaurang och tänker: "Där måste jag äta nästa gång," så kan man vara säker på att man aldrig hittar tillbaka till den restaurangen mera. Man kan leta i evighet och bara uppleva att man tappar bort sig i nya gränder som man aldrig sett förut. Det finns mycket litet att orientera sig efter i centrala Darjeeling, som i alla fall är en ansenlig stad på 100,000 invånare, två tredjedelar av Lhasa.

I detta virrvarr satt man alltså inregnad medan man tvekade mellan att fara till Gangtok eller Kathmandu. Slutligen lyckades man få en bussbiljett till Gangtok på kort varsel, det blev en frenetisk morgon av spring mellan hotell och busstation, biljettkontor och packning, någon lunch blev det inte, och så satt man på bussen till Gangtok i

Sikkim, där det skulle råda polisstrejk och oroligheter. Jag hade avrådts från att försöka bege mig dit men åkte på vinst och förlust.

Vägen till Gangtok är makalöst vacker. Den slingrar sig upp för Himalaya längs med en underbart naturskön floddal som aldrig tar slut utan som bara blir vackrare hela tiden. På halva vägen far man över Teestabron, som bara ett fordon får fara över åt gången i högst 10 kilometers hastighet. Bron är förbjuden att fotografera.

Fyra mil från Gangtok passeras gränsen till Sikkim. Jag var den enda i bussen som inte var inhemsk, så jag kallades ut för kontroll av gränsposteringen. Jag hade tidigare granskats av militärkontrollen i Siliguri (New Jaipalguri) utan några problem. Men här visade sig nu plötsligt föreligga ett problem. "Var är ditt visum?" frågade mig officeren och bläddrade förgäves flera gånger genom mitt pass utan att finna rätt stämpel bland urskogen av gränspasseringsminnen. Själv bläddrade jag sedan lika förgäves på samma fåfänga jakt efter en visumstämpel. Jag hade ansökt om visum i oktober och fått det, men av någon anledning hade mitt visum sedan aldrig införts i mitt pass och givits mig till handa. Där fanns bara en stämpel som godkände mitt intrång i landet men inget visum. Jag visade denna stämpel för officeren, men det var inget visum.

Här hade jag alltså kommit in i Indien utan visum, vilket inte upptäcktes förrän jag kom till Sikkim. Av någon anledning hade arrangören av min resa misskött min visumfråga så att jag visserligen fått visum men inte fått det med mig. Därmed var Sikkim stängt för mig och inte bara Sikkim utan även Nepal. Det gällde ju nu att se till att inte fler indiska myndighetspersoner fick upp ögonen för att jag befann mig i Indien olagligt utan visum. Om det gjordes sak av det kunde det sluta i ett ändlöst trassel av världens snärjigaste strul.

Därmed var jag även i Darjeeling olagligt, då formellt ingen utlänning fick komma till Darjeeling utan visum *och* vistelsetillstånd. Utan det ena kan man aldrig få det andra.

Jag kunde alltså varken bege mig till Sikkim eller till Kathmandu. Dock kunde jag inte klaga. Jag hade i alla fall fått se det mesta av den vackra resvägen till Gangtok, och militärerna och andra var mycket hjälpsamma i att skicka mig tillbaka. I Kalimpong fick jag en taxi tillbaka till Darjeeling, som jag alltså nu återvände till fullt medvetet illegalt. Bussbiljetten till Gangtok hade kostat mig 55 rupier (14 kronor), endast en fjärdedel av resan hade förmenats mig, och jag fick en taxi tillbaka till Darjeeling för 50 rupier (12:50 kronor). Jag gav chauffören 60 (15 kronor) och var glad över att få vara tillbaka i ett Darjeeling som nu tycktes börja klarna upp.

Nu måste Kathmandu och Gangtok vänta på mig till ett annat år. Johannes hade kunnat förse mig med en förfalskad visumstämpel, om jag vetat om det när jag var hos honom, men nu var det för sent. Beklagligt var att jag inte heller då passat på att besöka Kulu och Manali, vilket inte hade berett några problem från officiellt håll.

Först efter dessa strapatser och motgångar kände jag mig mogen för att våga uppsöka min gode vän från förra året Sri Ram. Skulle jag hitta honom? Det första försöket på förmiddagen misslyckades. På eftermiddagen försökte jag mera metodiskt fråga mig fram. Alla ville hjälpa mig men ingen kände honom. Det verkade som om

han hade försvunnit och aldrig existerat. Då kom en yngling på att det måste vara palmisten, han som spår i händer, som bodde högre upp på sluttningen närmare Fredspagoden. Jag försökte där och hittade honom. Det var bara det att han aldrig hade spått i någons hand.

Han blev mycket glad över mitt oväntade besök och bjöd genast på te hinkvis och middag. Han hade inte fått mitt brev under året och således inte heller de pengar jag skickat honom, men det var möjligt att de väntade på honom hos hans son i sydligaste Indien. Vårt samtal var hjärtligt och animerat, och jag fick rätta hans senaste noveller. Han hade tydligt gjort framsteg sedan senast, överst i hans senaste trave nya böcker låg en Thesaurus, Bröderna Karamasov, en lärobok i hebreiska, Maupassants noveller och Robert Burns dikter. Denne fenomenale man behärskar hindi, urdu, sanskrit, persiska, arabiska och engelska men vill helst bara hålla sig till engelska. Han har vandrat omkring i hela Indien och kan hela sitt land och alla dess folk utantill, han har blivit slagen av poliser och mörbultad av etablissemanget hela sitt liv, han är helt självlärd och har ett universum av livserfarenhet och sund naturfilosofi att bjuda på. Han var gladare i år än förra året och verkade yngre än någonsin, men han börjar se sämre och har redan starka glasögon, vilket bekymrar honom en aning. Han är i övre femtioårsåldern men är i god form och har alla tänder i behåll. Flera av hans senaste noveller var underbara, och det var mycket lärorikt att få se andra besökare i Indien från Europa genom hans ögon och hur han upplevat dem. De flesta européer i Indien verkar för hinduerna som arroganta och viktiga, självupptagna stroppar som aldrig kan koppla av och som är mycket misstänksamma, rädda och snarstuckna. Lyckligtvis fanns det emellertid undantag.

Han har en specialitet som han är unik för. Med sin oöverskådliga erfarenhet av alla tänkbara missförhållanden i Indien kan han i en enkel komposition presentera något politiskt eller religiöst spörsmål som mynnar ut i ett olösligt problem som ställer hela ifrågavarande politiska eller religiösa etablissemang på huvudet. Dessa kritiska essayer kan vara ytterst obehagliga i sitt sätt att sätta fingret på den sjuka punkten. Exempelvis beskriver han i en novell en paradisisk sjö som upptäcks av turismen. Först kommer det bara några harmlösa vandrare dit, sedan börjar turisttrafiken, sedan börjar man såga ner träden för att bereda plats åt varustånd och kommers med krimskrams och coca-cola, sedan börjar trafiken komma, man måste dra fram en bättre väg och bereda plats för hotell och busstrafik, kalhyggena fortskrider, sedan kommer grävskoporna och sprängningsmaskinerna, man börjar spränga bort klippor och berg som står i vägen, och till slut är paradissjön förvandlad till ett indiskt socialt kaos med smuts och elände och miljöförstöring som bara sprider sig mer och mer, borta är då redan alla de exotiska fåglarna, den sällsynta faunan och den naturliga friden, som är avlöst av skrällande rockmusik. I den mån det finns några trän kvar är de sjuka eller döende. Och turisterna börjar tröttna på hålan, som inleder sin oändliga ekonomiska och sociala nedgång.

Detta är tyvärr också själva Darjeelings historia. Första gången man kommer dit märker man det inte, men andra gången upptäcker man de djupa såren i naturen. Framför Tiger Hill, till exempel, är stora arealer skog skövlade bara för att göra synfältet

bättre för turisterna; inga träd får ju stå i vägen när turister kommer för att betala för att få en utsikt. Tiger Hills turistjippo är sedan rena cirkuskarnevalen. De kommer i tusental och trängs och tutar och dånar med sina bilar till ackompagnemang av skrällande rockmusik, (olika från olika bilar som blandas med varandra i olika tonarter och rytmer som skär sig,) och står sedan där och velar i två timmar medan de fryser i väntan på soluppgången. Ett av världens vackraste och unikaste naturspektakel är sålunda förvandlat till ett hysteriskt oredigt cirkusjippo. Naturen kommer bort alldeles.

I Darjeeling har utvecklingen varit smärtsam och ibland lett till tragiska kravaller. Sålunda gick Röda Korsets hus upp i lågor för några år sedan liksom det väl situerade Hotel Mount Everest. De har inte restaurerats, ty oron är ständigt latent, Darjeeling är en stor stad som trängs på en liten klipphylla, trängseln i centrum är värre än i Benares, och vid de värsta sociala eruptionerna förlorade 200 mänskor livet och blev tusentals hem förstörda. Utvecklingen... befolkningsexplosionen... fattigdomen... trångboddheten... den ständigt ökande turisttrafiken... – allting mynnar ut i en ständigt accelererande miljöförstöring, som aldrig kan repareras. Darjeelings Röda Kors-hus och ruinerna av det ståtliga hotell Mount Everest är som tronande monument över denna mänskliga tragedi.

Likväl är Darjeeling en av Indiens mest fantastiska städer. Där möts Tibet, Nepal och Bengalen, det är ett forum för alla Asiens idealismer, där har Tibet en stark sak samtidigt som alla andra religioner etablerat sig där genom stiftelser och intressanta

samlingsplatser, för resenären är det en språngbräda mot hela Himalaya med Sikkim och Nepal inom en armlängds räckhåll, och sceneriet är unikt och oöverträffbart – i vackert väder. Det bör framhållas att alla de bästa restaurangerna, hotellen och affärerna är tibetanska. Bland restauranger kan jag speciellt rekommendera Lhasa Restaurant, bland hotellen Shamrock (tibetanskt) och vandrarhemmet (tibetanskt), och alla kuriosa-affärer är tibetanska. Frihetsrörelsen för Tibet är starkare här än Gurkharörelsen för ett självständigt Gurkhaland. Gurkorna har kommit av sig genom dumma våldsmetoder och överdrifter, men den tibetanska frihetsrörelsen har kanske ingenstans en mera pålitlig moralisk grund än här. Den närmaste vägen till Lhasa från Indien går här genom Sikkim, vilken var en av de vägar som Dalai Lama kom till Indien längs, fast han flydde längre österut över Tawang. Här finns även flera tibetanska flyktingkolonier med utsökta konsthantverk att bjuda på.

33.

Från Darjeeling till Guahati i de nordöstra territorierna, sällan besökta av västerlänningar, och här finns en helt ny värld att upptäcka. Guahati, den största staden och centralorten för hela Assam, är stort som Malmö och har ungefär samma stadsplan. Den ligger vid södra stranden av Brahmaputra, som ger staden all dess skönhet. En strandpromenad både längs den västra och den östra delen av staden rekommenderas, det händer hela tiden saker längs floden, som påminner om Mississippi, och strandlivet

är lika pittoreskt som vid Benares och Patna. I den zoologiska trädgården kan man hitta den indiska noshörningen (längst bort) med den afrikanska noshörningen som granne intill. Båda har det relativt bra med stora inhägnader, medan naturligtvis de flesta andra djuren (och särskilt lejonen) bara tillbringar sina dagar med att gå av och an innanför buren i en desperat och fåfäng längtan ut. Här finns även vita tigrar, en indisk specialitet som upptäcktes först 1951, och snöleoparder. Intill ligger den botaniska trädgården som inte har några pinsamheter att uppvisa. Annars är ju i princip alla zoologiska trädgårdar rena djurplågeriuppvisningar.

Det märkligaste med Guahati var dock att jag var den enda vita mannen som sågs till i hela staden. Västerlänningar förefaller ovanliga här, och fördelen med det är att man slapp bli trakasserad. Väl blev man betraktad med intresse av varenda människa, men inte en enda betraktade en som en utpressningsmöjlighet. Troligen är det så överallt i de nordöstra territorierna, varför det vore tacknämligt att återvända hit och utforska landet närmare, framför allt Shillong, "Indiens Skottland". Även Imphal vore intressant att besöka bara för att uppleva de omständigheter som den oförglömlige Max Chablon lämnade denna världen under, och givetvis det kristna Nagaland. Alla dessa länder gränsar till Burma, som också är ett land som ropar på hjälp och där det finns mycket att uträtta framför allt politiskt.

Knappt hade jag börjat fantisera och drömma om Imphal, så fick jag till rumskamrater ett glatt sällskap unga soldater som bjöd på indisk rom, som faktiskt inte var så dålig. Den indiska whiskyn lär vara opålitlig och kunna smaka allt från champagne till ricinolja, men dessa kamrater höll rommen som en mer pålitlig vara, och jag övertygades av deras konkreta argumentering med ovedersägligt bevis ej utan verkningar. De skulle alla till Imphal. En av dem hade aldrig sett en engelsman förut och var så intagen av sin upplevelse av mig att han bad mig följa med till Imphal. Tyvärr måste jag tacka nej både av tidsskäl och praktiska skäl: jag hade redan med byråkratisk möda lyckats försäkra mig om en platsreservation till Calcutta, och, som sagt var, i saknad av visum var jag egentligen portförbjuden redan i Guahati, och Imphal hörde till de mest förbjudna nejderna i Indien i synnerhet för utlänningar. Han lämnade mig dock sin adress och bad mig verkligen komma till honom i Imphal ett annat år när jag hade mera tid. Sedan drog de fem unga soldaterna ut på en whiskyrunda i staden medan jag lämnades åt mitt tåg.

Resan till Calcutta tog 26 timmar och erbjöd mycket positivt ressällskap. Ovädersmolnen hängde fortfarande över Darjeeling och Kanjenjunga, så ingenting lockade mig att stiga av i Siliguri: Indien tycks vara drabbat av en sällsynt eftermonsun. En av ressällskapet hade varit i Tawang i närheten av Tibet i den västligaste delen av Arunachal Pradesh, ett stort buddhistkloster på 3000 meters höjd som utlovade ett intressant besöksmål i framtiden. Två damer kom direkt från Gangtok och förhörde mig noga om Tibet. Den ena var mycket angelägen och vacker och fick mig att prata mig fullständigt hes om Tibet, då hon ställde mig många frågor. Hon ställde sig kritisk till att tibetanerna inte tycktes göra någonting själva åt sin sak. Hon menade att de bara såg på när deras kloster förstördes och förföll och väntade sig att resten av världen skulle

göra allt för dem. "Men vad kan väl buddhistiska munkar och nunnor göra när kineserna kommer med flygplan och bombar deras kloster?" invände jag. "Hur kan väl ett pacifistiskt folk försvara sig mot k-pistar och tanks? Det enda de kan göra är att sten för sten långsamt bygga upp sina kloster igen när kineserna förstört dem färdigt, och det tar tid, då kineserna inte ens låter dem få ha sina pengar och ännu mindre rörelsefrihet eller rätt att arbeta med vad de vill och bäst duger till." Och så höll vi på tills jag var fullständigt hes. En yngre man i samma kupé blev det sedan som gav mig nattkvarter i Calcutta.

Tåget var då tre timmar försenat och kom fram efter midnatt till Sealdahstationen, där det inte gick att få något "retiring room", vilket var lika bra det, då standarden på denna station var anmärkningsvärt låg även jämfört med vanlig Calcuttaslum. Min reskamrat bodde emellertid i närheten, och han tog mig in i sitt hus utan några reservationer. Det var ett vackert hem i tre våningar, och familjen härstammade från Ramakrishna – han och hans fru jämte Vivekananda hängde på väggen tillsammans bland övriga släktingar. Min vän var enda barnet, och hans onkel var pensionerad och gick hemma hela dagarna medan båda föräldrarna arbetade. Min unge värd var själv ingenjör.

På morgonen försökte jag få tag på min Calcuttavän från förra året, men telefonnumret han hade lämnat förde mig till en dam med samma namn som inte kände till honom. Tydligen var han en bror till hennes man som bara kom och hälsade på någon gång då och då. I brist på annan adress hade han lämnat sin brors adress, och hans bror kändes tydligen inte vid honom. Ytterligare ett komplicerat indiskt mysterium.

I stället träffade jag på två andra intressanta herrar. Den ena hade en dotter inom den indiska televisionen i Delhi, och han blev eld och lågor över konferensen i Simla, som just rörde hans specialistområde: motsättningarna mellan I- och U-världen, den nya kolonisationen av tredje världen genom videovåld, rockmusik och coca-cola, den skandalösa vapenindustrins globala korruption och fördärv för vars skull president Kennedy och Olof Palme blev skjutna, och så vidare. Han visste mycket om saken.

Den andra var läkare hos moder Teresa, vars sjukhus jag passerade, där han arbetade nattetid. Jag passerade det under dagen på väg till College Street, där Indiens främsta och flesta bokaffärer finns, och vi hade ett intressant samtal om kristendom, aids och läkarvetenskapen. Han trodde inte på några medicinska metoder mot aids utan ansåg att denna världsfara endast kunde kommas åt längs andra mer esoteriska vägar. I samma veva kan jag rekommendera restaurang Khalsa, ett utsökt ställe drivet av sikher, där jag hade mitt bästa mål mat hittills i Indien. De hade en träffande slogan: "Vi tror bara på Gud. Alla andra måste betala kontant." För första gången i Indien orkade jag inte med allt jag fick på tallriken, fastän det bara var vegetariskt.

Genom en kuriös tillfällighet råkade jag ständigt ut för jippon vart jag än reste i Indien. I Delhi och Simla var det valrörelse med buller och bång och pamptillställningar med utegångsförbud i huvudstaden till följd av alla valkalabaliker, i Darjeeling var det Gurkharörelser och kommunister i farten, i Guahati drällde det av tungt beväpnade soldater som till och med satt vakna i tåget och bevakade det mot bomber och terrorister, som om många sådana just hade smällt av, och i Calcutta var det Kalis fest, dödens gudinna, med ren karnevalyra och fyrverkerier hela natten. Vad följer sedan? Lyckligtvis blir det ingen ny Kumb Mela i Allahabad med miljoner nakenbadare i Ganges samtidigt förrän om åtta år anno 2001. Men då! Vilket beachparty! 1989 tog man för givet att minst 200 000 skulle trampas till döds i oredan, när alla miljoner skulle hoppa i plurret samtidigt, men tragedin uteblev, och det blev bara plaskfest till tusen för hela slanten utan en enda incident.

Men hör och häpna inför denna bengaliska middag! Jag bjöds på middag av mitt värdfolk, men det var en högst säregen middag. Den bars upp på mitt rum där jag fick inta den i ensamt majestät i husets tornrum medan familjen åt för sig själva där nere. Den bestod av två kokta ägg, två sandvikare, två bananer och en hel flaska rom (42,8%) av berömlig indisk kvalitet, bästa tänkbara medicin mot allt möjligt. De hade alltså bemödat sig om att skämma bort mig med en riktigt engelsk dålig kvällsvard, och den smakade fullständigt pyton – utom rommen. Smörgåsarna vägrade jag äta, och när jag tillfrågades varför svarade jag rättframt: "Det enda bröd jag äter i Indien är indiska chaupattis!" Och de hade inte vågat servera mig sådana eller någonting indiskt! Dock

var jag tacksam för rommen, som både gjorde och mådde gott inombords, medan hela Calcutta dånade av festligheter, fyrverkerier, karnevaler, nattliga dansriter och ett folkmusikliv utan motstycke – dödens gudinna Kali var tydligen en enbart rolig dam, så rolig, att det är för hennes skull som alla *suttees* offrar sig, (indiska levande änkor som låter bränna sig levande på sin makes bål. Det är olagligt men förekommer alltjämt. Varje gång det händer blir det eviga diskussioner i pressen, då det alltid finns de som hävdar att *sutteen* var frivillig och de som påstår motsatsen. Hela sanningen blir aldrig helt klargjord, varför diskussionerna och de juridiska turerna fortsätter i det oändliga, som om det inte räckte med att änkan redan hade bränts levande.)

En hel flaska rom, och ett helt Calcutta utbrett framför mig i total festyra, – fest och rus överallt, en glädje utan gränser, en total lössläppthet till gudinnans ära, en universal-berusning utan måtta eller någon begränsning i en av världens största och fattigaste men även mänskligaste städer – min indiska lycka var fullkomlig."

34.

Sedan förlorade jag kontakten med min både gåtfulle och mystiske reskamrat från Tibet – under hela våren 1994 fick jag inget livstecken ifrån honom, – tills han plötsligt dök upp igen i det mest oväntade sammanhang.

En bekant till mig hade några gånger berättat för mig om en underjordisk tidskrift som förekom i staden. Jag var inte intresserad av sådant, då jag likställde all underjordisk litteratur med pornografi eller något ännu värre, – men så en dag lånade han mig ett exemplar av tidskriften. Där fann jag till min omåttliga häpnad att min vän förekom som en av korrespondenterna.

Denna tidskrift var ett slags språkrör för tydligen en underjordisk politisk förening vars verksamhet omfattade hela jorden, som en sorts politisk motsvarighet till *Greenpeace* och *Amnesty International*. Naturligtvis måste min vän förekomma där! Det var ju precis hans område!

Jag blev genast prenumerant. Min gåtfulle ödesbroder förekom i tidningen som recensent av litteratur och korrespondent för tibetanska frågor, men tydligen hade han svårighet att komma tillbaka in till Tibet. Hans reseskildringar förekom i tidningen som följetonger, och en av dessa följetonger handlade om Tibet fastän han aldrig återbesökt landet.

Här har jag nu plockat ut de artiklar av honom i tidningen som har haft med Tibet att göra:

"Egendomligast var dock missödet att i Sikkim råka ut för det faktum att ens indiska visum inte existerade. Detta hade kunnat resultera i helt beskuren rörelsefrihet och till och med utvisning omedelbart, men det var illa nog att därmed Sikkim och Nepal förblev stängda för mig. Det var på ett liknande sätt som Johannes karriär som framgångsrik dokumentförfalskare började. Någonstans i någon muslimsk sovjetrepublik råkade han ut för att någon myndighet slarvat med hans dokument. Han

fick helt enkelt retuschera arbetet för att kunna fortsätta, och så var han inne på den linjen och är väl idag en expert.

Om Kim, den andra huvudpersonen bland mina vänner i Indien, borde jag även berätta något. Han hör till en gammal rik buddhistisk jordägarfamilj i Bihar, och han har fått den bästa tänkbara utbildning delvis i Europa, i Oxford, Heidelberg och Lund. Han talar alltså svenska men med en viss skånsk brytning, vilket man inte väntar sig av en *bihari*. Det händer ibland att han återkommer till Europa, hans intressen är enbart inter-nationella, och han har kontakter överallt. Hans riktiga namn är inte Kim, som bara är ett gammalt smeknamn från barndomen, men han är mycket mån om att inte figurera offentligt med sitt familjenamn. Det kan ha att göra med hans familjs sedan sju-åtta århundraden känsliga ställning i Bihar efter buddhismens tillbakagång.

Ett av resans sällsammaste ögonblick var dock mitt återseende med Sri Ram i Darjeeling. Ingenting hade kunnat glädja honom mer än att jag bara dök upp och hälsade på honom direkt i hans tarvliga hydda med jordgolv i ett rum utan kök med härd på golvet och hela rummet fyllt av bara böcker och en säng för honom och hans lilla hustru. Det var ett mycket kärt återseende som jag aldrig hade velat missa för allt gott i Indien.

Resans vackraste upplevelse var dock Bodhgaya. Ingenstans i Indien har jag någonsin blivit så väl emottagen som där, och likväl var jag en fullständig främling. Den översvallande välvilja och godhet som jag mötte där kan bara förklaras på ett sätt: på något sätt måste de ha känt på sig att jag inte var främmande för buddhismen. Till och med mannen i entrén som tog avgifter för varje kamera av varje turist vägrade ta emot någonting av mig, fastän jag ville betala helt frivilligt. Och av min ögonblickligen gode vän *Shahabuddin* fick jag till och med pengar till skänks för både rickshawskjuts och entréavgift, som om han såg det som en skändlighet att jag skulle behöva betala själv.

Den stora lyckträffen var dock Calcutta, att råka ut för att bli inbjuden till ett hem bara några hundra meter från Sealdahstationen, och att denna familj var samma familj som Ramakrishnas – man ramlade rakt in i hjärtat av Indiens finaste kultur, – vars hem är Calcutta.

Några författare om Kina

Han Suyin är sedan länge en dominerande kinesisk författare på det engelska språket. Hon är född 1919 och heter egentligen Elizabeth Comber, hon är alltså anglo-kines, och hennes styrka är just den raffinerade blandningen av kinesisk mentalitet med västerländsk utbildning och rationalism. I en lång serie romaner skildrar hon gärna just kulturkollisioner, som i "Bergen äro unga" (om Nepal), "De fyra ansiktena" (om Kambodja), "Förtrollerskan" (om Thailand) och andra. Emellertid har hon aldrig lyckats överträffa sig själv i sin mest berömda roman, den halvt självbiografiska "Skimrande dagar" *("Love Is a Many-Splendoured Thing")* om en kinesiskas stora kärleksaffär med en engelsman i Hongkong, som sedan försvinner i Koreakriget, en underbart vackert

skriven roman och överväldigande i sin gripande inlevelse. Allt är här ännu äkta hos henne. Sedan fastnar hon tyvärr för tendensen att ta parti för den röda revolutionen i Kina och diktatorn Mao Zedong. Alla hennes böcker som saknar denna tendens är läsvärda, medan man just därför har svårt för att förlåta hennes politiska ställningstagande för en diktatur.

Hur mycket mera gripande och levande är då i jämförelse med madame Suyins pro-kommunistiska romaner den lilla enkla dokumentära romanen "Den lilla kvinnan" om en engelsk amatörmissionärskas enastående arbete och heroism under kriget för att rädda hundratals barn över bergen undan japanerna. Författaren Alan Burgess var en journalist vid BBC som råkade få nys om denna lilla kvinna, varpå han passade på att intervjua henne och dokumentera hennes historia. Den kommer att förbli lika klassisk som Han Suyins "A Many-Splenoured Thing" och liksom den (filmatiserad med Jennifer Jones) även dramatiserad på film med självaste Ingrid Bergman (en betydligt mer manhaftig kvinna än bokens och verklighetens) i färg och cinemascope ("Värdshuset Sjätte Lyckan").

Vi ska framledes fortsätta bekanta oss med författare och böcker om Kina. En av de främsta kännarna av denna värld var Edgar Snow, som även fick ett utomordentligt politiskt inflytande i processen med att bryta Kinas isolering.

Men samtidigt får man aldrig glömma Kinas baksida, förtrycket av Tibet och Sinkiang. Nyligen avslöjades koncentrationsläger i Sinkiang med omkring tio miljoner interner. Hur ynklig och föraktlig ter sig inte hela den kinesiska femtedelen av världen inför några torterade tibetanska lamors stilla vädjande till vanligt mänskligt förnuft hos kineskommunistiska ideologer med ansvar för nationers kulturlikvidering och folkutrotning, där allt förnuft begravts och försvunnit under vanvettig ideologisk hjärntvätt.

Detta problem, som är alla ideologiers gemensamma nämnare, kommer även framöver att diskuteras med doktor Sandy. Vi talar inte om var han befinner sig, men det lär snart bli en ny reseskildring från ett land som åtminstone vår tidskrift inte har besökt tidigare.

En hälsning från Indien

"Tyvärr måste jag se det som min plikt att avråda dig från att komma till Tibet i september. Anledningarna är många men enbart förnuftiga, att räkna upp dem alla vore ett alltför digert företag, men jag vill koncentrera mig på några.

1. Du känner mig. Vi är från samma land, och jag är inte väl sedd i Tibet just nu. Kineserna har inte satt något pris på mitt huvud, men de vet mera om mig än vad de borde veta. Jag kan inte resa till Tibet själv för närvarande.

2. Vi planerar en konferens i Katmandu. Just nu kan mer göras för Tibet utifrån än inifrån Tibet. Du anar inte vilka långtgående följder vår Lhasakonferens redan har haft. Jag vill inte gå så långt som till att påstå att en kombinerad konspiration mellan Tibet,

Sinkiang, Mongoliet och Indien mot Kina är ett faktum, men det är ett faktum att centralmakten i Kina håller på att förlora sitt ansikte, och det är ett av våra mål. Upproret i Sinkiang i september i fjol slogs brutalt ner, ingen vet med hur många döda, men därmed tändes ett outsläckligt uppror i framför allt uigurernas mentalitet. Tyvärr har dock vår vän doktor Sun från Kanton arresterats, och därmed har vi förlorat en av våra viktigaste stöttepelare för vår verksamhet i Kina. Nya håller på att organiseras.

Dessa är de två viktigaste anledningarna. Kom till Katmandu i stället. Det är ännu inte bestämt när konferensen blir, men det blir säkert inom ett år.

Om du väljer att ändå göra din resa till Tibet i september är nackdelarna som följer:

1. Du kan bli föremål för undersökning av de kinesiska myndigheterna. De skulle välkomna dig in i landet bara för att få lägga beslag på dig. Detta kunde äventyra både din resegrupps och din Skolförenings säkerhet.

2. Har du råd med en sådan ekonomisk påfrestning efter förra årets ekonomiska turbulenser?

Kim ber hälsa. Han är uppe hos mig nu. Här är som mest idealiskt just nu, och nu är rätta tiden att längta hit och avundas oss som är här.

Med allt gott från världens vackraste nejder,

Johannes."

(Brevet är avsänt från Mussoorie i maj. Johannes varningar kommer att beaktas och övervägas om än vi tror att de är något överdrivna.)

35.

Invändningar mot Paul Scott (1920-78)

Hans stora romansvit "Juvelen i kronan" om sammanlagt fyra romaner på tillsammans 2100 sidor har glorifierats och filmatiserats för TV i fjorton avsnitt. När man läst romanerna frågar man sig varför.

Hela historien kunde berättas i en liten kort roman på 200 sidor. De tre huvudpersonerna är anglo-indiern Hari Kumar (Harry Coomer), den enda fängslande personligheten, som talar engelska bättre än någon engelsman, som älskar en vit engelsk lösaktig dam och därför råkar illa ut för översittaren Ronald Merrick, en homosexuell sadomasochistisk enarmad överste som slutligen blir mördad av något av sina oräkneliga offer, samt den gamla kristna damen Barbie Batchelor, som förlorar sin kristna tro och dör. Några intressanta bipersoner är inledningsdamen Edwina Crane, en missionärska som till slut får spader, klär sig i *saree* och begår *suttee* utan att någonsin ha varit gift, samt några andra damer som dör eller får barn.

Visst är huvudskeendet intressant, men den våldtäkt på Hari Kumars engelska fästmö som han inte begår men får skulden för ältas i det oändliga genom alla fyra

romanerna fastän den första redan uttömt ämnet, och den andra manliga huvudpersonen, som dominerar samtliga fyra romaner mer än Hari Kumar, är en osmaklig och osund typ som ständigt blir värre, som egentligen bara blir intressant först genom omständigheterna kring hans död. De två gamla damerna Barbie Batchelor och Edwina Crane räddar persongalleriet medan alla andra figurer är tämligen blodlösa.

Man kan med fog fråga sig vad sådana engelsmän hade i Indien att göra. De är torra och kalla, de tycks bara tänka på sig själva och betrakta sitt herravälde i Indien som deras rättighet till att bruka denna subkontinent för ältandet av sina personliga problem i, och de kommer aldrig ur fläcken. De tycks inte ens se eller uppleva det Indien de lever i.

Romansviten handlar bara om de sista engelsmännen i Indien och hur synd det var om dem. Den handlar inte alls om Indien. Gandhi behandlas som en dåraktig fiende, Subhas Chandra Bose som en nazist och förrädare, Nehru som en opportunist och Djinna som en demagog. Det är kanske sant att de var detta, men deras betydelse för Indien blev lika stor som Churchills blev för det andra världskriget.

Kort sagt, böckerna är ytliga, intetsägande och föga levande. Då framstår John Masters betydligt enklare Indienromaner som tio gånger mer blodfulla, dramatiska och närmare Indien. Masters har fantasi, han förstår Indien och dess mentalitet, han kan både genomskåda och njuta av Indiens mysterier, medan Paul Scott går förbi som en blind och missar hela föreställningen för att bara grubbla över sina egna sexuella problem.

Två omistliga klassiker om Kina

När Edgar Snows "Röd stjärna över Kina" kom ut i USA mot slutet av 30-talet väckte den en sensation utan like. Alla läste den, ty ingen visste något om 1900-talets kinesiska kaos, och här kom en bok som förklarade allt. Snows journalistiska bragd, att under 17 år i Kina samla material och analysera situationer tillräckligt för att kunna utge denna unika krönika över Kina under 20- och 30-talet, har egentligen bara en enda motsvarighet: T.E.Lawrences "Vishetens sju pelare" om sina insatser i Arabien. Liksom för Lawrence blir det folk han lever bland och deras sak hans egen, så att han tränger till djupet av den kinesiska mentaliteten, lär sig tala, läsa och skriva kinesiska och går till botten med varje situation, så att han till och med reser bortom bergen i norr för att i kommunisternas rövarläger långt bortom civilisationen få intervjua och umgås med Mao.

Dessa samtal är naturligtvis bokens intressantaste delar jämte historiken över röda arméns över 900 mil långa marsch från södra Kina via Tibet till närheten av Manchuriet och Yttre Mongoliet. Snow är fascinerad av Maos personlighet men ingalunda duperad utan genomskådar från början Maos gränslösa fåfänga och anlag för storhetsvansinne. Snow ser genast att kommunisterna kommer att segra över Kina, och han välkomnar deras seger, men han ser deras oundvikliga seger inte som något som de och Kina

förtjänar, utan segern måste bli deras bara därför att Kuomintang skött sig så illa.

Om Mao var lätt genomskådad för en skarp journalist som Snow, så var Chang-Kai-Shek betydligt svårare genom sin kallare personlighet, striktare hållning och drygare attityder. Han fick inte umgås med Chang-Kai-Shek som med Mao. Ändå lyckas han även åskådliggöra Kuomintangs tragedi.

Kuomintang var ett socialdemokratiskt parti som tog makten i en revolution 1911 som störtade det uråldriga kejsardömet. Dess grundare och ledare var den framsynte humanisten doktor Sun-Yat-Sen, som tyvärr led av bräcklig hälsa och måste lämna politiken alltför tidigt. Hans efterträdare blev Chang-Kai-Shek, som var av mer militärisk läggning och som bestämt tog avstånd från kommunismen. Efter hand som kommunisterna blev starkare i Kina utvecklades gradvis och mycket långsamt ett traumatiskt inbördeskrig mellan Kuomintang och kommunisterna. Detta utnyttjade Japan till att genomföra sin imperialistiska expansionspolitik på Kinas bekostnad. Samtidigt som Kina låg i krig med Japan låg det i inbördeskrig med sig självt.

Chang-Kai-Sheks tragedi var att han tvingades välja en vän bland två dödsfiender. Om han valde Japan till stöd mot kommunisterna skulle han bli sitt eget Kinas fiende. Om han valde kommunisterna till stöd mot Japan skulle han aldrig bli kvitt kommunisterna. Han gjorde aldrig valet. Han tvingades att samarbeta med kommunisterna mot Japan genom en kupp i Sian 1939, då hans egna gjorde myteri och tvingade honom träffa sitt val genom en regelrätt kidnappning. Därmed visste han att han och Kina skulle förlora mot kommunisterna även om de tillsammans skulle besegra Japan.

Ännu intressantare är dock Edgar Snows andra bok, hans memoarer, som kom ut trettio år senare. Där berättar han mer i detalj om sitt liv i Kina och även om sina vistelser i andra länder som Indien, Bali och Sovjetunionen. Hans erfarenheter av människor som Gandhi och Franklin D. Roosevelt är oförglömliga.

Emellertid slocknar han 1950. Hans tid är 30- och 40-talet, han tillhör andra världskrigets romantiskt överlägsna krigskorrespondenter vars tid är förbi i och med att kriget är över, och bittert delar han president Roosevelts resignation och farhågor inför framtiden när misstaget begås att atombomben används i krig och det av Amerika.

Han följer med Mao fram till revolutionen och segern 1949 men lämnar honom där vid den blivande mäktigaste diktatorns i världen definitiva triumf. Han genomskådar inte att Mao kommer att bli ännu mera cynisk och omänsklig som diktator än Chang-Kai-Shek, han tar inte upp någon av de katastrofer för Kina som Mao genomförde utan förblir Maos trogne amerikanske beundrare och krönikör. Detta är Edgar Snows begränsning. Han stannar i historien 1950 och kommer inte längre.

Därmed blev han ett utmärkt diplomatiskt verktyg för Kina och Mao när de ville släppa in Nixon i Kina 1972. Edgar Snow blev nyckellänken. Efter Nixons sensationella framgång hos Mao dog Edgar Snow 1972 bara 67 år gammal. Han var årsbarn med Dag Hammarskjöld, Sven Stolpe och Greta Garbo.

Mera rättvis mot monstret Mao är då Jung Chang, född 1952, i sin redan klassiska familjekrönika "Vilda svanar" från 1991. Familjen hon skildrar är hennes egen. Huvud-

personerna är hennes mormor, hennes mor och far och hon själv. Romanen är genomgående sakligt och enkelt skriven, inga överdrifter förekommer, ingen romantisering och ingen dramatisering, utan allt är autentiskt dokumentärt från början till slut. Här får man se hela den tragiska dekadenta korrumperade Kuomintang-eran, hur den hoppfulla kommunismen långsamt gradvis förvandlades till en fullständigt omänsklig och totalitär skräckregim, hur hela Kina förvandlades från ett vackert land till ett fult under kulturrevolutionens ohämmade destruktivitet, och hur Kina drog en suck av lättnad efter Maos död, ur ett känsligt kvinnligt perspektiv. Hennes mormor med hårt snörda fötter tillhörde Kuomintang-eran, och båda hennes föräldrar måste betraktas som goda kommunistiska idealister som gradvis berövades alla sina illusioner och småningom internerades ihjäl, men hennes mor lever ännu när boken kommer ut. Hennes dotter författarinnan har då från ung rödgardist gått i livets hårda skola som bonde och barfotaläkare men själv lärt sig engelska och efter Maos död tagit steget ut i världen för att sluta som lärare i orientaliska och afrikanska ämnen vid Londons universitet.

Mest minnesrikt är porträttet av hennes far. Romanens dokumentära fotografier visar ett känsligt och underfundigt ansikte med personlighet och integritet. Hans öde i boken är också det grymmaste. I sina grymma förföljelsemetoder lyckades rödgardisterna driva honom sinnessjuk för att han helt ärligt insåg och varnade för att kulturrevolutionen höll på att fördärva hela Kina.

Det andra mest minnesvärda porträttet är av Mao själv. Författarinnan går då bara gradvis nära inpå honom. Hon medger själv att det var otänkbart för någon kines att Mao själv skulle ligga bakom alla grymheterna i Kina. Först så småningom spårar hon dessa högre och högre upp mot toppen i regimen, och när hon blir klar över Maos älsklingshustrus roll i terrorn inser hon plötsligt att det är Mao själv som är hjärnan i det hela.

Man får därmed en kuslig inblick i en intelligent och maktgalen tyranns metodik, och man måste imponeras av hans infernaliska skicklighet.

Kulturrevolutionen var ingenting annat än hans sätt att behålla makten och stärka den. Om någon härskade och söndrade så var det han. Med utstuderade metoder vände han kineserna mot varandra och framdrev han allt det värsta hos människan som han fick sina undersåtar att vända mot varandra, så att han under 37 år lyckades behålla en absolut makt över en femtedel av mänskligheten genom att få medlemmarna av denna femtedel till att förfölja ihjäl varandra. Detta kunde han bara hålla på med så länge han kunde hålla Kina helt isolerat från omvärlden.

Mera sympatiska intryck får man då av Chou-En-Lai och Deng-Xiao-Ping. Till Chou-En-Lais historiska insatser hör att han räddade både Den Förbjudna Staden i Peking och Lhasas Potala från att förstöras av rödgardisterna. För många förföljda kineser under kulturrevolutionen var han deras enda hopp som en mer vettig och moderat styrelseman.

Deng-Xiao-Ping blev själv hårt ansatt av Mao och två gånger utsparkad ur regeringen, men genom klokhet och skicklighet lyckades han alltid manövrera sig

tillbaka. Hans historiska insats är att han, liksom Chrusjtjov efter Stalin, tog initiativet till töväder efter Maos död. Hur han sedan även tog initiativet till massakrerna på Himmelska Fridens Torg den 4 juni 1989 må vi och eftervärlden ställa oss frågande inför tillsammans med författarinnan.

Brev från Himalaya

"Hjärtligt tack för din senaste försändelse. Det är alltid en sann glädje att med pålitlig regelbundenhet få post av dig en gång i månaden, men denna gången var det särskilt högt uppskattat då du i en artikel vänder dig direkt till mig i en anmodan om att jag skulle ta upp ett alldeles särdeles tacksamt ämne. Din post är alltid så ytterst ljusbringande då det ibland kan bli väl smärtsamt med ensamheten här uppe där de som talar svenska är färre än en på miljonen. Den indiska engelskan, som du väl vet, är heller inte mycket till sällskap utom i undantagsfall.

Er insändare G.E.L. vill påminna om att den historiska Buddha kunde "exteriorisera" mänskor, vilket gav dem insikten om deras andliga identitet – jag vill gå ett steg längre. Buddha hade förmågan att ge mänskor en andlig identitet som de inte hade tidigare. Fenomenet är unikt i historien, och den enda direkta parallellföreteelsen är Jesus, som, när en kvinna vidrörde en frans av hans klädnad för att bli bättre, kände kraft strömma ut ur sin själ till just denna kvinna som han inte ens hade sett. Men medan Jesus slösade med denna kraft och förslösade ihjäl sig med den (genom lidandet, korsfästelsen och döden) var Buddha mera ekonomisk och kunde hushålla så klokt med sina krafter att han under ett långt liv kunde vidmakthålla ett jämnt utflöde till uppbyggelse för hela mänskligheten. Många buddhister menar att den kristna passionshistorien var en onödig och dåraktig överdrift, även om vi som västerländska kristna inser att kristendomen utan denna extrema dramatik knappast hade övertygat och slagit igenom. Asien har alltid varit mera lättmottagligt för andlighet och vishet än det tyvärr kroniskt av lättja och dekadens anfrätta västerlandet.

Vad er insändare kallar "exteriorisering" vill jag alltså närmare definiera som ett slags personlighetskraft av moralisk karaktär med en så överlägsen utstrålning att den väl närmast kan karaktäriseras som näst intill gudomlig. Vad denna Buddhas integritet egentligen bestod av kan diskuteras i det längsta, men det var väl troligen sammansatta komponenter av framför allt 1) överlägsen begåvning och intelligens med medförande 2) exceptionell klokhet utvecklad genom inre balans och utomordentlig själslig harmoni i förening med kanske den mest hemlighetsfulla faktorn 3) en insikt och självkännedom utan like med total självsäkerhet som följd. Buddha har aldrig påvisats ha begått något misstag medan Jesus både kunde förbanna ett oskyldigt fikonträd, driva ut judar från templet med våld och predika svärd och söndring.

Jag tar definitivt avstånd från verbet "exteriorisera" då detta för mig har en främmande och nästan teknisk klang. Buddhas personlighet var helt och hållet mänsklig, och kraften därav kan inte förklaras med några tekniska termer.

Hur går det med din Kailasresa? Förhoppningsvis kan vi träffas om du kommer om än det knappast kan bli i Lhasa. Men vem vet? Om ensamheten här är påfrestande ibland så blir den det dubbelt under monsunens isoleringstvång.

P.S. Nu förstår jag vad din vän G.E.L.menar med "exteriorisera". Förmodligen åsyftar han det kända och diskutabla fenomen när en själ lämnar kroppen fastän kroppen fortfarande lever. Det finns hur många som helst autentiska fall av individer som lämnat kroppen och sett på sin kropp *von oben* exempelvis när de legat på operationsbordet, råkat ut för svåra olyckor eller annars varit nära döden. Fenomenet betraktas av alla som är insatta i det som ett bevis för att själen, medvetandet eller personligheten är något helt annat än själva kroppen, hjärnan och dess fysiska funktioner. Emellertid sysslade Buddha knappast med sådant. Många indiska fakirer har gjort det alltid, men det var en av de fåfänga överdriftskonster som Buddha tog avstånd från för att de inte ledde någonstans.

I motsats till både Moses, Jesus och Muhammed var Buddha nämligen helt och enbart rationell. När han nästan späkt ihjäl sig insåg han det onyttiga i alla överdrifter och tog därmed avstånd från dem alla för att i stället bara bli, som han kallade det, en människa.

Emellertid är "exterioriseringskonsten" ett fenomen som alltid fascinerat människan. Troligen handlade den gamla faraoniska religionen i Egypten mest om bara detta. I Indien har fakirer och yogis alltid vinnlagt sig om att behärska denna sällsamma konst, som troligen är den svåraste av alla fysiska och psykiska övningar. Men alla som vet något om denna konst är överens om en sak: den är livsfarlig. Och alla varnar de noviser för att experimentera med detta.

Även i västerlandet praktiseras denna konst allmänt men med helt andra medel. Det vanligaste är väl genom alkohol. Att supa sig så full så att man glömmer sin kropp och bedövar alla sina smärtor, glömmer sina bekymmer och sig själv är väl det vanligaste och primitivaste sättet att skaffa själen distans till kroppen. Redan baksmällan visar att sättet inte är bra. Ett ännu betänkligare sätt, som blir allt vanligare, är genom droger. Den ytterst riskabla popularitet som LSD åtnjutit beror just på denna drogs halsbrytande förmåga att skilja själen från kroppen genom att slå ut hjärnan. För somliga blir det lyckobetonad flygtur medan det för andra blir en traumatisk chock med risk för psykos som följd. Det farligaste med att skilja själen från kroppen genom droger är att kroppen tar obotlig skada av det, vilken själen ofta inte märker förrän det är för sent.

Den största risken med att skilja själen från kroppen genom drastiska metoder är alla fakirer överens om att är det, att det inte alltid är självklart för själen att sedan återvända till kroppen. Många oförklarliga dödsfall kan bero på det, att själen lämnat kroppen och sedan inte velat eller kunnat återvända. Troligen dog min egen far av detta vare sig det var medvetet eller ofrivilligt. Som konst måste därför sådana övningar praktiseras bara med kvalificerad ledning och övervakning och under en mycket avancerad disciplin.

Emellertid finns det ett sätt till för själen att skaffa sig distans till kroppen, och det är det bästa sättet. Det är genom kreativitet. Hur många konstnärer har inte vittnat om sina ögonblick av sanning och extas, när de skapat sina främsta mästerverk? För många konstnärer blir detta en egotripp för livet, som för Michelangelo och Picasso, Dostojevskij och Balzac, Beethoven och Wagner, och så vidare. Den konstruktiva kreativiteten är en uteslutande själslig egenskap, som kräver allt av själen och nästan ingenting av kroppen. Därför kunde Walter Scott skriva alla sina bästa romaner som dödssjuk, Beethoven komponera sina bästa verk som döv, Lautrec bli en oöverträffad konstnär som krympling, Milton skriva sina stora teologiska poem som blind, och så vidare. Ju mer själens krafter tas i anspråk för det rena konstruktiva skapandet, desto större mästerverk plägar bli resultatet.

Detta visas kanske främst inom musiken genom exempel som den döve Beethoven, den syfilitiske Schubert, den blinde Händel, den lungsjuke Chopin, den handikappade Vivaldi, och så vidare. Ingen konstform tar väl själens krafter så i anspråk som musiken. Därför är det livsfarligt för en musiker att upphöra med musiken, som jag tycker att dina artiklar om Schumann visar.

Det är möjligt att jag själv härifrån vandrar norrut till Kailas tillsammans med Kim och några andra nära bekanta, så att vi kommer dit före dig, bara för att komma undan monsunen, som kan bli nog så påfrestande här uppe i bergen. Jag hoppas du någon gång får tillfälle att utforska denna del av Indien mellan Simla och Nepal, där alla hinduismens främsta pilgrimsmål ligger utströdda i nästan varenda dal. Särskilt kan jag rekommendera platser som Gangotri, Badrinath och Joshimath, som nog alla i naturskönhet lär överträffa till och med ditt Darjeeling. Nanda Devi är högre än både Kailas och Gurla Mandatha.

Ett råd till G.E.L. : "Exteriorisering" för dess egen skull är närmast ett självändamål tangerande till missbruk. Endast som lön för hårt arbete, i synnerhet kreativt, kan "exteriorisering" verkligen erfaras som en njutning."

Johannes B. Westerberg.

Kommentar. Herr Westerbergs svar till G.E.L. är mycket höviskt och nästan smickrande. Ett annat uttryck för vad G.E.L. menar med "exteriorisering" är väl det kända fenomenet när folk blir frälsta i frikyrkliga sammanhang. Insändaren menar alltså att Buddha kunde "frälsa" folk utan ansträngning. Vi tar helt avstånd från denna form av "frälsning" och betecknar liksom JBW själv sådana övningar som självändamål och "egotrippar"; och vi tycker det är fullständigt riktigt av JBW att endast rekommendera sådana och anse dem befogade när "exteriorisering" eller ett tillstånd av "frälsning" uppstår i samband med kreativt arbete.

36.

Doktor Sandys universalrecept

"Tag inga mediciner. Den som äter mediciner blir sjuk om hon inte redan är det. Den som inte äter mediciner är frisk hur ont hon än har.

Emellertid finns det en universalmedicin som alltid är bra mot allt. Redan under Antiken var man fullt medveten om vinets enastående hälsobringande effekter. Vanligt rödvin är bra mot i princip alla sjukdomar utan undantag och i synnerhet mot alla tänkbara mag- och tarmproblem.

Emellertid har vinet en nackdel. När man öppnat en flaska måste den tömmas innan vinet blir till ättika. I familjen och i annat sällskap är detta inget problem, men om man dricker ensam är det inte hälsosamt att tömma en hel flaska om dagen. Även en halv flaska är för mycket, och på tredje dagen börjar vinet redan komma i riskzonen vad smaken beträffar.

Då uppstår behovet av alternativ. Närmast till hands kommer portvin och sherry, som håller sig bättre utan att vara mycket vådligare. Men har man väl fått smak för exempelvis Amontillado är risken den att man blir kräsen. Vid 40 års ålder är erfarna vinsmakare mycket sällan tillfreds med bara vin, portvin och sherry. Madeira kan vara en god mellanstation på vägen till whiskyn.

Cognac och allt slags bränt vin avrådes ifrån å det bestämdaste medan whiskyn faktiskt för anmärkningsvärt många framstår som den enda fullt tillfredsställande ändstationen. Whiskyn är liksom vinet bra för allt i måttliga proportioner och särskilt för blodet, hjärnan och hela blodomloppet. I större mängder kan den däremot bli vådlig för magen, tarmsystemet, levern och njurarna, varför man alltid bör dosera försiktigt. Tänk på att whisky framför allt är en universalmedicin och att ingen medicin är bra i för stora mängder.

Mellan 40 och 50 kan man tryggt överantvarda sig åt whiskyns vård. Man bör ej dricka whisky i obegränsade mängder tidigare, och ju senare i livet man inleder de obegränsade mängderna, desto bättre.

Talbot Mundy (1879-1940)

Inte ens i England vet man längre vem han var, om man frågar efter honom i antikvariat, och i Sverige har bara en av hans 37 romaner översatts till svenska. Anders Österling försökte introducera honom för svensk publik och förvånades över att hans romaner inte skapat *furore* över hela världen.

Han är den felande länken mellan Kipling och John Masters. I Talbot Mundys romaner råkar läsaren och hjälten ut för ytterst exotiska och mystiska intriger som för honom långt bortom de vanliga vägarna i Indien och vanligen in i hemlighetsfulla sekters outrannsakliga subversiva förehavanden långt borta i bergen, vilka rafflande

komplotter ofta slutar inne i för geografin okända och skräckinjagande grottsystem bland ett folk som världen inte vet att existerar. I "Kapten King" slutar hjälten i sådana grottor uppe i Khyberpasset i Kashmir, och i "Aum", den enda av hans böcker som finns på svenska, slutar hjälten i sådana grottor vid Brahmaputras vildaste forsar längst bort i Assam.

Han kan förefalla pratig och ytlig, men upplevelsen av Indien i hans böcker är ändå frisk och oförgänglig. Som ingen annan har han fångat exotismen och mysticismen i Himalayas förbjudande natur. Spänningen ökar intresset, intrigerna är ofta rena deckaren, och även om han kommer långt från H.R.Haggard i dennes oöverträffade kombination av romantisk myt med det påtagligt tropiska Afrika, så är Talbot Mundy kanske den som kommer närmast. Man glömmer honom aldrig när man väl har läst honom.

Han tjänstgjorde i Indien som yngre för att som äldre flytta till Kalifornien. Han var mest i ropet på 20-talet.

Pearl Bucks bästa romaner

Vanligen brukar en nobelpristagare efter sitt erhållna pris börja ta det lugnt, skriva mindre och tappa ambitionen. Med Pearl Buck förhöll det sig precis tvärtom. Först efter hennes nobelpris 1938 (vid 46 års ålder) börjar hennes romaner bli riktigt intressanta, och hon skriver sedan med oupphörligt flit nya romaner nästan varje år under sitt långa liv. Följaktligen finns det mycket av henne att läsa.

Nu är inte alla hennes romaner lika bra. Det unika med "Den goda jorden" 1931 är att den skildrar en värld som aldrig skildrats på engelska förut. Den går in i vanliga fattiga kinesiska bönders liv på ett så jordnära och naturligt sätt att man får intrycket att hon levt med denna fattiga allmoge i Kina hela sitt liv. Åtminstone är hon uppvuxen med den, då hon är dotter till ett amerikanskt missionärspar och både föddes och växte upp i Kina. Hon kan sitt Kina. Rent litterärt är hon knappast märkvärdig, hennes språk är det enklaste tänkbara; utan hennes styrka ligger i hennes utomordentliga förmåga att relatera till vanliga mänskor och gå in i deras liv.

"Den goda jorden" är egentligen inte representativ för hennes produktion. Det är den första av hennes många kinesiska vardagsromaner om vanliga människors relationer och små göranden och låtanden i egentligen ganska händelselösa, odramatiska och ordinära liv. Dessa romaner av henne är många och kan förefalla väl plottriga och pratiga. Man kan med skäl fråga sig om så små mänskor förtjänar så många så omfattande romaner – en går väl an, men inför 10-20 stycken måste man ställa sig en aning frågande.

Emellertid skrev hon också intressantare romaner som skiljer sig från denna mängd. De tre förnämsta av dessa före den kinesiska revolutionen är väl "Patrioten", "Pion" och "Den dolda blomman". I dessa tre vågar hon gå utanför vardagsmänskornas värld och åskådliggöra större skeenden och öden. "Patrioten" är den enda politiska av hennes tidiga romaner, den skildrar det av inre konvulsioner anfrätta Kina under 30-

talet med både kommunister och anhängare till Chiang-Kai-Shek och försvarar båda mot varandra. Dess största förtjänst är ett dramatiskt åskådliggörande av Chiang-Kai-Shek själv och hans gåtfulla personlighet och livsgärning. Porträttet är psykologiskt träffande och har en imponerande dokumentär verkan i synnerhet i förhållande till de förväntningar som ställdes på honom av kineserna och den besvikelse han blev för många. Så nära kom aldrig Pearl Bucks goda vän Edgar Snow Chiang-Kai-Shek.

"Pion" handlar om judendomen i Kina. Det är en djupt melankolisk och nästan défaitistisk skildring där ungefär allt går så illa som det över huvud taget kan gå, men skildringen är ytterst gripande och dokumentärt övertygande. Den är definitivt en av Pearl Bucks höjdpunkter.

I "Den dolda blomman" vågar hon rikta udden mot Amerika i skildringen av en amerikansk kärleksaffär med en japanska efter Hiroshima- och Nagasakismällarna 1945. Han gifter sig med henne både mot hennes och sina egna föräldrars inrådan och för sedan över henne till Amerika, men äktenskapet blir olyckligt. Hans mor hittar en lagparagraf enligt vilken hans japansk-buddhistiska äktenskap är olagligt i Amerika, och detta tycks med tiden bereda honom mest glädje och lättnad. Den vackra japanskan försvinner ur hans liv, och han får aldrig veta att hon senare föder hans son.

Romanen är en mästerlig studie i kulturkrocken mellan amerikanskt och österländskt väsen. Förloraren är amerikanen, som visserligen till slut återfår hela sitt Amerika men framstår som en hopplös knöl som gått miste om möjligheten att någonsin kunna bli en lycklig människa.

Hennes underbara trend håller i sig: så länge hon lever upphör hon aldrig att mogna och bli bättre som författare, och hennes bästa böcker är de sista. Ingen avmattning i produktionen kan spåras fastän hon fyller 80, och hon har flera romaner färdiga och outgivna när hon dör 1973 samma år som sin vän och kollega i Kina Edgar Snow.

Pearl Buck förblir framför allt den västerländska kännaren av Kina framför alla andra, och hon är inte den som låter sig luras, som Han Suyin, av kommunist-Kinas kulisser och rökridåer. Men Buck närmar sig problemet med stor försiktighet, diplomati och diskretion. Hon säger ingenting förrän det är mycket noga övertänkt.

Tre av hennes senare romaner höjer sig över det stora antalet av de andra. Det är "Brevet från Peking", "Madame Liangs tre döttrar" och "Mandala". "Brevet från Peking" är väl hennes enklaste och mest gripande roman över huvud. Den behandlar ett av hennes käraste ämnen, kulturkollisionen mellan kinesiskt och amerikanskt, men ämnet övergår med tillspetsad finkänslighet till att avslöja den nya kinesiska situationen. En halvkines väljer att förbli i Kina medan hans hustru väntar på hans brev i Amerika. Gradvis blir han det kommunistiska Kinas fånge utan att han förmår genomskåda sin egen tragedi, vilken hustrun upplever desto djupare. Boken är lika tragisk och gripande som "Pion" och var väl den första roman som vågade avslöja skakande inblickar i kommunist-Kina (1957).

"Madame Liangs tre döttrar" är en liknande historia av senare datum (1969) som sträcker sig in i kulturrevolutionen, vars fasor blir romanens skakande final. Madame

Liangs tre döttrar bor i Amerika medan hon själv stannat kvar i Kina av ren mänsklig lojalitet, precis som mannen i "Brevet från Peking". Två av hennes döttrar flyttar tillbaka till henne, den ena stannar sedan kvar i Kina, den andra räddar sig tillbaka till Amerika, och den tredje lämnar aldrig Amerika. Madame Liang själv är centralgestalten i familjetragedin, som mynnar ut i en ohygglig anklagelse mot kulturrevolutionen.

I "Mandala" har Pearl Buck resignerat från Kina och i stället funnit sig till rätta i Indien. Hon har tidigare skrivit om Indien, men först i "Mandala" träffar hon rätt beträffande det indiska. Romanen är brokig, färgstark och fylld av exotiska dofter och intressanta kärleksförhållandeanalyser, men intressantast är kapitlet om maharadjans son, som dör i kriget mot kineserna i Tibet. Här tar författarinnan för första gången ett avgjort parti mot Kina, och hennes belysning av kriget mot Indien är skarpladdad och hjärtskärande. Det land, som hon bättre än någon annan västerlänning skildrat och älskat, världens största nation Kina, tvingas hon slutligen ta ett smärtsamt farväl av och fördöma.

Hur vidrig i jämförelse framstår inte den lika vackra författarinnan Han Suyins skildring av Lhasa, av kinesernas heroiska industriella exploatering av Tibet, av hur tibetanerna med framgång tvingas odla vete för hela slanten (med hungersnöd som följd efter bokens utgivning, då veteodling i Tibet blev ett totalt ekologiskt fiasko,) och av den förhatliga buddhistiska parasitismen i Tibet, som hållit landet i feodal träldom i århundraden ända tills den ofelbare Mao Zedong äntligen befriade landet. Han Suyin, en intelligent, vacker och begåvad kinesiska, lät sig fullständigt föras bakom ljuset av kommunistregimen och blev dess entusiastiska instrument, medan amerikanskan Pearl Buck blickade djupare in bland folket, såg vad ingen ville se och vågade ge en realistisk bild av ett nytt förslavat och förråat Kina som få kunde tro att var sann så länge Mao Zedong levde.

Alla hennes 37 romaner är läsvärda, men de sex ovannämnda är troligen hennes bästa.

Den bästa boken om Tibet

Heinrich Harrers bok heter "Sju år i Tibet" och är en verklighetsskildring där varje ord är sant. Den är samtidigt en hejdundrande äventyrsroman som överträffar Sven Hedin och en gripande skildring av det fria Tibets sista dagar innan kineserna invaderade landet.

Heinrich Harrer, österrikisk alpinist, begav sig till Indien före andra världskriget för att bestiga Nanga Parbat, en av Himalayas 14 toppar över 8000 meter och den västligaste av dem, i nuvarande Pakistan strax norr om Srinagar. Han utförde expeditionen, så bröt kriget ut, och han blev brittisk krigsfånge i Indien. Som sådan fördes han till Himalayasluttningarna i Himachal Pradesh, där han tillsammans med andra krigsfångar och kolleger utförde ett antal flyktförsök, tills han äntligen lyckades fly in till Tibet. Där upplevdes många äventyr och underbara irrfärder tills de äntligen

kom fram till Lhasa, där Harrer efter några års förberedelser blev den unge Dalai Lamas lärare i framför allt europeiska språk och förhållanden.

Heinrich Harrer förblir från början till slut en realistisk sportsman. Det här med religion begriper han aldrig så mycket av och intresserar han sig knappast för ens, och många missförhållanden i Tibet genomskådar han, men han grips av landet, dess skönhet, dess upphöjda själ och dess säregna andliga renhet. När han till slut tvingas avsluta sin sju år långa vistelse i Tibet på grund av den kinesiska invasionen är det med stor saknad han ser tillbaka på den värld som han förlorat fastän han aldrig egentligen hunnit lära känna den, och sin period i Tibet måste han betrakta som den bästa delen av sitt liv.

Han blev även mycket god vän med Dalai Lamas äldre bror och hjälpte denne både att komma ut från Tibet och att skriva en egen bok.

Till Kailas

Resan tycks bli av. Den 20 augusti samlas de 11 deltagarna i Stockholm för rigorös genomgång och slutgiltig förberedelse inför en resa som inte kommer att bli lätt. Högre upp och längre bort än till Kailas och Mount Everest kan man knappast komma. Det skulle i så fall handla om en resa till Månen. Strapatserna kan komma att omfatta kontraster värre än i Sahara, då dagstemperaturen kan nå upp till 30 grader och nattemperaturen ner till 20 grader minus. Det blir desto mer vandrande ju högre upp man kommer.

Flyget lämnar Stockholm på dagen den 5 september, mellanlandar i Moskva och fortsätter sedan till Peking. Efter några dagars jet-lag-kurering flyger vi vidare till Chengtu och därifrån till Lhasa. Där stannar vi några dagar för att bl.a. delta i invigningen av den svenska skolan i Katsel, kronan på verket för alla den Svensk-Tibetanska Skol- och Kulturföreningens högsta ambitioner och ansträngningar hittills, för att sedan inleda den långa resan västerut till ett av världens minst kända områden – Ngari, stort och bergigt som Norge med bara 60 000 invånare, av vilka hälften tyvärr är inkräktande kinesisk militär. Hjärtat av detta land är berget Kailas vid den heliga sjön Manasarovar på mer än 4600 meters höjd, för både hinduismen och buddhismen världens medelpunkt och heligaste plats. Resan dit längs primitiva vägar i okänt skick är cirka 100 mil.

Få västerlänningar har lyckats resa så långt. Både Talbot Mundy, John Masters och Paul Brunton misslyckades i att nå Kailas trots höga ambitioner och god vilja. John Masters skrev emellertid den kanske bästa roman som skrivits om Kailas, "Far, Far, the Mountain Peak", en av de mest spännande böcker om bergsbestigning som finns, och som säger något om berget. Ingen har någonsin bestigit det, och det hör till den bergskedja som Sven Hedin upptäckte 1906-08 under sin tredje och mest intressanta Tibet-resa och som han kallade Trans-Himalaya. De har också kallats för Hedinbergen och sträcker sig parallellt med Himalaya norr därom från Karakoram till Chamdo. De är

föga utforskade, de flesta topparna är mellan sex och sju tusen meter höga, och ytterst få av dem är bestigna.

Det som Talbot Mundy, John Masters och Paul Brunton misslyckades med lyckades Sven Hedin desto bättre med, då han omkring 1907 vistades vid Kailas och framför allt kartlade Indus och Brahmaputras källor. Även Ganges rinner upp i närheten.

Därifrån beger vi oss till Mount Everest för att besöka världens högst belägna kloster Rombuk Gompa. De som orkar kan därifrån gå till Mount Everests basläger. Därifrån kan de som orkar fortsätta till det Avancerade Baslägret – och så vidare.

Sedan beger vi oss till Nepal där vi tar oss över gränsen till fots. Efter några dagars avkoppling nära Kathmandu flyger vi hem.

Detta är den preliminära planeringen. Vad som helst kan hända under resan, som tillåter större friheter än vad till exempel fjolårets Tibetresa med sitt rigoröst inrutade program kunde medge. Det värsta som kan hända är att man blir kvar någonstans och inte kommer med planet tillbaka. Detta lär i så fall visa sig den 9 oktober, när vårt plan landar vid Arlanda klockan 11.40.

Inför årets Tibetresa

Den största svårigheten inför förra årets Tibetresa var ekonomin. Alla var med om att jag skulle resa, alla ville hjälpa mig, men bankerna sade nej, och endast ett mirakel hjälpte mig på traven.

I år har svårigheterna varit av det motsatta slaget. De ekonomiska svårigheterna kunde undvikas helt, ingen bank behövde vidtalas, den sista skulden efter förra årets Tibetreselån var betalad i maj, planeringen inför det nya Tibetföretaget (som inleddes redan i januari) klaffade perfekt, medan det i stället kom, ej knivar i ryggen precis, men väl påhopp bakifrån från det minst väntade av alla håll: från själva Tibet.

Vi har redan redogjort för Johannes första varning. Här kommer den andra. Den är lyckligtvis dubbeltydig, men om det kommer en tredje varning kan det bli tal om ett uppskjutande av resan till en obestämd framtid.

Vi återger brevet som vanligt efter redigering.

Varning för Kailas

"Tyvärr måste jag befalla dig att inte komma till Tibet. Om du väljer att överträda min enträgna uppmaning är det din ensak. Ordern kommer inte från mig själv utan är en rekommendation från Hans Helighet, som jag fortfarande står i kontakt med.

Anledningarna är många. Alla anledningar är emot din resa medan det endast finns en anledning till den. Det är din egen fåfänga och egoism – du vill ha en extra fjäder i hatten.

Själv reser jag till Indonesien under några månader likaledes på uppmaning av andra. Även här är anledningarna många. De tre aktuella krishärdarna i Asien idag är

Kina, Japan och Indonesien. För Kina och i Kina har jag gjort vad jag har kunnat, så jag behövs inte där. I Japan har jag aldrig varit och har jag ingenting att göra. I Indonesien finns det en hel del jag kan göra. Aktuella platser är Bali och Öst-Timor. Dessutom kommer jag då undan monsunen.

Föreställ dig följande scenario. Antag att det skenande kinesiska samhällståget drabbas av urspårning. Ju högre farten blir, desto säkrare blir den totala urspårningen. Det kan hända innan Hongkong ockuperas, det kan hända i samband därmed, och det kan hända efteråt. När det än händer, om det händer, lär ändå Hongkong klara sig bättre än det övriga Kina.

Antag att en eventuell kinesisk urspårning inträffar samtidigt som det blir revolution i Indonesien, världens till folkmängden femte största nation efter, som jag förmodar, Kina, Indien, Amerika och Ryssland, och världens största muslimska nation. Militärdiktaturen i Djakarta har förlamat nationen i 30 år och är nu gammal och halvt senil. Oppositionen växer lavinartat. En revolution kan bryta ut när som helst.

Antag att det samtidigt blir en jordbävning i Tokyo, världens största stad och finansiellt viktigaste medelpunkt. En jordbävning måste inträffa där förr eller senare, alla går och väntar på den, och när katastrofen blir ett faktum kan följden bli en kännbar ekonomisk depression för hela världen. Om det råkar hända samtidigt som det blir revolution i Djakarta och kommunist-Kina gör sammanbrott, blir det absolut säkert kaos i större delen av Asien. Många går och väntar på just detta, i synnerhet i Söoul och Singapore. Indien kommer då att framstå som en sällsynt stabil och pålitlig nation i Asien.

Många anser dessa tre världskatastrofer oundvikliga. De menar, att det enda man kan göra för att minska dem är att ordna så att de inte sker samtidigt. Därför har många intresse av att det sker en omfattande revolution i Indonesien *innan* det sker en liknande i Kina och *innan* Tokyo drabbas av den kanske ofrånkomliga stora jordbävningen. Detta har lett till att jag nu troligen reser till Indonesien.

Anledningarna till att du inte bör resa till Tibet är i huvudsak tre: 1) din ekonomi, 2) naturen av Kailas och 3) ditt ressällskap.

1. Om du avstår från resan kan du spara pengarna till andra både billigare och viktigare resor, exempelvis den kommande konferensen i Kathmandu.

2. Kailas är inte att leka med. Det är ingen turistattraktion. Många har dukat under vid Kailas. I jämförelse med ett besök vid Kailas är en pyramidövernattning rena hotellet med fem stjärnor. Kailas natur har ett påträngande ödesdigert inflytande på alla pilgrimer. Man slipper aldrig Kailas stämpel, förbannelse eller läxa efteråt. Det är kanske världens farligaste utmaning.

3. Dina erfarenheter och kontakter kan bringa din grupp i olycka. Detta har jag skrivit om tidigare. Jag har förstått att de allesammans saknar erfarenhet av Tibet. Vet någon av dem vad de ger sig in på? Även om ni kanske slipper politiska trakasserier är risken den att några av er får dadda resten under hela resan. I så fall kommer ni aldrig runt Kailas eller kanske ens fram till berget. Endast den som är värdig lyckas med en pilgrimsfärd till Kailas. Ditt turistsällskap verkar inte ens kunnigt.

En annan sak: vart går resans pengar? Jag förmodar att det bara blir det kommunistiska Kina som får förtjänst av er resa till Tibet. Ingen av er kan ens tibetanska. Om ni då dessutom reser till Tibet bara för er egen skull verkar det hela ganska irrationellt. Detta är kanske mitt viktigaste skäl till att avråda.

Samtidigt förstår jag vad som drar dig. Ingen som varit i Tibet har undgått att drabbas av en ödesdiger kärlek till landet. Själv vet jag att jag kommer att dö i Himalaya som resultat av detta landets natur. Ingenstans i världen finns det så mycket magi som i Tibet, både vit magi och svart magi. Vi som lärt känna landet bär det för evigt inom oss, och vi kommer alltid att återvända dit, vare sig vi återfinner vårt Shangri La eller inte. Och de flesta av oss som därför återvänder dit kan aldrig berätta om de återfann det.

Hans Helighet avråder dig från att fara. Rådet jag givits att vidarebefordra till dig är att vänta till efter de tre omtalade kataklysmerna och till efter Hongkongkrisen 1997. Hans Helighet och du har mycket gemensamt, ni skulle klart förstå varandra utan många ord, ni är på precis samma våglängd, och det är min plikt att förmedla hans betydligt äldre ansvarskänsla direkt till dig.

Själv vill jag säga: kom om du söker Shangri La. Jag förbjuder dig att komma av någon annan anledning."

(Joh. B. Westerberg, ankom 15.8.1994)

Vi har svarat och bett honom ta sig i akt för malarian i Indonesien, som nästan alla icke infödda ofelbart drabbas av om de inte är extremt försiktiga, vilket inte försäkrar dem mot sjukdomen ändå, som hör till världens mest utbredda och svårbotliga.

Knappt hade vi skrivit detta, så kom den tredje varningen från Johannes: (17.8)

"Ett P.S. till mitt senaste brev. Du bär redan Kailas i ditt hjärta. Allt beror av med vilka motiv du söker dig dit. Du måste rannsaka dig själv. Är det för din egen skull eller för andras? Vad vinner andra på det, och vad eftersträvar du? Vad vill du nå fram till utom dig själv? Och vad försummar du, vilka plikter och ansvar, med att resa så långt bort för så dyra pengar? Vad kunde du ha gjort i stället?

Tänk även på alla de andra pilgrimer som reser dit för allt vad de äger och kommer tomhänta tillbaka. De går till fots till Kailas och lägger sig runt hela vägen – 40 kilometer. De offrar allt. Vad offrar du? Du har hela resan färdigt organiserad, bekvämligheten och tryggheten är fullständig, du riskerar ingenting, och du har betalat för allt i förväg. De asiatiska pilgrimerna äger ingenting och offrar allt.

Å andra sidan – om du avstår från Kailas just nu när du har det inom räckhåll, när allt är klappat och klart och betalat för, just när alla besvär undanröjts, så är kanske just detta det bästa sättet att vinna Kailas. Andra har vunnit Kailas för alltid just genom att fullborda sin strävan men avstå från målet.

Tänk på detta. Rannsaka dig själv. Den yttersta magin finns vid Kailas. Det beror på dig om den är vit eller svart. Om ditt syfte är egobetonat måste den bli svart. Endast om din resa blir ett offer blir den vit. Svart magi är bara till för att missbrukas och förgås genom sig själv. Den vita magin däremot vinns och består bara genom offer."

37.

Doktor Sandys Aids-statistik

Vi mötte doktor Sandy i Athen under vår senaste resa. Hans Aids-statistik hade vi redan, men i Athen kompletterades denna av också hans kommentar till Kairo-konferensen. Hans mycket svårbehandlade aidsstatistik består av två kurvor, som till en början följer varandra, men småningom (under 80-talet) börjar den ena accelerera mer och mer i sitt stigande, medan den andra i stället mer och mer börjar stagnera och upphöra att stiga.

Den ena är alltså en ständigt accelererande stigande kurva, medan den andra mer och mer hejdas i sitt stigande. Därmed blir skillnaden och gapet mellan de båda kurvorna oavbrutet större.

Den stigande kurvan visar sjukdomens utbredning, den ständigt stigande patientsiffran, de ständigt stigande kostnaderna för behandling av och forskning kring sjukdomen – en statistik som ständigt oavbrutet stiger.

Den andra kurvan är allvarligare. Till en början tycks den hålla jämna steg med den stigande kurvan, fastän den från början är i underläge; den uttrycker en från början god moral, starkt initiativ och vilja till att hålla takten med den stigande kurvan men börjar från ungefär 1984 sacka efter, sakta av, stagnera och bli tröttare och tröttare i sitt stigande. Om denna tendens håller i sig kan den till och med börja sjunka.

Den andra kurvan är inte bara bekämpningen av Aids. Det är inte bara motgångarna i att hindra sjukdomens utbredning, förlusten av kontrollen över situationen i länder som Indien och Kina, katastrofen i sjukdomens kärnområde Ruanda, och allt sådant, utan den andra kurvan visar mest den allt sämre moralen i kampen mot Aids. Fler och fler läkare ger upp och vill inte befatta sig med sjukdomen. Doktor Sandy:

"Jag har träffat läkare som inför sjukdomens hopplöshet blivit influerade av den på ett sätt som jag inte trodde var möjligt, så att de själva blivit aidssjuka moraliskt. De har tagit sjukdomens parti mot människan. De menar att sjukdomen gör nytta i U-världen genom att rensa ut folk och på sikt kanske hejda befolkningsexplosionen. Därmed måste det även finnas läkare som kanske i hemlighet främjar sjukdomen. Jag tänker på alla skandalerna med aidsinfekterat blod i sjukhus i Frankrike och Tyskland och kanske fler länder där det inte har upptäckts eller bara ignorerats.

Till denna negativa statistik kommer även en annan, som är intressant, och det är den ekonomiska biten. Det kanske intressantaste resultatet med konferensen i Kairo var att det nu är mer eller mindre klargjort och bevisat att befolkningsexplosionen inte längre lönar sig ekonomiskt. Detta är ett världshistoriskt trendbrott. Tidigare var det alltid en självklarhet, att ju fler barn och mänskor, desto fler kan arbeta och förtjäna pengar, och bland annat därför var i U-länderna många barn i familjen ett tecken på säker ekonomisk trygghet för framtiden. Plötsligt har det blivit tvärtom.

Till detta trendbrott har aidsproblemet bidragit, särskilt i U-länderna. Fler och fler barn föds färdigt smittade. U-länderna har ingen ekonomi att bekämpa Aids med, och om de försöker blir de ruinerade. Färre och färre myndigheter världen över *vill* bekämpa Aids. Fler och fler resonerar freudianskt och menar, att det är bättre att låta sjukdomen ha sin gång och härja fritt, eftersom man ändå inte kan bekämpa den och det är bortkastade pengar att göra det. Om man låter den ha sin gång kanske den upphör av sig själv, som digerdöden, menar de."

Om den stigande kurvan alltså är sjukdomens utbredning, så är den andra kurvan moralen i kampen mot Aids – ur läkarsynpunkt en högst betänklig kurva genom sin så uppenbart stagnerande tendens.

Det ständigt stigande gapet mellan de båda kurvorna kan också ses som den ökande klyftan mellan Aids som verklighet och mänskornas tilltagande tendens att vilja bortse från den och fly från den. Aids som verklighet blir hela tiden mer och mer förträngd, särskilt från hippokratiskt håll, då fler och fler läkare inför sjukdomens allvar ser det som en nödvändighet att hålla inne med vad de vet.

.....

Det var kuriöst att doktor Sandy skulle nämna digerdöden i samband med detta, när lungpest sedan kort efteråt blev ett faktum i Indien. Johannes Westerberg har i ett meddelande från Indien belyst situationen:

"Myndigheterna menar att situationen är under kontroll. Den är under kontroll för den enda procent av befolkningen som har tillgång till kvalificerad läkarvård. De övriga 99 procenten av befolkningen, som är de fattiga, struntar myndigheterna fullkomligt i, och där är ingenting under kontroll."

Johannes septemberbrev

"Din senaste försändelse fyller mig med tankar och frågor. Var skall jag börja? Din besvikelse över att inte kunna komma till Tibet i år måste vara enorm, och i den mån jag gjort mig skyldig till att direkt hindra dig är jag förkrossad av ånger, samtidigt som dina andra anledningar till att inte komma fyller mig med oro och bekymmer. Jag måste dock i någon mån få försvara mig och mina uppriktiga varningar till dig.

Din förra Tibetresa tog hårt på dig. Du överansträngde dig i vanlig ordning och skulle vara med överallt samtidigt, både på våra hemliga möten inne i Lhasa och upp på så många berg som möjligt samtidigt. Du märkte det inte själv, du berusades av din fysiska lätthet, men inte ens den mest vältränade tibetan gör frivilligt vad du gjorde och försöker spränga både fysiken och psyket samtidigt. Din kluvenhet mellan vår konferens intressen och din skolförenings intressen ledde till en farlig nervös överansträngning som direkt resulterade i din farliga dysenteri. Det är min diagnos. Att din dysenteri omedelbart gick över så fort du kom bort bekräftar diagnosen.

Trots sommarens strapatser kom du tillbaka till Himalaya igen redan i oktober och

mådde visserligen bättre, men igen överansträngde du dig på ett makabert sätt i Calcutta precis som i Benares föregående år. Jag råder dig att undvika både Benares och Calcutta i fortsättningen.

Er resa med "Läs och Res" i år verkade minst sagt äventyrlig med idel noviser som deltagare där inte ens reseledaren hade varit i Tibet tidigare, med två ynglingar under 30 utan tibetansk erfarenhet och med ett antal äldre personer dessutom likaledes utan erfarenhet; och ni siktade direkt på Kailas, och det skulle du betala 35 000 kronor för. För vem som helst med någon erfarenhet av Kailas måste det hela verka som behjärtansvärt, optimistiskt och heroiskt i så hög grad att risken skulle vara uppenbar för att det hela skulle slå över i patetisk och tragisk brist på realism.

Det vore roligt om resan lyckades, och då hade det givetvis varit roligt om du hade varit med, trots kostnaderna. Därför ville jag heller inte komma med mer än blott en lämplig varning.

Att du var mogen för Kailas var uppenbart, men hur många av de andra var det? Naturligtvis kanske alla var det, och om de inte var det kunde de bli det. Men du tenderar att driva allting till sin spets och sluta i överansträngning. Du var den enda med erfarenhet av Tibet. Antag att du blivit sjukast igen. Hur hade det då kunnat gå för de andra?

Dessutom var du definitivt inte tillräckligt insatt i de reella farorna. Vad visste du om Demonernas Sjö? Det finns ingenting mera melankoliskt och svart i hela världen. Det sägs att den som blickar ner i dess mörka vatten sedan aldrig mer kan gråta, ty hans själ gråter därefter för evigt. Hela Tibets tragedi och vemod finns i denna sjö, Sutlejs källa. Langag Tso är en slocknad måne som sörjer över att den aldrig mer blir bestrålad av solen. För tusen år sedan vattnade Manasarovar, Solens Sjö, Langag Tso, Månens Sjö, regelbundet och ymnigt, och då blomstrade hela västra Tibet. Sedan Manasarovar slutade rinna över till Langag Tso har västra Tibet gradvis dött, vissnat och förvandlats till öken, och denna sjukdom sprider sig österut. Langag Tso är den gråtande sjön som ej kan få utlopp för sina tårar. Tibet väntar på den dag då Manasarovar åter skall vattna Langag Tso som på en ny gryning för hela Tibet, men när skall den komma? Så länge kineserna ockuperar landet är natten svartare än Langag Tsos vatten, och var och en som blickar ner i detta vatten måste träffas av den kompakta hopplösa tragedin.

Om du kommer till mig senare i år i stället skall vi i stället tala om det hopp som finns för framtiden, ty det finns. Så länge den möjligheten finns att du kan komma hit far jag inte till Indonesien. Om du låter Kailas vänta låter jag malarian vänta.

Din scientologiska åklagare oroar mig. Låt mig förklara min ståndpunkt. L.Ron Hubbard hämtade sin buddhuism från Tibet och förde den till Amerika. Det var långt efter Alexandra David-Néels och Paul Bruntons dagar. Deras böcker kom ju ut redan på 20- och 30-talet. Likväl lanserade L. Ron Hubbard sin religion Scientology 1954 som någonting unikt utan någon motsvarighet tidigare och refererade bara till buddhismen, fastän andra författare beskrivit exakt samma fenomen tidigare som han lanserade som sina upptäckter. Så långt var ingen skada skedd. Felet han begick var att saluföra sin personliga form av buddhism för pengar. Den buddhismen var ren tibetansk buddhism

som han sålunda prostituerade för att göra den gångbar på den amerikanska marknaden. Resultatet blev enligt min mening en sorts monstruös religionsbastard som varken var någon god affärsverksamhet i amerikansk måtto eller någon moralisk religion. En astrolog som noga utforskade hans horoskop varnade honom uttryckligen för att ägna sig åt spiritualism och psykisk forskning, varefter han hemföll åt just detta och fastnade i det, precis som du säger att Paul Brunton fastnade i sitt Överjag. Inte heller Paul Bruntons upptäckt av Överjaget var något nytt eller unikt eller sensationellt – det är mänskligt att låta sig berusas av egna aha-upplevelser men dåraktigt att fastna och bli beroende av deras rus.

För övrigt ett sista råd. Vad jag mest tycker om i er tidskrift är dess ständigt allt markantare och mer konsekventa betoning av det judiska tillsammans med det buddhistiska. Försök hålla den linjen! Den är intressant och kan utvecklas.

Ännu om Tibet: geologer påstår att Himalaya fortfarande reser sig och att det är därför Tibet blir mer och mer till en öken. Inget land är så geologiskt intressant som Tibet då landet är nästan oförändrat sedan det var en oceanbotten. Ingenstans har väl heller gammalt kunnande bättre konserverats. Men landet är döende av ålder, uttorkning och klimatförsämring, och kinesernas våldtäkt på dess kultur var just därför desto mera skändlig, omänsklig och fatal för hela mänskligheten. Just för att Tibets kunskap är så uråldrig, så avancerad, så unik och så ren i sin förfining, är det så viktigt för oss som kan det att ta hand om den, bevara den och föra den vidare. Jag tror att inget land har mänskligheten så mycket att lära sig när det gäller människans förädling och förbättring som av Tibet. Därför har jag ständigt svårare för att lämna dessa berg ju längre jag stannar kvar."

Kim har denna gång också skrivit ett litet brev:

"Var snäll och känn dig inte sårad av en högre vilja än någon dödlig. Jag ska försöka förklara för dig meningen med resonemanget bland våra vänner. Att hindra dig från att nå Kailas var bara en sorts invigning för dig i några av våra mysterier. Vi vet tillräckligt mycket om dig för att erkänna dina förmågor, vilka vi behöver för världens ändamål. Vi vill inte att du ska försvinna i buddhistisk helighet och i det tomma intet av Nirvana ännu, för världen behöver dina förmågor. Det finns en mening med att du förblir materiell. När tiden är mogen kommer du att nå ditt Kailas, men tiden är aldrig tillräckligt mogen. Ju längre du uppskjuter en religiös erfarenhet, desto väsentligare blir den. Sann religiös transcendens är alltid bortom räckhåll för tidens rymd, och om man förivrar sig mot den går man miste om den.

Vi hoppas få se dig här i Dharamsala i stället senare i år men dock före vinter. Det är kanske sista möjligheten för oss alla tre att mötas här i Indien, ty broder Johannes planerar allvarligt att bege sig till Indonesien.

Så jag ber dig att inte bli sårad. Allt är för det bästa, och det är ingens fel.

Kim."

Här är det absolut nödvändigt på sin plats att med bestämdhet hävda, att det inte alls var på grund av varningarna från våra vänner i Indien som Tibetresan inställdes, utan att det var av helt andra högst privata och personliga skäl, som varken berörde "Läs och Res" eller några omständigheter i Tibet eller Himalaya, som resan förhoppningsvis endast uppsköts till ett senare datum.

Kims brev har översatts från engelskan.

Den vackraste boken om Tibet

Lama Anagorika Govinda är egentligen tysk men helt naturaliserad tibetan, och han tillbringade större delen av sitt långa liv (1898-1985) i Tibet, vanligen på ständig pilgrimsfärd mellan landets centrala, södra och västligaste delar.

Hans bok "De vita molnens väg" är på sitt sätt en uttömmande bok om Tibet. Han för läsaren omkring i landet och dröjer sig särskilt gärna och länge kvar i dess mest otillgängliga och exotiska delar, som ruinerna i Tsaparang i landets västra utkanter och kring sjöarna vid Kailas. Kapitlet om Kailas är nästan det centrala i hela boken, och han gör ett troskyldigt försök att göra det heliga berget rättvisa.

Hans stil är enkel men nyansrik och målande utan att vara tung eller pretentiös. Han vinnlägger sig om stor utförlighet, och detta är väl bokens både största utmaning och förtjänst. Med sina nästan 400 sidor av gediget dokumentärt material läser man den knappast på en dag, medan det kanske bästa och mest behagliga och rättvisa sättet att begå boken är att läsa den på resa mellan just de orter som Govinda beskriver, som en god pilgrim och vän till oss gjorde med idealisk behållning av resultatet.

Kommentar till Lobsang Rampa

Detta är den mest kontroversiella av alla gestalter inom den tibetanska ockultismen. När hans första bok "Det tredje ögat" kom ut mot slutet av 50-talet vållade den stort uppseende och nästan förskräckelse. Det var en av de första böckerna som blottade det resulterande skräckväldet av den kinesiska ockupationen, och dess största förtjänst var att världen därav började få upp ett öga för detta monstruösa folkmord nummer 3 i vårt sekel (efter mordet på 1,5 miljoner armenier i första världskriget och förföljelsen mot judar i det andra).

Emellertid är Lobsang Rampa engelsman och till och med irländare, och han har aldrig varit i Tibet. Ändå berättar han detaljerat om förhållanden i Tibet före 1950, som om det var en tibetansk doktors autentiska självbiografi, och nästan allt vad han berättar är övertygande. Det enda som inte är helt övertygande är skildringen av vissa omänskliga hårdheter i det tibetanska klosterväsendets disciplin. Här går han som det verkar till irländska överdrifter, och även hela den fantastiska operationen för att öppna "det tredje ögat" genom en sorts trepanering har en viss smak av science fiction.

Det är i sin tredje bok, "The Rampa Story", som Lobsang Rampa emellertid går över alla gränser för det rent fantastiska. Han berättar här historien om sig själv, hur han helt medvetet valde att sluta sitt liv i Tibet för att i stället överföra sin personlighet med erfarenheter, minnen och allt i kroppen hos en fullvuxen engelsman. Han har alltså mage att skryta med sin egen reinkarnation men inte som spädbarn utan som en redan fullvuxen engelsman, fastän denne redan sedan födelsen måste ha en annan själ och personlighet än tibetanen.

Tro det den som vill. Det är det enda man kan säga. Naturligtvis är en sådan saga oacceptabel för de flesta.

Men om man är det minsta bekant med tibetanska förhållanden kan man inte bara avfärda det hela. I Tibet är allting otroligt. Hur sjutton kunde Lhasas Potala byggas, i nästan tre hundra år världens högsta skyskrapa, utan att en enda spik eller skruv användes i hela palatset? Ändå står byggnaden där fortfarande efter 350 år utan en enda spik eller skruv i hela konstruktionen.

Och fenomenen i Tibet är inte övernaturliga. För tibetanerna själva är exempelvis en löpare, som springer i en otrolig hastighet utan att röra marken, tycks det, i världens tunnaste luft och utan att andas eller anstränga sig, den naturligaste sak i världen. Vad vi inte fattar är för dem självklart.

Man kan heller inte bara avfärda Lobsang Rampa och hans 16 böcker om förhållanden i Tibet, fastän han var en rörmokare i Cornwall vars riktiga namn var Cyril Henry Hoskins. Man måste lämna utrymme för den möjligheten att vad han berättar *kan* vara sant.

Och framför allt var han först med att totalt genomskåda den totala destruktiviteten bakom Kinas "fredliga befrielse" av Tibet. Han vållade sensation och väckte världen, och det behövdes.

38.

Mystiken tätnar över Himalaya

"Det var en ovanligt glad *Libre Penseur* den här gången som nådde oss just när vi satt som djupast försjunkna i världens svåraste bekymmer. Särskilt känner jag mig smickrad över att du numera ger mina små kommunikationer rangen av epistlar, något som är få förunnat utom själva apostlarna. Emellertid kan jag inte vifta bort alla världens problem med ett lättsamt skämt och ett leende som din tydligen nya favorit Sir Pelham Grenville Wodehouse.

Vår resa hit gick bra även om den beredde oss vissa svårigheter. För första gången på åratal lyckades jag bli ordentligt sjuk vid kontakten med det larmande låglandet omkring Delhi, något som knappast lyckats mig tidigare ens när jag ansträngt mig eller utsatt mig för direkta epidemier och farsoter. Vi vet ännu inte exakt vad det var som hände mig. Jag fick mycket hög feber och låg medvetslös i några dagar utan att jag

smittats eller ens fått någon chock av något. Sedan tog det tid innan jag blev normal igen, så att transporten från Delhi till Patna blev mycket svårare än både resan ner från bergen och den vida mer äventyrliga transporten längre österut med the North East Express. Jag har tänkt mycket på saken och kommit fram till att min totala utslagning troligen var ett resultat av ett slags överempati, då problemen med både lungpestepidemin och den cerebrala malarian i Rajahstan vållat oss mycket oro och bekymmer.

Men nu känner vi oss på säkra sidan och hemma igen i vårt rätta element bland bergen, fastän Darjiling knappast har varit någon hemvist för mig tidigare. Emellertid kan jag förstå varför du trivs så bra här. Perspektivet är mera romantiskt än kanske någon annanstans längs Himalayas sydsluttningar, då det mäktiga Kanjenjunga bildar en dramatisk östlig utpost som med överväldigande tydlighet markerar var gränsen går mellan det övermäktiga Himalayas gudomliga värld och den betydligt mindre och fattigare mänskliga världen. Det känns nästan som att man här är som gäst hos dig, då jag föreställer mig hur du ivrigt genomsträvat alla dessa vindlande små labyrintgator, där elektriciteten efter mörkrets inbrott är lika nyckfull och opålitlig som en tokig kvinna. Inget ont om det veka könet för övrigt, men jag håller mig själv för en lyckligt lottad man som är självständig nog att så här länge ha klarat mig utan det.

Vi bor på olika hotell och flyttar från det ena till det andra för att utrannsaka vilket som är bäst och billigast. Striden står hård mellan Shamrock och Timber Lodge, men det finns även andra goda kandidater. Här är mycket turister nu främst från Australien och Nya Zeeland, varför det är lätt för oss att byta namn varje gång vi flyttar. Ingen ställer några frågor, och vi har blivit väl omhuldade överallt.

Nu till saken. Det ansågs lämpligt att flytta den planerade konferensen i Kathmandu till Darjiling, då Darjiling är en så intressant knutpunkt för både indiskt, tibetanskt, buddhistiskt och annat universellt-internationellt. Här finns många intressanta tibetanska flyktingcentra, och vägen till Kina är kort. Här står vi på tröskeln till både Tibet och framtiden.

Konferensen blev mycket mera omfattande än planerat, då den planerade buddhistiska renässansen i Kina med buddhistboom i hela Asien som önskvärd konsekvens bara blev konferensens självklara öppningstema. Om än inte lika viktiga debatterades även frågor som resultat av Kairokonferensen, lungpest och malariaepidemin och den globala miljöförstöringen med höjningen av världstemperaturen med en hel grad bara sedan 1960 med tilltagande ökenutbredningar som konsekvens under tio gånger så lång tid som huvudfrågan. Det blev även en aidsdebatt till slut som det slutgiltiga olösliga problemet med en oöverskådlig framtidsutveckling som följd mot en riktning som ingen ännu kan orientera sig om. Emellertid lutar det åt att nästa sekel blir betydligt mer frigiditetsfärgat än detta och det av nödtvång, alltså motsatsen till Freud.

Som bot på dessa problem framstår allt tydligare behovet av intellektuell religion, som riktar mänskligheten mera in på förnuftets och själens vägar än köttets och driftens. Buddhismen framstår som den kanske mest väsentliga ledstjärnan därvidlag.

Ett tema som ständigt återkommit under denna konferens har varit anklagelser mot kristendomen för att den spårat ur från början; och både påven med sina abortförbudtendenser och Martin Luther har föraktats nästan lika mycket som islam, medan endast som vanligt den grekisk-ryska ortodoxin klarat sig.

Vi beklagar mycket att du inte kunde delta och göra betraktelser och komma med nya idéer och förslag, som hade varit värdefulla, men ovanstående sammanfattar väl konferensens huvuddrag. Vi höll på i tio timmar non stop, våra vänner och deltagare var 25 till antalet och kom i intressant stor utsträckning från Kina utom de flesta andra buddhistiska länder. Min gode vän Roger från Bali var också med, som jag sedan kommer att medfölja till Indonesien.

Nu till dina problem. Jag spärrade upp ögonen en aning när jag såg att du hade vågat ta upp ämnet Lobsang Rampa. Denne excentriske engelsman är ingenting annat än en excentrisk engelsman, vilket man bara behöver studera hans språk och mentalitet för att genast komma på det klara med. Sedan kan man diskutera om han verkligen är en i England reinkarnerad tibetansk lama eller inte. Vad som talar för att han *kan* vara det är hans oerhörda detaljkännedom om förhållandena i Tibet före 1950. Om han inte är det måste man erkänna att han haft intressanta uppenbarelser och åtminstone troligen är clairvoyant, då han kunnat se in i Tibet obehindrat utan att ha varit där. Den enorma åtgången på hans böcker bevisar bara det att hans uppenbarelser inte är ointressanta.

Så har vi din senaste scientolog. Denna debatt roar mig inte. Jag hade trott och hoppats att ämnet inte mera skulle förekomma i din tidning. Emellertid har du bett om min synpunkt, och jag skall avge den.

Jag har alltid respekterat den scientologiska teknologin men samtidigt dragit mig ifrån den i fruktan då den alltid har missbrukats, och det verkar alltid ha varit dess huvudsakliga problem. Den har försökt åtgärda problemet med en sorts bannlysningssystem av missbrukare vilket bara har förvärrat saken. I satsningen på konfrontation i stället för diplomati har scientologin alltid varit bra på att skaffa sig fiender, och varenda fiende den har skaffat sig har den bara skaffat sig alldeles själv. Dess missbruk är av två arter. Dels har vi det ekonomiska missbruket, som din klient beskriver. Det andra missbruket är svårare att komma till rätta med då det är rent psykiskt, vilket också din klient tangerar." (Denna klient var en ung dam som ringde till oss från en annan stad och talade i två timmar. Hon hade förlorat 500 000 kronor på Scientology och därefter övervägt självmord under en tvåårig 'baksmälla' och överlevt detta bara genom att lyckas erkänna för sig själv vilken idiot hon hade varit – "hade jag haft barn eller anhöriga som blivit lidande genom mitt självsvåld hade jag aldrig kunnat förlåta mig själv," etc.) "Det kan lättast beskrivas genom belysning av det gamla grekiska problemet hybris – nemesis. Grekerna förstod och lärde sig att hybris inte kan förekomma utan nemesis, det vill säga utan att övermodet och självförhävelsen hämnar sig. Denna betraktelse av livet var kanske grekernas viktigaste gåva till mänskligheten utom demokratin. Scientologerna tror däremot att hybris kan förekomma utan nemesis. Genom auditering inspireras de till hybris och tror att de är övermänskor och förtränger

varje möjlighet till nemesis och till att de kan ha fel. Deras hybris får dem att förneka att nemesis är möjligt. Desto värre blir deras nemesis.

Jag har träffat ett antal före detta scientologer, och de har ofta liknat din klient. Vanligen har de inträtt i ett slags frivillig anonymitet på livstid mest för att slippa ha mera bråk med deras före detta religion. Deras mentalitet har varit ganska lik sådanas som blivit offer för nazister, som blivit indragna i narkotikakaruseller eller som haft med maffian att göra. Detta är scientologins mest avskräckande baksida: fruktan hos dem som hoppat av.

Samtidigt är just sådana föredettingar de intressantaste mänskorna. De har lärt sig något. De har accepterat att leva vidare med sin oacceptabla erfarenhet av livets yttersta bitterhet. Samma mentalitet utmärker de förtryckta tibetanerna, världens idag mest förtryckta folk. Det kroniska förtrycket utbildar dem till att mobilisera extraordinära själskrafter som normala mänskor inte kan begripa. Det lönar sig aldrig att förtrycka eller förfördela en mänska. Han kommer alltid att kunna ge tillbaka på det för förtryckaren mest obehagliga och oanade tänkbara sätt. Det största problemet för hybris är att nemesis alltid kommer med ränta.

Din förestående resa med din tibetanska reskamrat intresserar mig mycket. Missa för all del inte McLeod Ganj med bilioteket när ni besöker Dharamsala. Hans Helighet lär ni inte få träffa även om han är där, men uteslut inga möjligheter. Tyvärr är jag troligen i Indonesien då, men i vanlig ordning skall jag underrätta dig i god tid om och när vi avreser. Missa inte heller Manali och Kuludalen, även om där är kallt i januari. Missa inte heller Mussoorie bekvämt inom räckhåll från Dehra Dun. Att ta sig upp till Bhaironghati och Gangotri kan vara svårt på vintern, men missa för all del inte Joshimath eller Badrinath även om det är långt dit. Ta väl vara på alla tips ni får på vägen. Improvisation är det enda som alltid fungerar i Indien. Om ni reser in i Nepal så försök även ta er upp till Pokhara. Därifrån kan ni ta er ner till Lumbini på återvägen till Indien. Sedan önskar jag dig bättre lycka till den här gången med Sikkim och Gangtok, men stanna gärna även i Kalimpong. Beträffande Assam känner jag inte till de trakterna, men man behöver nog specialtillstånd för att komma till Tawang. Om ni kommer dit är ni duktiga.

Kim skriver själv om sina synpunkter på min sjukdom, men de låter värre än vad jag upplevde det som. Det var kanske bara min försenade 40-årskris som nu kom som ett hårt slag i huvudet. Det känns bara som om jag plötsligt hade börjat åldras."

Kim skriver verkligen oroväckande om sjukdomsanfallet – han hade helst genast återvänt norrut med J. från Delhi, då han trodde att J. helt enkelt inte tålde låglandsklimatet efter så lång tid bland bergen. Han drar dock paralleller både till doktor Singhs epilepsi och till Max Chablons malaria-epilepsi. Han slutar sjukdomsrapporten med att man kan tillåta en black-out på några minuter men inte på några dygn. Johannes vägrar dock än så länge låta undersöka sig och vågar hoppas att det inte ska hända igen.

Från Tibet har vi även fått andra nyheter. Skolföreningens projekt är lyckligt genomfört, och skolan fungerar. Till skolföreningens rundresa i Tibet i år hade 27

personer anslutit sig, medan den andra längre resan till Kailas även den förlöpt lyckligt. Ett entusiastiskt kort nådde oss efter 16 dagar (daterat 2.10, poststämplat 12.10 och mottaget 28.10) från Rombuk Gompa vid foten av Mount Everest, som bland annat berättade om ett försvunnet ryggskott vid badning i Manasarovarsjön. Tydligen är det den sjön man ska bada i och skåda djupt och inte Rakkas Tal, Demonernas Sjö, som Johannes kallar Langag Tso. Alla tio deltagare i Kailasresan tog sig lyckligt runt Kailas på den 40 kilometer långa parikraman med en passering av passet Dolma La på 5636 meters höjd utan några problem. Deras resas enda problem hade varit översvämningar på vägen – vid ett färjställe med obefintlig färja hade de blivit sittande med en jeep i vattnet ett helt dygn. Ändå hade det varit relativt sent på hösten i september, då sådana risker borde vara minimala. Emellertid har tidigare försök till Kailasresor längs denna rutt längs Brahmaputra (Tsang Po) även ibland havererat totalt och nödgats avbrytas.

39.

Kims version av Darjeelingkonferensen

"Denna not är konfidentiell. Johannes får inte se den själv. Hans sjukdom drabbade oss som den mest ovälkomna av företeelser just som vi skulle ge oss ut på en svår och ansträngande resa till Darjeeling. Hela konferensen hade kunnat riskeras. Han blev sjuk så fort vi kom ner från bergen. Först trodde jag att det var Delhi-pesten, men det var det inte. Han blev medvetslös utan några andra symptom. Hans livstecken var minimalt. Man kan acceptera en black-out på några minuter, men om den fortsätter i två dagar blir man orolig. Gud vet vad hans ande var ute för under de dagarna. Och sedan plötsligt återvände han lugnt till livet och önskade oss till och med en god morgon, som kejsaren i Andersens saga. Han var dock mycket svag och kunde nästan inte prata och verkade mycket frånvarande. Men hans feber var borta. Jag ville genast återvända till Simla, men han framhärdade i att vi skulle hålla oss till programmet. Jag fruktade för hans liv ända fram till Darjeeling, men han var inte det minsta orolig, och gradvis blev hans svaghet mindre märkbar. Jag har tidigare sett exempel på detta symptom. Många bergsbor klarar inte av livet på de tropiska slätterna. Många tibetaner lider av detta. Johannes har en skandinavisk finsk-rysk fysik, större delen av sitt liv har han tillbringat på mycket kalla breddgrader, han klarar lätt av Sibirien, men den svettiga subkontinenten är lika olämplig för honom som det skandinaviska klimatet är för negrer. Här i Darjeeling har jag konfererat med en buddhistisk expert som bestämt avråder honom från att bege sig till Indonesien. Detta blir mycket svårt för Johannes att acceptera.

Icke desto mindre blev vår Darjeelingkonferens en avgörande framgång. Alla var inspirerade och bidrog med det bästa de hade. Här är de huvudsakliga avgjorda frågorna:

1. Representanter för Kina (5), Indien (3), Thailand (2), Burma (2), Vietnam (2), Japan (2), Kampuchea (1), Sydkorea (1), Taiwan (1), Mongoliet (1), Nepal (1), Bhutan (1),

Laos (1), Malaysia (1) och Indonesien (1) erkände Hans Helighet Dalai Lama som den högsta ledaren för buddhism i världen eftersom han varken historiskt eller i nutiden har någon medtävlare eller jämlike, och att Hans Helighet betraktas som mera fullkomlig än hans enda kollega i världen, Hans Helighet Påven av den Katolska Kyrkan. Ingen mänsklig perfektion kan dock någonsin bli fullkomlig, ehuru Gautama Siddharthas var näst intill. Alla buddhister och alla buddhistiska länder tillrådes att erkänna Hans Helighet Dalai Lama som den högsta andliga ledaren för buddhismen. (Panchen Lama ignorerades nästan fullkomligt.)

2. Med anledning av problemet med islamsk fundamentalism, fördömdes enhälligt all religiös fundamentalism såsom omänsklig, destruktiv och sinnessjuk. Detta inkluderar alla fundamentalister inom islam, hinduism, kristendom och kommunism. Islamsk fundamentalism betraktas som den värsta och farligaste, hinduistisk fundamentalism kommer som god tvåa, medan kristen fundamentalism betraktades som mindre aggressiv nu för tiden och kommunistisk fundamentalism som varande i avtagande. Man får inte kompromissa med någon form av fundamentalism eller förhandla med fundamentalister som om de var förståndiga och rationella mänskor, vilket de definitivt inte är. Man kan ju inte heller förhandla med dårar.

3. Alla länder i tredje världen som inte har råd att hantera Aids-epidemin tillrådes att avstå därifrån, då det helt enkelt inte lönar sig.

4. Som det största problemet i världen idag betraktas den oacceptabla ockupationen av Tibet sedan 44 år av kinesiska kommunister eller, som de i verkligheten är, Han-imperialister, vilket resulterat i detta århundrades tredje omfattande folkmord, vilket betraktas som värre än de båda tidigare, då världen borde ha lärt sig något av slakten på 1,5 miljoner armenier i första världskriget och på sex miljoner judar i det andra. Vid båda dessa tidigare tillfällen gjorde världen ingenting. När det hände för tredje gången i Tibet gjorde världen åter ingenting utan teg och samtyckte till folkmordet. Det största ansvaret (efter Kinas förstås) är Indiens, den första regering i världen som erkände kommunistregimen i Kina 1949. När Tibet följande år invaderades av Kina gjorde Indien ingenting utom hoppades att "Tibet skulle lösa problemet med fredliga medel". Det var endast tragedins begynnelse. Folkmordet har nu pågått i 44 år, en större del av den tibetanska befolkningen har utrotats än vad som skedde med den armeniska och den judiska befolkningen vid de föregående tillfällena, och idag får Kina stöd från USA för att fortsätta med folkmordet, förtrycket, exploateringen och brotten mot de mänskliga rättigheterna i Tibet. Hela den fria demokratiska världen hjälper den oacceptabla Han-imperialismen att fortsätta expandera, medan Tibet, Sinkiang och Mongoliet förblir olagligt ockuperade av Kina såsom de baltiska staterna var det av Ryssland. Hela världen tillrådes att icke kompromissa med eller främja Han-kineserna, världens mest hopplöst imperialistiska, egoistiska och expansionistiska folk, vilket bevisas av hela historien, såsom Kinas grannar alltid har fått lida av kinesisk omänsklighet. Den enda möjliga boten för Kina vore 1) total förintelse av kommunistpartiet, 2) återinförandet av Buddhismen och Taoismen i hela Kina."

I anslutning till Kims rapport följer Johannes novemberbrev i tre delar:

"Käre vän, Det är med tungt hjärta jag skriver detta brev till dig. Gråt gärna med mig om du känner för det. Jag står inför mitt livs första politiska nederlag, och jag vet ännu inte hur jag skall klara av det.

Att jag alls skriver till dig om detta beror på att Kim avslöjat för mig att han skrivit till dig om doktor Tserings utlåtande om mitt hälsotillstånd. Det var med största motvilja jag lät honom undersöka mig. Emellertid kan jag inte bara ignorera hans sakkännedom utan måste jag ta hans råd ad notam.

Bitvis är hans negativa diagnos riktigt smickrande: "Du har samma konstitution som en tibetan. Du tål inte låglandet. Om du vill bevara din hälsa måste du stanna bland bergen." Han vet vad han talar om. Han har sett tiotusentals av sina landsmän gå under till följd av det indiska klimatet, som är motsatsen till det tibetanska. Tibetaner tål arktiskt klimat och vilka påfrestningar som helst och därför inte Indiens tropiska bakterier. Indierna tål tropikerna och vilka bakterier som helst men inte någon form av kyla. Jag har bott för länge bland tibetaner och därför fysikaliskt blivit som en tibetan. Därför avråder mig Kims läkare från att resa till Indonesien. Detta är mitt livs första direkta politiska nederlag.

Emellertid finns det ljuspunkter. Här i Darjiling och Kalimpong har jag fått kontakt med flera intressanta tibetanska flyktingar och även Khampas. Jag har fått en formell inbjudan att följa med dem på en omfattande räd in i Kina. Det är alltså en inbjudan till en direkt destruktiv verksamhet, men varför inte? Även mina planer i Indonesien hade varit direkt destruktiva mot den indonesiska militärdiktaturregimen. Vad Khampas vill är att störta det kommunistiska diktaturpartiet för att främst återupprätta Tibets frihet. Vad kan vara mera konstruktivt?

Mitt beslut är fattat. Jag klär ut mig till tibetan igen, mitt hår har vuxit ut till tibetansk längd så det är bara att färga det korpsvart, och jag blir tibetan igen. Rabbi Yohanan hade alltid roligt åt mina förklädnader. Han kanske roar sig i sin grav nu åt att jag fortfarande spelar teater. Khampas tibetanska dialekt är den enda svårigheten. Jag lärde mig tibetanska i Ladakh och Ngari vilket nästan är ett helt annat språk, men det är bara att vänja sig.

Tåget går nu, och det är bäst att vi bryter upp innan vintern slagit till totalt. Du kan inte nå mig genom någon adress i Kina (Kham) ännu men kanske längre fram. Håll kontakten med Kim. Han kan inte följa med mig, så han får bli min förbindelselänk med dig och med civilisationen så länge."

"Följande dag. Det är idag den 13 november, en söndag, årsdagen av vårt möte hos doktor Singh i Benares. Förgäves den här veckan har jag väntat på något livstecken från dig, men det är bara att fortsätta vänta, medan ingenting gör en väntan så olidligt långsam som ensamhet. Ändå saknar jag minsann inte sällskap, men inget sällskap här är svenskt. Min enda kontakt med svenska språket är genom dig. Jag brukar nästan hinna lära mig varje *Libre Penseur* utantill.

Denna dag och dess minnen uppfyller mig med vulkanutbrott av tankar så att det

känns som att själen vill sprängas. Emellertid måste jag få börja med att förklara närmare för dig mina vänner Khampas.

En kort historik. När Mao Zedong blev envåldshärskare över Kina i oktober 1949 deklarerade han nästan genast att Tibet och Sinkiang med våld skulle bringas under Kinas kontroll och sinofieras. Världen var då ännu paralyserad av andra världskrigets effekter, det var fritt fram för nya skurkar att träda fram i ett vacuum efter imperiernas sammanbrott, och kommunist-Kina fick genast en innerligt beundrande bundsförvant i Nehrus nyligen lössläppta Indien, som var det första land som erkände kommunist-Kina. Det var bara för Mao att sätta i gång.

När Tibet ockuperades nästa år gjordes ingenting åt saken, ty Koreakriget var då en viktigare angelägenhet. Kina var också mycket angeläget om att Tibet inte skulle ropa "Aj!" när Kina våldtog henne, varför Kina från början såg noga till att den våldtagna var noggrant munkavlad, så att det inte skulle bli något genljud i världen. Varje individuellt motstånd tystades genast med döden. Men Tibet var en kultiverad och fredlig nation som ville samarbeta fredligt, varför det till en början inte blev mycket motstånd. Kinas erövring av Tibet blev ofattbart enkel i synnerhet då varken Indien eller England lade två strån i kors för att ifrågasätta tvångsinlemningen av ett vidsträckt land med egen kultur och identitet i den formlösa jätteamöban Kina.

Gradvis följde sedan sinofieringen av Tibet. De som först märkte vad Kina verkligen hade för avsikter – utrotning av det tibetanska folket och kulturen – var invånarna i den östligaste delen av Tibet, Kham. Dess invånare, Khampas, var ett resligt och krigiskt folk som aldrig glömt de stolta traditionerna från kung Srongtsen Gampos dagar för 1200 år sedan. 1956 inledde de sitt blodiga uppror mot Kina som höll på till 1974. Under detta uppror ödelades metodiskt hela östra Tibet (Kham) vars befolkning utplånades och ersattes med Han-kineser. Under upprorets största medvinds dagar kunde dessa Khampas organisera och genomföra Dalai Lamas flykt från Lhasa i mars 1959. De behärskade då hela södra Tibet och fick hjälp både från Taiwan, Amerika och Ryssland. Denna hjälp fortsatte ända till 1972, när Amerikas falskaste president i detta århundrade, Richard Nixon, som sannolikt låg bakom morden på bröderna Kennedy och vanärandet av den tredje då Nixon mer än någon annan drog fördel av allt detta, slöt fred med kommunist-Kina och övergav Taiwan. Därefter dog Khampas intressanta gerillakrig ut, och de flesta Khampas råkade illa ut genom förräderi eller stupade till sista man.

Detta 18-åriga gerillakrig är troligen 1900-talets mest heroiska och minst kända. Kina lyckades genomgående förhindra att det blev känt. Allt väsen om saken tystades effektivt ner. En handfull Khampas kunde i åratal hålla talrika kinesiska arméer i skräck. När Kina invaderade Tibet ordentligt 1959 förde det en armé på 120 000 man mot 8500 Khampas. Kina lyckades i sitt uppsåt att förvandla hela Tibet till ett hårt bevakat koncentrationsläger där alla interner gradvis måste dö av svält och förtryck, men Kina lyckades aldrig helt besegra dessa mina vänner Khampas.

Det tibetanska folkmordet, som nu har pågått i 44 år, i vilket en dryg miljard kineser har gett sig på att försöka eliminera ett högre kulturfolk på en halv procent av

Kinas befolkning, och under dessa 44 år faktiskt lyckats förinta 20 procent av denna halva procent, möjliggjordes genom Indiens och Englands förräderi och bristande ansvar mot Tibet. Först 1962 vaknade Nehru upp ur sin blinda förtröstan på Maos Kina när detta mönsterland plötsligt utan förvarning invaderade själva Indien. Under hela 50-talet gjordes det ingenting för att hjälpa Tibet. Hela världen var lika likgiltig då som inför det turkiska folkmordet på armenierna och inför det tyska folkmordet på judarna. Senare på 60-talet släppte Kina loss sin kulturrevolutions totala tillintetgörelse av hela Tibet. Sedan var det för sent att börja hjälpa Tibet när redan 20% av dess folk var utrensade och hela deras kultur, 95% av deras kloster och skolor, var förstörda.

Vem kan då anklaga Khampas för att inte sky några medel när det gäller bekämpandet av kinesiska Han-kommunister? Vem kan förebrå dem för att de inte kan betrakta kineser som högre varelser än råttor och flugor? Vem kan då inte älska dessa Khampas för att de fortfarande efter 44 år inte har gett upp utan fortfarande har behållit initiativet och ännu vill göra någonting åt saken?

Deras sak är min. Vi är få och ensamma, men vår moral är större än hela världen. När det gäller skurkaktighet är en enda persons motståndsvilja där emot mera värd än 1,2 miljarder kineser.

Detta gör mig inte till någon idealist. Tvärtom. Var inte orolig. Jag är realist och tar inga risker och gör inte något utan att jag vet vad jag gör. Jag vet att det finns krafter inom WES som gör att vissa av dess medlemmar menar det vara tillräckligt att de reser in till Irak eller till Indonesien för att få deras regimer att vackla, och det kan mycket väl hända att blotta verkan av deras närvaro är sådan. Jag föredrar dock att inte förväxla verkligheten med önsketänkande. Jag är visserligen en grundligt utbildad teolog men bara en människa.

Däremot tror jag aldrig att den tibetanska tragedin hade utspelat sig om det Brittiska Imperiet hade hållit i sig. Om Indien inte frigjort sig från England hade Kina inte heller vågat ockupera Tibet. Indien var den första tegelsten som lossnade ur det Brittiska Imperiets mur, och den tegelstenens fall fick hela muren att kollapsa först moraliskt och sedan totalt. England, världens mest realistiska och romantiska nation, var realistiskt nog att inse att det inte längre kunde lita på världen och tiden när Indien gav det på båten. Hade Indien stannat kvar, däremot, hade en god världsordning kunnat fortsätta hålla en vettig uppsikt över sådana monsternationer som Stalins Sovjetunion och Maos kommunist-Kina, och stoppa deras destruktiva expansion i tid och kanske avslutat det kalla kriget mycket tidigare. I stället fortsätter nu det eviga kalla kriget mot diktaturer som många muslimska länder, Indonesien och framför allt Kina, som ingen ännu har lyckats hindra i sitt metodiska folkmord i både Sinkiang och framför allt i Tibet."

"Nu har ditt novembernummer kommit. Jag har ingen kommentar. I stället vill jag kommentera Kims sammanfattning av Darjilingkonferensen. Som märkligast gissar jag att punkt 3 måste framstå för västerländska ögon. Jag har ingen kommentar till den heller. Argumenten om saken lades fram under sekretess, och min enda tillåtna referens är till det offentliggjorda fallet Jesaja Demner, Haifa, Israel. Denna sjukdom är så

abnorm i sin psykologiska monstruositet att den inte kan betraktas som enbart en vanlig sjukdom och ej heller behandlas som enbart en sådan.

Dokumentet bäres ut i världen av de 25 deltagarna med noggranna instruktioner om att endast nyckelpersoner i samhällen och regeringar bör invigas i det. Även denna konferens har fått min personliga prägel över sig av mystisk hemlighetsfullhet och handplockad elitisering – ju färre som är utvalda, desto säkrare är kallelsen och dess konsekvenser, och desto större blir förhoppningsvis dess resultat.

Ingenting nytt för övrigt just nu, men jag hoppas kunna komma tillbaka." JBW.

Nästa planerade Tibetresa

Vi flyger till Delhi den 26.1.1995 och inleder resan med ett besök i Dharamsala, där Dalai Lama bor. Därifrån försöker vi bege oss till Manali, även om det blir svårt. Lättare blir det att komma till Simla, men sedan ämnar vi försöka besöka Mussoorie, Joshimath och Almora för att bland annat utforska möjliga indiska vägar till Kailas. Har vi tur kommer vi ända till Gangotri och Badrinath men knappast ända fram till Taklakot. Har vi otur fastnar vi på något av dessa ställen. I så fall missar vi Nepal med de planerade besöken i Kathmandu, Pokhara och Lumbini, men vi får inte missa Darjeeling eller Kalimpong och Gangtok. Om vi kommer ända till Tawang är en annan fråga. Om vi inte kommer dit har vi väl fastnat någonstans på vägen. Men det är ingenting att oroa sig för. Min reskamrat är en erfaren Tibetresenär, även om han aldrig varit i Indien tidigare, och åtminstone han måste komma hem igen senast den 23 februari. Vi hoppas att vår resebudget på 10,000 kronor per skalle åtminstone ska räcka så långt.

40.

Svallvågor av Darjeelingkonferensen

Brev från Kina

"Kim har vänligen vidarebefordrat din engelskspråkiga tidskrift genom special-leverans, alltså smuggling. Tidigare har han vänligen vidarebefordrat dina vänliga tankar i min fångenskap. Denna var dock inte så farlig som man hade kunnat vänta sig. Jag blev noggrant förhörd och hållen i fängelse för några veckor men aldrig torterad. Sedan dess har jag varit övervakad. Det är alltsammans. Jag förlorade aldrig kontakten med våra gemensamma vänner. Av naturliga skäl kunde jag inte resa till denna Darjeelingkonferens. I stället lyckades jag sända några andra. Dessa fick lämna Kina på villkor att de ställde upp som "spioner" i Darjeeling, Indien och vid denna konferens. De beviljades resetillstånd till Darjeeling av de indiska myndigheterna emedan dessa informerats om att de skulle tjänstgöra som förrädare av Kina. Det är det vanliga asiatiska schackspelet med dubbelspioneri och tredubbelspioneri för hela slanten. ("*double crossing and triple crossing all around*").

Mitt skäl att skriva till dig är att du har publicerat Johannes farliga brev om Khampas. Han vet var jag står, och jag måste låta dig veta det också. Detta är ett mycket svårt problem för Kina.

Problemets natur är dock inte lätt att definiera. För att kunna klargöra saken måste jag gå till grunden för det hela.

Naturligtvis var Ordförande Maos annexering av Tibet 1950 olaglig. Huvudfelet i den kinesiska debatten om Tibet är, att Kina fortsätter att ignorera historiska fakta, vilket får henne att förneka att Tibet någonsin var självständigt. Historiskt faktum är att Tibet var självständigt från alla andra närhelst det kunde. Men när Kina en gång har uttalat en lögn måste hon vidmakthålla den i enlighet med dogmen om hennes ofelbarhet. Kina kan inte ha fel. Det är det största felet med Kina.

Mot ockupationen av Tibet protesterade varken Tibet, Indien eller England. Alla accepterade den och även Tibet. Dalai Lama välkomnade kinesisk inblandning emedan Tibet låg efter i utvecklingen, engelsmännens stöd hade försvunnit i och med att de blev utkastade från Indien, och indierna kunde inte ens kontrollera sitt eget land. Så fort Indien fick sin självständighet använde hon denna till att kriga med Pakistan. Jag håller fullständigt med om Johannes åsikter beträffande den tragiska upplösningen av det Brittiska Imperiet.

Problemet i Tibet började 1956 när Khampas gjorde uppror. Om Tibet hade slagit vakt om freden och vidmakthållit sin kloka antivåldsdoktrin (den samma som Gandhis) hade det troligen aldrig blivit några problem. Khampas uppror tvingade kineserna till att bli tyranner.

Det hade kunnat gå bättre om Dalai Lama hade stannat kvar i Lhasa. Hans flykt utgjorde kronan på hans omogenhet och feghet, och med att överge Tibet ruinerade han politiskt och offrade han sitt hemland med att förneka sitt ansvar. Det var en synnerligen traumatisk kris. Med att ge upp inför Khampas och överlämna sig i deras händer övergav han den pacifistiska visdomens sak för det tragiska våldets sak. Vi vet inte vad som hade hänt om han stannat kvar, men att fly var avgjort mera desperat än klokt.

Detta var vändpunkten i Ordförande Maos karriär. Från och med denna kris förändras han från en god ledare till ett vilt monster av omänsklig grymhet. Han uppmuntrar kritik mot regeringen bara för att få fast sina kritiker och eliminera dem. Han förnekar sin industrirevolutions fiasko, och för honom är 45 miljoner olycksfall bara en handfull stoft. Men ju mera omänsklig han blir, desto mera rädd blir han samtidigt. Men han har ingen kvar i Kina att frukta, utom alla de som besitter mer vishet än han själv. Detta är traditionalisterna, buddhisterna, taoisterna, konfucianerna. Så lägger han ner sitt livs största ansträngning på att försöka förinta det förflutna och all vishet i Kina genom kulturrevolutionen, den största mänskliga katastrofen sedan det andra världskriget och, liksom det andra världskriget, anstiftat bara genom en enda människas vanvett.

Att genomföra denna förintelse mot även en annan nation, ett annat folk, en annan kultur som Tibets, och att därigenom förstöra den mest känsliga och välbevarade av

antika civilisationer totalt, måste naturligtvis betraktas som något för evigt oförlåtligt. Men Khampas eliminerades inte bara av kineserna. Johannes nämner president Richard Nixons ansvar, men denne var inte ensam. Alla hjälpte till i förintelsen av Khampas, Tibets enda försvarare. Saken ordnades praktiskt av utrikesminister Henry Kissinger, som också såg till att de kristna på östra Timor uppslukades och offrades av Suhartos totalitära regim på Indonesien. Till och med Dalai Lama bistod i förintelsen av Khampas. Den avslutande striden ägde inte ens rum i Tibet. Nepals regering fick påtryckningar från Dalai Lama, Indien och Henry Kissinger för att genomföra den slutliga operationen att utplåna Khampas från deras fäste i Mustang i norra Nepal. Idén var Nixons. Frihetskämparna måste offras om det skulle kunna bli en god affär med Kina. Och de offrades till sista man. De som inte försmäktade ihjäl i nepalesiska fängelsehålor flydde tillbaka till Tibet där kineserna avrättade dem.

Kinas problem är att Khampas rider fortfarande. När Kina invaderade Tibet visste de inte vad för slags land de invaderade. De bedömde saken materialistiskt och strategiskt och ignorerade alla spöken. Dessa spöken har förökat sig på det mest förskräckliga sätt.

Du förstår, man blir inte av med folk med att eliminera dem. Vad som händer är att de blir förflyttade in i en tidlös zon. Denna tidlöshetens zon ligger utanför historien och kan inte lokaliseras. När du en gång har förflyttat någon till denna zon slipper du honom aldrig. Han kommer att gnaga dig i ryggen i evighet, och du kan inte nå honom. Detta är problemet med Tibet för kineserna.

Khampas rider ännu omkring. Kineserna har gjort ett ordentligt arbete i att utrota dem till sista man, men desto mer rider de fortfarande emot kineserna. Ett spöke är mycket svårare att bekämpa än levande mänskor.

Du ser vad som pågår i Kina idag. Det är en skenande karusell där alla de svindlande förtjänsterna i världens största svindel bara försvinner i en ständigt accelererande inflation. Glöm Peking. Deng Xiaoping är redan en mumie, påstår kineserna. Ingen tror på kommunistpartiet längre. Detta har försvarat sig med att rikta ett varnande finger mot det demokratiska Indiens förkrossande fattigdom, men sakernas tillstånd kan bli ännu värre i Kina än i Indien.

Kinas generösa slagord idag är att allt är möjligt och tillåtet i Deng Xiaopings Kina – utom illojalitet. Detta är naturligtvis skrattretande. Den enda lojalitet som någonsin fanns i Kina var hyckleri, och idag är den lögnen större än någonsin. Blåsan måste spricka – och den resulterande syndafloden kan betyda räddning och pånyttfödelse för Tibet, Buddhismen och Taoismen.

Doktor Sun, numera residerande i Chungking."

Förspel och efterspel

Varför blev inte konferensen i Kathmandu? Det var meningen att den skulle ha ägt rum där, och vi var inställda på att resa dit – vi hade redan ett visum. I sista ögonblicket meddelades det att planerna ändrats och att det i stället skulle bli Darjeeling, på grund av valoroligheter i Nepal vars konsekvenser inte kunde beräknas. Som bekant vann kommunisterna valet medan konferensen i stället pågick ostörd i Darjeeling. Bara därför stannade vi hemma. Vi hade redan förhandlat om en flygbiljett tur och retur till Kathmandu för bara 5100 kronor.

Doktor Sandy tog omedelbart kontakt när han tagit del av vår senaste försändelse och krävde att få en förklaring till punkt 3 i Darjeelingdeklarationen, detta märkliga buddhistiska ställningstagande i Aidsfrågan. Vi tog genast kontakt med Kim och framförde doktor Sandys krav. Kim kom med en förklaring. Den var inte bara ekonomisk.

Det har länge varit känt att ett stigande antal U-länder helt enkelt inte har råd att bekämpa Aids. Dessa länder är vanligen överbefolkade varför de snarare har råd att förlora några miljoner sjuka människor än med att vårda dem tills de dör ändå. Men det är inte detta som skrämmer buddhisterna.

Buddhisterna i Darjeeling har sett hur Aidsfrågan i väst har antagit ständigt växande ekonomiska proportioner så att aidsläkare lugnt kan räkna med att få ständigt större ansvar över ständigt fler patienter och därmed även en ständigt växande budget. Detta medför en hårresande maktställning över liv och död med tills vidare en oundviklig död som garanti för ständigt ökande ekonomiska resurser.

Det är denna utveckling som buddhisterna i Darjeeling tror att är fel. Framför allt i Indien har talrika icke-medicinska metoder försökts mot Aids med delvis fantastiska positiva resultat. Buddhisterna tror mera på en sådan väg i bekämpningen av Aids än på att förlita sig på enbart bromsande mediciner med brydsamma bieffekter, åtminstone så länge det ännu inte finns något effektivt vaccin, och vägen till ett sådant verkar fortfarande vara en lång uppförsbacke utan synligt krön.

Doktor Sandy har accepterat denna förklaring och begrundar den som bäst.

41.

Tibets hjältar

Det finns några personligheter i Tibets historia som är omöjliga att bortse ifrån och som dessutom är av intresse även utanför Tibets gränser. Kina har ett fåtal sådana personligheter. Det är Konfucius och den betydligt mer intressante och universalistiske men helt anonyme Lao-Tse, som båda överflyglas i betydelse av den indiske Buddha. Så har vi den förskräcklige kejsaren Shih-Huang-Ti, en kinesisk motsvarighet till Ivan den Förskräcklige fast värre, som inte bara nöjde sig med att offra en femtedel av Kinas

befolkning i projektet att bygga den Kinesiska Muren utan som också var den förste i en lång rad av kejsare som i ett fåfängt försök att få historien att börja med sig själva vinnlade sig om att förstöra all föregående kinesisk litteratur. Bokbål har flammat i Kina sedan dess (300-talet före Kristus) med jämna mellanrum, och den senaste som försökte stryka ett streck över all tidigare kinesisk historia var Mao Zedong, som fortfarande hyllas som landsfader 18 år efter sin död efter en regering som vållat Kina större skador än någon tidigare i Kinas långa historia.

Ämnet är encyklopediskt i dumhet, dårskap, katastrofer och missgrepp, det är ett perpetuum mobile av fiaskon som alla beror på det obotliga tyranniet, där ingen tyrann under 3000 år någonsin velat lära sig något av föregångarens misstag utan hellre konsekvent försökt dölja dem under en ständigt gropigare matta. Kinas historia består sedan inte av personligheter utan av dynastibeteckningar. Ingen enskild kan ställas till ansvar för Kinas historia, och dynastierna är för omfattande och komplexa för att kunna utredas närmare. Allt förlorar sig och drunknar i detta ansvarslösa människohav av anonymitet.

Motsatsen är förhållandet i Tibet, där folket består av personligheter och har utvecklat en högre personlighetsrespekt än någon annanstans på jorden efter Egyptens Faraoners glansdagar. Redan 700 år innan Dalai Lama-ämbetet etablerades framträder den väldigaste personligheten i Tibets historia, kung Srongtsen-Gampo, Tibets 33-e konung, som regerade 617-649, ungefär samtidigt som sagans kung Arthur i Cornwall. Denne kung var inte bara en erövrare utan en organisatör och en administratör jämförbar med kejsar Augustus och Karl den Store. Han införde Buddhismen i Tibet och förankrade Tibet kulturellt som en bro mellan Indien och Kina främst genom sina båda älsklingshustrur, den ena från Nepal och den andra från Kina. Liksom Augustus är han bara den som introducerar landets storhetstid, som liksom Roms sedan varar i omkring 200 år. Han inför även den tibetanska skriften, som är en bearbetning av sanskrit, bestående av bokstäver som skrivs från vänster till höger. Under hans tid får Tibet en omfattning av omkring 4 miljoner kvadratkilometer och sträcker sig från Afghanistan över Mongoliet ner till det kinesiska låglandet och över Nepal och nordöstra Indien ända ner till Indiska Oceanen.

Vår näste store tibetanske personlighet är Padma-Sambhava, en indisk buddhistmunk och mästare, som av kung Trisong-Detsen inbjuds till Tibet för att skapa ordning i den tibetanska religionen. Han grundar det första stora tibetanska klostret Sam-Ye vid Brahmaputras norra strand sydost om Lhasa år 779, och därmed är det tibetanska klosterväsendet instiftat.

Dock består Tibets historia inte alls av bara helgon och ädla kungar. Dess kanske mest dramatiska episod infaller, när den onde kung Lang-Dharma tycker att buddhismen har gått för långt och beslutar sig för att utrota den 836-842. En munk tycker då att kungen går för långt med sina förföljelsemetoder och beslutar sig för att göra något åt saken med att ta lagen i egna händer. Han färgar sin häst och sina kläder kolsvarta, beger sig till kungens närhet och skjuter ihjäl honom med ett välriktat skott från sin pilbåge, flyr och tar sig osedd genom floden, varvid färgen från hans kläder och

häst tvättas av och både hästen och han själv blir vita – ett perfekt kamouflage när han flyr till klostret Yerpa, då alla sett mördaren vara kolsvart och hästen också. Eremiten-mördarens namn var Lhalung-Pa.

Den kanske mest intagande och sympatiska av alla Tibets personligheter är skalden och mystikern Milarepa (1040-1123) som för ett kringflackande liv som diktare och eremit och blir mest beryktad under sin verksamhet vid det heliga berget Kailas och i sin grotta närmare Mount Everest, där han diktar sitt största epos. Han om någon talar direkt från hjärtat av Tibet till alla tider och alla mänskor.

Marco Polo kom inte till Tibet utan passerade genom södra Turkestan via staden Khotan för att sedan norr om Koko Nor följa Huang Ho ner till Kina. Däremot hävdar tibetaner i Tibets västligaste utkanter i Ladakh att Alexander den Store byggde en bro där. Även Julius Caesars rykte lyckades flyga ända till Tibet i sagans form för att där utgöra en odefinierbar stomme i det väldiga eposet om hjälten Gesar.

En annan viktig munk vid sidan av Milarepa är Atisha, också från Indien, som dog 1055 efter att bland annat ha grundat det nästäldsta av de stora klostren i Tibet, Reting, nordost om Lhasa.

På 1200-talet blir Tibet politiskt mycket intressant genom mongolkejsaren Kublai Khans stora intresse för tibetansk buddhism. Djingis Khan omfattade islam, men genom Kublai Khan, också kejsare av Kina, uppstår den djupa allians mellan tibetansk och mongolisk buddhism som består ännu idag. Det är Sakya-sekten (med huvudsäte i Sakya i sydvästra Tibet) som dominerar Tibet vid denna tid. Det första Mongoliet gjorde efter införandet av demokrati i landet för några år sedan var att återinföra buddhismen som statsreligion, vilket Kina ännu inte har gjort.

Sakyaklostret grundades 1073, 1179 grundas Tsurpuklostret där den första reinkarnationstraditionen med Karmapa uppstår, 1189 grundas det anrika klostret Drigung Ti (mellan Lhasa och Reting), och denna enorma medeltida utveckling av klosterväsende och buddhism i Tibet kröns sedan med Tsongkhapas verksamhet, som levde 1357-1419. Han är den store förnyaren av buddhismen i Tibet och grundar Gelugpa-orden, som sedan blir Tibets mäktigaste. Den förste Dalai Lama uppstår i dess hägn (1391), och de tre stora Gelugpa-klostren kommer sedan till under 1400-talet, Ganden ("det lyckliga") 1409, Drepung ("rishögen", alltså "det rika") 1416, och Sera ("rosengården", alltså "det vackra") 1419. Dalai Lama betyder "ocean av vishet" och är en titel som först förlänades Gelugpa-ordens högste abbot av Altan Khan i Mongoliet 1543.

Den främste av dessa första Dalai Lamas var den femte (1617-1682), som byggde Potala (1645-94) och upprättade Panchen Lama-ämbetet i Shigatse i klostret Tashilumpo. Hans tid dominerades av svåra kriser som han dock kunde resa landet ur med mongolernas hjälp. Den sjätte Dalai Lama var en libertin, poet och fruntimmerskarl. När han störtas 1706 tar Manchu-dynastin av Kina över kontrollen av Tibet, och den sjätte Dalai Lama dör i fångenskap på väg till Kina året därefter. Först från denna tid kan Kina sägas ibland ha dominerat Tibet, och politiskt blir Tibet under de två följande århundradena föremål för dragkamp mellan först Kina och Mongoliet och senare även mellan England och Ryssland.

De första européer som kom till Tibet var jesuiter. Ippolito Desideri och Manuel Freyre kom västerifrån 1715 och var de första västerlänningar som såg Kailas. De fick missionera i Tibet och till och med bygga en kyrka, som inte längre finns kvar, tills de återkallades av påven 1721. Det kom fler jesuiter så småningom, främst Abbé Huc i början av 1800-talet, som skrev en klassisk reseberättelse om sina intryck av landet, och så småningom hittade även engelsmännen dit. Den mest iögonfallande av de första var veterinären från Lancastershire William Moorcroft, som var mycket av en äventyrare och fantast. Han hade en passion för hästar och hade vilda planer på att importera rashästar från Turkmenistan ner till Indien, vilket föranledde honom att våga en expedition genom Tibet för att öppna och kartlägga lämpliga vägar. Här börjar Tibetromantiken med spioneri och förklädnadsbestyr med ogiltiga papper på flykt från alla och ofta slutande med katastrofer, som utmärker de flesta européers bestyr i Tibet under hela det romantiska 1800-talet. Det var ryssar som man spionerade på, men man tycks aldrig ha lokaliserat en enda. Moorcroft kom fram till Manasarovar och Rakkas Tal och tycks ha intresserat sig mycket för att utreda huruvida Ganges, Indus och Brahmaputra hade sina källor här eller ej. Han fann den lilla kanalen mellan de båda sjöarna och sedan Sutlejs utlopp ur Rakkas Tal men fann denna sjö farlig och förrädisk då en del av hans jakar gick ner sig i träsken runt omkring den. På grund av förlusten av sina jakar måste han återvända till Indien, råkade så illa ut för nepaleser då han reste under förklädnad och med falska papper och kom med sina fantastiska centralasiatiska projekt omsider även i onåd hos brittiska regeringen. Han lär ha dött 1825 i misär, men jesuiten Abbé Huc såg honom i Lhasa följande år, där han sedan enligt sägnen levde i tolv år till innan han återvände till Kailas och Ladakh. Romanen om denna hästälskande veterinärs karriär från himlastormande pionjär vid Kailas 1812 till legendarisk pilgrim med diffust slut väntar ännu på att bli skriven.

Engelsmännen i Tibet under 1800-talet rör sig sedan längs skalan från romantiska idealister med fantastiska projekt till rena busar och odrägliga översittare, som knappast gjort annat i Tibet än pryglat lata tjänare och råkat illa ut. Löjtnant Henry Strachey, som var vid Kailas 1846, var dock en god tecknare och kunde i viss mån göra landskapet någon rättvisa. Han ansåg att det heliga berget gjorde sig bäst från Rakkas Tal och kunde aldrig se sig mätt på omgivningarna. Hans bror Richard gjorde den första geologiska expeditionen till Tibet två år senare.

Problemet med Sven Hedin var hans fåfänga och egenkärlek. Han var kanske den främste Tibetresenären någonsin, men han hade svårt för mänskliga relationer och bedrog ofta sig själv. Han var en lika superb geograf som urusel diplomat. Till fiender fick han inte bara August Strindberg utan hela den engelsk-talande världen, när han tog ställning för Kaisern i första världskriget och sedan, liksom den mer patetiske Knut Hamsun, till och med för Hitler mot världen i det andra. Det är svårt att fatta att en så duktig forskningsresande samtidigt kunde vara så urbota dum på andra områden.

Han motarbetades inte alls av engelsmännen från början. Tvärtom. Han hade mycket gott stöd från män som Kitchener och Younghusband i Indien. Hans problem med England uppstod när han inför det Geografiska Sällskapet i London skulle hävda

att han upptäckt vad han upptäckt och få äran för det. Geografiska Sällskapet i London hade redan en lång tradition bakom sig av att motarbeta och ifrågasätta alla som påstod någonting, från Burton och Speke till Stanley och Scott, och de såg inte varför Sven Hedin skulle utgöra något undantag. Så även Sven Hedin blev manglad och grillad i London, och det förlät Sven Hedin aldrig det Brittiska Imperiet. Han hade nämligen verkligen fel i vissa av sina slutsatser, men det kunde han aldrig medge själv.

Younghusband-expeditionen mot Lhasa blev beryktad för sin slagkraft och brutalitet när den med moderna maskingevär mejade ner tusentals tibetaner beväpnade med antika vapen på vägen mot Lhasa. Avsikten mot Tibet var dock den bästa tänkbara – att förhindra att Kina eller Ryssland skaffade sig monopol. Emellertid hade även den heroiska Younghusband-expeditionen sina baksidor – när de stolta grant klädda brittiska militärerna skulle upp till Potala för att få sina handelsprivilegier undertecknade var det kallt i september med hal is på trapporna. Som dessa trappsteg är ganska långa var det svårt för officerarna att långsamt staga sig upp, även om det gick. Däremot var det värre att efter ceremonierna ta sig ner igen. Då halkade officerarna och rutschade omkring åtskilliga hundratals trappsteg åt gången medan alla klostrets munkar stod ovanför och omkring och höll på att skratta ihjäl sig. Peter Fleming, Ian Flemings bror, har skrivit en häftig bok om denna käcka expedition.

En mycket originell dam har också gästspelat i Tibet. Alexandra David-Néel (1868-1969!) var operasångerska med många firade triumfer som sådan främst i rollen som La Traviata på operan i Hanoi bakom sig, när hon 50 år gammal fick för mycket svaj på rösten, fick nog av de tomater som slängdes på henne för att hon sjöng falskt och beslöt att kurera sina pensioneringsångestdepressioner med att resa till Tibet. Det visade sig att detta var det klokaste hon hade kunnat göra. Som Tibetresenär blev hon ännu mera ryktbar än som operaprimadonna genom de böcker hon sedermera gav ut och arbetade vidare på ända till sin död som mer än bara 100-åring. Lägg till detta hennes lilla späda gestalt, hon var bara 1,56 meter lång, och man har en av världens otroligaste kvinnor genom tiderna framför sig.

Hon tillbringade åratal med att vandra omkring i Tibet och samla intryck. Hennes första bok, "En parisiskas resa till Lhasa", den mest kända, är inte så märkvärdig, men i den följande, "Bland mystiker och magiker i Tibet", närmar hon sig pudelns kärna, och denna bok kommer att stå sig för alla tider. Den första är mest som en introduktion, även om hon måste färga hår och förklä sig för att kunna prestera den äkta äventyrsstämningen, men i den andra kommer hon till saken.

Hårfärgning och förklädnader hörde även till österrikaren Herbert Tichys nödvändiga förberedelser när han började resa till Tibet på 30-talet. Han var geolog och mest intresserad av bergsbestigning, men han blev den förste som kunde förmedla Tibet till omvärlden genom fotograferingskonstens tekniska framsteg. Han har alltid återvänt till Himalaya, bestigit nya berg och utgivit nya bilderböcker, men hans kanske främsta insatser har varit i västra Nepal.

Hans landsman Heinrich Harrer måste sättas i främsta rummet när det gäller västerlänningar i Tibet. Hela hans tibetanska livsgärning andas en oemotståndlig

friskhet genom de underbara böcker han skrivit om sitt land och sina direkta relationer med Dalai Lama och dennes familj. Heinrich Harrer är ett måste för alla Tibet-intressenter. Vi har ännu inte kommit över hans senare bok, "Återkomst till Tibet", från 1983.

I samma främsta rum måste man också ställa italienaren Giuseppe Tucci, den kanske främsta av alla tibetologer. I motsats till Sven Hedin hade denne man en märklig förmåga att kunna bli bästa vän med vem som helst. Alla dörrar öppnade sig för honom vart han än kom, han hade aldrig problem med dokument eller myndigheter, han kunde samla föremål obehindrat från vilka heliga platser som helst, och som vetenskapsman var han inte bara ytterst minutiös och noggrann utan dessutom den yttersta pietetsfullheten själv. Hans orientaliska institut i Neapel var länge Europas högst ansedda. Det togs senare över av den andre store italienske orientalisten Fosco Maraini, men efter dennes tid har det förfallit. Tucci var nog den förste Tibetresenär som inte behövde fuska sig fram – och den mänskligt smidigaste.

Lama Anagorika Govinda föddes i Sachsen 1898 men hade en moder från Bolivia. Hans antagna namn "Anagorika" betyder den hemlöse. Han blev den kanske främste av alla pilgrimer i Tibet. Hans underbara bok "De vita molnens väg" har tidigare behandlats, en utsökt finkänslig skönhetsupplevelse och unik som sådan – det finns ingen liknande bok om Tibet, och den är egentligen ensam i sin egen genre.

Främst bland Kailas-kännare måste man dock sätta en indier, Swami Pravananda, troligen jämnårig med Anagorika Govinda, som tillbringat längre tid och gjort utförligare studier av Manasarovarområdet än någon annan. Han reste dit första gången 1928, från 1935 gjorde han det årligen, ibland har han stannat där mer än året runt, han har gjort 23 pilgrimsvandringar ("parikrama") runt Kailas och 25 runt Manasarovarsjön men bara en runt Rakkas Tal. Hans bok är full av oumbärliga kartor över området med dess detaljer och riktar sig enbart till pilgrimer. Han levde ännu 1976, då någon hade träffat honom, men lär sedan ha försvunnit någonstans i gränstrakterna mellan Indien, Nepal och Tibet.

Alla dessa hör till tiden före kinesinvasionen. Ingen tillåts besöka Tibet utifrån efter 1950 – utom pålitliga kinestrogna lakejer, som madame Han Suyin, Tore Zetterholm och Jan Myrdal. Först efter 30 år öppnas landet på nytt, och då är landet helt förstört. Av cirka 6200 kloster finns det bara ett tiotal kvar, och av en halv miljon munkar finns det bara drygt 1000 kvar. Alla resenärer till Tibet efter 1981 vittnar om samma totalförstörelse och mänskliga räfst, så det är ingenting att tvivla på. Samtidigt vittnar många om att den tibetanska vänlighet, godmodighet och humor, som omtalats i alla skildringar före 1950, också den finns kvar. Världens vänligaste och gästfriaste folk hade efter sitt utståndna folkmord ändå bevarat sin folksjäl och börjat bygga upp sina mer än 6000 förstörda kloster igen från grunden.

Charles och Jill Hadfield tillbringade en vinter i Tibet 1987 som lärare och skrev en bok om sina nio månaders intryck av landet och folket, en mycket gripande och äkta bok, som kommer ganska nära Heinrich Harrers anda. Låt oss avsluta denna avdelning med att översätta ett avsnitt som belyser mentaliteten hos Tibets alltid största och

främsta hjältar: tibetanerna själva. Det handlar om klostret Ganden, ett av världens största kloster före 1959, grundat 1409:

"Under striderna 1959 bombades klostret, och förstörelsen fullbordades under 60-talet. Inte en takbjälke eller vägg lämnades intakt, och vårt första skräckslagna intryck inför ruinerna var att klostret måste ha bombats av flygplan, för så total var förstörelsen. Senare fick vi veta att byggnaderna hade sprängts, yxor och släggor hade sedan använts, och de flesta av träbjälkarna, plankorna och pelarna fraktades ner i dalen för att användas till andra byggnader. Nu ser det ut som Warszawa vid andra världskrigets slut, en alldeles fruktansvärt beklämmande syn. Men kloster kan byggas upp igen i motsats till, som Mao menade, huvuden, som inte växer ut igen. Det värsta var inte själva ruinerna utan det våld och det hat som resulterat i förstörelsen.

Återuppbyggandet inleddes tydligen 1982 på tibetanskt initiativ, och den lastbil som den lokala befolkningen använde för transport av material var "den första privatägda bilen i Tibet". När vi först kom hit (för några år sedan) hade sju byggnader rekonstruerats. Nu är ungefär tio färdiga. I denna takt kommer det att ta tjugo år att restaurera alltsammans.

Ganden är idag en blandning av förflutna mardrömmar och drömmar om framtiden. Här liksom överallt annars är den stolthet som tibetanska ungdomar ådagalägger i att snickra, arbeta med lera, måla fresker och återuppbygga allt med urgammal traditionell teknik och material underbar att se. De griper tag i din hand och drar iväg med dig för att du ska få se deras arbete. De lär sig de gamla hantverken och utför en religiös handling samtidigt. Något av det underbaraste vid vår senaste visit var den mottagning som munkarna ordnat för oss. Vi togs ytterst vänligt om hand, bjöds på smörte och visades omkring med outsäglig stolthet. Där var en underbar känsla av optimism mitt bland allt hamrandet och slamrandet, och vi fick en distinkt känsla av att något av det gamla Tibet trots de många och långa svåra åren ändå hade överlevt och sköt nu nya skott in i framtiden."

42.

Senare hjältar i Tibet

Den trettonde Dalai Lama, Thupten Gyatso (1876-1933), den störste Dalai Lama sedan den Store Femte, ledde Tibet till en oinskränkt självständighet 1911, som engelsmännen garanterade, som varade ända till 1950. Han försökte även modernisera landet, men 1925 strandade dessa försök mot klosterordnarnas förnöjsamma konservatism. Han insåg faran med att Tibet inte gjorde något för att hänga med i den teknologiska galopp som gjorde ett Hitler-Tyskland möjligt, och förutsåg att Tibet med sin naturliga vänlighet och förnöjsamhet inte skulle skonas av en skenande tid som inte visste vad den gjorde.

Den fjortonde Dalai Lama, Lhamo Döndrub, som i sommar fyller 60 år, har haft en svårare ställning än någon tidigare Dalai Lama, då han som oinskränkt religiöst

statsöverhuvud för sitt land och sitt folk med egna ögon fått bevittna den mest ohyggliga tragedi som någonsin drabbat hans land – den kinesiska förintelsen av Tibets religion, kultur och folk. Han var bara 15 år när Mao Zedong första gången lät invadera Tibet (i preliminär strategisk avsikt att med tiden placera ut kärnvapen), under åren 15-24 år måste han oavbrutet plågas av den påfrestande politiska nödvändigheten att finna en fredlig kompromiss och undvika blodbad i den ensidiga konflikten från kinesernas sida, vilket slutligen kröntes med totalt misslyckande när kineserna öppnade eld i Lhasa den 16 mars 1959 klockan 16.oo, (två granater avfyrades från kinesernas läger utan någonsin förklarad anledning,) vilket tvingade Dalai Lama att fatta beslutet att gå i exil. Han har ständigt poängterat att beslutet var helt och hållet hans eget, ingen påverkade honom utom de rådande hopplösa politiska omständigheterna, och de Khampas som hjälpte honom fly ställde även upp av egen fri vilja utan att vara ombedda och utan att påverka honom.

Betraktad med västerländska ögon måste Hans Helighet Dalai Lama framstå som en fin hyper-intellektualist med utsökt finkänslighet. Hans extrema känslighet märker en besökare genast när han tar av sig sina berömda glasögon och blottar sin mycket skygga, sårbara och osäkra men samtidigt underfundiga och humoristiska blick. Som unik ledare för buddhismen i världen måste man säga att han hedrar sin religion och utgör en makalös prydnad för den. Inte ens påven når så högt i metafysik och ädelmod som denna personifierade höjd av tolerans, som menar att kineserna inte kan anklagas för sina brott, då i en diktatur bara de högsta styrande kan hållas ansvariga. Utvecklingen i Kina och dess ockuperade länder går dock mot att alla kineser i framtiden kan komma att betraktas ungefär som nazister – med undantag endast för flyktingar, Hongkongkineser och Taiwaneser utom andra utlandskineser. Men kommunist-Kinas kineser har sorgligt överträffat Sovjetunionens stalinister i att kompromettera kommunismen för alltid.

Många menar att den kinesiska förstörelsen av Tibets kultur och civilisation ändå måste ha fört något gott med sig och pekar på de kinesiska sjukhusen, skolorna, vägarna och broarna. Tibet hade sin egen medicinalvetenskap och behövde inte få sitt huvudinstitut utbombat på Järnberget och ersatt med en vetenskap helt baserad på giftiga mediciner med skadliga bieffekter, något som Tibet varit befriat från tidigare. I de kinesiska skolorna tvingades tibetanerna mest lära sig kinesiska och kommunistisk propaganda och inte ens att skriva sitt eget språk, varför många vuxna tibetaner kan tala och skriva kinesiska men bara tala och inte skriva tibetanska. Vägarna byggdes för att transportera kinesisk militär. Över broarna, som bevakades noga med beväpnad vakt, släpptes bara kineser och inga tibetaner. Betalningen för dessa sjukhus, skolor, vägar och broar avkrävdes tibetanerna genom skatt. Det hör till saken att kineserna fullständigt förstörde den tibetanska ekonomin genom kinesiska inflationer. Summa: inget gott har kineserna åstadkommit i Tibet, och det goda som fanns där tidigare har de lyckligtvis misslyckats med att förstöra – om de dock lyckades till över 95%.

Det eventuella goda som denna förintelse åstadkommit får man söka efter i utlandet. Genom Dalai Lamas flykt 1959 exporterades tibetansk buddhism för första

gången utomlands. Den har sedan gripit omkring sig överallt. I alla större städer i den demokratiska delen av världen finner man tibetanska centra. De som från kristendom och andra religioner konverterat till tibetansk buddhism är fler för varje år. Dalai Lamas påtvingade steg över tröskeln från Tibet till omvärlden har på längre sikt resulterat i ett religiöst jordskred över hela världen. Denna mentala jordbävning har pågått oavbrutet sedan dess och ständigt fördubblats i styrka, i synnerhet efter att den allomfattande förstörelsen i Tibet blivit känd för omvärlden under 80-talet.

Ett exempel är Thomas Löfström, svensk författare, ett typiskt barn av sin tid, uppvuxen under Vietnamkrigets 60-tal, då han tveklöst tog parti för Maos Kina och byggde barrikader i Paris. För honom var det en självklarhet att Mao och Kina hade rätt i Vietnam och att Amerika hade fel. Därför var det också en självklarhet för honom (som för så många andra) att Kina inte kunde ha fel i Tibet.

Hans besök i Tibet i början på 80-talet resulterade i en jordbävning för hans egen politiska livssyn. Han omvändes totalt till motsatsen av allt vad han hade varit, bara genom att få ta del av vad kineserna faktiskt hade åstadkommit i Tibet.

Andra lät sig dock aldrig duperas av Mao eller Kina ens under Vietnamkrigets dagar. Den som kanske kraftigast av alla vågade rikta sin udd mot det världsomfattande prokinesiska partiet just när Vietnamkriget var som mest vedervärdigt och vänstervridningen som populärast var Michel Peissel, den troligen främsta av alla tibetanska hjältar från västerlandet efter 1950. Genom att utsätta sig för de värsta tänkbara strapatser och politiska risktaganden kom han i kontakt med de mest avlägsna avkrokarna av Himalaya där ingenting förändrats och där motståndet mot Kina funnit sina sista fristäder, främst i Mustang i Nepal. Liksom Herbert Tichy är han en mycket framstående fotograf, hans främsta bok är väl "Konungariken i Himalaya" där han dokumenterar livet i Zanskar (bortom Ladakh i västra Tibet, i Indien norr om Kashmir), i Mustang i Nepals nordligaste utmarker, och i Bhutan. Han har levt med Khampas och lyckats fullborda den enda vederhäftiga dokumentationen av deras gerillakrig mot Kina 1956-74, även om slutet fattas, och detta är väl hans viktigaste bok. Han var en av de första västerlänningar som släpptes in i Bhutan (1970 efter tio års tidigare försök och väntan på tillstånd) och besåg sedan landet ordentligt med strövtåg rätt igenom under mördande strapatser. Ett av hans mera excentriska projekt var att bege sig upp genom Nepal till Mustang på dess floder med svävare under ständiga motgångar, haverier och skeppsbrott. Trots detta hör han till de mest klartänkta Tibetresenärer som någonsin funnits, och vi måste få citera något av hans syn på Tibet och dess problem:

"Alltför många européer föreställer sig att tibetanerna är ett saktmodigt folk, ett släkte av enbart mediterande vishetslärare som sitter i avskild kontemplation i sina höga kloster. Denna felaktiga föreställning har sin grund i att man i västerlandet alltför mycket har riktat uppmärksamheten på de tibetanska munkarna och deras fängslande religion och inte på folket i gemen. Tibetanernas krigiska kynne döljs bakom denna ridå av religion. Hela den tibetanska lamareligionen och dess nästan totala dominans i landet får sin förklaring i folkets krigiska egenart: ett folk som detta måste ledas av

präster som predikade fred. Krigiska raser, kristna såväl som muslimska, förenar ofta egendomligt nog stridslystnad med stark religiös tro. Stridslystnad och fromhet tycks över hela världen höra samman. Några av de största krigen har utkämpats i kristendomens namn, och muslimerna har lagt under sig ett av världens största imperier. Och tibetanerna har i generationer legat i krig med de omgivande folken. Först på senare tid har de lagt ner vapnen och inte ens nu helt och hållet."

"Hur går då det kinesiska mönstret ihop med denna krigiska religiositet? Kinesernas dogmatiska ateism och materialism är ju motsatsen till hela mönstret. Kineserna har bara kunnat invadera och erövra Tibet genom sin numerära överlägsenhet – Kina har alltid enligt Mao haft råd att offra hur många miljoner människor som helst – och genom den totala centraliseringen – ett ord från Mao, och världens största ångvält satte i gång som sedan ingenting kunde stoppa. Men Mao är nu borta, den dogmatiska materialismen håller på att luckras upp, och om någon nu sätter in backen i ångvälten så kan den inte stoppas då heller."

Han är idag 57 år, och vi hoppas innerligt att han lever väl och har hälsan. Om någon som läser detta har möjlighet till någon kontakt med Michel Peissel, så ber vi om att få framföra en personlig och innerlig hälsning.

Vad som första gången förde Johannes B. Westerberg till Himalaya var ett rykte i ryska kloster om att det någonstans i något indiskt kloster i Kashmir skulle finnas ett manuskript som bevisade att Jesus varit verksam i Indien. Detta förde hans vägar för första gången till Indien, och även om han aldrig fann manuskriptet i fråga, övertygades han om att det faktiskt funnits men tyvärr bortförts av någon okänd resenär. Han blev såpass intresserad av landet och tibetanerna att han lärde sig hjälplig tibetanska för att underlätta sina forskningsstudier, och han blev kvar i landet tills vintern blev för svår. Han lovade sig själv att återkomma, vilket han sedan gjorde ett flertal gånger.

Hans attityd som religiös forskare är den absoluta motsatsen till Sven Hedins. Den drivande kraften bakom Sven Hedin var en omätlig ärelystnad och otillfredsställbarheten av ett grandiost egos omättliga aptit på att försöka bevisa sin egen förträfflighet. Han lyckades i den mån att han blev den siste som adlades i Sverige och allmänt betraktad världen över som den siste store upptäcktsresanden; men all den ära, som rätteligen tillkom honom för detta, schabblade han bort genom att ta ställning för Wilhelm II och Hitler. Det blev av honom mänskligt sett bara en storslagen tragisk narr.

Johannes strävan är åt det andra hållet. Han har också ett utomordentligt starkt ego som påtagligt förstärkts genom en ovanligt seg och nästan fulländad fysik, och hela hans liv har varit såsom en strävan bort från alla frestelser som ett så överlägset ego kunde medföra. Således har han alltid försökt förringa och förtränga sig själv genom att arbeta för andra. Så länge den ryska kyrkan var förföljd var han dess mest nitiske

tjänare, förmedlande kontakter överallt i Ryssland, inspirerande god moral i alla katakomber och outtröttlig i sin underminering av regimen, med den påföljd att han efter augusti 1991 inte längre behövdes i Ryssland. Då vände han sina steg mot islam och styrde dem rakt in i alla förföljda kristna kyrkor i Orienten.

Problemet med honom är att han vägrar stanna kvar för att ta emot ett tack. Han vägrar låta sin verksamhet dokumenteras, och han har aldrig förekommit i massmedia. Om inte jag lärt känna honom från juni 1979 hade kanske ingenting någonsin blivit känt av hans mycket omfattande underjordiska liv.

Det var som sagt i Ladakh han först kom i kontakt med tibetaner, och för varje gång han återvänt har han trängt djupare in bland de tibetanska bergen. Efter kommunismens fall i Ryssland blev han intresserad av kommunismen i Kina och har stadiga kontakter i Mongoliet och Öst-Turkestan.

I motsats till den självhärlige Sven Hedin försvinner Johannes alltid bland folket och antar samma yttre som dem han umgås med så långt det är möjligt. Det enda han inte kunnat åtgärda är sina blå ögon, vilket ibland medfört problem i Tibet. Därför har han i Tibet vanligen mörka glasögon.

Utom praktiskt taget alla Tibets kloster har han även utforskat troligen alla hippiekolonier längs Himalaya och i Nepal. Att förflytta sig med förfalskade papper lärde han sig i Sovjetunionen, vilket han utvecklat till en sådan skicklighet att han aldrig utsatts för någon fara därmed. Den största faran han råkat ut för hittills var när han efter en lavinolycka någonstans bortom K2, vari han brutit båda armarna i fåfäng ansträngning att rädda packning och dragdjur, måste stanna en längre tid i ett kloster, som då utsattes för en razzia av kineserna. Han måste då ligga som levande begraven två dygn i en krypta (med brutna armar) innan faran var över.

Den senaste incidenten med hans sjukdom och medvetslöshet på väg till Darjeeling är extra märklig då han aldrig haft sådana problem i Indien tidigare. Denna episod kräver en närmare granskning.

Nu rider han med Khampas i östra Tibet – var och hur långt vet vi inte ännu.

Summan av hans Jesus-forskningar i norra Kashmir stämmer också väl överens med hans personlighet. Han fann klara belägg för att Jesus faktiskt verkat där men inga konkreta bevis. Hans övertygelse var 100%, indicierna var överväldigande, men en total saknad av bevis gör saken vetenskapligt obevislig.

Emellertid får Johannes klara slutsatser överväldigande stöd från ingen mindre än självaste Swami Pravananda, som var där långt före honom, den fulländade Kailas-experten, som aldrig kunnat överbevisas om att ha begått något misstag. Han berättar, att det fanns i klostret Himis sex mil öster om Leh en bok som hette "Namthar" i vilken förekom en Jesusbiografi om hans "okända år" i Indien. En gammal munk berättade i Himis för Swami Pravananda 1928, att det i denna bok stod om hur Jesus grälat med sina föräldrar och sedan rest till Indien (Gyakar) där han levt i Chargotri (Gridhrakuta eller Rajagriha), i Benares (Sarnath) och på flera andra ställen i ett antal år, lärt sig språket Pali och studerat buddhismen ingående och även omfattat religionen. Sedan hade han återvänt hem och startat en egen religion på grundval av vad han hade lärt sig

i Indien. Sålunda skulle Jesu kristendom verkligen ha varit en kombination av judendom och buddhism.

Vad hade då hänt med en så viktig bok? En rysk resenär vid namn Notvitj eller något liknande hade en gång kommit till klostret, upptäckt boken och tagit den med sig. Sedan hade han långt senare skickat tillbaka en kopia av boken transkriberad antingen på ryska eller engelska, munken visste inte vilket. Sedan hade denna transkriberade kopia upptäckts av en annan vit resenär, som tagit den med sig efter att ha givit ett bra pris för den, det vill säga någon billig present. Sedan visste ingen något mer om saken.

Boken är alltså försvunnen och även dess ryska eller engelska kopia; men om denna bok "Namthar" en gång funnits i Indien måste det finnas fler exemplar någonstans.

Några förklaringar

Dharma – ett ytterst svåröversättligt ord, men Hans Helighet Dalai Lama menar, att minsta handling som blott är konstruktiv, ja, till och med minsta tanke i den riktningen, är Dharma. Enligt kristen teologi skulle väl Dharma närmast vara "delaktighet i den gudomliga skapelseprocessen", men buddhismen går egentligen ett steg längre, då "Dharma" egentligen också är insikt i hur denna gudomliga skapelseprocess fungerar.

Om mane padme hum – det vanligaste av alla buddhistiska mantra, dvs. bön, som har lika många tolkningar som universum har stjärnor. Ordagrant betyder mantrat "Hell dig, juvel i lotusblomman". Vad är då juvelen, och vad är lotusblomman? Symboliken är gränslös, men enligt många är juvelen själva Buddha. Men lotusblommor finns det ju hur många som helst? Även människor. "Juvelen i lotusblomman" kan alltså menas vara varje människas Buddha-potential, dvs. det gudomliga i var och en.

En annan förklaring har Talbot Mundy, som menar att "Om" står för den himmelska världen, "ma" andevärlden, "ne" människovärlden, "pad" djurvärlden, "me" spökvärlden och det sista "hum" inferno, alltså de sex sfärerna i det symboliska karmahjulet, de olika sorters tillvaro som bara nirvana kan befria en ifrån. Därmed är vi inne i den totala österländska mystiken, och, som sagt var, betydelserna av "Om mane padme hum" varierar i oändlighet.

43.

Tibetanska brev i utdrag.

1. J. Westerberg:

"Redan tillbaka efter en i allo framgångsrik och resultatrik rekognoceringsräd in i Kham, som måste ha varit Tibets vackraste landskap en gång i tiden innan kineserna drog fram sin brutalaste tänkbara "civilisation" genom landet lämnande bara sår i

naturen och mänskliga ruiner efter sig, då de flesta tibetanska byar jämnades med marken med bulldozers, alla kloster bombades till grus och de flesta tibetaner tvingades till hemlös tiggarvandring på livstid. Emellertid är det bra kallt i Tibet så här års varför jag fann det lämpligt att återkomma till varmare breddgrader. Huvudsakligen var det en rekognoceringstur för att knyta kontakter och skaffa en pålitlig mänsklig ramp att arbeta vidare från i framtiden.

Problemet med Kina är tyvärr att alltför många inom dess gränser, och framför allt då i Kham, Tibet, Turkestan (Sinkiang), Inre Mongoliet och Manchuriet, har alltför god anledning att tillönska Kina 10 000 år av olyckor. Detta dilemma kan endast kineserna själva åtgärda, och de är världens trögaste folk att sätta i gång, i synnerhet som så få av dem ännu har förstått detta sociologiska dilemmas natur. Därmed kommer jag till din senaste journal.

Doktor Suns brev är betecknande för hur de mest upplysta kineser tänker idag. Till och med de anser att Hans Helighet Dalai Lama gjorde fel när han gick i exil. Därmed kommer jag till din koncisa historik, där jag vill ta upp en del punkter.

De två granaterna som avlossades från kinesernas läger den ödesdigra eftermiddagen i mars 1959, vilket var signalen till Dalai Lamas uppbrott, skadade ingen och landade i ett träsk utanför staden. Detta har kineserna alltid poängterat och menat att det inte var någon anledning till att Dalai Lama skulle skrämmas i exil. Men det var just detta som var den psykologiskt fatala faktorn. Granaterna avlossades av kineserna enkom för att *skrämma* den tibetanska folkmassa som belägrade Norbulinka. Det var ett öppet hot. Detta har kineserna aldrig velat medge själva, då allt som kan medföra att de förlorar någon del av ansiktet får dem att gömma sig bakom lögner och hyckleri. Det var i protest mot att kineserna försökte skrämmas som Dalai Lama gick i exil. Ett statsöverhuvud får inte tolerera att en främmande makt försöker skrämma hans folk med granater.

Mest vill jag dock dröja vid Younghusband-expeditionen, som du nästan sätter inom parentes. Denna expedition var kanske skiljelinjen mellan den goda gamla världen med sin perfekta säkerhet, och det tjugonde seklets förödande syndafloder av teknologisk terrorism. Intressantast var expeditionen för Sir Francis Younghusbands egen del, då den totalt förändrade hans personlighet från en djärv egoistisk imperialist till en upplyst guru. Följden av expeditionen var att han sedermera grundade "The World Congress of Faiths" med det specifika ändamålet att förena kristendom, judendom, islam, buddhism och hinduism. Hans strävan blev alltså den samma som Bahais och hela ekumeniken. Det var nästan som om det Brittiska Imperiet vid Lhasa i överste Younghusbands person förlorade sina imperialistiska ambitioner för att i stället få högre sådana. Därmed är vi inne på din upptäckt om Jesusboken i Himis i Swami Pravanandas svårfunna bok.

Jag visste att denna Pravanandas bok fanns men inte att den hade ett sådant innehåll. Jag har själv haft boken i min hand utan att upptäcka vad du citerar. Denna uppgift bestyrker på ett underbart sätt mina slutsatser.

Problemet med kristendomen är att den blev en fortsättning på det romerska

imperiet (den katolska kyrkan) i stället för bara en kyrka. När Rom gjordes till världskristendomens huvudstad var kristendomens totala urspårning tyvärr oåterkallelig. Men många misstag ledde fram till detta slutgiltiga misstag. Nya Testamentets redaktörer rensade hänsynslöst ut allt som de inte förstod ur evangelierna och epistlarna, och det var framför allt allting som antydde någonting om reinkarnation. Denna tanke var anathema i den romerska världen men inte i den grekiska. Måhända var kristendomens dom beseglad i och med att Konstantin gjorde den till statskyrka i stället för att låta den vara fri som religion. Från och med 325 styrdes kristendomen av politiska krafter mer än av andliga.

Du skriver att en av dina läsare frågat i vilket kloster jag övernattade när kineserna kom på besök. Detta kan jag omöjligt avslöja. Det är en total hemlighet mellan klostret och mig. "Någonstans bortom K2" är en underbar och perfekt precisering.

Beträffande min kollaps i Delhi tror jag att den var en försynens fingervisning att jag skulle tillbaka till Tibet och *inte* till Indonesien – ingenting annat.

När du kommer till Darjeeling får du veta var du kan möta Kim och mig – vi vet det inte själva ännu. Det vore intressant att mötas vid vår vän Max Chablons okända grav i Imphal – om det vore möjligt.

Välkommen till Indien, och vet, att där, om någonstans i världen, är ingenting omöjligt.

P.S. Beträffande ditt citat av Michel Peissel: Detta är själva kärnfrågan. När kineserna förstörde det tibetanska samhället med att likvidera hela klosterväsendet förstörde de just det enda som kunde kontrollera Tibet. Därvidlag frigjorde de världens mest fruktansvärda hat, som ännu inte fått ta sig uttryck. Tibetanerna är utan like i världen när det gäller självbehärskning och "mind control". Om de i stället för sin religion tvingas använda sina andliga potentialer i hatisk riktning kan följderna bli oöverskådliga och värre än hela Tibets tragedi. Hatet i Tibet är som en blindgångare som måste explodera förr eller senare. Det var detta som var vår avsikt med konferensen i Darjiling: att skicka denna odetonerade bomb tillbaka till avsändaren, dvs. Kina. Framtiden får visa om vi till någon grad lyckades."

2. Kim:

"Var snäll och rätta mig om jag har fel. Din tidning är ovärderlig och särskilt dess svenska upplaga, men då och då förekommer det vissa misstag i den. Dess sanningsenlighet är bara pålitlig till 95%, vilket är en beundransvärt hög trovärdighetsgrad. Men jag vill ge dig rådet att anstränga dig för att få fram mera exakta siffror och fakta. Du har en tendens att skena iväg med dig själv.

För mig är den bästa delen av din tidning dess politiska slutledningar. Du redovisar ofta intressanta politiska idéinitiativ som du aldrig drar dig för att uttrycka hur farliga de än må vara. Det är mig ett nöje att hjälpa dig segla i samma skepp.

De kloster i Tibet som förstördes av kinesiska rödgardister var till antalet 6246 av 6259 möjliga. Dock blev de inte bara förstörda. I denna förintelse gick 60% av

traditionell tibetansk litteratur förlorad för alltid. Biblioteket i Dharamsala inrymmer ungefär 50 000 volymer, vilket är de 40% som kunde räddas. Det betyder att minst 75 000 volymer ovärderliga originalmanuskript på det tibetanska språket förstördes av kineserna utan någon annan anledning än ren förstörelselusta. Sammanlagt förstördes 85% av alla tibetanska manuskript över huvud taget. Vad som inte förstördes med de 6246 ruinerade klostren, som guldföremål och statyer samt andra konstföremål, transporterades till Kina, smältes ner till tackor eller såldes via Hongkong på den internationella antikvitetsmarknaden.

Förlusten av större delen av all tibetansk originallitteratur är desto mera fatal som Tibet var det enda land som hade lyckats bevara samtliga buddhistiska urkunder. I andra länder som Ceylon, Thailand och Kina förskingrades den buddhistiska originallitteraturen och skrevs om för att passa andra traditioner, den omarbetades genom tolkningar och splittrades genom krig, medan den i Tibet konserverades intakt under fullkomlig pietet. Eftersom Buddha själv var tibetan, så kan tibetanernas land och folk rätteligen betraktas som buddhismens hemland och hjärta.

Det exakta antalet offer för den kinesiska aggressionen kan bara gissningsvis uppskattas till drygt 1,2 miljoner, men redan 1983 var 1,207,487 offers namn och öden dokumenterade. Endast kineserna själva vet exakt hur många tibetaner de har dödat och håller uppgifterna hemliga. Bara under 1959 mördades 87ooo tibetaner enligt kinesisk statistik, vilket kineserna förnekade blankt tills de konfronterades med sin egen statistik.

Då tibetanerna är ett känsligt folk, som lever i den mest sårbara värld utsatta för det svåraste klimatet på jorden och hänvisar en stor del av befolkningen till ett liv i celibat, så är den skada som kineserna har vållat tibetanerna mycket större än den skada som tyskarna vållade judendomen. Fler judar mördades, men ingen del av dess litteratur blev skadad. Judarna fick ett eget land efter den tolvåriga förintelsen, medan tibetanerna fortfarande är koncentrationslägersfångar i det enda land som kan kallas deras. Efter 44 år är tibetanerna fortfarande ett förföljt och förtryckt folk, och deras egen identitet och framtid förvägras dem i deras eget land av Han-kinesernas invandring och tyranni. Så stor skada led inte Polen under Tyskland som Tibet har lidit under Kina.

Beträffande slutet av Khampas-revolten, så är detta den enda punkt på vilken kineserna var utan skuld. Dalai Lama bad Khampas att ge upp utan att förutse konsekvenserna, vilket friar även honom. Men alla andra var skyldiga, och som du säger låg huvudansvaret hos Nixon, Kissinger och deras regering. Khampas fick amerikansk träning och stöd från Taiwan från 1959 under Eisenhowers presidentskap, och deras heroiska krig mot Kina var som epos oförlikneligt ända fram till det amerikanska förräderiet. Ingenting kunde besegra Khampas utom förräderi.

Naturligtvis var också Kina skyldigt då endast Kina var ansvarigt för hela situationen. Jag ska behandla dem senare. Men Indien, Nepal och Amerika hade ingen skyldighet att också de förråda Tibet. I förhandlingarna med Kina i september 1993 offrades och kördes Tibet över igen som vanligt för att försäkra freden och samarbetet mellan Indien och Kina. Nepal har följt samma kurs och försökt spela schack med

Indien mot Kina och med Kina mot Indien medan de nonchalerat och offrat Tibets sak. Inte heller Taiwan erkände Tibet någonsin. På 30-talet ville Chang-Kai-Shek återuppliva kinesisk imperialism, och om inte Mao hade invaderat Tibet så hade Chang-Kai-Shek gärna gjort det i hans ställe. De hårdaste kinesiska imperialisterna, som aldrig kommer att kunna tolerera Tibet som en egen nation, finns faktiskt fortfarande på Taiwan. Men det amerikanska sveket var utan jämförelse det svåraste.

Naturligtvis var Kina oemotståndligt som lockbete för amerikanska affärer. Indiens fega politik var helt i enlighet med det kommersiella Englands, som invaderade Tibet 1904 bara för att göra affärer. För affärernas skull övergav Indien Tibet precis som England. Vad är den sortens affärer värda, när de mest grundläggande och universella värderingar offras, till och med demokrati och mänskliga rättigheter, för att tjäna pengar, som kostar blod och för med sig dålig Karma utom framtida generationers förbannelser?

Det största felet var dock Nehrus, Indiens, Amerikas och Englands oförmåga att genomskåda det fundamentalt onda hos det materialistiska Kina. Den kinesiska metoden har genom hela historien alltid varit att dölja sina avsikter bakom sluga smickrande tvetydigheter, vars hemliga mål alltid har helgat alla medel. Man kan aldrig lita på någon kines. Det är summan av den historiska erfarenheten av den kinesiska imperialismens obotfärdighet.

Beträffande Khampas, så var deras sista strid den tappraste. När de tvingades ge upp i Mustang i norra Nepal genom Dalai Lamas enträgna uppmaning samt 10 000 hotande nepalesiska soldater, med 20 000 kinesiska trupper på den andra sidan, så beslöt en del att ge upp, medan de 40 som vägrade ge upp beslöt att rida till Dharamsala ungefär 600 kilometer därifrån. De som följde Dalai Lamas uppmaning och gav sig inspärrades i nepalesiska fängelsehålor i sju år, och all deras egendom konfiskerades. Deras högsta befäl begick självmord genom att skära av sig sina egna halsar när de fick veta om sveket – de hade lovats fritt återtåg och ingen vedergällning. De 40 som gav sig ut på världens längsta gatlopp mellan nepalesiska och kinesiska trupper kom nästan ända fram till den indiska gränsen 300 kilometer därifrån, men inte helt. 30 kilometer från Lipu Lekh vid porten till Indien utsattes de för ett bakhåll och stupade till sista man mot slutet av augusti 1974. Denna sannsaga är lika episk som Masada. Alla 40 dog, men de lever för alltid som de främsta Khampashjältarna av alla, och det finns fortfarande Khampas överallt från Ladakh till Kham som tränar för att bli såsom de. Som Johannes sade: "Om man känner till historien om de 40, så är det omöjligt att inte se dem i varenda Khampa du möter." Kort sagt, deras härlighet är oändlig. Du borde skriva en bok om dem.

Rätta gärna min engelska om det behövs. Jag är helt överens med dig i dina redigeringsprinciper – bara verklighetens fakta är väsentliga, och formen för deras framförande överlämnar jag åt ditt gottfinnande.

Hoppas få se dig i Darjeeling, eller någon annanstans,

din tjänare Kim."

3. Doktor Sandy:

"Mitt varmaste tack för förmedlingen av kontakten med Kim. Det material han rekommenderat mig, framför allt om tibetansk läkekonst, har öppnat en ny värld av mirakulösa möjligheter. Jag är till och med förvissad om att det outrannsakliga Aidsproblemets otillgängliga gåta nu har funnit sin lösning.

Denna lösning för dock med sig en hel mängd problem. Världssjukhusetablissemanget kommer aldrig att kunna acceptera det tibetanska alternativet. Dess svaghet är förstås oundvikligheten av kvacksalvare, och tyvärr måste den etablerade vetenskapen bannlysa alla sådana möjligheter, även om en kvacksalvare skulle föra med sig tjugo kompetenta experter av samma skola. Den vetenskapliga metod som kräver 100% vattentäthet utesluter tyvärr normalt och bortser från 95-procentiga resultat – tills de blir 100%. Endast då når forskningsresultat en nivå som kan accepteras, när de inte längre erbjuder någon utmaning.

Emellertid är det tibetanska alternativets möjligheter en så överväldigande och häpnadsväckande frestelse, att jag utan några skrupler skulle vilja köra över hela sjukvårdsetablissemanget och odugligförklara det i Aidsfrågan. Både Luc Montagnier och Robert Gallo kommer att visa sig ha haft fel. Det virus de fann existerar, men deras misstag var deras metodik. Den vetenskapliga metoden är att lokalisera det störande elementet och attackera det. Den tibetanska metoden är att lokalisera vad det var hos patienten som orsakade störningen och att åtgärda den bristen hos patienten. Grunden för tibetansk medicin är att allt kan kureras psykologiskt, och den mer än tusenåriga praxis i tibetansk medicin är att kurera allting psykologiskt med fysiska medel. Tibetansk medicin är därigenom en underbar kompromiss mellan iakttagandet av kroppens och själens funktioner, som alltid eftersträvar en balans mellan dem genom att hela kroppens besvär med återställandet av själsliga brister och genom att hela mentala störningar med att återställa kroppslig balans. Den kuriösa disproportionen mellan vetenskaplig och tibetansk medicin är, att medan västerländsk medicin förkastar tibetansk medicin såsom kvackarfilosofi, så förkastar tibetansk medicin inte västerländskt medicinskt kunnande utan erbjuder sig bara att komplettera det med en extra dimension.

Egendomligt nog är en som därigenom tycks ha haft rätt beträffande sin uppskattning av tibetansk medicins möjligheter James Hilton med sitt Shangri-La. Den tibetanska medicinens kunskapers helande kraft kan förlänga liv nästan till Shangri-Las dimensioner. Örter som bara växer högst upp i Himalaya äger krafter som är unika på denna planet. Jag har aldrig blivit så förvånad i hela mitt liv som när jag fick veta att tibetanerna faktiskt utförde hjärn- och hjärtoperationer redan på 800-talet för mer än tusen år sedan! All den ärevördiga kinesiska traditionella läkarvetenskapen kommer också från Tibet. Den enda exklusivt kinesiska specialiteten är akupunktur, som visserligen importerades från Indien men finslipades i Kina, medan äran för all annan kinesisk metodik och praktik tillkommer tibetanerna.

HIV-viruset kan inte åtgärdas genom medicin, och detta virus är bara ett av många

nya mördarbakterier, som om hela naturen höll på att revoltera mot människan, en plötsligt högst onaturlig parasit som ställer till med kaos i hela det globala ekosystemet. Den buddhistiska metoden, den än så länge enda säkra och förnuftiga, är reserverad för de lyckliga få med den riktiga insikten, medan det troligen kommer att ta flera decennier innan världen och dess sjukhusetablissemangmonopol vaknar upp ur den egna ofelbarhetens svåra misstag. Hur många kommer att dö före dess? Kanske 10 miljoner, kanske 100, kanske tusen, kanske flera miljarder.

Buddhismen hade från början för mer än 2500 år sedan vettet att anpassa människolivet efter naturen genom att förutbestämma många för celibatslivet och därigenom undvika överbefolkning och rubbade balanser i naturen. Den enda andra religion som gjort ansträngningar i samma riktning är kristendomen. Alla de andra – hinduism, islam, materialism, kommunism – har misslyckats totalt.

Vi de lyckliga få som förstår allt detta står tills vidare ensamma, så som jag har gjort under de senaste tolv åren. Men vi står på fast mark medan hela världen vacklar, och det gör vårt ansvar nästan outhärdligt."

Kommentar. Doktor Sandy har även meddelat att han för närvarande planerar något slags forskningsresa mot Tibettrakterna, varför han riskerar att överge sitt intresse av den kurdisk-turkisk-cypriotiska saken.

Hans teori är helt i enlighet med den vetenskapliga utvecklingen under 1900-talet. Under 1800-talet blev materialismen ständigt mer dominerande i all vetenskaplig tanke och strävan med flaggskepp som Darwin och Karl Marx. De första som började söka nya metafysiska vägar var Freud, Rudolf Steiner och Einstein, vars relativitetsteori vände upp och ner på all empirisk vetenskap och på hela materialismen. Denna teori ledde till utvecklingen av atombomben, som definitivt tog kål på vetenskapens oantastliga helighet som något enbart befrämjande för mänskligheten.

1950 invaderade Kina Tibet i uttrycklig avsikt att "hjälpa" Tibet fram på utvecklingens väg. Denna "hjälp" blev emellertid så påträngande och forcerad att tibetanerna beslutade sig för att tacka nej med besked. Detta ledde till att Kina ockuperade och förslavade hela Tibet med vapenmakt och våld 1959. I samband med denna militära tvångsockupation bombades och förgjordes Tibets medicinska högskola på Shakpori- eller Järnberget, som stått där sedan 300 år.

Redan 1960 framlades den internationella juristkommissionens rapport från Genève om Kinas omfattande folkmord i Tibet. Denna FN-rapport tystades totalt ner i Sverige och blev inte ens översatt. Även världens reaktion på denna rapport blev mest bara likgiltighet och vägran att tro på dess faktiska uppgifter. Vietnamkriget stod ju för dörren, där ju USA hade fel, varför Kina under Maos ledning måste vara ofelbart, detta Kina, som öppet hånade den mördade Kennedy efter den 22 november 1963 och publicerade karikatyrer av hur "Kennedy bet i gräset".

Under 60-talet förstördes systematiskt 6246 av Tibets kloster medan endast 13 lämnades oförstörda. De förstördes genom att tibetanerna själva tvingades riva dem under vapenhot, vad som inte kunde rivas för hand sprängdes med dynamit, och kloster som låg för otillgängligt bombades med flygplan. Rödgardisterna under Maos

ledning var ensamma ansvariga. Genom att all mat som odlades i Tibet användes till att försörja Röda Armén (PLA) uppstod hungersnöd i Tibet som varade från 1958 till 1979. Före 1950 hade Tibet hört till världens mest välbärgade länder utan att någonsin ha lidit nöd, medan Kina låg i botten. Genom den kinesiska invasionen och ockupationen reducerades Tibet till världens fattigaste land.

Varför gjorde Kina detta? För att utnyttja den tibetanska högplatåns mineraltillgångar (uran) och strategiska möjligheter. Med långdistanskärnvapen placerade vid Nagchu 18 mil nordost om Lhasa (bara 9 mil från den heliga sjön Nam Tso) kan Kina lätt kärnvapenbomba hela norra Indien och hela södra Sibirien utan att dessas vapen kan nå upp till det 5000 meter högre belägna Tibet.

Detta är den yttersta ondskan: att genomföra ett överlagt folkmord på ett fredligt kulturfolk, som mest bara ville bli lämnade i fred med sin religion i sina kloster, för att använda deras land till att placera ut kärnvapen.

Nu menar doktor Sandy att den tibetanska läkarvetenskapen med sin elvaåriga utbildning troligen har den rätta kunskapen för att kunna åtgärda Aidsproblemet. Och den kunskapen har kineserna försökt utplåna för att ersätta den med elchocker, tortyrmetoder, tvångssteriliseringar och dödskoncentrationsläger för upp till 10 miljoner fångar kring Golmud och andra ställen invid Gobiöknen.

Folkmordet i Tibet har åtminstone kunnat dokumenteras. En större kinesisk inflyttning har skett till Sinkiang (Öst-Turkestan) än till Tibet. Vad som ägt rum i Sinkiang, ett ännu större område, har ej kunnat dokumenteras, men det var där kärnvapenprovsprängningarna inleddes och genomfördes tills tibetaner började observera de gigantiska svampliknande molnen även över norra Tibet, vilka observationer senare bekräftades genom nya mystiska sjukdomar i området, missfall och missbildningar, ungefär som efter Tjernobyl.

4. Doktor Sun:

"Min käre vän, mycket tack för ditt brev, som man lyckades smuggla oöppnat till mig, varför jag vågar svara och använda mig av samma kanal. Jag vet inte om denna extrema försiktighet är nödvändig, men det är bäst att vara på den säkra sidan. Det finns de som aldrig åker fast vilka risker de än tar, och andra som åker fast för ingenting trots utomordentlig diskretion. Detta verkar vara en individuell fallenhet. Jag vet bara att myndigheterna i denna kinesiska totalitära värld förlorar mer kontroll över den för varje dag då kineserna håller på att bli världens värsta kapitalister. De har alltid lurat amerikanerna och lurar dem fortfarande. Personer som Edgar Snow och Richard Nixon betraktar de som föraktliga idioter medan endast Pearl Buck bland amerikaner har något anseende i Kina då hon arbetade här i många år och lärde känna kineserna väl.

När jag skriver till dig känns det som om vår Lhasakonferens ännu höll på. De dagarna där och utanför Ganden och våra avgörande möten vid Nechung är ständigt närvarande för mig. När jag träffade Johannes vid ett hemligt möte (jag vill ej säga var)

mådde han bra och var full av initiativkraft, men han berättade om sin sjukdom i Delhi. Han berättade också, att en tibetansk läkare hade sagt honom, att det enda som hotade honom var hans egen över-empati. Detta är en både lovande och farlig utsikt.

Han kombinerar i sig djup kristen filosofi med buddhistisk expertkunskap (egentligen tibetansk) vilket gör honom dubbelt explosiv som en andlig fara för Kina. Han kan faktiskt ha inom sig den rätta formeln för åtgärdandet av de kinesiska problemen. Kineserna är världens värsta rasister, då de tar för givet att alla andra folk, och särskilt då grannar som tibetanerna och burmeserna, måste vara barbarer, för vilka även det värsta är bättre än vad de förtjänar. Sitt förtryck av andra folk betraktar de som välgörenhet. Denna kinesiska attityd och fördom är Kinas värsta förbannelse. Men om Jesus i sig kunde kombinera djupa judiska traditioner med buddhistisk kunskap och därmed välta det romerska imperiet, så kanske det är någonting i samma väg som skulle vara rätt metod att bryta ner denna världsmiljöfara det totalitära Kina. Det kanske inte kan finnas någon starkare mänsklig kraft än Jesus och Buddha i samverkan med varandra.

Med komplimanger från doktor Sun."

44.

Senare böcker om Tibet

De två viktigaste böckerna om Tibet under de senaste tio åren är väl först och främst John F. Avedons "In Exile from the Land of Snows", en bred episk och uttömmande skildring av hela omfattningen av den katastrof som Kinas ockupation av Tibet har inneburit för Tibets folk, samt den djärva journalisten Vanya Kewleys skildring av sitt livs viktigaste resa som hemlig reporter med filmkamera till många av Tibets katastrofplatser.

John Avedons bok är på sitt sätt den bästa bok som skrivits om Tibet sedan Heinrich Harrers "Sju år i Tibet". Dess spännvidd är bredare än någon annan Tibetboks, då Avedon inte bara belyser Tibets situation före ockupationen, ockupationsskeendet och alla dess tallösa fasor utan även tar upp enskilda öden, framför allt den tibetanske läkaren Tenzing Choedraks (– det var denna bok som Kim i första rummet rekommenderade åt doktor Sandy,) direkta dokumentationer av förhållanden i kinesiska koncentrations- och dödsläger, alla omständigheterna kring undersökningskommissionernas färder omkring i Tibet 1979-81 och de gripande resultaten av vad de fann, samt annat uteslutande ovärderligt autentiskt material från ofärdsåren 1959-79. Boken måste sättas bland de allra främsta för dem som vill veta något om Tibet. Här finns alla fakta koncentrerade.

Mot Vanya Kewleys omfattande reportageföretag kan man ha vissa kritiska invändningar. BBC hade aldrig tidigare satsat så mycket pengar på en enda journalists resa, och man visste ändå inte om hon skulle lyckas. Hon var likväl rätt häst att satsa på, och det visste BBC – hon hade erfarenheter som journalist från alla världens farligaste

oroshärdar. Det mest chockerande med hennes företag var dock att hon fick tibetaner att uppträda framför kamerorna och vittna mot kineserna väl medvetna om att de riskerade livet. I Vanya Kewleys dokumentärfilm om Tibet skvallrar nunnor om hur de har blivit misshandlade av kineserna, bönder berättar om hur kineserna kalhuggit alla deras skogar utan att plantera ett enda nytt träd, munkar visar upp bakgårdar fulla med skräp som består av statyer ur tempel som kineserna slagit sönder, och annat sådant. Vanya Kewley försvarar sitt tilltag att riskera alla dessa enskilda personers liv genom att filma dem med att de ville det själva – de ville gärna riskera sina liv om deras vittnesbörd bara blev känt för världen.

Fördelen med Vanya Kewleys film och ännu bättre bok är att allt dess material är exakt – ingenting kan ifrågasättas. Allt är taget direkt från verkligheten. Exaktheten i alla Vanya Kewleys uppgifter gör dem mera värdefulla än några tidigare uppgifter från Tibet.

Så riskerade hon också livet själv för att få dem. Hennes resa var en mardrömsresa från början till slut, hon måste hela tiden gömma sig och fly vidare utan rast eller ro, hennes hälsa blev allvarligt lidande, och den kanske värsta detaljen i hennes bok är när hon efter outsägliga strapatser och en oändlig tid utan tillgång till hygien får se sig själv i spegeln på ett hotell i Chengtu och bryter samman inför den uppskakande bild av sig själv hon får se.

Det hör till saken att Vanya Kewley passade utmärkt in i den stora traditionen – hon var av ungefär samma kroppsstorlek som Alexandra David-Néel (1868-1969, 156 cm lång,) och hennes far var själv en gammal tibetolog med särskild förkärlek för det heliga berget Kanjenjunga. Vanya Kewley är katolik.

Mary Craigs bok "Tears of Blood" är mera tveksam. Boken bygger nästan helt på Avedons och Kewleys redan publicerade uppgifter och nöjer sig med att upprepa dessa för att bara komma med något nytt i den detaljerade skildringen av kravallerna i Lhasa under slutet av 80-talet. Dessa avslutande kapitel är det enda ovärderliga med Mary Craigs bok, vars titel anspelar på en tibetans utlåtande inför de högtidliga festligheterna i Lhasa i maj 1991 till 40-årsfirandet av kinesernas ockupation av Tibet: "Snarare än festlig yra och glada skratt vore tårar av blod rätt sätt att fira denna dag på." Mary Craig framhåller även det tibetanska ordspråket: "Om du brinner invärtes, så släpp aldrig ut någon rök," som kännetecknande för den tibetanska mentaliteten att (i likhet med Amerikas indianer) till varje pris bibehålla självbehärskningen.

Två andra intressanta böcker må framhållas i detta sammanhang. Den ena är David Patts "A Strange Liberation", där han dokumenterar två tibetanska öden under tjugo års fångenskap i kinesiska fång- och dödsläger. Det första, den underbara damen Ama Adhes skildring från Kham, är särskilt värdefullt genom sin otroliga överlevnadsprestation med definitiv seger som förverkligat slutmål, en seger mot alla odds men med ett enskilt liv triumferande över hela den samlade kinesiska kommunismens ondskas alla fåfänga ansträngningar att krossa det.

David Patt, som är buddhist, inleder sin bok med att framhålla tio onekliga sanningar om Tibet:

.....

1. Tibet hör varken till Kina, Indien, Burma, Nepal eller något annat land utan bara till sig själv.

2. Tibetanerna är inte kineser. Som folk är de helt särpräglade och har mest gemensamt med Navajo- och Hopi-indianerna i Arizona.

3. Tibet är ett historiskt självständigt land som ej bara erkänts av Kina utan ibland till och med betalats tribut till av Kina.

4. Det tibetanska språket har ingen släktskap alls med kinesiskan.

5. Buddhismen är så grundläggande för det tibetanska folkets mentalitet, att ett försök från kinesernas sida att krossa buddhismen måste anses som ett försök att mörda en civilisation.

6. Den tibetanska buddhismen är indisk och inte kinesisk.

7. Kineserna försökte aldrig befria Tibet. Deras "befrielse" var i stället en eufemism för att krossa den tibetanska kulturen, civilisationen och folket.

8. Dalai Lama är Tibets enda ledare och erkänd som sådan av alla tibetaner inom och utom Tibet.

9. Vetenskaplighet och materialism bringar ingen lycka eller frihet.

10. Tibets överlevnad som folk och nation beror av dig och mig.

Efter denna utomordentligt vältaliga introduktion, där dessa tio punkter belägges, träder David Patt tillbaka för att låta sina båda tibetaner träda fram med sina öden.

En annan som lärt sig mycket av Tibet är danskan Helena Norberg-Hodge, som hörde till de första västerlänningar som kom till Ladakh och lärde sig ladakhernas språk. Ladakh, som är det västligaste Tibet i nordligaste Kashmir, blev sedan hennes andra hemland där hon vistas årligen under sommarhalvåret. Ladakh är den enda del av Tibet som ej har förstörts av kineserna men hotar i stället att förstöras av turister, då det är exotiskt och lättillgängligt i nordligaste Indien. Hon känner den ladakhiska kulturen kanske bättre än någon annan och är en ovärderlig förkämpe för rätt miljövård – hennes organisation "Ladakh Ecological Development Group" fick 1986 det alternativa nobelriset. Hon ska fylla 50 år nästa år och kom till Ladakh första gången som 29-åring.

1981 öppnades Lipu Lekh, passet mellan Tibet och Indien, dörren för den gamla indiska pilgrimsleden till Kailas, som varit stängd sedan 1959, och indiska pilgrimer började genast begagna den. Bland de första nya Kailas-pilgrimerna var doktor Swamy, som skrev en bok om vad han fann på sin pilgrimsfärd med bilder. Alla kloster omkring Kailas och Manasarovar låg i ruiner efter kinesernas omsorgsfulla förstörelse, men den verkligt glädjande nyheten med doktor Swamys resa var att han fann Swami Pravananda ännu vid liv 88 år gammal, Kailasexperten framför alla andra. Han träffade Swami Pravananda i Pithoragar, och ehuru den gamle helige mannen gladdes över att pilgrimer ånyo nu kunde bege sig från Indien till det heliga Kailas, trodde han inte att kineserna skulle släppa honom själv över gränsen, då han visste för mycket både om landets geografi och om kineserna.

Men att Swami Pravananda ännu levde efter att ingenting hörts om honom på fem år var bara det en glädje större än hela Kina, och när vi nu reser till dessa trakter skall vi även besöka Pithoragar och forska i hur Swami Pravananda eventuellt slutade sitt liv.

Några extra notiser om tibetansk medicin

Doktor Tenzing Choedrak, Dalai Lamas personliga livläkare både före 1959 och efter 1980, vars historia berättas av John F. Avedon i "In Exile from the Land of Snows", finns tillgänglig också i en mindre bok av honom själv som heter "Seventeen Years in Chinese Prison", förlaget Spearhead, New York 1981.

En av grunderna i den tibetanska läkekonsten är pulsdiagnostiken. Att lära sig detta kräver ett års utbildning, då pulsen tas på sex olika sätt och kräver den finaste tänkbara känslighet. Den tibetanska kirurgin övergavs på 800-talet när det en gång hände att en patient dog under en operation. All medicin utgöres av örter som växer högst upp i Himalaya.

Doktor Sandys demission

Innan vi reste till Indien hann vi få ett bittert brev av doktor Sandy, som vi inte kan återge helt och hållet; men den senare delen av brevet berättar varför han inte kan satsa på tibetansk medicin mot Aids:

"Nu är jag en gammal man som fyller 60 i sommar. Om jag fortfarande var 30 eller till och med 40 skulle jag resa direkt till Ladakh och inleda en ny karriär med att lära mig allt om tibetansk medicin, och jag skulle bli en pionjär och bota aids-fall och öppna nya vägar för världsläkarvetenskapen. Nu är det för sent. Jag är för gammal för att resa till Indien. Jag är för gammal för att riskera min trygghet, så jag stannar kvar i Europa, fortsätter att rädda enskilda narkomaner från Egeiska Havet, intrigerar vidare i öst-europeisk och framför allt turkisk politik så att den smeten blir än värre, och tar det lugnt, medan jag överlåter åt yngre kolleger med karriärmöjligheter ännu framför sig att ge sig ut på äventyret att bemästra den tibetanska läkarvetenskapen för att med den rädda världen från Aids. Jag kan avstå från den plikten med ålderns och erfarenhetens rätt, uppriktigt tvivlande på att mänskligheten är värd att räddas.

Hur säker jag än är på att tibetansk medicin är lösningen till Aids-problemet, så skulle ingen ta mig på allvar. Jag är bara en gammal whiskydoktor utan namn som förstörde min egen karriär för många år sedan. Mitt deltagande i striden skulle bara skada saken. Så berätta för dina vänner, att jag lämnar fältet fritt åt dem – mitt enda bidrag är min fullständiga visshet om att ha funnit reda på vart man ska vända sig."

Tibetansk medicin mot Aids har redan börjat appliceras i vissa buddhistiska länder, men Kina lär nog bli sist. Från Indien besvarade vi doktor Sandys brev och skrev bland annat följande:

"En större fara än Aids anser indiska läkare idag att är tillståndet i de tre stora städerna Bombay, Delhi och Calcutta. 'Böldpesten' i Delhi i höstas var inte någon

böldpest utan en helt ny sorts farsot som inte förekommit tidigare. I bergen skrattar man åt slättlandets epidemihysteri och rycker på axlarna åt omvärldens skräck för de indiska farsoterna och vill få det till ren vidskepelse, men tyvärr är höstens epidemier i stor-städerna enligt indiska läkare troligen något som kommer att upprepa sig varje höst och i ständigt accelererad allvarsgrad. Luften är så dålig i dessa mastodontstäder om 10-15 miljoner invånare, avgaserna är så giftiga då bara den absolut sämsta bensin används, och Indien får en halv miljon nya bilar i trafiken varje år. Dessa problem gör att man absolut inte har tid att befatta sig med Aidsproblem i Indien, utom på mycket lokala och avlägsna håll, som exempelvis i Sikkim."

45.

Dharamsala

Dharamsala är i sig självt inte så intressant som det lilla tibetanska bergssamhälle McLeod Ganj, som byggts upp 500 meter längre upp mot bergen. Här har Dalai Lama sitt residens, sin exilregering med hela administrationen, det världsberömda och unika buddhistiska biblioteket (i områdets vackraste byggnad), vars huvudmaterial består av handskrifter räddade från Tibet, och sitt "lilla Lhasa". Staden i sig är liten med bara ett enda kvarter, varifrån andra gator utgår i olika riktningar. I detta lilla kvarter finns även ett litet "Jokhang" med ett litet "Barkhor" (katedralen i Lhasa med bönehjul och kringvandring).

Vår kontaktperson var en äldre dam, som i många år samarbetat med Dalai Lama, men som visade sig vara mycket svår att få tag i. Efter många om och men fann vi hennes lilla hus med varningen utanför: "*Strict Retreat!* Får endast störas av mycket allvarliga skäl och endast 4.30-5 på eftermiddagen." Vi lämnade ett skriftligt meddelande och skulle just avlägsna oss, när hon öppnade dörren.

Hon var en smärt äldre dam med något stramt över sig och verkade skärrad över att ha blivit störd men unnade oss i alla fall en halv timmes konversation. Hon var rena informationscentralen och visste allt om alla. Dalai Lama satt själv i *retreat* efter sin senaste resa till Goa, varför det knappast skulle vara någon god gärning att störa honom. Han skulle just avsluta sin femte 12-årscykel och inleda en ny, och vid sådana trösklar i livet är det enligt buddhismen värt att ta det försiktigt.

En annan informationscentral, som hon rekommenderade, var en viss typ på restaurang Shangri La, som också visste allt om vad som pågick och som var en utmärkt rådgivare i politiska ting. Det verkar som om allt tibetanskt förbereder sig inför att ta "det stora språnget" inför Deng Xiaopings efterlängtade demission. Som vår *lady* sade: "*Tibet is ready*," – underförstått att ta över sitt eget land.

Kinas officiella hållning är att Tibet borde låta sig nöjas med bara 1400 kloster (mot 6259 före den kinesiska ockupationen) och bara 34000 munkar (mot en dryg halv miljon före 1959) och hotar med repressalier om den tibetanska religionen och klosterväsendet

hotar att växa ut över denna ram. Kina har officiellt förbjudit innehav av bilder på Dalai Lama i Tibet. Innehav av sådana bilder betecknas som samhällsomstörtande verksamhet.

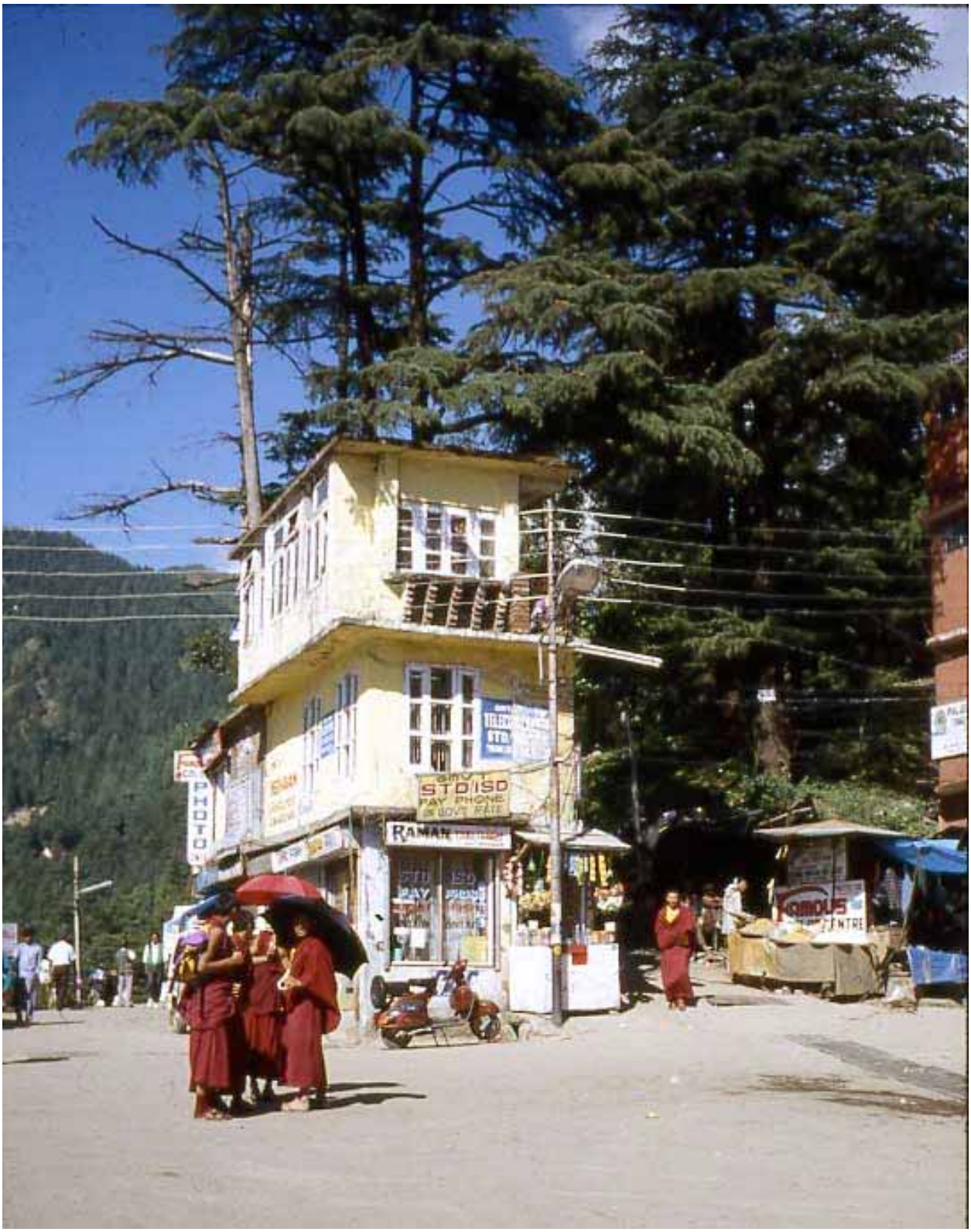

Dharamsala är även framför allt de långa promenadernas paradis. Dessa är otaliga och kan varieras i oändlighet. Den kanske vackraste är *kora*-turen runt och nedanför klostret, i synnerhet om man av okunskap råkar ta den åt fel håll.

Ett annat fenomen i Dharamsala var dess fågelvärld. Där vimlar av korpar, och ständigt kretsar det rovfåglar av allehanda slag över byn – falkar, örnar och gamar. Att korparna var så oerhört mångtaliga stack en i ögonen, i synnerhet om man hade erfarenhet av andra platser med osedvanlig korpdominans, såsom Londons Tower, Warszawaghettot och Masada. Legenden vill få det till att korpar är själar av martyrer. Dharamsala är ett lyckligt samhälle, och det kanske enda som erinrar om allvaret och tragiken i tibetanernas historia är de över Dharamsala ständigt hängande och vakande osaliga korparna.

Vad tibetanerna protesterar emot

I Tibet underhåller Kina en armé på 500,000 man utposterade nära indiska gränsen av vilka 200,000 man är permanenta.

I Tibet har Kina byggt upp 17 hemliga radarstationer och 14 militära flygfält.

I Tibet har Kina etablerat 5 kärnvapenbaser i Kongpo Nyitri, i Powo Tamo, i Rudok, i Golmud och i Nagchuka.

I Tibet har Kina placerat ut 8 ICBM (långdistansrobotar), minst 70 kortdistansrobotar och 20 medeldistansrobotar.

"Nionde Akademin" vid den heliga sjön Koko Nor är en kärnkraftstation för bland annat lagring av kärnavfall. Koko Nor är den största av Tibets fyra heliga sjöar.

I Manchuriet har den manchuriska ursprungsbefolkningen nästan utrotats. Endast 3 miljoner manchurier finns kvar i sitt eget land, medan den kinesiska inflyttningen uppgår till 75 miljoner.

Motsvarande siffror för Inre Mongoliet är 2,5 mongoler mot 8,5 inflyttade kineser.

Motsvarande siffra för Öst-Turkestan ("Sinkiang") är 3 miljoner uigurer mot 7 miljoner inflyttade kineser.

Motsvarande siffra för den tibetanska provinsen Amdo är 900,000 kvarvarande tibetaner mot 3,5 miljoner inflyttade kineser.

I den tibetanska provinsen Kham är det okänt hur många tibetaner som finns kvar, men under deras motstånd mot kineserna mördades 480,000 tibetaner. Sedan dess har 3,6 miljoner kineser etablerat sig i Kham.

I den autonoma provinsen Tibet finns för närvarande 2 miljoner kineser medan tibetanerna är ungefär lika många.

En kines i Tibet kostar Kina lika mycket som 4 kineser i Kina. Dessa kineser i Tibet tvingas tibetanerna betala för genom skatter och inflation.

Före 1959 fanns det 592,558 munkar i Tibet. Idag tillåter kineserna bara 34,000.

Detta är bara några av de punkter som tibetanerna protesterar mot genom demonstrationer. Det värsta är, som Johannes B. Westerberg sade när vi senast träffades, att kineserna har gjort sig skyldiga till folkmord, till oöverskådlig

miljöförstöring i andras länder och till grundlig förstörelse av den tibetanska civilisationen och kulturen, och de tillåts komma undan med det.

(Februari 1995)

46.

Från Manali till Mussoorie

Vi kom fram till Manali klockan 5 på morgonen, och alla hotell var stängda. Ingen kunde hjälpa oss. Vi traskade åstad på egen hand, och när vi misströstat och kommit tillbaka igen fann vi en man ute på promenad med två hundar. Han förde oss till ett hotell som släppte in oss. Detta visade sig vara skumt, utan namn och ännu under konstruktion, och i det rum vi fick var temperaturen 4 grader. Likväl fick vi några timmars sömn om dock med något kalla fötter.

Likväl hade man inte velat missa detta underbara Manali, som mest erinrade om övre Gudbrandsdalen, fast bergen över Manali och Rothangpasset (3955 m) är över 6000 meter höga. Utom ett viktigt buddhistcenter med kloster och tempel har Manali också det gamla hindutemplet Hadimba från 1500-talet inne i en djup skog ovanför byn. Om man går upp från buddhistklostret och håller sig ovanför byn mot väster i riktning norrut och kommer ner vid Hadimba har man haft en oförglömlig skönhetspromenad

med vackra vyer som man sedan aldrig glömmer Manali för. Inte undra på att detta är ett beryktat paradis för hippies. Ur indiernas synpunkt är de nästan som fridlysta och heliga.

Det är vid Manali som även de källor rinner samman som sedan organiserar sig till floden Beas, floden vid vilken Alexander den Store vände. Den rinner från Manali via Kulu och Mandi för att sedan vända västerut till Pathankot, där den åter vänder söderut för att småningom rinna in i Pakistan och uppgå i Indus. Alexander vände dock långt inne på indiskt område.

Från vårt säregna ofullbordade hotells fönsterglugg hade vi en ovanlig men mycket betecknande utsikt över en gammal engelsk kyrkogård, som var helt förfallen. Sådana engelska kyrkogårdar finns spridda över hela Indien och är alltid patetiska till karaktären. Där ligger mest unga kvinnor och mycket späda barn, som inte klarade det påfrestande klimatet med den mördande solen och de intensiva febrarna. Man vet inte hur många engelsmän som fick sätta livet till bara genom epidemier och en ond bråd död i sängen, men de var ett betydande antal, och större delen av dem utgjordes som sagt av mycket små barn och mycket unga mödrar. Deras kyrkogårdar är alltid försummade om någon underhåller dem över huvud taget. Den utanför vårt fönster var kanske på tio kvadratmeter, bara ett femtal gravar fanns kvar, medan nybyggen och stängsel trängde sig inpå gravgården och hotade utplåna den. Vi fann ingen väg in till kyrkogården.

Vårt oförglömliga hotell Kylskåp gav oss extra anledning att snabbt lämna Manali, där solen försvann bakom bergen klockan 4 efter en nästan norskt kort vinterdag, och enda bussen till Simla gick på kvällen och var en 10-timmars nattbuss.

Allt löste sig och kom i ordning igen i Simla, som var sig helt likt. Det var som om man suttit på "The Indian Coffee House" senast igår och druckit gott kaffe, interiören var fortfarande intakt från före 1947, och hela staden var lika trevlig och oförändrad sedan mina dagar som den kanske varit sedan Kiplings och M.M.Kayes, som föddes här. Till och med samma svarta-börs-haj med släktingar i Arizona dök upp igen på The Mall och hade exakt samma vältaliga erbjudanden om resor och svart växling av dollar som han haft för femton månader sedan, och vi kände också igen varandra.

Tyvärr kunde jag dock inte återfinna mina vänner från '93. Om jag haft mera tid på mig hade jag kunnat leta mig fram till det lilla hotellet på baksidan av staden, men dylika efterforskningar kunde jag nu inte unna mig. Kanske ett annat år....

Anledningen att vi reste till Dehra Dun var Mussoorie 35 kilometer därifrån och 1400 meter högre upp, en av dessa talrika engelska "Hill Stations" som det vore behjärtansvärt för FN:s UNESCO att ta på sig att rusta upp ordentligt för bevarandet av unik arkitektur och miljö – alla dessa brittiska Hill Stations i Himalaya har sin egen särprägel, sin egna fantastiska arkitektur och ihoppusslade stadsplan, sina egna slott och sevärdheter och sina på varje ställe oöverträffbara excentriska egenheter. I Simla är det alla de "lustiga husen" längs the Mall, vanligen korsvirkeshus, i Darjeeling är det hela hotellstadsdelen med sin otroligt anakronistiska brokighet, och i Mussoorie är det de unika parkerna samt alla de gamla palatsen uppe på topparna av raden av kullar.

Vi besteg systematiskt Gun Hill, Librarybasaren, Municipal Garden och andra kullar men upptäckte bortom dessa ytterligare några. Den mest inbjudande hade ett litet indiskt tempel på sin yttersta klippa. När vi befann oss där var det redan sent på eftermiddagen och dags att börja återvända till Dehra Dun, men någon hade indikerat för oss att det i Mussoorie även fanns ett tibetanskt tempel. Detta tyckte vi oss skönja i fjärran från det indiska templet.

Vad vi upptäckte var som en förtrollande uppenbarelse. Vad vi fann var hela den tibetanska kolonin i Mussoorie med skolor och studenter, tempel och IM-finansierade tandvårdscentraler byggda av medel från Volvos arbetare i Göteborg, och framför allt underbara tibetaner, som brann av iver att få prata med oss. Längst bort låg templet, det första tibetanska tempel som de första tibetanska flyktingarna från Tibet byggde 1960 när även Dalai Lama hade ett tillfälligt säte här, men bortom detta tempel låg ytterligare en liten paviljong längst ute på en klippa på den yttersta kullen längst bort från staden. Hela Mussoorie hade varit skönheten själv, men denna tilltog ju längre bort längs kullarna man kom, och mest betagande var den på den yttersta tibetanska kull-utkanten av staden.

Det finns åtskilliga blomstrande tibetanska kolonier i Indien, den kanske mest betydande utom Dharamsala finns i södra Indien, även i Manali hade vi hälsat på hos tibetaner med tempel och kloster, och till och med Simla hade en liten tibetansk koloni. Men den i Mussoorie var något extra. Här var det nästan bara ungdomar, Tibets framtid, begåvade, språkkunniga, pluggande, levande och glada. Samma blomstring

som mött oss redan i Dharamsala erfor man även i Mussoorie. Det var som om man här fick titta in i en öppen dörr mot framtiden med en utsikt som omstrålade en med sitt ljus, sina förhoppningar och sina möjligheter.

Här är det kanske på sin plats att säga något om vad som skiljer hinduismen och buddhismen åt. Egentligen är de samma religion, och de samarbetar ypperligt. Buddha och hans lära utgick från hinduismen, som är den äldre av de två. Vad Buddha tog avstånd från i hinduismen var hela kastsystemet. Därmed grundade han i praktiken en ny kast som stod över alla hinduismens kaster. Enligt hinduismen föds man i den kast man föds i, och ingenting kan förändra ens kastläge så länge man lever. Enligt Buddha kan man inte födas till förtjänster utan måste man skaffa sig dessa helt själv genom rent leverne, rätt handling, insikt och meditation. Därmed är hinduismen trots sin större frihet och dynamik långt mera fatalistisk och tenderande till underkastelse än buddhismen, som trots skenet av rigidare attityder och livsförnekelse i själva verket koncentrerar allt till det rent mänskliga och renodlar och utvecklar detta i en konstruktivism kanske utan motstycke i någon annan religion.

Buddhisterna har alltid råkat ut för katastrofer genom tyranner som sett denna dynamiska konstruktivism och kunskapsodling som ett hotande alternativ till deras eget underkuvningssystem. Således har buddhismen i Kina åtskilliga gånger utsatts för utrotningsförsök av politiskt svartsjuka och maktgalna kejsare, och de som nästan helt lyckades utrota buddhisterna från Indien var faktiskt muslimerna under Stora Moguls omfattande härjningståg överallt i landet, då nästan alla buddhistiska monument förstördes. Buddhismen är på sätt och vis till sitt innersta väsen den direkta motsatsen till allt vad våld och diktatur heter. Det är bara dessa båda mänskliga företeelser som någonsin haft något mot buddhismens totala kastlöshet och renodlande av det rent mänskliga som är enbart konstruktivt och gott till sitt innersta väsen.

En annan intressant olikhet i hinduiskt och buddhistiskt kynne är något som framför allt utlänningar som blir sjuka i Indien får erfara. En hindu betraktar en sjuk västerlänning som bara ett objekt vars sjukdom gör det lättare att mjölka pengar ur honom: man drar fördel av hans svaghet; medan en buddhist hellre tar hand om honom och gör allt för att hjälpa honom bli frisk utan någon beräknande egennytta, i enlighet med Buddhas barmhärtighetsföreskrifter.

Fenomenet Milarepa

Han har gått till historien som en av Asiens främsta skalder och blev hur populär och helig som helst, men innan han blev allt detta gjorde han sig skyldig till märkvärdiga ting som saknar motstycke när det gäller effektiv hämnd. Milarepas hämnd ställer både Jules Vernes "Mathias Sandorf" och Alexandre Dumas' greve av Monte Christo djupt i skuggan långt nere i en liten trång och mörk dal i jämförelse med Milarepas exceptionella hämnd.

När hans mor efter faderns död blivit blottställd som änka, enär farbrodern och fastern tillskansat sig alla faderns rikedomar, tvingade de änkan, sonen Milarepa och

hans syster att arbeta som fattiga slavar tills modern fick nog. Hon sände Milarepa i tjänst hos en svartkonstnär och förbjöd honom att komma tillbaka utan kvalificerade färdigheter i svart magi, så att hon kunde få rätt mot fastern och farbrodern, vilket hon inte längre kunde få på något annat sätt. Om Milarepa kom tillbaka utan dessa färdigheter lovade modern att begå självmord inför Milarepas ögon.

När Milarepa varit borta i några år ställde farbrodern till med en bröllopsfest för sin äldsta son. Samtidigt förvärvade sig Milarepa den yttersta kunskapen i svart magi men på långt avstånd därifrån. Tecknet på att han ernått det fulla mästerskapet i svartkonst var att han en natt uppsöktes av de fyra tibetanska skyddsgudomligheterna, som meddelade att de hade dödat 35 av de 37 nödvändiga offren för honom.

Samtidigt pågick bröllopsbanketten, men en tjänarinna gick ut och fick då en vision av att stallet i stället för av hästar var fullt av jättelika spindlar och skorpioner, som slet i husets grundvalar. Hon vågade därför inte gå in i huset igen. Kort därpå störtade hela huset samman, och 35 bröllopsgäster begravdes levande och dog omedelbart. Endast fastern och farbrodern klarade sig.

Dessa tog genast för givet att Milarepa förövat illdådet genom svartkonst, och de försökte därefter med alla medel ta livet av Milarepa, tills de föll i den grop de själva grävt och förgicks.

Naturligtvis kan man rationellt hävda, att Milarepa aldrig kan ha begått ett sådant brott, då han befann sig så långt därifrån, och att huset måste ha störtat samman av sig självt; men man måste dock medge att tillfälligheterna är kuriösa: det avsiktliga studiet i svartkonst, de fyra skyddsgudomligheternas påhälsning med 35 färdiga lik i bagaget, och det samtidiga husraset över just 35 glada bröllopsgäster inklusive brudgummen själv, den brottslige farbroderns äldste son. Sådant hittar man inte på. Särskilt detaljen med tjänsteflickan som fick föraningar och skräckvisioner omedelbart före katastrofen gör det hela alltför realistiskt.

Skildringen är från vårt millenniums första sekel, och liknande fenomen påträffar man överallt i de gamla isländska sagorna från ungefär samma tid. Ett exempel: när Rolf Krake utkämpar sin sista strid får han oväntad hjälp av en väldig slagbjörn, som går i täten för hans män, så att segern börjar luta åt deras sida. Då märker Hjalte att hans bäste vän Bödvar (som avlats av en björn) saknas i striden. Hjalte söker då efter Bödvar, den kanske tappraste av alla kung Rolfs kämpar, och finner honom försänkt i djup koncentration på ett avskilt ställe. Han grälar då på Bödvar för dennes förvånande feghet, men Bödvar, störd och uppväckt ur sin meditationsövning, genmäler att Hjalte gjort mera skada än nytta. Samtidigt försvinner björnen spårlöst från striden, och Rolf Krake och hans kämpar faller till sista man i den yttersta striden mot den yttersta ondskan.

Även här är tillfälligheterna för kuriösa för att bara kunna vara uppdiktade. Ämnet torde vara värt en närmare forskning, i synnerhet de påtagliga parallellerna mellan fornisländska och tibetanska färdigheter i kontroversiellt metafysiska konster.

Färden till Pithoragar var storslagen som alltid i Himalaya. Vägen ringlade sig utmed vattendrag och uppför hisnande höjder i hårnålsfina enfiliga serpentinvägar av sämsta kvalitet – (ibland hade telefonstolpar kollapsat så att ledningarna låg tilltrasslade eller avskurna över vägen, ibland hade en bit av vägen rasat så att dess enfiliga bredd halverats, ibland passerades vattendrag utan broar, osv,) – så att dessa bussvägar knappast kan rekommenderas åt folk med anlag för svindel.

Efter den svindlande vackra landskapsfärden blev dock själva Pithoragar något av en besvikelse. Det var en oväntat stor stad och en av dessa besvärliga indiska städer där engelska knappast talas alls, engelsk skyltning ej heller förekommer och man är den enda i hela staden av europeisk ras. Staden fyllde mig med lika mycket ovilja som alla större myllrande indiska städer, fastän dess läge var hur pittoreskt som helst.

Emellertid innebar Pithoragar något av en vändpunkt på resan. Jag reste dit för Swami Pravanandas skull, den främsta av alla experter på pilgrimsvägar till Kailas, och han hade förekommit här så sent som 1981, när vägen till Kailas åter öppnades för hinduer för första gången på 22 år. Han var då 88 år gammal och kunde alltså knappast väntas leva ännu idag.

Emellertid var han ganska väl känd fortfarande, men ingen visste något om hans ändalykt. Om pilgrimsrutten fick jag dock den informationen, att den fortfarande fungerade och var öppen men bara för hinduer. Vårt enda sätt som västerlänningar att komma till Kailas är alltså genom dyra sällskapsresor som "Läs och Res" eller den klassiska metoden att maskera sig, förse sig med förfalskade dokument och i hemlighet ta sig över gränsen, en metod som fungerar, om man bara har rätt vilja och inställning. Johannes har alltid klarat sig med den metoden.

Ej heller kunde man från Pithoragar ta sig in till Nepal fastän gränsen bara var tre mil åt öster. Man måste ha formellt nepalesiskt visum innan, eller man möttes av utvisning direkt. Även om man har visum ligger första möjliga gränsövergång mot Nepal femton mil söderut vid Tanakpur, om man inte väljer att smuggla sig förbi Tinkelpasset längst i norr vid Lipu Lekh, det fatala passet mot Kailas, i vars närhet de sista 40 frihetskämparna för Tibet massakrerades genom förräderi och bakhåll.

För övernattning hänvisades jag till the Tourist Bungalow utanför staden, ett hyfsat, billigt och drägligt ställe för bara 30 rupier. Men mitt ärende i Pithoragar var slutfört, och det kändes bäst att återvända till Almora, fastän det varit vettigast att stanna i Pithoragar över natten och följande morgon fortsätta österut via järnvägen i Tanakpur.

En ung man med jeep ställde sig till mitt förfogande för 600 rupier. Jag erbjöd 300, varefter kompromissandet slutade vid ett avtal om 350. Men resan var såpass tacknämlig och oförglömlig i det trolska eftermiddagsljuset med flera underbara te-raster och till och med litet mat med rom (42,8% av det indiska märket "James Bond") att jag gav honom 400. Det var ju ändå en sträcka på 12 mil genom världens vackraste landskap, som med sina tusenmetersraviner och tornande berg i den varma kvällssolen flöt förbi som en overklig drömvärld närmast lik kinesiska sago- och ideal-landskap.

47.

Kalimpong

Föga anade jag ännu på måndagen att mitt besök i Kalimpong skulle bli resans troligen viktigaste anhalt. Vid tidigare Darjeelingbesök hade jag ignorerat Kalimpong, fastän jag befunnit mig i närheten, men efter vad jag läst om orten med dess speciella status på 60-talet (fullt av spioner och tibetanska flyktingar) var jag nu nyfiken på dess karaktär idag. Vad som väntade mig fick jag först ett hum om när jag på tisdag morgon besökte Darjeelings postkontor och till min häpnad fann väntande meddelanden till mig från Johannes och Kim.

Intet hade hörts från dem före min avresa från Skandinavien, och det sista jag hört från dem tydde på att Johannes kanske kunde träffa mig om jag kom till Tawang eller Imphal (öster om Bhutan) och Kim om jag kom till Calcutta. På grund av reseförseningen var både Assam och Calcutta uteslutna, varför jag knappast hade väntat mig att få se någon av dem.

I meddelandet från Darjeeling hade Johannes formulerat sig med typisk lakonism: "Vi väntar på dig hos the Missionaries of Charity strax nedanför Mangal Dham i Kalimpong, stadens mest vräkiga, grälla och moderna byggnad. *You can't miss it*."

Redan när man nalkades Kalimpong med jeep förekom det reklamplakat för ett besök i detta Mangal Dham i Kalimpong. Av plakaten framgick det att detta skrytbygge skulle vara skärt till färgen.

Att hitta detta "Missionaries of Charity" i Kalimpong var dock inte lätt. Mangal Dham stack en i ögonen från början, men det var inte lätt att finna rätta vägen dit. När jag slutligen kom fram till "Missionaries of Charity" visade det sig vara ett komplex av byggnader djupt skyddade av underbar trädgårdsgrönska, där kärnbyggnaden var ett kristet-hinduiskt tempel av sällsamt harmonisk skönhet. Jag upplevde faktiskt ingen vackrare byggnad i Kalimpong.

Att åter träffa Johannes efter 15 månader var emellertid något av en chock, ty han såg ut som om han hade åldrats lika många år. Hans ansikte var plötsligt fullt av skåror snarare än rynkor, han hade tacklat av åtskilligt, och ögonen var blodsprängda och tydde på kronisk överansträngning. Han hade haft en hård vinter i Kham.

"Vad du skriver om att kineserna har gjort i Tibet med utplacering av kärnvapen för att kunna hota Indien och Ryssland och därför förstört alla kloster är ingenting mot vad de har gjort i Kham. Av de tolvhundratusen tibetaner som bevisligen mördats av kineserna var mer än hälften från Kham. I detta Tibets vackraste land har de ägnat sig åt systematisk folkutrotning som vida överträffar vad tyskarna gjorde i Polen. Likvidering av alla tibetaner till 80-90 procent hörde till det program som konsekvent genomfördes med den påföljd, att alla tibetaner är utrotade från halva Kham. Ingen bygger upp de talrika förstörda klostren, vars ruiner i stället utplånas eller byggs på med någonting annat och särskilt fängelser. I de tibetanska städerna i Kham är tibetanerna i minoritet idag vanligen i omkring 5-15 procent eller mindre. Och alla dessa städer var helt

tibetanska för 40 år sedan. I den största staden Chamdo är tibetanerna reducerade till ett fattigt ghetto i centrala staden. Vad kineserna envisast av allt tycks framhärda i att vägra tillåta tibetanerna är vanliga mänskliga rättigheter."

Han försvarade dock Nehru i den politiska Tibetdebatten:

"Nehru gjorde det enda han kunde göra. Det enda hinduerna är bra på är religion, fred och konstruktivitet. De blir galna ibland, men det går snabbt över, och konstruktiviteten tar alltid överhanden. Nehru kunde inte kriga mot kineserna, men han kunde lägga en stabil grund för konstruktivt arbete för den tibetanska saken för så länge det behövdes. Du har själv upplevat Dharamsala och Mussoorie och känner nu tibetanerna i Darjiling och Kalimpong. Deras konstruktivitet är oemotståndlig, och all ondska försvinner inför den. När Kina angrep Indien 1962 blev det det hårdaste slaget för Nehru i hans liv, ty därmed slogs den förhoppningen sönder för honom att Indien skulle kunna klara sig oberoende av västvärlden med Kina som lika oberoende och suverän kollega och parhäst. Den största besvikelsen med Kinas förfall till barbari och krig var att Nehru därmed tvingades nedlåta sig till att be Amerika om hjälp och åter bli beroende av västvärldens odrägliga överlägsenhet."

Vi tog en lång promenad tillsammans, men Johannes följde oss bara till det första klostret, ty han var mycket trött.

När Kim och jag fortsatte på egen hand förklarade Kim hans tillstånd för mig:

"Den första Khamresan klarade han bra, men efter den andra hade något gått sönder inom honom. Han sover nästan aldrig, och när han sover, sover han aldrig gott. Vi är mycket glada att du kom hit. Vi räknade med det, och nu kan vi lugnt återvända till mer hemkära ställen som Dharamsala och lämna Kham bakom oss. Det är vad han behöver just nu."

Kim menade att Johannes helt enkelt hade misshandlat sin kropp med att envisas med att hålla på som vanligt vilka påfrestningar han än utsattes för. Det var inget fel på Johannes i själen, tvärtom var hans hjärna klarare och mera målinriktad än någonsin, medan dock Khams lidanden etsat djupa skåror i hans ansikte, förfinat hans lemmar och förtunnat hans hår, som ej längre var lika rikt, medan endast hans fina näsa blivit ännu mera markant.

Min guidebok berättade om Kalimpong att det tibetanska klostret var oändligt fallfärdigt medan det bhutanska var i otroligt gott skick. Det förhöll sig tvärtom. Det bhutanska var mycket förfallet och gjorde ett närmast dekadent intryck med sina många erotiska fresker som flagade bland ruinerna, medan mitt besök i det tibetanska innebar en underbar avkoppling i en perfekt miljö. Där förekom en ung polack som var mycket engagerad i den tibetanska fredsmarschen från Delhi via Kathmandu till Lhasa med början den 10 mars, vi hade mycket att tala om, men han höll låda mest. Han är aktiv i Regnbågsrörelsen, som är intimt förknippad med Greenpeace.

Den mest uppbyggliga upplevelsen var dock av den tibetanska skolan, som på håll såg ut som ett finare kloster. Därifrån tog jag mig upp till den engelska minneskyrkan, som tronar över hela staden, och sedan var det att finna sig ett ekipage tillbaka till Darjeeling. Jag hade lovat min reskamrat att komma tillbaka till kvällen, och Johannes

hade påpekat vikten av att jag höll mitt ord, hur välgörande det än hade varit att tillbringa natten hos mina vänner i Kalimpong.

Visst var Kalimpong en spännande och sevärd stad med sina många kloster och heliga institutioner, (Mangal Dham vågade jag dock inte nalkas för nära,) dess vackra läge och dess mer ursprungliga folkliv än Darjeelings mer anglofierade. Dess storhetstid på 60-talet som spion- och flyktingstad var förbi, men likväl hade resans kanske viktigaste punkt träffats där i och med det oförmodade mötet med Johannes och Kim.

(När detta publiceras fem månader senare vet vi, att "Missionaries of Charity" i själva verket är den organisation som Moder Teresa av Calcutta startat med förgreningar över hela södra Asien. Johannes valde efter mitt besök att förbli i Kalimpong, där de kristna institutionerna var många med till och med en berömd jesuitskola, och vad jag vet är han kvar där än med eller utan Kim. Den unge polacken i det tibetanska klostret följde mig sedan till Sikkim och Darjeeling, han skulle stanna i Indien till april och lovade ta kontakt med mig från Polen i april, vilket han dock inte har gjort. Han kanske stannade kvar i Indien, där han redde sig väl.)

Giuseppe Tucci och Fosco Maraini

Den italienske tibetologen Giuseppe Tucci är kanske den främste tibetologen någonsin genom sina ytterst noggranna forskningar i Tibet under ett tjugotal resor, under vilka han under de sista ledsagades av den yngre Fosco Maraini, som sedan också skrev böcker om Tibet, om dock hans specialområde var Japan; och Tucci förblev en betydligt större och säkrare auktoritet. Det institut som han sedan byggde upp i Italien låg i centrala Neapel, där det ännu finns kvar, om dock det inte är det ledande orientaliska institutet längre för hela Europa: liknande institut i Amsterdam, Paris och Cambridge konkurrerar. Om Tucci är en minutiös vetenskapsman och forskare med stor förståelse för alla de mest intrikata mysterier och fenomen i Tibet och med stark intuition för dess mentalitet och politik, så är Fosco Maraini mera en god berättare. Han begår ofta misstag, drar lätt förhastade slutsatser och blandar ihop saker och ting så att det blir missförstånd, medan dock hans bok "Secreto Tibet", "Det hemliga Tibet", är ytterst spännande och underhållande som reseskildring. Han har tempo, vilket exempelvis Sven Hedin inte har, som inte ens lyckades komma till Lhasa; och därtill är han spirituell och ofta snillrik. Han reste sedermera även på expeditioner till Hokkaido för att utforska det gåtfulla Ainu-folkets hemligheter och kultur, vilket han lyckades bra med. Så långt kom inte Tucci.

I sin sista bok från 1966 sammanfattar den åldrande Tucci sina kunskaper, erfarenheter och reflektioner rörande Tibet, varvid han (före kulturrevolutionen!) redan genomskådar kinesernas avsikter och profetiskt ändå vågar demonstrera en försiktig optimism rörande Tibets framtid, som om han redan då fattar att tibetanerna inte går att förtrycka utan att det måste hämna sig. Ingen västerlänning visste vad som hände i Tibet från 1964, då Panchen Lama försvann, till 1981, när den första undersöknings-

kommissionen tilläts kartlägga Tibets tillstånd; men det är som om den gamle professor Tucci, som älskat och umgåtts med Tibet i hela sitt liv, ändå ser allt, trots att han inte längre får besöka landet, som om han blivit naturligt initierad i det kanske mest intressanta av alla mänskliga fenomen: tibetanernas telepatiska gemenskap.

Om Panchen Lama

Han är sedan 1500-talet den näst högsta digniteten i Tibet efter Dalai Lama. Ämbetet instiftades av Dalai Lama och etablerades av den Store Femte till ett slags komplementinstitution till Dalai Lama: när Dalai Lamas position var försvagad (genom landsflykt eller minderårighet) skulle Panchen Lama komplettera bristerna och vice versa. Under 1900-talet har det nästan genomgående varit så, att när Dalai Lama begivit sig i landsflykt har Panchen Lama stannat kvar, och när Panchen Lama flytt till Kina har Dalai Lama stannat kvar. Den tionde Panchen Lama, som avled 1989, och den fjortonde Dalai Lama, som idag är 59 år, har alltid varit goda vänner och stött varandra moraliskt även under de mest hårresande motgångar.

Den tionde Panchen Lamas ställning var emellertid tragisk och dubiös från början. Han var nämligen inte någon självklar kandidat till titeln utan kinesernas egen kandidat, och det fanns en annan tibetansk kandidat, som verkade mera trolig, som kineserna dock lyckades eliminera – han arresterades i Yatung på väg till Indien och mördades sannolikt på så sätt att *habeat corpus* undveks – liket försvann. Han var bara en liten gosse.

När kineserna invaderade Tibet 1950 skedde det under den förevändningen att Panchen Lama, då 13 år, bett Kina komma och befria Tibet. De hade ett fast grepp om ynglingen redan då, och från 1952 var han Kinas främste kollaboratör i Tibet. Hela hans universellt dåliga rykte som falsk Panchen Lama och Kinas överste politruk i Tibet kom till under 50-talet. Han förblev även lojal mot Kina efter Dalai Lamas flykt 1959, men inför Khams resoluta uppror mot Kina och omvälvningarna efter 1959 började hans lojalitet mot Kina vackla, när det gick upp för honom att Kina egentligen inte alls ville Tibet väl utan bara önskade utnyttja landet för sina egna nationalegoistiska syften. 1962 vågade han kritisera Kina såpass öppet och hårt, att han belades med förbud att yttra sig av de kinesiska myndigheterna och isolerades.

Hans stora ögonblick kom emellertid i mars 1964. Han hade då varit belagd med förbud att tala offentligt i två år av kineserna, men dessa ville nu ge honom en chans att bättra sig. Vid den stora bönfestivalen, som pågick i tre veckor, skulle han vid ett tillfälle få tala inför tio tusen mänskor. Hans direktiv från kineserna var att han öppet skulle fördöma Dalai Lama. Om han gjorde detta inför det tibetanska folket skulle han återfå alla sina befogenheter.

Han inledde sitt stora tal konventionellt och framhöll i taktfulla ordalag nödvändigheten av religionsfrihet och för Tibet att få utvecklas av sitt eget folk i sin egen takt.

Sedan kom ögonblicket då han skulle fördöma Dalai Lama. Han hämtade andan och blickade ut över alla mänskorna och tycktes möta varenda en av dem med blicken. Alla höll andan. Tystnaden blev lång. Så talade han sitt livs mest överlagda och välbetänkta ord:

"Hans Helighet Dalai Lama har förts bort från sitt land till ett främmande land. Medan han är borta är det i alla tibetaners intresse att inget ont må ske honom. För om Dalai Lama inte vållas någon skada skall inte heller tibetanernas lycka upphöra. Denna dag när vi nu alla är församlade här måste jag uttrycka min orubbliga tro på att Tibet snart kommer att återvinna sitt oberoende och att Hans Helighet Dalai Lama kommer att återinstalleras på den gyllene tronen. Länge leve Hans Helighet Dalai Lama!"

Av alla tänkbara skymfer som hade kunnat vållas Kina av någon tibetan tog denna priset. Den högst uppsatte tibetanen i landet spottade Kina rakt i ansiktet och det inför hela det tibetanska folket. Den dramatiska effekten var av oerhördaste slag och har sin plats i världshistorien.

Nu tål inte kineserna politiska skämt, och detta var inte ens något skämt. Konsekvenserna blev oöverskådliga. Panchen Lama sattes i husarrest och isolerades totalt. Efter en omfattande konferens i Peking å högsta ort med Mao Zedong, Chou Enlai och alla dignitärer och koryféer drev kineserna i gång en massiv förtalskampanj mot Panchen Lama i hela Tibet.

Rättegången mot Panchen Lama ägde sedan rum under 17 dagar i augusti. Kinesiska rättegångar går alltid till som så att de snart urartar till att alla närvarande en efter en lynchar den anklagade, så att rättegången mera liknar ett gatlopp. De som inte deltar i det frivilliga skymfandet och lynchandet av den anklagade blir själva anklagade. Denna rättegång var inget undantag från vanlig kinesisk rättspraxis, och den ordnade offentliga rättegången tillät alla närvarande att gå fram och kindpusta, örfila, sparka och misshandla Panchen Lama. Många närvarande vägrade dock att delta.

Även domen hade beslutats i förväg. Efter rättegången blev Panchen Lama, hans föräldrar och de medlemmar av hans familj och hushåll, som ännu inte hade mördats eller satts i koncentrationsläger, slagna i järn och förda i en pansarbil till okänd destination. Under fjorton år visste ingen var Panchen Lama hölls fången. Först i februari 1978 kom det fram att han förvarats i Kinas elitfängelse nummer ett för toppartimedlemmar, där utsatts för konstant hjärntvätt och alltid protesterat mot detta med att försöka begå självmord. Varken hjärntvätten eller självmorden hade emellertid lyckats.

1982 fick han åter besöka Tibet efter 18 år i fångenskap under omänskliga förhållanden i Peking. Hans handlingsfrihet var dock mycket begränsad. I princip inskränkte sig hans befogenheter till omvårdnaden och återuppbyggandet av monument som kineserna förstört. När han 1989 lyckats fullborda och inviga gravmonumentet över de fem närmast föregående Panchen Lamorna, en av Tibets vackraste byggnader idag av samma tidlösa arkitektur som dess uråldriga tempel, avled han 52 år gammal. Under ett omänskligt livs massiva prövningar hade han till

slut ändå med framgång lyckats försvara sin titel, sin och hela Tibets integritet och sitt anrika ämbetes heder.

Nu har alltså inkarnationen av Panchen Lama bekräftats av Hans Helighet Dalai Lama. Må vi med hela världen tillönska den elfte Panchen Lama "Tashi Deleg", det är välgång och lycka.

Grönt ljus från Kina

"Som du säkert kan förstå är det ivrigaste diskussionsämnet på dessa meridianer Hans Helighet Dalai Lamas offentliggörande av återupptäckten av Panchen Lama. Detta berör alla buddhister i Himalaya och är den största sensationen sedan Dalai Lamas flykt från Tibet. Naturligtvis är kineserna rasande. De har ju försökt allt för att utrota den tibetanska religionen och kulturen, och så växer sig vad kineserna kallar den tibetanska vidskepelsen bara tio tusen gånger ännu starkare. Kineserna har aldrig förstått och kan aldrig förstå att den tibetanska religionen inte är någon vidskepelse utan bara ett erkännande och konstaterande av *facts of life* i Himalayaregionen. Återupptäckten av Panchen Lama har gått helt naturligt till och är ingen konstruktion. Den förra Panchen Lama hade kunnat vara falsk, då kineserna lanserade honom, men denna är helt genuin och har inga politiska intressen bakom sig. Kineserna försökte och lyckades bringa sju Dalai Lamor om livet (från den sjätte till den tolfte), de flesta innan de nådde regeringsbar ålder, och de försökte och lyckades nästan manipulera ihjäl den tionde Panchen Lama. Ändå har de idag situationen i Tibet mindre under kontroll än någonsin under de senaste tre hundra åren fastän de har landet och folket under en hårdare ockupation än någonsin.

Det är helt riktigt som du skriver, att doktor Suns frihet utgör ett slags garanti för att kusten är klar. Han är den enda i Kina som vet vem du är, och han förråder dig aldrig, så medan han är *at large* kan du faktiskt känna dig säker i hela Kina. Så välkommen till Tibet, om du kommer, och lycka till med årets Kailasresa!

– J.B.Westerberg."

Bidrag till debatten

Brotten mot de mänskliga rättigheterna i Tibet var internationellt kända redan 1960 och alltså långt före kulturrevolutionen. De redogjordes för i detalj av den internationella juristkommissionen i Genève, som 1959 noggrant dokumenterade ett överväldigande antal individuella fall med exakt statistik, som Kina avfärdade och fortfarande avfärdar som lögner och påhitt.

Kulturrevolutionen, som gavs fritt svängrum i Tibet 1966-76, adderade till skadelistan 6246 förstörda kloster av 6259 möjliga. De enda kloster som skonades var sådana som kunde vara tjänliga för turismen. Av denna 99,5-procentiga förstörelse märks inte så mycket idag, då alla iögonfallande kloster återuppbyggts sedan 1979. Emellertid upptar i regel de återuppbyggda klostren bara en tiondel av de riktiga

klostrens storlek och yta, och endast omkring 5% av det tidigare antalet munkar och nunnor tillåts att få leva och verka där.

Utom kloster förstördes även ett oändligt antal tempel och andra traditionella byggnader, däribland Tibets äldsta, som också sedermera har återuppbyggts för turisternas skull.

Världen teg 1950 när Tibet vädjade till FN inför Kinas övergrepp mot Tibet.

Världen teg när Kina släppte loss kulturrevolutionens förintelse över Tibet, som strävade efter att fullständigt utplåna all tibetansk kultur och nationalidentitet.

Ännu idag är Tibet fullständigt ointressant i världens ögon, då det är så avlägset och otillgängligt och inte har något av ekonomiskt intresse, medan däremot Kina som världens snabbast växande ekonomi är av utomordentligt intresse, varför världen av ekonomiska skäl gärna blundar för Tibet, liksom den alltid vägrat ingripa aktivt i Kurdistan, Indonesien och Afghanistan, andra scener för folkmord, då dessa trakter inte heller innehåller något av ekonomiskt intresse. Däremot ingrep hela världen i högsta grad aktivt när Kuwait invaderades av Irak, för Kuwait hade olja, hur smutsig denna än var.

Lyckliga och få är de som vet vilken oerhörd betydelse Tibet har för hela världen. Sannolikt har exempelvis Tibet den enda säkra kuren mot Aids. Men vem i världen bryr väl sig om att försöka bota Aids när det finns så många mediciner att tjäna pengar på, som till exempel bromsmedicinen AZT, som bara kan användas på Aidspatienter så länge de förblir sjuka?

Kort sagt, kineserna har gjort sig skyldiga till folkmord (i högre grad än Indonesien, Turkiet och Pol Pot i Kambodja), till oöverskådlig miljöförstöring i andras länder, (den kinesiska skogsskövlingen i Tibet har medfört ekologiska katastrofer i alla angränsande länder,) och till grundlig förstörelse av den tibetanska civilisationen och kulturen; och de tillåts komma undan med det.

48.

Sikkim

Redan på väg från Darjeeling till Kalimpong hade bussen kört in i dimbälten av osedvanlig tjockhetsgrad, och även om jag hade vackert väder hela dagen i Kalimpong höll det inte till kvällen. På tillbakavägen till Darjeeling började det regna, och när vi nådde Ghoom var det ren storm med både tjocka och regn, så att min taxi körde fast i tågspåret, vilket det tog tid och bekymmer att växla ut sig från. Men under natten kom stormen.

Det blåste så att fönstrena skakade samtidigt som det ösregnade kraftigt, så en utflykt till Tiger Hill klockan 4 på morgonen för att uppleva soluppgången blev det knappast tal om.

Morgonens väderskådespel var sedan tämligen dramatiskt med hela Darjeeling svävande på moln medan dock det snart började regna. Resan till Gangtok och Sikkim

var turvis regnig och molnig men utan några solskymtar. Regnet tilltog när vi nådde Gangtok och tilltog ytterligare medan vi var där. Vi var alltså inregnade i Gangtok. Av alla ställen att vara inregnad på under en lågsäsong måste väl Gangtok vara ett av de allra minst tacknämliga, då där finns så mycket att se och då det är så berömt för sina sköna omgivningar. Att ge sig ut i ösregn för att söka upp intressanta kloster och tempel på kulltoppar med sköna utsikter – kort sagt, fiasko.

Desto mera njöt vi i stället av dess restauranger och konditorier. I Kalimpong igår hade jag inte hunnit äta någonting på hela dagen, så det var synnerligen positivt att kunna ta den skadan igen i Gangtok med *momos* och *chowchow*, *laddus* och andra läckerheter bland trevliga mänskor i pittoreska miljöer – Gangtok är tämligen litet fortfarande och har en befolkning på kanske 25 000.

En del intressanta omständigheter förelåg beträffande vår ansökan om tillstånd till att få besöka Sikkim. I vår ansökan måste vi skriva under att vi inte ämnade försöka ta oss in i Bhutan, Nepal eller Tibet från Sikkim. Denna detalj intresserade Johannes. Han menade att det tydde på två saker: dels var det fullt möjligt att ta sig in i Tibet, Bhutan och Nepal från Sikkim, och dels var det folk som gjorde det.

Fastän vi ansökt om bara en dags uppehållstillstånd i Sikkim tilläts vi formellt i dokumentet att besöka även avlägsna utposter i Sikkim som Rumtek, Phodang i norr och det svårtillgängliga Pemayangtse längst i väster rakt söder om Kanjenjunga (40 km). Detta är värt att lägga på minnet inför framtiden: dessa platser är väl värda att besöka.

Beträffande Tibet framlade jag även för Johannes mina två resemöjligheter senare under året i juli och i september till Kailas. Han svarade med att avråda från alla sällskapsresor till Tibet så länge Kina behärskade landet. Han tillade även: "Du reser bäst ensam. Din resa nu med Arnold är ett intressant experiment, och jag hoppas du låter mig få veta summan av det. Men jag tror att du reser friare, billigare och får mera gjort på egen hand."

Visserligen hade jag utan Arnold kunnat vara friare, improvisera mera och resa rationellare, men Arnolds sällskap har medfört en anmärkningsvärd fördel som har haft högsta moraliska betydelse. Vi har kunnat tala svenska med varandra. När jag rest ensam i Indien har jag alltid varit prisgiven åt andras godtycke som kunnat tala hindi, bengali, nepali, tibetanska, tamil och andra språk utan att jag förstått ett vitten. Med Arnold har jag kunnat tala svenska högt över hela Indien utan att en enda mänska i denna världens största demokrati har begripit ett ord av vad vi har sagt.

Nu var vi i Gangtok på strövtåg i en av Indiens vackrast belägna städer på jakt efter dess sevärdheter, som var stängda under lågsäsongen och som inte ens syntes för dimman och regnet; och det var en betydande fördel att kunna diskutera dessa frustrationer utan att någon sikkimes kunde förstå vår besvikelse. Frågan var vad som var bättre: att sitta på hotellrummet och frysa eller att gå ut i regnet.

– Vad gör en våt västerlänning i Gangtok?

– Fryser.

– Vad gör han då i Gangtok?

– Ser på regnet.
– Varför kommer han hela vägen till Gangtok bara för att se på regnet?
– Därför att han inte kan komma längre bort.
Man kan kalla det hela en tröstlös regndebatt i Gangtok.

Ekai Kawaguchis resor i Tibet

Ekai Kawaguchi var från Japan och en av de mest exotiska och intressanta Tibetresenärer någonsin, då han reste ytterst noggrant och under sin fem år långa resa noga antecknade allt vad han upplevde. Han reste till Tibet via Indien och Sikkim, och britterna misstänkte honom starkt för att vara spion för ryssarna. Dessa å sin sida misstänkte den udda japanen starkt för att vara spion åt engelsmännen, och för detta blev han särskilt starkt misstänkt av de tibetanska myndigheterna själva. Detta ägde rum för hundra år sedan, då ryssar och britter tävlade om inflytandet i Tibet, Turkestan och Kina; och Ekai Kawaguchi gjorde sin resa, som även omfattade Kailas, Mount Everest och hela Nepal, under åren 1897-1902.

Sanningen är att Ekai Kawaguchi som kanske den enda Tibetresenären någonsin reste dit i fullständigt oegennyttiga avsikter. Han ville helt enkelt närmare studera sin religion buddhismen i dess ursprungsländer och ingenting annat. I ett renare syfte kan man knappast resa till Tibet, och ändå blev han kanske hårdare ansatt än någon annan av olika myndigheter i Lhasa, Nepal och Indien och anklagad för att vara spion med ibland livsfarliga konsekvenser.

Hans syn på Tibet är därmed den mest hälsosamma tänkbara. Ofta spårar man felaktiga japanska värderingar och fördomar, men i allmänhet är han spiknykter och korrekt i alla sina observationer och konklusioner. Han betraktar Tibet ur en mycket österländsk buddhists synvinkel, som är den absoluta motsatsen till alla västerländska sådana. Därför har han mycket att lära västerlänningar genom sin ödmjukhet, sin naturliga fromhet och sin otroliga finkänslighet, som väl är det mest japanska av allt hos honom.

Hans bok publicerades på engelska genom teosofernas försorg i Madras i Indien 1909 (719 sidor) och är mycket svår att få tag i. Den heter på engelska "Three Years in Tibet" och lär vara lättare att komma över på originalspråket japanska.

Brev från doktor Sun

"Min käre vän i Sverige, Tack för den hedersamma plats du har givit mig i det senaste numret av din engelska tidning! Sällan har jag känt mig så smickrad som när jag fann mig själv både som inledning och som final i ett synnerligen vackert journalistiskt konstverk.

Jag vill nu endast förpläga dig med några reflektioner. Tyvärr är verkligheten hård och hårdnande. Mitt intryck av vår vän Johannes i Kalimpong är av depression och dysterhet, då han gör föga annat än arbetar under bitterhet för Kinas undergång. Ditt

intryck att hans andra resa i Kham lämnade honom svårt modfälld och desillusionerad passar bra med mina intryck. Han har inte förlorat initiativet, men han är inte lycklig.

Samma sak kunde sägas om Kina. Som en uppmärksam doktor tar jag dess temperatur varje dag med att läsa tidningar och ta del av konfidentiella rapporter. Om Johannes är säker på en utveckling efter sin vilja är däremot Kina det inte. Fastän även Kina inte har förlorat initiativet men ändå inte är lyckligt, så håller hon dock på att förlora kontrollen, och hennes febersjukdom blir inte bättre av att hon förnekar den. Vad jag befarar är en kataklysm av aldrig uppnådda proportioner i människans historia, som kommer att få världen att skaka mer än om Tokyo drabbades av en jordbävning. Som nykter realist måste jag tyvärr vara en total pessimist beträffande Kina. Inte ens Hongkong kan erbjuda någon ljusning för Kinas situation.

Med inflationen följer prostitution och aids medan de politiska ledarna isolerar sig och odlar sin egen impopularitet med att kasta all skuld i landet på västerländsk imperialism och aggression. Den negativa utvecklingen är enbart naturlig, och våra ledare kan inte ens inse så mycket.

Jag är rädd att mitt brev denna gång inte är så trevligt, men du får använda det som du vill, och du behöver inte bekymra dig om min säkerhet. Mitt inkognito är vattentätt.

Eder, doktor Sun."

49.

Åter Darjeeling

När vi återkom till Darjeeling efter den tröstlösa regndebatten i Gangtok fick vi dagen därpå veta att det under vår våta dag i Gangtok hade varit världens bästa väder i Darjeeling. När vi kom dit blev det givetvis sämre.

I Darjeeling mötte oss nästa problemkris. Vi var tvungna att telefonera till Delhi för att konfirmera vår hemresa för att säkert få plats på flyget, och när vi försökte göra detta befanns det, att hela Indien för tillfället led av en telefonstrejk. Hur länge den skulle pågå visste ingen. Detta ingav Arnold en viss panik, då han nödvändigt måste vara tillbaka i Sverige en viss dag för sin utbildnings skull. Vi beslöt att försöka ringa på nytt på fredagen.

Vi steg upp klockan 4 för att bege oss till Tiger Hill och uppleva soluppgången över Kanjenjunga och Himalaya där, och just när det skulle till att bli en soluppgång började en kall vind blåsa upp mörka moln från söder som täckte in oss i fullkomlig dimma, så att ingen såg någonting utan bara frös – det var minusgrader. Åter hade ett soluppgångsbesök på Tiger Hill slutat i fullständigt fiasko. Ändå hade det varit stjärnklart och fullmåne.

Emellertid klarnade det upp på vägen ner, och Arnold fick uppleva Kanjenjunga i hela dess majestät från det berömda Ghoomklostret, medan jag tog en annan vandringsväg åt öster i sällskap med en sällsamt hurtig holländare, som hade cyklat till

Darjeeling och ämnade cykla till Kathmandu. Jag rekommenderade honom att cykla förbi Kalimpong och Gangtok på vägen, vilket han gärna skulle göra.

En annan äldre europé som var med om fiaskot på Tiger Hill och undrade: "Vad har jag gjort för att förtjäna detta?" var från Slavonien och hade bott länge i Kathmandu. Han ansåg att staden var helt förstörd av turismens oundvikliga slaggtross kapitalistisk hänsynslöshet och smaklöshet, medan han rekommenderade ett besök i Pokhara, som ännu inte skulle vara helt förstört.

Av annan mening var min vän Alex, min Nepalexpert på hotell Shamrock, en rödhårig irländare som kunde hela Himalaya och all dess litteratur utantill. Han hävdade att Nepal fortfarande var livsfarligt och att det varje år försvann omkring 35 turister spårlöst, som oftast blev rånmördade genom halshuggning och vars lik hastigt smusslades ner i okända gravar i djungeln. Nepals myndigheter förtiger detta faktum och sopar den hårresande statistiken under mattan och förnekar bestämt att alla dessa 35 försvunnit genom andras förvållande och ej genom sitt eget. Saken torde bli svår att utreda närmare.

För övrigt kommer kungen väl överens med det kommunistiska parlamentet då han vet att han när som helst kan upplösa det och då han har militären bakom ryggen. Emellertid stöds parlamentet av den impopulära polisen, så han föredrar att inte upplösa parlamentet, för att undvika inbördeskrig.

Arnold beslöt att lämna mig för att resa till Delhi och försäkra sig om att vi kom med flyget hem. Själv var jag övertygad om att vi skulle göra det trots alla Indiens telefonkaosstrejker och även utan kraftfulla insatser från Arnolds sida, och jag ämnade inte låta en indisk telefonstrejk förstöra mina sista dagar i Indien. Jag hoppades att Arnold snabbt skulle få ordning på saken så att han sedan åtminstone skulle få kunna unna sig ett besök i Agra och Taj Mahal före avresan; medan jag själv ämnade ta det lugnt, spara Nepal och besöka Buddhagaya före återresan till Delhi, och jag beklagade att Arnold skulle gå miste om detta.

En annan som beklagade att Arnold försvann var min gamle vän Sri Ram. Just när vi återvänt från Gangtok dök han upp på Ladenla Road, och jag bjöd genast honom och Arnold på te och indiska bakelser. Återseendet var hjärtligt, och Sri Ram smickrade mig med att mena att jag betedde mig precis som en hindu. Inte sedan han var barn hade han blivit bjuden på te och bakelser.

Jag hälsade på hos honom samma kväll och lovade då att ta Arnold med mig följande kväll, men följande kväll hade Arnold då tyvärr åkt.

Sri Ram bor kvar med sin fru i sin eländiga 16-kvadratmetersbostad (ett rum) med grått cementgolv och kokplatta på golvet som kök, en säng och resten bara böcker. Han fortsätter att skriva sina små filosofiska berättelser och reflektioner, som alltid är lika intressanta och välfunna. Han har ju gått (till fots) genom hela Indien från Kathmandu till Trivandrum och från Amritsar till Assam och lärt känna sitt land och folk från ett mycket nyktert perspektiv, bland annat från fängelset.

Om hans bostad är jämmerlig har han dock utanför husknuten världens vackraste utsikt över Darjeeling och Kanjenjunga, då hans bostad är högt belägen alldeles under

Fredspagoden. Detta märkliga buddhistiska vita tempel med gyllene Buddha-statyer i naturlig storlek är väl Darjeelings främsta sevärdhet. Den invigdes den första november 1992 (två veckor innan jag kom till Darjeeling för första gången) och heter Fredspagoden då den är en manifestation av den japanska buddhismen, som förkastar allt krig och i synnerhet all hantering med atombomber. Man erinrar sig apropå detta, att Japan och Tyskland idag har världens starkaste ekonomi och att de ensamma bland stormakter ej sysslat med kärnvapen, medan Sovjetunionen och Kina körde sin ekonomi och utvecklingsmöjlighet i botten med att paniskt skaffa kärnvapenarsenaler, England förslösade sin obetydliga vinst av andra världskriget på samma sätt, medan egentligen endast USA hade råd med det.

Så mycket hände i Darjeeling under mina korta dagar där, så många nya intryck och impulser samlades, att det är omöjligt att återge dem alla. Men man spekulerar i att öppna en bussförbindelse mellan Darjeeling och Lhasa (via Gangtok och Gyangtse) vilket man är särskilt intresserad av just i Sikkim, då denna väg är den historiskt äldsta och mest använda handelsvägen mellan Indien och Tibet. Man kan kalla den Tibets pulsåder eller navelsträng från det religiösa moderlandet Indien. Ivern att öppna denna väg från indiskt och sikkimesiskt håll illustrerar Johannes bestämda åsikt, att "något gott och konstruktivt för Tibet kan bara åstadkommas från Indien".

Roligt var det att se att Darjeeling hade ryckt upp sig något. Betydande förändringar hade ägt rum. Man planterade skog för fullt, det 1987 ödelagda Hotel

Mount Everest hade man börjat restaurera liksom det lika illa medfarna Röda Kors-huset, man såg fler turister (européer och anglosaxare) där än någonsin, och järnvägens berömda Patasia-loop (där järnvägen slår ögla på sig själv) hade snyggats upp och gjorts till en park med belysning och minnesmonument. Darjeelingborna hade plötsligt blivit måna om sin stad bland molnen och nu definitivt kommit över och ifrån oroligheterna 1987.

En märklig episod: när jag återkom från Tiger Hill mötte jag i Ladenla-backen ett bedrövligt par med rödgråtna ögon som kommit från Gangtok, råkat illa ut i Darjeeling och nu saknade medel att ta sig tillbaka till Gangtok. Jag ville ge dem en tia, men de vägrade ta emot den då de bara behövde 50 rupier. Jag sade att jag inte hade så mycket pengar på mig, men om de väntade på mig på samma ställe skulle jag hämta pengarna på mitt hotell. Jag gjorde så, och när jag kom tillbaka var de försvunna.

När jag berättade detta för Arnold frågade han: "Hur vet du att de inte var äventyrare?" Det visste jag naturligtvis inte, och jag nämnde för Arnold att jag visst haft 50 rupier på mig vid tillfället men velat pröva paret.

När jag berättade episoden för Sri Ram på kvällen och beskrev paret, sade han, att han kände dem mycket väl. Ibland är det Gangtok de vill ha pengar för en hemresa till, och ibland är det Kathmandu. De hade inte stannat kvar och väntat på mig den morgonen då de alltid måste flytta på sig då många känner igen dem och är bekanta med deras knep – egentligen alla utom turisterna. Sri Ram sade mycket träffande: "Teater är ofta mer övertygande än sanningen."

Nästa dag mötte jag samma par på nytt men uppe på The Mall på toppen av staden. De var fortfarande lika bedrövliga och rödögda, då det var så synd om dem. Jag ursäktade mig igen med att jag inte hade 50 rupier på mig, men denna gång erbjöd jag mig inte att gå till mitt hotell och hämta.

Brev från Indien

"I ditt senaste nummer beskriver du mitt tillstånd i februari. För dina läsare kan jag meddela att jag återhämtat mina krafter något sedan dess, men jag planerar inga nya konferenser. Den i Darjiling förra året var kanske min viktigaste och egentligen en värdig och tillfredsställande avslutning på det arbete som jag inledde med konferensen i Egypten för drygt tre år sedan.

Orosmoment saknas emellertid inte. Det kinesiska kommunistförtrycket fortsätter vilka kriser som än skakar Kina. Översvämningarna i år är de värsta någonsin, smältvattnet från Tibets snömassor har i år svept som en syndaflod över hela Kina, vilket har ådagalagt centralregeringens mycket ömma punkt: nästan ingen katastrofhjälp har fungerat på grund av byråkratin och den otympliga maktapparaten. Skadorna och förlusterna har blivit mellan 100 och 1000 gånger större än nödvändigt därigenom, och det fattar kineserna.

Doktor Sun får därmed vatten på sin kvarn och mår väl och ber hälsa. Jag hoppas hans brev även blir publicerat i Newsweek eller Time. Vad som behöver skrotas är inte

den kinesiska kontrollen eller ordningen utan det kinesiska kommunistpartiet.

Vad som inte mår väl är däremot Tibet. Knappt hade Dalai Lama kungjort finnandet av den elfte Panchen Lama, så blev den helige sexåringen kidnappad av kommunistpartiet och förd till okänd destination tillsammans med alla andra möjliga kandidater till titeln för att hjärntvättas och indoktrineras. Även sexåringens föräldrar bortrövades samtidigt, och man fruktar att de inte längre är i livet. Kinesernas ursäkt för dessa åtgärder är, att sexåringen skulle ha varit en falsk Panchen Lama, och att endast deras egen kandidat till titeln kan vara den rätta. De förnekar alltså officiellt reinkarnationsläran såsom vidskepelse samtidigt som de hävdar att deras reinkarnerade Panchen Lama är den enda rätta. De använder sig alltså av orimliga absurditeter till vanvettiga resonemang bara för att få glädjen att få djävlas med tibetanerna, och tibetanernas orättvisa öde är, att ju bättre och vänligare mänskor de är, desto större grymhet och ondska utsätts de för.

Sörj däremot inte över din havererade Kailasresa. Berget finns kvar, och du har faktiskt varit där redan två gånger. Båda gångerna reste du dit i anden och betalade till och med för det. Du gjorde din parikrama på alla sätt utom rent fysiskt. Detta är betydelsefulla meriter för dig, och det är bara för dig att fortsätta resa fler gånger till Kailas – åtminstone psykiskt om det inte går fysiskt.

Kim hälsar. Vi ses i november."

(Johannes utesluter alltså möjligheten av nya konferenser, men inte Kim, som menar att Johannes arbete bara hittills har tagit sin början.

Vår första planerade resa till Kailas skulle ha ägt rum i september 1994. Den inhiberades av familjeskäl. Den andra var ännu bättre planerad och skulle ha ägt rum i september 1995. Tyvärr blev det för få anmälningar till resan, varför den inställdes. Båda gångerna förlorade vi anmälningsavgifterna till resan, som inte kunde återbetalas. Det är till detta som Johannes hänvisar, när han menar, att vi redan varit vid Kailas två gånger och till och med betalat för det.)

Vad bör man göra med Kina? – av Doktor Sun.

Frågan är mycket svår. Roten till problemet är centralregeringens storhetsvansinne som det etablerades av Ordförande Mao. På 50-talet hade han ett gyllene tillfälle att skapa ett nytt Kina som en modern mönsterstat politiskt och militäriskt. I stället gick han i storhetsvansinnets fälla med att med våld ockupera Tibet och inleda ett kinesiskt atombombsprogram. Detta var hans mest oförlåtliga misstag. Utan ett militärt kärnkraftsprogram hade Kina tillsammans med Japan kunnat utgöra världens största politiska fredsmakt med att hålla en pacifistisk kurs mot all kärnvapenpolitik, vilket i så fall hade bemötts med jublande gensvar i hela världen. I stället förde Ordförande Mao in Kina i ett militärt kärnvapenprogram och igångsatte den förödande kulturrevolutionen, varigenom han förstörde Kinas prestige och dess ekonomiska möjligheter samt begick politiskt självmord och drog hela kommunistpartiet med sig ner i avgrunden.

Vad bör man då göra åt saken? Kommunistpartiet och militärväsendet måste desarmeras. I början av 1980-talet kom Dalai Lama med ett mycket klokt förslag: total nedrustning i Tibet med desarmering av alla atombomber på villkor att Kina fick behålla sin överhöghet och kontrollen av administrationen. Detta var ett så resonligt och rimligt förslag att endast dårar kunde ha haft invändningar. Tyvärr bestod det kinesiska kommunistpartiet mest av dårar och gör så fortfarande.

Vi måste vänta på att dårarna kureras från sin dårskap eller försvinner. Ett gammalt kinesiskt ordspråk säger, att om man väntar tillräckligt länge, så får man se sin fiendes lik komma drivande förbi på floden. Det är allt vi kan göra: tålmodigt vänta och åtminstone bedja, om vi inte kan göra något mera konkret.

Tibet har genomlevt en tjugoårig vintermardröm 1959-79. Tibet är inte ensamt. Många miljoner i Kina väntar också fortfarande på den första vårdagen, och vi har väntat sedan 1949.

Detta brev smugglas ut ur Kina genom hemliga vägar, för om det skulle publiceras i Kina skulle många goda mänskor förlora sitt mycket ringa mått av frihet i Kina.

- Doktor Sun, 4 juni 1995.

50.
Till Buddhagaya

På tal om Sikkim, så förekom där en frenetisk aids-kampanj, då det fanns skyltning om nödvändigheten av kondom och steriliserade kanyler inte bara i varje kvarter och vid varje gathörn utan på nästan varje hus. Jag frågade Alex om aids-situationen i Nepal, och han berättade, att aids i Indien och Nepal och Sikkim huvudsakligen spreds av lastbilschaufförer, som kör överallt, övernattar hos prostituerade överallt och tar med sig sjukdomen hem till sina byar. Även de prostituerade bär med sig sjukdomen hem till sina byar, och från Nepal importerar Indien många glädjeflickor till Bombay, som sedan reser hem rika till Nepal och för med sig sjukdomen...

Min sista morgon i Darjeeling gick jag ner till klostret i Ghoom för att försöka ta mig upp till stupan. Det visade sig lönlöst, ty dimman belägrade ånyo hela Ghoom, så att man inte ens såg var man satte sin fot. En uppklättring under sådana omständigheter på lerig mark nästan lodrätt uppåt var därför knappast att rekommendera. I stället mötte jag en annan grupp mänskor på väg tillbaka från soluppgången vid Tiger Hill. De såg tämligen medfarna ut, ungefär som en återvändande sydpolsexpedition utan att ha hittat sydpolen. En engelsk dam, som sluddrade svårt på grund av frusna käkar, berättade, att de hade fått se solen och Kanjenjunga i precis två sekunder innan allting blev rå tjocka – "tillräckligt för att få en uppfattning av Kanjenjunga, men inte tillräckligt för att utflykten skulle ha varit värd sitt pris," – jag kom genast ihåg minusgraderna, den mördande råa tjockan, trängseln och det kroniska frysandet klockan fyra på morgonen, och allt för att få se ett berg i exakt två sekunder. Jag tänkte på Alex erfarna råd: "Moln kan man även se från Darjeeling."

Som ressällskap från Darjeeling hade jag ett intressant och mycket avslappnat amerikanskt par från Boston, Massachusetts, som var i färd med att resa omkring under ett års tid. Sedan skulle de bestämma var de skulle bosätta sig, men det lutade åt Arizona. De hade alltså ingen adress under resan och var helt omöjliga att få kontakt med för andra under sin resa. På Alex' rekommendation delade vi på en jeep ner i stället för att ta bussen, vilket förkortade nedresan med hälften tidsmässigt och var dessutom bekvämare medan den högre kostnaden var obetydlig. Arnold hade åkt ner på samma sätt.

Emellertid följde nu kanske resans värsta kapitel. Ingen resetapp, och inte ens de tolv timmarna upp till Joshimath och ner igen, var så påfrestande som resan till Buddhagaya.

Det började med en tågolycka strax efter Siliguri, som ledde till att mitt tåg till Patna försenades 10 timmar. Jag hade räknat med att komma till Patna i gryningen för att utan problem kunna ta bussen därifrån direkt till Gaya och Buddhagaya (11 mil) och komma fram ännu på morgonen. I stället kom tåget fram klockan 14, och den överbelastade buss, med dubbelt så mycket passagerare på taket som i bussen, som jag hamnade på, gick bara halva vägen. Den stannade i Jahanabad, där just fyra parlamentsledamöter (Kongresspartiet) hade mördats dagen innan, och stället var ökänt för sin kriminalitet. När vi kom dit (halv fem) hade det redan börjat skymma, och Alex hade särskilt varnat mig för att resa i Bihar efter solnedgången, då ingen del av Indien var farligare än Bihar. Ingen hade varnat mig för detta oönskade bussbyte, och fortsättningsbussen gick från en annan busstation i andra ändan av staden, vart jag måste gå och söka mig fram. Mest orolig var jag för att komma fram till Buddhagaya för sent för att träffa mina vänner. Men i denna prekära situation var jag glad för Arnolds skull att han inte var med. Dessa bussar var de mest primitiva på hela resan och hade utgjort en mardröm för Arnold med sina långa ben. Tåget från Patna till Gaya, 10 mil som tar fem timmar, utgör rena skräckresan, då tåget saknar belysning och bara har tredje klass, men bussförbindelsen är ännu värre.

Emellertid slutade allting väl: inte ens jag, denna vilsna skandinav med tungt bagage på vandring i Indiens kriminellaste stad sökande efter en obefintlig busstation i skymningen, fick halsen avskuren denna gång. När jag efter klockan åtta irrade omkring i mörkret i Buddhagaya på jakt efter mat kommer plötsligt en man fram och skakar hand med mig. Han hade känt igen mig genast efter 15 månader. Det var min kollega, M. Shahabuddin, redaktör för tidskriften "Sambodhi", som talade en utmärkt engelska och även arrangerade resor tillsammans med sin bror. Vi hade ett långt samtal under kvällen där också hans medredaktör var närvarande och diskuterade ingående den tibetanska frågan och den kinesiska med den väldiga stupan Mahabodhi vid Buddhas Diamanttron upplyst ett stenkast utanför hans fönster.

Vad som förvånade mig mycket var att Nehrus anseende i Indien är praktiskt taget lika med noll, och det beror uteslutande på hans tibetanska misstag. Han var den förste i världen som erkände kommunist-Kina 1949, han trodde uppriktigt på Maos Kina som en konstruktiv samarbetspartner, varför han inte ville ge Tibet något stöd 1950, och så

följde ockupationen av Tibet med våld 1959 och Kinas invasion i Indien på två fronter 1962, vilket krig Indien förlorade. Resultatet blev att Nehru förlorade ansiktet totalt, och han lyckades aldrig reparera förlusten. Han förlorade det främst inför hela Indien, och Indien förlät honom aldrig. Åtminstone är den vanligaste attityden mot honom från indiskt håll fortfarande rent förakt. Det ska till en sådan som Johannes för att försvara honom. I Buddhagaya bodde jag på resans billigaste hotell för 50 rupier och njöt av att besöka alla de olika tibetanska, thailändska, japanska och bhutanska templen och klostren, men de tibetanska är alltid de vackraste. Inträdet till den stora Mahabodhi-stupan är numera fritt, och man behöver inte längre lämna skorna utanför området. Det räcker om man tar av sig dem strax utanför själva stupan. Däremot måste man betala 5 rupier om man ämnar fotografera.

Emellertid är klostren och templen i Buddhagaya så talrika, att om man vill besöka alla de viktigaste blir det ett oändligt avtagande och påtagande av skor. Knäppkängor avrådes därför ifrån, medan vanliga tofflor och sandaler utan remmar är det enda vettiga och praktiska.

Johannes summerar läget

"Min käre vän, Din fråga tvingar mig till en längre utveckling. Jag hoppas att åtminstone några av dina läsare kan orka med den.

Den gamla artikel du grävt fram är i viss mån aktuell fortfarande. Mitt avståndstagande från islam har endast understrukits och skärpts med åren. Islam är idag världens mest dubbelmoraliska religion med å ena sidan en generös, attraktiv och vettig universalism och å andra sidan den extremaste terrorism och fanatism som vi har i världen idag. Goda muslimer kan inte förstå andras fruktan och fördomar mot islam samtidigt som de själva blundar för dess baksidor; och den största faran med islam är att alla dessa goda i viss mån naiva muslimer, som utgör en majoritet, blir överkörda av fanatikerna-fundamentalisterna.

Situationen i före detta Jugoslavien handlar emellertid minst av allt om religion. Visserligen ligger ett urgammalt hat mot en urgammal turkisk-muslimsk förtryckarregim som en gammal outplånlig bitter surdeg i ständig jäsning i bottnet av konflikten, men detta urgamla egentligen logiska hat är inte vad konflikten handlar om. Redan i början av inbördeskriget, om jag inte minns fel redan 1991, tog den ortodoxa kyrkan i Serbien bestämt avstånd från Milosevic-regimen och dess förehavanden. Kyrkan har aldrig stött ens moraliskt de serbiska etniska rensningarna eller något krig i eller mot Bosnien.

Konflikten är utomordentligt komplicerad genom att egentligen kroater, bosnier och serber är ett och samma folk med ett och samma språk. Skillnaderna mellan dem är visserligen delvis religiösa, då kroaterna är katoliker, serberna ortodoxa och bosnierna muslimer, men framför allt och mer avgörande än de religiösa skillnaderna är det tunga historiska arvet, som jag ser som den största boven i dramat. Kroater och serber har

alltid legat i konflikt med varandra, fastän de är samma folk, bara på grund av ett bittert historiskt arv. En mur drogs upp mellan dem från början och det av kyrkan, som bestämde kroaterna till att bli katoliker med latinskt alfabet och serberna till att bli ortodoxa med kyrilliskt alfabet. I nästan alla krig hamnade de sedan i motsatta läger mot varandra. Saken blev inte bättre av att kroaterna utvecklade sig till goda organisatörer och affärsmän, ledare i krig som i fred, medan serberna aldrig kom loss från torvan utan förblev en outbildad okunnig allmoge. Den skillnad mellan dem som egentligen aldrig fanns i språk, kultur eller religion kom till med seklerna i form av en avgörande skillnad i mentaliteten.

Det skulle till en kroat för att organisera och sammanhålla det moderna Jugoslavien, som vid denne hjältes, marskalk Titos död, råkade i total upplösning i brist på en lika kompetent kroat som kunde ta över.

Serbernas brist på utbildning och kontakt med andra folk har gjort dem hårda och dumma. Genom det totala inbördeskrig, som endast de har påtvingat landet, medan de skyllt sin nya grymma mentalitet på arvet från turkarna, en typiskt serbiskt vanvettigt dum ursäkt, har de gjort sig förtjänta av en rejäl omgång; så hårda som de är i sin dumhet behöver de klås upp och det ordentligt, och det menar nog också deras egna ortodoxa kyrka. Så långt om den ortodoxa kyrkan i inbördeskrigets Jugoslavien och min egen hållning mot islam.

Att denna religion är på väg ut ser jag nästan som en självklarhet. Bara de dummaste, mest förtryckta och mest outbildade omfattar islam och det med en nästan vidskeplig form av övertro, och alla dessa är förlorare. Islam håller på att glida ner till en status av världens stora pariareligion.

Emellertid är även kristendomen illa ute. Judendomen klarar sig som den alltid har klarat sig genom sin totala vakthållning om sin religions kärna på bekostnad av expansion och missionering. Bäst av de kristna kyrkorna klarar sig den ortodoxa också genom sin konsekventa världsfrånvändhet, som först och främst slår vakt om sin egen tillbakablickande stabilitet, och som härdats och konsoliderats starkt under kommunismens 70 år av förföljelser och förtryck, medan både den katolska och den protestantiska kyrkan är i kris till följd av en famlande identitetslöshet i en modern värld som de inbillar sig att det är viktigt att följa med i. Detta är kanske deras misstag.

De söker krampaktigt efter förnyelse utan att veta var de ska söka den och trevar därför i blindo. Den protestantiska är mera flexibel därvidlag och har därför större chanser att lyckas, medan den katolska sitter fast i gamla fördomar som tyvärr verkar omöjliga för den att befria sig ifrån.

Den enda lösningen som jag ser det ligger i en gemensam strävan efter det gemensamma ursprunget, det är urkyrkan, som den förelåg innan Konstantin den Store gjorde den till statsreligion, innan alla de massiva katolska dogmernas massiva betongbunker kom till som en förödande antikristen antikatedral med kätterier och inkvisition i oändligt beklagliga släptåg, innan påvarna blev maktfullkomliga och innan den katolska och den ortodoxa kyrkan separerade. Den kristna kyrkan kan, som jag ser det, bara överleva om den återfinner sig själv som den var före år 325.

Givetvis bör man därmed inte dra ett streck över allt som varit efter år 325 inklusive Augustinus och Martin Luther. Men vad man bör göra är att dra alla auktoriteter efter 325 i tvivelsmål, nagelfara dem och kritisera dem och upphöra med att betrakta någon som ofelbar bara för att han eller hon representerade kyrkan. Den absoluta ofelbarhetsprincipen är den värsta fälla som någon människa kan vandra i.

Denna fälla har städse stora monoteistiska fanatiker vandrat i med buller och bång och flygande fanor tills de gått under och dragit oräkneliga oskyldiga med sig. Detta är monoteismens fara: den kan missbrukas. Utan att nämna några sådana namn som kan väcka protester (– jag nämner alltså varken Moses, Jesus eller Muhammed –) kan man dock ur vår egen närmaste nutid plocka sådana otvivelaktiga namn i den vägen som David Koresh, Charles Manson och till och med Adolf Hitler, som trodde sig uppriktigt vara kallad av Gud till att göra vad han gjorde.

Även i hinduismen finns det sådana fällor och risker men märkligt nog inte i buddhismen. Under sin 2500-åriga existens och historia har buddhísmen (så vitt jag än så länge vet) aldrig producerat någon fanatisk ledare som i sin religions namn lett andra i fördärvet. Däremot har buddhismens historia många exempel att uppvisa på stora fanatiska ledare som lett andra i fördärvet med att direkt förfölja och motarbeta buddhismen.

Buddhismen och hinduismen går hand i hand och har aldrig förföljt varandra, såsom exempelvis kristendomen och islam förföljt varandra och judendomen. Däremot har både buddhismen och hinduismen hårt förföljts av islam, som försökte utplåna båda religionerna i Indien för 500 år sedan. Den lyckades bara utplåna en oändlig rikedom av monument, tempel och kloster från Pakistan ända ner till och med Indonesien och Java.

Därtill måste man ge hinduismen ett erkännande för att vara en otroligt dynamisk och expansiv religion som under så många tusen år (minst tre, troligen mera) lyckats behålla en särprägel och mångfald som ingen annan religion kunnat tävla med den i.

För sin nykterhet och tolerans, sin brist på missbruk, sin grundläggande konstruktivitet och ödmjukhet och sitt mänskliga universalförnuft parat med en självuppoffring och självförnekelse som bara har sin like i kristendomen, som inte lyckats lika bra med att hålla sig fri från missbruk, måste buddhismen rent sakligt anses som världens mest intressanta religion.

Jag nämnde tidigare att kristendomens enda räddning ligger i att återfinna sitt eget väsen så som det var före år 325. Då förekom talrika kristna skrifter som år 325 och senare hänsynslöst ströks ett streck över och förträngdes. Många sådana gick sedermera förlorade. En av de mest hänsynslöst förträngda blev den store ortodoxe kyrkofadern Origenes, som gjorde berömliga insatser i att förena kristendomen med alla de grekiska filosofskolorna, så att dessa skulle få leva vidare inom kristna ramar. Origenes var exempelvis helt öppen för reinkarnationstanken (den pythagoreiska skolan), och han var långt ifrån ensam. För en sådan tolerans, universalism och mental öppenhet blev etablerandet av kristendomen som statsreligion och som stadfästa dogmer en lika stor katastrof som barbarinvasionerna blev det för hela Antikens civilisation.

Under första hälften av 1900-talet blev judendomen världens viktigaste religiösa fråga genom framför allt den religionens ohyggliga martyrium under andra världskriget. På samma sätt tror jag att idag buddhismen håller på att bli världens viktigaste religiösa kraft framför allt genom den tibetanska buddhismens anmärkningsvärda martyrium. Judarna uppmärksammades under andra världskriget, de fick sin stat efteråt, och världen har troget fortsatt hjälpa dem sedan dess. Tibetanerna berövades sitt land 1950, och ingen gjorde något åt saken fastän de vädjade hos FN. Först 1959, när Dalai Lama tvingades fly ur landet, började världen uppmärksamma Tibet, men fortfarande gjordes ingenting. Det enda som åstadkoms till tibetanernas försvar av betydelse var den Internationella Juristkommissionens undersökningar och rapporter 1960. Det enda övriga var Indiens beredande av plats för tibetanska flyktingar i Indien och en vag amerikansk hjälp till den numerärt mycket underlägsna motståndsrörelsen i Kham. För övrigt gjordes ingenting, och de få resenärer som Kina släppte in i Tibet efter 1959 var lydiga lakejer som Kina utnyttjade för sin egen ensidiga propaganda. Därigenom kunde Kina genomföra den outsägligt grymma Kulturrevolutionen i Tibet med förstörelse av 99,8% av alla Tibets religiösa byggnader och institutioner samt 85% av all tibetansk originallitteratur som följd utom mördandet av 1,2 miljoner tibetaner eller en femtedel av alla som fanns. Från 1959 till 1979 lämnade världen tibetanerna att försmäkta eller dö i sitt eget land för en främmande ockupationsmakts mördarhänder. Och de ytterst få som visste om det och som kunde informera världen om det släpptes inte fram, blev inte trodda, blev hånade eller tystades ner.

Den långa tidrymden (20 år, egentligen 30 eller rentav 45) gör tibetanernas lidande till i ett avseende en märkligare företeelse än judarnas lidanden 1933-45, som bara varade 12 år, eller åtminstone lika märklig. Fler judar mördades, men de var också ett större folk, som utmärkte sig i hela världen. Tibetanerna var ett litet folk som bara fanns i Tibet och som bara ville stanna där i sitt eget land för att få leva där i fred.

Ur teologisk synpunkt utgör därmed tibetanernas situation den intressantaste för något folk i världen idag. På något vis tror jag att tibetanerna har hela världens och framtidens öde i sin hand. Enligt min erfarenhet har de tänkt längre och djupare än något annat folk, och som exempel på vad de egentligen sysslar med kan jag belysa en aktuell diskussion som just nu är mycket på modet mellan höga lamor.

Man kan säga att den är direkt relaterad till Einsteins relativitetsteori, som ju också spekulerar i förskjutning och förändring av lagarna för den fjärde dimensionen tiden. Några lamor jag känner, som är djupt engagerade i världens öden och känner ansvar för den, är helt överens om att det är fullt möjligt att enbart med tankens kraft (som ju varken begränsas av tid eller rymd eller avstånd) åtgärda misstag i historien, alltså "resa" tillbaka i tiden, uppsöka exakta platser och tidpunkter för kritiska vändningar (exempelvis Sarajevomordet 1914 eller Hiroshimabombens fällning,) förändra det kritiska historiska skeendet till det bättre (ex. låta Hiroshimaplanet störta i havet) och sedan återvända till nutiden som om ingenting hade hänt. Världen skulle då se helt annorlunda ut, historien skulle vara skriven på ett annat sätt, hela det historiska

skeendet skulle vara ett annat, men man skulle vara lika litet förvånad som någon av de andra samtidigt levande mänskorna, som då skulle ha fått uppleva helt andra saker än skotten i Sarajevo 1914, Hiroshima- och Nagasakismällarna eller Kennedymordet.

Detta avfärdades naturligtvis kategoriskt av alla realister som rent önsketänkande och science fiction, men för tibetanerna är det fullt möjligt och absolut realistiskt.

Detta var nu en allmän översikt över det religiösa läget i världen nu i augusti 1995 femtio år efter det andra världskrigets avslutning från tibetansk synvinkel i Himalaya. Jag hoppas du och dina läsare ursäktar."

Fotnot. Den berömde fysikern Stephen Hawking i Cambridge hade i september en kommentar till den teoretiska möjligheten att "resa i tiden" och höll fullständigt med de tibetanska lamorna om att det var fullt praktiskt möjligt. Hans motståndare menar dock att hela resonemanget närmast liknar problemet med Akhilles och sköldpaddan med försprång, som Akhilles aldrig kan springa förbi, då sköldpaddan alltid måste hinna ett litet stycke vidare under den tid Akhilles tar igen det föregående försprånget – ett i teorin riktigt resonemang, som dock fungerar annorlunda i verkligheten. Dessa "realister" menar alltså att historiska skeenden alltid måste vara oåterkalleliga, vilket ökar betydelsen av det ohyggliga ansvaret i människans historiska agerande.

Kim har avslöjat en del om Johannes aktuellaste projekt: att noga kartlägga den kinesiska Gulag-arkipelagen med alla fångläger och uppgifter om antal interner och dödlighet i vart och ett. Den kinesiska Gulag-arkipelagen är troligen större än Stalins var 1953, då ju Kinas befolkning är fyra-fem gånger större än f.d. Sovjetunionens. En av de viktigaste insatserna i arbetet för en upplösning av Sovjetunionen var Alexander Solsjenitsyns noggranna dokumentation av hela den stalinistiska Gulag-arkipelagen, som i själva verket var Stalins värsta blotta: "Ta reda på hur fångarna i ett land har det, och du vet mera om det landet än dess egna ledare." (Dostojevskij).

Vi såg nyligen i en dokumentär hur tibetaner riskerade sina liv med att fly från förtrycket i Tibet till friheten i Indien över nepalesiska pass på över 6000 meter i snö och mördande oväder, och samtidigt visades autentiska dokumentära filmer från Lhasa under oroligheterna i slutet på 80-talet, då kinesiska militärer med batonger ursinnigt gav sig på vanliga mänskor som inte försvarade sig, ofta fem militärer mot en tibetan. Var har vi sett exakt sådana scener tidigare? Jo, i rekonstruerade scener från vardagslivet i ställen som Majdanek, Treblinka och Auschwitz.

Projektet att kartlägga Kinas Gulag kräver enorma resor över hela Kina under ständig livsfara. Johannes har erfarenhet och skulle kunna göra det, men det är också möjligt att andra gör det, ty många är intresserade, och ännu fler är medvetna om hur viktigt det är att det görs och det snarast. Mest intresserade av alla torde Amnesty International vara, och det är möjligt att det hela organiseras just därifrån.

Slut på Andra Delen.

Tredje delen

51.

Om Buddhismen

Buddhismen är egentligen inte någon religion utan snarare den yttersta filosofin. Religion har brukat definieras som "en övertygelse om en högre makt som råder över människans liv", vilket indikerar en tro på en eller flera gudar eller på "ödet". Just allt sådant är det som buddhismen radikalt tar avstånd ifrån. I stället hävdar den, att varje enskild människa själv är ansvarig för i princip hela universum och sina förbindelser därmed, vilket inbegriper förhållandet därtill och alla göranden och låtanden därmed. Buddhismen är i själva verket så vetenskaplig, att dess grundare från början rentav omöjliggör varje form av dogmatik, då han i stället ber sina lärjungar att inte ta något för givet, utan att undersöka allt, pröva allt och endast acceptera det som visar sig hålla efter undersökning och praktik. Var och en får pröva sig fram längs den rätta vägen själv och ensam ett steg i sänder.

Buddhismen har alltså ingen gud, och den som sist av alla är någon gud i buddhismen är Buddha själv, egentligen Siddhartha Gautama Sakyamuni Tathagata, vilka namn står för förnamn – efternamn – släktnamn – sanningssägaren. Detta sista namn Tathagata är alltså en titel och den enda titel karlen gav sig själv. Den betyder mera exakt: "den som säger sanningen, som andra har sagt sanningen, som den alltid kommer att sägas", eller alltså "den tidlösa sanningens sägare". Någon absolut exakt översättning av ordet kan inte ens åstadkommas på engelska.

Karlen, som föddes som hinduist i en kunglig kast, bröt alltså radikalt med hela hinduismen, alla dess gudar och hela dess kastsystem. Det enda han utvecklade i stället var läran om Karma, som närmast motsvaras av "Ödet"; men genom det asiatiska tagandet för givet av det här med reinkarnation eller själavandring får Karma eller "Ödet" en oändligt djupare mening. Vad Buddha konsekvent eftersträvade och fann var en total befrielse från allt oegentligt i livet – alla störande tankar, alla begär och lidanden och kort sagt allt ont. Det buddhistiska idealet är alltså att skaffa sig ett fullkomligt rent och klart sinne fritt från varje tänkbar form av begär, vilket innebär strängt celibat. Denna fullkomliga sinnesfrid har en högre status i buddhismen än all kunskap och utbildning i världen.

För att nå detta ideal måste man först och främst rensa upp i sitt Karma, det är alla onda undermedvetna minnen från det förflutna och då även från tidigare liv, som alltså kan vara hur många och belastade som helst. Denna process sker genom ett måttligt asketiskt leverne och meditation. Enligt Buddha kunde var och en endast göra detta själv och ensam.

Man kan alltså kalla buddhismen för en hög etisk moralfilosofi, som går längre än någon annan i ett konsekvent genomförande av den grekiske guden Apollons

uppmaning: "Känn dig själv!" eller: "Ha kunskap om dig själv!" En följd av detta bud kan tyckas vara en viss risk för egoism, vilken risk buddhismen dock eliminerar genom sitt stora kärleks- eller barmhärtighetsbud, vilket inbegriper förbud mot att döda djur; och genom etablerandet av fenomenet Bodhisattvas.

En Bodhisattva är en Buddha som nått Nirvana, dvs. fullkomlig frihet från Karmas belastningar, och som alltså inte behöver reinkarneras fler gånger, men som gör det ändå av rent medlidande med livet och mänskligheten, för att hjälpa dessa. Det råder delade meningar inom buddhismen om Buddha själv efter sin livsgärning lämnade Karma-cykeln för gott eller lät sig fortsätta inkarneras som Bodhisattva. Enligt Theravada-buddhismen, som är den äldsta skolan och den som är mest utvecklad i Ceylon, Burma och Thailand, som mest koncentrerar sig på buddhismen som lära, är det fullt möjligt och kanske rentav troligt att Buddha återkom med jämna eller ojämna mellanrum. Enligt Mahayana-buddhismen, "det stora hjulet", som är mera praktisk, som har en aktningsvärt demokratisk karaktär och som betonar barmhärtighets-principen i praktik, som är den skola som etablerat sig i Japan och Kina, kom Buddha aldrig mer tillbaka. Enligt dem hade han gjort sitt och var färdig. Det är naturligtvis mera positivt och frestande att tänka sig att han fortsatte som kronisk Bodhisattva. (En parallell i kristendomen: "Jag är med eder alla dagar intill tidens ände," Jesu berömda avskedsord i slutet av Mattheus-evangeliet, den mest typiska tänkbara manifestation av en riktig Bodhisattva.)

Det finns en tredje skola inom buddhismen som samtidigt är den senaste, kanske den märkligaste och definitivt den mest kontroversiella. Detta är den tantriska buddhismen i Tibet, som driver den buddhistiska meditationen till en så extrem spets, att de halsbrytande övningarna inbegriper personligt herravälde inte bara över den egna kroppen (så att man kan överleva en tibetansk vinter naken utomhus och ha det varmt och gott hela tiden) utan till och med över naturkrafter, (ex. upphävande av tyngdlagen, framkallandet av hagelstormar som i fallet Milarepa, fenomenet näst intill viktlös löpning beskrivet av ögonvittnet Alexandra David-Néel, etc,) och till och med över politiska världsskeenden, (ex. otroliga förutsägelser av otroliga världsomvälvningar som faktiskt inträffar.) Det kontroversiella med dessa extrema tantriska övningar är, ur vår synpunkt, att de utifrån sett bara kan karaktäriseras som super-ego-trippar med den fula betoningen av ego och egoism. I så extrema tantriska övningar tycker man att det inte kan finnas mycket kvar av den buddhistiska barmhärtigheten och hjälpsamheten. Typiskt för tantriskt skolade lamor är att de konsekvent avråder andra från att gå samma väg, helt enkelt emedan den är ytterst farlig och kräver ett buddhistiskt omdöme som inte är av denna världen. Ju högre upp man kommer, desto lättare är det att gå fel och ramla hela vägen ner till botten.

Buddha själv var emot sådana övningar. Vid ett tillfälle träffade han vid en flod en guru som ägnat fyrtio år åt konsten att lära sig gå på vattnet. Buddha beklagade honom och sade: "Fyrtio år har han kastat bort på denna fåfänga, när det hade varit mycket enklare för honom att anlita färjkarlen nedåt strömmen, som fört honom torrskodd över floden för en spottstyver!"

Buddhismen har alltså under 2500 år spritt sig över hela Asien och växer alltjämt, numera mest i västvärlden. För 1500 år sedan var den ännu dominerande över hela Centralasien ända fram till Persien och över hela Indien och stora delar av Indonesien; men islam körde bort den med våld, medan hinduismen återerövrade Indien. Hur kunde hinduismen, som buddhismen ersatt nästan universellt, återhämta sig och återvinna nästan all förlorad terräng?

Svaret på den frågan är trefaldigt: Indiens klimat, buddhismens sedliga stränghet med impopulärt krav på celibat, och hinduismens oemotståndliga sensualism. I längden föredrog indierna en sensuell religion framför en som var motsatsen, vilket mycket har med det varma ljuva klimatet i Indien att göra. Egentligen är det bara i Indiens bergstrakter som buddhismen har överlevt. Emellertid växer buddhismen nu även i Indien, den är där den starkast expanderande religionen, då alla Indiens miljoner kastlösa mer och mer söker sig till denna religion som ett bättre alternativ än ett liv som född utanför samhället och därmed automatiskt kroniskt utstött därifrån på livstid. Därmed är vi åter tillbaka vid Buddhas radikala och på sin tid unikt heroiska avståndstagande och personliga nedrivande av alla kast-, klass- och rasskillnader.

Det händer i Lhasa

En ung tibetan kastade två stenar mot beväpnad polis. En vice plutonledare frågade: "Borde vi klå upp honom?" Emedan stenarna träffade en vice bataljonkommendörs ben befallde denne: "Klå upp honom!" Därpå tog han med tre beväpnade poliser upp jakten på tibetanen som hade kastat stenarna. Tibetanen sprang hem till en vanlig tibetansk familj. De beväpnade poliserna slog in dörren och öppnade eld med k-pistar mot alla i huset. Alla sex medlemmarna av familjen dog, av vilka den yngsta var bara 11 år gammal. Men tibetanen som hade kastat stenarna klättrade över muren och sprang bort. De beväpnade poliserna sprang efter honom och sköt honom i benet med ett gevär. En av dem sprang sedan fram och använde sitt gevär till att slå tibetanen i huvudet. Av en olyckshändelse gav geväret då eld, och en beväpnad polis bakom honom träffades i nacken. Han dog genast. När vice plutonledaren såg denna polis dö slog han ursinnigt den tibetan, som kastat stenarna, i huvudet och slog ut hjärnan på honom. När poliserna slog ihjäl denne unge tibetan med sina gevär stod sex tibetaner i en annan familj i dörren till sitt hus ett stycke ifrån och ropade: "Mördare! Mördare!" Vice plutonledaren tog upp sin k-pist och öppnade eld mot dem. Alla i även denna familj dog.

Detta är exakt citerat från en kines som själv var med. Detta var inte under de svåra kravallerna i Lhasa på 50-talet utan så sent som i mars 1989. Samma kines rapporterade för Amnesty International om en massaker i Lhasa samma månad i vilken 256 tibetaner mördades.

Som synes är situationen i Lhasa något annorlunda mot fallet med de stenkastande palestinierna av Intifadan. Denna uppmärksammas av hela världen, och israelerna ger

sällan igen med samma mynt, medan ingen uppmärksammar vad kineserna gör med de folk som de förtrycker.

Till Dharamsala

Det kom ett meddelande på min telefonsvarare dagen innan jag skulle resa:

"Jag ringer vid midnatt svensk tid. Sudda ut meddelandet."

Rösten var Johannes, men jag visste inte varifrån han ringde. Min fjärde Indienresa var planerad sedan sommaren, och han var givetvis invigd i mina planer.

Han ringde exakt vid midnatt. "Res inte till Kashmir." Det var vad han ville säga. Jag hade planerat resan från Delhi upp till Jammu och Kashmir för att sedan besöka mera välkända ställen som Dharamsala, Rishikesh, Joshimath, Kausani och Almora, sedan ta tåget till Gorakhpur och därifrån ta bussen in till Nepal till Kathmandu och Pokhara, för att sedan fortsätta till Darjeeling, Kalimpong och Sikkim.

Det blir alltid bråk med Johannes om vart jag får åka och vart jag inte får åka. "Jag kan inte tala länge," sade han. "Du får bara inte fara till Kashmir."

"Varför?"

Svaret var typiskt för honom. "Du vet ju själv att det inte är klokt," nästan förebrående.

Naturligtvis var det inte klokt. En helt oskyldig norrman hade fått sitt huvud avskuret där uppe av vilda muslimer som tagit fyra andra naiva västerlänningar som gisslan. Alla visste att de hade sågat av huvudet på norrmannen. Ingen visste vad som hade hänt de fyra andra.

Jag kunde inte lova att inte besöka Kashmir. Jag lät det vara en öppen fråga.

Naturligtvis hade han rätt främst ur den synpunkten att ett besök där skulle stjäla mycket tid av min resa: det var 800 kilometer från Delhi till Srinagar, som jag hade tänkt tillryggalägga med buss under primitiva omständigheter.

Det uppstod även annat strul från början på resan. Jag bokade den redan i slutet av augusti. Först tio dagar före avresan meddelades det mig att Aeroflot hade lagt om sina rutter beroende på kriget i Afghanistan: de vågade inte längre flyga över Afghanistan nattetid. Detta lät ju dramatiskt och romantiskt tilltalande och acceptabelt. Rutten skulle i stället läggas från Moskva över Sharjah i Arabien och sedan fortsätta till Delhi. Detta skulle medföra en nödvändig övernattning i Moskva. Denna skulle Aeroflot bjuda på med hotell och allt, lovade min resebyrå, och jag svalde betet.

Söndag morgon steg jag upp klockan 8 för att lämna mitt hem klockan 9 och ta flyget 11.45. Emellertid fick jag på flygplatsen veta att det skulle gå först 14.25. Dessutom blev det sedan försenat "p.g.a. tekniska problem".

Klockan 9 på kvällen kom man fram till Moskva. Där fick man veta att Afghanistan-problemet var rena bluffen. Rutterna hade lagts om 15 september p.g.a. säsongskifte, och det var hela saken. Ville jag sova över på hotell i Moskva fick jag betala för det: 45 dollar.

Där satt man på Moskvas flygplats med en trevlig natt framför sig på hemska stolar i en typisk flygplatsmiljö till all lycka åtminstone inomhus. Det bjöds på middag med vatten, några grönsaker, litet bröd utan smör, och en skinnslamsa som krampaktigt skulle föreställa en liten fisk. Potatistärningar ingick också i begränsat antal. Middagen serverades utan kniv, varför man fick bena fisken med fingrarna. Fisken hade mera ben än kött. Då välsignade jag mitt förutseende att ta med mig rikligt med kakor och bananer från Göteborg för eventuella strapatser. På Landvetter hade jag dessutom köpt en Sherry och en Martini för 112 kronor. Även de kom väl till pass, men så ynklig var maten under denna dags ryska förhållanden att en liten fingerborg Martini var tillräckligt för att få allting att virvla.

Det blev en minnesvärd natt på Moskvas flygplats. Samtliga över natten kvarhållna passagerare valde att slagga på stationen, som fick karaktären av ett större tattarläger, där negrer och hinduer, indonesier och kineser, peruanska indianer och unga luffare från hela Europa snart låg i drivor omkring i hela restaurangen, som var flygplatsens enda någorlunda varma ställe. En gammal vän till mig dök upp på flygfältet: Franco, italienare bosatt i Göteborg, naturaliserad svensk, flitig resenär och entusiastisk Nepal-expert, som jag inte hade sett på 20 år ungefär. Nattens show stals emellertid av en del unga engelsmän, som gjorde hela natten till en fest. Vid femtiden på morgonen väcktes alla sjusovare bryskt av en städande gorilla, en typisk pensionerad och omskolad tyngdlyfterska, som engelsmännen prompt ville fotografera. Hon gjorde motstånd, men engelsmännen gav sig inte utan fotograferade henne ur alla tänkbara synvinklar, som om hon var en Marilyn Monroe: "Stå still och le lite, så vi får föreviga dig, din pompösa kossa!" Och förevigad blev hon, om än hon knappast gjorde sig ens på bild.

Alla vraken som då väcktes hade haft en ganska förskräcklig natt. De flesta hade sovit på det kalla hårda golvet. En finne, som slöt sig till oss, hade till välsignelse en uppblåsbar huvudkudde, som dock kollapsade. Några, som jag, valde att försöka sova på stolar, ställda tre i rad, med bruten eller åtminstone tillkroknad rygg som resultat, ty stolarna var buckliga. Men hopkrupen kunde man ändå i denna obekväma sits få några timmars sömn och drömma om värmen vid ett fritt Medelhavs blåa brusande vågor, medan dock engelsmännen föredrog att festa hela natten. De drack whisky direkt ur flaskan.

Följande dag fungerade flyget, och trots en mellanlandning i Sharjah vid Persiska Viken kom man sedan fram till Delhi till kvällen. Himlen var klar, och planet flög in över Delhi, som bjöd på ett häpnadsväckande skådespel. Denna vidsträckta oöverskådliga ljuspunktsstad där nere blixtrade och flammade överallt, som av miljoner plötsliga blixtar från jorden. När vi kom närmare såg vi även talrika fyrverkerier. Det var fest på gång i hela Delhi.

När man sedan med taxi åkte in till staden från flygplatsen hörde man också ljudet av bombkrevader överallt. Som fordon längs dessa pyrande gator, där fyrverkerier och smällare flammade i varje gathörn, var man ständigt i skottlinjen och beskrev nästan ett väldigt gatlopp, ty vägen var lång.

Vid busstationen var allting kaos. Den gängse bussen norrut mot Pathankot gick

inte på grund av festivalen. Moloken beredde jag mig på en trist hotellövernattning, när en gubbe menade att det gick en buss från perrong nummer 9. Han hade rätt. Jag köpte en biljett, satte mig i bussen och inväntade nöjd dess avresa. Gradvis blev den fullare, och när den skulle gå bjöd min sitskamrat mig på en kopp te. Då uppdagades det att min biljett inte gällde för just den bussen. Att betala två gånger för en enkel resa roade mig inte, så jag lämnade bussen och ställde mig att invänta en annan, som inte såg ut att komma.

Emellertid inväntade även en annan ung man från Kashmir samma buss som aldrig kom, och vi kom i trevligt samspråk med varandra. Det hela slutade med att han bjöd mig till sitt hem i Srinagar, och jag var i högsta grad lockad att acceptera. Samtidigt kom bussen, och vi tog plats bredvid varandra, så att vi kunde fortsätta samtalet.

Emellertid infann sig samma situation på denna buss: den biljett jag köpt gällde inte för just den bussen, och jag fick köpa ny biljett om jag ville sitta kvar. Det finns olika bussbolag som konkurrerar, och en biljett på en buss gäller inte på en annan fastän färdsträckan är den samma. Denna gång valde jag att lösa ny biljett, ty den var åtminstone billigare.

Naturligtvis kunde jag tyvärr inte acceptera min vän Selims inbjudan, hur frestande den än var. Johannes hade avrått mig, bara resan dit skulle stjäla två dagar av min indiska vistelse, och jag hade hela Garwhal och Nepal framför mig. Den norska gisslans öde, som fått huvudet avsågat, hade genljudit i hela världen, och ingen visste vad som hänt de andra fyra. De var helt enkelt försvunna och om levande troligen under ganska brydsamma omständigheter. Det var nästan varje västerlännings plikt att visa solidaritet med gisslan och inte resa till Kashmir. Vintern var redan på väg, och passen till Leh och Ladakh var redan stängda. Det var bättre att satsa på en Kashmirresa i mars-maj någon gång. Jag lovade dock Selim att återkomma, och det såg han fram emot.

Bussresan 400 kilometer norrut till Pathankot startade halv 11 på kvällen och nådde målet halv 9 på morgonen. Bussen var oavbrutet så full så att folk fick stå, minst tre man trängdes på varje bänk, och även om man inte riskerade att ramla om man somnade, då man av trängseln hölls i konstant upprätt ställning, så blev det inte mycket sömn.

På morgonen ägde en solförmörkelse rum medan jag satt på busstationen i Pathankot och väntade på nästa buss, men förgäves väntade jag på att få se den. Det skulle visa sig senare att jag dels tagit miste på tiden och att den dessutom bara var synlig 20 mil söder om Delhi. Även från Pathankot till Dharamsala var det svårt att finna en buss, och jag hade redan parkerat mig på en "kompromiss"-buss, som jag måste byta från på halva vägen, när rätt buss plötsligt uppenbarade sig. På den fanns det gott om plats, så där ramlade man ständigt omkull hela vägen, då det var omöjligt att värja sig mot sömnen. Detta erfor även åtskilliga andra passagerare, som rumlat om i Diwalifestivalen hela föregående natt och nu fortsatte rumlandet med att ramla och störta omkring sittande och sovande i högar i den våldsamt krängande bussen. I princip hade man nu överlevt två nätter utan sömn.

Hur överväldigande dessa strapatser än var var det ändå en oerhörd glädje att åter få vara i Indien. Festen i Delhi vid min ankomst var som ett särskilt personligt välkomnande, och med en gång när man kom ut ur flyget träffades man av de berusande exotiska indiska dofterna, som omedelbart förför en med sin mjuka ljuvhet, och som bara finns i Indien. Det var som att vara hemma igen, och i Dharamsala fick man till och med en säng att få sova i.

52.

Dharamsala

Dharamsala är kanske det ställe i Indien som kommer närmast Shangri La-idealet. Omgivningarna är i alla fall de mest idealiska med den ytterst kontemplativa miljön, den omedelbara närheten till de höga bergen, Dalai Lamas närvaro i samhället och den konsekventa, konstruktiva buddhismen överallt. Tibet är idag världens hårdast drabbade land, men i Dharamsala genom exiltibetanerna möter man kanske världens starkaste framtidstro och beslutsamhet.

Platsen är därför mycket populär för västerlänningar, som söker sig hit från alla delar av världen och i de mest olika tänkbara syften. Några av de intressantaste var här för sin hälsas skull. En mycket vacker tysk ung dam hade kommit hit för att genom tibetansk medicin och levnadsföring bota sin cancer, vilket än så länge medfört önskat resultat. Hon menade, att det viktigaste av allt var att radikalt förändra sitt sinne och sina attityder. Hennes teori var att alla cancersjukdomar härrörde från en människas attityd och känsla av att vara ett offer för livet i stället för en som behärskar sitt öde. En annan patient från Canada var här för att göra någonting åt sina dåliga lungor.

När vi var här med Arnold i februari var det fullständigt fel säsong med iskalla nätter och hela stället i reträtt. Nu var nätterna i sena oktober fortfarande varma, min rumstemperatur gick aldrig under 20 grader (utan uppvärmning), och stället kryllade av folk från hela världen. En vacker fransyska (Marie) hade flugit från Paris samtidigt som jag från Göteborg men kommit ännu billigare undan än jag med Aeroflot, då hon begagnat sig av ett rumänskt flygbolag med lika karnevalsaktig övernattning i Bukarest som jag haft i Moskva. Men mest överraskande var det att här träffa på ett sällskap italienare från Milano, som dominerade hela restaurangen Kailas med sin animerade konversation. Till slut kunde jag inte låta bli att gå fram och delta. De var mycket positivt överraskade av att här bli tilltalade av en främling på italienska. Det var en ensam ganska komediantaktig herre med tre vackra damer från Milano, och emedan han tydligen inte ville dela någon av dem med mig fann jag det säkrast att småningom lämna dem i fred.

Jag kom fram till Dharamsala klockan 3 på tisdag eftermiddag efter en 17 timmars resa med buss från Delhi (540 km), men onsdag morgon gick jag upp till Triund nära snögränsen 1000 meter ovanför McLeod Ganj, som är på 1850 meters höjd. Promenaden tog 2_ timmar upp och märkligt nog lika lång tid ner, då nedstigningen var mera

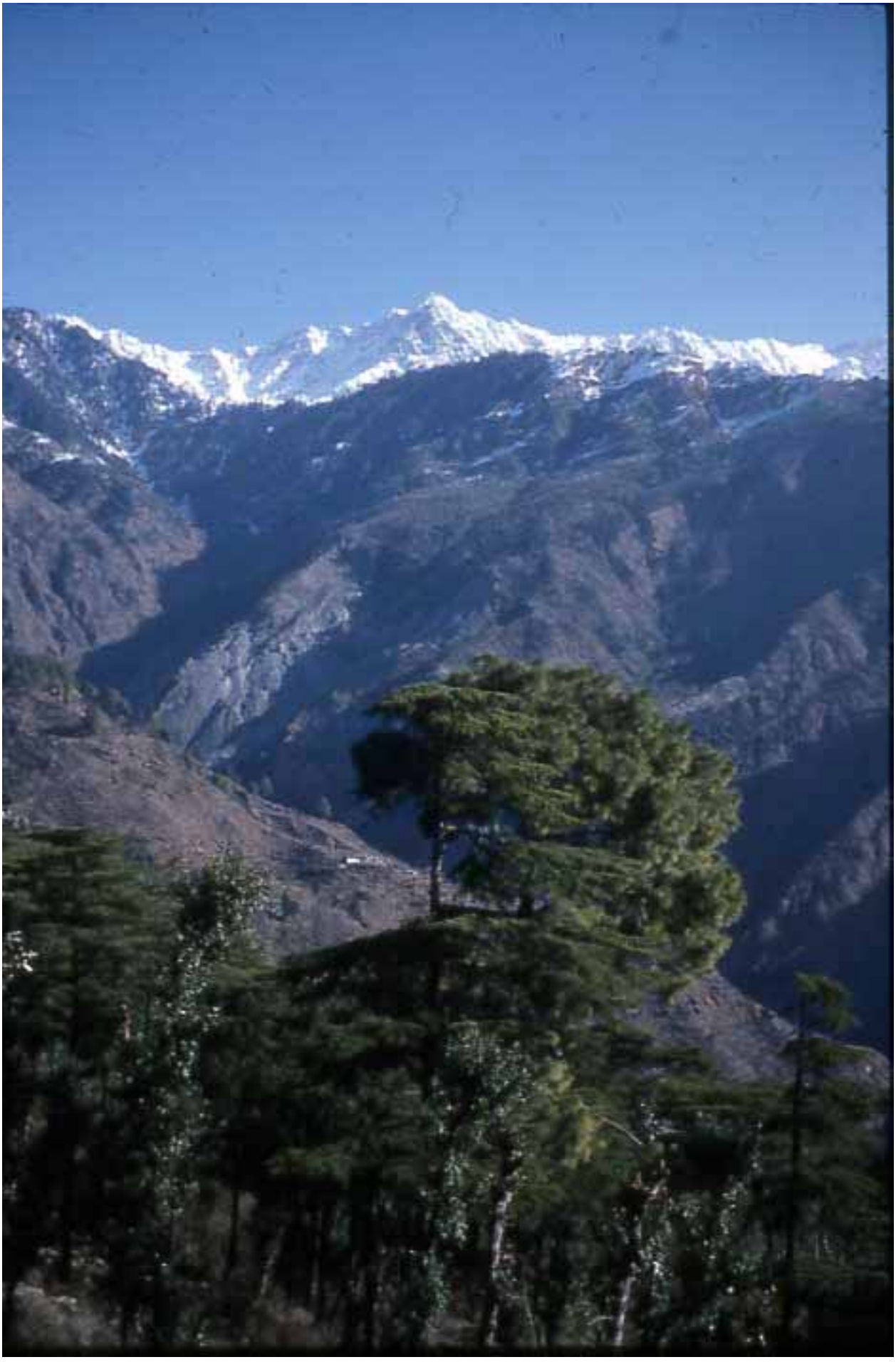

påfrestande för benen. Andra på väg upp till Triund, som man mötte på vägen ner, kunde man uppmuntra med den paradoxala sanningen, att "ju högre upp man kommer, desto mera tröttsamt blir det, varför det just därför blir desto angelägnare att fortsätta ännu högre upp." Den sentensen gäller hela livet.

Varje dag klockan 11 på morgonen förekom det intressanta föredrag på Biblioteket, som då hölls av någon hög lama. Föreläsningarna var mycket uppskattade, de hölls på engelska, och publiken, som då nästan bara bestod av västerlänningar, var mycket talrik. Föredragen, som varade en timme, kunde behandla de mest olika ämnen, som "hur man rår på sin lättja", enkla fundamentala levnadskonstregler, fundamental buddhism eller ren historia.

Tyvärr var inte min vän den svåråtkomliga damen hemma. Jag försökte knacka på hennes dörr flera gånger, men sista gången jag gick ner till Biblioteket, i närheten av var hon bor, var det redan kväll, hon borde ha varit hemma, och min buss skulle avgå 19.30. Hon var alltjämt inte hemma, så jag måste skriva ett litet meddelande på en serviett och lämna den i hennes brevlåda, så att hon åtminstone fick veta att hon varit eftersökt och ej endast av Dalai Lama.

Min sista måltid drabbade jag ånyo samman med italienarna från Milano, och de ville prompt veta vilken bok jag höll på att läsa där på restaurangen. Av alla böcker råkade det vara en bok om Caterina de' Medici, Frankrikes maktfullkomliga drottning på 1500-talet, damen bakom Bartolomeinattens massakrer, en florentinska. De var mycket imponerade. När vi skildes sade vi "Ciao ciao" som man brukar, och strax innan jag gick ut genom dörren sade också en tibetansk kvinna "Ciao ciao" till mig. Hon ville vara med. Den livliga italienska konversationen hade väckt tibetanernas munterhet och intresse.

Kort sagt, bara gott om Dharamsala, den idealiska viloplatsen och första anhalten i Indien, nyckeln till Himalaya och Tibet, det goda tibetanska hjärtats hemvist, den goda moralens och uppbyggliga optimismens kanske främsta ställe i världen.

Rapport från Öst-Turkestan ("Sinkiang")

Sedan Kina ockuperade landet 1949 har minst 250,000 av dess muslimska invånare dödats av kineserna. 300,000 har flytt över gränsen till Tadzjikistan, Kirgisistan eller Kazakhstan. Ytterligare 100,000 flyktingar finns i Turkiet. Uigurerna, ursprungsfolket i Öst-Turkestan, är ett med turkarna närbesläktat folk. Även i Öst-Turkestan, liksom i Tibet, har kineserna gjort allt för att utplåna den ursprungliga kulturen och sedan för turismens skull försökt återställa en tiondel av sin massiva förstörelse. Då Öst-Turkestan ligger lägre har kineserna här lyckats bättre med att översvämma landet med kinesisk invandring, och kineserna är nu i majoritet – 7 miljoner mot 3 miljoner uigurer. Ursprungsbefolkningen har alltså med våld och etnisk rensning förvandlats till en minoritet i sitt eget land, som kineserna huvudsakligen använder som provsprängningsområde för sina atombomber.

Namnet "Sinkiang" är kinesiska och betyder helt nedsättande "Nya Provinsen". Landet är en del av det väldiga Turkestan, turkarnas egentliga hemland, som även omfattar Turkmenistan, Uzbekhistan och en stor del av Kazakhstan.

"So Close to Heaven" , av Barbara Crossette

Detta är en nyutkommen bok, vars undertitel är "The Vanishing Buddhist Kingdoms of the Himalayas", alltså "Försvinnande buddhist-kungadömen i Himalaya". I en vemodig odyssé i Himalaya tar oss författarinnan med på besök i Bhutan, Tibet, Sikkim, Nepal och Ladakh. Mest dröjer hon kvar vid och skärskådar Bhutan, som är det enda av dessa länder där buddhismen fortfarande är intakt. Tibet har ockuperats av Kina som försökt utrota buddhismen där, Sikkim har uppslukats av Indien med en mass-immigration av hinduer som följd, och även nepaleser är i regel hinduister och har en så stor befolkningstillväxt att de redan har översvämmat Sikkim och hotar Bhutan med samma sak. I Nepal frodas buddhismen men är inte dominerande om den dock (liksom i Thailand) hotas av den inre fienden korruption och alltför stor rikedom, vilket är väsensfrämmande för buddhismen. I Ladakh, slutligen, är buddhismen tämligen intakt fortfarande, men där utgör det största hotet turismen och den ökande levnadsstandarden, så att den yngre generationen ger sig av därifrån, då det finns lättare och rikare ställen att bo på i världen. Ladakh är som en förlängning av Tibet västerut och lika ödsligt och ogästvänligt och svårt att göra sig ett leverne i. Exempelvis är varenda vattendroppe värd guld, då den delen av världen hotas av uttorkning.

Boken är mycket läsvärd och ger en tillfredsställande inblickar i dessa avlägsna bergstrakter, speciellt Bhutan, som författarinnan särskilt vill värna om, då det är det enda fortfarande intakta buddhistkungariket i Himalaya. För 1500 år sedan dominerade sådana vänliga idylliska kungariken inte bara hela Himalaya utan även hela Centralasien, Pamir och Afghanistan.

53.

Till Rishikesh

Bussen gick från Dharamsala 19.30 och var en direktbuss till Dehra Dun. Resan var på cirka 850 kilometer, och Dehra Dun nåddes enligt tidtabellen klockan 10.30 efter 15 timmar. Det var en vanlig indisk landsvägsbuss med hårda sitsar, inga bagagehyllor, tjockt med folk som stod i gången hela resan, och annat dylikt.

Med på denna bussresa var två mycket långhåriga insnöade flum-tyskar, som liksom jag skulle till Rishikesh. Det uppstod problem med dem under färden, ty de hade tagit två av platserna längst fram till vänster bredvid chauffören i besittning, som det var förbjudet att sova i, vilket förbud de envisades med att ständigt trotsa. De trodde att konduktören och chauffören bluffade när dessa ständigt förbjöd dem att

sova, fastän grälen och förmaningarna mot deras sovande ständigt upprepades med beundransvärt tålmodig tjatighet. Det var ingen bluff, utan det var förbjudet att sova på de platserna av den logiska anledningen, att om de somnade och ramlade av sitsen kunde de äventyra körningen genom att exempelvis blockera bromsen. De envisades med att fortsätta somna, och varje gång blev de väckta under samma förmaningar. Så förflöt deras hopplösa natt.

I Dehra Dun envisades de med att vilja ta långa drinkar och pausera, medan jag ville rycka med dem genast till Rishikesh, då jag visste att Dehra Dun inte var något drägligt ställe för sådana som vi. Det var här jag med Arnold begick vårt första misstag under februariresan, vilket kanske utlöste alla de andra. När vi kom till Dehra Dun tog vi in där på resans eländigaste hotell (Akash Deep) i stället för att omedelbart fortsätta till Mussoorie. Hade vi kommit till Mussoorie hade vi sluppit bli beroende av hotellet i Dehra Dun, vi hade kunnat ha desto trevligare desto längre i Mussoorie i stället, som kanske var vår gemensamma resas höjdpunkt, och Arnold hade kanske sluppit bli sjuk, och så vidare.

Som väl var fick jag loss de båda långhåriga insnöade flum-tyskarna, och den förhållandevis korta bussresan till Rishikesh (43 kilometer på 1_ timme) blev oförglömlig genom de äventyrliga flodkorsningarna. En bro var skadad och så bräcklig, att inga bussar och lastbilar släpptes över den, utan dessa fick i stället köra genom vattnet längs improviserade vägar och vadställen. Bussen körde genom hundratals små strömmar korsande hit och dit i en imponerande labyrint av improviserade vägar. För varje ny flodfåra som plöjdes igenom med gasen i botten skrek alla barnen i bussen av jublande förtjusning.

I Rishikesh visade jag de båda långhåriga insnöade flum-tyskarna mitt hotell där, the Tourist Rest House, världens kanske bästa hotell i norra Indien, som dessutom var billigt med ljuvlig trädgård och perfekt restaurang. Tyskarna tittade surmulet på ett rum och sade sedan att de också ville titta på andra hotell innan de bestämde sig. De försvann och kom inte tillbaka. Troligen ångrade de sig men hittade sedan inte vägen tillbaka. De skulle så småningom till blomsterfestivalen i Pushkar efter att ha flummat vid Ganges i några dagar.

Paradismiljön vid Rishikesh kan inte beskrivas. Den är helt enkelt fullkomlig, särskilt vid mitt hotell *par préférence* Rishilok eller the Tourist Guest House, tidigare the Tourist Bungalow, i stadens norra utkant på en liten höjd med en underbar trädgård och en förnämlig restaurangservice, som man kan njuta av i trädgården om det behagar. Där kan man slappna av och filosofera, duscha och sträcka ut sig och prata bort tiden med andra tacksamma västerlänningar.

Men mitt viktigaste göromål i Rishikesh var att söka upp min unge vän från senast, Harish, vilket inte var så lätt, då min hotellvärd bara visste att adressen låg utanför staden. I stekande middagssol gick jag ändå ut på jakt, frågade mig fram, gick för långt, övervägde att ge upp och råkade just då befinna mig på rätt gata, när jag för tredje gången frågade och gav saken en sista chans. Gatunumret var "28/4 lane 4", och varken gatunamn eller siffror var utsatta. Till slut såg jag dock nummer 29/2, varför jag dök in

där och frågade i ett telefonservicekontor. Mannen där tillkallade en annan man, som råkade komma förbi där just då, och som råkade vara – Harish egen fader.

Han tog mig genast hem till sig, och vi hade ett långt givande samtal tillsammans, varunder jag fick träffa hans underbart vackra fru, hans andra äldre son och hela släkten med hela vänskapskretsen. De ville prompt att jag skulle stanna på både lunch och middag, men jag avböjde lunchen och föreslog att jag skulle återkomma senare, när Harish kommit hem från skolan. Det var svårt att få dem att acceptera detta. De ville helst att jag skulle stanna där och inte lämna deras hus på minst två dagar.

Klockan halv 5 fick jag träffa Harish, när jag återkom punktligt på överenskommen tid. Han är tretton år och har en lektion i engelska varje dag i skolan, det är fem timmar i veckan. Just nu har han börjat studera "As You Like It", som han tycker är mycket svår. Han har även en engelsk antologi som lärobok med bara engelsk poesi.

Tre brev hade han skrivit till mig sedan jag senast tillskrivit honom, men han hade inte avsänt dem, då jag meddelat min förestående ankomst till Rishikesh. Vi hade en mycket angenäm afton tillsammans med hela familjen och hela vänkretsen, och där finns alltså en hel koloni av människor i Rishikesh som läser den engelskspråkiga upplagan av *Le Libre Penseur* med stort intresse.

Hans äldre bror körde mig hem på sin scooter, och då fick Harish följa med och titta på mitt rum med dess ringa inventarier. Harish har skött vår kontakt högst korrekt och exemplariskt och tar den mycket seriöst. Det egendomliga med honom är att han har ett egyptiskt utseende med lång haka och långt bakhuvud, vilket ingen annan i hans familj har. Det första intryck jag fick av honom, när han spontant tilltalade mig på gatan i Rishikesh i februari, var, att det här var en ung och begåvad prins. Hans far medgav att han är mycket intelligent.

Här har vi alltså en av mina indiska rötter: en direktkontakt i Rishikesh med både det ur-indiska och Indiens framtid. En intressantare förpliktelse kan man knappast ha.

De tre viktigaste böckerna om Tibet

Av de gamla klassikerna är väl de tre viktigaste Heinrich Harrers "Sju år i Tibet", Alexandra David-Néels "Bland mystiker och magiker i Tibet" samt Anagorika Govindas "De vita molnens väg". Alla tre handlar om tiden före 1950. Heinrich Harrer berättar direkt från det intakta Lhasa, Alexandra David-Néel berättar från hela östra Tibet, medan Anagorika berättar om hela västra Tibet. Dessa tre böcker är absolut omistliga för den begynnande tibetologen.

De tre viktigaste moderna böckerna om Tibet skulle vi vilja rekommendera såsom John Avedons "In Exile from the Land of Snows", en nästan episk och uttömmande skildring, som inte förtiger någonting om hela Tibets öde 1950-1979; som nummer två Michel Peissels "Les Chevaliers de Kham" om Tibets omfattande gerillakrig mot kineserna 1956-1974, som mest utgick från det östliga Kham, – hans bok är den enda omfattande dokumentationen av detta oändligt heroiska och tragiska gerillakrig under de mest omänskliga tänkbara omständigheter; och den tredje skulle vara den helt

dokumentära "Tibet – the Facts" utgiven i Dharamsala 1984, den tredje reviderade upplagan 1990 under Paul Ingrams redaktion. Här belyses framför allt Kina, dess tankesätt, meningen med dess politik, hur Kina fungerar, utom många andra faktorer, som inte står i några andra böcker. Den är ofullkomligt skriven, framför allt i dess interpunktion behöver mycket korrigeras och förtydligas, men den är fullständigt äkta. Förhoppningsvis skall man väl snart kunna få tag på den även i Sverige och inte bara i Dharamsala och England.

Fotnot. Michel Peissel reser fortfarande omkring och upptäckte i höstas i nordöstra Tibets okända utmarker bland annat en hittills helt okänd hästras; så mycket är ännu att vänta av denna Tibetpionjär kanske framom alla andra.

54.

Joshimath och Badrinath

Bussen gick klockan 4 på morgonen i nattmörkret från Rishikesh till Joshimath. Resan tog tio timmar inklusive en tepaus i Rudraprayag och en lunchpaus i Piplikot. Tio timmar för en sådan resa (25 mil) längs enfiliga slingerbults- och serpentinvägar är otroligt snabbt. Jag hade turen att få en skicklig chaufför, som satsade allt på den första etappen, innan solen gick upp, och tog det lugnast den sista och svåraste.

Jag återfann mitt gamla hotell i Joshimath vid världens ände vid foten av Indiens högsta Himalayatoppar, en indisk gudsförgäten Klondykehåla; men den trevlige unge man, som tog så väl hand om mig här senast, fanns inte kvar. Rumspriset var 75 rupier inklusive toalett och (kallvattens-)dusch, men jag fick inleda min rumsvistelse med att städa upp efter föregångaren, en viss Julio Orán från Argentina, som bl.a. missuppfattat den indiska toaletten och satt sig på huk med skorna på på toalettsitsen i stället för på emaljkransen. Jag fick även skura alla hans efterlämnade hinkar.

När mörkret faller på i Joshimath sätter alla samtidigt på strömmen, och då går alltid alla säkringar över hela staden. Detta är typiskt för alla samhällen med elektricitet i Himalaya. Klockan tio på kvällen, när de flesta gått och lagt sig, kommer strömmen tillbaka överallt, när ingen har användning för den.

Eftersom jag kom så tidigt fram till Joshimath redan klockan 14 kunde jag genast satsa på linbanan upp till Auli, Indiens längsta linbana på 8 km. Emellertid infann sig en mängd problem. Linbanan gick inte om det inte fanns ett minimum av egentligen 15 men minst 11 passagerare, och jag var ensam. Ingen annan hade intresse av linbanan. Moloken gick jag därifrån och mötte då på väg upp ett sällskap av indiska turister från Goa, gamla och unga, som råkade vara just 11 till antalet. Så långt hade jag tur, och vi kunde köpa biljetter. Goaturisterna skulle emellertid stanna i Auli, och linbanan kunde inte ta mig ensam ner. Följaktligen köpte jag en full biljett för att åka upp, som gällde upp och ner men för mig bara upp, och en stollift ner, (Auli är Indiens enda ort för skidsport,) för sammanlagt 200 rupier. 150 var för kabinen upp och 50 för stolliften ner.

När jag kom upp till toppen (2740 m.ö.h.) fanns det ingen stollift ner – den gick inte. Linbanemästarna hade lurat mig, och jag fick vandra ner 20 kilometer. Emellertid fanns det diverse genvägar som gjorde promenaden värd besväret, men oturen slog till igen: på ett sådant enastående ställe med svindlande utsikt över alla Indiens högsta Himalayatoppar tog min kamerafilm hastigt slut, och de finaste bilderna blev aldrig tagna. På vägen mötte jag bland annat en koloni langurer, de gråvita aporna med svarta ansikten, men min film var då hopplöst slut.

Nästa dag hade jag vikt för en utflykt till Badrinath, tillsammans med Kedarnath och Gangotri ett av hinduismens främsta pilgrimsmål till Ganges olika källor. Badrinath var emellertid särskilt intressant. Det hade varma källor, det hade varit buddhistiskt, och det låg på 3100 meters höjd vid foten av glaciärerna från Kamet, Indiens näst högsta berg beläget på den tibetanska gränsen.

Dessutom hade jag tur. Vägen var alltjämt öppen, och det gick regelbundet bussar dit. Vid mitt lilla billiga hotell Marwari mötte jag två engelsmän som också tänkt sig till Badrinath, de enda västerlänningarna i trakten utom jag. De skulle åka dit i en privat bil men först till den andra porten klockan 9, medan jag tänkt ta bussen till den första klockan 6.30. Emellertid visste min hotellvärd att berätta, att det inte skulle finnas några bussar tillgängliga nästa dag till den första porten utan först till den andra klockan 9.

Detta egendomliga portsystem måste förklaras. Vägen till Badrinath är nästan inte ens enfilig, och för att trafiken ändå ska flyta dit utan olyckor har de infört systemet med att indela trafiken i omgångar. Dessa omgångar startar samtidigt från Joshimath

och Badrinath klockan 6.30, 9, 11.30, 14 och 16 och möts alltså alltid på halva vägen. Just där ligger det ett litet samhälle där man kan hämta sig, dricka te och ta det lugnt, tills alla fordon samlats och bommarna öppnas åt båda hållen. Militärer övervakar och kontrollerar det hela, då det är så nära den tibetanska gränsen, och olyckor inträffar nästan aldrig.

En nackdel med detta system är att man inte kan stanna på vägen och fotografera. Trafiken måste flyta jämnt om den skall fungera. Man får i stället chansa på att fotografera från bilfönstret i krökar eller när fordonet saktar ner. Har man tur får någon motorstopp och blockerar hela vägen just på ett lämpligt ställe för fotografering.

Engelsmännen visste var jag bodde, och på kvällen kom den äldre av dem förbi och knackade på och berättade, att de i alla fall skulle satsa på den första porten på morgonen och erbjöd mig att följa med i deras bil. Jag blev överlycklig och tackade genast ja. Klockan 6 skulle jag infinna mig på morgonen i deras hotell.

Vi hade sedan en mycket angenäm dag tillsammans. Det var far och son från Hampshire som var ute och reste under två veckor i Indien för att besöka intressanta och heliga platser. De hade upplevt den totala solförmörkelsen från Fatehpur Sikri utanför Agra klockan 8.33 den 24 oktober indisk tid, (jag hade då suttit på bussen till Pathankot och sedan inväntat eklipsen i väntan på Dharamsalabussen men blivit besviken då ingenting hänt klockan 10.06, då jag beräknat fel tidpunkt,) och hela Agra hade då lämnat staden för att uppleva solförmörkelsen (100% nästan en hel minut) från

Fatehpur Sikri, kullen med monumentalbyggnader fyra mil söder om Agra.

Fadern var i datorbranschen och såg ut som en pigg 60-åring med helt snövitt hår. Han chockerade mig med att berätta att han bara var 43, alltså yngre än jag, medan han trott mig vara omkring 30. (Min ålder tycks bereda mig och andra ständigt nya överraskningar. I Rishikesh hos Harishs familj talade jag till fadern som till en betydligt äldre och mognare man än jag själv, och så var han bara 38 år!)

Vi hade tur som kom till Badrinath så tidigt. Vi lämnade detta pittoreska pilgrimsmål till den tredje porten 11.30, och just då började bergen i norr höljas i mörka hotfulla moln. Dessa följde oss hack i häl på vägen ner, medan vi såg de höga majestätiska bergen bakom oss insvepas i tjocka ödesdigra moln och försvinna.

Badrinath är intressant för sitt läge och sina varma källor, men orten tycks leva på bara sina pilgrimer, och som samhälle är det ganska intetsägande. Folket där lever under ständigt hot mot sina liv genom den oupphörliga lavin- och jordskredsfaran året runt. När vi lämnade Badrinath bakom oss var det som om hela världen bakom oss bergtogs och uppslukades av denna överväldigande faras verklighet.

Vi skildes sedan i Joshimath. Far och son ville ta linbanan upp till Auli en gång till, där de redan varit en gång, och jag hade lust att följa med dem men betänkte mig inför faran av de moln som nu även nalkades från söder. De skulle sedan fortsätta till Rudraprayag, där det var farligt att gå utomhus efter mörkrets inbrott på grund av herrelösa leoparder och elefanter, medan jag skulle fortsätta mot Kausani och Almora åt ett annat håll.

Jag fick anledning att glädja mig över att jag ej begivit mig upp till Auli än en gång, ty på eftermiddagen började det regna, helt i trots mot säsongens väderordning. Detta regn kommer dock att göra gott, ty monsunen kom för sent i år. Torkperioden varade en och en halv månad längre än vanligt, och i stället fick Indien slåss med en och en halv månads skogsbränder över hela norra Indien, tills regnet äntligen bröt ut, som sedan blev för kortvarigt. Må det regna. Indien behöver regn.

Några slutliga hemtrevligheter med mitt hotellrum i Joshimath: då rummet trots toalettrum med vattenklosett och dusch saknade handdukar, hade de flesta rumsgästerna påtagligt torkat händerna på gardinerna. Detta är vanligt bland fattiga hotellgäster i billiga hotell. Till slut blir det svårt att finna något ställe kvar på gardinerna att torka sig på som inte redan är svarta. Gardinerna får hänga i evighet.

Den indiska populärmusiken är ganska enerverande med sina monotona melodier ackompagnerade av en hel orkester av bara olika slaginstrument medan den kvinnliga sångrösten är evigt samma jamande gnäll. Intill mitt hotell hade ett etablissemang tydligen en kasettbandspelare som spelade samma kasettband om och om igen hela dagarna. Det var bara det att bandspelaren gick för fort, som när man spelar 33-varvs skivor på 45-varvs hastighet. Den indiska popmusiken sålunda uppvarvad gör ett obeskrivligt intryck. De jamande katterna (primadonnorna) blir i stället till frenetiskt pipande möss, och det hela ger intryck av en skenande cirkusmusik anförd av Piff och Puff hysteriskt dirigerande med sina röster. Hinduerna märker ingen skillnad från den rätta varvshastigheten, eller de har blivit vana.

Som sagt var, jag fick städa upp efter min företrädare på rummet, som inte ens hade spolat efter sig på toaletten. Värre var det dock med fönstret, som hade gått sönder, vars enda ruta hade ersatts med utspänt tidningspapper. Stängde man antingen toalettdörren eller rumsdörren eller öppnade någon av dem för häftigt blåste tidningspappret ut eller in, och man fick spänna fast det på nytt, om man inte ville ha Himalayiskt tvärdrag. Ändå var det tunna tidningspapprets effektivitet mot draget tvivelaktig.

Detta som illustration till livet i det indiska Himalayas yttersta utposter.

Om Hinduismen

Dess märkligaste karaktärsdrag är förknippat med dess grundläggande mysterium. Problemet och mysteriet med hinduismen är att den är omöjlig att datera. Enligt dess egna traditioner går dess ursprung tillbaka i tiden mellan 3,000, 30,000 eller 300,000 år. Det första de europeiska forskarna försökte gå till botten med i sin första kontakt med hinduismen var uppgiften att datera dess ursprung. De har aldrig lyckats.

En smula hopp började gry när de förhistoriska indiska civilisationerna kring Indus började uppdagas och Harappa började utforskas av arkeologerna. Dessa ruiner av en tidig högkultur har kunnat dateras till cirka 3000 år före vår tideräkning. Emellertid sökte man här förgäves efter något spår till den tidigaste indiska litteraturen. På denna punkt blev man inte klokare utan bara mera konfunderad.

Den indiska Veda-litteraturen, som är helt och hållet religiös och grunden för hela hinduismen, har alltså tydligen konsekvent från början ställt sig utanför tiden. Den går inte att datera, den är helt utan historiska anknytningar, den vill inte ha något med den timliga historiska verkligheten att göra, den är en total utböling från hela denna värld från början till slut. Detta gör den unik. Alla andra världsreligioner är hårt bundna till en historisk verklighet och till exakta dateringar. Hinduismen är det stora lysande undantaget.

Nästa stora problem beträffande hinduismen är huruvida den är monoteistisk eller polyteistisk. Även detta problem är olösligt, ty hinduismen är båda delarna. Den slår alla andra polyteistiska religioners rekord med att ha inte mindre än 33 miljoner gudar, men alla dessa otaliga gudar är samtidigt bara olika facetter av en och samma universella gudomlighet.

Emellertid kan man på denna punkt åtminstone *försöka* bringa någon ordning i myllret. I de äldsta Veda-skrifterna är de olika gudarna ganska jämförbara med både gudapersonligheterna i den grekiska och i den nordiska mytologin. Här är det viktigt att minnas att hinduerna är ett lika indo-europeiskt folk som grekerna och nordborna, och det finns klara direkta släktskap mellan sanskrit, grekiska och latin som språk. Men den äldsta indiska mytologin är under ständig omformning och utveckling medan den tillkommer. Under uppkomsten av de fyra olika delarna av Veda-litteraturen transformeras gudapersonligheterna, så att exempelvis Indra och Rudya ganska snart försvinner, medan det uppstår ett slags treenighet under namnen Brahma, Vishnu och

Shiva. Brahma är då skaparen, Vishnu upprätthållaren och Shiva förstöraren. Shivas hustru heter Kali, dödens gudinna, som brukar avbildas med en halvmeter lång blodig tunga hängande utanför munnen, till hennes ära ägde *suttees* rum (offrandet av änkor) och bildades Thug-sekten (en sekt av strypare, som lär ha mördat någon miljon oskyldiga bara för mördandets skull till Kalis ära, tills engelsmännen satte stopp för det c:a 1830). Hon är speciellt populär i Calcutta, och hon är vanligen den stora stötestenen med hinduismen, om dock hennes make Shiva borde vara det lika mycket. Dessa båda gudomligheter står för det för andra religioner så främmande och stötande inslaget av öppet demonstrativ erotik i hinduismen.

Den store ordningsmannen i indisk mytologi är typiskt nog en odaterbar diktare i förhistorisk tid, ännu diffusare än Homeros, som utför ett slags gigantiskt redigeringsarbete av hela Veda-litteraturen och dessutom skriver eposet Mahabharata, världens största episka dikt, med mer än 100 000 verser. (Som jämförelse kan nämnas att Iliaden och Odysséen tillsammans "bara" har 27 781 verser.) Nu kan man tycka, att Mahabharata inte håller homerisk standard alltigenom, men då måste man också erkänna, att Bhagavad-Gita, som ingår i Mahabharata, dock är en av världslitteraturens allra förnämaste kvalitetsskrifter. Gandhi fann en större tröst i Bhagavad-Gita än i hela Nya Testamentet, och det är inte han den enda västerländskt skolade man som har funnit. Många som ställts frågan om vilken bok de skulle ta med sig till en öde ö om de bara fick ta en, har tveklöst nämnt Bhagavad-Gita.

Denne store redaktör av Veda-litteraturen heter Vyasadeva, och även om man inte vet ens ungefär när han levde – (valhänta västerländska försök har velat placera honom i tiden före Alexander den Store och Chandragupta, men den tiden är lång –) så vet man precis *var* han var verksam. Han rörde sig i trakterna norr om Delhi ungefär mellan floden Beas och gränsen till Nepal, där många av de geografiska namnen i hans epos återfinns ännu idag. Kuruksetra, scenen för Bhagavad-Gita, ligger exempelvis halvvägs mellan Delhi och Simla.

I och med Bhagavad-Gita träder en ny gudomlighet i hinduismen fram i första rummet som i viss mån ersätter alla tidigare, nämligen Krishna. På sätt och vis påminner han om Kristusfiguren, ty han är en gud som tar sin boning i mänsklig gestalt och har många typiska allmänmänskliga drag att uppvisa. Samtidigt menar brahminerna, den högsta kasten och klassen i det indiska samhället, att Krishna bara är en reinkarnation av Vishnu, vilket de senare menar att Buddha också är.

Därmed måste vi närmare skärskåda den gudomliga gestalt som kallas Vishnu. För många hinduer är han den samme som Brahma medan han aldrig förväxlas med Shiva. Vishnu är ett konstruktivt gudaväsen, både skapare och underhållare av allt skapat; inget ont eller destruktivt finns däri utan endast skapande och konstruktiva krafter. Att både Krishna och Buddha anses vara inkarnationer av Vishnu ger Vishnu en oförneklig status i hinduismen av ett slags högsta universell gudomlighet och ett enbart gott gudomligt ideal.

Vi har tidigare berört Buddhas reformation, hans radikala nedrivning av alla skrankor mellan raser och kaster och hur hans nya religionsform i mer än tusen år kom

att dominera Indien och Asien från Afghanistan till Indonesien och Japan. Den som sedan pånyttfödde hinduismen var en reformator vid namn Shankara, som besegrade buddhismen med att återupprätta Shiva. Hinduismen i dess förbuddhistiska, folkliga och primitiva form hade aldrig försvunnit helt från Indien, och med att tilltala just sådana känslor och instinkter hos hinduerna som personifierades av den dubiösa, delvis destruktiva och klart uttalat erotiska Shiva, lyckades den unge Shankara genomföra en oemotståndlig renässans för hinduismen i hela Indien – han dog bara 32 år gammal år 820.

Två märkliga pånyttfödelser för hinduismen har skett också i modern tid och det genom européer. Madame Blavatsky fattade ett sådant intresse för hinduismen mot slutet av 1800-talet att hon grundade sin rörelse Teosoferna direkt på hinduismen. Den andre store europeiske upptäckaren av hinduismen var författaren, musikexperten och nobelpristagaren Romain Rolland, som predikade hinduism för hela Europa särskilt under 20-talet och blev hinduist själv.

Ramakrishna, Vivekananda och Rabindranath Tagore är andra namn som måste nämnas i samband med hinduismens moderna livskraft liksom Mahatma Gandhi.

Dock har hinduismens oemotståndliga livskraft och explosiva konstruktiva dynamik i våra dagar lett fram till något av en teologisk kris, som också inbegriper buddhismen. Detta problem har uppkommit genom befolkningsexplosionen. Det har alltid ansetts såsom självklart inom dessa religioner, att livet endast kan förlösas och nå fullkomlighet genom människan. Idag framstår människan plötsligt som ett monster värre än djuren, då hon ödelägger planeten genom miljöförstöring och djurutrotning. Plötsligt börjar ledande hinduer därför anse djur som högre stående varelser än människan, då djuren mer och mer blir martyrer för människan. Detta är ett tilltagande teologiskt dilemma för alla religioner som omfattar reinkarnationstanken, då människan genom sin okontrollerbara förökning håller på att förlora sin egenart och sin status genom en sorts lavinartad homeopatisk förtunning, som innebär en livsfara för allt liv, som därigenom då framstår som mera värdefullt än människans. För hinduerna är denna tid Kalis onda och självdestruktiva tid.

Till slut ett klargörande av det stora hinduiska misstaget. Namnet är fel från början. Floden Indus hette ursprungligen Sindus, liksom öknen Sind fortfarande har sitt korrekta namn kvar. Perserna missuppfattade namnet och kallade floden Indus och folket för indier efter floden, medan andra i stället för ett *s* satte ett *h* framför, så att folket fick heta hinduer. Det lär vara svårt att ändra på det nu, även om man kan försöka, liksom mr Thackeray i Bombay försöker ändra på stadens namn till Mumbay, som det kanske har hetat ursprungligen. Kärt barn har många namn.

Walther Eidlitz: "Livets mening och mål i indisk tankevärld"

Denne österrikiske forskare är kanske den västerlänning som trängt djupast in i det indiska tankeuniversum. Han är helt på det klara med, att det är omöjligt att tränga in i den indiska filosofin med den västerländska som utgångsläge. Det indiska är ett helt

annat sätt att tänka, som man måste acceptera på dess egna villkor eller finna sig hopplöst utestängd ifrån. Det går inte att analysera Bhagavad-Gita, Upanishaderna och Bhagavatam utgående från platonisk logik, aristoteliskt snusförnuft eller vetenskaplig systematik. Antingen tar man indisk filosofi för vad den är eller så fattar man den inte.

Eidlitz har trängt så djupt in i den indiska tankevärlden att man genom honom förstår att hinduism och buddhism båda går ut på exakt samma sak. Buddhismen har endast rationaliserat bort allt gudaspekulerande och därmed kanske i viss mån kastat ut barnet med badvattnet, då det gudomliga centralbegreppet därmed gått förlorat. Men metodiken, ändamålet, praktiken, tankeövningen, disciplinen – allt är gemensamt för båda religionerna utom den gudomliga centralgestalten.

Det som Eidlitz är mest imponerad av i indisk religion är den muntliga traditionen. De äldsta hinduiska skrifterna skrevs aldrig ner när de kom till utan bevarades endast muntligt årtusende efter årtusende. Först i modern historisk tid (efter vår tideräknings början) blev de nerskrivna. Det muntliga ordets tradition, makt och ställning var därmed i Indien på en högre nivå än någonsin i Grekland eller Israel. Där blev snabbt det skrivna ordet viktigare än den muntliga traditionen, men i Indien är ännu idag den muntliga traditionen helt intakt och en konst av högre intellektuell status än konsten att skriva. Det är memoreringskonsten som har det högsta anseendet. Vem som helst kan skriva, men att kunna hela Mahabharata, världens största epos, eller Bhagavatam på tolv böcker om sammanlagt 18,000 strofer, utantill, är betydligt mera avancerat.

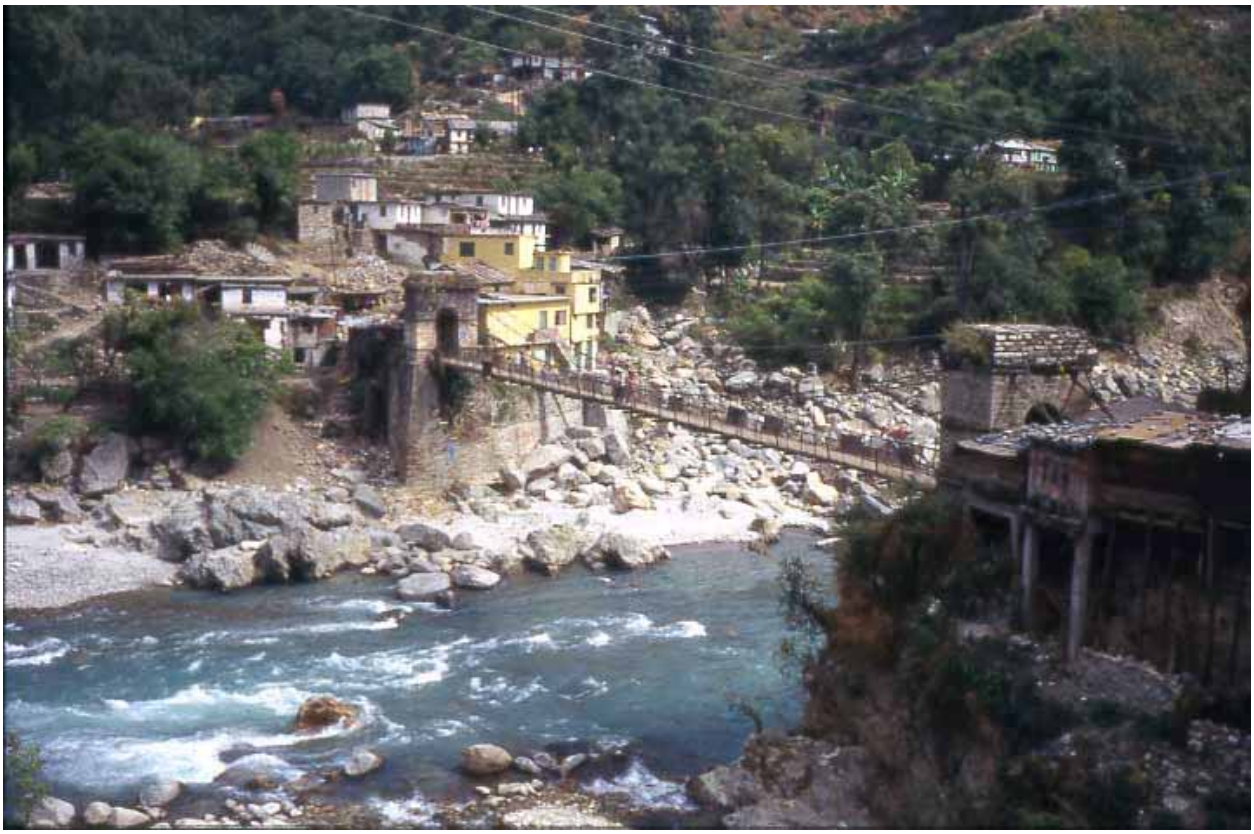

55.

Den långa vägen till Kausani

Besöket i Badrinath, en av Indiens absolut mest avlägsna utposter mot Tibet, måste betecknas som en höjdpunkt. Blotta resan dit över fallfärdiga enfiliga tillfälliga broar, över vilka bara ett fordon fick fara åt gången, varunder hela bron skakade och gungade som i Jules Vernes Medicine Bow-incident (i "Jorden runt på 80 dagar", tågbron i Klippiga Bergen som rasade efter överfarten,) tre stycken sådana över raviner och forsar, och med tvånget att hålla absolut jämn takt med trafiken – saktade man ner blev man genast ilsket påtutad av hela karavanen bakom – gjorde turen unik i sitt slag. Mina båda engelsmän i baksätet utvecklade en teknik att fotografera ändå – på en serpentinväg kunde den som satt till vänster fotografera tills en hårnålskurva till höger kom, då han kvickt slängde över kameran till den andre, som då kunde fotografera på sin sida, tills en ny hårnålskurva kom, och kameran bytte ägare igen. Manövrerna krävde en viss precision av brittiskt mått.

En liten komisk episod tilldrog sig på min vandring ner från Auli efter att jag mött langurernas koloni. Dessa slängde föremål på mig och jagade bort mig så eftertryckligt, att jag nästan väntade mig att få träffa fler spontana djur på vägen. Plötsligt prasslade det i buskarna. "Här har man kanske chansen att få se en riktig glasögonorm eller kungskobra!" tänkte jag och stannade. Ljudet återkom. Jag smög mig bakom en klippa, klättrade upp en bit och kikade försiktigt över kanten. Vad fick jag se där i buskarna? En kvinna! Och bakom mig dök hennes man upp och såg bister ut. Han väntade sig ingen förklaring utan såg ut att ämna skrida till handling genast. Då var det jag som försvann kvickt i buskarna utan att ens försöka förklara mig.

Den långa vägen till Kausani var inte längre än 20 mil, men det tilldrog sig en del på vägen. Bussen startade från Joshimath klockan 6 på morgonen. Ingen stjärna syntes, utan tvärtom regnade det fortfarande. Bussen blev snart proppfull, och jag hade blivit tillsagd att byta till en annan buss i Karanprayag. Om denna andra buss skulle komma kunde ingen garantera. Däremot hade min biljettförsäljare i Joshimath ställt det i utsikt för mig att det kunde uppstå problem på vägen.

Den andra bussen kom och försäkrade en obruten resa till Kausani, vartill jag köpte en biljett och pustade ut. Men det hade regnat. Vägen var ännu smalare och sämre än den till Badrinath, och det gick hela tiden uppför. Från var jag satt kunde jag se att hastighetsmätaren aldrig översteg 30 kilometer i timmen utan snarare höll sig mellan 15 och 20. Snart övergick vägen till att få en allmän lervällings något lösare konsistens. Farliga vattendrag korsades, men bussen klarade alla vadställen. Till slut kom man fram till en lastbil som stod stilla framför oss. Framför den stod det en lång rad andra lastbilar, bussar och jeepar. Ännu längre bort kunde man se de första i raden av lastbilar, bussar och jeepar som stod vända med nosen mot oss. Blickarna sökte sig då till vad som fanns emellan. Där låg en lastbil en halvmeter ner i dyn och hade tydligen råkat ut för ett litet jordskred, som inte gjorde saken lättare. Vid lastbilen stretade ett

antal nergyttjade personer uppgivet med något. Ett femtiotal personer från de båda köerna stod runt omkring på behörigt avstånd och tittade på.

Det var bara att ta upp en bok och läsa för att få tiden att gå. En del andra passagerare tog det ännu lugnare och låg med munnarna upp och snarkade på vid gavel. De var tydligen vana vid sådant.

Men proppen löste sig, och vi kunde fortsätta. Klockan halv tre kom vi fram till resans lunchställe, och då återstod ännu halva resan. När lunchen var över bad mig busschauffören stiga ur och sätta mig i en överfull jeep i stället. Där satt redan den enda övriga i sällskapet som skulle till Kausani, en äldre gentleman. Ytterst obekvämt med benen uppdragna under hakan och med allt bagaget tillknycklat till oigenkännlighet fick man sitta där och trängas tillsammans med tio andra i en stinkande rykande sardinburk. Man såg ingenting av utsikterna. Det var värre än någon bussresa.

Två mil från målet stannade jeepen och gick inte längre. Vi som skulle vidare fick hoppas på att det skulle komma en annan jeep. Det kunde ta dagar. Stället var en obeskrivlig håla där ingen talade engelska och alla skyltar var på hindi. Den hette Garur eller något sådant och låg halvvägs mellan Baijnath (berömt för sina ashrams och sitt vackra läge) och Kausani. Varning emellertid för detta hål mitt emellan! Till slut hittade vi en villig taxichaufför, men han vägrade köra oss om han inte fick minst 7 passagerare – vi var fyra. Det hjälpte inte att jag erbjöd mig att betala mera. Till slut satte han dock knotande i gång med sex passagerare, när en annan konkurrerande jeep dök upp.

Klockan 17 kom vi fram till Kausani efter 11 timmars färd och bara 195 kilometer – det var alltså inte ens 20 kilometer i timmen. Emellertid var därmed sagan inte slut. Min medpassagerare från Karanprayag, den gamle gentlemannen, måste ännu fortsätta 5 mil till Almora, och nu var det skymning. Han förklarade, att bussen vägrat fullfölja resan på grund av förseningen. Det gick inga bussar till eller från Kausani efter klockan 3. Så nu var det hopplöst för honom att komma fram.

Emellertid lyckade jag hjälpa honom. Jag kände genast igen en god vän från mitt förra besök i Kausani, och han lyckades uppbringa en frivillig taxi. Överlycklig fortsatte den gamle till Almora med dagen räddad.

Det var egentligen min gode vän som först kände igen mig. Han påminde mig om att jag då lovat bo hos honom i hans hotell. Jag bad honom visa mig dit, och det var alldeles förträffligt till det facila priset av 50 rupier per natt. Sålunda blev man mer än översvallande väl mottagen med varm famn och härd efter resans hittills svåraste strapatsdag.

Mer än detta varma välkomnande betydde dock upplevelsen av att bara få komma upp till Kausani. Luften där är så mirakulöst välgörande. Där finns flera ashram, och ett av dem har ett tempel enkom tillägnat Mahatma Gandhi med bilder och porträtt från hela hans liv. (Med sådana öron måste han ha haft en exceptionellt god hörsel!) Detta tempel och ashram ligger på toppen av samhället, varifrån man har en av Indiens mest storslagna utsikter över hela Garwhal och 300 kilometer av dess högsta toppar som uppradade bredvid varandra. Vädret verkade nu också att vara på bättringsvägen, redan vid Karanprayag hade solen börjat titta fram, så låt oss hoppas på morgondagen!

Jim Corbetts tigrar

Detta är en klassisk ungdomsbok som heter "Människoätare i Kumaon". Jim Corbett var jägare i norra Indien under 20- och 30-talet och hade ett slags funktion av viltövervakare och skogvaktare. Då han förstod sig så bra på tigrar och leoparder anlitades han ofta när det gällde att åtgärda gamla tigrar som åt för många människor. Hans bok handlar om hans egna erfarenheter av just sådana tigrar. Somliga av dem kunde komma undan med att döda omkring 500 människor innan Corbett lyckades spåra upp dem och åtgärda dem. Det var på den tiden då man ännu inte behövde skydda tigrar mot människor med att fridlysa dem bara för att rasen över huvud taget skulle överleva, vilket är svårt nog för dagens få återstående tigrar att göra ändå.

Det intressantaste med Corbetts bok är hans tigerpsykologi. Han känner verkligen sina djur och förstår hur de tänker. Egentligen är de inte alls farliga. En tiger anfaller aldrig en människa om den inte själv är skadad. Han berättar om en liten pojke som vandrade tämligen obeväpnad genom djungeln mitt i natten. När han tittade upp över en buske en dag såg han en tiger slinka ut ur snåret på andra sidan. Tigern stannade bara ett ögonblick och vände sig om mot pojken med ett uttryck i ansiktet, som sade tydligare än ord: "Nej, men se tjänare på dej, vad i all världen gör du här?" och då den inget svar fick vände den sig om igen och lunkade iväg mycket långsamt utan att vända sig om en enda gång.

Tigrar jagar bara på dagen, och leoparder jagar bara på natten. Om man vandrar ensam i djungeln på natten är det således leoparder man kan ha skäl att vara rädd för – absolut inte tigrar.

Kausani och Almora

Det var oemotståndligt att stanna två nätter i Kausani i Kumaon. Den första morgonen var vädret inte det bästa men dock på bättringsvägen, varför jag beslöt att ge Kausanis berömda utsikt en extra chans, och det lönade sig. Den andra november var morgonhimlen kristallklar, och det enda moln som syntes på hela himlen var litet snömoln som vid soluppgången blåste ifrån Nanda Devis högsta topp.

Detta otroliga skådespel att från Kausani kunna se alla Himalayas högsta toppar i Indien från Kedarnath längst i väster längs Chaukhamba, Neelkanth, Nanda Chunti, Trisul, Devisthan, Nanda Kot, Nanda Devi och Pindari ända till bergen mot Nepals gräns är en så svindlande upplevelse, att det kanske rentav överträffar intrycket av Kanjenjunga från Sikkim och Darjeeling. De berg i detta massiv som man inte kan se från Kausani är endast Kamet, Hathi Parwat och Dunagiri, som skyms av Nanda Chunti och Trisul, som av dessa berg är de Kausani närmast belägna (50 kilometer). Till Nanda Devi är det 80 kilometer, och till Kedarnath och topparna mot Nepal är det omkring 120. Allt detta, som omspänner drygt 20 mil, ser man från en enda punkt!

Ytterligare förgylldes tillvaron i Kausani av närvaron av Chris från Sussex, en van Himalayavandrare, som just tog igen sig på mitt hotell inför nästa dust med 7000-

meters-topparna. Han hade varit i de flesta av de vackraste ställena i Garwhal och kände hela landet väl. Han var en öppen bok för alla som behövde expertisråd angående att vandra i Garwhal. Han skulle nu vandra i sju-åtta veckor, sedan fira jul och nyår i Bangkok, sedan fortsätta till Nya Zeeland för att arbeta där i några månader för att sedan återkomma till Indien för nya fjällvandringar. Han försökte organisera sitt liv så att han jämt kunde resa omkring och samtidigt få betalt för det. Hans utseende var ganska härjat efter många års tydliga strapatser, men hans sätt var det mjukaste och mest sympatiska tänkbara. Jag kunde tänka mig att han var den idealiska reskamraten på tuffa fjällvandringar. Han hade gärna haft mig med på några, men tyvärr var mitt program redan fullt.

Kausani har gamla traditioner som pilgrimsmål med flera ashram, och Mahatma Gandhi själv vallfärdade hit, vilket förklarar förekomsten av ett omfattande Gandhi-Ashram, som utgör centrum av det lilla samhället. Det bästa hotellet heter Prashant och ligger högst upp närmast ashramet. Priserna där ligger från 35 till 100 rupier och inkluderar tillgång till varmvatten och dusch. Innehavaren själv är intimt förknippad med någon hög helig guru i Indien, om det dock inte var Gandhi själv.

Nära Kausani ligger Binsar, som en tandläkare från Bombay rekommenderade mig, varifrån man enligt Chris har en ännu bättre utsikt än från Kausani. Hur är detta möjligt? Detta ställe och andra, som Jageshwar och Dwali, får vänta till en annan gång.

Mohandas Gandhi var Indiens landsfader, arkitekten bakom Indiens självständighet från engelsmännen, som han arbetat på i mer än 20 år, dyrkad av alla hinduer och betraktad som helig, när han ett halvt år efter självständigheten vid en ålder av 78 år blev mördad under en offentlig aftongudstjänst med tre skott av en hindu. Och den hindun var inte ensam. I veckor hade en grupp på åtta personer planerat att mörda den gamle mannen. Det var ett i högsta grad överlagt mord genomfört av etablerade samhällsmedlemmar som tänkt noga igenom det hela hur länge som helst. Mannen, som till slut tog själva mordet på sig, blev avrättad som mördare, medan nästan alla hans medbrottslingar fick lindriga straff eller frikändes. Mördarens bror övergav aldrig sin tro på att mördaren hade gjort rätt och såg det som sin plikt att ständigt rättfärdiga mordet inför eftervärlden.

I väst har man tenderat att betrakta mordet på Gandhi som ett vettlöst terroristdåd, men så enkelt var det inte.

Vem var då Gandhi? Var han verkligen en helig man, eller var han den politiske narr, som Churchill mest betraktade honom som?

Problemet har sina rötter i 1800-talet. En av Gandhis tre läromästare var Leo Tolstoj, och de hann korrespondera innan Leo Tolstoj gick ur tiden 1910. Tolstoj hade två lärjungar av världsformat: Lenin och Gandhi. Tolstoj hade en passion för att blanda sig i politik och försökte till och med läxa upp tsaren, men hans politiska inblandningar var vanligen lika dilettantiska som olyckliga. Emellertid var Gandhi och Lenin två lärjungar som passade perfekt in i hans personliga önsketänkanden.

Tolstojs passion för politik går tillbaka till 1855, när han deltog i Krimkriget och dokumenterade belägringen av Sevastopol. Hans brev om ryssarnas nederlag mot engelsmännen skälver av indignation och vrede. Ett latent hat mot den brittiska nationens maktställning kan spåras till dessa upplevelser och blommar sedan ut ganska flagrant i hans ålderdoms stridskrifter mot imperialismen. I "Uppståndelse" blir han nästan partisk för kommunisterna, som kräver tsarens avrättning; och hans klavertramp in i den ortodoxa kyrkan, som han brännmärker för att den stödjer tsaren, skaffar honom en bannlysning från den ortodoxa kyrkan, som kallar honom Antikrist och en falsk profet.

I Lenin får Tolstoj den perfekta allierade mot tsaren och kyrkan, och i Gandhi får han den perfekta allierade mot det förhatliga brittiska imperiet. När Tolstoj dör, för Lenin och Gandhi hans anda och verk vidare: idén om total pacifism, passivism och total motståndslöshet mot allt förtryck, för Gandhi vidare från Tolstoj.

14 augusti 1947 kröns Gandhis politiska livsverk med Indiens äntliga självständighet, som i praktiken betyder slutet för det brittiska imperiet. Man skulle kunna tro att därmed Gandhis alla problem var över, och att han från den dagen skulle kunna vila på sina lagrar. I stället är det där som Gandhis värsta problem börjar. Självständigheten blir i själva verket en katastrof för Indien på grund av delningen av Punjab och Bengalen mellan Indien och Pakistan. Den som genomdrev denna delning

var en enda man: Mohammed Ali Djinna, de indiska muslimernas ledare, en egendomlig sammansättning av självmotsägelser, muslimernas allsmäktige ledare som själv varken var religiös eller någonsin satte sin fot i en moské, ett dödssjukt vrak som levde på whisky och cigaretter, och som bara levde för sin vision av ett Pakistan och sin vilja att genomföra det. För att kunna genomföra sin vilja såg han till att hemligheten om att han var en döende man i tuberkulos aldrig kom ut. Hade hans kolleger på indiskt och brittiskt håll fått veta att han, den ende som krävde Indiens delning, var döende, hade de aldrig gått med på vare sig den artificiella statsbildningen Pakistan eller någon delning av Indien. Varken den siste vicekonungen earl Mountbatten eller någon annan indisk eller brittisk ansvarig ville ha någon delning av Indien; och hårdast av alla emot det var Gandhi, som anade den kommande Punjabkatastrofen. Gandhi var troligen den enda som verkligen kunde ha stoppat delningen, men när saken kom till kritan lät han ändå delningen ske. Sedan kom katastrofen med cirka 500,000 hinduer och muslimer massakrerade i Punjab av varandra, hinduer slaktade av muslimer i Pakistan och muslimer slaktade av hinduer på den indiska sidan. Detta var motivet till varför Poona-gruppen beslöt att mörda Gandhi: de ansåg att det var hans fel.

Självständigheten med dess laviner för att inte säga syndafloder av massakrer medförde ett sådant kaos, att Indiens förste premiärminister Nehru gick till Mountbatten och bönade om att han skulle återta befälet över Indien, vilket Mountbatten tillfälligt gjorde, tills det värsta var över. Det värsta var inte över förrän även Gandhi hade mördats den 30 januari 1948. Först efter det blev det varaktig civil fred i Indien och Pakistan.

Gandhi tvivlade ofta själv på att han gjorde vad som var rätt. Hans berömda späkningar var inte bara ett raffinerat sätt att genom utpressning få igenom sin politiska vilja utan också ett uppriktigt självplågeri för att rannsaka sig själv. Och i allmänhet visade det sig att han hade haft rätt. Han fick alltid igenom sin politiska vilja, och det kanske enda moment där hans vilja inte räckte till var i frågan om delningen av Indien. För att avvärja delningen föreslog han att Djinna skulle få all makten i Indien, vilket naturligtvis Nehru, Patel och Kongresspartiet aldrig kunde gå med på. Genom att självständigheten måste innebära delning blev denna självständighet, Gandhis livsverk, som en bumerang, som slog mycket hårdare tillbaka mot Indien och främst mot Gandhi själv än mot engelsmännen, som var helt oskyldiga.

Naturligtvis var Gandhi en helig man och en oerhörd personlighet. Men rent politiskt var han tyvärr också en narr, då en politiker, som i hela sitt liv arbetar för sitt lands självständighet och sedan får se denna självständighet förverkligas till ackompagnemanget av inbördeskrig och massakrer på 500,000 av sina landsmän, inte kan betraktas som en lycklig eller framgångsrik politiker, i synnerhet inte om detta självständighets-trauma sedan dessutom inbegriper mordet på honom själv.

Anledningen till att det fanns ett särskilt Gandhi-ashram i Kausani var, att Gandhi där hade tillbringat några år med att skriva sina memoarer. Hela Kausani är som ett minne av Gandhi, där hans personlighet genomsyrar hela denna för meditation och eftertanke sällsynt idealiska plats: inget stort monument, bara ett enkelt

Gandhimuseum och för övrigt även bara den enklaste anspråkslöshet, som troligen Gandhi själv helst hade velat ha det. Må det fortsätta så.

Resan till Almora var förhållandevis lätt och bara på 52 kilometer (drygt två timmar). Vid detta kära återseende med denna trivsamma lilla stad, som efter Kausani och Badrinath med andra Klondykehålor var som en plötslig metropol, tog jag in på hotell Kailas, det enda hotell i Almora som det verkligen är värt att bo på. Det är från 1885 och pyttelitet men utomordentligt pittoreskt och trivsamt. Värden har en gästbok där gästerna får skriva vad de vill, och det var bara att instämma i deras spontana superlativer. Värden, en gammal hindu, är ett underbart original, som för 50 år sedan gjorde en pilgrimsresa till Kailas, hans livs äventyr. Över hans lilla portierdisk hänger ett imponerande fotografi av det heliga berget. Han mindes mycket väl den gamle legendariske Swami Pravananda och var förvånad över att jag kände till honom. Han förelade den mycket intressanta möjligheten, att man kunde inlämna en petition till den indiska regeringen om att få göra en pilgrimsresa till Kailas den hinduiska vägen och få den bejakad. 100 pilgrimer tillåts göra denna resa varje år, och man måste inte alls vara hindu, allt enligt min gamle vän Shyamlal Hiralal Shah, eller kort och gott Mr Shah, som skämde bort en mer än man förtjänade med god mat och hinkvis med obegränsade mängder te.

Även min gamle vän från hotell Ambassador, som varit så hjälpsam senast när Arnold och jag desperat jagade varandra över bergen mellan Almora och Pithoragar, hälsade jag genast på, och han kände genast igen mig. Vårt samtal blev livligt och ihållande, och han var mycket intresserad av att om möjligt hjälpa Arnold och mig med hans tröjprojekt i Darjeeling – eller andra intressanta affärsprojekt. Han trodde Nepal skulle vara intressantare och lättare än Darjeeling. Vi får se. Jag skickade genast ett kort hem till Arnold om de troliga tendenserna och premisserna i detta eventuella affärsföretag. Vår vän med hotell Ambassador har god erfarenhet av att göra sådana affärer i Bombay, där han dock blev lurad, fick gå i bankrutt och i exil till Almora, där han dock tycks klara sig förhållandevis bra med sin lilla rörelse och sitt primitiva hotell. Han är åtminstone en perfekt informationskälla, då han noggrant genom engelskspråkiga medier och tidningar följer med i allt vad som händer både i Indien och runt om i världen. Han kan inte förlåta Frankrike för att det spränger atombomber, och han kan inte förlåta Amerika för att det militärt understödjer Pakistan, som understödjer oroligheterna i Kashmir.

56.

Naini Tal

Det bästa med Almora var just detta kära återseende med en gammal vän, den bästa sortens hindu, helt ärlig, rättfram och öppenhjärtlig och dessutom intelligent och vaken som få. Jämför honom med holländaren som bodde på mitt hotell, en hinduistisk freak-flummare, troligen självpensionerad hippie efter alltför många trippar.

Bussresan till Naini Tal var svår men slutade desto lyckligare, då man kom fram till detta unika indiska paradis i form av en liten stad uppförd runtom en liten sjö, som i Englands Lake District, eller ännu snarare, som vid de italienska sjöarna. Staden ligger på 2000 meters höjd, och om man i gryningen vandrar upp till China Peak, den högsta punkten som syns från staden (2611 meter) har man därifrån en utsikt som i klart väder överträffar både Kausani och Auli. Där uppe i en liten hydda bor Alam alldeles ensam, men vid niotiden på morgonen får han sällskap av några vänner från staden, som kommer upp för att göra affärer med turister nerifrån genom att erbjuda dem te och chips med annat. Dessa hans vänner är där bara för geschäft, men det lönar sig att gå upp i gryningen eller skymningen när Alam är där ensam. Man får gärna stanna hos honom över natten, och han lagar riktigt god mat. Han har ett mycket enkelt och naturligt sätt men är något av en filosof, och hans gästbok är fullklottrad av besökares från hela världen anteckningar om hans gästfrihet, hans goda sätt och mat och intressanta konversationer. Jag lovade att hälsa på honom igen nästa år, då allt lutar mot att det måste bli fem veckor i Indien.

På vägen ner från detta höga ställe inträffade en *force majeure* som hade kunnat sluta riktigt illa. Det händer ofta när man är ute och vandrar i Indien att man helt plötsligt och genast måste göra toalett. Det hände på vägen ner från China Peak där stigen ringlade sig längs ett krön och där det därför var närmast omöjligt att diskret smyga sig undan i ett lämpligt buskage, då något sådant inte fanns tillgängligt. En nödlösning var

av nöden. Ett litet stycke längre ner kunde man smyga sig över på andra sidan kammen och där under ett litet träd med grenar uträtta förrättningen; men man var ändå synlig. Knappt hade jag hukat mig, så kom det förstås upp för stigen ett ansenligt antal unga kvittrande damer, som var mycket muntra och käcka till mods av det vackra morgonvädrets lovande prospekt. Det var bara att huka sig djupare ner, hålla sig förstenad med hela sin exponerade underkropp och hoppas på att inte bli upptäckt. Det lyckades, men det var förbålt nära ögon. Det finns knappast någon mera penibel situation än att bli upptäckt och överraskad av en kvinna (i det här fallet flera) mitt i.

Ett mycket ungt och trevligt engelskt par råkade befinna sig i Naini Tal samtidigt som jag. De var från Yorkshire, och vi stötte ihop gång på gång, så det var omöjligt att inte bli vänner. De var på resa i Indien per scooter, som de inköpt i Delhi, och hade redan avverkat fem veckor, däribland ett antal dagar i Dharamsala. De visste inte mycket om den tibetanska frågan, och jag kunde bereda dem nöjet att öppna denna värld för dem genom min tidning på engelska och adresser. De studerade miljökrisen runtom i världen och hade länge varit i Indonesien och rentav lärt sig indonesiska, medan hindi var svårare.

Det högsta vitsordet i Naini Tal måste jag dock ge mitt hotell. Tillsammans med en ung Naini Talare, som följt med mig ända från Almora, en mycket skygg och vänlig ung man som lärt sig tyska av en tysk turist, sökte vi vid ankomsten förgäves efter ett lämpligt hotell, men det var hopplöst: alla hotell var lyxhotell med TV på varje rum, då

Naini Tals standard är hög. Till slut skildes jag från min hjälpare och fann på egen hand ett Y.M.C.A. högst upp efter en av världens tröttsammaste trappor med 142 halvmeterhöga trappsteg. Där fann jag äntligen rum utan TV, det var billigt, och värden (med hela sin familj) var älskvärdheten och hjälpsamheten själv. Han lagade åt mig vad jag än ville ha, bjöd på te alla tider på dygnet och värmde varmvatten åt mig i ämbaren när jag så behövde. Då detta Y.M.C.A, en sorts turistvandrarhem, låg högt ovanför staden precis över mitten av sjön hade man dessutom god utsikt över allt och nära till allt. Det personliga bemötandet betydde emellertid mest. Bara därför stannade jag två nätter i stället för en och utnyttjade den extra dagen till vila och till att äta upp mig: det är absolut nödvändigt att man äter ordentligt i Indien. Så fort man sjunker ihop till lägre vikt än normalt minimum blir man mera utsatt och mottaglig för infektioner, förkylningar och annat, som kan bli svårt att bli av med. Den första varningssignalen är om man börjar frysa om nätterna. Den andra varningssignalen är om man börjar hosta. Om man inte genast lyckas eliminera dessa symptom är det klippt, och konvalescensen hemma (i Europa) blir lång.

En intressant sak med Naini Tal är, att där utom ett antal kristna kyrkor (bl.a. en katolsk med dagliga gudstjänster och en metodistisk) även finns ett buddhistiskt kloster (uppåt den nordöstra sluttningen) och en väl tilltagen moské (i nordvästra utkanten), som gör väldigt mycket väsen av sig under bönetimmarna över hela dalen, utom den dominerande hinduismens alla små manifestationer. Här finns alltså på en liten yta i en liten stad alla de fyra största världsreligionerna väl representerade utan att störa varandra, medan man alltså endast saknar en synagoga. Men det kanske finns det också.

Min bästa restaurang var "Negi" vid basaren, där både servicen och maten var förträffliga. I "Paradise" fick man vänta en timme på maten, medan flera andra lockande ställen var svindyra. Egentligen var det bara mitt Y.M.C.A. som höll måttet. Mina engelska vänner bodde emellertid för samma pris på "Prashant", som finns allmänt litet varstans över Indien, och som alltid tycks hålla en både hygglig och billig standard.

Utom den religiösa pluralismen har Naini Tal också ett imponerande utbud sportmöjligheter. Utom idealiska vandringar och en linbana upp till en förnämlig utsiktspunkt har Naini Tal också roddbåtar till uthyrning, som man kan snurra runt omkring sjön med, och man kan även hyra hästar för att med dem bege sig ut på oförglömliga rid- och naturupplevelser runtomkring uppåt kullarna. Ridvägarna lär vara oklanderliga, och det kan knappast finnas bättre omgivningar för dristiga ryttare.

Den långa vägen till Darjeeling

Den extra vilodagen i Naini Tal visade sig ha varit befogad, ty den etapp som följde ställde allting på sin spets. Vägen från Naini Tal ner till järnvägsstationen Kathgodam vid Haldwani är bred och underbar, och denna järnvägsstation är också en av de bäst skötta i Indien och är dessutom billig – te kostar 1 rupie, och kaffet är inte dyrare än téet. Emellertid fick jag kanske just delvis därför till min middag en liten kanna kaffe i

stället för te. För mig gjorde det detsamma, men jag hade inte druckit kaffe på så länge, att detta inmundigande verkade som rena drogen, och hela mitt system kom i uppror.

Följderna visade sig på tåget. Det gick an fram till Barauni i nordöstra Bihar, där jag skulle byta till Nordostexpressen mot Siliguri, men denna gång i Barauni hade jag inte samma tur som jag haft med Arnold senast, då det tåg vi skulle byta till stod färdigt parkerat vid perrongen när vi kom fram. Denna gång var det 5 timmar försenat, och att spendera 5 timmar mitt i natten på ett ställe som Baraunis järnvägsstation är inte det allra mest upplyftande man kan råka ut för.

Detta ställe är bara en järnvägsstation och ingenting annat, men denna järnvägsstation är jättelik. Hindustans järnvägslinjer drabbar där samman i en korsväg som också inbegriper alla nordöstra Indiens tåg. När jag kom fram var tydligen alla tåg för dagen 5 timmar försenade, ty perrongerna var packade av tiotusentals mänskor som för det mesta liggande väntade på sina tåg.

Det är omöjligt att få klart besked på en indisk järnvägsstation, och där finns i regel ingenting som indikerar vilka tåg som går när eller från vilken perrong. Väntar man på ett försenat tåg är det bara att passa på alla som kommer och hålla sig framme när de kommer. Har man tur kommer man av en slump på rätt tåg till sist.

Järnvägsknutpunkten Barauni är dessutom förvirrande genom att de tåg som ska västerut löper ut mot öster, och vice versa. Kommer man på rätt tåg förbryllas man sedan av att det verkar gå åt fel håll. Om man ska till Gwahati (i Assam) är det därför lättare att komma på ett tåg till Delhi än till Gwahati.

Till detta kom oordningen i mitt kroppssystem. Det fanns visserligen allmän latrin på stationen, eller egentligen två, ty den andra var för damer; men latrinen hade inget ljus, och det var natt. Det var kanske bäst att man inte såg hur den såg ut. Men med tarmsystemet i bakvänd ordning och i uppror dessutom var det ganska brydsamt att finna ett torrt ställe i latrinen att sätta ner sitt medhavda bagage på och att använda sig av medhavt toalettpapper med någon framgång. Enda sättet att göra toalett på med systemet i krig mot en själv är att befria sig från samtliga ben- och underkläder i förväg, och var ska man sedan placera dem i en mörklagd genomsumpig allmän latrin?

Klockan fem på morgonen kom tåget, och det var i alla fall rätt tåg. Någon sömn blev det naturligtvis inte av under rådande omständigheter, och någon mat hade man inte fått på hela dagen, då Kathgodam-tåget via Lucknow och Gorakhpur inte har någon sådan service. Ej heller fick man någon filt på det nya tåget, då uppassaren sov; men man överlevde.

Det tog sedan hela dagen för tåget att komma fram till Siliguri i konsekvent snigelfart. Emellertid dök det till slut upp några misstänkta små molnpuffar längst bort mot horisonten. "Kan det vara bergen?" frågade man sig hoppfullt och vågade nästan inte tro det. Emellertid var jag såpass intresserad att jag gick ut ur vagnen och ställde mig på den guppande livsfarliga övergången till nästa vagn; och där låg mot norr hela Kanjenjunga i sitt mest fullkomliga majestät utbrett i hela sin härlighet och generöst synligt från hela slätten – avståndet torde ha varit 100 kilometer. Bara den synen, det välkomnandet, var värt hela resan.

I Siliguri blev man väl omhändertagen och skickligt rickshaw-cyklad direkt till en väntande jeep, som förde en direkt upp till Darjeeling. Emellertid hade tåget varit 5_ timmar försenat, så det kom fram först klockan 15. Från Siliguri till Darjeeling är det 80 kilometer, och det blev mörkt i dalarna redan klockan fem. Aldrig tidigare hade jag kommit så sent fram till Siliguri, och den långa färden upp för kullarna blev som en kapplöpning med mörkret, där mörkret måste segra. Emellertid var skymningsbelysningen magnifik, vädret var alldeles klart, och så fort solen gick ner gick fullmånen upp. Jag hade kommit fram till Darjeeling just i tid för att hinna uppleva fullmånen, och detta faktum plus det klara vädret lovade allt gott inför en soluppgång vid Tiger Hill följande gryning.

Emellertid hade resan från Naini Tal varat i 54 timmar på evigt rullande hjul eller under nervös väntan på att de skulle börja rulla. Givetvis var man helt slut. Emellertid tycktes magens oordning ha rehabiliterat sig, och man kunde åter fisa utan att befara fripassagerare – det perfekta symptomet på en frisk mage. Det första friskhetstecknet är om man kan låta vatten utan att det kommer ur fel kran, men en glad fjäril utan larver är det bästa tecknet.

Darjeeling

Tiger Hill i soluppgången med fullmåne i världens klaraste väder med Kanjenjunga och Mount Everest i blickfånget samtidigt, utom andra berg som Makalu, Cho Oyu och

Chomolhari – kan man uppleva något mera fullkomligt och otroligt? Det kändes otroligt att vara i Darjeeling igen, resan dit på drygt två dygn från Naini Tal under vidriga omständigheter hade varit ogenomförbar men ändå genomförts, och vädret överträffade allt inklusive alla mina tidigare besök – jag hade inte sett Mount Everest från Tiger Hill på tre år.

Naturligtvis blev man överentusiastisk och började genast vandra av sig benen upp till olika stupor på olika kullar, den ena mer svårtillgänglig än den andra. Klostret Ghoom håller på att utvidgas väsentligt, och ett väldigt hotellkomplex håller på att uppföras kring en av stuporna, "Sterling Resort", som redan är i verksamhet. Klostret Ghooms stupor är ett antal, och flera är hedrade till minnet av enskilda lamor; men den man ändå mest tänker på här är Lama Anagorika Govinda, den tysk-bolivianska Himalaya- och Tibetvandraren, som tillbringade ett antal år här med att kanske skriva merparten av sin oförlikneliga bok.

Min första dag i Darjeeling tillbringades huvudsakligen med att springa av mig benen på olika ärenden i och utanför staden, till vilket kom pappersexercisen med mitt inresetillstånd för Sikkim, som först måste exerceras nere hos Deputy Commissioner's Office i djupet av staden, sedan stämplas hos Foreigner's Registration Office uppe på toppen av staden och därpå ratificeras nere hos Deputy Commissioner's Office igen. Nivåskillnaderna i den mycket backiga staden är mellan 2000-2300 meter.

Kvällen firades dock med middag i restaurang Orient, för mig den kanske bästa restaurangen i världen, inte bara för dess goda mat och imponerande meny, utan mest för dess miljö. Man kan knappast tänka sig något mer exotiskt i restaurangväg. Den ser mycket liten ut utifrån, ungefär som ett dockskåp, men vilket dockskåp! Väggarna är prydda från golv till tak med praktfulla bilder av den hinduiska gudavärlden jämte färgporträtt av familjen Gandhi och andra indiska koryféer mellan glasskåp väl låsta, ty deras innehåll är alla Indiens bästa alkoholsorter, från Royal Challenge (den bästa whiskyn) till det sämsta ölet. Åt olika håll leder sedan den lilla restaurangen ut i korridorer med bås, som kan tillslutas. Man ser inget slut på dessa hemliga sidogångar. Restaurangen breder alltså ut sig invändigt i oändliga labyrinter fulla med hemlighetsfulla privata bås, där restauranggäster kan ha för sig vilka hemligheter som helst - ett perfekt ställe för hemliga konferenser.

Följande morgon var det meningen att jag skulle fara till Gangtok klockan 6.30 på morgonen, men när jag kom ner till bussen med allt mitt bagage fanns det ingen buss där på grund av strejk den dagen (9.11.1995). Jag kunde tidigast fara till Gangtok dagen därpå (Mårten Gås). Det var den första dagen på hela resan som jag förlorat, men i stället kunde jag då utnyttja denna dag till att avsluta mina och Arnolds affärer i Darjeeling. Dessutom kunde det inte skada med en dags paus och vila efter de senaste hektiska fyra dagarna efter Naini Tal med nästan ingen sömn och dålig mage.

Emellertid hade vädret hunnit försämras. Redan min första dag hade det på eftermiddagen dykt upp hotande moln från söder, skymningen hade varit rödflammande av anryckande stormmoln, ett sådant väder förebådar normalt cykloner, och det var nästan för övertydligt att det var storm över Himalaya på gång. Torsdagen

var helt grå och kall. Mot kvällen började det sakta regna. Fredag morgon, när jag äntligen skulle bege mig till Gangtok, ösregnade det som om alla himlens portar hade öppnats, det forsade ner så ymnigt att det var förvånansvärt att en buss till Gangtok alls vågade genomföra resan över brant stupande berg, genom forsande bäckar, över trådsmala broar och längs hårt trafikerade enfiliga vägar, utan någon sikt alls.

Med på bussen fanns det ett holländskt och ett schweiziskt par. Holländaren, en ung tusan till karl, var det mest hurtfriska jag har varit med om. Under fyra månader i Indien hade han aldrig råkat ut för någon hälsofnurra, fastän han åt vilken mat som helst och drack vilket vatten som helst. Han hade inget paraply och inga regnkläder heller, och han gjorde gärna show av hur föga ösregnet bekom honom med att steppa i gyttjan ungefär som i "Singing in the Rain". Det finns sådana västerlänningar i Indien också.

I Gangtok ösregnade det värre än i Darjeeling och mycket värre än när jag var här senast med Arnold. Jag prisade mig dock lycklig med mina ordentliga vinterskor, mitt lilla italienska paraply och mina skyddande handskar, ty dagen i Gangtok var den råaste för året. Några utflykter till Phodung eller Pemayangtse kunde aldrig komma i fråga.

Föga anade jag eller någon annan vad som tilldrog sig på andra vägar i dessa nejder under dessa stormdagar. I Nepal körde en buss ner för en ravin och dödade ett trettiotal japaner. Samtidigt drog det fram snöstormar över Mount Everest och begravde ett trettiotal andra turister, som var på väg tillbaka efter *trekking*turer, och som aldrig skulle påträffas igen levande eller döda.

57.

En dag i Gangtok

Vad som mest slår an på en i Sikkim är den vänliga attityden överallt, i synnerhet från riktiga sikkimeser. Tyvärr har dessa under de senaste 20 åren uppblandats kraftigt med framför allt inflyttade nepaleser men även hinduer. Sikkimeserna och Lepchafolket, som fram till 1975 var självständiga och hade en egen monarki, har efter Indira Gandhis Indiens uppslukande av landet blivit, liksom tibetanerna i Tibet, en minoritet i sitt eget land. I denna del av världen är det bara Bhutan som ännu håller ställningarna.

Ändå är Sikkim fortfarande en av de mest trivsamma och charmerande delarna av Indien. Huvudstaden Gangtok är mindre än både Darjeeling och Kalimpong men ändå väldigt bestyrsamt och bullersamt, och på de centrala marknaderna är trängseln och trafiken betänklig. Liksom över hela Indien slås man även i Gangtok av fenomenet, att man ingenstans på någon restaurang eller offentligt ställe kan vara i fred från den allestädes närvarande utomordentligt tjatiga och enfaldiga indiska schlagermusiken.

De tre primära utflyktsmålen från Gangtok är klostrena Phodang, Rumtek och Pemayangtse. Närmast till hands är Rumtek, som bara ligger tvärs över dalen, men det

är ändå 24 kilometer dit, då dalen är djup, och bussar går bara sent på eftermiddagen, så man måste bli där över natten, och det kanske inte alltid är så bekvämt. Klostret Rumtek är säte för den andre Karmapa, abboten för en av de fyra stora ordnarna i Tibet, vars kloster i själva Tibet är Tsurpu, som bombades av flygplan till grus och flisor av kineserna. Denna ordens överhuvud tycks alltså i sin reinkarnation ha separerat sig i två olika överhuvuden, ett fenomen som verkar lika litet logiskt som de flesta märkliga mänskliga fenomen i Indien och det religiösa Asien.

Phodang ligger 43 kilometer åt norr, men dit är vägarna besvärliga, och efter ett heldagsregn, som nu, är det omöjligt att komma dit. Det kostar bara 29 rupier med jeep, men det går även i regel bussar tidigt på morgonen. Phodang, som ligger på vägen till Mangan, erbjuder en magnifik utsikt mot Kanjenjunga från Singhik omedelbart norr om Mangan, om man har lov att bege sig dit eller gör det ändå. Phodang erbjuder bekvämare vistelseförhållanden än de flesta primitiva orter i Sikkim.

Pemayangtse är emellertid det viktigaste klostret i Sikkim, det näst äldsta och huvudklostret för alla andra. Det ligger på 2085 meters höjd och är väl det närmaste man kan komma Kanjenjunga utan bergsklättring. Det tillhör den sällsynta Nyingmapa-orden, den äldsta i Tibet, instiftad av Padma-Sambhava på 700-talet, och strax ovanför det ligger Tashidingklostret. Båda är värda ett besök ehuru de är besvärliga att komma fram till. Bussresan från Gangtok till Gezing tar upp till åtta timmar, (man får räkna med en hel dag,) och sedan återstår det bara 6 kilometers vandring upp till Pemayangtse och en dag extra till Tashiding.

Dessa tre lockande utflyktsmöjligheter var tyvärr uteslutna för min del, dels emedan jag förlorat en dag i Darjeeling, dels emedan vädret varit dåligt, och dels emedan magen löst upp sig igen: dysenteriska utbrott infann sig tämligen nyckfullt och plötsligt när som helst med bara någon sekunds förvarning, och utbrotten var i regel explosionsartade. Då jag följt en strikt diet och noggrant observerat alla konstens regler för att undvika dylikt, var det lika omöjligt att förstå orsaken till detta sabotage mot min verksamhet som att åtgärda det. Den av alla mänskor som då kom med ett förvånansvärt expertråd var Johannes, min enda dietexpert i Indien:

"Drick sprit, helst på tom mage. Ta det som ren medicin, ej för mycket och ej för litet. Mer än en klunk men mindre än en munfull. Börja dagen med det, när magen är som tommast, och avsluta även din dag därmed, så att allt vad du intagit under dagen neutraliseras. Whisky är det bästa, ju starkare desto bättre. Det är en vidrig medicin med bieffekter, den är inte bra för något annat utom möjligen odlandet av magsår, men du kan åtminstone fungera normalt."

Faktum är, att jag inte hade några problem i Garwhal och Kumaon, så länge min medhavda Martini och Sherry varade, men dessa tog slut i Naini Tal, och därefter började problemen. I Barauni var jag helt alkoholfri, och där kom den första fasliga förlossningen. Jag beslöt att prova Johannes råd och köpte en 75-a *Director's Special*, en indisk whisky av god kvalitet om dock inte den bästa, för 150 rupier (30 kronor), och den smakade därefter: som terpentin med tillsats av tvål och sirap. Som medicin var den vidrig tillräckligt.

Johannes ville inte denna gång att det skulle framgå ur min tidning var i Indien han befann sig, då *Le Libre Penseur* ju även nu utkommer i Indien på engelska; men detta är redan reseskildringens 10-e avsnitt, varför det kommer tidigast ut till sommaren '96, då han säkert är någon annanstans. Han var i bättre form nu, han hade låtit sitt hår växa ut igen, han gick klädd i buddhistiska munkkläder och bar mörka glasögon på dagen: en mycket exotisk uppenbarelse bland många andra sådana i Gangtok och Sikkim, som mycket väl kan bli nästa hippie-paradis. Det finns i Sikkim en stark rörelse för oberoende från Indien, men att Indien skulle släppa Sikkim fritt är otänkbart så länge Kina är kvar i Tibet. Om Indien släppte Sikkim skulle Kina med stor sannolikhet forcera sig in dit i stället med ännu värre resultat för Sikkim än med indisk närvaro.

Johannes hade ringt till mig i Göteborg från Kathmandu och redan då meddelat att han skulle invänta mig i Gangtok. Då detta var en så viktig anhalt på min resa beslöt jag därför i Naini Tal att uppskjuta Nepal tills vidare för att i stället tidigare fara till Darjeeling och Sikkim. Vi fick nu en hel dag för oss själva i Gangtok, som mest tillbringades bakom slutna förhängen inne på skumma restauranger och tesjapp; men han visade mig även det finaste hotellet i staden, Tashi Delek, med makalös utsikt från teterassen över hela staden. Ett dygn där kostar 2500 rupier och inkluderar då alla måltider och allting annat. Miljonärer kan således bo bekvämt även i Gangtok.

När vi avhandlat det mesta presenterade han sin stora överraskning: en dokumentation som han själv hade gjort dagen efter en tvådagarskonferens med kineser och tibetaner den 1-2 november i Kathmandu. Jag hade nästan kommit för tidigt till Gangtok för att hinna få samtalen färdigskrivna; han hade avslutat dem på torsdag för två dagar sedan, alltså dagen före min ankomst. Hade jag inte förlorat en dag i Darjeeling hade jag kommit fram till Gangtok när Johannes bläck ännu var vått.

Jag hade inte kommit ihåg namnet på mitt hotell i Gangtok ("Blue Haven"), men på min beskrivning hade han ändå förstått vilket det var och bett en av personalen meddela sig till honom så fort jag dök upp. Sålunda dök han upp på mitt hotell i ösregnet med ett illa medfaret svart paraply bara en timme efter mig och innan jag ännu hade hunnit torka.

"Och Arnold?" frågade han. "Och Kim?" frågade jag. Jag förklarade, att jag hoppades att Arnold skulle bli nöjd med mina ansträngningar i Darjeeling för hans räkning, medan jag tyvärr inte skulle få träffa Kim den här gången. Han var i Dharamsala. Vi hade alltså rest i kors. Men om jag återbesökte Dharamsala innan jag lämnade Indien kunde jag kanske få träffa Kim då. En sådan möjlighet var lockande och inte helt utesluten. Om det är något ställe man gärna återvänder till som älskare av den tibetanska saken så är det Dharamsala.

Jag frågade Johannes om hans munkmundering. Han förklarade att han faktiskt blivit intagen under den buddhistiska klosterregeln, som är mycket sträng och som i varje buddhistiskt kloster världen över reciteras på nytt för alla munkarna var fjortonde dag. Reglerna är de samma i varje orden, och detta klostersystem är alltså det äldsta i världen och oförändrat sedan det instiftades för nästan 2500 år sedan. Johannes kallade sig numera en "ortodox kristen buddhist", och jag måste medge att i denna roll passar

han perfekt. Varför han valt Gangtok som sitt nya högkvarter förklarade han med: "Jag vill vara på plats när vägen mellan Gangtok och Gyangtse öppnas för normal trafik."

När vi på kvällen intog en enkel vegetarisk måltid i en av de rysligaste syltorna i en av de mörkaste gränderna inträffade en lustig episod. Det finns ingen som jag kan prata musik med som Johannes. Vi satt just och diskuterade den erbarmliga indiska schlagermusiken, som inställsamt jamade i våra öron till öronbedövande dunka-dunk-rytmer, och Johannes hann precis säga: "Medge ändå att den här musiken med sin genomgripande melodik står på en skyhögt högre nivå än den hysteriskt skrikiga ihjälförstärkta vulgärpopulärmusiken från västvärlden," när det plötsligt blev strömavbrott i hela staden, och all skvalmusik överallt kom av sig totalt och ersattes med den ljuvaste tänkbara tystnad. Man ser sällan Johannes glad, men nu kluckade han i mörkret och sade: "Herren är med oss! Hare Krishna!" Och utan att någon i restaurangen fattade sammanhanget deltog alla i hans munterhet. Måltiden blev sedan idealisk med alldeles tillräckliga stearinljus.

På tal om hans förvånande rekommendation av sprit så fanns det förvånansvärt många spritbutiker i Gangtok – nästan en i varje kvarter. I Almora och Naini Tal hade det funnits en i vardera staden, och spritförsäljningen där hade skett genom galler, som i en pantbank, som noggrant låstes fast som ett fängelse till kvällen. Här var alla spritbutiker vidöppna, och inga försiktighetsåtgärder hade vidtagits för att skydda butikerna mot inbrott. "Hur tror du hinduerna erövrade Sikkim?" sade Johannes. "På samma sätt som amerikanerna lurade till sig indianernas land – med samma eldvatten

som oemotståndligt betalningsmedel. Därför finns det så få sikkimeser kvar." Och exakt samma recept begagnade kineserna mot tibetanerna med den skillnaden, att exempelvis en kinesisk spritsort som "de tusen fröjdernas vin" på mycket kort tid förstörde tibetanernas njurar.

Emellertid prövade jag hans whisky-recept för magen, och det visade sig vara hundraprocentigt effektivt.

Den buddhistiska klosterregeln

"Här är de fyra reglerna om vilka förseelser som förtjänar avstängning. De bör läsas upp för alla var fjortonde dag.

1. Om en munk har sexuellt umgänge med någon annan människa eller varelse har han begått ett brott som förtjänar avstängning, och han bör icke längre leva i samfundet.

2. Om en munk, vare sig han lever i ett samhälle eller ensam, tar något som inte har givits honom, bör han ej längre leva inom samfundet. Detta gäller dock endast stölder för vilka en polis eller myndighet skulle sätta fast en tjuv och döda, fängsla, landsförvisa, bötfälla eller tillrättavisa honom.

3. Om en munk avsiktligt skulle ta livet av en människa eller mänskoliknande varelse, med egna händer, med kniv eller genom mord, har han begått ett brott som förtjänar avstängning. Detta gäller också en munk som lockar andra till självmord eller som lovprisar döden inför andra med ord som "O människa, vad får du väl ut av detta eländiga liv? Det är bättre för dig att dö än att fortsätta leva!"

4. Såvida en munk inte lider av överdriven förmätenhet, begår han ett brott som förtjänar avstängning om han fåfängt och utan att grunda sig på fakta hävdar att han uppnått övermänskliga tillstånd eller full insikt i Helgonens tillvaro.

Här är de tretton förseelser som förtjänar tillfällig avstängning, vilka bör läsas upp för alla var fjortonde dag. En munk är förbjuden att

1. avsiktligt avge säd, utom i sömnen.

2. att med sinnet upphetsat och förvridet av passion komma i kroppslig kontakt med en kvinna; han får inte hålla henne i handen eller i armen, vidröra hennes hår eller någon annan del av hennes kropp, upptill eller nedtill, smeka den eller gnugga den.

3. att med sinnet upphetsat och förvridet av passion övertala en kvinna till sexuellt umgänge med onda och vulgära ord, så som unga män brukar inför sina flickor.

4. att med sinnet upphetsat och förvridet av passion i en kvinnas närvaro lovprisa hennes kropps skönhet med ord som: "Det är verkligen underbart av dig att erbjuda din tjänstvillighet åt oss munkar, som lever efter en så strikt moral, avstår från könsumgänge och lever så ensamt!"

5. att agera som mäklare eller budbärare mellan man och kvinna och därmed arrangera äktenskap, äktenskapsbrott eller till och med möten.

6. att utan lekmannahjälp bygga åt sig själv en tillfällig boning så att det innebär att levande varelser skadas eller dör, utan att visa stället för de andra bröderna och utan att begränsa området till vad som är föreskrivet.

7. att med lekmannahjälp bygga åt sig själv en mer permanent bostad på en svårtillgänglig plats så att levande varelser därmed skadas eller dör och utan att visa platsen för de andra bröderna.

8. att i vredesmod, illvilja eller ovilja komma med falska anklagelser mot en annan munk om brott som förtjänar avstängning i avsikt att fördriva honom från det religiösa livet. Detta blir ett brott som förtjänar tillfällig avstängning om han senare tar tillbaka sin anklagelse och erkänner sig ha agerat av illvilja, liksom även

9. om han försöker grunda sina falska anklagelser på någon småsak som inte är relevant.

10. att trots upprepade förmaningar fortsätta att försöka så split i en gemenskap som lever i harmoni, och att betona sådana saker som är ämnade att så missämja.

11. att ta parti för en munk som strävar efter att upplösa gemenskapen.

12. att vägra flytta bort när han av andra munkar tillvitas för att kontinuerligt föröva onda gärningar i en stad eller by där han bor, vilka blir bekanta för folk och vilka skadar de trognas familjer.

13. att vägra rätta sig efter andra beträffande iakttagandet av Reglerna.

.....

Dessa är de tretton förseelser vilka förtjänar tillfällig avstängning. De första nio är genast förbrytelser, medan de andra fyra bara blir det efter den tredje tillrättavisningen. Den felande munken blir först utsatt för prövning, sedan måste han under sex dagar och nätter göra bot, och därefter måste han gå igenom en särskild ceremoni innan han blir rehabiliterad. Men han kan endast bli återinförd i samfundet av en gemenskap som omfattar minst tjugo munkar, icke en mindre.

De tio föreskrifterna

- att avstå från att skada levande varelser
- att avstå från att taga något som inte är mig givet
- att avstå från okyskhet
- att avstå från att fara med lögn
- att avstå från drycker som leder till slöhet
- att avstå från att inta måltider vid fel tidpunkt (d.ä. efter middag)
- att avstå från medverkan vid dans, sång, musik eller skådespel
- att avstå från att smycka kroppen med kransar, parfym eller smink
- att avstå från en hög eller bred säng
- att avstå från att ta emot guld eller silver.

Denna ordensregel är kanske Buddhas enda testamente. Närmare än så kommer man inte honom själv, och de är kanske de äldsta och enda bevarade orden av honom själv. De har varit av oöverskådlig betydelse för hela Asien och är det alltjämt, då denna

enkla ordensregel, som omfattar munkar och nunnor, kan sägas alltid ha varit Asiens mest civiliserande faktor. Den är alltså från femte århundradet före vår tideräkning och oförändrad sedan dess.

Då hade alltså ännu inte exempelvis det grekiska dramat och den klassiska musiken utvecklats, och troligen hade han knappast haft någonting emot så avancerade och disciplinerade konstformer, trots sin sjunde föreskrift.

Samtal i Kathmandu

"Min käre kollega, I vår vän Max Chablons anda vill jag återge kontentan av en liten 'konferens' vi hade i Kathmandu tidigare i år. Medverkande var utom jag och Kim även vår vän Doktor Sun och två kineser, av vilka den ena var kommunist. Det blev ju ingen konferens i Kathmandu förra året på grund av valen utan i stället en i Darjiling, men man kan kanske säga, att Kathmandu-konferensen löpte av stapeln i år i stället.

Ingen förde några anteckningar, mötet hade ingen sekreterare, så jag refererar endast huvuddragen och stämningen kring vad som sades. Skriv av dokumentet, bearbeta det och förkorta det som du vill, och förstör det sedan i vanlig ordning."

(Det bör här noteras, att alla konferenser och politiska samtal Johannes någonsin varit med om ägt rum endast på villkor att ingenting skriftligt blev resultatet. Därför måste jag alltid förstöra alla brev jag får av Johannes, så att han aldrig löper någon risk att få skulden för att någonting rapporterats någonstans skriftligt någonsin. Red.anm.)

"Jag tänker att samtalet bör vara av särskilt intresse för dig, då även du diskuterades. Vad som sades kan ge dig tips om riktlinjer inför framtiden.

Samtalen fördes på engelska, nepali och kinesiska. Det mesta som kineserna sade sinsemellan på kinesiska kunde jag inte förstå, men Doktor Sun gav mig en kontenta efteråt, som jag litar på. Ingenting sades alltså på svenska, varför min översättning ibland kan verka något tillgjord. Jag har inte skrivit ner alltsammans på engelska, då jag hellre koncentrerade allt på svenska, då ingen annan här förstår detta språk, och då jag tycker om att öva min svenska. Det säger sig självt, att inga mikrofoner eller bandupptagare kan förekomma vid sådana här samtal.

Doktor Sun fungerade som vår värd och ordförande. Jag försöker återge alltsammans som Max Chablon skulle ha gjort det.

Sun Jag är mycket glad över att ha fått er tillsammans under samma tak, så att vi kan prata om viktiga ting, som angår inte bara Indien och Kina utan hela världen. Dessa mina vänner från Kina är herr Ho och herr Ping. Herr Ho är medlem av kommunistpartiet och har något inflytande. Herr Ping är diplomat och har mest kommit som åskådare. Herr Kim är buddhist och representerar Indien, medan vår vän herr John, som är född västerlänning, är väl insatt i såväl tibetanska frågor som buddhistiska, politiska och religiösa.

Ping Vilken religion representerar han?

John Jag är född kristen i den ortodoxa kyrkan, och min utbildning är grekisk-rysk, men jag har nu bott nästan fyra år i Indien och känner Ladakh såväl som Tibet.

Ping (till Sun) Han representerar alltså inte västerlandet?
John Jag representerar västerlandet bara i egenskap av demokrat.
Ping En viktig politisk markering.
Sun Men alla representerar vi freden. Vi vill alla ha fred, och vi har här ett gyllene tillfälle att mötas över gränserna, Indien mot Kina och demokrati mot kommunism.
Kim Indien upplever Kinas fortsatta ockupation och sinofiering av Tibet som ett konstant och ständigt växande hot mot Indien.
Ho Indien har ingenting att frukta av Kina. Det försäkrar vi.
Kim Hur kan Indien tro på Kinas försäkringar när Kina placerat ut så många kärnvapen i Tibet som pekar direkt mot Indiens folkrikaste delstater?
Ho Ni bara måste tro på våra försäkringar. Ni har inget annat val. Ni har ingenting att sätta emot oss.
Ping (på kinesiska) Odiplomatiskt, herr Ho.
Ho (på kinesiska) Det struntar jag i. Indien kan inte hota oss.
Ping (på kinesiska) Därför bör vi inte heller hota dem.
Ho (på kinesiska) Tror du inte jag vet det? Men den där killen (pekar på Kim) försöker vara oförskämd och fräck.
Ping (på kinesiska) Låt honom ryta. Han har inga tänder.
Kim Vi har ingenting att sätta emot er, men världsopinionen växer emot er utan Indiens hjälp.
*Ho (till Ping på kinesiska)*Hör bara på honom! Han hotar!
(vanligt) – Herr Kim, försöker ni hota oss? Är ni med i den internationella komplotten mot Kina? Vad tror ni kommunistpartiet är till för? Att slå vakt om Kina och rädda henne! Vi vill inte ha den västerländska dekadensen och korruptionen i Kina! Vi vill inte ha det amerikanska barbariet med våldsfilmer och pornografi och narkotika! Vi vill behålla vårt Kina intakt och organiserat som stat! Hela västerlandet är ju i upplösning i synnerhet moraliskt! Det är det vår moraliska plikt mot vårt land och folk att skydda oss mot!
Kim Varför förföljer ni då buddhismen?
Ho Vi förföljer inte buddhismen.
Kim Den är nästan utrotad i Kina. I Tibet förstörde ni nästan alla dess kloster och böcker.
Ho Det var ett misstag som begicks av de fyras gäng. Vi har sedan dess återuppbyggt klostren.
Kim Ni har återuppbyggt en tiondel av alla förstörda kloster och bara sådana kloster som kan vara attraktiva för turister. Resten låter ni de av er utsugna tibetanerna återuppbygga själva med egna medel, som till exempel Ganden, ett av de tre största klostren i världen, som ni tvingade tibetanerna att riva ner för hand och transportera ner alla dess stenar i dalen. Nu får de själva utan er hjälp bära upp varje sten igen.
Ping (på kinesiska) Lämna det här åt mig, kollega.
(till Kim) – Buddhismen är på återkommande i hela Kina. Den har utsatts för grava orättvisor inte bara i Tibet utan i hela Kina.

Sun Är det inte till och med så, herr Ping, att ni som statsvetare räknar helt kallt med den möjligheten att buddhismen kan återvinna så mycket inflytande att den i Kina kan komma att ersätta kommunistpartiet om detta skulle upplösas?
Ping (med en blyg blick mot Ho) Det är faktiskt så, Doktor Sun.
Ho (på kinesiska) Vad är detta? Kommunistpartiet kan inte tolerera buddhistiska komplotter.
Ping (på kinesiska) Det är ingen komplott, min vän. Det är snarare som en försäkring.
Ho (på kinesiska) Jag förstår er inte, kollega. Är ni lojal mot partiet eller inte?
Ping (på kinesiska) Givetvis.
Ho (på kinesiska) Hur kan ni då vara buddhist?
Ping (på kinesiska) Herr Ho, vårt parti har funnits i femtio år. Buddhismen har funnits i hälften av fem tusen år. Den har överlevt alla kriser. Inte ens kommunistpartiet har kunnat utrota den.
Ho (på kinesiska) Kamrat, er vidskepelse förvånar mig.
Sun Mina vänner, tala engelska och låt oss hålla oss till saken.
Ho (på kinesiska, pekar på John) För den där imperialistiske västerlänningens skull?
Sun (visar på Kim Vi är inte bara kineser här, och engelska är det enda språk vi alla förstår.
Ho (vänder sig till John) Nåväl, herr västerlänning, för er skull ska vi tala engelska. Ni har inte sagt mycket. Vi vill gärna veta vad ni har här att göra. Vi kan inte se er färg.
John Jag är neutral men mycket här för att lära och förstå. Jag respekterar era argument. Jag anser själv att den amerikanska vulgärkulturen och kapitalismen är världens kanske största onda. Det enda som kanske är ännu ondare är er behandling av det tibetanska folket.
Ho De var barbarer. Vi civiliserade dem.
John Med atombomber? Med att förstöra deras skolor och universitet?
Ho De hade inga. Vi gav dem sådana.
John Deras skolor och universitet var deras kloster.
Ho De var fästningar för korruption och utsugning.
John Det fanns bara böcker och konstverk i dem. *(avbryter innan Ho hunnit börja tala)* Och till detta onda kommer er behandling av uigurerna i Öst-Turkestan och mongolerna i Inre Mongoliet.
Ho Ni menar barbarerna i Sinkiang. De är bara muslimer.
Kim Men ni spränger era atombomber på detta folks av er ockuperade lands område.
Ho Sinkiang har alltid tillhört Kina.
John Nej, det har varit självständigt närhelst det har fått möjlighet att vara det, liksom Tibet, Manchuriet och Mongoliet.
Ho Ni vill således, herr John, frånrycka Kina Tibet, Sinkiang, Inre Mongoliet och Manchuriet?
John Tyvärr är manchurierna numera bara fyra procent i sitt eget land. Resten av mänskorna där är inplanterade Han-kineser.
Ho Utvandrare och pionjärer!

John Kalla det vad ni vill. De har placerats där av er. De andra folken, alltså tibetanerna, mongolerna och uigurerna, vill inte röna samma öde att uppslukas och utrotas på naturlig väg av Han. De vill överleva. Och de ser ingen annan möjlighet att överleva än att göra sig fria från Kina.
Ho De kan bara överleva inom ramarna för folkrepublikens civilisation.
John De är av annan mening själva.
Ho De kan inte klara sig på egen hand. Inte ens ryssarna kan ju klara sig på egen hand efter att de avföll från socialismen.
John Därför att socialismen hade miljöförstört hela Sovjetunionen. Vill ni att samma sak sker i hela Kina?
Ping Det har redan skett på lokala håll.
Kim Koko Nor till exempel.
Ping Inte bara det.
Ho (på kinesiska) Kamrat, er dåliga moral förvånar mig mer och mer.
Ping (på kinesiska) Kamrat, Kina kan inte längre göra anspråk på ofelbarhet inför världens ögon. Förr eller senare blir alla hemligheter kända.
Ho (på kinesiska) Genom spioner! Hur vet vi att inte dessa västerlänningar också är spioner, som bara kommit hit för att få ut något av oss?
Ping (på kinesiska) Doktor Sun försäkrade deras neutralitet.
Sun Mina herrar, jag försäkrar er att herr Kim bara representerar indiska och buddhistiska intressen. Herr John har förklarat sig vara lika mycket mot Amerika som ni.
Ho (på kinesiska) Det är inte bara Amerika som är farligt! Det är hela världskapitalismen! Hur vet vi att mister John inte representerar någon hemlig falsk humanitär organisation som bara går kapitalismens ärenden?
Ping (på kinesiska) Kamrat, jag måste varna er för er brist på diplomati. Ert sätt att tänka kan i längden bara leda in i återvändsgränder och inbördeskrig.
Kim Tala engelska!
Sun (på kinesiska) Jag ber er, mina herrar, att samarbeta. Det är därför vi är här. Hans Majestät Konungen av Nepal gav oss enkom sin tillåtelse att sammanträda här för fredens skull.
Ho (på kinesiska) Hur kan världen vara så blind och förförd av kapitalismen att den inte förstår att kommunismen bara vill utbreda freden!
Sun (på kinesiska) Säg det på engelska.
Ho (säger samma sak på engelska)
Kim Om den bara vill utbreda fred, varför använder den då våld?
Ho Kina använder sig inte av våld. Vi använder oss bara av lugn övertalning.
Kim I Tibet har denna lugna övertalning alltid endast bestått av våld.
Ho Där tar ni fel.
Kim Herr Ho, ni är gränslöst naiv.
Ho (till Ping, på kinesiska) Han förolämpar mig!
Sun Herr Ho, en teoretisk fråga. Om det skulle bli inbördeskrig i Kina mellan

kommunistpartiet och armén, på vilken sida skulle ni då ställa er? Skulle ni försvara landets säkerhet och ordning och ge ert stöd åt armén, eller skulle ni försvara landets frihet och kommunistpartiet?
Ho En sådan situation kan aldrig uppstå.
Sun Hur vet ni det?
Ho Det är helt enkelt omöjligt.
Sun Och ni, herr Ping?
Ping Jag medger att situationen skulle kunna uppstå. Doktor Suns fråga är viktig. Kommunistpartiet försvarar ställningar som blir allt mera otidsenliga medan armén tyvärr blir alltmer korrumperad. Dessa båda utvecklingar strävar helt mot varandra. Om det skulle bli en kris skulle jag ta avstånd från båda och ansluta mig till ett buddhistiskt parti.
Kim Varför inte ett demokratiskt?
Ping Kina är ännu inte moget för konsekvent demokrati.
Ho (på kinesiska) Detta är de första vettiga ord ni har sagt idag, kamrat.
Ping (på kinesiska) Jag önskar er samma visdom.
Sun Herr Ho, i vilka avseenden anser ni att kommunistpartiet har lyckats?
Ho I alla avseenden.
Sun Tag ett exempel.
Ho Födelsekontrollen. Där har Kina lyckats medan hela världen för övrigt har misslyckats *(vänder sig mot Kim)* och i synnerhet Indien.
John Tycker ni då det är mänskligt och naturligt att *tvinga* familjer till att bara ha ett barn?
Ho Det är nödvändigt. Det borde vara nödvändigt över hela världen. Befolkningsexplosionen hotar ju att förstöra hela jorden. De naturliga epidemierna, som förr begränsade mänsklighetens utbredning, har eliminerats av läkarvetenskapen, och Aids sprider sig för långsamt. Därför måste tvångsåtgärder införas.
John Ni vill alltså att Aids sprider sig mera?
Ho Ja, särskilt i Afrika, Sydamerika och Indien. Se bara hur människor har det i städer som Calcutta, Säo Paulo, Mexico City, Cairo och Delhi! Det vore ju rena barmhärtigheten att 90% av alla världens fattiga mänskor fick dö så att resten fick en säkrare framtid!
John Mer än hälften av mänskligheten är fattig. Ni vill alltså att hälften av mänskligheten skulle omkomma så att resten fick överleva?
Ho Ja. Det vore förnuftigt.
John Och vill ni då även offra hälften av alla kineser?
Ho Kina skulle må gott av om mer än hälften av alla kineser inte existerade.
John Ni är åtminstone konsekvent.
Ho Och hur ser ni på västerlandets utveckling? Där finns också en miljöförstöring som är den värsta i världen.
John Jag har alltid varit av den meningen att människan bör återvända till naturen då bara naturen kan rädda henne. De stora åttasiffriga miljonstäderna har jag alltid

betraktat som dödsfällor.
Ho Då lutar vi åt samma håll. Det gläder mig. Ni är trots allt förnuftig. Men för mig fick även alla miljonstäder stryka med.
John I västerlandet är vi av den uppfattningen att befolkningsexplosionen bara beror av fattigdom. Om levnadsstandarden höjdes över fattigdom och nöd skulle familjerna inte längre ha många barn, och befolkningsexplosionen skulle upphöra. Men vi tror inte på kommunismens tvångsmedel. Bara kapitalismens frihet kan åstadkomma detta.
Ho Vad spelar det för roll vilka medel som används bara de ger resultat? Jag tror att vår metod är effektivare.
John Men den är omänsklig.
Ho Är Aids, prostitution, narkotikamissbruk och självmord mänskligare?
Sun Frågan är om målet kan nås med mänskliga medel.
Kim Mina herrar, båda era alternativ är lika omänskliga, medan buddhismens och kristendomens frivilliga celibat kan vara rätt lösning och till och med effektivare än diktatoriskt tvång.
Ho Kina är demokratiskt!
Ping (på kinesiska) Börja inte nu igen!
Ho (på kinesiska) Han förolämpar mig!
Sun Mina herrar, jag tror att vi har avhandlat det viktigaste. Får jag nu bjuda er på en måltid?
Ho Doktor Sun, detta var det första riktigt kloka ni har sagt idag. Jag har velat avsluta dessa meningslösa diskussioner hela tiden.
Ping Innan vi slutar har jag dock en viktig fråga. Doktor Sun, jag har hört att ni har skrivit en artikel i en tidning som utges i västerlandet på engelska av en nära vän till mister John. Vi ställde upp på att komma hit på er inbjudan och diskutera på villkor att det hemlighölls. Hur vet vi att ingenting av våra samtal kommer ut?
Sun Jag skrev en artikel om Kinas framtid i en liten obetydlig kulturtidskrift vars redaktör jag känner själv. Han är musiker och litteraturforskare och helt ofarlig.
Ho Hur vet ni det?
Sun Mina herrar, ni får bara acceptera det, liksom Kim får acceptera att era kärnvapen i Tibet pekar mot Indien.
Ho Ni skriver ingenting om detta i tidningen eller någon annan tidning?
Sun Jag ger er mitt ord på att inte göra det. Jag har tystnadsplikt.
Ping (på kinesiska) Och dessa två då? *(indikerar John och Kim)*
Sun Herr John och herr Kim, mina vänner kräver av er att ni inte skriver något på engelska om vårt samtal här idag.
John Vi lovar att inte återge något enda engelskt ord av vad som har sagts här idag.
Ping Eller kinesiskt.
John Eller kinesiskt.
Sun Är ni nöjda, mina herrar?
Ping Vi får vara nöjda. Kanske Kina i alla fall här idag kommit ett steg närmare Indien och Västerlandet.

Kim Bara en fråga: vad har ni för planer med Hongkong och mot Taiwan?
Ho Konferensen är avslutad.

Doktor Sun överförde oss värdigt och smidigt från debatten till middagen. Något mer intressant fick vi inte ur kineserna. Mister Ho var under måltiden tyst och butter medan herr Ping bara var ytlig artighet. Jag tror att båda kände att de hade sagt för mycket och åtminstone mer än vad som var lämpligt. Doktor Sun var beundransvärd allt igenom genom hans perfekta balansgång. Han är en ovärderlig tillgång för oss."

(Anmärkning. Vi betraktar ovanstående rekonstruktion av dessa påstådda samtal i Kathmandu som det kanske bästa exempel vi har på Johannes fotografiska minne: vi tvivlar inte ett ögonblick på samtalens autenticitet och att de faktiskt ägt rum exakt så som Johannes i efterhand rekonstruerat dem enligt sitt ärliga minnes protokoll – hur litet detta än kan bevisas. Red.anm.)

"Följande dag vidtog en helt annan sorts konferens, som jag inte har kunnat återge på samma sätt. I stället för kineserna deltog en buddhistisk munk från Tibet, som står nära Dalai Lama, och en seg Khampa, en oförbätterlig kinesbekämpare, som själv hörde till de sista som aktivt bekämpade kineserna, som aldrig givit upp och som fortfarande rör sig som han vill inom Tibet utan att någonsin ha blivit tagen av kineserna, då han känner vägarna bättre än de. Det säger kanske sig självt att han är en gammal nära vän till mig och en av mina bästa vägvisare. Även Doktor Sun var med.

I stället för kinesiska talades det här en hel del tibetanska, men varken Doktor Sun eller Kim avbröt när tibetanerna rent spontant övergick i sin intensiva diskussion sinsemellan på tibetanska, då de efteråt alltid förklarade kontentan för oss.

Det enda viktiga med detta nästan lika långa samtal var, att min Khampavän lyckades göra det helt klart för Doktor Sun, att han personligen aldrig ämnade vila eller ge upp förrän inte bara Tibet var helt självständigt och helt återgivet sina egentliga geografiska och demografiska gränser, utan även Östra Turkestan, Inre Mongoliet (återgivet till det Yttre Mongoliet) och Manchuriet. Han gjorde det också helt klart för Doktor Sun att kineserna, efter att dessa länder återvunnit sin fulla självständighet, kunde räkna med att bli konsekvent utkastade från alla håll där de lyckats inplantera sig på främmande folks områden med en större konsekvens och brutalitet än ryssarna från Baltikum. Han menade att det var helt realistiskt att räkna med, att när Turkestan blev självständigt, så skulle muslimerna där inte tveka inför att massakrera varenda kines som hjälpt till med att förstöra deras land. Han belyste också, beträffande Turkestan, att muslimerna där hade ett massivt stöd att räkna med från alla muslimska länder i Centralasien, då alla dessa länder, inklusive Turkiet, fått mottaga hundratusentals flyktingar från Turkestan, det så kallade Sinkiang, som på kinesiska ju bara betyder Den Nya Provinsen. Vidare varnade han särskilt Kim för klentrogenhet och eftergivenhet mot kineserna från Indiens sida och från västvärldens. Han poängterade då särskilt västvärldens normala ryckande på axlarna över Hongkong och dess framtid efter 1997:

"Kineserna är ett folk utan själ och utan integritet. De är en enda själlös massa som tillsammans bildar en amöba som bara sväller och breder ut sig och uppslukar allt som det kommer i beröring med. Hongkong och västvärlden kan inte räkna med att Hongkong kommer att tillåtas ha kvar någon form av egenvärde efter juli 1997. Så som vi känner Kina är det troligt att allt personligt i Hongkong då kommer att försvinna, liksom i Taiwan, om Kina tillåts uppsuga även detta."

Naturligtvis protesterade Dalai Lamas representant mot ett så kompromisslöst attitydiserande och betecknade min Khampas politik som direkt farlig och dessutom oförnuftig. Khampan svarade, att hans attityd inte var någon politik, utan att det var så varenda tibetansk, turkestansk, mongolisk och manchurisk individ tänkte i hela Asien, som haft någon kontakt med någon kines. De hade lärt sig denna oförsonliga attityd av 46 års förtryck. Munken vidhöll att inställningen var farlig, oförnuftig och obuddhistisk men resignerade.

Doktor Sun sade väldigt litet men lyssnade väldigt noga. När min Khampa tycktes ha vunnit hela spelplanen, sade han: "Gud hjälpe Kina," i en ton som om han hade givit upp och tänkte att ingenting kunde rädda Kina.

Efteråt frågade jag honom mera privat vad han egentligen hade menat. Han kom med en mycket intressant utläggning. "Kina fick lida fruktansvärt under den västerländska imperialismen från 1850 och under japanerna och Kuomintang fram till 1949, men ingenting var så ont av allt som kom från väst som kommunismen. Karl Marx baserade hela sin filosofi på ett oförsonligt klasshat, och detta hat var den enda drivkraften i hela hans livsverk. Kommunismen byggde från början till slut bara på hat, och detta hat har alla kineser tvångsmatats med under hela Ordförande Maos tid och längre. Detta hat har tillåtits drabba även andra folk och särskilt tibetanerna, kanske det minst hatiska folket i världen. Men hat slår alltid tillbaka på sig själv. Det måste slå tillbaka på kineserna, och detta hat, som kommunisterna pryglat Kina med i 46 år, kommer tyvärr inte att slå tillbaka så mycket på kommunisterna själva, som liksom i Ryssland bara kommer att försvinna och byta färg, som det kommer att drabba det oskyldiga olyckliga kinesiska folket."

Dessa dagar var den första och andra november i Kathmandu. Några dagar senare sköt en israel ihjäl sin premiärminister Jitzhak Rabin. Detta gav mig en hel del att tänka på. Emellertid är det ingenting som förenar denna israeliska högerextremist med min Khampa. De kommer från två olika världar. Ingen tibetan eller annan person utsatt för kinesiskt förtryck har ännu gått så långt som till terrorism. Terroristerna i Kina är bara kineser, och tyvärr finns det många likheter mellan enskilda kinesiska kommissarier, militärer och fångvaktare som mördar av ren panik eller galenskap, och sådana besinningslösa israeliska mördare, som mördar premiärministern och 29 oskyldiga palestinier i Hebron, högerextremistiska terrorister som bara gör sitt yttersta för att förstöra Israel. Det är åtminstone min mening.

Samtidigt som jag sympatiserar med Doktor Sun och delar hans ängslan måste jag tyvärr ge min Khampa rätt. När kineser omkommer genom landsomfattande konvulsioner får man aldrig exakta uppgifter om de faktiska dödstalen. Ett exempel:

vid Himmelska Fridens Torg den 4 juni 1989 publicerade kommunistpartiet uppgifter om några hundratal döda 'som skjutits av misstag' eller som omkommit genom 'självförvållade omständigheter'. Kort sagt menade Deng Xiaoping att de som dog på Himmelska Fridens Torg fick skylla sig själva när de stod i vägen för tanksen, som hela världen kunde se att mejade ner tusentals. Den faktiska dödssiffran är uppskattad till över 10,000, kanske 12,000. Det är omöjligt att ta reda på det exakta antalet. Vid koncentrationslägren kring Xining lär 10 miljoner fångar vara internerade. Ingen vet exakt, och ännu mindre vet någon hur många som dött eller avlivats där under kommunistregimen, men det torde vara fler. Under 'det stora språnget framåt', när Kina tvångsindustrialiserades på 50-talet, omkom cirka 40 miljoner mänskor av svält. Ingen vet exakt. De tvingades från landsbygden till industriella kollektiv där endast värdelöst skrot tillverkades, medan miljoner anställdes för att döda småfåglar i onödan och vansinne. Under kulturrevolutionen omkom cirka 100 miljoner mänskor – ingen vet exakt. Mänskovärdet är obefintligt i Kina och har endast utvecklats i Taiwan och Hongkong, vilket dessa oaser givetvis inte vill förlora, och vilket är det första de förlorar om de inlemmas i Kina. Inget mänskovärde i Kina kan utvecklas så länge kommunisterna styr landet. Deras regim har från början till slut kännetecknats av tomma ord som brutits – kineserna har aldrig givit något löfte utan att ha brutit det. Av alla opålitliga folk i världen är det det mest konsekventa.

– Johannes B. Westerberg."

58.

Sista dagen i Darjeeling

Det finns få bussresor som är så samtidigt hisnande och intressanta som den mellan Gangtok och Darjeeling. Teestadalen upp till Gangtok är så berusande vacker, som en lustgård alltigenom, och bussklättringen upp för kullarna mot Darjeeling, 'kullarnas drottning', är än mer berusande genom sitt ständigt växande panorama. På halva vägen ligger Kalimpong, som jag inte besökte den här gången.

När jag återkom till Darjeeling hade mitt tibetanska värdpar tyvärr inte längre plats för mig i sitt hotell, som plötsligt blivit fullt. I stället fick jag då en kär anledning att återbesöka mitt andra tibetanska ställe Shamrock, där jag blev mer än väl emottagen och för halva priset. Den riktiga värdinnan var bortrest men ersatt av en desto bättre 'Shamrock Lily', som genast bjöd mig på te. Vi hade mycket intressanta samtal tillsammans främst om Tibet, då hon liksom ägarinnan är tibetanska, och hon bjöd på en underbar middag, kanske den bästa i Darjeeling för mig den här gången.

Före det hade jag i solnedgången besökt den japanska Fredspagoden och min gode vän Sri Ram. Kanjenjunga framträdde i sin varmaste och mest majestätiska glans i den glödande skymningen, och Fredspagoden är situerad just så, att en vacker solnedgång skall framhäva den. I en perfekt solnedgång blir Fredspagodens effekt en överväldigande skönhetsupplevelse. Liksom tre andra japanska Fredspagoder (en i Bihar, en i London och en till någonstans i södra Indien) är syftet en demonstration mot

atombomben. Om någon nation har skäl till att kräva alla atombombers desarmering är det Japan, och detta land kan inte göra det på något mer vältaligt sätt än genom dessa glänsande rena Fredspagoder i bländande vitt med Buddhastatyer av guld.

Vägen dit är Darjeelings vackraste och går förbi Sri Rams lilla hus. Vi hade en angenäm samvaro som vanligt, han hade faktiskt tänkt på mig just den dagen jag kom till Darjeeling, och jag kunde denna gång inte bara ge honom min tidning på engelska utan dessutom, om vi i Göteborg lyckas genomföra ett bokförlag, erbjuda honom att kanske rentav en dag bli hans förläggare. Hans bok omfattar nu närmare 400 välskrivna sidor, ofta korrigerade och omskrivna, varenda en av dem med tänkvärt innehåll.

Denna sista underbara gripande dag i Darjeeling gjorde det ohyggligt svårt att lämna staden. Men min biljett till Pokhara var redan köpt och kunde inte ångras. Den hade kostat 270 rupier, vilket inte är litet i Indien. Så det var bara att stå sitt kast och fara och därmed med våld slita sig från denna lilla unika gamla säregna stad, för mig med det mest dramatiska läget och de mest trollbindande omgivningarna i världen, min personliga bas i Indien och det ställe i denna del av världen som mer än något annat alltid drar mig tillbaka.

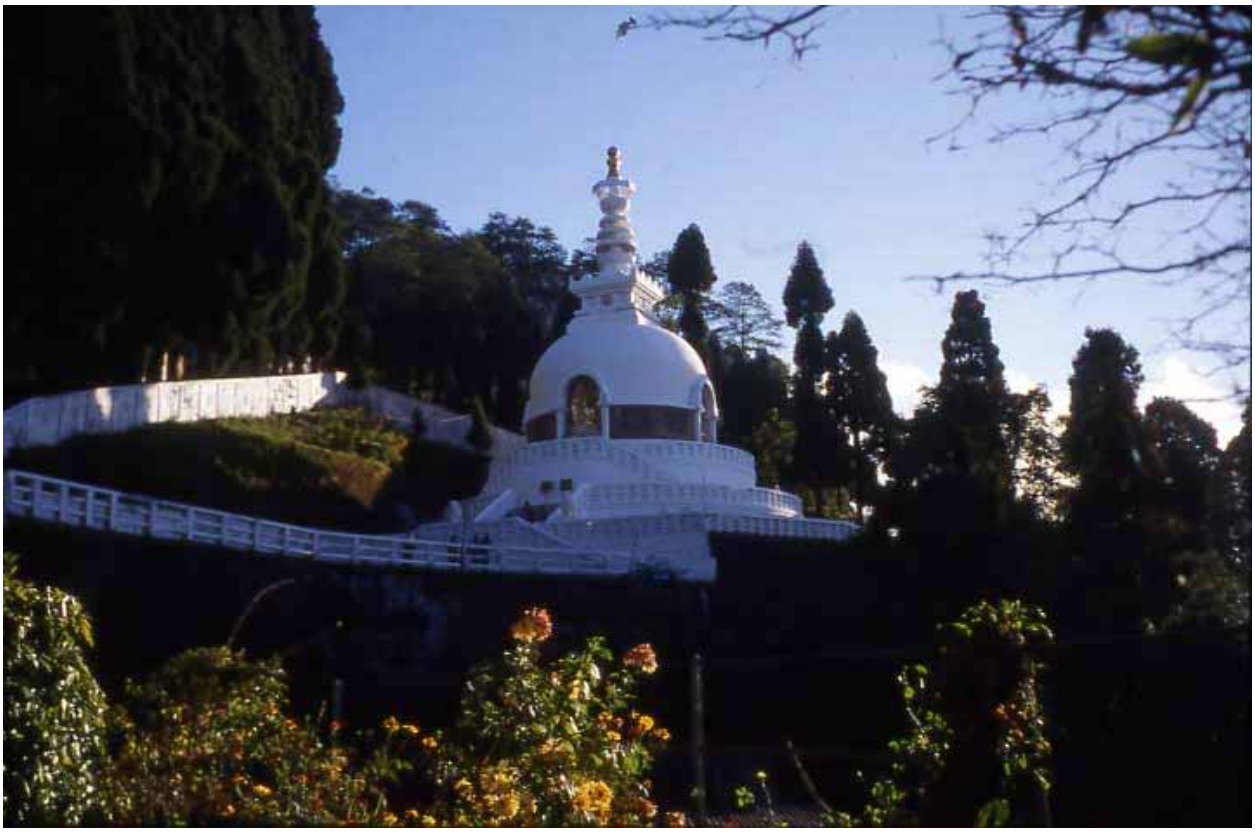

Peter Fleming och det stora spelet

Denne bror till Ian Fleming skrev sin mest kända bok "Bayonets to Lhasa" om Younghusband-expeditionen 1904 till Tibet år 1960 direkt efter det tibetanska upproret

1959 och Dalai Lamas flykt från Lhasa. Det är därför inte att förvåna sig över att boken är mycket mer än bara en dokumentär över Younghusband-expeditionen.

I själva verket är Peter Fleming den förste som inser vad kineserna egentligen har gjort. Sin bok gör han till instrumentet för att låta alarmsignalen ljuda på ett litterärt och oantastligt sätt, och därmed anknyter han direkt till 1800-talets "stora spel" och inleder dess nya fas i vår egen tid.

"Det stora spelet" på 1800-talet var tävlingen mellan England och Ryssland om inflytandet i Centralasien. Det blev nästan en front mellan de båda supermakterna, vars linje gick rätt genom Persien och Afghanistan, medan engelsmännen var mycket rädda för att ryssarna skulle få fotfäste i Kashmir och Himalaya. För att hindra att ryssarna kom in i Tibet företogs Younghusband-expeditionen, som i praktiken ledde till Tibets suveräna självständighet ända fram till 1950. Överste Younghusband kom ända fram till Lhasa och fick där handelsöverenskommelser till stånd med tibetanernas regering, som uteslöt både Kina och Ryssland från Tibet. Samtidigt lämnades Tibet lika orört av engelsmännen som Nepal.

1947 bröt sig Indien loss från Storbritannien, och därmed kunde England inte längre göra något för Tibet. Därmed var fältet fritt för Kina att göra med Tibet vad de ville. 1949 erövrade Mao makten i Peking, och han började genast planera invasionen av Tibet, som genomfördes följande år. Tibetanerna tvingades underteckna en överenskommelse med Kina i sjutton punkter under hot om krig annars, och dessa sjutton punkter bröts den ena efter den andra under de år som följde, tills tibetanerna fick nog och gjorde uppror 1959, vilket gav Dalai Lama möjlighet att ta sig till Indien.

Peter Fleming poängterar mycket klarsynt, att den största skadan i allt detta är en allvarlig rubbning av maktbalansen i Asien. Kina har fått fältet fritt och kan göra vad de vill med hela Asien utan att någon har möjlighet att lägga hinder i vägen. Längst i sin klarsynthet går Peter Fleming i sin belysning av vilken enorm strategisk vinst Kina har gjort i och med erövringen av den tibetanska högplatån i denna nya tid av strategiska kärnvapen, från vilken högplatå långdistansrobotar kan nå praktiskt taget hela världen eller åtminstone hela Asien, då Tibet ligger precis mitt i. Varken England eller Indien förutsåg denna möjlighet och fara 1947 när Indien tilläts separera från Storbritannien, vilket endast Churchill reagerade emot, som då var fråntagen all möjlighet att göra något åt saken.

Den långa resan till Annapurna

Den tog 29 timmar i buss. Den första etappen var ner till Siliguri. Där måste man byta fordon för att med jeep föras till gränsen för visumformaliteter och sådant. Från den indiska gränsstationen måste man ta sig till fots till den nepalesiska. Där emellan ligger det en bred flod med en oändlig bro över. Det är bara att gå på i den intensiva hettan med ryggsäck och handbagage. Tillsammans med mig var en engelska och en irländare, som inte ens hade dollars att köpa visum för.

Men allt förlöpte väl. Nepaleserna tog väl hand om oss, och jag blev särskilt uppassad av en hjälpande själ, som inte övergav mig förrän jag satt säkert på rätt plats på rätt buss med allt mitt bagage.

Sedan började problemen. Den väg som bussarna tar från Kakarbhitta in i Nepal är lång och rak och ser imponerande ut på kartan. När Arnold och jag planerade ett besök i Nepal i februari tog han för givet att denna väg var en autostrada. Tyvärr är det i stället så, att denna långa imponerande väg, som går genom hela Nepal och är en sorts 'söderled', är den enda landsväg som finns i Nepal, med några kortare utstickare söderut och norrut till Kathmandu och Pokhara.

Denna Nepals enda landsväg är enfilig och i tämligen ofelfritt tillstånd. Bitvis har den rasat, ännu mera bitvis är den i ständigt rasande skick, och milslånga vägsträckor är den under evig reparation. Omkörningar kan bara ske om det omkörande fordonet kör ut på ängen. Ofta är vägen i så dåligt skick att alla fordon måste ta omvägar ut på ängen för att komma fram på vägen. Där detta är omöjligt uppstår det timslånga blockeringar och köer. Ett par jag träffade i Darjeeling hade suttit fast fem timmar i sin buss orörliga på denna väg på grund av vanligt regn.

Bussen, som man frivilligt åkte dessa 72 mil med och frivilligt betalade för, var en lyxbuss med superbekvämlighet, klass A 'de Luxe'. Bättre fordon fanns bara inte. Hur denna lyx egentligen manifesterar sig får varje passagerare finna ut själv på egen risk. Ryggsätena ska kunna sänkas, men ingen kunde sänka dem. Många fönster var trasiga, så att de inte kunde stängas, så att man hade kallt drag hela natten. Flera fönster gled upp av sig själva om man inte krampaktigt med handkraft höll dem tillslutna hela tiden. Försökte man sträcka ut benen under sitsen framför fick man smalbenen skurna av en skarp osynlig stålkant. Men det värsta var alla guppen.

Nepalesiska gupp är ingenting att leka med. På en nattbuss till Pokhara håller de en fullt sysselsatt hela natten. Om inte bagage ramlar ner över en är det grannen som ramlar ner över en. Ibland glider det bagage fram från under sätet bakom en och pressar fram ens ben så att smalbenen skärs av av den tidigare beskrivna berömda osynliga vassa stålkanten. Denna sofistikerade stålkant verkar enkom vässad för att behaga passagerare *de luxe*. Och så vidare.

Under dessa omständigheter kan man faktiskt säga att resan räddades av dem som förde liv hela vägen. En glad överste, som tydligen skulle hem på permission, tog initiativet i det glada folklivet ombord och anförde inte bara allsången utan rentav dansen, medan han frikostigt bjöd laget runt på whisky. En resedeltagare hade en liten kasettbandspelare med sig på vilken han spelade ett band med nepalesisk folkmusik. Denna nepalesiska folkmusik bestod av en och samma melodi på exakt sju takter, som under resans gång upprepades femtioelva triljoner gånger, då han spelade om samma kasett hela tiden, och denna inte hade något annat innehåll, medan den berusade översten förtjust klappade takten med händerna och sjöng med under hela resan medan whiskyflaskan gick runt. Även texten till denna enkla melodi på exakt sju takter (till ett och samma ackord hela tiden) var den samma hela tiden. Ändå var den femtioelfte triljonte gången, som samma melodi och text upprepades, lika entusiastiskt

ackompagnerad med taktfasta handklappningar och deltagen i av översten och hans glada gossar, som dansade och tog ett glas och sjöng med, och med lika stor inlevelse, som den allra första.

Efter 29 timmar och 70 mil på detta sätt började plötsligt Annapurna resa sig som en kolossal vit vägg eller ridå längs horisonten. Pokhara ligger på bara 900 meters höjd, men Annapurna reser sig mer än 7000 meter däröver och är följaktligen hisnande imponerande, i synnerhet som massivet ligger så nära inpå Pokhara. Det är bara drygt tre mil upp till den närmaste Annapurnatoppen.

Som stad var Pokhara föga imponerande. Den ligger utspridd över hela dalen, och gångavstånden är oerhörda. Läget vid sjön är visserligen vackert och pittoreskt, och dess tjusning har dragit hit turismen, som tyvärr dominerar hela denna del av staden kallad Lakeside. Det luktar amerikanska dollars överallt, och man ser nästan fler västerlänningar än nepaleser. Pokhara är dyrare än Naini Tal, som ändå har en högre klass och stil.

Nepal är ett av världens fattigaste länder. Där finns exempelvis nästan inga järnvägar. De enda som finns är två små ynkliga blindtarmar som kommer upp från Indien. Den ena slutar i Dharan Basar i östligaste Nepal (från Calcutta), medan den andra skulle ha byggts upp till Kathmandu men kom inte ens halvvägs. Det blev inte fler järnvägar i Nepal då Nepal aldrig blev koloniserat och utvecklat av engelsmännen. Därmed har Nepal vissa för- och nackdelar som Indien saknar. Nepal är i stora stycken fortfarande jungfruligt och oexploaterat. Det har inte utsatts för den kolonisatoriska exploatering som sög ut Indien, men å andra sidan undfick Nepal heller aldrig någon ordning av engelsmännen. Landet blev aldrig organiserat och förblir oorganiserat ännu idag. Å tredje sidan har Nepal sluppit det trauma, som det innebar för Indien att engelsmännen blev utkörda och tog det bästa av Indien med sig.

En dag i Pokhara

Morgonen var molnig. Tydligen är i Pokhara skymningen säkrare att satsa på när det gäller klar sikt och höga vyer än morgonen, då det tydligen för det mesta är molnigt. Likväl utmanades ödet och bestegs Sarankot 700 meter ovanför staden, men vägen dit är mycket lång och mödosam, då man antingen måste ta vägen genom hela staden eller följa sjön mot väster i en ännu längre och besvärligare omväg. Men det lönar sig vad man än gör. När jag väl kom upp öppnade sig molnen för hela Annapurnamassivet, och utom de sex Annapurnatopparna, av vilka endast den mest avlägsna nätt och jämnt överstiger 8000 meter, ser man också Daulagiri och längst i nordost Manaslu, ytterligare en 8000-meters topp, utom många andra lika snöiga berg.

Nedstigningen på baksidan mot sjön var en hisnande upplevelse, ty här är livet ännu helt oförstört, risfälten höll som bäst på att skördas, och det var som att komma i kontakt med människans mest jungfruliga och naturliga sätt att leva. Här fanns inga turister, inga vägar och inte ens några stigar, medan ett och annat skördelag i stället var i farten på risfälten inför en öppen ridå av det magnifikt vackra sjölandskapet.

Tyvärr håller annars Pokhara på att exploateras för fullt. Man märker det främst på den utbredda turismen med dess följder. Flera gånger erbjöds jag att köpa hasch, bland annat av en mycket gammal kvinna, och där cannabis är så lättillgängligt finns det mycket turister och mycket rika turister, ty endast rika narkomaner reser utomlands för att röka. De har mycket dollars med sig, och där uppstår det ett artificiellt välstånd med en väldigt stor del av lokalbefolkningen som blir beroende av turismen. Detta märktes också på ett ställe som Manali i Indien. Tyvärr går blomstrande turism och droger vanligen hand i hand.

Genom detta förfaller många i lokalbefolkningen till att profitera och parasitera på enbart turismen. Var man än går i Pokhara utsätts man för guider som insisterar på att få tjänstgöra som vägvisare, och säger man att man varken behöver någon guide eller har några pengar insisterar de och tjänstgör de ändå, och sedan vill de ändå ha pengar och blir väldigt besvikna om de inte får några. Det hjälper inte att man tjatar om att man inte är någon fördömd turist utan bara en fattig pilgrim, ty det vägrar de att acceptera. För dem är en västerlänning lika med mycket dollars och behov av mycket droger. Något alternativ tycks inte existera för deras fantasi.

59.

På vägen upp mot Sarankot mötte jag ett desillusionerat engelskt par. De hade övernattat där uppe enkom för att få uppleva soluppgången över Annapurna. Av deras

höga förväntningar blev det intet utan snarare motsatsen, då vädret var rått och fuktigt, och hela morgonen var inbäddad i gräsligt dis med råa vindar. Man såg ingenting av ens närmaste berg. Paret hade väntat och väntat i hopp om att himlen skulle klarna men till slut givit upp; och det var ett besegrat och slaget par med djupa rynkor och neddragna mungipor som jag mötte på avslagen nedgång.

Och knappt hade jag kommit upp så klarnade allting som genom ett trollslag, och runt omkring dånade hela Annapurnamassivet i all sin bländande skönhet omstrålat av den mest magnifika tänkbara sol från klar himmel. Antagligen nådde det gamla strävsamma paret just i samma ögonblick slutet på sin nedgång.

Uppe på Sarankot mötte jag Franco, som jag skilts från i Delhi. Han hade rest till Jaipur och Varanasi och sedan åkt buss till Kathmandu och där blivit övergiven av både sin guide och sitt ressällskap. Han menade att min flygbiljett hem mycket väl kunde både konfirmeras i Kathmandu och till och med ändras från Delhi till Kathmandu till lördag den 18.11, om det fanns plats på planet. Detta lät som en underbar möjlighet, då mitt indiska program hade fullbordats och då jag egentligen inte behövde stanna här längre. Min resa skulle alltså kunna förkortas med fem dagar utan att jag förlorade något på saken.

En annan överraskning mötte mig nere vid Pokhara Lakeside vid strandpromenaden nära mitt hotell. Där återfanns de båda mycket långhåriga insnöade flum-tyskarna, som efter att vi skilts i Rishikesh inte hade gjort mer i Indien än besökt Pushkars blomfestival och Benares. I den senare staden hade den ena blivit våldsamt magsjuk med diarré var tionde minut i sex dagar. Jag gav honom omedelbart Johannes preskription, men han ville inte ens intaga opium. Till deras förtjänst måste sägas, att de var lika frustrerade av Pokhara som jag. Det liknade enligt dem alldeles för mycket Mallorca, och det enda som skilde denna strandpromenad från Reeperbahn i Hamburg var en tills vidare frånvaro av alla fallna kvinnor. Efter så många enbart andliga upplevelser i Indien framstod Pokhara som chockerande materialistiskt och fasansfullt ytligt, ungefär som Hagia Napa på Cypern, med exakt samma vulgärinternationella amerikanska skränmusik överallt på varje matställe med pizza, spaghetti, moussaka, hamburgare, cheeseburger, barer och danspalats och en utomordentlig kitschmarknad dominerande hela turistbyn. Även tyskarna var liksom jag i Nepal för första gången och lika djupt deprimerade och chockerade av all denna materialism utan ett uns av andlighet – inga munkar, inga heliga gamla män, ingen religiös känsla någonstans. Tacka dollarturismen för det.

I de äldsta delarna av Pokhara kunde man se spår av en gammal mer ursprunglig bebyggelse: underbara gamla tegelhus med utsökta utsirade rikt dekorerade fönster av trä. Detta var tydligen typiskt nepalesiskt.

Aktningsvärd var också den rikliga förekomsten av bokaffärer. De fanns nästan i varje kvarter. Tydligen är nepaleserna ett bokälskande folk.

Men den allt annat överträffande förtjänsten med Pokhara var den fantastiska anblicken av hela Annapurnamassivet, och som viloläger för Annapurnabestigare och fjällvandrare måste Pokhara vara alldeles idealiskt med den ljuvliga sjön, som man till

och med kunde ta sig uppfriskande simturer i. Endast hästar hade man i Pokhara ej ännu kommit på att berika tillvaron med.

Mitt stamställe blev en liten enkel restaurang som hette Darjeeling. Det var kanske det enda stället i hela Baidam (Lakeside) som inte hade bedrövlig skränmusik på för fullt tutande i gästernas öron, som om oväsen var viktigare än maten. Jag förblev denna oas konsekvent trogen under hela min vistelse, och min värdinna där, som med sin man kocken faktiskt var från Darjeeling, blev riktigt fästa vid mig. Vi älskade alla tre Darjeeling, vilket förenade oss i ett hemligt samförstånd som uteslöt allt vulgärt och onaturligt i Pokhara, som bara försvann i dimmorna av allt oväsentligt nonsens i denna av ytlighet så ihjältorterade värld.

Bussen till Kathmandu följande dag, som tog 8 timmar (20 mil) tog priset. Det var en videobuss. Videon som visades under färden var från början till slut indisk våldspornografi från Bombay med mycket överdrivna teatraliska och melodramatiska effekter. Samtidigt som filmen visades förekom det reklam hela tiden på den nedersta tredjedelen av rutan. Det kunde hända, att när kropparna flög omkring som bäst i uppfriskande slagsmål, så var det samtidigt reklam för Air India, eller när alla interiörer konsekvent demolerades under de uppfriskande slagsmålen, så kunde det vara reklam för utsökta glasvaror och porslin. Stundom avbröts filmen totalt mitt i en dramatisk höjdpunkt av något tekniskt fel (med mycket "myrornas krig" som brusande mellanspel), och när filmen kom tillbaka var det mitt i en helt annan scen. Sålunda fick man aldrig veta hur det gick för den stackars man, som just höll på att bli hängd när

teknikens under avbröt filmen, och när handlingen återkom var det bara förförelsescener. Kort sagt, ingen i bussen följde med denna video, som tycktes vara enkom ägnad att göra resan ännu tröttsammare för passagerarna än vad den redan var utan denna prövande forcerade underhållning.

Från Pokhara finns det utomordentliga trek-möjligheter norrut. Min vän Franco hade varit i Jomsom vid Kaligandakis övre lopp, vilken ort är inkörsporten till Mustang, det legendariska konungadömet Lo, där de sista Khampagerillakrigarna hade sina sista baser för tjugoårskriget mot kineserna. Franco hade planerat att besöka Mustang men blev övergiven av sin guide på vägen. Söderut från Jomsom rinner Kaligandaki genom världens kanske djupaste dal, då floden skär sig genom Annapurnamassivet och Dhaulagiri, vilka berg reser sig 7000 meter över floden. Det var denna dal som doktor Michel Peissel utforskade med flotte för 20 år sedan. Det har sedan blivit en omtyckt internationell sport att ge sig i gummiflotte ut för de nepalesiska floderna, men Nepals myndigheter har ständigt återkommande problem med turister som bara försvinner utan att ens deras kroppar mera kan återfinnas.

Snöleoparden, av Peter Matthiessen.

Detta är väl den klassiska boken om Nepal, som varje Nepalresenär bara måste läsa. Det är berättelsen om en expedition som författaren gjorde tillsammans med George Schaller. Författaren är danskättad amerikan, medan George Schaller är en tyskättad zoolog och mera erfaren resenär och strapatsidkare än författaren, som inte tålde mycket. Tillsammans begav de sig i september 1973 ut på en resa i västra Nepal på jakt efter den ytterst sällsynta snöleoparden. George Schaller hade själv sett en tidigare på sina resor i Himalaya men kände bara till en annan västerlänning som också hade gjort det. Deras vandring utgick från Pokhara över Kaligandaki till klostret Tarakot vid floden Bheri och ända bort till Jumla nära Karnalifloden, medan den viktigaste etappen var norrut till Shey Gompa vid Vita Floden nedanför Kristallberget. På den tiden hade ännu aldrig någon vit man satt sin fot i dessa trakter, och snöleoparden levde där vilt. Avsikten med resan var att kartlägga snöleopardens utbredning i dessa områden för att få hela landskapet Inre Dolpo fridlyst för snöleopardens skull och stoppa jakten på detta sällsynta djur. Författaren fick aldrig själv se snöleoparden. Men vid ett tillfälle när de båda reskamraterna skildes åt och George Schaller tog en annan väg fick denne ensam uppleva detta otroligt vackra och ståtliga djur, som även kallas snölejon och vars päls hör till världens mest ovärderliga. Snölejonet är Tibets nationaldjur, och två stycken pryder dess förbjudna nationalflagga, som annars är röd-blå-randig med en vit Himalayatopp i mitten, som de båda snölejonen verkar angripa.

Om resan då för författarens del knappast blev någon större succé så lyckades dock själva företaget: Shey-Phoksumdo blev genom deras initiativ Nepals största nationalpark. Även boken blev en avgjord succé och har väl prisats av alla som har läst den trots dess tjocka flummighet, där det bitvis förekommer cannabis och andra trippar på var och varannan sida. Men den är smäktande väl skriven i ett slags poetisk mystik,

där allting leder upp till snölejonets mystiska existens, som får ett slags upptornande piedestal under sin tillvaro genom författarens otroligt pietetsfulla andakt inför sina naturupplevelser i det vildaste Himalaya.

Kathmandu

Detta är en mycket glad och trivsam stad. Jag hade hört skräckhistorier om den dåliga luften, dammet, avgaserna och ofrånkomliga dysenteriepidemier, men allt sådant fann jag överdrivet. Visserligen är Kathmandu med sina fem miljoner invånare något för stort, och det kan inte mäta sig med det pittoreska Darjeeling i trivsamhet. Men Kathmandu har ett större utbud och sjuder av dynamisk livlighet som måste betaga och smitta av sig på alla besökare.

Den stora stupan med ögonen, som förekom i Bertoluccis Buddhafilm, är en världsbekant sevärdhet, men det finns faktiskt två. Den mest iögonfallande ligger på toppen av en kulle med god utsikt över staden. Dit upp går en mycket spektakulär trappa. Den börjar med en lätt stigning i små trappor om tre trappsteg åt gången med en jämn gång där emellan. Sedan kommer de små trapporna allt tätare, plötsligt får de fyra och sedan fem trappsteg per trappa, och plötsligt stiger sluttrappan brant upp framför en. Det är alltså en ständigt allt brantare jättetrappa (324 höga trappsteg, 3 x 108,) som dessutom sluttar utåt, så att man hela tiden frestas att falla baklänges när man klättrar upp. Varning även för taken där uppe, ty där sitter det apor. Om man råkar stå under en tempeltakås med ett idealiskt perspektiv för fotografering kan det hända att man just då får en överraskande liten dusch över kläder och hår och i bästa fall ner i nacken. Det är i så fall en apa som pissar, *just for your information*.

Den andra stupan är större och intressantare. Vägen dit är längre, den ligger i den motsatta östra utkanten av staden, den syns inte från staden, och att promenera dit från centrum tar 1_ timme. Dessutom är det nästan oundvikligt att gå fel.

Det är denna stupa som förekom i Bertoluccis film. Här är turismen inte lika påträngande, här erbjuds man inte att köpa cannabis som vid den andra, och här finns inga påflugna "*tarts*", tiggerskor med spädbarn på armen som hänger efter en och nästan sliter en i kragen för att få en allmosa, vilka är ganska allmänt förekommande och påfrestande i hela Kathmandu.

De berömda ögonen, som karaktäriserar denna och andra liknande stupor, förekommer bara i Nepal. Det är Buddhas egna ögon, och deras mening är, att man varje gång man gör något fel skall känna dem på sig. De utgör alltså manifestationen av ett slags nationellt samvete.

På vägen till denna stora vita stupa ligger ett hinduistiskt tempel som heter Vishnupati. Jag försökte ta mig dit, men tempelområdet är stort, och endast hinduer blir insläppta. Det finns ingen chans för en västerlänning att ens komma åt att få fotografera det. Trängseln är oerhörd, och här är geschäftmarknaden dubbelt så livaktig mot de båda buddhistiska stuporna. Denna hinduistiska exklusivism, som alltså utesluter alla utom rättrogna hinduer, fann jag förvånande och främmande för den hinduistiska

universella tolerans och öppenhet som denna religion annars predikar. Det var en klar kontrast mot buddhismens mer konsekventa öppenhet.

Det hade varit skönt att få fara hem fem dagar tidigare än beräknat, ty efter Kathmandu hade jag egentligen ingenting nytt kvar på programmet. Min kontaktman på Aeroflots kontor gjorde vad han kunde för att få mig med på lördagens flygplan, men tyvärr var det omöjligt. Dessutom lovade Delhi att ställa till med problem, då flyget Delhi-Moskva skulle vara fem timmar försenat på grund av ändrad tidtabell och jag därmed skulle missa mitt flyg från Moskva till Göteborg. Min man i Kathmandu visste inte hur detta problem skulle kunna lösas. Det var bara att hoppas på bättre tider och dricka te i Kathmandu så länge.

Teet i Nepal är sämre än i Indien. De ställen där det serveras gott te är mycket sällsynta och svåra att hitta. Däremot finns det ett stort antal förnämliga tibetanska restauranger. Mitt stamställe blev "Yak", där de hade utsökta yak-momos. Det var ett trivsamt ställe som åtnjöt stor popularitet. Min första kväll där hade ett franskt sällskap bokat halva restaurangen. De hade tydligen något att fira, kanske de just hade kommit ner från Mount Everest, ty de festade mycket bullersamt och tog fram diverse medsmusslade flaskor Martini och Sherry. Deras stämning var så hög att ledningen måste dämpa dem en aning med att byta ut ett kasettband upphetsande Bach-musik (i raffinerad orkestrering) mot ett band med den mest saktmodiga och kontemplativa tänkbara tibetanska tempelmusik.

Mitt hotell "Marco Polo Guest House", som rekommenderats mig av Franco, var trevligt och väl skött (4,40 dollar per natt), men det fanns ingen papperskorg på rummet, och badrummet var offentligt med en klosett som inte fungerade. För att spola måste man själv sticka ner handen i spolvattnet och lyfta upp proppen. Det hade kunnat vara värre. Duschen fanns i samma skrubb, så att vanligen när man gick på toaletten var allting genomdränkt. Ibland fanns det varmvatten och ibland inte. Detta är hög Kathmandu-standard.

Bäst av allt var emellertid mänskorna. Nepaleserna kan i regel engelska, och de är ytterst förbindliga och hjälpsamma, ibland litet för. När jag en gång stannade för att fråga om vägen gav sig inte min hjälpare förrän han hade ritat upp en hel detaljerad karta åt mig. Många försöker sälja cannabis, men de menar inget ont därmed. De gör det för att behaga de rikaste dollarturisterna, i regel amerikaner, för att tjäna och behaga dessa.

Men framför allt är Kathmandu den stora Himalaya-metropolen. Det är en utveckling som Kathmandu uppvisar som även Lhasa borde ha fått. I stället är Kathmandu den blomstrande centralmarknaden i Himalaya medan Lhasa av kineserna reducerats till ett koncentrationsläger. Det är bara att hoppas, att obalansen skall åtgärdas, så att Kathmandu och Lhasa kan stå på samma nivå och konkurrera med varandra, i stället för att Kathmandu skall få vara utan konkurrens och Lhasa helt utslaget av kinesisk terror.

60.
Den långa resan till Buddhagaya

Den tog 26 timmar med buss. Nattbussen från Kathmandu nådde Birganj vid gränsen klockan 4 på morgonen (efter nio timmar), och därefter började problemen.

Biljetten som köptes i Kathmandu inkluderade en hel resa till Buddhagaya och frukost i Birganj på morgonen för sammanlagt 550 Nepal-rupier. Någon frukost vid gränsen blev det inte. Te fick man och flera glas men ingenting mer. I stället fick man sitta där i mörkret och vänta tills klockan blev 6. Då öppnades gränsen.

Min nepalesiske kontakt förde mig över gränsen och på rätt buss i Raxaul. Där försäkrade han mig om att en av chaufförerna skulle hjälpa mig med bussbytet i Patna så att jag där kom på rätt buss till Buddhagaya. Enligt Kathmandu skulle det ha varit en direkt buss från Raxaul till Buddhagaya. Knappt hade Patna-bussen i Raxaul satt i gång, så försvann den "konduktör", som skulle ha hjälpt mig, spårlöst.

Där i Raxaul förekom det ett helt gäng av kriminella typer som hade som verksamhet att sko sig på turister från Nepal. En krävde 10 rupier av mig för att jag förde bagage på bussen, en annan krävde 10 rupier för ingenting (och fick ingenting), medan ytterligare andra, i synnerhet han som skulle ha hjälpt mig och som försvann, bad om extra pengar för sina tjänster och fick det. Dessa mänskor försvann alltså sedan utan att ha gjort något för att förtjäna vad de fick.

I Patna trodde jag mig ha turen att genast komma på rätt buss till Buddhagaya. Emellertid tillryggalade denna buss sträckan från Patna till Buddhagaya (11 mil) på sju timmar. Vi kom fram klockan nio på kvällen efter en ytterligt tröttsam utflykt i hela östra Bihar (med besök i bl.a. Nalanda och Rajgir) på Indiens sämsta vägar. När man kom fram var man därför i upplösningstillstånd, (vilket de facto manifesterades följande dag på toaletten). Alla mina resor till Buddhagaya har varit för djävliga, men de tycks dessutom bli värre för varje gång. Den här fick jag dessutom betala dubbelt för (Patna-Buddhagaya,) som om den skulle ha varit värd det.

Ljuspunkten i denna mardrömsfärd var reskamraten Stefano från Venedig. Vi hade sällskap från Kathmandu hela vägen till gränsen, där vi skildes, då han saknade biljett vidare. Vi återfann varandra på Buddhagayabussen i Patna, där han då redan suttit och väntat i två timmar på dess avgång. Vi delade sedan rum i den burmesiska missionen och kom mycket väl överens, då vi hade samma engagemang i öst. Han hade rest i Tibet i sådana delar som Kham och Amdo men inte kommit fram till Chamdo. Han var egentligen sinolog men reste nu för första gången i Nepal och Indien. Under en fjällvandring runt Annapurna hade han drabbats av den fruktade Diardhya-amöba-infektionen, som resulterar i kronisk dysenteri och ständiga stinkande rapningar som av dåliga ägg. Det kan ta månader att bli av med ett sådant encelligt djur, som man får av det friska vattnet i Himalaya. (Långtidsbesökare vid Haidakhans ashram vid Ganges strax norr om Haldwani brukade vanligen bli långtidspatienter av denna famösa amöba. Källvattnena där sades ha en renande effekt, men kanske något för drastiskt renande, tyckte säkert somliga.)

Kort sagt, ju mindre sagt om denna resans värsta bussresemardröm, desto bättre. Bara förnedringen att komma ner från Himalaya till det fuktiga, ångande, tunga heta klimatet i Indien var mer än nog. Detta är också det största problemet för alla de exiltibetaner som kommit ned. Genom otaliga generationers vistelse uppe på en minimihöjd av 3500 meter har de utvecklat en särskild förmåga att klara av detta och blivit funtade för det, vilket när de etablerar sig i ett liv nere på slättlandet i stället blir ett extra vapen emot dem. Kineserna tål inte att leva uppe i Himalaya men har ändå etablerat sig där och jagat bort tibetanerna, som i hundratusental tvingats till ett liv som de inte tål nere i Indiens mördande värme och slättland. Här har den berömda asiatiska bristen på rationalism nått en höjd eller ett lågmärke som ej kan överträffas.

Pepsiturer i Buddhagaya

Första gången jag kom till Buddhagaya var jag den enda västerlänningen där för bara två år sedan. Vid andra besöket i februari '95 såg man här och där en och annan tillknäppt västerlänning. Nu var det plötsligt fullt med västerlänningar överallt. Emellertid var dessa västerlänningar lyckligtvis inte bara vanliga turister utan framför allt buddhistiska studenter och sökare.

Emellertid var blotta förekomsten av så många västerlänningar (350 enligt en

uppgift) tillräckligt för att det normala livet skulle infekteras. Redan fanns det dyrare restauranger med västerländsk mat och vidrig västerländsk rockmusik.

Mitt illamående sedan passerandet av gränsen kulminerade till en sådan middag. Det förelåg ingen aptit, men man måste ju äta i alla fall, och då maten därmed intogs måste måltiden tvärt avbrytas efter några tuggor av skyndsamhet utomhus för att kräkas. Kanske var det maten, kanske var det den hemska musiken, kanske var det överansträngning efter alla strapatserna och låglandets bakteriechock, men troligtvis var det alla tre.

Det var då jag träffade Andreas, en svensk, som varit ute i Indien, Nepal och Thailand i nio månader och därunder drabbats av ett stort urval sjukdomar, främst mask, som till slut kom krypande ut ur näsan på honom. Av nödtvång hade han fått skola sig i skyddsåtgärder. Mot min förstörda mage rekommenderade han Pepsi-Cola, något som jag aldrig druckit sedan jag var i Pompeii 1966 och då blev dödssjuk av. Emellertid var det inte lätt att få tag i Pepsi-Cola i Buddhagaya. Min gode vän Shahabuddins bror visade mig dock det ställe i byn som hade monopol på Pepsi-Cola. Där inhandlade jag en flaska som jag medtog till min lunch och avnjöt där (under hotfulla kurrningar från magtrakten) för att sedan efter lunchen pliktskyldigast återgälda tomflaskan till monopolinnehavaren, vilket denne varit mycket noga med att utbedja sig om. Sålunda var mina Pepsi-turer på det heliga stället Buddhagaya fyra till antalet: 1) Jakten på flaskan med lokalisering av butiken, 2) Inhandlandet av flaskan genom personligt besök i butiken, 3) Förandet av den öppnade flaskan till min restaurang, och 4) Återförandet av tomflaskan till butiken.

Maten behölls efter denna lunch. Om det var tack vare Pepsi-Cola lär dock vara svårt att närmare utröna.

Utanför ingången till den stora stupan vid Buddhas Diamanttron samlas tiggarna. De flesta är gamla kvinnor, "tarts", invalider och vanskapta. De ligger eller sitter huller om buller och upptar en ganska stor yta, så att det ibland kan vara svårt att komma förbi dem. En av dessa tiggerskor fick plötsligt mitt på den öppna platsen innanför den första porten ett rysligt epileptiskt anfall. Hon tuggade fradga och sprattlade i hela kroppen och hade genom den överdrivna förskräckligheten av sitt uppträdande kunnat tolkas till ett tiggarknep, om det inte hade hållit på så länge. Plötsligt försvann tiden och rummet, och scenen var precis som hämtad från ett av dessa chockerande patientmöten som Jesus ofta hade i Jerusalem. Här var det samma armod, samma totala lidande, samma överväldigande heliga tempel och munkar klädda som i romerska togor. Plötsligt blev buddhismen och kristendomen i denna blixtbelysning av det hopplösa mänskliga lidandet identiska med varandra utan några som helst påfallande skillnader längre.

Andreas hade deltagit i den stora tibetanska fredsmarschen från Delhi i mars '95 och till och med videofilmat den, denna väl motiverade demonstration, som slutade så snöpligt redan i Ambala, därför att den indiska regeringen inte givit demonstranterna tillstånd att gå längre. De hade tänkt marschera till Kathmandu och Lhasa men stoppades alltså redan i Ambala söder om Chandigarh.

Tyvärr fick jag inte träffa min vän Shahabuddin den här gången. Han hade skickat ut sina mycket intressanta och väl planerade pilgrimsreseprospekt (för vallfärd till buddhismens heligaste platser i Indien samt Lumbini) till hela världen, främst Europa, Amerika, Malaysia, Australien och Japan, men fått föga respons. Han var nu bortrest, och jag fick nöja mig med att umgås med hans bror, som är mera försiktig och jordnära. Han kunde dock ge mig ovärderlig hjälp med min sista tågbiljett i Indien till Delhi, vilket gav honom mycket problem och två resor till och från Gaya. Därmed skulle jag åtminstone komma tillbaka till Delhi och Moskva, medan färden från Moskva till Göteborg tills vidare var ett öppet problem.

Den mirakulösa hemresan

Delhi nåddes i gryningen, och det gällde att genast ta i tu med de överväldigande problemen inför återresan. Dessa tillökades dessutom genom att min taxichaufför inte kunde hitta Aeroflots kontor: han körde mig först till YMCA och sedan runt i hela staden. Till slut fick jag själv visa honom vägen – och betala för alla omvägar.

Som alltid togs jag väl emot av Aeroflot, och de satte sig genast in i mina problem under gravallvarligt begrundande och en massiv tystnad, som knappast bådade gott. Till slut öppnade min betjänare munnen och avgav diagnos:

"Allt är klart till Moskva. Där är inga problem. Men sedan vet jag inte hur vi ska göra. Flyget till Göteborg från Moskva går precis 25 minuter efter att ditt flyg har landat. Om planet håller tiden finns det kanske en chans för dig att hinna..."

Tidtabellen hade alltså ändrats ännu en gång, och det skulle bli en hemresa med mariginaler på högst några minuter, och oddsen var klart emot mig, när man betänker hur Aeroflots flyg från Indien sällan håller tiden.

Men min man hade rätt. Allt gick väl till Moskva. Av hänsyn till mitt problem fick jag också ta båda mina resväskor som handbagage, då de ändå inte vägde så mycket.

I Moskva ställdes man sedan inför det förbluffande beskedet: flyget hade kommit fram 25 minuter för tidigt. Vi hade alltså vunnit 25 minuter extra, och därmed var det inga problem med Göteborgsflyget.

Följden blev, att denna sista och längsta etapp på hela resan blev den tidsmässigt kortaste och mest smidiga och smärtfria. Det tog 10 timmar från Delhi till Göteborg via Moskva. Jag har aldrig varit med om maken. Dessutom hade jag ett ytterst trevligt ressällskap hela vägen: ett danskt par från Årjäng, som hade Indien som specialitet och som ägnat åratal åt akademiska forskningar kring religionsfilosofierna i norra Indien och framför allt i Garwhal, där jag hade härjat som mest under denna resa.

Denna slutkläm beseglade den otroligt succéartade karaktären av hela resan. De nästan fem veckorna med två flygresor, två långa tågresor, tolv långa bussresor och tolv hotell inklusive all mat hade kostat sammanlagt 7000 kronor – min billigaste resa någonsin om man räknar per dag. Dessutom var behållningen av resan med dess

erfarenheter och studier, arbetsresultat och de nya kontakterna den största och mest givande någonsin.

En sådan oöverträffad resa blir svår att överträffa i framtiden.

22.10 - 23.11.1995.

61.

Johannes julbrev

"I mitt julbrev vill jag närmast anknyta till din mycket intressanta artikel om Giordano Bruno. Ditt belysande av hur han introducerade en helt ny teologi får mig att djärvas bygga vidare på samma nya teologi.

Problemet med den etablerade teologin är att ingen vågar rucka på det som är etablerat. Det gäller då främst Bibeln och allt vad som står i den. (Detta problem brottades redan talmudisterna med.) Att Den Heliga Skrift innehåller hur mycket självmotsägelser som helst är alla forskare ense om, men ingen vill ta på sig att reda ut dem. Att den måste innehålla mängder av missförstånd främst beträffande Jesu öde är även de flesta tämligen medvetna om, men ingen vågar peka på dem och säga med logikens myndighet: "Det här är fel!"

Låt oss börja från början med Moses. Enligt modern forskning kan numera mycket i Bibeln bevisas faktiskt ha ägt rum medan annat i total brist på bevis och indikationer kan dras i tvivelsmål, exempelvis Moses existens och livsverk, då Israels barns vandring genom öknen under 40 år inte har lämnat ett enda spår efter sig. Detta bevisar naturligtvis inte heller att Moses *inte* existerat, och jag omfattar den ståndpunkten, att bristen på bevis för att något skrivet har ägt rum inte utgör något bevis för att det *inte* har ägt rum.

Däremot kan man med full rätt dra i tvivelsmål att Israels barn faktiskt vandrade 40 år omkring i öknen, då 40 år i Gamla Testamentet vanligen anges vid utmärkningen av en längre tidrymd, liksom begreppet 40 dagar i Nya Testamentet. Detta ifrågasättande tillhör den elementära exegetikens grunder.

Det finns ingen grund för att betvivla att Moses växte upp som prins av Egypten och förde med sig Israels folk ut därifrån ner till Sinai och upp till Nebo och Jordanfloden under en tillräckligt lång tidsrymd för att de flesta av den äldre generationen skulle hinna dö under färden. Faktum är att de tio egyptiska landsplågorna kan ha sin förklaring i och med Santorin-katastrofen norr om Kreta. Däremot finns det skäl att betvivla att Moses själv författade hela Lagen. Främst bör detta betvivlas ur litterär synpunkt, då Thora, alltså Lagen med alla dess bestämmelser, rent stilmässigt och mentalitetsmässigt helt skiljer sig från de tidigare episka skildringarna i Genesis och Exodus. Troligen inledde Moses stiftandet av alla dessa lagar som sedan levde vidare muntligt och kompletterades tills de kanske inte fick sin

slutgiltiga form förrän senast under Samuel. Däremot kan jag själv tro att Moses faktiskt skrev hela Genesis själv på grundval av vad han hade lärt sig och hört från Egypten och Babylonien.

Att Samuel skulle ha varit en långt viktigare och mer systematisk lagskrivare, textsamlare och redaktör än vad historien någonsin erkänt förefaller mig troligt. Jag tror knappast att det kom till något mer väsentligt under det stora förfallets tid efter Salomo.

Vad som däremot måste krylla av outredbara missförstånd är Nya Testamentet. Dess äldsta skrifter är Pauli brev, som redan de tillkom långt efter korsfästelsen och utan att Paulus haft någon personlig kontakt med Jesus. Han kan alltså omöjligt betraktas som tillförlitlig som uttolkare av Jesu budskap. Pauli lärjunge var läkaren Lukas, som dock bedrev betydande forskningar i ämnet och måste ha känt Jesu moder. Hans evangelium är det enda som har någon distans till ämnet. Minst distans har Matteus, vars evangelium ger ett övertygande intryck av äkthet men är hopplöst subjektivt och vinklat. Mest saklig är Markus, sannolikt det äldsta evangeliet, som troligen var lärjunge till Petrus, som med skäl därför kan anses som det enda någorlunda tillförlitliga evangeliet. Skevast av alla är Johannes, som presenterar en helt förvriden och personlig uppfattning av människan och verket. Hans otillförlitlighet bestyrks av Apokalypsen, som ju är hela Bibelns största hatskrift. Både Johannes, Paulus och Lukas kan tillmätas litterära förtjänster och har vissa intressanta värden som filosofer men är inte trovärdiga som vittnen. Endast Markus och Matteus är detta i någon mån.

I ett okänt och förträngt apokryfiskt Judasevangelium vågar det antydas hur Judas Iskariot totalt har missuppfattats och hur de andra lärjungarna totalt har förvrängt bilden av både honom och Jesus. Enligt detta evangelium, som är föga känt i västvärlden, var Judas kontaktmannen mellan Jesus och esséerna, som sedan skrämde bort soldaterna, bar bort Jesu kropp ur graven och återkallade honom till liv. När Jesus vid det sista nattvardsbordet sade till Judas: "Gör snart vad du skall göra," menade han, att kusten var klar och att Judas kunde börja agera enligt planerna. Ingen var bättre förberedd på allt vad som skedde än Jesus. Han hade själv i minsta detalj planerat allting och ville i offrandet av sig själv förena alla världens religioner under den totala gudomliga kärlek, som han kände och förstod. Men han gjorde det för bra, och Judas var inte lika väl förberedd. När han upplevde vad de fantastiska planerna innebar rent praktiskt blev det för mycket för honom, han trodde att allt var hans fel och att allt gått fel och tog därför livet av sig i förtvivlan i stället för att med tålamod invänta resultatet. I och med uppståndelsen, som innebar att Jesus överlevt det hela och kommit undan, hade Jesus lyckats och segrat.

Muslimerna kom i viss mån närmare sanningen än kyrkan då de menade att korsfästelsen aldrig ägt rum. Korsfästelsen ägde rum, men Jesus dog aldrig, vilket fenomenet med "blod och vatten", som rann fram när kroppen stacks med spjut, tydligt indikerar.

Viktigast av allt att gå till rätta med i Bibeln är dock hela Gudsbegreppet. Det är troligt att Moses själv lanserade alla onda missuppfattningar genom att manipulera

med Gudsbegreppet för att lättare kunna styra de svårhanterliga judarna. Allt struntprat om en Gud som "hämnas", "ångrar sig", "dödar", "slår med förbannelse", kort sagt, alla myter om en hård och grym Gud, måste avlivas. Kristendomen lyckades i viss mån med detta, men den grymme och hårde, omänsklige och blodige Guden gjorde sedan *come back* i och med Islam, som lade en förbannelse över hela världen och historien med att förkunna att Muhammed som den sista och yttersta profeten gav världen det slutgiltiga definitiva gudsbegreppet. Därmed fick ateismen verkligen ett existensberättigande.

(Likaså måste alla Islams och katolska kyrkans myter om helvetet och paradiset avlivas. Det finns inget helvete utom det som mänskorna själva skapat på jorden och inget paradis utom det som mänskorna en gång kunde ha skapat på jorden – och ibland försökte och nästan lyckades med.)

Allt detta apropå din Giordano Bruno. Som alternativ till monoteismens intolerans framstår då hinduismen och buddhismen som betydligt mera förnuftiga och mänskliga. Men hinduismen är plottrig och primitiv medan buddhismen går för långt åt det absoluta förnuftets håll, så att den blir steril. Sikherna förenade det bästa i Islam med det bästa ur hinduismen men urartade till ett nästan rent krigarfolk: nödvändigheten av att ständigt behöva försvara sig gjorde dem hopplöst militanta och hänsynslösa. Jainismen försökte förena det bästa ur hinduismen och buddhismen med varandra men vann aldrig någon slutgiltig formel eller genomslagskraft, mycket till följd av bristen på en samlande ledare som Buddha. Andra intressanta försök i riktning mot en konstruktiv syntes var teosofernas, som emellertid ständigt splittrade sig, precis som kristendomen.

Det finns uppgifter om att Jesus var i Indien, inte bara efter sin ungdom i Benares och Ladakh, utan även om att han skulle ha dött i Srinagar i Kashmir under Trajani tid. Emellertid saknas bevis tills vidare. Men blotta existensen av redogörelser för hans aktiviteter i Indien tyder på att sådana ägt rum, liksom Moses existens och Israels barns vandring genom öknen, trots att bevis saknas. Troligt är att Jesus satt inne med formeln för förenandet av alla religioner men att denna aldrig tolkades rätt av hans lärjungar.

(Teorin om Jesu bortgång i Kashmir vid hög ålder får också stöd från islamiskt håll. Ahmadiya-grenen av Islam i Pakistan hävdar bestämt, att Jesus inte dog på korset utan befann sig i koma när han nedtogs därifrån. Detta visste både Johannes och kvinnorna mycket väl, som därför lyckades förhindra att hans ben slogs sönder som på rövarna. Emellertid var Jesus efter återupplivningen hänvisad till en underjordisk verksamhet av ren försiktighet, varför han snarare undvek lärjungarna än uppsökte dem. Emellertid var han mycket noga med att skingra aposteln Tomas tvivel, som senare följde med honom till Indien, där han kunde leva mera fritt och öppet. Han hade dessutom fullgjort sin uppgift i Israel redan och behövde inte verka där längre. Efter Judas oförmodade och olyckliga död gav han över det högsta ansvaret för sin församling till Simon Petrus, som visat sig vara den mest mänskliga av hans lärjungar. I Indien skall sedan Jesus ha avlidit 120 år gammal (lika gammal som Moses) i Kashmir enligt Ahmadiya-grenen av Islam, en pakistansk motsvarighet till den persiska Bahai-rörelsen.

Det är alltså fler och fler källor som mer och mer belyser och framhåller Jesu verksamheter i Indien både före och efter korsfästelsen.

Forskningen tilltar.)"

Fotnot. Den intressantaste delen av Johannes framställning är väl omvärderingen av Judas Iskariot. Redan Anthony Burgess försökte detta. Johannes går emellertid längre och framställer Judas som den ende helt förtrogne med Jesu planer. Att Jesus själv var helt införstådd med allt vad han måste genomgå inklusive korsfästelsen står helt klart genom evangeliernas klartext. Detta är första gången någon påstår att Judas ensam skulle ha varit införstådd med det också. Det är också helt klart att ingen av de andra lärjungarna var det. Inför planernas realisering med all den grymhet och brutalitet de innebar i praktiken skulle enligt detta Judas alltså ha blivit ifrån sig, trott att Jesus tappat kontrollen över sitt öde och helt enkelt givit efter för svaga nerver. Detta skulle inte ha varit mer än mänskligt. Det första urkristendomen tycks ha glömt och bortsett ifrån var att Jesus och hans lärjungar bara var mänskor.

Emellertid är Judasteorin också den svagaste punkten i Johannes framställning. Om Judas inte menade något ont, hur förklarar man då de 30 silverpenningarna? De kunde förklaras med att de ingick i föreställningen, därmed skulle översteprästerna ha bringats till att ta Judas på allvar och genomfört komplotten mot och arresteringen av Jesus, vilket de kanske annars aldrig hade brytt sig om att göra.

Så här skrev en präst i Svenska Kyrkan:

"Det farligaste med er artikel är att den berövar apostlarna all deras trovärdighet. Efter en sådan artikel är det till exempel lätt att falla för frestelsen att börja spekulera i om aposteln Johannes (er skribents namne) eventuellt var fikus, som just Anthony Burgess har gjort. Detta är inte acceptabelt.

Det starkaste invektivet mot er Judas-framställning är dock Judaskyssen, där Jesus otvivelaktigt tar avstånd från Judas initiativ och säger: "Förråder du mig med en kyss?" Detta kan knappast bortförklaras med att det skulle vara påhittat av evangelisten, då han eller någon av hans kolleger knappast kan beskyllas för att ha farit med någon beräknande lögnaktighet."

Vi har svarat:

"Johannes B. Westerberg försöker knappast etablera nya dogmer. Det enda han vill, vilket vi kan försäkra som känt honom i 16 år, är att komma närmare sanningen. Enkom för att utröna om det kunde ligga något till grund för ryktena om att Jesus verkat i Indien reste han dit för att lägga ner åratal av forskning i ämnet. Till dogmatikernas stora lättnad har han aldrig funnit bevis men dock mycket som talar för det. Till detta kommer då dessa obehagliga överraskningar som han snubblat över på vägen, som Ahmadiya-islams tradition att Jesus dött vid hög ålder i Srinagar, Kashmir, och de esseiska uppgifterna om hur Judas ensam av lärjungarna varit initierad i Jesu döds mysterium i förväg men inte kunnat stå ut med en medhjälp däri i praktiken. Vi menar att just Judaskyssen mer än något annat antyder Judas goda avsikter och vilja, att detta skulle vara hans farväl och önskan om lycka till på resan till Jesus, och att innebörden av Jesu svarsord kan diskuteras: han kan ha blivit rädd för Judas farliga gest, blivit

tagen med överraskning och garderat sig med att hålla på sin roll. Innebörden av hans ord kan exempelvis tolkas: "Judas, förråd oss inte!" eller, "Mer diskretion, om jag får be, Judas!" Vi överlåter vidare tolkningar och utläggningar åt teorins upphovsman Johannes i Indien.

Men det kanske viktigaste argumentet i hela frågan är detta: om det verkligen råkar vara så att Judas Iskariot i 1960 år varit orättvist fördömd och hänvisad till helvetet för evigt under oupphörliga förbannelser av alla kristna mänskor och kyrkor i världen, så är det väl hög tid på att han får någon form av upprättelse? Här föreligger ju uppenbar risk för att detta kan vara det värsta fallet av mobbning (och av en död man dessutom) i historien.

Så här skriver en irländare:

"Äntligen någon som vågar ifrågasätta evangeliernas trovärdighet! Jag ger honom mitt fulla stöd! Här är mitt bidrag:

Johannes 12:4-6 som slutar: 'han var en tjuv och plägade taga vad som lades i penningpungen, vilken han hade om hand,' (om Judas Iskariot).

Även om det kan ha varit sant, så är det ett märkligt yttrande av en helig apostel om en annan apostel efter dennes tragiska död. En sådan anklagelse kräver bevis, men eftersom Judas hade hängt sig kunde han inte försvara sig, och ingen av de andra apostlarna försvarade honom heller. Är det då tänkbart att Jesus skulle ha anlitat och behållit en lärjunge som stal ur lärjungarnas gemensamma kassa? Det är mera troligt att anklagelsen är en lögn än att Jesus skulle ha behållit en sådan. Enligt min åsikt är denna enda vers tillräckligt för att hela Johannesevangeliets heliga auktoritet bör ifrågasättas.

Och varför finns denna vers? Det finns bara en förklaring: St. Johannes måste ha hyst avundsjuka mot Judas. Men St. Johannes var lärjungen som Jesus älskade, enligt St. Johannes. Detta leder oss till att tro, att St. Judas mycket väl kan ha varit lika mycket älskad av Jesus som St. Johannes.

St. Lukas evangelium är det mest charmerande och vackra av dem dels genom att det är så fullt av anekdoter och liknelser som de andra inte brydde sig om att bevara. Vad som gör Lukas tvivelaktig är hans 'Apostlagärningar', som tydligt är partiska för Paulus på bekostnad av Petrus i sitt nedtystande av den första kristna schismen mellan dessa två, så att Petrus överges medan Paulus ensam får hela scenen. Dessutom är denna bok ofullbordad. Det är omöjligt att ta St. Lukas på allvar efter 'Apostlagärningarna'.

Därmed återstår St. Mattheus och St. Markus som de enda vederhäftiga evangelisterna, som vår vän J. Westerberg så korrekt har påpekat.

Jag vet även att det finns en Jesusgrav i Indien. Varför skulle väl hinduerna hitta på och konstruera en sådan grav om inte Jesus lik låg i den? Kan Mr. Westerberg besvara den frågan?"

Denna sista fråga menade Mr. Westerberg att besvarade sig själv.

Beträffande Judas Iskariots öde har den fransk-amerikanske engelsmannen Paul Theroux intressanta upplysningar från sitt tågluffande bland de Tomaskristna i södra Indien, där St. Judas betraktas som "de hopplösa fallens skyddshelgon". En helgedom

ägnad åt honom i Colombo (Ceylon) belägrades av pilgrimer, till och med buddhister och hinduer. Hans dag firades den 28 oktober, och "brev strömmar in till församlingsprästen med vittnesbörd om den underbara bönhörelse som åkallan av helgonet medfört. Många av dem har varit sådana som varit insnärjda i ett till synes hopplöst nät av byråkrati och som hänvänt sig till Sankt Judas, vilken har hjälpt dem att finna en lösning. Församlingsprästen mottager regelbundet försändelser från utlandet, från personer vilka innan de lämnat ön efter något affärsbesök eller någon studievistelse varit bundna av bestämmelser och avogt inställda myndigheter och som har övervunnit dessa efter en bön till Sankt Judas."

Så långt Paul Theroux. Johannes B. Westerberg avslutar tillfälligt debatten med:

"Mycket tyder på, att Jesus lärde sig till mästare inom buddhismen i Indien, och att han efter fullbordad mission i Jerusalem återvände till buddhismen i Indien."

Kris i Tibet

Omfattande snöstormar har helt slagit ut livet i östra Tibet. Över 500,000 boskapsdjur har omkommit, 17,000 boskapsskötare har stängts in av snömassor, 28,000 fall av snöblindhet och förfrysning har rapporterats, och fler snöstormar är att vänta. Ropet går ut över hela världen från "Tibet Foundation, 10 Bloomsbury Way, London WCIA 2 SH, England." (21.3.1996)

62.

Pro memoria för Tibet

Inför sommarens Tibetexpedition i augusti 1996 hade vi vår första gemensamma träff hos en av deltagarna och diskuterade då bland annat vad man bör ha med sig på resan. Denna pro memoria kan kanske vara till nytta även för andra Himalaya-resenärer:

Vaccination. Gammaglobulin är egentligen det enda nödvändiga. Om man stannar kvar i Indien efter augusti bör man dock även tänka på malaria.

Medicintips. I början kan den höga höjden (3700 meter i Lhasa) medföra obehag, som ex. huvudvärk och illamående. En huvudvärkstablett kan lindra sådana besvär. Tibet är fullt av pälsdjur, särskilt i städerna, som information åt allergikern. Ett lämpligt reseapotek kan utgöras av huvudvärkstabletter, näsdroppar, halstabletter, koltabletter (vid magbekymmer) och salttabletter, om svettningen blir svår i värmen.

Reseförsäkring är ett måste. Normalt ingår den i hemförsäkringen. Reseförsäkringsbevis bör medtagas på resan. Spara alla intyg och kvitton vid eventuella kriser!

Resevaluta. US-dollar är det bästa. Resecheckar lär ha bättre kurs. $200 borde täcka alla normala behov för en månad. För den som efteråt vill stanna kvar i Indien borde $1000 vara maximum.

Kläder: Tag bara det nödvändigaste: för regn, för kyla, för värme. Inga finkläder – glöm festblåsa, smoking, högklackade skor, o.d. Mörka kläder är bättre än ljusa på grund av smuts och damm.

Sovsäck bör tåla minusgrader ner till –10. Liggunderlag behövs.

Skor bör vara väl ingångna och bekväma, förslagsvis sandaler vid gott väder och varma vandrarskor eller -kängor med grov gummisula för hårdare före. Terrängen kan vara mycket stenig.

Packning. Förslagsvis slitstark ryggsäck, ej för skrymmande, hellre mindre, och ett ordentligt handbagage, tillsammans absolut inte mer än 25 kilo.

Nödvändigt att ha med sig. Solglasögon. Solskydd i form av kräm. Solskydd i form av hatt. Vattenflaska eller termos. Toalettpapper i tillräckliga mängder, förslagsvis två rullar per månad. Savetter och/eller hygienartiklar. Limstift för att klistra fast frimärken på vykort och/eller brev. Ficklampa är ett måste. Väckarklocka, om man inte kan lita på sin egen inbyggda.

Foto och film. Ta med allt vad du behöver från Sverige. Sju filmer borde vara ett minimum. Extra batterier kan komma till ovärderlig användning, både för ficklampa och kamera.

Handduk är ett måste, gärna flera. Tvättmöjligheter kan bli sällsynta.

Plastpåsar och plastkassar kan vara bra att ha, framför allt för smutstvätt.

Liten flask- och burköppnare ex. fällkniv, rekommenderas.

Reservglasögon för glasögonbärare rekommenderas.

Tepåsar med svart te från Sverige kan vara bra att ha. I Nepal smakar teet vidrigt, och i Tibet är det kinesiska teet grönt. Även svenskt neskaffe kan vara värt sin vikt i guld.

Kikare och kompass i liten storlek kan komma till god användning.

Öronproppar för känsliga sovare med lättstörd sömn, inte minst i det oväsensfyllda Kathmandu.

C-vitamin. Nästan livsviktigt (för undvikande av skörbjugg och annat sådant).

Paraplyfrågan har diskuterats. Då häftiga stormvindar kan komma plötsligt, som gör paraplyet oanvändbart för resten av resan, bedöms riskerna uppväga obehag vid regn utan paraply.

Ordböcker för användning både i tibetanska och engelska. Ett enda ord räcker för nepali: "Namaste!"

Litteratur, endast det nödvändigaste, helst så litet som möjligt, då böcker väger.

Alkohol rekommenderas endast som medicin, då effekterna på hög höjd fördubblas och blir mer svårhanterliga genom sin oberäknelighet.

Tibetanerna är inte vana vid att se människor klädda i shorts, korta tights och/eller linne (brottarlinne). Man bör undvika sådana kläder i kloster, tempel och på andra heliga platser. Långa arm- och benkläder är att rekommendera inte minst som skydd mot solen.

En mycket resultatgivande regel är i allmänhet att så mycket som möjligt smälta in med lokalbefolkningen.

Bilder på Dalai Lama för diskret hantering med endast tibetaner på tu man hand. Detta är det enda man ej kan ta med sig för mycket av.

Tashi deleg! ("God hälsa och lycka!")

Paul Theroux' fantastiska tågresor i Kina och Tibet

Han tillbringade ett helt år med att köra omkring på primitiva tåg i hela Kina från Peking så långt västerut som till Urumchi i Öst-Turkestan ("Sinkiang"), så långt söderut som nästan fram till Vietnam, så långt norrut som till Mukden, Harbin och Lienchiang i Manchuriet och så långt upp mot Tibet som möjligt till Golmud och längre. Resan ägde rum före 1989 medan studentdemonstrationerna i Peking, Shanghai och annorstädes ständigt växte och den demokratiska rörelsen ännu inte lidit något avbräck. Den väldiga reseskildringsboken på 500 sidor är ytterst intressant alltigenom. Överallt stannar han och pratar med folk, och han får i stort sett samma övervältigande intryck överallt av vad kineserna tänkte och ville: "Åt helvete med Mao, åt helvete med kommunistpartiet, åt helvete med hela Kinas historia efter 1956!" Endast en kommunistkoryfé får Paul Theroux ett gott intryck av i Kina genom kineser som vördar hans minne: Chou-En-Lai, mannen som bland annat räddade Potala från att förstöras av rödgardisterna i kulturrevolutionen.

Denna sistnämnda tioåriga företeelse får författaren det starkaste intrycket av att ha ödelagt hela Kina och alla kinesers liv för en hel generation framåt. Detta infernaliska inbördeskrig, som leddes av Mao själv mot det folk som han härskade över, gick bara ut på att förstöra allt vad som förstöras kunde och mest då alla individuella människors liv. Bara det kommer Kina aldrig att kunna förlåta Mao Zedong, den värsta härskaren i Kina sedan Shih-Huang-Ti för 2200 år sedan, som lät förstöra alla kinesiska böcker.

Till allra sist på sin resa tar Paul Theroux tåget upp mot Tibet. Järnvägen slutar i Golmud, men därifrån fortsätter han med bil. Chauffören kör för vårdslöst och kraschar bilen långt ute i ödemarken i ingenmansland, där det blodiga resesällskapet med krossade glasögon, kvaddade lemmar och tillknycklad jeep räddas av tibetanska nomader. Omsider kommer författaren fram till Lhasa, "den enda plats i Kina som jag ivrigt tog mig fram till, njöt av att få vara i och hade svårt för att lämna." Och när han lämnar Tibet efter sitt händelserika studieår i Kina strax innan kravallerna bröt ut på allvar kommer den massiva bokens enda religiösa reflektion, när han för första gången ägnar sig åt något som liknar en bön och uttalar om Tibet: "*Please, let me come back.*"

Intervju med Dalai Lama

I en fransk intervju med Dalai Lama var väl det intressantaste inslaget hans helighets belysande av hur Buddha gav sina lärjungar olika läror som motsade

varandra, för att undvika att buddhismen skulle kunna infekteras av religiös fundamentalism.

Vi träffade inte Dalai Lama i Stockholm, då vi inte ville göra det i ett massammanhang i Globen tillsammans med 16,000 andra. Men några goda vänner gjorde det och hoppades få delta i en meditation med honom dagen efteråt. Emellertid blev de inte kallade, och då de förmodade att enbart de "lyckliga få" blev kallade och fick delta resignerade de. Efteråt visade det sig, att vem som helst hade varit välkommen att delta som bara gjorde sig besväret att ta sig ut till stället. Ett femtiotal hade gjort detta på eget initiativ och deltagit i Dalai Lamas meditation.

Den idealiska Tibetresan

Avfärd - Stockholm, Arlanda, till Kathmandu via Moskva.
- Flyg Kathmandu-Lhasa.
dag 1 - Lhasa med besök i Jokhang (katedralen) och Norbulinka (sommarpalatset).
2 - Lhasa med besök i Potala och klostret Sera.
3 - Besök till Drepung, världens största kloster, med intilliggande Nechung och (i mån av tid) Anitsamkhu (Lhasa).
4 - Tidig start på den långa vägen till de varma källornas Tertrum med besök i klostret Ganden och den svensk-tibetanska skolan i Katsel på vägen.
5 - Vid Tertrum.
6 - Till klostret Reting, Tibets nästäldsta kloster.
7 - Till Nam Tso, en av Tibets fyra heliga sjöar och den största.
8 - Vid Nam Tso.
9 - Till Tsurpu, säte för Karmapa, med trolig audiens.
10 - Tillbaka till Lhasa.
11 - Till Gyangtse via Namdrok Tso, den turkosfärgade sjön, en av Tibets fyra heliga sjöar.
12 - Till Shigatse med besök i Tashilumpo, säte för Panchen Lama.
13 - Till Sakya, huvudort för Sakyapaorden, med ett av Tibets mest intakta kloster.
14-18 - Den långa vägen till Darchen (vid Manasarovar) längs den norra (säkra) vägen via Sarga, Drongpa och Mayum La.
19-21 - Parikrama (kringvandring) runt Kailas.
22 - Vid Manasarovar med vilopaus i Taklakot (Purang).
23-25 - Till Pago Tso via Mayum La och Drongpa via Chishabangma.
26 - Till Rombuk Gompa nära Mount Everest.
27 - Till Mount Everests basläger och tillbaka till Rombuk.
28 - Till Milarepas grotta och Zhangmu.
29 - Över gränsen till Nepal och tillbaka till Kathmandu.
Återresa - Med flyg via Moskva till Sverige.

Mjukstart alltså i Lhasa, inledningsstrapatser norrut (sex nätter i tält), och därefter själva expeditionen (sexton nätter i tält). Högsta passet (Dolma La vid Kailas) är på 5636

meters höjd bara, Mount Everests basläger är på 5150 meters höjd, medan sjöarna Nam Tso och Mapam Tso (Manasarovar) båda är på cirka 4500 meters höjd, alltså 700 meter högre än Titicaca. Man kan inte delta i en sådan här resa om man har besvär med hjärta eller lungor eller anlag för höjdsjuka.

Reservationer och utrymme för nödvändiga vilopauser.

.....

Tibet-dramatik

"Ditt nya Tibetprojekt verkar onekligen intressant och verkar långt kommet. Kanske du lyckas den här gången. Jag har inte lika starka argument emot det som de tidigare två åren men vill ändå komma med något.

Låt dig inte duperas av Kina. Det kommunistiska förtrycket i Tibet förblir konstant outhärdligt. Varje turist som kommer till Tibet gagnar Kina mer än Tibet. Förra gången hade du en viktig funktion att fylla då du kom till Lhasa. Det har du inte denna gång, utan det blir bara en hundraprocentig egotripp."

"Din framställen ter sig för mig såsom ganska besynnerlig. Du vill alltså publicera en Tibetroman i mitt namn? Du vet hur likgiltig jag är för allt vad du kan hitta på med att använda mitt namn till, och du vet att jag inte kan ha någonting emot det, men denna din framställan framstår som ganska mycket svårare än dina vanliga.

Du vet att det mesta jag vet om Tibet, mina kontakter där och mina vägar, kan jag aldrig avslöja för någon. Mitt sätt att uppehålla mig i Tibet måste förbli en hemlighet tills jag dör. Därför är det egentligen väldigt litet jag kan bidra med till din Tibetroman i mitt namn.

Vad du mest tycks vara intresserad av tycks vara mina erfarenheter av Kailas, Manasarovar och Rakkas Tal. De erfarenheter därifrån som jag kan avslöja är lätt summerade. Kailas är ett kallt och strängt berg, grymt som Shiva själv och obönhörligt i sitt absoluta krav på rättning. Man kan inte komma till Kailas som en bedragare eller självbedragare. Nu är de flesta mänskor av den arten och även de flesta som kommer till Kailas. En del rättar sig efter lektionen och upphör med sina bedrägerier och självbedrägerier och genomskådar dem själv, medan andra aldrig kan smälta Kailas hårda lektion utan blir ännu mer kvalificerade bedragare och skurkar än innan de kom dit. Se på Sven Hedin, som bara levde för "sin kalla brud i Asien" men som ändå missade poängen med Kailas och blev en nästan lika stor bedragare, självbedragare och andlig svindlare som Knut Hamsun. Många som jag träffat på som vallfärdat till Kailas har blivit skadade för livet mentalt och urartat till excentriska girigbukar. Kailas genomskådar varje människa grymmare än vad någon människa kan göra och låter sina besökare veta det: de blir medvetna om att de blivit totalt genomskådade för resten av livet, och om de inte tålde det tillbringar de resten av sina liv med att försöka skyla över detta och blir då bara patetiska dårar.

Jag har alltid avrått dig från att komma till Kailas. Det är dyrt, fel folk profiterar på det vare sig det är Kina eller anordnare av gruppresor, och det är till och med fåfängt. Sista slutligen är det bara ett kallt förbjudande berg, en ödslig liten sjö och en annan mörk sjö till, som det hela handlar om. Shiva, Vishnu, Buddha, Milarepa och all deras helighet och legender är bara som Hollywood-drömmar.

Jag begav mig till Kailas själv för att jag var nyfiken och för att jag ville se vad det egentligen var med det heliga berget. Vi kom fram efter tusen strapatser, eländen och ven i vraktillstånd och orkade nätt och jämnt vandra runt berget. Jag stannade tre dagar vid Manasarovar för att grunna över denna sjö och den andra, Rakkas Tal. Det var vid utforskningen av Rakkas Tal som jag insåg att hela företaget egentligen bara hade varit den renaste fåfänga – ingenting annat.

Jag råder dig fortfarande att stanna hemma och lägga de pengarna på mera behjärtansvärda företag. Du har ju ett bokförlag att starta. Din resa till Himalaya, Garwhal och Nepal i november '95 beskriver du som ditt livs mest idealiska resa, och den kostade bara 7000 kronor. En Kailasresa kostar minst fem gånger så mycket och ger ingenting av Nanda Devi, Annapurna eller Kanjenjunga. Det kan vara en bortkastad förmögenhet. Nöj dig i stället med de betydligt vackrare, säkrare och varmare Nanda Devi, Annapurna och Kanjenjunga.

Johannes."

63.

Hur Tibetresan blev en enda stor röra

Allt fungerade perfekt från planeringsstarten i oktober '95 fram till mars '96. Då började problemen.

Det uppstod olika uppgifter om hur man skulle flyga Göteborg-Moskva-Kathmandu-Lhasa. Det befanns säkrast flyga Stockholm-Moskva-Kathmandu ner och Kathmandu-Moskva-Göteborg tillbaka. Men allt strandade på sträckan Kathmandu-Lhasa.

Det befanns nämligen, att flyget skulle komma fram till Kathmandu precis någon timme efter att flyget Kathmandu-Lhasa avgått. Lyckligtvis gick det dock två flyg Kathmandu-Lhasa i veckan, så vi skulle bara behöva vänta tre dagar i Kathmandu. Min första tanke var: "Där gick den resan i putten," men beslöt ändå med de andra deltagarna att inte ge upp i den första uppförsbacken – vi beslöt att ta buss från Kathmandu till Lhasa, en sträcka på 915 kilometer i en uppförsbacke på 3000 meter.

Vår guide i Lhasa var i mars ytterst angelägen om att vi omgående skulle skicka honom kopior av våra pass, så att han kunde utverka våra tillstånd för att genomföra hela reseprogrammet i Tibet. Den slutliga deltagarlistan var då ännu inte färdig, då flera kandidater var osäkra. Först den 13 april var åtminstone 6 deltagare säkra, varför jag beslöt att satsa endast på dem och undvara alla de osäkra. En av dessa var på resa i Bangkok och hade senast hörts av då han på eget bevåg och olagligt kört motorcykel in

i Burma. Han ämnade sig även till Indien och Nepal och skulle komma hem vid midsommar, alltså efter ytterligare två månader. Att jag lämnade just honom därhän gjorde emellertid den främsta av de andra rasande, varför det uppstod en onödig och ensidig extra kris även i relationerna.

Passkopiorna avsändes den 19 april, och därefter var det bara att vänta på att vår guide skulle höra av sig. Han hörde inte av sig. Det enda vi hörde från Tibet var nyheter om nya kravaller i Lhasa med ett nittiotal offer och att de kinesiska myndigheterna ånyo vridit åt tumskruvarna och bland annat stängt det viktigaste klostret Ganden. I månader väntade jag varje dag på att vår guide skulle ringa utan att han gjorde det.

Han hörde av sig måndag efter midsommar. Då hade redan två av deltagarna bestämt sig för att hoppa av på grund av pressande arbete och ekonomiska missräkningar – alltså helt acceptabla skäl. Vår guide hade under dessa tre månader själv varit på resa i Kham – utan att meddela det innan.

Att två hoppade av innebar att resan fördyrades med 500 dollar per person för de fem återstående. Då ville ytterligare en hoppa av av ekonomiska skäl. För att åtgärda denna kris beslöt då majoriteten att resan skulle kortas ner med en vecka och att det inte skulle bli några besök i vare sig Tsurpu, Nam Tso, Reting, Tertrum eller ens till den svensk-tibetanska skolan i Katsel, Svensk-Tibetanska Skol- och Kulturföreningens hjärtesak i Tibet. Att resan sålunda beskurits med en vecka och endast fördyrats med 700 kronor per person meddelades mig den 9 juli när jag kom hem efter en fem dagars resa till Budapest. Då avsade jag mig allt ansvar då det inte längre handlade om den resa jag hade ställt upp för och arbetat för utan en helt annan resa.

Till detta kom då fallet med de häpnadsväckande dubbelbokningarna. Vi bokade flygbiljetterna till Kathmandu redan i januari genom "Läs och Res" men fick dem aldrig bekräftade. Detta var förbryllande, då en väntelista sju månader före avgång knappast hör till vanligheterna hos Aeroflot. För att få reda på mera om läget gick jag till Aeroflots kontor och resebyrå i Göteborg "Alt-Rejser" och fick genast fem lediga platser hela vägen fram och tillbaka från Kathmandu. Detta var i april. Då vi emellertid föredrog att ha sex platser kvar hos "Läs och Res" framför bara fem säkra hos "Alt-Rejser" gick jag emellertid tre dagar senare (en måndag) tillbaka till "Alt-Rejser" och avbokade de fem platserna. Av någon anledning glömdes pappret kvar på disken av expediten, hon hade kanske mycket att göra den dagen, och avbokningen blev aldrig utförd.

Därmed hade vi fem säkra flygbiljetter kvar hela sommaren utom de sex på väntelistan hos "Läs och Res", för vilka elva bokningar inte en enda bokningsavgift hade krävts.

Dessa och fler uppgifter om resehaveriet skickades till Johannes B. Westerberg i norra Indien för analys och rådgivning. Han svarade så här:

"Dina Kailasmisslyckanden blir intressantare för varje år. Även om du knappast kommer närmare berget utan snarare finner fler hinder i vägen för det för varje år så samlar du ändå på erfarenheter av berget. Kort sagt, även om du inte når det så verkar det mer och mer nå dig.

Din rapport om hur den fantastiska resan havererade är aktningsvärd, och jag har en del synpunkter. Det är iögonfallande hur många hinder som tornade upp sig: först problemet med den viktiga flyglänken Kathmandu-Lhasa, sedan guidens försvinnande från scenen i tre månader, sedan de båda avhoppen och till slut de återståendes ändring av resplanen i din uppenbara frånvaro. Inget av alla dessa hinder kan jag däremot bedöma som avgörande. Här är mina synpunkter.

Det första bryderiet uppstod tydligen när valet mellan att vänta tre dagar i Kathmandu på nästa flyg och att ta bussen uppstod. När jag fick veta detta slog genast alarmklockan hos mig och sade: här är något som inte stämmer. Först då vågade jag komma med mina första invändningar mot din resa – aldrig tidigare. Jag lovade ju till och med att möta er i Kathmandu.

Vad var det då som inte stämde? Här skärptes mina sinnen, och jag började bli mycket känslig för varje detalj i er berömliga resas fortsatta utveckling och inveckling.

Att ni valde bussen behöver inte ha varit fel. Kathmandu är ett för turister livsfarligt stinkande knarkträsk som det inte är hälsosamt att stanna mer än högst en hel dag i.

Att er guide försvann behöver inte ha påverkat projektet. Han fann det kanske klokt att lämna Lhasa medan oroligheterna blossade upp där i maj och väntade kanske med att komma tillbaka tills allt var säkert lugnt. Jag kan inte se att han begick något misstag.

Här kommer en mycket intressant psykologisk detalj in i din haveriskildring, som varje erfaren reseplanerare måste snubbla på: en av deltagarna blev rasande på dig för att du uteslöt en annan. Här har vi den utlösande granaten. Ingenting kan ge en sämre prognos för en resa än bråk mellan deltagarna. Om ett sådant uppstår redan före resan är resan inte att tänka på. Sannolikt gav detta de två avhopparna, båda erfarna Asienresenärer enligt dig, deras andliga motivering för att hoppa av.

För att komma till rätta med resans haveri måste man fördjupa sig i och gå till botten med detta besynnerliga kiv, som du skriver att var "onödigt och ensidigt". Tydligen var du inte alls arg på honom hur arg han än var på dig, och du tycks till och med ha återtagit uteslutningen, fastän den uteslutne begett sig "på motorcykel in i Burma", men låt oss inte fördjupa oss i denne kandidats privata äventyr. Intressantare är hans beskyddares raseri över dig.

Jag förstår att hans syfte med att resa till Kailas var att fira sin 50-årsdag. Nu reser man inte till Kailas för att fira sin 50-årsdag, lika litet som man reser till Grönland på sin bröllopsresa, eller till Sahara på sin smekmånad. Här föreligger uppenbart ett felaktigt syfte. Jag finner detta vara den avgörande faktorn i hela projektet som inte stämmer. Vad som sedan följer bekräftar min slutledning.

Efter de två avhoppen höjer er guide priset troligen emedan han anar att allt inte är som det ska: som tibetan känner han de falska vibrationerna. Detta utlöser den märkligaste åtgärden av alla: medan du är borta passar de återstående fyra på att skära ner resplanen med en hel vecka inkluderande det oundgängliga besöket i svenska skolan i Katsel. Tre av dessa fyra har aldrig varit i Tibet tidigare och kan följaktligen inte ana vad denna nedskärning innebär. Men den fjärde, 50-åringen, vet precis vad det

betyder. Vad som är otroligt är att han tror att han kan göra det och att du skall acceptera det. Ännu otroligare är det att han skulle ha gjort det avsiktligt bara för att spräcka hela resan.

Kort sagt, den 50-åringen måste finna sig ett högre syfte med att ta sig till Kailas. Annars kommer han aldrig till Kailas.

Allt som händer er under er projekterings utveckling och gradvisa haveri är utomordentligt intressant. Intressantast är kanske denna röda tråd: när ni ställs inför valet att ta flyget tre dagar senare i Kathmandu eller att satsa på en tre dagars bussresa med oöverskådliga strapatser väljer ni det senare, det svårare. När du kommer med det mycket kloka förslaget den 27.6 att uppskjuta resan till nästa år väljer ni ändå att med decimerad styrka satsa på i år. Och när du är i Budapest och de andra amputerar ena benet på resan tror de ändå de kan genomföra den med bara ett ben. Denna seghet och envishet är otrolig och skriker i himmelens sky om att projektet hade alla förutsättningar att lyckas.

Så min slutledning är följande: ge för all del inte upp. Kailas väntar på er. Ni måste bara bli tillräckligt värdiga först. Och här är en annan morot, som dock är helt konfidentiell och som du inte får inkludera i en publikation om du låter trycka mitt brev:

Ett annat råd: vilken guide ni än har, så se till att han inte får någon förvirrad uppfattning om vem som är kaptenen ombord, så att han tror att det är två och inte förstår vem som är den riktiga. Det är en fördel om bara en kapten håller i alla avgörande kommunikationslinjer, då guiden är hans enda styrman. Sven Hedin hade inte kunnat genomföra en enda av sina Tibetresor om han inte ensam varit expeditionsledare för dem alla.

Sedan bör du även se över dina egna kvalifikationer. Du har gjort så många lyckade och omfattande resor ensam att jag tror, att du på en sådan här resa kan vänta dig mera av dina medresenärer än vad de kan ha att ge, så att du alltför lätt blir besviken. Därför reser jag alltid helst ensam själv med, om det behövs, bara de allra nödvändigaste medresenärerna."

Ur svarsbrevet till Johannes:

"Din analys av vårt resehaveri har jag skickat vidare och runt till vissa berörda parter som kanske värdefulla och tänkvärda synpunkter inför nya försök i framtiden. Till "50-åringen" har jag skrivit att jag inte helt delar din mening utan att jag vidhåller att den avgörande orsaken till att vår resa gick i stöpet var vår guides försvinnande under tre månader till efter midsommar. Din analys är mest intressant därför att du helt bortser från alla materiella orsaker till att allt gick på tok och i stället enbart påvisar andliga orsaker som de enda väsentliga och avgörande. Detta är enligt min mening ett helt och hållet hinduiskt-buddhistiskt sätt att tänka.

Vad vi lärt oss av detta fiaskos erfarenheter är framför allt det, att en sådan resa inte kan företagas om deltagare måste vara tillbaka från resan på en bestämd tid. Man måste

ha helst gränslösa mariginaler för oförutsedda dröjsmål på vägen. Det får inte finnas någon stressfaktor med på en sådan här resa. Det var också därför jag ville utesluta 26-åringen: han skulle börja på en speciell kurs genast i början av september. Samma stressfaktor fick de två avhopparna att definitivt hoppa av. Sådana stressfaktorer måste uteslutas, om man ska vara säker på att komma fram till Kailas.

Nu är det långt till nästa år, och planeringen lär därför bli lugn under hösten. Kanske det är bättre väderleksmässigt att riva av företaget i maj, men det passar nog deltagarna tidsmässigt bättre i augusti. Denna fråga förblir dock, liksom alla andra frågor om projektet, tills vidare helt öppen."

Äventyret K2

Filmen "K2" inspelades i British Columbia och i Kashmir ofta i 20 minusgrader och på över 3000 meters höjd och handlade enbart om bergsbestigning. Två kamrater hade klättrat i berg i tio års tid tillsammans och stötte i Alaska uppe på en bergstopp ihop med en liten expedition som ämnade göra ett försök mot K2 (Mount Godwin Austen) i Kashmir, världens farligaste och nästhögsta berg. Detta berg är så farligt på grund av de ytterst nyckfulla och tvärt omkastande extrema väderleksförhållandena.

Expeditionen leddes av en miljonär på omkring 60 år, som bekostade det mesta och fortsatte klättra i berg fastän han egentligen var för gammal. Hans högra hand var en ung tvärsäker macho-hjälte som kallades Dallas. Dennes flicka var nummer tre och en japansk veteran nummer fyra. Till dessa fyra kopplades då de båda kamraterna, den ena en professor i kvantfysik som hade en förvånansvärd förmåga att alltid kunna förutse och förebygga faror, gift och far till ett barn; och hans kompis var den styvaste av alla, som bara levde för bergsbestigning och tog vilka risker som helst och som alltid kom ut levande igen på andra sidan om vilka faror som helst.

Nu är K2 sådant, att hälften av alla som ger sig på berget aldrig kommer tillbaka igen i levande skick. När vår expedition gav sig upp under allehanda svårigheter med bärare möttes den av en strandad expedition på nedgång med ett lik i lasten och en annan av deltagarna vansinnig. Några extra deltagare hade blivit kvar där uppe. Redan här tillspetsades motsättningarna inom vår expedition då Dallas och överdängaren kom i öppet gräl och slagsmål med varandra.

Det var bara början av kriserna. Den gamle ledaren råkade snart ut för lungemfysem och måste genast bäras ner till baslägret igen. Han befallde då att Dallas och japanen skulle få fortsätta mot toppen ensamma medan de två kamraterna skulle stanna kvar nedanför som reserver och invänta deras återkomst från toppen. Japanen kom ensam tillbaka i döende skick: han och Dallas hade förlorat sitt tält genom en överraskande snöstorm. Dallas hade blivit kvar där uppe, och japanen hade lyckats återvända ensam. När han med stor svårighet lyckats berätta så mycket dog han.

Men de två kamraterna beslöt att våga ett försök mot toppen när vädret klarnade nästa dag. De nådde lyckligt toppen, men vägen ner är alltid värre än vägen upp för ett

sådant berg. Vädret försämrades, sikten blev plötsligt den sämsta tänkbara, de störtade, och i fallet bröt kvantfysikprofessorn benet. Han beordrade sin kamrat att överge honom och rädda sig själv. Denne gick med på detta ytterst motvilligt och under de vildaste protester.

Under tiden beslöt den gamle expeditionsledaren att överge baslägret då han annars riskerade att dö själv genom sitt ständigt försämrade lungemfysem, och då vädret var så dåligt att alla de fyra där uppe måste anses som förlorade.

Men på vägen ner ensam stötte överdängaren plötsligt på Dallas ihjälfrusna lik. Här tog dramat sin intressantaste vändning: Dallas hade kvar den utrustning i form av extra rep, vitaminer och adrenalinkapslar som de båda kamraterna förlorat i sin störtning. Överdängaren tog hand om denna utrustning och återvände med den upp till den döende kamraten, satte nytt liv i honom med adrenalininjektioner och hjälpte honom ner för berget, medan vädret fortfarande var det sämsta tänkbara: de visste inte ens var på berget de var utan kunde bara ta sig neråt på måfå.

Under tiden lämnade den gamle miljonären och flickan baslägret i helikopter. Föraren insisterade på att de gjorde en tur upp för och omkring berget för att ge eventuella överlevande av expeditionen en chans. Därigenom kunde de båda kamraterna räddas strax innan de nådde ner till baslägret. De plockades upp av helikoptern, och därigenom hade endast två av de sex i expeditionen förlorat livet.

Men de största förlorarna i expeditionen var de två som hade varit stöddigast från början: miljonären och Dallas, ty miljonären skulle aldrig mer kunna leda en bergsbestigning. Dallas hade varit så nonchalant att han kommit i slagsmål med överdängaren på vägen upp, och redan där stod det klart att expeditionen i viss mån måste haverera. Som Johannes B. Westerberg påpekade: Om det uppstår bråk mellan deltagarna är ett expeditionsföretag inte mer att tänka på. Dessa hade knytnävsslagsmål sinsemellan och forcerade ändå igenom expeditionen, i vilken den ena dog plus en till, som var oskyldig. Var det värt det?

Man kan mena att filmens sensmoral var: pengar och krafter är nödvändiga men räcker aldrig till, medan hänsynstagande och medmänsklighet räcker längre än döden.

Samtidigt var filmen en väsentlig lektion i sportsmannaanda. Ingenting är kanske viktigare i krävande expeditioner än att sportmanskapet upprätthålls. Intriger, gående bakom ryggen, undanhållanden av fakta, förtal, svek och överkörningar – allt sådant är enbart destruktivt och motsatsen till sportmanskap. Än en gång: om sådant inte kan undvikas är det bättre att inställa expeditionen.

64.

Johannes B. Westerberg om Panchen Lama

"Du har bett mig yttra mig om den nya Panchen Lama. Jag vill då hellre yttra mig om den gamle Panchen Lama.

För att gå till botten med problemet måste man gå långt tillbaka i tiden, närmare bestämt till 1951 och den första kinesiska invasionen av Tibet. Kinas Panchen Lama-kandidat hade utsetts redan långt före invasionen och hade delvis uppfostrats av kommunisterna i Kina. Han betraktades aldrig i Tibet som en trovärdig Panchen Lama, då det redan då fanns en tibetansk motkandidat, som var utsedd enligt alla konstens regler. Denna minderåriga pojke var på pilgrimsfärd till Indien då han arresterades av kineserna i Yatung strax norr om Sikkim. Han försvann ur världshistorien på samma sätt som Ludvig XVII av Frankrike i den franska revolutionen med den skillnaden, att ingen ställde några frågor om den knappt nioårige försvunne Panchen Lama. Hans gosslik sopades under mattan, och kineserna kom undan med det.

Den som sedan officiellt tillerkändes titeln av Panchen Lama X var en naiv och godtrogen för att inte säga självgod opportunist som samarbetade med kineserna ända tills de förstörde hans eget kloster Tashi Lumpo, berövade honom all hans boskap och alla hans hästar, fördrev alla hans munkar och beslagtog all hans egendom. Först då, jag tror det var 1964, tog Panchen Lama X parti för Tibet mot kineserna, varpå han försvann i kinesisk fångenskap för att vara levande begravd i fjorton år. Endast emedan han lyckats göra sig ett namn och var ihågkommen och innehaft en ställning, som världen mycket väl kom ihåg, kunde kineserna inte bara låta hans lik försvinna. Under sina sista år i begränsad frihet kunde han sedan agera som en riktig Panchen Lama.

Redan förra året bortfördes gossen Panchen Lama XI, som utsetts enligt alla konstens regler av Dalai Lama. Ingen reagerade. Kineserna ville inte att det skulle uppmärksammas, och som i allting annat lyckades de nästan. Nu är gossen spårlöst försvunnen sedan ett år, och kineserna har i stället lanserat en annan Panchen Lama som sin kandidat. Historien upprepar sig. Kommunisterna är samma barnamördande slödder av omänskliga huliganer idag som de var 1951.

Både Hitler och Stalin kommer i lä av Mao-Tse-Tung. Stalin mördade drygt 20 miljoner mänskor och Hitler minst 26, men Mao-Tse-Tung vållade minst 43 miljoner människors död, däribland 1,2 miljoner tibetaner, en femtedel av hela folket – ett fall fullt jämförbart med Hitlers förintelse av hebréerna. Men Hitlers förintelse tog slut efter 12 år medan kineskommunisternas fortfarande pågår efter 45 år av terror.

Ingenting kan försvara eller ursäkta den kinesiska regimen, som är en ren kommunistisk imperialism, som nu genom stigande ekonomisk välfärd fått ny kapitalistisk luft under vingarna. Den förblir världens största, grymmaste och omänskligaste diktatur, som genomför fler dödsdomar och offentliga avrättningar om året än alla andra världens länder tillsammans. Jag har personligen som individ förklarat Kina krig på liv och död tills antingen dess kommunistregim eller jag själv har gått i graven, ty en sådan regim får man inte tolerera. Den har överlevt genom att den naiva omvärlden ständigt har kompromissat med den – först Indien och England 1950 genom att helt lamt och menlöst acceptera invasionen och ockupationen av Tibet, sedan USA genom att under president Nixon och utrikesminister Kissinger erkänna Kina och skrota dess enda legitima regering i Taiwan, vilket snedsteg sedan lett till en lavin av sådana, som slutat med att USA favoriserat Kina mer än något annat land i världen.

Amerikas flirt med Kina är lika vederstygglig som på sin tid Chamberlains och Englands var med Hitler-Tyskland 1938.

Var glad för att du inte kom till Tibet i sommar. Du slapp därigenom få uppleva den senaste vågen av kinesiskt förtryck i Tibet med nya massdeportationer av hundratusentals kineser till tibetanska dödsgruvearbetarkollektiv, med nya stängningar av kloster och fördrivandet av deras munkar, med kort sagt ett nytt återvändande till det totala förtrycket under 50-talet, som då liksom nu endast går ut på att helt eliminera den tibetanska kulturen och folket för att i stället upplåta Tibet som avstjälpningsplats för i Kina icke önskvärda miljontals kineser, som lika litet vill till Tibet som tibetanerna vill ha dem där.

Störta diktaturen i Peking, och allt kommer att på lång sikt bli bättre, om det dock först måste leda genom just sådana katastrofkriser som Kina genom sin imperialistiska exploatering och miljöförstöring och sin omänskliga tvångspolitik så hjärtligt förtjänar."

(Johannes uppgifter om nya kinesiska inplanteringar av hundratusentals kineser i Tibet bekräftas bland annat av Svenska Tibetkommittén, som meddelar att Kina planerar bygga fem gruvstäder i Tibet som vardera ska inhysa c:a 100,000 kinesiska arbetare för nya koppargruvor. Det blir alltså då en tvångsinvandring på runt 500,000 kineser till Tibet mot dessa kinesers egen vilja.)

Mordet på Panchen Lama

På senare tid har till och med Dalai Lama gett uttryck åt den allmänna meningen att Panchen Lama blev mördad av kineserna i januari 1989. Vad man vet säkert i saken är detta:

Strax innan Panchen Lama lämnade Peking för att återvända till Tibet i januari 1989 hade han ett omfattande gräl med de högsta kommunistledarna i Peking. Två dagar efter att han offentligt brännmärkt kinesernas förtryck av Tibet fick han akuta smärtor i bröstet. Han kallade då den kvällen på sin läkare, men den läkaren kom inte till honom. I stället kom det en okänd sjuksköterska som gav honom en injektion. Efter denna injektion föll Panchen Lama i koma. Före soluppgången var han död, medan kineserna påstår att han fick en hjärtattack och dog följande eftermiddag.

Därefter avlivades ett antal av Panchen Lamas nära släktingar på samma sätt: de fick besök av okända sjuksköterskor, som gav dem en injektion, som gjorde att de föll i koma, varpå de dog. Därefter förklarade Kina officiellt att de också hade dött av hjärtattacker. Det torde i så fall ha varit en hel epidemi av plötsliga hjärtattacker.

Denna avrättningsmetod anses i Kina som mera human än att skjuta offret ett skott i nacken och kräva dess familj på ekonomisk ersättning för pistolkulan, om dock injektionsmetoden samtidigt är dyrare. Framför allt är den dock mera diskret och lämplig och mera diplomatiskt smidig, i synnerhet när det gäller obekväma koryféer i hög ställning.

Vad Dalai Lama mest bekymrar sig för beträffande den nye endast 6-årige Panchen Lama, som arresterats och bortförts av kineserna jämte hans föräldrar, är att han ska försvinna i en psykiatrisk klinik och där utsättas för droger och annan hjärntvätt.

Kinesiska fängelser lär vara de ruskigaste och grymmaste i världen. En sak lär dock vara ännu värre: kinesisk psykiatri.

Ovanstående artikel möttes av en del protester. Det har hävdats att det varken kan bevisas att Panchen Lama eller att hans släktingar mördades, och att deras hjärtattacker mycket väl kan ha varit naturliga. Vi böjer oss för det faktum att inget av dessa påstådda mord ännu har vetenskapligt bevisats.

Antag emellertid att Panchen Lama faktiskt dog av en naturlig hjärtattack och att alla hans släktingar gjorde det också. Vad föranledde i så fall Panchen Lamas eventuella hjärtattack? Kan hans fjortonåriga strängt isolerade fångenskap under bevislig misshandel ha varit helt utan skuld till nedsatt kondition och en följdenlig hjärtattack vid 52 års ålder? Redan 1962, när Panchen Lama för första gången vågade kritisera kineserna, sattes han under sträng bevakning och förbjöds han yttra sig offentligt. Det tog två år innan kineserna då vågade låta honom säga ett ord igen så att andra kunde höra det. När han då gjorde det var det vid det berömda tillfället då han inför alla tibetaner på Lhasas centrala torg prisade Tibets självständighet och hyllade Dalai Lama. Därefter begravdes Panchen Lama levande för fjorton år framåt efter en skenrättegång varunder han misshandlades offentligt.

Även efter befrielsen 1978 var Panchen Lama ofta tagen under upptuktelse av kineserna, och han sågs emellanåt med blomkålsöra, som han näppeligen själv hade åsamkat sig.

Kort sagt, även om möjligheten inte kan uteslutas att Panchen Lama kan ha dött av en naturlig hjärtattack, så måste kineserna ändå hållas ansvariga för hans för tidiga bortgång.

Teorin har även framkastats, att tibetaner kan dö av hjärtattack av ren empati med någon nära anhörig som får en hjärtattack. Med den teorin som förklaring skulle Panchen Lamas släktingar ha kunnat dö naturligt, fastän deras hjärtattacker var rena epidemin. Men om kineserna var direkt ansvariga för Panchen Lamas för tidiga död, vilket de bevisligen var i vilket fall som helst, så var de i så fall även ansvariga för hans släktingars död, i synnerhet om de avled av empatiska hjärtattacker till följd av Panchen Lamas.

I vilket fall som helst förblir alltså kineserna moraliskt och direkt ansvariga, vilket inga naturliga och medicinska utläggningar i världen kan bortförklara. Till detta kommer, att de hade alla motiv i världen till att vilja bli av med den för dem enbart besvärlige Panchen Lama.

Politisk betraktelse

Då och då hör man att länder som Kina, Turkiet, Iran, Indonesien och andra grälar på USA och andra västländer för att de blandar sig i dessa diktaturers "inre angelägenheter". Intill tjatighet har det visat sig, att när dessa gräl uppstår, så handlar dessa "inre angelägenheter" alltid om folkmord, så till den grad, att det numera kan betraktas som ett axiom, att närhelst ett land grälar på andra för att blanda sig i sina "inre angelägenheter" så är det enda detta land i själva verket vill att få fortsätta genomföra sina folkmord i fred.

Desto viktigare då, att man blandar sig i sådana länders "inre angelägenheter".

Det senaste är, att Kina inte tolererar att Martin Scorsese gör en film om Dalai Lama. Om projektet genomförs hotar Kina med att bannlysa alla Walt Disney-produktioner från Kina. Anledning: att göra en film om Dalai Lama är att blanda sig i Kinas inre angelägenheter, dvs. att nalkas den tibetanska folkmordsfrågan.

Resan till Kailas

Det är nu bestämt att den går av stapeln den 2.5.1997 med återkomst till Sverige den 6.6 samma år. Anledningen till att den förlades i maj är den, att det är den säkraste och bästa säsongen, ty då beger sig de flesta pilgrimerna dit. Augusti kunde vara en riskabel månad då det är så snart efter monsunen, ty när "Läs och Res" senast begav sig till Kailas i *september* 1994 var ännu då vissa vägar ofarbara på grund av översvämningar efter monsunen. En känd resa till Kailas ett år i augusti strandade på halva vägen på grund av dessa monsunöversvämningar. Så det var nog tur att vi inte försökte bege oss dit i augusti i år. Det hade kunnat bli ett förödande fiasko, då augusti faktiskt är den sämsta månaden.

Dessa risker lär inte föreligga i maj, som är den enda riktiga pilgrimssäsongen. Vi avreser nio personer från Sverige och Norge. Från början var vi sju, vilket var minimum för att resan skulle kunna genomföras; men i stället för avhopp, som brukar förekomma, tillkom det alltså två extra. Vi har sedan olika guider i Kathmandu och i Tibet.

65.

Chris' resor i Indien och bortom

Vår vän Chris hade godheten att skicka ett kort när han kom hem i oktober efter ett år på resande fot. Vi träffades i Kausani i fjol, och han stod då i beredskap att fotvandra i Garwhal Himalaya omkring Nanda Devi-massivet. Synbarligen har allting gått väl. I januari lämnade han sedan Indien för att bege sig till Australien och Nya Zeeland, där han vandrade omkring i sex månader, ofta utan att se någon människa på flera dagar.

Kontrasten mellan Indiens och Nya Zeelands berg var slående, då det nästan alltid finns små heliga tempel uppe på topparna av de indiska bergen, medan maorierna aldrig byggde någonting på sina heliga kultplatser.

Efter dessa sex månader återvände han till Indien och stötte ihop med Dalai Lama i Manali i juli och följde denne upp till Taboklostret, där han läste ett Kala Chakra med 6000 pilgrimer, som förenade sig med Hans Helighet i Spiti. Chris tillbringade sedan en månad i Spiti med att besöka tempel och kloster som det ryktbara Khybar ("världens högst belägna by" på 4205 meter), Kaza, Dankhar och Tabo Kye (helt nära tibetanska gränsen) och följde sedan Kunnaurdalen ner via Puh till Kalpa, där han stannade i en hel vecka med utsikt mot Kunnaur Kailas. Efter att ha vilat upp sig i Kausani under den värsta monsunen gjorde han en framstöt mot det riktiga Kailas, som skulle ha krönt hans årslånga res-prestationer, men hejdades vid Gunji bara 28 kilometer från gränsen, då han saknade ett *pilgrim permit*. Först därefter reste han hem till England.

Naturligtvis har han samlat mycket information på dessa resor. I Garwhal är man mycket orolig över ett projekterat mammutdammbygge, som är ämnat att dämma upp hela Ganges just i ett av världens mest jordbävningsfrekventerade områden. Om dammen genomförs och det sedan blir en jordbävning kommer bland andra städer Rishikesh och Haridwar att spolas ut i Ganges. Liknande vansinniga dammprojekt pågår i Sarawakdelen av Malaysia (med svensk finansiering) och i Kina vid nedre Yangtse-Kiang. Alla dessa tre dammprojekt har det gemensamt, att alla sakkunniga experter har avrått från projekteringen. Tehri-dammen (vid Ganges) skulle bli Asiens högsta.

Brev från broder Sven i Indien

Han avreste förra året för att tjänstgöra som bibliotekarie i Kerala i södra Indien vid ett ställe som heter St. Ephren Ecumenical Research Institute, som är ett studiehus för de syriskt-ortodoxa kyrkorna. I Kerala är många kristna alltsedan aposteln Tomas dagar, vars ben och kvarlevor lär finnas väl bevarade i Thomaskatedralen i Madras. Men det är varmt där i söder även på vintern, då temperaturen under dagarna vanligen är 34 grader, så vår vän längtar gärna upp till bergen i norr, som är hans egentliga hemtrakter i Indien. Han var på rundresa där i november bland annat i Dharamsala, som han tyckte att hade förändrats alltför mycket sedan de förra besöken 1983 och 1985, men hans favoritkloster är Sherab Ling nära den lilla staden Baijnath. Vi har skrivit till honom och meddelat honom våra planer att resa till Kailas i maj, Indien i november och Ladakh i maj nästa år.

Problem i Öst-Turkestan ("Sinkiang")

"Sinkiang" betyder på kinesiska 'den nya provinsen' medan landets rätta namn är Turkestan. Det ockuperades samtidigt som Tibet 1950 och hade dessförinnan vanligen varit självständigt. Mao till och med garanterade dess självständighet 1944, om

uigurerna bara gav honom hjälp mot Chang-Kai-Shek, vilket de följaktligen tacksamt gjorde. Därför kunde Mao med våld ta deras självständighet ifrån dem 1950. De senaste rapporterna om oroligheter där kommer från staden Yining, där det den 5 och 6 februari förekom blodiga sammanstötningar mellan ortsbefolkningen och kineser, varvid 10 dog och flera dussin sårades. Redan den 6 februari arresterades godtyckligt ett antal uigurer som ansågs skyldiga, summariska rättegångar genomfördes, och ett hundratal muslimer avrättades under en följd av dagar. Bara den 7 februari avrättades 30 uigurer offentligt.

Kineserna i "Sinkiang" utgör 37% av hela befolkningen, varav de flesta är muslimska uigurer, ett turkiskt nomadfolk. Nästan samtliga kineser i "Sinkiang" har tvångsförflyttats dit från Kina och är alltså ofrivilliga invandrare. Kina har huvudsakligen använt "Sinkiang" som provsprängningsområde för sina atombomber.

Enligt officiella kinesiska källor har inga oroligheter, rättegångar eller avrättningar ägt rum i "Sinkiang" under den senaste tiden.

Kina har i regel förhållit sig mycket föraktfullt och nedlåtande mot islam.

Apropå "Den engelske patienten"

Detta är en stor kärleksfilm och kanske årets bästa film. Så är den också gjord på en sällsynt betagande roman. Även om historien inte har något verklighetsunderlag så är den dock spunnen kring en högst verklig företeelse: den märkliga "simmarnas grotta", en grotta ute i Saharaöknen bortom ingenstans, som är utomordentligt rikt dekorerad med förhistoriska målningar med bland annat talrika avbildningar av människor som simmar. Dessa grottmålningar är ett av många bevis för att Saharaöknen en gång var rik och blomstrande med riklig tillgång på vatten och storvilt.

Filmen och boken skildrar världens gångs intighet gentemot kärleken, det klassiska kärlekstemat, som väl går igen i alla stora romaner. Hela andra världskriget med alla dess världsomvälvningar och omänskliga kraftansträngningar framstår som futtigt mot det tragiska kärleksparets historia, som aldrig kan få varandra och som hellre dör än accepterar detta. Rollprestationerna är mycket framstående, särskilt den alltid lysande Kristin Scott Thomas och den pålitlige Willem Dafoe, som här får tummarna avskurna av en gestapo-officer och blir en kombinerad narkoman och gruvlig hämndängel som följd – utan att någonsin upphöra att framstå som sympatisk. Fotot från öknen med dess oändliga sandlandskap är genomgående lysande och har väl bara överträffats i "Lawrence av Arabien".

Den mest intressanta aspekten med filmen är emellertid dess historiska perspektiv. Samtidigt som den eviga kärleken ställs mot det historiska nuets intighet fördjupas det tidlösa perspektivet genom mysteriet med alla de förhistoriska simmarna i en grotta långt ute i Sahara. Dessa simmare i Sahara bekräftar vår planets uttorkning. Detta allvarsamma fenomen är särskilt påtagligt uppe i Tibet. Västra Tibet var en gång blomstrande konungariken, som gradvis drabbades av uttorkning, så att folket måste flytta därifrån. Det finns en mycket intressant teori om att konungariket Gugge i västra

Tibet eller detta rikes föregångare kan ha varit världens äldsta civilisation, varifrån människorna sedan utvandrade främst söderut (ner för Indusdalen resulterande i Harappa-civilisationen) och västerut (ner längs Syr-Darja och Amu-Darja, resulterande i de kaukasiska folkens utbredning). De äldsta skildringarna i Bibeln (1 Mos. 2:10-14) av paradisets fyra floder (som kan ha varit de fyra floderna Indus, Ganges, Brahmaputra och Sutlej, som alla rinner upp omkring Kailas,) och av syndafloden (med Noak inledande ett nytt kapitel i mänsklighetens historia med att komma ner från Ararats berg och plantera vin) kan vara återstoder i form av legender från det gamla konungariket Gugge eller dess föregångare.

Om dessa teorier med tiden kan skaffas vetenskapligt underlag skulle det tyda på, att en stor del av jorden för mycket länge sedan var översvämmad, så att bara dess mycket högt belägna områden (som Tibet och Ararat) var befolkade. Och detta var i så fall inte längre sedan än strax före vår nedtecknade kända historia såsom den inleddes i Mesopotamien och Egypten för drygt 6000 år sedan.

Vår kanske främsta avsikt med att ge oss ut på resan till Kailas i västra Tibet i maj är just att försöka komma den nuvarande civilisationens och mänsklighetens ursprung närmare på spåren. Det är denna teoretiska möjlighet som även vår kollega Johannes B. Westerberg i Himalaya menar att är det intressantaste med västra Tibet. Det kan vara världens arkeologiskt intressantaste område. Han vill träffa oss i Kathmandu både på vår väg upp till Tibet och när vi kommer ner igen.

Aktiva telepaters hemlighet

Mitt under andra världskriget när London bombas som värst 1940 och Hitler är som mest triumferande, skriver Dennis Wheatley sin kanske mest egendomliga och kontroversiella bok. "Strange Conflict" handlar om hur denna historiens mest tillspetsade och ansträngande tvekamp med den absoluta ondskan hittills avgörs på det astrala planet genom ren telepatisk verksamhet. Romanens alla detaljer är rent absurda och direkt förkastliga som konkret acceptabla, som i alla Dennis Wheatleys ockulta böcker; men rent symboliskt framstår skeendet i romanen som i högsta grad trovärdigt. För att England och de allierade skulle kunna besegra Hitler framstår det som högst angeläget att denna hotande världsondska först besegrades på det astrala planet.

Sedan skrev Dennis Wheatley ingen mer bok så länge kriget varade, då han i stället ställde sina tjänster till sitt lands förfogande och arbetade tidvis direkt under Churchill; men 1949 kom hans kanske mest oförglömliga bok ut, som på svenska heter "Ondskans redskap", på engelska "The Haunting of Toby Jugg", som åskådliggör samma rafflande skeende som i "Strange Conflict" men på ett mera konkret lyckat sätt. Genom en bättre konkretiserad form blir här symboliken mera acceptabel och begriplig.

Kan då verkligen världshistoriska skeenden avgöras på telepatisk nivå? De enda som helt tveklöst skulle svara ja på den frågan är erfarna telepater, ty endast för dem är telepati en konkret verklighet. De menar, att telepati är något som kräver oändligt mycket övning, då det är mera ansträngande än någon fysisk ansträngning kan vara. De

indelar telepatisk aktivitet i svart magi och vit magi, där den svarta är enbart egoistisk medan den vita enbart främjar andra intressen än det egna personliga. Den vanligaste vita magin eller telepatin är "healing" av det slag som väl *Edgar Cayce* var den största kända mästaren i. Han behövde bara få veta en patients namn och hennes geografiska position. Sedan försatte han sig själv i trance och kunde i detta tillstånd bota patienten var denna i världen än befann sig. När han återkom till sans var patienten ofta botad medan han inte hade någon medveten aning om var han hade varit under trance-tillståndet eller vad han hade gjort, som om han varit medvetslös. Detta är väl det mest tydliga exempel vi har på ren vit magi.

Idag är de telepatiska krafterna och aktiviteterna som aktivast där de som mest behövs, det vill säga där ondskan utövar sitt omänskligaste förtryck. Det är naturligtvis i Tibet, där sedan mer än tusen år telepatisk verksamhet varit mest utvecklad i världen – Tibet har väl haft världens enda utbildning på området. Det är inte konstigt då att ondskan just där vill sätta in sitt digraste förtryck för att just komma åt de godaste krafterna som finns i världen och krossa dessa, vilket under 45 år har misslyckats och bara skärpt och förädlat dessa. Om ondskan har någon mening alls så är det väl detta.

Ofta förvärvas telepatiska krafter och sådan skicklighet av personer som lider av något handikapp och därför begränsas fysiskt i sin livsföring. På rent naturlig väg tvingas de kompensera dessa handikapp genom tankens tillspetsade verksamhet. Det bästa exemplet är väl *Stephen Hawking*, rullstolspatienten med en muskelförtvinings-sjukdom som upptäckte universums svarta hål. Genom sin utvecklade telepatiska skicklighet, som han försökt koncentrera och göra begriplig för andra, har han ofta mötts med skepticism och rentav hån, men troligen får han rätt med tiden.

De flesta menar dock att telepatisk verksamhet är absurd och meningslös om den inte direkt konkretiseras och förenas med exempelvis öppen politisk verksamhet. De kan ha rätt i detta, men vanligen förekommer inte aktiv telepatisk verksamhet utan att den rent naturligt omedelbart konkretiseras i verkligheten, menar telepatins försvarare och kännare, som om beviset för att telepati fungerar skulle vara, att den fungerar just på sådant sätt, att dess rena tankar genom sin blotta kraft har den direkta förmågan att materialiseras.

Häri ligger kanske det grundläggande mysteriet i alla religioner: den skapande kraften.

66.

Heinrich Harrers återkomst till Tibet

Hans första bok är något av den absoluta klassikern när det gäller autentiska skildringar av Tibet som det var före 1950. Han levde i Tibet i sju år (1943-50) vilket kanske gjorde honom mera förtrogen med landet än någon annan europé någonsin.

Han kunde inte återbesöka landet förrän 1983, och för att då kunna göra det måste han ansluta sig till en turistgrupp. Emellertid var det lyckligt att han alls kunde

återbesöka landet, och den bok, "Wiedersehen mit Tibet", som blev resultatet, är ett mycket värdefullt komplement till "Sju år i Tibet" 30 år tidigare.

Boken är en mycket melankolisk, nostalgisk och smärtsam skildring av det kinesockuperade Tibet i jämförelse med det underbara Tibet som Heinrich Harrer en gång lärt känna. De kanske mest plågsamma jämförelserna är allt det nya kinesiska fula med all den tibetanska skönhet och fantasi som en gång florerade. Harrer analyserar dock den nya ordningen konstruktivt. Han träffar sina gamla vänner och ägnar även flera kapitel åt tibetaner som valt att samarbeta med kineserna och till och med gå deras ärenden. Boken är känslig alltigenom, den vibrerar från början till slut av Harrers intensiva känslosamhet inför allt han känner igen och alla förändringar han ser, han har ett perspektiv som ingen annan genom att han upplevat allt 30 år tidigare, och hans analyser och slutledningar, omdömen och kritiska granskningar är genomgående uppriktiga, övertygande och säkerligen korrekta.

Det enda man kan kritisera hos honom är dels hans subjektiva oreserverade partiskhet för Dalai Lama, som i viss mån går emot Dalai Lamas egen politik, då ju Dalai Lama är strängt självkritisk och ofta framhållit det teokratiska systems nackdelar som han själv är överhuvud för. Man kan även kritisera Harrer för hans ganska fördomsfulla syn på Panchen Lama: man vet idag att Panchen Lama redan i maj 1962 resolut tog ställning mot det kinesiska kommunistpartiet i ett långt 120-sidigt brev till utrikesminister Chou-En-Lai, där han skarpt framhöll kinesernas förintelse av Tibet genom imponerande exakta statistiska uppgifter. (Efter detta brev belades Panchen Lama med förbud att yttra sig offentligt i två år ända fram till hans ryktbara tal inför tibetanerna vid Barkhor 1964, varefter han internerades och inte fick se Lhasa igen på 18 år.)

Slutligen kan man kritisera Harrer för hans fördömande av den stackars Lobsang Rampa, (egentligen Cyril Henry Hoskins). Att som Harrer kräva att Lobsang Rampa skulle stoppas är ett brott mot tryck- och yttrandefriheten. Lobsang Rampa hade rätt att skriva vad han ville, och man kan lika litet kategoriskt fördöma hans skrifter som rena lögner som man kan förvägra aposteln Johannes dennes rätt till att få ha sina egna uppenbarelser och nedteckna dem som han ville i Apokalypsen. Lobsang Rampa bör givetvis tas med största möjliga nypa salt, men man kan inte helt frånkänna hans skrifter ett betydande symbolvärde.

Tack, Heinrich Harrer, för din utomordentliga insats för Tibet. Må sådana insatser alltid fortsätta och aldrig förtröttas.

Beethoven , av Johannes B. Westerberg

"Ingen har så högt renommé i Asien av västerländska konstnärer som Beethoven, och allra högst är det i Tibet. Det är inte hans musik som så har gripit tibetanerna utan hans personliga exempel. Han kallas ofta för en mycket större segrare än Napoleon. Ingen betydande musiker har väl någonsin varit värre handikappad än Beethoven, då

han ju inte blott var döv utan dessutom hade oändliga magbesvär, tarmbesvär, leverbesvär och andra eviga sjukdomsbesvär. Det fantastiska med honom är att han besegrade allt detta och hela världen och till och med Napoleon med sin musik. Så anses det i Tibet. Det var inte den ryska vintern, det förödande kejsarvansinnet, det sviktande omdömet eller otur som knäckte Napoleon, utan det faktum att han med att göra sig till kejsare skaffade sig Ludwig van Beethoven till oförsonlig fiende. Så menar de tibetaner som vet.

Deras teori är, att genom sitt handikapp och genom sin dövhet med sina energier starkt disciplinerade och högt strävande i musikens tjänst, frigjordes extraordinära krafter hos Beethoven, som fick honom att ta ställning mot Napoleon och besegra honom i andanom. Att Beethoven var politiskt intresserad är ett faktum, och tibetanerna menar, att han inte kunnat besegra Napoleon på det andliga planet om han inte hänvisats till detta av sitt handikapp, sin dövhet, som öppnade dörren för honom just till det andliga planet.

Och teorin är inte befängd. Under det andra världskriget användes Beethovens musik av engelsmännen mot Hitler och det framgångsrikt, om man betraktar resultatet, då BBC avslutade varje aftons radioutsändningar med att spela Beethovens femte symfoni."

(Inför denna lilla essay påminner man sig att Mao på sin tid först av alla bannlyste just Beethoven och Schubert och deras musik av allt västerländskt från Kina såsom höjden av det borgerliga giftet. I Maos Kina var den enda tillåtna musiken åtta kommunistiska marscher, som hela Kina fick anledning att bli tröttare på än vad någon kanske någonsin blivit på någon enahanda musik.

Man påminner sig även, att Beethoven tog avstånd från Napoleon redan vid dennes kröning, medan Goethe aldrig gjorde det, som alltid förhöll sig beundrande till Napoleon även efter dennes fall och död, så att han till och med fortsatte bära en utmärkelse som Napoleon skänkt honom när detta bara kunde tolkas som en utmaning mot Napoleons besegrare.

En liknande malplacerad beundran som Goethe hade för Napoleon hade doktor Sven Stolpe för Adolf Hitler ända fram tills dennes krigslycka började vända sig, varefter doktor Stolpe, den mest grälsjuka och aggressiva skribenten i svensk litteraturhistoria efter Strindberg, fick svårt att bortförklara sin tidigare beundran för "geniet" Hitler, en beundran som ju också delades av så vittra andra män som Knut Hamsun och Sven Hedin.) (red.anm.)

Vad hände egentligen i Mongoliet?

Det vet egentligen ingen och allra minst här i Sverige. Mongoliet genomgick under 30-talet en lika förödande om inte mer förfärlig revolution som Ryssland 1917 och Kina 1949-76, då diktatorn Khorloin Choibalsam, Stalins lydige marionett, beslöt att utrota all religion i landet för att ersätta den med ateism. Följaktligen brände han ner de flesta av landets 700 kloster och lät han mörda 18,000 munkar. De 92,000 munkar som överlevde

utrensningarna, om dock hemlösa, tvingades i allmänhet till tvångsarbete i fabriker och till tvångsgifte. Det största klostret i Mongoliet var Erdene Zuu i Karakorum med 60 tempel och tusentals munkar och lamor. Liksom den ortodoxa kyrkan i Ryssland tvingades buddhismen i Mongoliet gå under jorden under 70 år. Först sedan 1990 har den börjat våga sig fram igen, vilket Kina är mycket oroligt över. Likväl finns i Mongoliets största kloster Erdene Zuu idag endast tre rekonstruerade tempel där endast några få gamla munkar finns kvar.

Den kommunistiska ivern i Kina, Mongoliet och Tibet att utrota buddhismen av ateistiska skäl, för att göra ateismen till någon sorts ersättningsreligion, är mycket svår att förstå, då buddhismen inte ens är någon teistisk religion – där finns inga gudar att utrota eller att ersätta med ateism. I stället för att utrota någon gudstro förstör de bara hederliga traditioner och historiska monument, civilisation och kultur, för att ersätta det med – tomma intet. Är det bättre?

Thubten Jigme Norbu

En av de vackraste och mest informativa av alla Tibetböcker är skriven av denne man redan 1968. Tyvärr har den orättvist fallit i någon glömska och kanske i viss mån överglänsts av den bok som han skrev tillsammans med Heinrich Harrer ännu tidigare 1960, "*Tibet*, *verlorene Heimat*", som nått en större spridning och berömdhet genom Heinrich Harrers lysande namn. Som nära vän till Thubten Jigme Norbu sedan 1950 i Tibet var Harrer en av de främsta att ta emot honom när han kom ut ur Tibet och hjälpte honom sedan skriva denna mycket gripande och alltigenom äkta tibetanska självbiografi. Likväl är hans senare bok, "*Tibet*, *its History*, *Religion and people*", skriven med hjälp av Colin Turnbull på engelska, ännu mera givande och värdefull.

När Norbu berättar historien om sitt eget land börjar han med poesi, då endast poesi kan beskriva de skimrande legender som utgör Tibets alltigenom mystiska ursprung. Men gradvis blir skildringen mera konkret och handfast, och när Norbu kommer fram till Langdarma blir den direkt dramatisk som en spännande roman. Likväl diktar Norbu ingenting utan håller sig bara sakligt till verkligheten. Man får veta mycket genom denna bok som inte finns i någon annan bok om Tibet. Därigenom utgör Thubten Jigme Norbu genom sitt vetande och sin syn på Tibet ett fantastiskt komplement till sin mer berömde yngre bror Dalai Lamas mer filosofiska och andliga skrifter.

Likväl är även Thubten Jigme Norbu en helig lama. Född 1922 erkändes han tidigt som den 24-e inkarnationen av 1500-talsmunken Tagtser, abbot för det viktiga Kumbum-klostret vid Koko Nor i nordöstra hörnet av Amdo. Således fick även Norbu denna befattning och det långt innan ens den fjortonde Dalai Lama var född. Att han sedan fick en så berömd lillebror (13 år yngre) blev han lika förvånad över som Dalai Lama måste ha blivit, när han i sin späda barndom plötsligt installerades som landets högsta styresman.

Liksom Dalai Lama stannade Norbu kvar i Tibet så länge han kunde. 1959 blev det omöjligt för honom att fortsätta sköta sitt ämbete på grund av kinesernas störningar, så han förenade sig med sin bror i Lhasa. De flydde sedan ungefär samtidigt till Indien men i olika omgångar – Dalai Lama stannade några dagar längre, tills kineserna började skjuta mot tibetanerna med granater i Lhasa. Liksom Dalai Lama har Thubten Jigme Norbu sedan aldrig mer (hittills) kunnat återvända till Tibet för kinesernas skull.

Hans bok "Tibet" är särskilt värdefull i beaktande av den verklighetsbakgrund han skrev den mot. När han skrev den rasade den kinesiska kulturrevolutionen som vildast i Tibet, just då förstördes de flesta klostren och templen och mördades de flesta munkarna och nunnorna (1968), medan Norbus bok då i samma ögonblick belyser och bevarar hela det riktiga Tibet, dess gedigna historia och traditioner, dess unika kultur och vänliga väsen, dess harmlöshet och godmodighet, dess totala frihet från ondska – man kan inte tänka sig en mer slående litterär kontrast mot en mer förfärlig bakgrund av den värsta tänkbara ondska. Intrycket blir då överväldigande, och boken förtjänar i högsta grad att bli en bestående klassiker.

Expedition Tibet maj '97

"Läs och Res" organiserade sin första resa till Kailas i västra Tibet i september '94. Dess ledare skulle ha varit Lennart Norrström, (ledaren för min första Tibetresa med Skolföreningen '93), och jag var anmäld och skulle ha följt med men tvingades i sista stund hoppa av på grund av olyckliga omständigheter. I stället för Lennart blev sinologen Jörgen Fredriksson ledare, en mycket kvalificerad sådan, men resan gjordes med kinesisk guide, vilket var tämligen misslyckat i Tibet. Svåra översvämningskriser saboterade även resan, man blev ett dygn stående vid en omöjlig flodövergång, men alla deltagarna kom i alla fall runt det heliga berget Kailas.

Följande år organiserades det hela bättre, men till resan anmälde sig bara två deltagare, jag och en annan, varför den måste inställas. Detta var märkvärdigt, då den var så mycket bättre planerad och organiserad än 94 års resa.

Följande år hade "Läs och Res" lagt ner alla planer på Kailas, och i stället försökte jag med Arnolds hjälp, min medresenär från '93, organisera en egen resa med vår tibetanska guide från det året. Planeringen gick förträffligt, och vi kom upp till antalet sju deltagare, när vår guide plötsligt försvann för tre månader (april-juni) samtidigt som svåra oroligheter förekom i Lhasa. Två av deltagarna hoppade då av, resan fördyrades, resplanen skars ner utan att jag vidtalades, jag hoppade av i protest, och hela resan kom av sig och blev inställd.

Genast efter detta kontaktade jag Jörgen Fredriksson på "Läs och Res" och föreslog honom nya Kailas-planer för '97. Christian Jutvik var genast med på noterna, och resan började planeras – *med tibetansk guide*. Planeringen fortgick hela hösten '96, och jag och Jörgen konfererade ofta om resans utformning. På mitt förslag förlades resan till maj '97 mitt i pilgrimssäsongen, och jag accepterade hans förslag att avstå från den nordöstra rutten till Tsurpu, Nam Tso, Reting och Tertrum för att i stället satsa på den nordvästra

rutten till Kailas, en spännande omväg bakom Trans-Himalaya på över 650 kilometer extra via Oma och Ali. Planeringen fortskred friktionsfritt hela hösten, och innan katalogen kom ut hade redan Sven och Eva anmält sig. Jag, Lars och Manfred anmälde oss sedan direkt när vi fick katalogen innan året var slut.

Tyvärr upphörde därmed Jörgens arbete för "Läs och Res" då han flyttade till Japan. I stället blev Mikael Nylander ansvarig för resan, vilket ansvar han skötte med noggrannhet och intresse.

Detta var den långa förhistorien. Därför kunde resan bara bli en succé. Åtminstone var grunden god för att den skulle bli det.

Så här såg deltagarlistan ut:

1. Sven Johnsson och Eva Nordenskjöld, Stockholm (Söder) och Ven, Afghanistankommittén, erfarenheter från Afghanistan, Pakistan och Ladakh.

2. C. Lanciai, Göteborg-Finland-Italien, andra gången i Tibet.

3. Lars Olof Lidmo, Trollhättan-Västerås, fjärde gången i Tibet.

4. Manfred Marchner, Stockholm-Västerås, expeditionens ledare, erfarenheter från Nepal.

5. Charles Sandström, Stockholm (Söder) och Skottland, buddhist, erfarenheter från Sikkim och Nepal.

6. Trygve och Frida Serck-Hanssen, Bergen (Norge), erfarenheter från Hunza, Bhutan och Kilimanjaro.

7. Holger Nilsson, Trollhättan och FN, andra gången i Tibet.

8. Madeleine Axell, Stockholm, Tibet-kommittén, erfarenheter från Dharamsala och Kenya.

Denna samling på tio personer skulle genast visa sig vara ypperlig i sin beskaffenhet för ändamålet. Alla var vi erfarna och ändå entusiastiska, alla besatt det rätta goda humöret, – kort sagt, för Kailas hade gruppens sammansättning knappast kunnat bli bättre.

Direkt efter ett värdigt Valborgsfirande i Lund med överhängande naturliga resultat av diverse snapsar och punschar gällde det att ta sig till Tibet. Detta var givetvis förenat med vissa problem. Det var inte bara att ta tåget, utan för att ta sig till Lhasa måste man först ta sig till Kathmandu för att där skaffa sig tibetanskt visum. Flyget till Kathmandu gick från Köpenhamn via Bangkok. Från Lund hade det visserligen varit lätt att ta sig över till Köpenhamn, men flygbiljetten till Lhasa via Kathmandu och Bangkok från Köpenhamn gällde bara från Göteborg. Innan man kunde resa till Lhasa från Köpenhamn måste man alltså först ta sig från Lund till Göteborg.

Detta var även lämpligt att göra då man borde ha något bagage med sig och helst även packa det.

För att göra en lång historia kort: jag blev hemkörd till Göteborg från Lund torsdag kväll, kunde sålunda packa den natten och sedan bege mig till flygbussen klockan halv sex fredag morgon.

På Landvetter mötte jag Lars Olof, som även varit med mig i Tibet '93. Sedan dess hade han återbesökt landet '96 och kunde berätta om en del nedslående förändringar.

Han hade deltagit i en resa till orakelsjön Lhamo Lhatso, men endast fem av de fjorton deltagarna hade kommit fram till sjön då överraskande klimatförhållanden med snöstormar hade avskräckt de flesta från att genomföra resans viktigaste etapp.

Till Landvetter kom också Holger Nilsson, en mycket sportig äldre gentleman, hurtig till tusen, med mångårig erfarenhet av Indien, Nepal och Tibet och med både livsavgörande bekantskaper med Sai Baba och Babaji i bagaget. Både han och Lars Olof kom direkt från Trollhättan.

De övriga mötte vi i Köpenhamn. Det var ett norskt äldre par från Bergen medan resten, fem personer, alla tycktes komma direkt från Söder i Stockholm. Tre av oss var damer, tre av oss hade varit i Tibet tidigare, tre av oss var ungdomar, tre av oss var omkring 60 år, men alla var vi erfarna resenärer. Sällskapets sammansättning verkade vara den bästa tänkbara. Vi hade varit åtta anmälda, ingen hade hoppat av, men i stället hade det tillkommit två. Prognosen för resan kunde knappast bli bättre.

Vi flög från Köpenhamn klockan 3 på eftermiddagen och kom fram till Bangkok klockan 6 på morgonen efter en mycket kort natt, men det var angenämt att flyga med Thai. De vackra uppasserskorna bjöd frikostigt på vin, Campari, whisky och cognac under hela resan utom mat med bakelser och kaffe, och stämningen var nästan som ombord på gamla trevliga Aeroflot. Många danskar utnyttjar möjligheten att kunna flyga direkt från Köpenhamn till Bangkok och tar ut semesterns utsvävningar i förskott ombord på planet, vilket ytterligare förhöjer stämningen ombord.

Efter Bangkok började emellertid stämningen bli något mera trött. Vi satt fem timmar i Bangkok och väntade på planet till Kathmandu, och där i Bangkok var temperaturen uppåt 38 grader. Visserligen fortsatte Thais frikostiga utskänkning av vin, cognac, whisky och annat ombord på planet till Kathmandu, men man somnade med vinglaset i handen så att det stjälpte och rann ut över byxorna och skjortan, och till och med servitörerna hällde bredvid och spillde ut.

Likväl kom man fram till Kathmandu exakt 24 timmar efter att man lyft från Göteborg. Vi togs utomordentligt väl om hand av vår nepalesiske guide Shekar Singh, som behängde oss med kransar och gav oss det tredje ögat i pannan och förde oss i säkerhet till Bhaktapur. Denna förtrollande gamla stad är helt oförstörd av turismen och fullständigt intakt i sin närmast antika prägel av uråldrig historisk kulturstad. Alla turister måste betala 300 rupier i inträdesavgift till staden, som var väl värd det, och vårt hotell var ett förtjusande litet dockskåp i fyra våningar med trappor branta som stegar och restaurang på taket. Där kunde man äntligen slappna av, tvätta sig fri från allt svett och smutsslagg, äta gott och sova i en riktig säng. Vi satt alla uppe på taket under kometens långsamt resignerande sken och åt bättre än någonsin i Sverige medan vi njöt av det faktum, att i denna milda sommartemperatur med bara armar inför planeternas sken med den godaste tänkbara mat i ett fantastiskt litet drömhotell, ingenting för tillfället kunde bli bättre. Att vi skulle klara av både Kailas och Mount Everest utan några större svårigheter var därmed liksom en självklarhet från början. (3.5.1997)

Kathmandu

Vår första dag i Kathmandu blev en enastående arbetsdag av otroliga kraftprestationer. Vi steg upp halv 4 i gryningen för att i skumpa-dumpa-buss längs lösa stigar färdas upp till soluppgången vid Nagarkot. Solen gick upp på en molnfri himmel medan den sakta omstrålade Langtang-massivet, Ganesh-massivet, Manaslu och Himal Chuli, Dorje Langpo och även massivet kring Mount Everest. Därifrån for vi upp på ett annat berg på 2100 meter för att därifrån bege oss till det stora Vishnu-templet utanför Kathmandu, det mesta till fots. Som avslutning på dagen bjöd oss vår guide Shekar hem oss till sig på middag med hembränt vin av avsevärd styrka. Vi fick träffa hans vackra hustru och späda son i deras lilla hem strax väster om Kathmandu bortom fotbollsstadion. Vi fortsatte sedan dagens diskussioner och program för morgondagen på taket av vårt hotell, där debatten pågick efter en 15-timmars arbetsdag i ytterligare tre timmar under periodvis animerade och dramatiserade diskussioner om huruvida det var lämpligt att hellre satsa på 915-kilometers-backen 3000 meter uppför till Lhasa än att sätta sig i en tarvlig flygmaskin.

På måndagen träffade jag Johannes i Kathmandu. Jag sökte upp honom i hans Guest House i Thamel, han var inte inne, i stället satt det ett ansenligt antal mänskor av varierande raser och klasser där och väntade på honom, jag lämnade honom ett meddelande om var jag skulle sitta och vänta på honom, och efter en halv timme dök han upp på mitt lilla kafé Right Choice.

Vi hade inte setts på exakt ett och ett halvt år. Det var därför svårt att finna var vi skulle börja. Som det så ofta händer i sådana fall föll vi varandra i talet och började prata samtidigt. Så småningom sansade vi oss, och han inledde utfrågningen. Han ville veta allt om vår grupp, så att han småningom kunde bilda sig en uppfattning om vår expedition och dess kvalifikationer. Sedan inledde han sin långa och utförliga rådgivning.

Vad han fick höra om oss behagade honom mycket. "Äntligen har du oddsen på din sida och bättre förutsättningar den här gången för att lyckas än förra gången du var i Tibet. Tag noga vara på den totala frånvaron av stressfaktorer. Jag föreslår att du denna gång helt ägnar dig åt gruppen, då det inte finns någonting som kan distrahera dig från den. Se till att den klarar sig lika bra som du själv. Och jag tror det är viktigt att ni alla kommer runt Kailas. Om ni gör det borde er resa bli fullständigt lyckosam."

Han ville också höra allt om de individuella medlemmarna. Den äldsta var ju 65 och den yngsta, en dam, bara 26, men till allas vår fördel var det faktum att vi alla, från den äldsta till den yngsta, var grundligt erfarna resenärer.

"Emellertid måste ni akta er i Tibet. De yrande stoftstormarna kan bli outhärdliga. Ni kommer alla att behöva ansiktsmasker, särskilt i Lhasa och Shigatse. Vad ni än gör, så tag inga risker. Det är det första och sista och viktigaste budordet för alla Tibet-resenärer."

Efter en gemytlig kopp kaffe på Café Right Choice gick vi tillsammans upp till Swayambu-nath. Solen var besvärlig, gatorna var uppgrävda, men luften över Kathmandu var hög och klar. Han berättade då en sällsam teori för mig.

"I förhistorisk tid tror man att Kathmandudalen var en enda stor och vidsträckt sjö. Denna kulle med dess heliga status sedan urminnes tider skulle då ha varit en ö. Det finns förhistoriska legender och poem som berättar om en svunnen sagotid med underbara palats, som sedan tillsammans med sjön skulle ha försvunnit genom jordbävningar. Dessa uråldriga legender skulle passa som hand i handske med de gamla legenderna om Atlantis och syndafloder. Men i alla dessa gamla legender finns det alltid något som verifierar dem i allt utom vetenskapligt. Beträffande Kathmandudalen är det faktum som talar för att det faktiskt varit en sjö dess nästan absoluta platthet överallt. Det finns bergskullar men inte en enda jordkulle. De geologiska förutsättningarna och omgivningarna här är ungefär de samma som vid Tenochtitlan i Mexico, som ju också var en enda stor sjö med några öar, där nu Mexico City breder ut sig i en förödande giftig stenöken av bara platthet.

Tyvärr saknar man i Nepal medel till att utföra arkeologiska utgrävningar. Troligen skulle man lätt kunna ta reda på Kathmandudalens geologiska historia genom enkla borrningar, och eventuella ruiner på en svunnen sjöbotten skulle också ganska lätt kunna lokaliseras. Alla dessa internationellt intressanta forskningsarbeten kommer väl att genomföras med tiden, bara inte staden hinner växa sig för stor och massiv."

Vi gick sedan till Yak Restaurant och intog en enkel lunch med *lassi* och *momos*. Han väntade sig mycket av min resa, och efter några sista goda råd från hans sida skildes vi halv 2. Vi såg båda fram emot återseendet om jämnt en månad, när det skulle vara ännu

hetare i Kathmandu – nu var det bara 32 grader. Jag frågade honom om han trodde att jag skulle förändras av Kailas. Han svarade: "Om du förändras så blir det bara till det bättre. Men jag tror inte att du kommer att förändras. Du hör inte till dem som behöver det." Och med ett vagt leende skilde han sig från mig för att försvinna.

Vår samvaro hade varit märkvärdigt saklig och knapphändig för att vi inte hade setts på så länge. Men det var väl förväntningarna inför resan till Kailas och inför återseendet därefter om en månad som vi inte behövde säga så mycket nu. Det hängde liksom för mycket ovisshet i luften för att vi skulle kunna prata om det. Denna ovisshet var samtidigt en spänning som liksom manade till tystnad, eftertanke och försiktighet. Och det lilla mystiska leendet han gav mig när vi skildes kunde jag bara tolka på ett sätt: han visste vad som väntade mig, och han visste att jag inte visste det.

Under tiden följde Manfred, vår demokratiskt utvalde gruppledare, med vår guide Shekar till den kinesiska ambassaden för att fixa våra visum till Tibet. Allting hängde på det. Några av oss fick byta yrken, ingenjören Holger fick bli serviceman, och en administratör i utländska ärenden fick bli lärare. Det spelade ingen roll vilka okontroversiella yrken vi hade bara kineserna blev glada. Därmed ordnades ärendet smärtfritt.

De andra åkte ut och besökte den tibetanska kolonin söder om staden med en fullständigt halsbrytande hemresa till Bhaktapur som resultat som varade i en och en halv timme i en fullständigt proppmättad buss, där alla fick intaga tämligen halsbrytande och kroppsbrytande ställningar. Holger köpte böcker för 2500 rupier på Mandala Book Point som expediten förband sig till att skicka hem till honom – han har redan ett bibliotek på cirka 50,000 volymer. Denne fantastiske man har arbetat i alla möjliga internationella sammanhang som truck– och helikopterförare i Sinai och mest som militär tekniker. Hans fotografiska utrustning på resan är värd mer än 100,000 kronor.

På tisdag följde så det stora lyftet över Himalaya till Lhasa. Himlen var molnfri, och sikten var nästan fullständigt klar. Vädret var idealiskt för en kringsegling i luften av hela Mount Everest-massivet. Redan Ganesh och Langtang och Manaslu syntes väl från flygfältet, men när vi väl lyfte upp i jämnhöjd med den bländande Himalayavärlden blev de spetsiga vintertopparna nästan påtagligt nära. Jag hade turen att få en fönsterplats på rätt sida, så det blev ett oupphörligt fotograferande under hela trippen med sammanlagt fyra andra kameror utom min egen – de som inte satt vid fönstret stod i kö för att få bilder knäppta av dem som satt vid fönstret – ens privilegierade plats innebar ju ett visst ansvar och tillgodoseende av deras behov som inte kunde åtnjuta samma förmåner.

Först dolde sig Mount Everest under vingen innan hela massivet småningom trädde fram, där Everest påtagligt var den dominerande toppen ehuru den höjde sig bakom de tre andra drabanterna Makalu, Lhotse och Cho Oyu. Planet svepte på respektabelt avstånd från topparna mot öster innan det lovade upp mot norr för att passera mellan dem och Kanjenjungamassivet. Av Kanjenjunga såg jag ingenting, och inte heller av Jamdrok Tso som vi passerade väster om, medan vi däremot snart kunde

se Shigatse långt där nere med Tashilumpo och fortets mörka ruinhög för att därifrån följa Brahmaputra mot öster. Till slut kom även Lhasa inom synhåll strax innan planet gick ner för landning på det nya flygfältet i Gonggar. Turbulenserna var förfärliga hela vägen fastän det var klart väder. Planet var ett tvåmotorigt Boeing 737 med plats för cirka 200 passagerare.

Kineserna erbjöd oss inga problem vid immigrationen eller tullen, och vi kunde omedelbart ta plats i bussen som vår guide Tenzing mötte oss med. Han är en liten enkel man som hela tiden är fullständigt rakt på sak och tycker om att man pratar med honom och skämtar med honom.

67.

Lhasa

Vårt hotell i Lhasa var Banak Shol strax norr om Barkhor i den tibetanska stadsdelen vid en av de största gatorna, som österut för direkt till Potala. Hotellet var anspråkslöst och charmfullt med en mycket välförsedd restaurang – kvällen firades med en synnerlig festmåltid.

De flesta av oss hann även med att gå ned till Barkhor och Jokhang och till att gå hela varvet runt. Några av oss gjorde det en gång till efter middagen.

Återseendet med Tibet efter fyra år var en överväldigande upplevelse. Redan när jag såg de första enkla tibetanska lerhusen på vägen in mot Lhasa med sina bönevimplar som enda utsmyckning började jag gråta av rörelse. En oändlig hemkänsla överföll en bakifrån med en förödande kraft som man aldrig hade kunnat föreställa sig. Visserligen hade jag sett fram emot att få komma tillbaka till Tibet ända sedan min förra och första resa, men aldrig hade jag anat att återseendet skulle bli så starkt känsloladdat som det blev. Samtidigt var det som om de fyra år som passerat emellan aldrig hade varit. Det var bara att fortsätta direkt från det ögonblick då man förra gången motvilligt skiljts från detta världens säkert mest säregna land.

Kineserna i Lhasa var vidrigare än någonsin, men ändå var det påtagligt att det tibetanska livet utvecklats sedan sist. Folklivet runt Barkhor var mera intensivt och blomstrande än någonsin, och affärsverksamheten var större än för fyra år sedan. För första gången såg jag frukt i fruktstånd i Lhasa med till och med bananer. Den enda påtagliga försämringen var på kinesiskt håll genom de "blåa husen" – nya hus med blåa glasfönster, bakom vilkas färgade glas dolde sig militärernas prostituerade flickor. Militärerna får inte ta med sig sina familjer till Tibet, då dessa står under uppsikt för att militärerna skall sköta sig, varför militärerna i stället tillgodoses med etablerad prostitution i Lhasa, världens heligaste stad. Allan hade berättat för mig om detta i Göteborg, så jag var varnad, men ändå var det värre än vad jag hade trott.

Andra försämringar är den tilltagande skvalmusiken och det ökade antalet tiggare. 1993 råkade jag inte ut för en enda tiggare i Lhasa. Nu finns de överallt, och smutsiga

småbarn i trasiga kläder hugger tag om dina ben och vägrar släppa dem förrän man gett dem en sedel. Ibland kan man få gå (med svårighet) några hundra meter med ett trasigt barn fastklamrat vid vardera benet utan att de släpper taget och utan att man kan ge dem något.

I Barkhor ser man även små kinesiska militäruniformer för småbarn, som sålunda de förtryckta tibetanerna uppmanas till att köpa åt sina små barn och klä upp dem i.

En annan förändring, och den kanske värsta av alla: Dalai Lama är försvunnen. Man ser ingenstans mer någon bild av honom. 1993 förekom han öppet överallt, men nu är alla porträtt av honom noggrant avlägsnade till och med inne i Potala. Panchen Lama finns kvar här och där, vilket är aktningsvärt, men det är som om Dalai Lama aldrig hade existerat. Ändå finns det ingen personlighet som är kärare för tibetanerna. Alla bär honom i sitt inre, och om han inte längre syns och visas offentligt kan man vara säker på att de flesta tibetanerna har bilder av honom undangömda på säkra ställen.

Vi besökte Potala på onsdagen, men vår guide bad oss uttryckligen att inte ställa några politiska frågor där inne. Potala kontrolleras av lojalister, kinestrogna tibetaner, och där finns många falska munkar och spioner. Det mesta av värde i Potala har förts till kinesiska muséer, och kvar finns egentligen bara kulisser och marionetter utom sådant som inte är av något direkt materiellt värde.

Vi besökte även Sera, men här var det ledigare och öppnare. Emellertid måste vi även här betala inträde liksom i Potala. Potala krävde 45 yuan i inträde och 10 yuan

extra om man ville gå upp på takterassen. Till Sera var inträdet 30 yuan. Alla dessa inträden krävdes av uniformerad kinesisk polis. 1993 förekom ingenting sådant.

En av oss upplevde något mycket obehagligt på kvällen. Det var vid Barkhor som två kineser sågs misshandla en tibetansk khampa. De sparkade honom i magen och utsatte honom för metodisk oupphörlig misshandel utan att någon vågade göra någonting, utan alla bara såg på, liksom den kinesiska polisen, som ju förekommer överallt där i Barkhor. De vanliga mänskorna visste att de var bevakade av dessa kinesiska poliser, och de visste, att om de ingrep till försvar för tibetanen mot kineserna så kunde det betyda internering på livstid. Tibetanen misshandlades allt utom ihjäl, ingen visste varför, alla bara såg på, ty de kinesiska poliserna såg på och lät det ske. En sådan hållning ingår väl i kinesernas ständigt fortsatta etniska rensning av det tibetanska folket från Tibet. Ett par som vi träffade berättade, att det försvinner 2 à 3 tibetaner om dagen i Lhasa på detta eller liknande sätt.

Vittnet till denna händelse blev även trakasserad när han fotograferade några tibetanska hus som kineserna höll på med att riva – de hade rivits under de senaste veckorna och skulle kanske ersättas med blåfönstrade kinesiska horhus som på andra sidan gatan.

Emellertid lyckas inte kineserna utrota tibetanerna. De har ansträngt sig under 47 år, men i Lhasa verkar alla barn vara tibetanska medan man inte ser ett enda kinesiskt barn. De tibetanska barnen är dessutom glada och lyckliga hur fattiga och trasiga de än är. Men de flesta kineser i Tibet är soldater som inte har tillgång till sina familjer, och de kinesiska hororna ger dem bara Aids. Andra kineser i Tibet är mest bara förvisade slavarbetare, som bara får ha ett arbetsliv. Kort sagt, tummen ner för Kina – och det genom kinesernas egen förskyllan. Det blir ingen mänsklig ordning i Kina så länge Marx, Lenin, Stalin och Mao förblir dess falska ideal och så länge dessas självdestruktiva politik vidmakthålls.

På restaurang Tashi träffade jag en trevlig amerikan som frågade mig om Lhasa hade förändrats till det bättre eller till det sämre sedan jag var här senast för fyra år sedan. Svaret var enkelt. Det hade förändrats både till det sämre och till det bättre. Försämringarna var helt och hållet kinesiska. Det fanns ingen tibetansk försämring och ingen kinesisk förbättring.

Ett typiskt exempel på de kinesiska försämringarna är hur kineserna har lyckats förstöra hela flodstranden och öarna i floden. Detta är ett omfattande kinesiskt drömprojekt. På dessa sandbankar i floden ämnar de uppföra det kinesiska Lhasa, ett kinesiskt drömparadis med höghus där alla hus är likadana. De har redan byggt broarna över till ön, och hela stranden är som sagt totalförstörd i ett krampaktigt försök att göra den till en kajpromenad. Som strandpromenad hade den kanske blivit vacker om inte ön skulle bli bebyggd med höghus och om inte kvarteren närmast floden var kinesiska avspärrningsområden med taggtråd och murar krönta med fastcementerat glassplitter.

Förr var flodstranden helt naturlig, och tibetanerna brukade tvätta sina kläder där, särskilt munkarna, som sedan lade upp dem att torka längs hela den naturliga

strandpromenaden. Bara detta var en sevärdhet. När Lasse, en gammal övertygad kommunist och trogen maoist, såg vad kineserna hade gjort med stranden förra året, tog han definitivt parti mot Kina. Ett sådant miljömässigt nidingsdåd kunde han aldrig förlåta kineserna.

Dagens utflykt gick till Drepung, som bestegs i alla dess våningar och etager, tempel och samlingssalar, mastodontkök och kapell i tillbörlig ordning, medan vädret ständigt blev bättre. Vi hade inte sett mycket av solen i Tibet än så länge, men nu kom den fram, bländande och het, brännande och tryckande, så att det sedan var som en befrielse att få dyka in i Jokhangkatedralens dunkla mörklagda mysterier med alla dess fantastiska kryptiska kapell. Jokhang förblir Tibets hjärta och äldsta helgedom, och där är alla Tibets mysterier koncentrerade i ett underbart ogenomträngligt mörker av labyrintisk mystik in absurdum.

Samtidigt som solen kom fram i Lhasa och värmde upp hela staden hörde vi nyheter från Sverige om katastrofala regn och översvämningar i Värmland och dagstemperaturer på högst 8 grader. Kanske vi då hade det bättre i Tibet i detta paradis för etniska studier, Lhasa, denna häxkittel av tibetanska nationalister, kinesiska utsugare, konspirerande muslimer och uigurer, och ett förlovat paradis för unga och gamla turister från Israel, Sverige, Frankrike, Amerika, Portugal, Holland, Tyskland, Norge, England och Nya Zeeland och vilka länder som helst. För en internationell humanist är Lhasa det förlovade paradiset. Där finns alla de extremaste ytterligheterna,

som bara fortsätter att polariseras hela tiden. Det kan inte finnas något intressantare forum för mänskliga studier i människans mest tillspetsade och innersta väsen. Allt finns i Lhasa – buddhismens och förtryckets huvudstad, internationalismens, fattigdomens, nödens och eländets smutsiga blindtarm och ändstation – och världens charmigaste håla.

På fredagen åkte vi ut till Katsel för att mönstra skolan. Vi bemöttes med tveksamhet då lärarna trodde att vi var kontrollanter. De frågade oss vad vi ville, men när det gick upp för dem att vi var från Sverige och att flera var med i Skolföreningen lossnade alla band. Vi fick se alla klassrum och alla barnen. Skolan har 184 elever av vilka 81 är flickor och av vilka 73 är boende på skolan. Denna är byggd för sex klasser, men då beläggningen är full med bara fyra klasser anser man inte att man ännu kan satsa på två klasser till. Många vill ha sina barn i denna skola, den har klart ett gott renommé, och den sköts exemplariskt. Där finns inte en enda kinesisk lärare, ehuru Mao på partiets enkannerliga instruktioner är hängd i varje klassrum tillsammans med sina utdöda partikoryféer och den blodröda partifanan. Barnen måste lära sig kinesiska, men det viktigaste är att de lär sig skriva sitt modersmål tibetanska, och de får även undervisning i matematik, musik, dans och (från och med tredje klass) engelska. Kanske någon av dem även en dag vill lära sig svenska.

Rektorn bjöd på kaffe med hela lärarkåren, och vi kunde tacksamt dela ut presenter: specialpresenter till vissa föreningsmedlemmars fadderbarn, två fotbollar, en frisbee, kulpennor och annat sådant. Vår visit blev mera angenäm ju längre den varade.

Tyvärr måste vi dock till slut återvända till Lhasa. Vägen var den sämsta tänkbara, på flera ställen hade den rasat, och på ännu fler ställen var den under kronisk reparation med truckar och traktorer som bökade i leran och blockerade all trafik. Tyvärr kunde vi inte besöka Ganden, då detta skulle vara förenat med vissa komplikationer. För ett år sedan tvångsinförde kineserna den nya förordningen över hela Tibet att alla bilder av Dalai Lama skulle vara strängeligen förbjudna, och alla munkar i alla kloster måste öppet fördöma Dalai Lama. På Ganden ville inte en enda munk göra detta, varefter klostrets och dess munkars vidare öden förblivit okända. En amerikan jag talat med i Lhasa hade dock besökt Ganden utan svårighet på egen hand och funnit klosterlivet där ungefär så normalt som det kunde tänkas vara, men tydligen var det svårt för grupper att få tillstånd att få komma dit.

Vi hade alla sorters väder på vägen: regn, hagelskurar, sandstorm, ömsom solsken och ömsom tjocka. Men vi kunde se de yttersta konturerna av Ganden uppe på krönet av bergen och de små högt uppsatta klosterbyggnaderna i Yerpa på andra sidan floden. När skulle man få besöka dessa vackra och omistliga platser igen?

Det frågades av vilken art de kinesiska försämringarna och de tibetanska förbättringarna är. Det är nästan som en regel utan undantag i Tibet att allt kinesiskt är negativt, och om något kinesiskt tilltar blir det mera negativt. Det kinesiska förtrycket har ökat. Det märks på den kategoriska utplåningen av allt som har med Dalai Lama att göra. Den "Sino-Swedish Friendship School" i Katsel behövde inte tidigare ha Mao och hans bloddränkta snorfana i vartenda klassrum.

Den tibetanska förbättringen är att tibetanerna trots ökat förtryck håller stilen och till och med är ännu vänligare och hjärtligare än för fyra år sedan. Något har hänt med den tibetanska medvetenheten, den har lyft sig och kanske inspirerats av det ökade förtrycket – den är andligare än någonsin. Enbart tack vare tibetanerna är Lhasa troligen världens mest andliga, mest inspirerade och mest inspirerande stad – trots det outsägliga eländet och fattigdomen.

Just därför är det så förfärligt att åse allt vad kineserna gör för att förstöra detta. De pumpar in pengar i Lhasa för att skapa en artificiell ekonomisk expansion som är helt oförenlig med Lhasas väsen. Den förstörda stranden har tidigare nämnts. Det vackra naturliga flodlandskapet med dess öar av sandbankar är förstört, och genom att avleda floden och bygga väldiga kajkomplex runt öarna för att på dessa bygga kajhus blir vattnet i kanalen mellan dessa och staden en stagnerande kloak, där allt skräp samlas. Byggnationen av öarna i Lhasafloden är bara ett av kinesregeringens vansinnesprojekt, som verkar genomföras med ett slags överlagt skenande storhetsvansinne.

Troligen ligger det även kinesisk politik bakom tibetanernas fattigdom. I stället för att pumpa pengar in i stadens investeringsprojekt borde kineserna åtgärda tibetanernas sociala situation, men det verkar som om kineserna ville låta dem förbli fattiga bara för att visa för turisterna vilka eländiga obildade fattiglappar tibetanerna är i motsats till alla välklädda och tillknäppta kineser med deras exemplariska stenansikten. Kineserna har ju systematiskt uteslutit tibetanerna från alla utbildningsmöjligheter och jobb,

varför de mer eller mindre metodiskt förnedrats till tiggare av den kinesiska ockupationsmakten.

Deprimerad av kinesernas tilltagande förstörelse av Lhasa blev jag magsjuk och kunde därför inte deltaga i de andras besök i Norbulinka, som var oförändrat: Dalai Lamas sommarpalats förblir den primära turistattraktionen och vårdas ömt medan allting annat där får förfalla, i synnerhet djuren i deras alltför trånga burar. I stället besökte jag de gamla templen i den norra delen av de tibetanska kvarteren. Ramoche var stängt för ombyggnad, men några mindre tempel i närheten kom jag in i. Ett av dem hade den första bild på Dalai Lama jag fick se denna gång i Lhasa. Det lär finnas en till i det lilla templet bakom Barkhor, medan Nechung, orakeltemplet vid Drepung, hade fyra att uppvisa, när Lars Olof som den ende av oss reste dit för ett besök.

Vi besökte även Mentsikhang under dagen, det tibetanska sjukhuset för tibetansk astrologisk medicin, som verkar mycket väletablerat. Vi visades runt och fick ta del av de viktiga 80 thankas som är den tibetanska medicinens urkund (från 800-talet, utarbetad av en läkare som levde 706-831!) Visningen avslutades med en videofilm över den tibetanska medicinens landvinningar och internationella vikt, där den amerikanska speakern naturligtvis även framhöll förtjänsten av *Kinas fredliga befrielse av Tibet*. Man kunde spy för mindre, och ingen av oss hade efteråt någon kommentar till besöket i det väletablerade och välrenommerade sjukhuset.

68.

Gyangtse, Shigatse, Lhatse – och vidare

Söndag den 11 maj började äventyret. I tre jeepar lämnade vi Lhasa för att bege oss upp mot Kamba La och Karo La. Vi hade en underbart otrolig tur med vädret. Det blåste kraftigt, och himlen var alldeles klar, så man såg alla de snöklädda bergen omkring den turkosfärgade sjön Jamdrok Tso, som lyste i de mest otroligt klarturkosblå färger: hela sjön gnistrade som en ädelsten. Emellertid störde kineserna även denna glädje: kraftverket som stjäl vatten från den heliga sjön (som saknar naturligt utlopp) är fullt utbyggt och i full gång, och det syns tydligt att stora delar av sjön blivit torrlagda. För att åtgärda detta problem planerar kineserna pumpa upp sötvatten från floden. Om så sker kommer Jamdrok Tso att förlora sina klara färger, för vilka den blivit så världsberömd, då dessa färger beror på en viss naturligt välbalanserad salthalt, som mycket lätt kan rubbas om Brahmaputras leriga sötvatten får blandas därmed.

På vägen passerade vi fyra tappra västerländska cyklister, tydligen på väg till Gyangtse över de höga passen. En var slut och bearbetades med massage av den andra, den tredje verkade trött, medan endast den fjärde trampade frimodigt på utan att ana hur långt hon hade kvar upp till 5000-meters-passets krön. Vi såg dem aldrig mera senare under resan, och deras vidare öden förblir höljda i dunkel.

Det hisnande vackra vädret följde med oss hela vägen över Karo La och över de sista passen före nedstigningen till Gyangtse, men där började kinesmardrömmen på

nytt: hela den nedre delen av dalen var förstörd av omfattande kinesisk gruvdrift. Det var ett fullständigt miljöhelvete. Vår guide bad oss uttryckligen att inte stanna och fotografera helvetet för att undvika politiska problem.

När vi kom fram till Gyangtse förvånades jag av att majoriteten då ville inta en kinesisk middag. Jag hade tveklöst föredragit den tibetanska Yak Restaurant men följde med majoriteten. Denna kinesiska middag var vattnig och föga mättande och dessutom dyr. Min princip är att i alla lägen i Tibet gynna allt tibetanskt och bojkotta allt kinesiskt, vilket tyvärr inte är möjligt att göra konsekvent. Men det är alltid positivt när man lyckas gynna något tibetanskt och när man lyckas bojkotta något kinesiskt.

Dagens enda malör var ett vinfiasko. I Lhasa hade jag köpt en flaska rödvin för 4 yuan, som vid öppnandet visade sig vara en mycket klibbig soyasås. Det var bara att skänka den till vår kock.

Vårt hotell i Gyangtse hette "Hotel of Nationality" och var tydligen den lokala mattfabrikens hotell. Vi hade en nattbio och Gyangtses nya kinesiska tivoli precis utanför fönstret, och mannen i rummet intill snarkade nästan sönder papperstapeterna. Likväl sov vi relativt gott, och den som fick nöjet att nödgas bege sig ut på nattpromenad till den öppna toaletten på taket kunde ovanför sig njuta av världens klaraste och rikaste stjärnhimmel.

På morgonen tog vi sedan staden i besittning. Först besökte vi Palkor Choide-klostret med Kumbum-stupan, där tre av oss besteg den översta byggnaden i klostret

och ännu fler nådde upp i kronan av stupan. När man kom upp i den översta klosterbyggnaden bemöttes man av en häpnadsväckande syn: där stod en cykel parkerad i tempelförmaket, som någon måste ha burit ända upp och in i det översta klostret. Från dess terass hade man en storslagen utsikt över staden, fortet och klostret, där det överst i Kumbum-stupan dansade en ensam munk i en sorts solitär morgonbön av det mera inspirerade slaget. Vi tog oss sedan alla upp till toppen av fortet, som ju höjer sig 70 meter över staden i en fantastisk fästningsarkitektur med tempel på toppen. Mycket hade gjorts för att restaurera fortet sedan senast, och bland annat hade det tillkommit ett anti-brittiskt museum med anledning av Younghusband-expeditionen 1904. Att ta del av de utförliga beskrivningarna på engelska av Younghusband-expeditionens brutala terrorism var intressantast ur grammatisk synpunkt: texterna tycktes avfattade på engelska men med kinesisk grammatik.

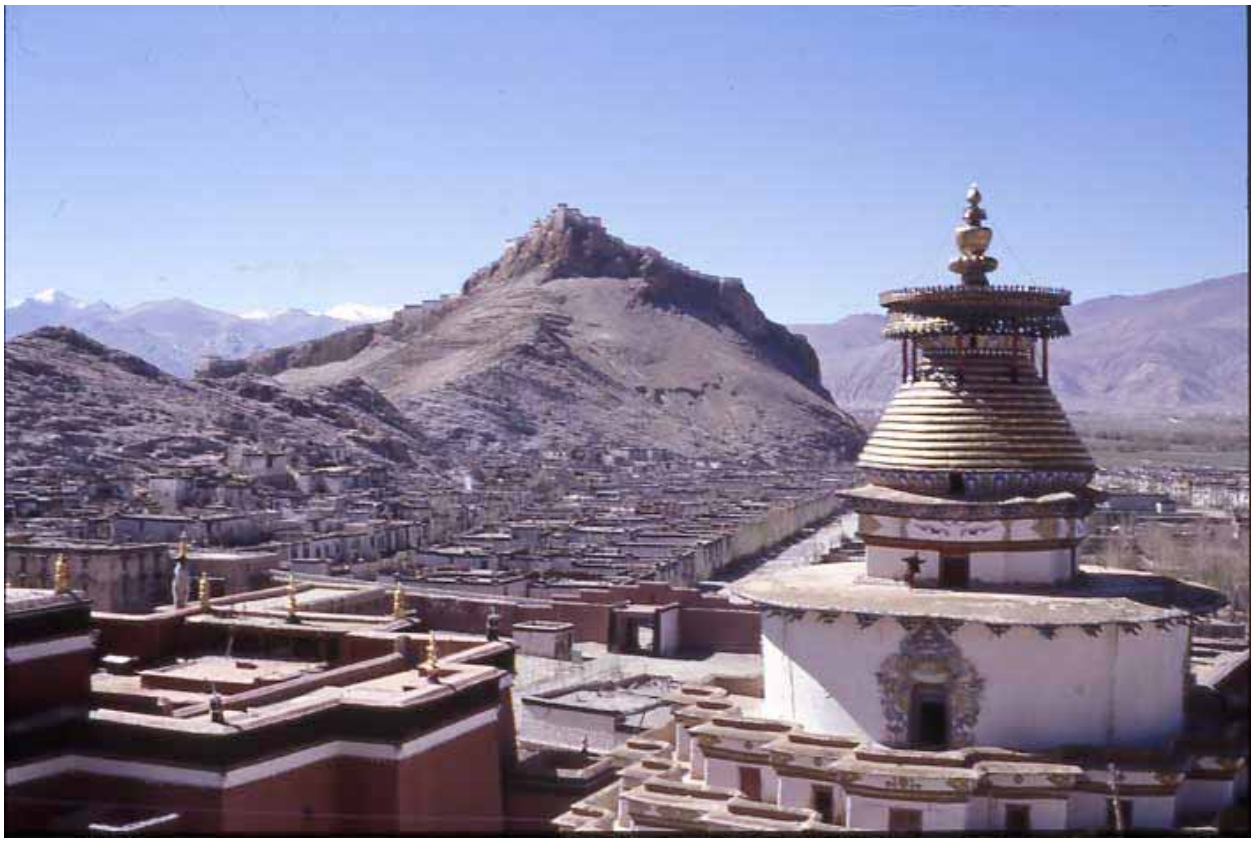

Gyangtse har lyckligtvis inte förändrats mycket. Merparten av staden är fortfarande tibetansk, och endast några nya kinesiska distrikt har tillkommit utanför infarten till staden. Där finns bland annat tivolit, som då kanske går på ström från Jamdrok Tso. De nya kinesiska kvarteren är muromhägnade och verkar koncentrationsläger och är väl mest konstruerade för att inhysa den nya gruvarbetarbefolkningen. Om gruvverksamheten i dalen ovanför Gyangtse längs vägen mot Lhasa fick vi veta, att de bryter kol. Det är den officiella versionen. Förmodligen gräver de efter uran och använder helst lokalbefolkning, men då denna hellre ägnar sig åt bön än åt arbete måste

de använda kineser. Det gäller att arbetarna hålls okunniga om riskerna med uranbrytning. Hela området verkade tämligen kaotiskt och slarvigt, och förmodligen händer det olyckor. Men vilken kommunistisk ledning i Kina bryr sig om det?

Vi reste sedan på två timmar till Shigatse, varunder vi passerade ett ruinerat kloster och det restaurerade Drongtse. Framme i det sprudlande Shigatse hade vi underbar äntlig lunch klockan 16 i en tibetansk restaurang och gick sedan och shoppade. Några av oss återbesökte det eleganta Shigatse Hotel, vårt finaste hotell på förra resan. Mycket var förändrat där inne. Den kinesiska whiskyn för 7 yuan var borta och ersatt med Black Label och andra västerländska sorter. Även biljarden var borta med hela den avdelningen av hotellet, som ersatts med konferensrum. I lobbyn strålade en blodröd kineskommunistisk nationalfana. Vi stannade inte länge där inne.

Under ett besök på loppmarknaden råkade en av oss ut för ett smärre äventyr. Han råkade ut för en försäljerska som ville sälja en praktfull khampakniv till honom för 150 dollar. Den väldiga summan fångade hans intresse, så han beslöt att se hur långt ner han kunde pressa priset. De köpslog våldsamt och länge, och till sist hade han fått ner priset till 5 dollar. Då var han nöjd med utgången, tackade nej och gick. Rasande kastade hon då kniven efter honom, så att den nästan träffade honom.

Mot kvällen beslöt vi att vandra koran runt Tashilumpo. Vårt hotell "The Fruit Orchard" råkade ligga just mitt emot Tashilumpo, så det var mycket lämpligt. När vi kommit upp bakom Tashilumpo blev toppen av berget bakom klostret såpass frestande,

att det blev omöjligt att inte ge sig upp dit. Klättringen var brant och blev brantare ju högre upp man kom, men när man väl nådde krönet med det stora röset var det en underbar naturupplevelse att få njuta av det tibetanska bergslandskapet i skymningssolen, nästan som när man var i Mussoorie. Där uppe hade man sällskap av falkar och tornsvalor, och när man sedan tog sig ner igen var det som en andlig befrielse utan motstycke, då man plötsligt var så lätt, så lätt, som om man nästan flög på egna vingar. Det kan man kalla den stora koran (pilgrimsvandringen) runt Tashilumpo.

Överallt ser man bilder på den falske (kinesiske) åttaårige gossen Panchen Lama. Även i Gyangtse såg man honom allmänt etablerad, medan den riktige av Dalai Lama bekräftade Panchen Lama hålls fången i Peking. Om kommunist-Kina plötsligt faller, upplöses och kollapsar (vilket mycket talar för att det kan göra) och kineserna då brådstörtat lämnar Tibet, så att Dalai Lama kan återinstalleras, kommer det att bli problem med Panchen Lama, såvida inte Dalai Lama beslutar att det kan finnas två Panchen Lama. (Det finns ju två Karmapa: en i Tsurpu och en i Sikkim. De var bara en, men tydligen har de separerat i två, och båda är accepterade.) Gudskelov ligger detta problem inte i nutiden utan i en okänd och osäker framtid.

Tidigt på morgonen den 13 maj avreste vi mot Sakya, passerade passet på 4500 meter och nådde den urgamla medeltida klosterstaden, där ingenting hade förändrats sedan senast. Vår gamla restaurang var borta, inga ko-kadaver hängde längre på någon matsalsvägg, och vi intog i stället lunchen i ett trivsamt sjapp som munkarna drev.

Tyvärr var denna dag en otursdag för Sakya och oss. Samma dag hade det anlänt en kader kinesiska Gestapomän i militära uniformer för att korrigera klostret, beslagta förbjudna bilder (på Dalai Lama) och ge munkarna en politisk uppsträckning. Endast 80 munkar fanns kvar på klostret sedan 20 fördrivits som icke kommunistiskt renläriga förra året. Ursprungligen hade klostret ungefär 120 olika klosterbyggnader omkring i grannskapet som alla förstördes av kinesiska rödgardister under kulturrevolutionen. Följden av Gestapobesöket för vår del var att klostret gått i strejk, all belysning släckts, och vi bara fick besöka huvudhallen, där det fantastiska 700-åriga biblioteket finns med 20,000 volymer, alla tryckta för 700 år sedan. Fastän vi bara fick besöka denna femtedel av klostret med släckt belysning måste vi betala fullt kinesiskt inträde (30 yuan), och dessutom försökte den kinesiska inkassörskan smita med växeln för 50 yuan. Dessa dryga inträdesavgifter överallt i Tibet är ett kinesiskt påfund och mycket kränkande för turisterna genom deras hutlösa belopp. Det går väl an att betala 20 yuan (20 kronor) för att gå upp i Gyangtses fort och beundra utsikten, men dessutom ville de kinesiska kulturmyndigheterna där ha en kameraavgift på 100 yuan och en avgift för videokamera på 1000 yuan. Sådant är ju löjligt.

I kloster är det kränkande med inträdesavgifter då kloster är heliga platser. Det är ett uttryck för kinesernas vidriga politik att betrakta kloster som muséer och behandla dem som sådana med en begränsning av munkarnas tillåtna antal till 5 à 10% av det ursprungliga antalet och med drastiskt beskärda rättigheter för dem. Kina är det enda helvete Tibet någonsin har haft – och har det fortfarande.

Sedan gick färden ut i det okända. Vi nådde den kinesiska kolonialisthålan Lha-Tse (Lazi) till kvällningen och tillbringade natten där på hotell Lazi. Hålan är gräslig med både bordellrestauranger och bordeller (– en av våra damer gick i misstag in i en,) och vårt hotell var kanske det enda anständiga. Det var vårt sista hotell för kanske två veckor framåt.

14.5. Vi lämnade Lha-Tse tidigt för att inleda den stora tältmanövern på åtskilliga hundratals mil. Vägen gick bitvis brant uppför med pass på 4400 meter, 4600 och 4900. Två vackra sjöar passerades och det otroliga Nyingma-klostret Tabsang beläget högst upp på en spetsig bergstopp. De två översta klosterbyggnaderna var vita och vackra och troligen återuppbyggda medan man längs hela bergsryggen kunde se ruinerna av vad som en gång hade varit.

Vi passerade Sangsang tidigt på eftermiddagen, där vi enligt reseplanen skulle ha tillbringat natten. Vi såg en fördel i att ligga före tidtabellen och fortsatte därför vidare upp för pass och allt svårare vägar. Strömdragen vi måste passera igenom blev snart legio, och vi prisade oss lyckliga över att vara ute i detta land under torrperioden.

Under eftermiddagen försämrades vädret, vinden blev allt oförsonligare, och allt mer snö och is syntes på marken. Strax före Raka vek vi av från vägen för att köra rakt norrut där vi nådde vårt nattläger en bra bit in i en bister lappländsk-isländsk vildmark i ett geysirområde med varma källor. Meningen var att vi skulle få bada i dem och ha det skönt, men i den iskalla vinden avstod samtliga. De ohyggliga strapatserna i att få tälten resta i den iskalla stormvinden knäckte de flesta. Dessa tribulationer inbegrep att

tältpåsar blåste bort, att tältpinnar krökte sig, att fingrar frös sönder med andra bedrövligheter resulterande från att ingen tidigare rest dessa tält och följaktligen ingen visste hur det skulle göras. Enda sättet var att lära sig av alla tänkbara misstag den hårda vägen. Endast Holger kunde efter dessa perser till fullo njuta av faciliteterna i de naturliga swimmingpölarna i den isiga natten.

Lyckligtvis är vi dock alla friska. Manfred och Charles var dåliga de första dagarna i Lhasa men har hämtat sig. Madeleine har haft problem med magen liksom jag och även Holger idag, efter att ha köpt och ätit ett rått blomkålshuvud, medan alla andra har hållit sig kärnfriska. Vi har fyra chaufförer (för tre jeepar och en lastbil), vår förträfflige guide och allt i allo Dawa Tenzing (tibetan) samt två kockar, båda tibetaner, den ena därtill en khampa med kniv i nästan halv kroppsstorlek – han är den frommaste av oss alla och bär Dalai Lama i ett smycke om halsen. Två av chaufförerna är kineser, den ena gammal och skrynklig som ett russin, långt över pensionsåldern, och den andra helt ung men mycket alert och sympatisk. Utom dessa två är alla fem i vår besättning tibetaner.

Men att resa tälten i hård fjällvind var inte det lättaste, i synnerhet som det inte fanns någon instruktionsbok och ingen hade någon erfarenhet av dessa tunneltält tidigare. Flera tältbågar gick sönder, många förlorade humöret, många fick en olidlig huvudvärk under ansträngningarna, och flera tält hamnade på ställen med mycket jakskit och andra olägenheter. Det är bara att hoppas på att alla skall klara natten utan

allvarligare men än frostskador, huvudvärk och uppfläkta händer. Sömnlösheten i detta oroliga och gastkramande väder tar vi för given.

15.5. Alla överlevde natten men ej utan svårigheter. När vi steg upp klockan 7 var det 4_ minusgrader, och Madeleines tält var täckt av frost och is. Flera hade haft problem med fötter som inte kunde hållas varma, och Holger var uppe hela natten och kräktes och hade andra magproblem. Ändå tog han ett verkligt förfriskande morgondopp i en varm källa i den isiga morgonen, som om det inte hade räckt med alla nattens vinterbad.

Hur kall morgonen än var var vädret alldeles bländande vackert, och under förmiddagen hade vi vår vackraste etapp hittills längs två sjöar med undersköna vitklädda fjäll i bakgrunden. Vi stötte dessutom på vilda flockar av både gaseller och vildåsnor (*kiang*) utom hjordar av jakar och hästar samt ett dussintal nomader, den ena praktfullare än den andra, särskilt kvinnorna. I dessa nejder finns det ingen bofast befolkning, men nomader stöter man på överallt: så fort man stannar bilen dyker de upp från ingenstans för att tillfredsställa sin nyfikenhet. De bara kommer och står och ser på utan att göra någonting.

Därefter nådde vi vårt högsta pass hittills på 5425 meter (enligt Trygves höjdmätare; den brukar vara osams med Manfreds, och troligen visar båda för låga värden på grund av det låga atmosfärtrycket.) Vägen ner därifrån ledde in i ett ökenområde som Sven menade att liknade Ladakh medan andra avskräcktes av hur likt

det var Saharas sandöknar: inte ett grönt strå någonstans, bara uttorkade sjöar och saltsjöar, inte en människa, intet liv. Vi höll till och med på att köra vilse, då de uttorkade ökensjöarna var så ohyggligt enahanda. Efter många timmar på detta sätt med även resans första punktering slog vi läger nära Tsochen. Vädret var fortfarande vackert, men blåsten var hård och bitande kall. Få se hur denna natt skall gestalta sig. Det går inte att sätta upp tälten utan att bära stora stenar att sätta på deras pluggar i marken så att dessa säkert skall hålla.

16.5. Natten klarades bra. En nattemperatur uppmättes på minus 7 grader, varför vi tror att det måste ha varit minus 10 förra natten. Likväl tyckte några att det hade varit för kallt även i natt.

Vi passerade Tsochen utan att bry oss om någon sight-seeing och fortsatte direkt västerut upp mot Dayum Tso, en kombinerad salt- och sodasjö med både gasellhjordar och vildhästar och -åsnor i närheten – vi passerade även vår andra vid sidan av vägen lugnt sittande örn. Färden gick norrut, och diverse malörer inträffade: vår lastbil fick punktering, ett avgasrör nästan lossnade, och en syrebehållare läckte ut sitt innehåll i en bil, så att dess passagerare blev påtagligt påverkade och mer än vanligt upprymda. Lunchen intogs i skuggan av ett ståtligt berg på 6340 meter (utan känt namn), varefter vi passerade vidare mot ett synnerligen overkligt landskap vid sjön Dong Tso, åter en kombinerad sjö av is och snö, salt och soda, men ytterst vidsträckt och fylld av förvirrande hägringar, som ej lät sig fotograferas. Landskapet var svindlande bedrägligt

i sin mångskiftande mångfald av dallrande hägringsskikt i olika färger, bakom vilka den tredje Himalayabergskedjan (bortom Trans-Himalaya) reste sig på ett oändligt avstånd av kanske 40-50 kilometer. Höjden på sjön var cirka 4500 meter, men bergen höjde sig över 6000 meter. Vi fortsatte vidare till Gertsé, en ruskig håla mest full av krossat glas överallt, där den nye kinesiske borgmästarens herravälde märktes tydligt på de glassplitterkrönta murarna runt nästan varje hus och gård. Han tog makten här för ett år sedan och sparkade ut alla tibetaner. I Batchelors guidebok är staden beskriven som "en av de minst attraktiva orterna i Centralasien". Vi passerade fort vidare.

Emellertid var vädret plötsligt idealiskt, och för första gången kunde vi slå upp våra tält utan storm någon mil bortom den fasansfulla spökstaden. Landskapet var nästan overkligt i sina surrealistiska konturer, skymningen var förtrollande, men den påföljande gryningen ännu mer:

Gryning i öknen

Kylans grepp om natten är en terror gastkramande och hård.
Isen täcker tälten, vinden tjuter, allt är köld och dödens bård.
Men ljuset tänder livet. Först det snuddar lätt vid högsta fjällens krön
för att så förgylla, värma och ge glädjeliv åt snön.
Så börjar öknen glöda: röd, förtrollande och vaknande som livet självt från graven,

rödglödgande, grannare än något annat, tindrande av vaknat liv från djupen;
sjöar glittra, fåglar kvittra, allt förgylls och stormar an som haven
från en säker död mot livets strand, med nöd och än en gång förlupen
ifrån undergångens mörker till det sanna livets oförgänglighet från avgrundsstupen.

17.5. Norges nationaldag firades med nationalhymn på morgonen, som under min nedkomst från ett berg utifrån lät som ett rostigt skrålande efter en lång fest. Dagen var idealisk, och vägen västerut förlöpte lyckligt i det tilltagande drömlandskapet. Vi passerade den förtrollade sjön Oma med vacker förgeologisk vulkankägla mitt i i form av en ö: sådana sjöar tycks vara vanliga i Tibet. Med vindens hastighet fortsattes färden på obefintliga vägar ut i ingenstans, och vid ett skede löpte vi ut för en oändlig utförsbacke i form av en sluttande högslätt som aldrig tog slut i 80 kilometers hastighet eller mer, vilket var en njutning av samma slag som en skidlöpare erfar när han får glida ut kilometer efter kilometer i det oändliga i en utförslöpa som aldrig tar slut.

Emellertid var en av våra chaufförer mycket dålig med huvudvärk och alla andra problem med magen och andningen som man brukar få här om man inte är tibetan, och vi fick ofta stanna och vädra honom. Han är vår äldste och dessutom kines.

Emellertid tilltog landskapets surrealistiska overklighet när vi svängde av åt söder vid den betydande tätorten Yanhuchu (med kanske ett 70-tal invånare och flera butikstält, där Holger köpte två flaskor kinesisk sprit på 45%, för att kanske förgylla det

norska nationaldagsfirandet,) och det kändes mer och mer som att färdas genom Mordor, det ondas rike i Tolkiens berömda trilogi, (som vid en folkomröstning i England utkorats till århundradets bästa bok,) vilket intryck styrktes av den påtagliga kinesiska ockupationen av detta heliga land med muromgärdade sterila fort utspridda här och där, (några i totalt upplösningstillstånd sedan kineserna övergivit dem för bara fem år sedan: det som inte underhålls bryts snabbt ner av väder och vind i Tibet,) och med vår guides berättelser om hur redan 96 av hans kolleger i Lhasa förlorat sina jobb för att de inte varit prokinesiska, för att de varit utbildade i Indien eller något annat dumt. (Ingen västerländsk resenär i Tibet vill ju ha en guide som kör med kinesisk propaganda.)

Vid Indus källor.

Vårt läger för natten blev vid Chungba vid en rik fågelsjö. Vädret var sämre, vinden var åter rasande, och vår kinesiske gamle chaufför var knappast bättre.

Emellertid hade jag från passet mellan Yanhuchu och Chungba längst i sydväst redan kunnat se en skymt av Kailas högresta vita pyramid resa sig över bergen i ett oändligt fjärran. Detta tecken om något vittnade om att det fanns en väg ut från Mordor.

Dagens färd hade varit 254 kilometer, gårdagens 267.

På kvällen firades den norska nationaldagen mera ordentligt med Holgers 5-yuan-

snaps utspädd med Sprite. Somliga såg till att de fick blanda själva, och andra hällde diskret ut groggen i tältkanten. Några blev aldrig av med eftersmaken.

Natten blev emellertid en mardröm i synnerhet för mig. Min sovsäck hade gått sönder i blixtlåset så att den inte gick att tillsluta, och det var resans kallaste natt hittills med 10,7 grader kallt klockan 7.30 på morgonen efter en fullständigt olidlig natt i hård vind. Jag fick låna Holgers långa sovsäckspåse som i någon mån skyddade men utan att värma.

18.5. Den isande morgonen inleddes sent, och vi kom inte iväg förrän efter 9. Många tältpluggar hade frusit fast i marken och var omöjliga att dra ut, medan andra fann det tidsödande att få sina under natten tillfrusna pansarkläder upptinade. Flera hade vaknat med is i håret.

Färden gick till en början genom Mordors öken, och naturligtvis fick vår chaufför motorstopp: kylaren kokade, och inget vatten fanns i närheten. Det blev inte dagens enda prövning.

Den väg vi hade att följa ner mot Ali visade sig vara resans sämsta hittills: kronisk tvättbräda hela vägen. Emellertid kompenserades detta skakande missförhållande av att landskapet blev allt mer intressant: vi befann oss nämligen vid Indus källor, och vi följde en ljuvlig liten flod ner längs alltmer grönskande dalar genom ett allt vildare Mordorlandskap mot dagens slutmål: västra Tibets största stad Ali, en helt kinesisk och modern stad men med utomordentliga omgivningar, ungefär som den norska industrihålan Sunndalsöra längst in i en praktfull fjord. Vidare från Ali (eller Gar) rinner Indus ner i Indien och Ladakh för att drygt 30 mil västerut passera Leh. Ali ligger på 4300 meters höjd.

Vårt hotell i Ali visade sig emellertid vara en brydsam historia. "The Ali Guest House" var helt övergivet, det fanns inte en kotte i hela det väldiga komplexet, dörrarna stod vidöppna, medan endast hotellrummen var låsta – med hänglås. Det fanns inte en människa i hela hotellet.

I stället körde vi då till stadens finaste hotell, "The Ali Hotel", som var ett massivt komplex på flera byggnader med tillbyggnader och appendix. Emellertid var lobbyn tom. Receptionsdisken var fullständigt renskrapad, och hotellets ståtliga fasad mot gatan hade ett ansenligt antal sönderslagna rutor att ståta med. Vi sökte längs korridorerna efter någon levande människa, och miljön var precis den samma som i Kafkas "Processen" i Orson Welles berömda filmversion. Till slut mötte vi en skräckslagen ung japan som tittade ut ur hotellets enda icke låsta hotellrum. Han sov där med tre landsmän den natten. Han gav oss hopp: det måste finnas någon levande på hotellet.

Slutligen uppenbarade sig portieren. Det var en kinesisk militär som kom på motorcykel. Han ville ha 120 yuan av oss var för att sova i sängar på hotellet i fyrbäddsrum utan toalett och varmvatten. Hotellet var helt fallfärdigt fastän det bara var några år gammalt, och tydligen hade portieren-militären bra betalt av partiet för att förestå hotellet utan att sköta det.

I denna sterila mardrömsmiljö blev Frida, vår norska dam, svårt sjuk genom yrsel

och högt blodtryck. Ansträngningarna hade tagit på henne. Att fara vidare från staden var otänkbart. Vi måste finna ett tredje hotell, även om ett sådant inte fanns.

Men det fanns. Det var helt nybyggt, dess toaletter och duschar var inte ens installerade, men det hade ett kök, där vi fick god mat. Den enda toaletten låg tvärs över gatan genom en grind över en gård till vänster bakom några hus och bestod av de vanliga hålen i golvet – ingenting annat. Emellertid var detta hotell det under omständigheterna bästa tänkbara. Frida fick lägga sig och vila, fick syrgas och kunde snart återhämta sig.

Sålunda slöts vår 17-e resedag. Precis halva resan var fullbordad, vi befann oss längst bort i utkanterna av västra Tibet nära gränsen till Indien och Ladakh, och vi hade klarat oss förhållandevis väl trots oerhörda strapatser. Ingen hade blivit verkligt sjuk, utan det hade bara rört sig om indispositioner på högst två dagar. Humöret hade varit konsekvent gott för att inte säga högt, moralen har hela tiden varit den bästa tänkbara, entusiasmen har aldrig minskat, varför jag tror och hoppas att vi alla skall klara av vandringen runt Kailas den närmaste veckan.

69.

Till Kailas

19.5 Det står nu klart att Frida inte kan gå runt Kailas. Hon måste föras till sjukhus för undersökning, och eventuellt kan hon inte ens komma med till Mount Everest. Men hennes vilja är stark, och hon har fått tillbaka ansiktsfärgen, så hon behöver i alla fall knappast avbryta resan. Ej heller behöver vi bli försenade. Så trots dramatiken igår i hennes rum, med stadens polischef som översättare, en läkare som inte kunde något annat språk än kinesiska, ett antal andra militär- eller civilklädda kineser och annat pack och löst folk, som alla var där för att analysera och tolka hennes tillstånd på sitt sätt och för att anbefalla åtgärder, så behöver vårt program inte ändras mer än att vi hoppar över Purang-Taklakot. (De fem kineserna som inspekterade henne var dock betydligt mer intresserade av rummets två andra damer, som tvådde sig ungefär som den kyska Susanna i badrummet utan faciliteter och utan avlopp, än av patienten. Följaktligen måste deras kinesiska diagnoser betraktas som mer än bara ganska tvivelaktiga.)

Sjukhuset var sedan som vi hade fruktat: liksom hotellet utan avlopp, utan toalett, utan stolar eller bord, med bara gamla fattiglappar till patienter utan köbildning eller någon hygien. Hos Frida påträffades som väntat inte något fel. Hon skulle bara ta det litet lugnare. Sålunda kunde vi köra vidare som vanligt före middag.

Emellertid var denna dag Charles' 40-årsdag, som firades under övliga former. När han tidigt på morgonen satt på den obeskrivliga toaletten (i kvarteret utan tak på andra sidan hotellet) infann sig två damer utanför den stängda skrubbdörren och sjöng för honom. En intresserad kinesisk publik flockade sig genast runt stället för att ta del av denna särpräglade västerländska plägsed att genomföra en uppvaktningsserenad på ett sådant ställe och på ett sådant sätt.

Färden gick ut från det horribla stället Ali, som på tibetanska heter Gar, vars samtliga kineser mest bara tycktes ägna sig åt superi, upp för ett pass och ner för andra sidan till den stora breda dal eller högslätt som österut leder upp till Manasarovar. Vi passerade Gartok och slog läger efter 170 kilometer. Ju högre upp vi kom, desto ödsligare, flackare och kargare blev landskapet men även desto vidare och vackrare: det är som om en viss förtätad stämning över landskapet blir allt mer överhängande och dramatisk ju högre upp österut vi kommer. Från klassiska reseskildringar känner man alltför tydligt igen den laddade Kailas-stämningen över landskapet. Vi ser nu hela Gangdis-bergskedjan, och bara själva det heliga berget Kailas saknas. Alla mår bra, Holger badar dagligen i ständigt allt kallare sjöar och vattendrag, Trygve får dagligen sitt lystmäte på fågelskådning med professionell kikare, men roständerna, tranorna, örnarna och lammgamarna har nu övergivit oss. I stället ser vi harar och murmeldjur. Vi passerade avtagsvägen upp till Tsaparang i det gamla konungariket Gugge (som på tibetanska ungefär uttalas 'Cookie') som vi tyvärr inte kan besöka: det är oerhört svårt att få tillstånd då området är såpass nära Indien och där förekommer stora kinesiska

truppkoncentrationer. Den välbesökta indiska vallfartsorten Badrinath ligger ju precis på andra sidan gränsberget Kamet.

Vi slog läger strax före det högsta passet på drygt 4900 meter, och på kvällen avfirade vi Charles' 40-årsdag med drickbart rödvin och mindre drickbar kinesisk vodka, varvid under högtidliga former en speciellt i Ali inköpt kinesisk blomsterbukett överräcktes bestående av färgstarka plastblommor. Ändå är det tveksamt om de kommer att hålla resan ut.

Vi hade kolossalt roligt hela kvällen, och detta är väl kanske denna expeditions särmärke: vi har roligt hela tiden. Det har jag aldrig varit med om tidigare på någon gruppresa. Man har alltid haft roligt ibland även med de sämsta tänkbara grupper, men aldrig hela tiden som nu.

20.5. Resan fortsattes under dramatiska former. Först kokade kylaren på vår jeep (igen!), och sedan kollapsade den andra jeepen då en kardanaxel gick. Den ersattes med en tom Sprite-plåtburk, men från detta haveriställe, där vi intog vår lunch, kunde vi se både Kailas-bergen, den fantastiska toppen Nanda Devi i Indien (som jag senast sett från Joshimath, Kausani och Naini Tal) och det i fjärran i molndimmorna sig höjande bergmonstret Gurla Mandatha.

Det dröjde sedan inte länge innan Kailas blev synligt; men det finns ett antal toppar som är det heliga berget likt när man kommer västerifrån. Vi gissade fel flera gånger, tills ytterligare ett bergs konturer sakta blev synliga genom molnen, som var högre och

spetsigare än de andra. Värdigt skred det långsamt ut ur molnmassorna, och strax därpå kunde vi se Rakkas Tals blåa vatten i fjärran.

Kamet och Nanda Devi längst bort i söder.

Men vi var fullkomligt utslagna. De senaste två dagarnas jeepfärd hade varit en skumpande mardrömslik barbackaritt, och det var inte underligt att bilarna skakade sönder, den ena efter den andra, och vi med. Just när Kailas blev synligt greps Holger av en mördande kolik, som krävde sina smärtsamma utlösningar. Den andra jeepen gick sönder på nytt, och dess gamle kinesiske chaufför körde sedan fel, så att alla hans fyra passagerare blev tvärarga på den skyldige till bristen på rätt information och vägledning. Vi kom urlakade fram till Darchen men fick åtminstone åter vila i sängar i *The Darchen Guest House*, ett vänligt äkta tibetanskt värdshus, där det utanför i femhundratal hade samlats pilgrimer i tält. De skulle alla upp till Kailas samtidigt som vi.

I Darchen hittade jag också "The Kailas Tea Shop" med text för övrigt endast på tibetanska. Utanför stod ett biljardbord som flitigt användes av fyra glada tibetaner. Detta önskar man få se mer av i Tibet: lyckliga tibetaner med gästfria hus med skyltar på bara tibetanska och engelska – ingen kinesiska.

Och detta var det underbaraste med Darchen: bara tibetaner överallt, utom några få européer. En stor tibetansk festival stod för dörren i vilken ingen kines hade någon

gemenskap eller förståelse för, så det kinesiska elementet var kliniskt försvunnet på ett sätt, som man önskar att det vore för hela Tibet, för tibetanernas och för deras religions skull.

Gurla Mandatha reser sig över horisonten i söder.

21.5. Redan före klockan tio hade de flesta pilgrimerna packat sina saker och gett sig iväg upp mot Kailas, de flesta på lastbilsflak. Man kan köra de första 15 kilometrarna upp för koran vilket även vi kommer att göra. Vädret är det bästa tänkbara: bländande solsken på en molnfri himmel efter en bländande fullmånesnatt. Fullmånen når sin höjdpunkt under de kommande två nätterna.

När vi övernattade igår såg vädret hotfullt ut österut mot de heliga sjöarna och Kailas. Det såg ut som regnmoln eller stormmoln, och vi hade faktiskt en del hårda sandtromber igår till och med över lägret. Kailas är känt för sitt ytterst nyckfulla väder: det kan snöa och hagla mitt i sommaren, och de drastiska totala väderomslagen kan ej sällan vara direkt fatala och livsfarliga. Allt är möjligt när det gäller väderlek omkring Kailas. Charles berättade om en som gick runt Kailas i september att han aldrig såg någonting av berget för bara dimma. Maj tycks åtminstone hittills nu vara en bättre månad.

Vad har jag då att säga om områdets arkeologiska hemligheter? Problemet med hela västra Tibet är att allting vittrar så snabbt. Det kinesiska fortet vid Oma till

exempel konstruerades för bara fem år sedan, hade övergivits för två år sedan och var redan fullkomligt söndervittrat trots att det hade varit välbyggt. Ruinerna i Tsaparang från 1700-talet ser 2000 år gamla ut. Detta är troligen det område i världen där allt civiliserat fortast måste duka under för det extrema klimatet.

Men när vi rullade ner mot de heliga sjöarna observerade vi ett egendomligt terassformat mönster på marken. Naturen kan näppeligen ha åstadkommit något sådant. Slätten sluttade inte rakt, som slätter brukar och ska göra, utan den sluttade ner i stora jämna terasser, vilket gjorde det omöjligt för en att inte misstänka att där någon gång hade existerat systematiska odlingar om inte rentav kanske en hel stad.

Det märkligaste med berget Kailas är dess regelbundna pyramidform. Det ser precis ut som den kollapsade pyramiden vid Meydum i Egypten, som om någon hade ritat och konstruerat hela berget, och som om alla pyramider i Egypten och indianernas Amerika hade haft Kailas som prototyp och inspirationskälla.

Så har vi det ofantliga mysteriet med alla världens äldsta legender om de fyra floderna, som i dem alla rinner upp i ett och samma område. Det är inte bara Bibeln som beskriver dem, där den första av dem aldrig har kunnat identifieras, ("floden Pison, som flyter omkring hela landet Havila, där guld finnes,") även om de andra tre bibliska paradisfloderna utmärks som Nilen, Eufrat och Tigris. I lika uråldriga indiska beskrivningar och legender utpekas de fyra floderna i olika versioner som Ganges, Indus, Brahmaputra, Oxus, Syr-Darja, Amu-Darja, Tamir och till och med Huang-Ho

bland andra. Legenden är den samma i alla dessa olika källor. Det är bara flodernas namn som skiftar. De beskrivs som utgående från det ursprungliga paradiset, och Kailas-området är det enda stället i världen där fyra stora floder rinnande i olika riktningar har ungefär samma källområde: Indus, Ganges, Brahmaputra och Sutlej. Det är därför troligt att alla dessa legender, som har en och samma form och som hör till världens allra äldsta litterära urkunder, handlar direkt om Kailas-Manasarovar-området, som dessutom är ett av världens vackraste. Landhöjningen här är 40% större än i Skandinavien. Det är därför inte omöjligt att detta område en gång kan ha varit bördigt och rentav skogbevuxet. Jag är ingen vetenskapsman. Jag bara spekulerar och låter andra forska vidare i saken.

Parikrama – första dagen

Här visade sig genast den stora nackdelen i att höra till en grupp – man måste göra som gruppen gör. Följaktligen förstördes parikraman från början genom fusk – vi blev körda de första 15 kilometrarna. Men vem har inte fuskat runt Kailas? Förmodligen bara riktiga tibetaner. De går längs en högre väg och har med största sannolikhet mycket bättre vyer och utsikt än vi, fastän de saknar kamera. Men även Sven Hedin fuskade. Fastän han hade all tid i världen red han stora sträckor runt berget, och somliga menar att det var därför han sedan slutade olyckligt. Först fick han England emot sig, sedan tog han ställning politiskt i första världskriget (fastän hans bäste vän

George Nathaniel Curzon i Calcutta, vicekonung av Indien, enkom bad honom att ägna sig åt enbart vetenskap och glömma allt om politik, som hans omdöme inte var tillräckligt kvalificerat för,) för Tyskland, för att på 30-talet entusiastiskt sluta upp bakom Hitler. Till och med svenskarna övergav honom till sist.

Var det Kailas fel? Knappast, men förhållandena kring Kailas har en förmåga att tillspetsa ens öde, och allt hänger egentligen på ens egna attityder och förhållanden till en själv. Sven Hedin var inte en religiös man utan hade egentligen bara sin äregirighet som sin enda religion.

Emellertid straffades vi genast för vårt fusk. När vi kom fram till Tarboche, inledningsplatsen för parikraman, där den stora tempelpålen markerar det stora heliga områdets början, fattades ett tält. Ingen kunde begripa hur det hade gått till. Det var bara försvunnet. På min inrådan åkte Dawa tillbaka till Darchen för att se om det möjligen hade hamnat under någon säng i våra rum. Han kom tillbaka tomhänt. Tältet kostade 1000 yuan, och han var ansvarig för det. Vi beslutade enhälligt att skramla ihop 100 kronor var för att ersätta honom, om det skulle behövas. Dessutom måste vi dock pressa ihop oss i de fyra återstående tälten 3+3+2+2, vilket kan ha både fördelar och nackdelar med sig. Fördelen är att tre personer i ett tält höjer värmen i tältet. Nackdelarna vet vi ännu inget om.

Dagen blev ytterst aktiv. Utom inspektion av den stora festplatsen, där den väldiga tempelpålen med flaggor skall resas imorgon, gick vi upp till den tibetanska

begravningsplatsen, som ligger på en ytterst märklig exakt fyrkantig bergsplatå, som om den hade ritats av en arkitekt. Den skulle kunna utgöra den idealiska grunden för ett gammalt tempel. Där låg bara ett färskt lik väl styckat som korpar och bergskråkor kom och hackade i, och tydligen är det brist på gamar vid denna begravningsplats. Tibetanerna iakttar samma form av "sky burial" som de nordamerikanska indianerna men av mer praktiska skäl: det är i allmänhet svårt eller omöjligt att gräva ner lik i Tibet, och gör man det kommer de snart upp till ytan igen beroende på det tunna lufttrycket (574 millibar här) och andra egenartade faktorer beroende av den höga höjden.

Sedan begav jag mig till klostret Nyenri, ett Nyingma-kloster tvärs över dalen. Det är svårt att ta sig upp dit, men likväl var där massor av folk, och utsikten därifrån mot Kailas var en överväldigande belöning. Även Manfred och Lars hade varit där och mest förbryllats av det faktum att någon eller några hade tagit med sig två cyklar upp till det svårbestigliga klostret, som stod där prydligt parkerade utanför av troligen två energiska munkar.

Natten blev emellertid sedan ohygglig. Vinden är bitande kall, och det var mer frost och is och snö på tältet än vanligt på morgonen när man vaknade.

Flaggstångsceremonin vid Tarboche tog sedan en dryg timme. Det var en otrolig feststämning kring företaget. Den väldiga flaggstången på drygt 20 meter fullbehängd med flaggor och andra prydnadsföremål, som en monstruös majstång i kubik, krävde

en oerhörd precision i uppresandet. Det gick mycket långsamt i början, men efter att en 45-graders vinkel uppnåtts gick resten sedan mycket kvickt. Den erhöll den önskade svaga lutningen mot Kailas, vilket lär förebåda lycka och hälsa åt det tibetanska folket under det kommande året.

Ceremonin ägde emellertid rum under noggrann uppsikt av kinesiska säkerhetspoliser med maskingevär. En sådan kom till vårt tält och ville förbjuda oss att bege oss vidare denna dag "av säkerhetsskäl". Naturligtvis ville han bara bli mutad och pressa oss på pengar. Problemet löstes utan att han fick några pengar och utan att han tillgrep sitt maskingevär.

Parikrama – andra dagen

Genom flaggstångsceremonin blev den andra dagens uppbrott mycket försenat. Först klockan 2 kom vi iväg på den 18 kilometer långa promenaden till Drira Puk, som är det vackraste utsiktsläget mot Kailas: dess norra vägg, som företer den mest klassiska anblicken: mera förbjudande än Mount Everests nordvägg, mera majestätiskt än Kanjenjunga, och omöjligare att bestiga än K2. Elva jakar bar heroiskt vårt bagage och gick förbi de flesta av oss på vägen medan bergen alltmer tornade upp sig omkring oss bortom Gudarnas Dal, där vi redan lämnat Tarboche och klostret Chukku Gompa vid Nyenriberget långt bakom oss. Omkring oss hade vi nu i stället Tara, Amitayus och

Vijaya, långlevnadens triad, på vänster sida, medan Gombo Pang och Vajrapani fick oss att känna oss försvinnande små högerifrån, där bakom alltsammans Kailas ständigt reste sig allt högre, brantare och närmare. På halva vägen mötte vi ett välkommet tetält kringgärdat av buskar och stengärdsgårdar, så att det inte genast skulle blåsa bort. Där inne hade vi en underbar vilopaus tillsammans med enbart de allra jovialaste tibetaner och andra rastare. En tibetansk familj skötte rörelsen med nyfött barn och tycktes bo där året runt: det saknades ingenting i form av omoderna bekvämligheter av tibetansk standard.

Vi kamperade på sydsidan om floden Lha Chu, men jag stack mig över till klostret Drira Puk, som är mycket vackert med hela två kapell och varifrån man har den allra finaste utsikten mot Kailas överväldigande nordsida.

Promenaden var lång men lätt då det endast gick långsamt uppför. Dessutom hade vi medvind hela tiden, vilket betydligt underlättade saken. Bara den sista biten var något ansträngande, och när vi kom fram till vårt nattkvarter klockan 7 var det 4 grader varmt på 4990 meters höjd. Natten lovar att bli svår, men till och med Frida orkade gå hela vägen upp hit. Madeleine har ont i höften, men annars verkar alla i prima form.

23.5. Som väntat blev det varmare i tälten när vi sov tre stycken i två av dem, även om det blev trångt: somliga hamnade diagonalt medan andra blev inträngda i små hörn. Jag steg upp halv 8 och hann med en morgonpromenad upp till klosterruinen ovanför flaggröset, där jag fick Kailas på bild i hela sin morgonfröjd i soluppgången.

Klockan 8 var det kaffe med frukost. Först klockan halv 9 kom vi på att ta morgontemperaturen. Det var då nästan minus 13 grader kallt, och vi hade helt lugnt och oskyldigt stått och intagit vårt kaffe och morgonmål utomhus på backen.

Emellertid hade alla sovit ovanligt gott och länge, vilket bådade synnerligen gott för dagens bestigning av Drolma La, den svåraste biten av kringvandringen av Kailas, ett pass på omkring 5650 meters höjd, vilket troligen skulle bli höjdpunkten av hela vår resa.

Parikrama – tredje dagen

Det hade inte kunnat bli en bättre dag: vindstilla och molnfri himmel. Ännu när jag steg upp och begav mig upp till klosterruinen lyste fullmånen som en stor boll mellan de taggiga fjälltopparna mot väster. Vi kom iväg klockan 9 med Avalokiteshvara till höger om oss, bakom vilket glaciären från Kailas bredde ut sin tjocka brudslöja: vi passerade begravningsplatsen och stenen som prövar synder, som man skall gå igenom (?); och exakt 10.40 var jag uppe vid Drolma La efter mitt livs tyngsta och mest ansträngande fysiska arbete. Emellertid var det bara vissa sträckor som var svåra, främst såphala isfält och branta sluttningar med stenfält, som man måste klättra över. Naturligtvis var den sista biten den svåraste: mot detta var Chilikootpasset upp mot Klondyke ingenting då vid sekelskiftet när det begav sig.

Känslorna när man nådde detta pass efter en sådan fruktansvärd kraftansträngning ("the most difficult pilgrimage in the world") var överväldigande i sin mångfald. Glädjen var fulländad samtidigt som man bara ville gråta av scenens gripande otrolighet. Pilgrimer strömmar i en jämn flod förbi mig där jag sitter och antecknar, de kastar vindhästar i luften över flaggmonumentet, hänger upp sina bönevimplar under högljudda utrop, ställer sig på led framför monumentet och sjunger i kör innan de kastar tsampa över röset – ett folkliv som är för underbart för att kunna tillhöra denna världen.

Även jag har fullgjort mina plikter – gått runt monumentet tre gånger, hängt upp mina i Shigatse inköpta bönevimplar för mig och Håkan, vars kamera jag fått använda för att fotografera även för hans räkning – plus en kata-sjal, den första jag fick i Tibet i juli 1993. Men tacksammast är jag för Berndt Lindholms skor, som burit mig upp hit som på Hermes vingar. Jag fick dem 1990 efter hans bortgång, och fastän jag tog robusta kängor med mig på resan har jag aldrig haft användning för dem – bara mina grekiska sandaler och Berndt Lindholms gamla skor, som skriker om sitt behov av skoputsning och vars skosnören när som helst kommer att gå av.

Omkring klockan 12 kom de första av de andra, och vem var först om inte Frida, ridande som en drottning på en jak? Holger följde intill med sin 15-kilos kameraväska, och småningom kom de andra. Först efter de tre första av oss kom de första andra västerlänningarna, två stycken, och de var de enda. Alla de femtiotals från Tarboche,

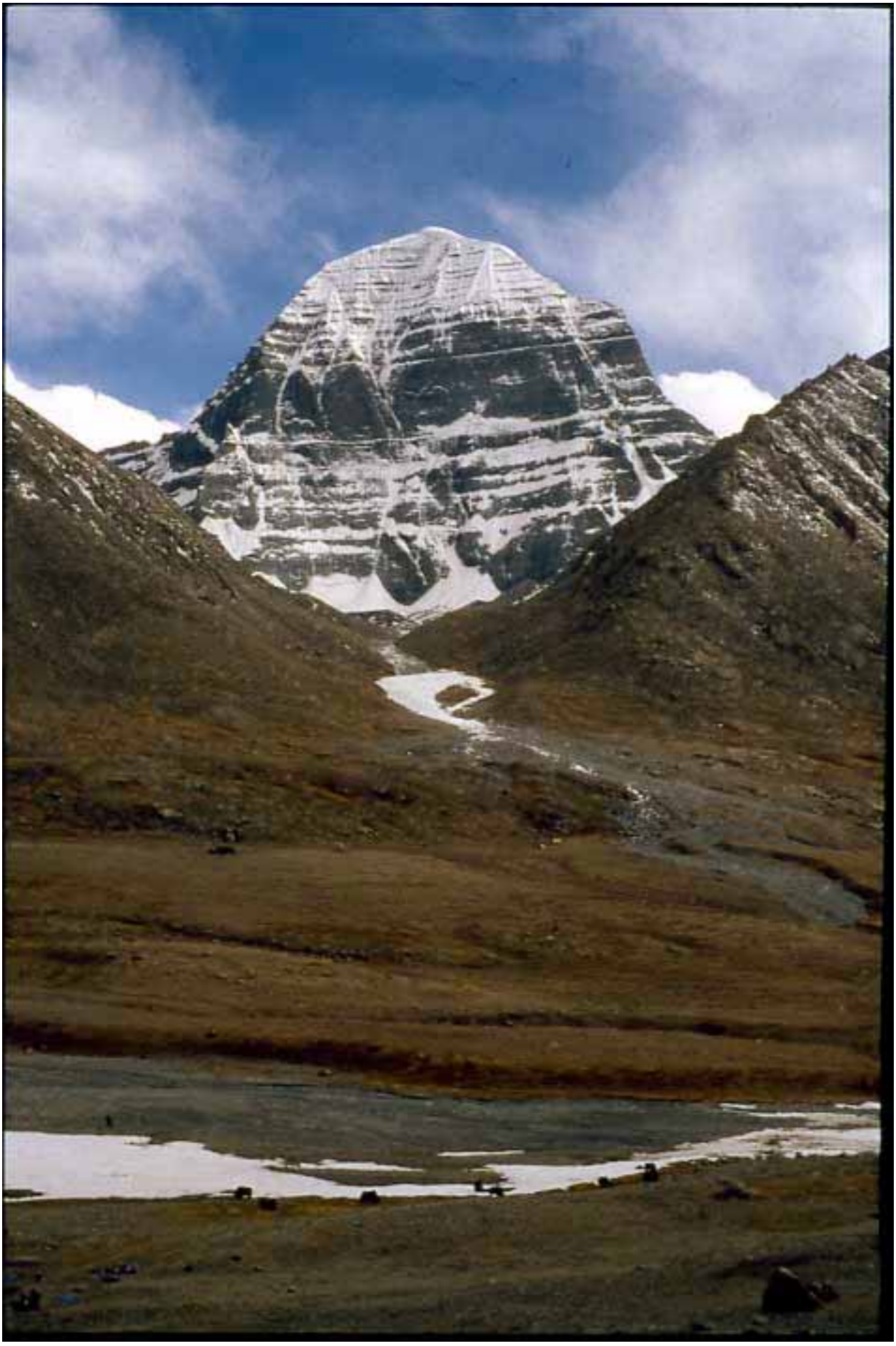

alla japanerna och indierna var som bortblåsta. Det var bara vi tio och två till före klockan halv ett.

Då började också de första molnen skymma solen med den första vinden. Vi hade haft tur som hunnit upp innan vinden vaknade.

Men tapprast av alla passöverträdarna var de tibetanska mödrarna med småbarn på armen. Somliga var bebisar. Det var minst ett dussin spädbarn som bars över passet av sina föräldrar, och inget av dem klagade. Även småbarn i 4-5-årsåldern sprang smärtfritt utan ansträngning över passet, som om de sprungit omkring hemma på skolgården.

Nedstigningen blev sedan brant. Snön smälte i middagssolen, vilket gjorde isfälten såphala, men värst var ravinerna. Jag såg även flera tibetaner rutscha och falla i dem.

De två sjöarna på vägen ner var båda helt isbelagda, och man kunde gå torrskodd över Barmhärtighetens sjö. Snöskorpan var massiv, dessutom var det mycket litet vatten i sjön, så den var inte ens något att fotografera.

När man väl var nedanför ravinerna återstod det bara en oändlig promenad längs med floden Zhong Chu ner till klostret Zutrul Puk, som egentligen avslutar den intressanta delen av koran. Att komma ner på slättlandet igen (på bara 4700 meter) var något av en antiklimax. Som Sven sade: "Här har man bestigit ett pass på nästan 5700 meter under övermänskliga kraftansträngningar och sedan tagit sig ner för omöjliga ravinbranter, men det är det ju omöjligt att berätta om hemma, när man tänker på de tibetanska 4-5-åringarna, som rände över passet som i en bagatellartad barnlek." Hela

ansträngningen och prestationen var bara en futtig fåfänga. Men hade man känslor inför upplevelsen så består de.

Aktningsvärt få västerlänningar förekom på andra sidan passet. På vägen från Tarboche hade det förekommit både hinduer och japaner, som alla nu var spårlöst försvunna. På vägen från Tarboche hade jag passerat en ensam hindu sittandes vid sidan av vägen helt slut. Han hade frågat mig: "Har du sett en hinduisk grupp någonstans?" Jag kunde bara svara nej, varpå han resignerade ytterligare och sade, att han väl fick sitta kvar och vänta på dem. Långt senare passerade jag en hinduisk grupp. Jag berättade för dem att jag passerat en ensam hindu, som frågat efter dem. De hade blivit förvånade och sagt, att de trodde han var framför dem. Alla dessa hinduer var nu spårlöst försvunna jämte ett antal japaner. Endast schweizare (utom tibetaner) förekom på vår väg mot Zutrul Puk.

Under eftermiddagen flockades det hotfulla mörka moln. Vi kom fram till det stora klostret Zutrul Puk vid 5-tiden, klostret där Milarepas Kailas-grotta finns bevarad. Småningom kom de andra fram, Madeleine ridande på jak den här gången till följd av en gammal knäskada, som vållat henne höftbesvär under promenaden. Annars mår alla mer än väl.

När vi vaknade i våra tält i soluppgången var de kraftigt nertyngda av, som vi förmodade, regn. Emellertid visade det sig vara snö. Våra tält var intäckta i snödrivor när vi förvånat stack fram våra huvuden i ett helt främmande landskap, som om man gått till sängs i Tibet och vaknat upp i Alaska.

Landskapet var helt snötäckt, och det snöade delvis fortfarande. Vår gemensamma slutsats var: vilken tur att vi inte råkat ut för detta snöoväder tidigare! Nu hade vi bara den lättaste delen av Parikraman kvar.

Emellertid var det slut med fotograferingen. Bergen hade gått i ide, och det skulle dröja innan Kailas kom fram igen. Det var bara att avsluta Parikraman utan Kailas.

Vid Zutrul Puk hade utom vi en grupp japaner och en schweizisk grupp slagit läger. Japanerna gick jag tämligen snart förbi, men schweizarna, som börjat gå en timme tidigare, kom jag förbi först med Darchen inom synhåll. De var mycket nöjda med sin Parikrama och menade sig ha haft världens tur med vädret. Jag kunde bara instämma.

Så kom man fram till Darchen precis två timmar från Zutrul Puk. Det första jag gjorde var att gå på toaletten, den berömda utomhustoaletten i Darchen, en släkting till den offentliga toaletten i Tangier. Emellertid var den helt fullbelagd, så det var bara att dra ner byxorna utanför. Under hela Parikramans fyra dagar hade jag inte haft stolgång en enda gång förrän nu, och ändå hade jag ätit mycket med god aptit utan magproblem. Det säger kanske något om hur mycket energi det måste uppbådas till att göra denna världens största och svåraste pilgrimsvandring.

24.5. Från ett vintrigt och rått Darchen for vi ut i ständigt återkommande snöbyar mot slätterna i söder och de jättelika sjöarna Rakkas Tal och Manasarovar. Endast Rakkas Tal syns från Darchen, då Manasarovar ligger högre upp och längre åt öster bakom en långsträckt ås. Mitt ute i detta stäpplandskap blev vi stoppade av en kinesisk tullbil. Fem militärklädda Gestapo-kineser krävde att få visitera vårt bagage. De vände upp och ner på Trygves ryggsäck, gick igenom alla kartor och papper, öppnade alla fack, gick igenom hela den skrymmande kamerautrustningen, och sedan tog de i tu med Manfreds och Madeleines. Pass och dokument var de inte alls intresserade av. De ville bara rota. Hos Holger slutligen fann de en bild på Panchen Lama. Den tog de i beslag. När de hade gått igenom alla fyra bilarna gav de Panchen Lama-bilden tillbaka till Holger. Det visade sig, att det enda de varit på jakt efter var bilder på Dalai Lama, som ju var strängeligen förbjudna i hela Tibet. De var tullpoliser, men pass, alkohol och tobak eller knark brydde de sig inte alls om, utan det var bara bilder på Dalai Lama som de tydligen hade instruktioner att göra vad som helst med turisters bagage för att luska reda på och ta i beslag. När de hade utfört sin officiella mission utan något resultat alls (utom allmän oreda i våra bagage) ställde sig två av dem och pissade offentligt. Vi beklagade alla att vi just då tyvärr inte var beredda med våra kameror. Det hade varit en snygg bild av den totalt föraktande kinesiska övermakten.

Det här med Dalai Lama var kanske resans största bekymmer. Alla tibetaner frågade oss om bilder på Dalai Lama, men ingen av oss hade, ty vi hade fått noggranna

instruktioner från "Läs och Res" om att inte ta med oss sådana bilder för att undvika problem. Emellertid hade det varit värt risken att smuggla med ett hundratal Dalai Lama-bilder bara för den goda sakens skull. Tibetanerna är värda att man tar risker för dem.

Vi stannade vid stranden av Manasarovar mitt på näset strax nedanför klostret. Vilken kontrast mot Kailas-omgivningarna! Här kunde man klä av sig i vårsolen och gå och vada i vattenbrynet. Holger tog genast ett grundligt kallbad medan jag nöjde mig med fötterna och litet till. För första gången i år kunde man gå barfota. Det var rena söderhavsstranden. Det var roligt att ha varit vid Nam Tso så att man kunde jämföra. De är utpräglade syskonsjöar och påminner mycket om varandra. Båda är troligen ytterst gamla vulkankratrar med upphöjda formationer i mitten av söndervittrade vulkankäglor av ytterst hårda bergarter. (Rakkas Tal och Manasarovar har ursprungligen varit en sjö av ungefär samma storlek som Nam Tso.) Emellertid är Manasarovar vackrare och har mänskligare stränder. Vid Nam Tso är allting klippor och sten, men Manasarovar karaktäriseras av mjuka sandstränder.

En sorglig syn var emellertid alla krossade ölflaskor. Tydligen har kineser även här varit ute och supit och sedan krossat sina förbannade glasflaskor utan en tanke på barfota tibetaner eller haltande hundar – man ser ofta tibetanska hundar halta på tre ben, vilket alltid är en hjärtskärande syn.

Det klarnade något till kvällen, så att man efter solens nedgång åter kunde se hela Gurla Mandhata. Månen skulle ha gått upp efter klockan 22, men därav blev intet. Dock hoppades vi på en klar morgondag.

Lördagskvällen till ära bjöd Holger på kinesisk brandy för 35 yuan, som gick att dricka. Jag föreslog att det skulle bildas ett "Sällskapet Kailas" för enbart sådana som gjort parikraman runt Kailas, som ett slags motsvarighet till den utdöende Kap Horn-klubben (för alla som *seglat* runt Kap Horn) för att kanske fylla det tilltagande vacuumet efter den med en mera aktuell och tidlös prestationsklubb. Entusiasmen var inte överväldigande.

25.5. Tyvärr kom våra förhoppningar på skam. Sikten var drastiskt försämrad, och vi skulle varken få se Gurla Mandhata eller Kailas mer. Det var mera snö på gång, och det tydligt annalkande ovädret gjorde att vi påskyndade vår avfärd. Klockan 9 bröt vi upp, gjorde ett entimmesbesök i det underbara klostret Chiu mitt på näset (som helt förstördes av kineserna under kulturrevolutionen men som sedan återuppbyggdes under 80-talet) varefter vi bjöd hela Kailas- och Manasarovarområdet farväl.

Under Parikraman runt Kailas hade vi sett minst ett dussin klosterruiner. Endast tre (fyra med Chiu) har sedermera återuppbyggts, men klostren är sorgligt fattiga på munkar, då Kina även stoppar nyrekrytering av sådana och fortsätter att grymt motarbeta det anrika tibetanska klosterväsendet: Kina låter restaurera kloster som de förstört bara för turistnäringens skull.

Gärna hade man stannat längre vid Kailas och Manasarovar. Gärna hade man gjort den andra kortare och svårare Parikraman högre upp inpå berget. Gärna hade man även gått runt hela Manasarovar och Rakkas Tal. Men detta var en gruppresa med strikt tidsschema, som det inte gick att rubba.

Färden gick bort från Manasarovar in i ett sibiriskt snölandskap. Alaska hade förändrats till Sibirien. Det dåliga vädret förföljde oss hela dagen, och resans sämsta väg hittills förde oss upp till passet Mayum La (5151 m.ö.h.) Landskapet blev åter ett sterilt och ödsligt ökenområde utan människospår. Vi friskade upp vårt mod under denna sibiriska tröstlöshetsfärd med ett snöbollskrig. På andra sidan passet kunde vi snart skönja de första bäckarna som skulle bli till Brahmaputra. Vi slog läger i vad som bara kan beskrivas som en rytande snöstorm. Snön öste ner så kraftigt att det var omöjligt att fortsätta längre. Det var bara att vänta ut snöstormen, som måste bedarra lika plötsligt som den börjat. Dagens fotografering blev givetvis i det närmaste obefintlig.

Emellertid upphörde inte snöstormen. Vi stod huttrande inne i kafétältet och smuttade på våra kaffemuggar med vantarna på medan vi bara kunde stå och se på hur våra bräckliga sovtält där ute begravdes av snömassorna, som bara vräkte ner i sibirisk monotoni. Det hette att ovädret måste sluta när som helst, men det bara höll på och höll på och höll på, som i Antarktis under kapten Scotts sista expedition på hans dödsbringande återfärd. Ingenting visade något tecken på att det någonsin skulle upphöra. Det var som om den sibiriska vintern nu hade inletts och inte hade för avsikt att upphöra på minst hundra år. Takten och monotonin på de nedvräkande

snömassorna var otroligt stabil och statisk, som om ingenting kunde rubba detta hopplösa undergångsväder. Allt eftersom timmarna gick blev även vår vägvisare orolig. Detta var helt naturligt, men ansvaret hos en vägvisare för den grupp han leder är så totalt, att det sista han får göra är att visa sin oro eller några onda aningar, om han känner några. Här hade det nu redan gått så långt, att vår vägvisare rent ut sade:

"Detta är förfärligt. Om det fortsätter så här kan vi bli sittande här i tre-fyra dagar."

Närmaste samhälle låg på 100 kilometers avstånd. Detta var alltså vårt prospekt för närvarande: att bli sittande insnöade utan hopp om någon kontakt med någon yttervärld på tre-fyra dagar, kanske mer. Om detta var verkligheten skulle det förstöra vår tidtabell och resten av vår resa. Vi var ensamma med kylan och vintern, helt insnöade med begränsade livsmedel och hänvisade i ohyggliga vinternätter till av snö begravda bräckliga minitält.

Det var bara att resignera och hoppas på en bättre morgondag trots allt. Vi drog oss tillbaka till våra levande begravda tält och beredde oss på en kall och fasansfull natt. Det gällde att alltid då och då boxa bort snömassorna från tälttaket, helst varje gång man vaknade under natten, så att tälttaket inte skulle kollapsa av trycket. Det var ungefär allt man kunde göra åt den omedelbara situationen: förhindra att den blev ännu värre, åtminstone på kort sikt.

Till detta kom mitt gamla problem med min sovsäck. Den tredje tältnatten hade blixtlåset gått i två delar, och sedan dess hade varje natt varit en ojämn kamp mot

kölden, då de 10 säkerhetsnålar jag använde i stället för blixtlåset släppte in alltför mycket kyla, då de gick upp ibland. När de gått upp var det oundvikligt att sticka sig på dem när man skulle försöka sätta fast dem igen. Lägg till detta kisspauserna under natten. Då måste man ta upp de översta säkerhetsnålarna för att komma ur säcken, ett tidsödande bestyr, och sedan efter toalettbesöket åla sig ner i säcken och sätta fast dem igen i nattmörkret. Och så vidare. Denna natt kunde man inte hålla sig varm ens i fosterställning. Natten gick till som så, att man insomnade i fosterställning, vaknade efter några timmar av att man frös, måste då aktivera kroppen, sprattla med benen och gymnastisera liv i fötterna så att man återfick värmen, varpå man på nytt kunde sova i någon timme i fosterställning tills man på nytt vaknade av att man frös.

70.
Till Mount Everest

26.5. Lyckligtvis slutade det att snöa under natten, men man vaknade upp i ett Antarktiskt landskap. Vår vägvisare menade emellertid att vi kunde fortsätta. Han säger att detta väder inte alls är ovanligt för säsongen i Tibet. I maj är det ofta problem med snö, och på hösten är det vanligen problem med översvämningar. Däremot sade han inte att man också kan få problem med sand.

Vi färdades i några timmar i det Antarktiska landskapet tills vi kom ungefär till Samsang. Därefter försvann snön, vägarna blev åter omåttligt dammiga, och snart var landskapet ökendominerat. Allt oftare körde vi fast i sanden, och vid ett tillfälle måste vi med ledarjeepens hjälp dra vår lastbil ut ur en sandfälla. Det blev också allt svårare att finna vägen, då denna ibland hade sandat igen. Efter en dagsetapp på 9 timmar och 177 kilometer längs fullständigt omöjliga vägar slog vi slutligen läger vid Shuo. Det blåste då kraftigt, det åskade för tredje dagen i rad, och vi kunde se hur det snöade på de närmaste bergen. Vädret tycks plötsligt ha blivit mycket ostadigt, och i Himalayas extrema värld kan detta ha oöverskådliga konsekvenser. Vi har fått veta, att en 30-årig tibetansk man dog i dessa dagar vid Drolma La-passet bakom Kailas, och när vi lämnade Kailas i den värsta snöyran träffade vi en engelsk gruppledare som med allt skäl var mycket orolig över sina kamrater som just då måste befinna sig mitt i det värsta ovädret under den svåraste delen av den stora Parikraman.

Den omkomne tibetanen hade varit helt normal, inte på något vis sjuk och bara 30 år gammal. Han hade helt enkelt tagit i för hårt, och hjärtat hade givit vika. Vår vägvisare menade, att det var på grund av detta som vädret därefter börjat gråta.

Vi visste då inte ännu, att vädret verkligen hade haft anledning att gråta, ty samtidigt gick sju personer under på Mount Everest i ett plötsligt stormväder, som sedan tydligen hållit i sig över hela Himalaya, både över Kailas, Mount Everest och över oss.

Hur det gick för det engelska sällskapet vid Kailas som ännu hade Drolma La kvar att bestiga när ovädret bröt ut kommer vi väl aldrig att få veta.

Ovädret lär sedan ha hållit på i tre dagar.

27.5. Färden gick österut längs med Brahmaputra genom ett överväldigande storslaget landskap, där man i söder kunde se hela det stora Himalayas alla gränsberg mot Nepal, och där man i norr följdes av det inte mindre vackra Trans-Himalaya. Det var som att plötsligt färdas omkring på Kenyas tropiska savannhögslätter med Kilimanjaro i närheten. Vi passerade Zhongba, som var rena spökstaden, då man nyligen hade flyttat hela staden till ett mer skyddat ställe norrut. I Tibet liksom i Öst-Turkestan (med Sven Hedins "vandrande sjö" Lop Nor) får man räkna med att allt ideligen förändras och kan förändras både drastiskt och plötsligt. Vår bästa karta skall gälla 1996-98 men har påfallande oegentligheter att uppvisa, mest beroende på flyttade vägar, byar, sjöar och floder.

Vid Saga måste vi ta en färja över Brahmaputra. Denna färja var av stenåldersslag: den hängde fast vid en vajer över floden, som man måste staka och kränga färjan över med handkraft. Bestyret att få över tre Land Rovers och en lastbil på denna färja, som bara kunde ta två fordon åt gången, tog bara 1_ timme, fastän färjans överfart även var beroende av rätt vind. Blåste det medströms från väster var det omöjligt att manövrera färjan.

Vädret förblev ostadigt hela dagen; trots att vi hade hela det stora Himalaya inom synfältet i timmar förblev Annapurna hela tiden bortskymt av moln, och på eftermiddagsfärden söder om Brahmaputra hade vi både regn och snö. Slutligen slog vi läger klockan 7 i hård och iskall blåst vid sjön Lodu Loney Tso. Vårt mål hade varit att

nå fram till den större Paiku Tso, men folk var för trötta. Vi hade i alla fall kört 243 kilometer i tio timmar, och detta skulle vara vår resas tolfte och sista tältnatt.

28.5. Morgonen var till en början klar när vi färdades vidare över vidderna söder om Brahmaputra. Vi passerade den magnifika sjön Paiku Tso, men sedan började åter molnen hopa sig, och tyvärr fick vi inte mer än sporadiska skymtar av Shishabangma, den sista av topparna på över 8000 meter som bestegs, då den hamnade inom ockupationsmakten Kinas gränser och kineserna vägrade låta någon bestiga den förrän de kunde göra det själva – kollektivt. Vädret blev allt dystrare när vi passerade två dystra kinesiska kontrollstationer och kom fram till Tingri, där vi skulle ha kunnat få se Mount Everest, vilket omöjliggjordes av de mörka molnen, som snart övergick till fullständig mulenhet. Längs med dalen mot öster vi sedan följde kunde vi observera tjogtals med klosterruiner förstörda av kineserna. Slutligen kom vi fram till Shegar, en förtjusande liten tibetansk stad och distriktets huvudstad, som påminde mycket om Gyangtse. Den hade ett magnifikt kloster klättrande upp för en bergssida, men tyvärr kom vi för sent fram för att kunna fotografera det med framgång. Visserligen blev det plötsligt vackert väder, men klostret låg öster om berget och föll helt i molnskugga. Detta kloster påminde mycket om både Gyangtse, dess fort och kloster, och Yambulakang i sin himmelssträvande arkitektur utan motstycke. Tyvärr hade dock även detta kloster förstörts mycket av kineserna och påminde även om Ganden i sin förstörelse, som blev desto mer uppenbar ju högre upp man kom. Det hade börjat

byggas upp igen 1985, och dess centrala stora heliga Buddhafigur var bara två år gammal.

Följande morgon, när morgonsolen föll på klostret, kunde man bättre fotografera klostret, då det som mest framträdde till sin fördel.

29.5. Dagens etapp blev bara 99 kilometer från det oförlikneliga Shegar till klostret Rombuk, världens högst belägna kloster (4990 meter) i omedelbar närhet av Mount Everest. Vägen gick över ett grandiost pass, Pang La på 5200 meter, där vi hann få en praktfull skymt av Mount Everest innan molnen blev för påträngande. Vi följde sedan dalen upp mot Zemukh, som var översållad av förstörda kloster. Jag har aldrig sett så mycket förstörda kloster i Tibet som i detta område söder om Brahmaputra. Efter Zemukh vidtog den trånga dalen upp mot Rombuk, varvid molnen ständigt skockades allt tätare. Vi passerade en strandad tysk haverist med dam, vars chaufför parkerat deras bil mycket lämpligt mitt på den enfiliga vägen med motorhuven uppe. Tysken var mycket frustrerad. Han hade köpt sin resa i Lhasa, fått en dålig chaufför med en ännu sämre bil och dito guide och hade redan försenats fyra dagar. När vi lunchade i gröngräset hann detta tyska sällskap upp oss, varpå tysken genast uppsökte Dawa och bad om att få slå följe med oss. Detta var givetvis omöjligt, trots tyskens hjärtknipande situation. Han förklarade, att chauffören behövde reparera bilen varannan kilometer, och för varje 500 meter somnade han vid ratten. "*Das ist ja schrecklich*," menade jag, men tysken invände genast: "*Nein*, *es ist eine Katastrofe!* Hela min Tibetresa är en katastrof!"

Och han fick åka vidare på sitt eget öde med sin dam, sin misslyckade guide och sin sovande chaufför, som åtminstone kunde reparera bilen varannan kilometer.

När dessa tyskar omsider kom fram till Rombuk hade de den stora turen att få det sista gästrummet. Emellertid var det helt omöblerat med stengolv. Efter många om och men fick de *en* säng in i rummet men utan madrass. Under dessa trista förhållanden intog de sin från Tyskland medhavda mat. Allt hade gått fel för dem på denna resa. De hade till och med fått fel visum, så att det blivit bakfram: det gällde för landvägen in i Tibet och för flygresa ut, men de hade flugit in och tänkte ta landvägen ut. Man vågar inte tänka på allt kinesiskt byråkratiskt strul som de med största säkerhet ännu hade att se fram emot.

Efter oss kom det också ett sällskap danskar till klostret, men för dem fanns det inget rum. De fick återvända ner till Zemukh.

Strax efter vår framkomst började det snöa. Det snöade sedan hela eftermiddagen. Av Mount Everest såg man intet. Först mot kvällen upphörde snöfallet, och gradvis började världens högsta berg framträda genom alltmer glesnande molnslöjor. Först i solnedgången blev toppen synlig. Då stod det ett helt kompani färdiga med sina stativ, mest nepaleser och norrmän, beredda att skjuta skarpt så fort det sista molnet avhöljde den gäckande toppen. Hurdana bilderna på skönheten blev återstår att se, men troligen tog hon inte av sig den sista slöjan förrän mörkret ändå gjorde henne otillgänglig även för den mest uthållige fotografens envisaste åtrå.

30.5. Klockan halv 8 steg alla upp för att få en förmånlig vy över Mount Everest. Kvart före 8 stod 16 fotografer med kameran i högsta hugg redo att fånga första bästa skymt av det nyckfulla berget. Det var en strålande morgon i bländande solsken och bitvis klar himmel. Det var bara det, att just Mount Everest var fullständigt inhöljt i moln. Och de 16 fotograferna från Sverige och Norge, Danmark och Kanton och allt vad de kom från, fick frysa och vänta förgäves. Mount Everest klädde inte av sig.

Emellertid fanns det tecken på att det skulle bli bättre. Halv tio kom två bilar äntligen iväg mot baslägret (5200 meter) medan Holger och Manfred stannade kvar i Rombuk för att vakta Mount Everest med sina kameror, i fall det skulle framträda. Det framträdde faktiskt under vår färd till baslägret, och vi fick några fina bilder på vägen. Framme vid baslägret vägrade chaufförerna köra längre, fastän det hade varit möjligt, och vi fick tillsägelse att inte gå längre än till de närmaste snöfria kullarna, ty annars kunde kineserna behaga bötfälla oss. Denna kinesiska reglering satte alltså vårt Mount Everest-besök i tvångströja från början.

Emellertid hann jag upp till den högsta kullen 10.40 precis innan berget åter började insvepa sig i moln. Vid denna kulle låg en liten sjö, och Dawa förklarade efteråt att man i gott väder kunde se hela Mount Everest återspeglas i denna sjö. Riktigt så gott var vädret inte nu. Molnen tätnade åter, så det var bara att återvända. Även de andra hade slagit till reträtt och inte ens kommit upp på en enda högre kulle. Till slut kom också den tredje bilen med Manfred och Holger, som körde fram dem flera kilometrar längre

än oss, och de skröt med hur fina bilder de fått av berget med teleobjektiv. Medan vi andra gick tillbaka fortsatte de vidare mot berget för att gå enbart tjocknande moln till mötes.

Men de hade tur. Det klarnade efter middag, och de kunde riktigt frossa i att fotografera Mount Everest i visserligen rykande kall blåst men ändå. De var så inspirerade av det härliga vädret att de ville stanna kvar i Rombuk sedan så länge som möjligt, men tyvärr ville de flesta av oss tvärtom. Klockan 3 blev det uppbrott, och vi körde till det mycket mindre inspirerande samhället Zemukh, där vi tog in på hotell med utedass tvärs över gatan, med två trånga sovrum (varav ett på taket, som man måste klättra upp på för en stege innan man kunde inträda,) men med angenäm takterass, där man kunde inta en apéritif i solskenet före middagen, även om den enda möjliga apéritifen bara var öl.

Emellertid hade detta tornrum på taket sina fördelar. Jag fick en säng vid fönstret mot söder, så att jag följande morgon kunde följa med soluppgången över Everest utan att behöva lyfta huvudet från kudden. Dock förefanns även vissa nackdelar: stegen ner och ut till toaletten var världens brantaste trappa, som det inte var rekommendabelt att göra bruk av under natten. Dock fanns det ett hål till en takränna på terassen, så om man riktade in sig där behövde man inte riskera att bryta benen av sig för sina minsta naturbehovs skull.

31.5. Morgonen var klar och strålande, och Everest skymdes inte av ett enda moln. Fler och fler beklagade att vi inte stannat i Rombuk en dag till, ty denna dag om någon visade sig Mount Everest i hela sin mest generösa och oförlikneliga glans. Men vi var hopplöst på väg bort från världens högsta berg.

På väg upp mot Pang La fick vår bil problem med vattnet: kylarvattnet läckte ut, och röret måste bytas. Likväl kunde saken ordnas provisoriskt genom lappning, och vi fortsatte. Hela dagen blev strålande. Vi for exakt samma väg som vi kommit nästan ända fram till Shegar, innan vi vände västerut: detta var enda vägen. Från Shegar fram till passbestigningen upp för Friendship Road mot Nepal, en sträcka på tio mil, räknade jag upp till 30 av kineserna förstörda stora kloster längs vägen, och ändå sov jag stora bitar av vägen. På väg upp för det sista 5000-meters-passet framträdde Shishabangma i hela sin härlighet: en ogästvänlig och tillkrånglad stenhög av förfärliga dimensioner. Därefter gick vägen utför i en rasande fart i en utförsbacke som aldrig tog slut: det var en höjdsänkning från över 5000 meter till 3700. Dagens högsta pass hade varit på 5200, så vi hade under dagen drastiskt sänkt oss 1500 meter.

Vi stannade vid Milarepas grotta, ett underbart stämningsfullt ställe, där Milarepas egen närvaro fortfarande var påtaglig, med dess svindlande sköna utsikt över en blomstrande sydlig tibetansk dal, där Milarepa verkade länge och skrev sina berömda hundra tusen sånger.

Därifrån fortsatte vi söderut mot Nienlanmo, men kort efter Milarepas grotta fick vår bil resans andra punktering. Det var bara att krypa under bilen och traggla med

osmorda mekanismer som inte fungerade. Vår chaufför hade inte ens en domkraft.

Egentligen var bara en av våra tre jeepar bra. De andra två var tejpade och skramlade med trasiga ljuddämpare, lossnande avgasrör, läckande kylare, trasiga bränslefilter, utslitna stötdämpare och annat sådant – de var tio år gamla. Ändå hade vi klarat 300 mil i Tibet med dessa utslitna T-fordar.

På kvällen i Nienlanmo hade vi en liten avslutningsfest med både Chang och risbrännvin. Speciellt Lars och kocken var bra i gasen och drack gärna hur mycket som helst – de hade ju kamperat ihop förr – medan stämningen bara steg. Middagen var kinesisk men god trots oläslig meny på enbart kinesiska, och vi bjöd våra sju chaufförer och kockar med medarbetare på middagen medan vi samtidigt gav dem alla en extra dags traktamente (30 yuan), vilket måste betraktas som generöst från vår sida, medan kocken ödmjukt beklagade sig över att hans mat inte hade varit så god som han hade önskat göra den för oss. Kort sagt, vi var alla nöjda med varandra. Något missnöje över huvud taget kunde nog bara spörjas allmänt (förstås) med det kinesiska förtrycket.

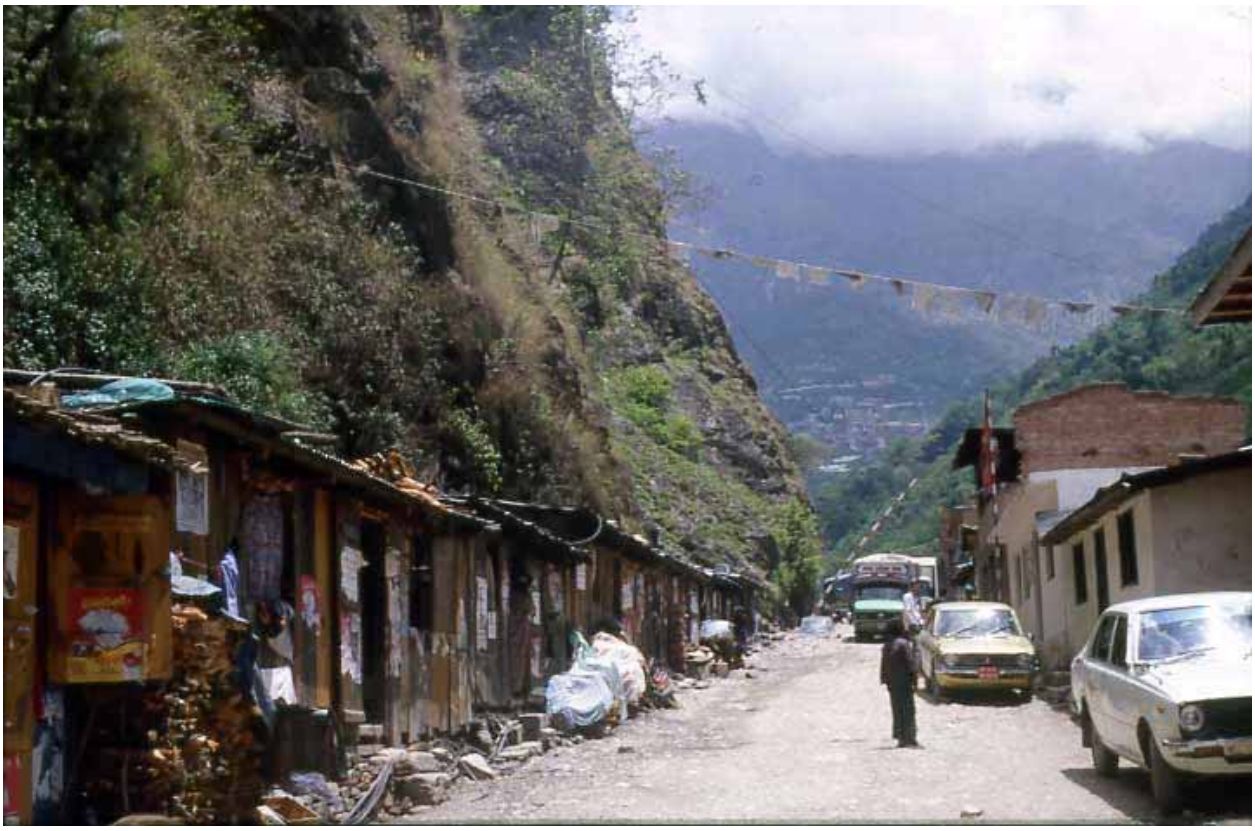

Kodari i Nepal vid Friendshipå Bridge

1.6. Start från Nienlanmo klockan 9.30, varpå den hisnande utförsbacken fortsattes. Vägen blev bättre och bättre samtidigt som vyerna blev mer och mer svindlande med snöhöljda toppar fortfarande krönande landskapet ovan en alltmer i avgrunden försvinnande ravin med floden Sun-Kosi, en biflod till Nepals största flod Kosi i öster.

Omkring halv 11 uppnåddes Zhangmu, den sista staden inom Tibet, en sällsam och mycket exotisk sino-tibetansk-nepalesisk knutpunkt, en mycket större stad än Nienlanmo. Serpentinvägen genom staden var mycket gyttjig, så vi var glada åt att få slippa stiga ur bilarna, om dock trafiken var hård och omkörningar och möten i stort sett omöjliga. Detta är den enda öppna vägen mellan Indien och det kinesockuperade Tibet, varför all trafik läggs här och leder till förfärliga förstoppningar, då vägen inte kan vara mer än enfilig. Bilar, jeepar, bussar, lastbilar, truckar – alla ska fram, med risk för att ingen lyckas; medan det vore en lätt sak för Kina att även öppna vägen Gyangtse-Gangtok, som ju var den normala och naturliga handelsvägen mellan Indien och Tibet.

Vid "Friendship Bridge" vid Kodari väntade Shekar, vår nepalesiske guide, och han och Dawa fick träffas, vilket båda hade sett fram emot. Medan de överlade om tekniska och politiska problem i sina yrken måste vi säga farväl till våra sedan fyra veckor tibetanska följeslagare: de fyra chaufförerna, kocken, den oumbärlige vicekocken (khampa) och förstås Dawa själv. Vi var allesammans till 100% nöjda med dem alla.

Vägen utför fortsatte därefter fast i gemensam minibuss längs med flodravinen med inträffade ras överallt som krydda i landskapet. På ett ställe hade ett ras sopat bort en by och 70 personer, som alla förts ut i floden och begravts under massorna. Trafiken var hård och blev ständigt hårdare, så i Barabise gjorde vi paus för lunch och intog en förträfflig Dal-Bat, så att alla kunde äta sig mätta och känna sig välkomna i Nepal.

Vägen vidare till Bhaktapur gick därefter smärtfritt, då den ständigt blev bättre, och 16.45 kunde vi återinta vårt hotell efter 6 timmar och 10 mil från Kodari. Det var ljuvligt att kunna slappna av i sommarnatten uppe på takterassen av hotell Shiva Guest House med ett läskande glas öl efter alla Tibet-strapatser, som betydde mera och kändes ljuvligare än till och med "en iskall i Alexandria".

Detta var på sätt och vis resans märkligaste dag. Vi hade passerat genom den stora Himalayabarriären, genom väggen mellan två mycket olika världar, den ena fientlig, kall och nästan obefolkad, den andra varm, mänsklig och myllrande. På två dagar hade vi sänkt oss 4300 meter (om man räknar från Pang La-passet till den lägsta nivån av vägen längs Sun-Kosi), vilket i praktiken innebar nästan den mest extrema tänkbara miljöomvälvning.

Men det märkligaste var, att vi alla tio, efter fyra veckors oerhörda kraftansträngningar och strapatser i ett iskallt Tibet med bristfällig matförsörjning, var lika friska och fräscha som när vi lämnat Bhaktapur. Det hade ingen kunnat gissa då. Den enda förändringen var kanske den, att flera fått dra in svångremmen ett helt hål för att kunna fortsätta hålla byxorna uppe.

På måndagen besökte vi det buddhistiska Patan (Lalitpur) under Shekars kvalificerade ledning med alla dess tempel och palats, där det vackraste var den magnifika Krishna-pagoden på Durbar-torget, som hade kunnat ha ritats av en renässansarkitekt med en skulpturell miniatyrutsmyckning utan motstycke. Därefter åkte vi upp till Swayambu-nath, det ökända Aptemplet, där jag blev bestulen av en apa på två mangofrukter. Jag hade tre stycken i en plastpåse när jag gick ner för trappan

mot staden, när en apa helt fräckt flög på mig bakifrån och slet sönder påsen. Mangofrukterna rullade hopplöst ner för den oändliga trappan, och endast en kunde räddas undan de skamlösa aporna.

Johannes avsked

Jag skildes från de andra för att söka upp Johannes. Dagen var olidligt het, men jag hade bättre tur nu än förra gången. Han låg på sitt rum och sov. Han hade gett instruktioner om att ett besök från mig var det enda som fick störa honom. Han blev glad när han blev väckt av mitt besök, på så gott humör hade jag sällan sett honom, och vi gick genast ut till ett litet tesjapp för att över en kopp te med *laddhus* diskutera min resa.

Att min resa gått så bra gladde honom mycket. "Ni har haft en otrolig tur," menade han. "Jag har aldrig upplevat att ett sällskap västerländska gröngölingar haft en så makalös tur runt Kailas." Men vad som mest av allt gladde honom med vår resa var att vi tagit omvägen förbi Shegar bara för att besöka dess kloster. "Det är ett av mina favoritkloster," förklarade han. "Många Khampas och flyktingar har kunnat gömma sig där under svåra tider. Det var därför det förstördes så grundligt. Det var legendariskt under det långa gerillakrigets tid. Det gläder mig mycket att de har kommit så långt med renoveringen."

Allt vad vi talade om vidare faller utanför ramen för denna skildring, men han tyckte att det räckte med vårt möte denna dag. "Jag beklagar att du offrat ett besök vid Bodhnath med dina vänner för min skull. Det skulle du inte ha gjort. Du hade kunnat träffa mig imorgon i stället.

Men nu när du utan svårighet lyckats göra parikraman runt Kailas behöver du inte mig längre som din vägvisare. Du är fri från mig. Vi har känt varandra i 18 år, och under nio av dessa har vi samarbetat litterärt. Jag betvivlar att detta samarbete nu behöver fortsätta. Dina nyheter från Tibet gläder mig. Jag trodde det skulle dröja innan jag skulle kunna återvända dit, men efter vad du berättar verkar kusten vara klar. Jag har ju inte klippt mig nu sedan konferensen i Simla för tre och ett halvt år sedan, så jag skulle lätt kunna maskera mig som Khampa och ta mig in i Tibet igen. Frågan är om jag gör det.

Naturligtvis skall vi fortsätta hålla kontakten. Men du behöver mig inte längre som din vägledare i Himalaya. Du är mogen nog att stå på egna ben. Så jag är tacksam om du respekterar att vi nu borde betrakta vårt litterära samarbete som avslutat."

Han menade allvar med detta. Emellertid hade han ett kort kvar i ärmen. Innan vi skildes gav han mig utan ett ord ett brev. Det var från ingen mindre än vår gamle vän doktor Sun. Jag översätter det här ordagrant:

"Detta är mitt uttalande beträffande Hongkongfrågan. Jag blev mycket förvånad när premiärminister Margaret Thatcher gav upp Hongkong så lätt. Hon skulle med större noggrannhet ha beaktat det faktum att Kina är en diktatur och att Hongkong styrdes av en demokrati. I stället släppte hon Hongkong utan vidare, på samma sätt som

premiärminister Neville Chamberlain utan vidare lät Nazi-Tyskland få Tjeckoslovakien 1938.

Bakom denna transaktion ligger naturligtvis främst amerikanska affärsintressen. Kina och Amerika är idag världens enda återstående imperialistiska makter. Därför stödjer de varandra, då de tror att deras imperialistiska intressen är gemensamma, fastän den ena är en diktatur och den andra en demokrati. Denna förmodan att de har gemensamma imperialistiska intressen är ett grovt misstag.

Dårskapen i detta är att låta det kinesiska kommunistpartiet ha någon del i spelet. Det kinesiska kommunistpartiet är ett gäng banditer utan något folkligt stöd eller legitimitet. De usurperade makten i Kina 1949 för att etablera en hård diktatur som bara kunde vidmakthålla sin ställning genom att utrota miljoner och hundratals miljoner människor, och de har bara behållit sin makt genom rått våld. Att över huvud taget erkänna en sådan regering var ett förfärligt misstag från början. Jag tror att Frankrike var den första demokrati som tog ett sådant ytterst odemokratiskt steg.

Vem som än har något att göra med en sådan odemokratisk regering som den självetablerade kommunistregimen i Kina gör sig delaktig i dess förtryck av det kinesiska folket och blir smittad av det partiets brott, hur hårt det partiet än försöker dölja och förneka sina brott i det förflutna. Kinas kommunistparti har överlevt och fortsätter att överleva bara genom sina dåliga lögner. Det har inget hjärta, ingen grund och ingen legitimitet. Det är själv vad Ordförande Mao kallade en "papperstiger". Det kallar den legitima tibetanska exilregeringen i Dharamsala i Indien för "Dalai Lama-klicken" medan det regerande kommunistpartiet i Kina i själva verket inte är något annat än en liten klick av självutnämnda usurpatorer.

Den minsta skyldighet som Kina har gentemot Tibet, som vi under så många år har förslavat, torterat och försökt beröva dess identitet, vore att återuppbygga vartenda kloster som vi förstörde i Tibet mellan 1956 och 1976. Vi förstörde mer än 6000 kloster och gjorde mer än 500,000 munkar och nunnor hemlösa, varav många av dem dog till följd. Detta ohyggliga brott måste Kina sona på ett eller annat sätt.

Detta är mitt uttalande beträffande Hongkongfrågan.

Doktor Sun, Kanton, maj 1997."

Därmed avslutar jag denna resebeskrivning och dessa tibetanska dokument. Troligen är detta bara en början på en historia, men jag går inte länge än hit i denna krönika. Johannes har sagt upp vårt litterära samarbete, och därmed kan jag inte ensam fortsätta det. Han ledde mig in på dessa vägar, han ledde mig två gånger genom Tibet och fyra gånger till Indien; och om han är så nöjd med resultatet att han vill låta det vara som det är, så har jag som hans dokumentator ingenting annat att göra än att låta det bliva därvid.

För min del kommer dock dörren alltid att stå på glänt för den möjligheten att han en dag kanske vill öppna den på nytt – för nya möjligheter.

Sista dagen i Kathmandu

Vi åkte in från Bhaktapur klockan 9 på morgonen. Charles och Lars var sjuka, hårt drabbade av Himalaya-förkylning, som utlösts kraftigt genom den hastiga klimatförändringen från det kalla Tibet till det stekande Nepal.

Jag uppsökte Durbar Square och jagade sedan Second Hand Book Shops längs hela Freak Street utan att finna en enda. Målet var Johannes lilla Guest House. Jag ville träffa honom ännu en gång om det var möjligt. Som vanligt fann jag människor som väntade på honom i hans rum, men han var inte där, och ingen visste var han fanns. Av värden fick jag veta att hans räkning var betald. Han hade alltså kunnat ha brutit upp utan att meddela någon.

Vem är då denne vår vän Johannes? Jag passade på att fråga några av dem som väntade på honom. En tysk menade att han var "the king of the hippies in Himalaya". En engelsman hävdade att han var "tibetanernas bästa vän och beskyddare". En flicka menade att han var Himalayas bästa själavårdare. Men en nepalesisk-tibetansk munk, som också var där och talade god engelska, menade att Johannes inte var någonting annat än en Tulku. Och han var den mest övertygade och säkra beträffande Johannes personlighet och mission.

Jag lämnade dem och gick till restaurant Yak för att inta en lunch av *momos* och *lassi*. Jag lämnade ett meddelande till värden om var Johannes kunde finna mig, men jag väntade mig inte att han skulle dyka upp. Det gjorde han inte heller.

Under lunchen försvann solen, och det lutade åt ostadigare väder, kanske oväder. Plötsligt började det regna, stora tunga droppar, som om monsunen satt i gång. Man satt inregnad på restaurant Yak i Kathmandu. Det var bara att ta det lugnt. Jag passade på att gå på toaletten. Det var min första avföring sedan Rombuk för fyra dagar sedan, och den var i god form och toaletten tacknämlig. När jag kom tillbaka hade skuren upphört, men den följdes snart av andra skurar.

Sålunda gick en lunchtimme. Till slut var jag och vädret överens, och man kunde gå ut igen. Då gick jag tillbaka till Johannes hotell.

4.6. Det är dags för återfärden. Det är åtta år sedan massakern på Himmelska Fridens Torg i Peking, då den kinesiska kommunistregeringen körde över det folk den härskade över med tanks och massakrerade 10,000-tals personer.

Vi mår i stort sett alla bra. Hårdast drabbad av förkylning är Charles, men lyckligtvis har jag kunnat förse honom med whisky och toalettpapper i obegränsade mängder, då så litet gått åt: jag tog med mig två rullar, av vilka jag inte ens kunnat konsumera en halv. Även Lars är förkyld, och Eva verkar vara i förstadiet till en förkylning, vilket dock kanske mest kan bero på de nuvarande turbulenserna i hennes liv: hennes chef vill att hon ska resa till Ruanda för Rädda Barnen så fort hon kommer hem, vilket Eva helst icke vill. Annars är Trygve, 65 år, den enda under hela resan som hållit sig helt frisk hela tiden, medan Manfred, som var sjukast av alla i början, nu är

den piggaste och har det bästa humöret. Madeleine, den yngsta av oss, har klarat hela resan storartat fint trots alla magbesvär och sitt hopplöst invalidiserade knä. Sven har även hört till de friskaste, då han bara lidit av snabbt övergående höjdbesvär ibland.

Våra svåraste kriser var utan tvekan de som hade med vädret att göra. Den första tältnatten var kanske den svåraste. I rykande vind och minusgrader måste vi rigga upp våra tält första gången, och ingen visste hur det skulle göras. Tältpåsar blåste bort, i sista ögonblicket lyckades jag rädda Holgers sovsäck från att rullande blåsa ner i sjön (när det var exakt en meter kvar till vattnet,) flera fläkte sönder sina fingrar i blåsten och kylan, och ingen var tillräckligt varmt klädd under natten. Det var en hård och intensiv nattutbildning i hur man överlever tältliv i nordvästra Tibet.

Snökrisen var mera alarmerande men mindre farlig. Det såg förfärligt ut för oss så länge det snöade, men så fort det slutade var krisen över.

Nästan alla utom jag frös sönder sina händer. Den torra kylan gjorde att fingertopparna sprack, och det tog lång tid för dem att läkas. Som pianist med överkänsliga händer (framför allt för kyla) kunde jag bättre gardera mig från början, varför jag slapp obehaget och plågorna. Somliga gick i dagar med plåster på alla fem fingertopparna.

Men det värsta obehaget under hela resan stod givetvis kineserna för. Deras mest vedervärdiga sabotage var alla straffavgifterna. Dessa var av två slag. Vi måste betala dryga inträden för att besöka Potala, Jokhang, Drepung, Sera, Norbulinka, Kumbum och borgen i Gyangtse, Tashilumpo, Sakya, Shegar och till och med Milarepas grotta. Till detta kom dubbla avgifter för att över huvud taget vistas i Mount Everest-regionen. Detta kinesiska straffsystem mot turister pungslog de flestas plånböcker och kändes för flera mycket kränkande när det gällde klostren. Sekulära ställen och monumentalbyggnader som den spektakulära borgen i Gyangtse och Potala gick det väl an att betala inträde för, men att kräva inträdesavgifter för kloster är direkt kränkande om man besöker dem som pilgrim, då det är att försöka reducera heliga platser av universellt intresse till döda muséer. Detta är oacceptabelt. Att kineserna kräver inträdesavgifter av besökare på heliga platser som Jokhang, Drepung, Sera, Kumbum, Tashilumpo, Sakya, Shegar och Milarepas grotta är att bestraffa pilgrimerna för deras fromma besök.

Endast omkring Kailas slapp man sådana straffavgifter, för där fanns inga kineser. Denna fantastiska Parikrama förblir resans makalösa höjdpunkt utan konkurrens. Endast där var Tibet och tibetanerna fria och helt sig själva, och kineserna vågade sig inte ens i närheten av det heliga berget.

Denna upplevelse av Kailas var så fantastisk att allting tog slut efteråt. Detta är bekant som det berömda och försåtliga *Kailas-syndromet*. Kailas är en så oerhörd upplevelse, att efteråt allting annat faller platt till marken. Många slocknar efter sin första kringvandring av Kailas. Även Johannes berörde detta betänkliga fenomen när han sade:

"Så nu har du äntligen kommit runt Kailas. Och sedan? Vad har du kvar av världen efter det? Vad var Kailas annat än ett kallt och oåtkomligt berg för lättlurade människor

att odla sin fåfänga med att gå runt? Vad var det mer än en fåfäng sportprestation? Kom bara inte och säg att du blev heligare och kände dig bättre efteråt. Jag vet hur det fungerar. Efteråt är man bara tom, helt tom och urlakad, för man har ingenting bättre och större kvar av världen att uppleva."

Men, Johannes, man har dock erfarenheten av Kailas kvar efteråt, och jag undrar om inte egentligen vem som helst kan bli klokare av en sådan magnifik erfarenhet av den rena fåfängans sublimaste höjder i denna världen.

Klokare kan man alltid bli – frågan är hur. Och av alla sätt att bli klok och erfaren på tror jag ändå att Kailas är ett av de bättre.

Jag har nämnt att kineserna ej gärna går runt Kailas. De om några skulle kanske behöva göra det för att fatta något av det land som de så energiskt har försökt göra allt för att komma åt på alla dåliga sätt men aldrig det enda möjliga – genom enkel självuppgivelse och barmhärtighet.

Slut.

Appendix

En glömd tidningsartikel från maj '93:

Appell för Tibet.

Landet är bebott av världens idag troligen mest förtryckta folk. Detta förtryck har pågått i 34 år sedan landets andlige ledare Dalai Lama tvingades i landsflykt. Egentligen är det 44 år sedan Kina annekterade och ockuperade Tibet, men kineserna gjorde i början sken av att vara landets välgörare som bara ville fred och vänskap. Denna fred och vänskap urartade småningom till rent våld och systematiskt förtryck, som på lång sikt gick ut på att ersätta Tibets tibetanska befolkning med kinesisk. Därför tvångssteriliserades Tibets kvinnor i mångtusenden, därför förbjöds och förstördes så många kloster, därför tvångsevakuerades tibetanska befolkningar för att i stället kinesiska kärnvapenprov skulle beredas utrymme, därför tvingades miljoner tibetaner i landsflykt, och därför mördades tolv procent av landets befolkning. I stället flyttade kineser in i miljoner medan landets skogar skövlades, landets skatter försvann till Kina och allt som kunde exploaterades till oigenkännlighet.

Detta pågick medan Sverige helhjärtat engagerade sig för Nordvietnam och i den kinesiska kulturrevolutionen, i vars namn alltför talrika tibetanska kloster och tempel förstördes. Detta pågick medan Sverige och andra länder föredömligt engagerade sig för Tjeckoslovakien '68, Solidarnosc i Polen, Ungernrevolten '56, Afghanistan på 80-talet, Nicaragua och Sydafrika, Libanon och Chile, Baltikum och Kambodja, men Tibet försvann i myllret av behjärtansvärda världsengagemang och fick aldrig något, varför förtrycket ständigt fortsatte hejdlöst.

Ändå är tibetanerna kanske världens mest pacifistiska folk. Alla tillhör den lamaistiska formen av buddhism som är världens fredligaste religion. När det stormar i Himalaya ägnar sig tibetanerna entusiastiskt åt att från höjder skicka ut papperslappar med bilder av hästar som böner, som det då är tanken att de skall materialiseras till hästar åt vilsna vandrare som kan behöva hjälp. Och ett sådant folk har kineserna ansett det mödan värt att förtrycka med våld.

Man har sällan skämts så mycket som när den högt bildade svenske författaren Tore Zetterholm framträdde i TV och försvarade Kinas ockupation av Tibet mot en brittisk resenär som kom med färska rapporter om förtrycket därifrån. Hade samma svenska kommunist på samma sätt försvarat Sovjetunionen om ryssarna ockuperat Sverige och likviderat 12 procent av alla svenskar? – Tibets och Sveriges befolkning är ungefär lika stor.

Ur ett historiskt brev från Johannes den 24.5.1993 :

"Käre Christian, Jag välkomnar dina Tibetplaner och ser fram emot att få träffa dig i Lhasa. Jag inväntar bara slutgiltig bekräftelse på din resa, så sätter jag mig i rörelse innan monsunen börjar och meddelar jag dig exakt hur vi ska träffas i Lhasa. Jag blir lätt att känna igen då det är lättast att som västerlänning passera i Tibet som oförarglig hippie med så rådbråkat utseende som möjligt. Jag har inte klippt mig sedan du såg mig senast, i Tibet måste jag alltid bära mörka glasögon för solens skull utom hatt, och min kroppslängd känner du ju till. Emedan jag är så pass iögonfallande som jag är bland alla halvdvärgar i Himalaya måste jag dock akta mig för kineser och helst undvara dem. Bered dig på alla tänkbara chockupplevelser. Kineserna har gjort med Tibet vad tyskarna gjorde med Polen. Skillnaden är att ingen har satt stopp för kinesernas framfart, med det resultatet att Tibet till stora delar är mera kinesiskt än tibetanskt och särskilt Lhasa och de andra städerna där omkring. Kanske vi kan träffas både den 12 juli och den 23-24 juli. Om det blir ändringar i ert program och du inte dyker upp väntar jag i varje fall månaden ut. Ge mig gärna upplysningar om dina reskamrater. Kanske man kunde få träffa dem och tala svenska med dem också?

Hela Tibetfrågan borde egentligen vara FN:s angelägnaste uppgift. Hela Tibet borde underställas Unesco direkt och metodiskt restaureras med alla kloster och tempel som kommunisterna förstört utan anledning, som den unika helgedom och källa till andlighet och visdom för hela världen som hela Tibet utgör."

Tibets tragedi

1910 Det kejserliga Kina invaderar Tibet och intar Lhasa. Dalai Lama flyr till brittiska Indien och söker skydd i Kalimpong nära Darjeeling. Det brittisk-tibetanska vänskaps-samarbetet inleds.

1911 Revolution i Kina, som blir en konstitutionell demokratisk republik under ledning av socialdemokraten doktor Sun-Yat-Sen, en demokrat ut i fingerspetsarna och grundaren av Kuomintang-partiet, Kinas socialdemokratiska parti.

I Tibet tar man vara på tillfället och kastar ut kineserna.

1913 Konferensen i Simla, där engelsmännen försöker medla mellan Kina och Tibet. Kina hävdar för första gången någonsin att Tibet sedan 700 år varit en del av Kina, vilket Tibet motbevisar. I en kompromisslösning tillerkänns Kina en odefinierad överhöghet *(suzerainty)* över Tibet, men Kina vägrar själv att underskriva slutdokumentet. Därmed är Tibet i realiteten helt självständigt, och ingen kines kan besöka Tibet på 37 år utan brittisk tillåtelse via Indien.

1947 Indien gör sig självständigt från Storbritannien under premiärminister Nehrus ledning, varvid Storbritannien inte mer kan göra någonting för Tibet

1949 Kommunisterna besegrar Kuomintang i Kina, som fördrivs till Taiwan. Diktatorn Mao Zedong uppställer som sitt främsta mål att 'befria' Tibet (d.v.s. att återockupera Tibet) och förbereder röda armén för detta. Tibet försöker genast söka hjälp utomlands, men både Indien och Storbritannien har erkänt den nya kinesiska diktaturregimen. USA vill inte ens ta emot en tibetansk fredsdelegation.

1950 Tibet vädjar i FN i maj, men FN vill inte ens ta upp ärendet. Storbritannien hävdar som en rent formalistisk bortförklaring att Tibets politiska status alltid varit oklar – man kan här anta att Londons Labourregering valt att följa Nehrus linje och sympatisera med Pekingregimen. Sålunda fuskas ärendet bort i FN.

Den 7 oktober invaderas Tibet av en kinesisk armé på 120,000 man på sex fronter mot Tibets försvarsarmé på 8500 man. Sålunda inleds Mao Zedongs 'fredliga befrielse' av Tibet.

1951 Den 23 maj ställs tibetanerna inför valet att acceptera Kinas 'fredliga befrielse' enligt ett program i 17 punkter eller att annars få se hela sitt land förstört av militärmakten. Inför detta vapenhot skriver Tibet under uppgörelsens 17 punkter. Ingen tibetan anar då att militärerna ändå kommer att förstöra landet.

1956 Kommunisterna inleder sin metodiska förstörelse av Tibet med att riva kloster i Kham i östra Tibet. De beryktade tibetanska Khamkrigarna inleder sitt gerillakrig mot Kina, som skall pågå i 18 år. Det tibetanska upproret är ett faktum.

Kina svarar med att trappa upp sin sinofiering av Tibet genom tilltagande klosterförstöring och genom tvångssteriliseringar av tibetanskorna för att på lång sikt etniskt rensa ut det tibetanska folket. Det kinesiska folkmordet på tibetanerna har börjat.

1959 Det tibetanska upproret kulminerar i mars, då gerillakrigarna från Kham behärskar hela södra Tibet. 30,000 tibetaner demonstrerar utanför Norbulinka mot

kineserna och ber dem dra hem till Kina. Kinesiska militärer avlossar två granater mot folket, vilka detonerar inne i Norbulinkas park utan att vålla någon skada. Men detta blir signalen till uppbrott för Dalai Lama, som av alla uppmanas till att fly till Indien. Flykten äger rum den 17 mars. Därefter krossas det tibetanska upproret. Kineserna kan massakrera det tibetanska folket, men de lyckas inte komma åt Dalai Lama, som i Indien kan bilda sin exilregering.

Tibetfrågan tas för första gången upp i FN genom El Salvadors insisterande.

President Eisenhower börjar understödja de tibetanska gerillakrigarna genom CIA.

1962 Kina angriper Indien på två fronter. För första gången inser Nehru att han låtit sig duperas av Kina.

1956-76 Kineserna förstör 6246 tibetanska kloster av 6259 möjliga och förstör i samband därmed 60% av all tibetansk originallitteratur, vilket är cirka 75,000 verk, medan endast 40% kunde räddas, alltså cirka 50,000 verk.

Av Tibets folkmängd på drygt 6 miljoner mördar kineserna minst 1,207,487 namngivna kända tibetaner. Av dessa är mer än 400,000 celibatära munkar och nunnor. Samtidigt tvångsinflyttar Pekingregimen massiva mängder av kineser till Tibet fastän dessa själva inte vill det. Den kinesiska befolkningen i Tibet uppgår idag enligt beräkningar till 7,5 miljoner.

1958-79 Hungersnöd i Tibet på grund av kinesisk utsugning och misshushållning.

Grov kinesisk exploatering i Kongpo i södra Tibet, där skogar kalhuggs och förvandlas till öknar med ekologisk katastrof som följd för hela Himalayaregionen. Denna grova hårdexploatering utan återplantering pågår ännu idag.

1972 Till följd av president Nixons nya överenskommelser med Pekingregimen avbryts stödet från CIA till de tibetanska gerillakrigarna.

1974 De sista tibetanska gerillakrigarna flyr till Mustang i Nepal, där de nepalesiska myndigheterna anmodar dem att ge upp på villkor att inget ont skall vederfaras dem. Detta är en följd av kinesiska påtryckningar. De som väljer att ge sig sätts i fängelse och berövas all sin egendom helt i strid mot givet hedersord. De som vägrar ge upp försöker fly genom hela Nepal mot Dharamsala, där Dalai Lama har sin exilregering, men omringas av kineser och nepaleser vid gränsen till Indien och stupar till sista man: de sista 37 som vågade försvara Tibet.

1987 Plötsliga nya demonstrationer i Lhasa mot kineserna, som pågår ännu idag.

Det kinesiska folkmordet mot tibetanerna pågår alltjämt ännu idag med fortsatt tvångsinflyttning av kineser och tvångssteriliseringar av tibetanska kvinnor och mödrar ofta utan bedövning och med dödlig utgång.

1996 Alla bilder på Dalai Lama förbjuds i Tibet, och de återstående klostren rensas på alla icke Pekingtrogna munkar och nunnor.

Man börjar riva de tibetanska kvarteren i Lhasa för att ersätta dem med kinesiska kaserner.

Den kinesiska ekonomiska boomen används som ytterligare ett vapen mot tibetanerna: de som blir kineser får del av kakan, medan de som väljer att förbli tibetaner blir utan.

Kinas 'slutgiltiga lösning' på den tibetanska frågan verkar kunna genomföras, då hela världen gärna understödjer Kina ekonomiskt för den kortsiktiga vinstens skull.

Angående folkmord.

Ett folkmord är ett folkmord. Det kan aldrig förlåtas, och jakten på dess utövare får aldrig upphöra. Under och omkring det första världskriget utförde turkarna ett omfattande folkmord på minst 1,5 miljon armenier. Det var det första metodiskt planerade och genomförda folkmordet. Turkarna envisas ännu idag med att förneka det. Den officiella turkiska versionen är att det aldrig har ägt rum.

Hitler tog turkarnas folkmord på armenierna som föregångsexempel till sitt planerade folkmord på judarna. Detta folkmord på sex miljoner judar är århundradets enda folkmord som i någon mån gottgjorts genom att många huvudansvariga bestraffats och många överlevande fått kompensation.

Kinesernas folkmord på tibetanerna inleddes 1956. Under åren 1956-83 mördades 1,2 miljoner tibetaner, vilket var en femtedel av hela folket. Först 1959 kom folkmordet till omvärldens kännedom genom främst FN:s internationella juristkommissions i Genève omfattande utredningar. Kina förnekade dock att något folkmord ägt rum och ännu mer att det alltjämt pågick. Detta folkmord kulminerade under den kinesiska kulturrevolutionen 1966-76 medan hela västvärlden entusiastiskt höjde Kina till skyarna för dess moraliska föregångsexempel. Ingen försökte någonsin hejda detta folkmord, och de flesta blundade för det, särskilt president Nixon när han besökte Kina i början av 70-talet för att göra affärer. Folkmordet på tibetanerna förnekas av Kina ännu idag med samma rätt som turkarna förnekar sitt folkmord på armenierna.

Den förskräcklige baron Ungern-Sternbergs märkvärdiga karriär.

Han hörde till den gamla skolan av fullständigt hederliga kejsargeneraler i tsarens tjänst, för vilka det bara var en sak som gällde : *Livet för tsaren!* Han kunde göra vad som helst för tsaren och för sitt kejserliga Ryssland, och han gjorde det också.

Men tyvärr gick allting snett när det blev en februarirevolution 1917 som avsatte tsaren, varpå det hela rördes till en oreparerbar nationell katastrof när bolsjevikerna tog makten samma år i november och proklamerade en proletärdiktatur. För att betona att det inte fanns någon väg tillbaka till någon ordning tog dessa bolsjeviker livet av tsaren och hela hans familj med fyra döttrar, blödarsjuk son samt läkare när oredan i det ryska inbördeskriget nådde sin höjdpunkt sommaren 1918. Då slog någonting slint i generalmajor von Ungern-Sternbergs hjärna, som hade krigat för tsaren i hela det första världskriget.

Denne märklige man av baltisk adel var född 1887. Hans fullständiga namn var Roman Nikolaj Fjodorovitj von Ungern-Sternberg, och hans nedärvda titel var baron. Han slogs redan i det rysk-japanska kriget 1905 och posterades 1911 vid den

mongoliska fronten, där han fann sig så bra, att han lärde sig mongoliska, kom väl överens med mongolerna och övergick till deras religion, alltså lamaistisk buddhism.

Inför kataklysmerna 1917-18 drog han den slutsatsen, att någonting drastiskt måste göras för att återställa ordningen. Han fick då den idén att han var Djingis Khan reinkarnerad, och som sådan var han ju alldeles rätt man att erövra hela Mongoliet och med det som bas sedan återerövra hela Ryssland åt tsaren. Han tvekade inte inför sin uppgift. Emellertid begick han ett misstag: han hade gått över till buddhismen, men Djingis Khan hade varit muslim. Den store förfärlige världserövraren Djingis Khan hade funnit islam vara den religion som lättast kunde förenas ideologiskt med hans blodiga bana och därför blivit muslim, medan buddhismen har en helt annan syn på blodiga erövringskrig. Baron von Ungern-Sternberg som buddhist och reinkarnerad Djingis Khan var en ekvation som bara inte gick ihop.

I enlighet med denna från början aborterade ekvation beskrev baronen sedan en märkvärdig karriär som blev som ett skolexempel på hur man kan trassla till det för sig på ödets vägar så att allt går så illa som möjligt. Ännu idag känner man inte riktigt till hela sanningen om denna blodiga ödessaga, som mongolerna alltjämt minns med fasa som den värsta tiden i hela deras oändliga blodiga historia.

Baronen fick som sin fixa idé att han skulle personligen utrota alla bolsjeviker. Han gjorde sig snabbt berömd och fruktad som hänsynslös ledare för de vita i Sibirien, men han behövde Mongoliet som bas. För att kunna skapa ett nytt Stor-Mongoliet allierade han sig med Japan, och 1920 genomförde han sitt stora härnadståg med 6000 man mot Ulan-Bator eller Urga, som då hölls av kineserna. Han kom fram till Urga efter en marsch genom halva Sibirien i oktober och hade då 1700 man kvar mot 12,000 kineser i Urga. Slaget höll på i ett halvår tills den galne baronen segrade. I maj 1921 lät han utropa sig till kejsare av hela Ryssland.

Därmed insåg bolsjevikerna i Moskva att de hade fått ett problem, ty de var nu de enda som kunde åtgärda den fruktansvärde baronen och hans oerhörda och svåråtkomliga maktställning.

I maj 1921, när hans maktställning som totalitär härskare över hela Mongoliet var absolut, och hela det bolsjevikiska Ryssland bävade inför hans hot och oåtkomlighet, var den galne baronen redo att inleda sitt stora buddhistiska korståg mot det nya hedniska Ryssland. Han begick då misstaget att rådfråga ett orakel i Ulan-Bator. Han frågade hur lång tid han hade kvar att leva, och det torra svaret efter rådfrågning av oraklet enligt alla konstens regler inklusive tärningskastning visade sig vara exakt 130 dagar, varken mer eller mindre, närmare bestämt tre månader och sju dagar. Naturligtvis var baronen föga nöjd med detta orakelsvar och begick då misstaget att gå till ett annat orakel. Där fick han bara bekräftelse på att han snart skulle dö. *Ett* orakelsvar kunde han avfärda som humbug men inte två.

Innan han bröt upp på sitt korståg mot den bolsjevikiska statens etablerade ateism höll han ett märkligt avskedstal till sina mongoler. Han hade förlikat sig med tanken på att han snart skulle dö men hävdade, att hans korståg bara var en inledning. Efter honom skulle andra komma, som skulle befria hela Asien från Stilla Oceanen till Volga

och till Indiska Oceanen och göra hela denna värld till en stor buddhistisk stat. Hans mission var oåterkallelig, det var hans heliga plikt att "rensa Ryssland från alla kriminella förgörare och besudlare av Ryssland och från revolutionens enorma förolämpning genom en allomfattande tvagning i blod och eld." Och han förkunnade, att efter honom skulle en annan världsbefriare komma, som skulle vara ännu större än Djingis Khan, och hans seger över världen skulle vara "en andens seger över mörkret".

Det var hans sista stora stund. Hans misstag hade varit att han stannat för länge i Urga. Under tiden hade bolsjevikerna hunnit organisera sig i Sibirien, och de väntade nu på honom på andra sidan gränsen. I ett större slag, som varade i sex timmar, blev baronens här i grunden besegrad genom Röda Arméns taktiska överlägsenhet. Han flydde tillbaka till Mongoliet, men där hade nu bolsjevikerna etablerat sig i Ulan-Bator i en lyckad kupp. Genom baronens skräckregemente hade mongolerna kommit fram till den slutsatsen, att vilken rysk övermakt som helst måste vara bättre än baronens och därför formligen inbjudit bolsjevikerna. Mongoliet blev därigenom det andra land i världen som blev kommunistiskt, och genom baronens drakoniska pionjärverksamhet blev det överlämnat och serverat åt Moskva som på silverfat.

Baronen fick nu utstå alla de förödmjukelser som brukar drabba en fallen diktator. Hans egna gjorde uppror, han fick fly naken och barbacka ut på stäppen blödande ur kulsprutesår som hans egna vållat honom, han tillfångatogs och misshandlades och hittades slutligen av de röda ensam ute på stäppen bunden till händer och fötter av nomader och svårt plågad av myror. Men han levde ännu och fördes till Moskva.

Han ställdes inför rätta den 13 september anklagad bland annat för att ha försökt störta den bolsjevikiska regeringen, återupprätta den tsaristiska monarkin, mördat massor av oskyldiga människor och förövat ohyggliga våldsdåd. Baronen förnekade inte en enda av anklagelserna, men han ifrågasatte bolsjevikernas rätt att döma honom: "I tusen år har min familj härskat över er. Vi har aldrig tagit emot någon order från någon. Jag vägrar att acceptera arbetarklassens rätt att befalla över mig."

Han befanns skyldig på samtliga anklagelsepunkter och dömdes till döden tolv gånger om. Den 15 september ställdes han framför exekutionspatrullen. Det var exakt 130 dagar efter att han rådfrågat oraklet i Ulan-Bator.

Den förträfflige mästaren Lin Yutang.

Denne undervärderade filosof, som vi bara inlett studerandet av, har varit kanske 1900-talets främsta vittra representant för Kina. Han slog igenom på 30-talet med *"Konsten att njuta av livet"*, en liten filosofisk bok fylld av kinesisk praktisk visdom och goda råd om hur man rätt skall leva. Men egentligen är hans omedelbart föregående bok *"En kines om Kina"* intressantare och mer informativ och detaljerad: här finns hela den urgamla kinesiska levnadsvisdomen företrädd och koncentrerad av en modern kines kanske mera i Lao-Tses anda än i Konfucius, ty Konfucius vågar han kritisera (oss emellan sagt: med all rätt,) medan han inte har ett enda negativt ord att säga om den oöverträffbare livsgenomskådaren Lao-Tse.

Den som upptäckte Lin Yutang och gjorde det möjligt för honom att slå igenom i västerlandet var naturligtvis den i Kina födde och uppväxte Pearl Buck, som ju också slog igenom på allvar på 30-talet. Hon upptäckte *"En kines om Kina"* och sade: "Äntligen en kines som gör Kina full rättvisa och inte bara okritiskt följer med i de kinesiska modeströmningarna!"

Det är det som är det värdefulla med Lin Yutang: han tänker själv och manar andra att göra detsamma. Han är inte lättillgänglig, han är snarare svårläst än lättsmält, och mycket kan man finna att invända mot honom. Men i grunden är han oantastligt förnuftig, och man kan inte frånkänna honom hans oerhörda betydelse som Kinas främste humanist i detta århundrade.

Mest ansedd är han för sina filosofiska böcker om kinesisk kultur, men han skrev även ett antal romaner – troligen för att även tjäna pengar. Hans liv följer sedan samma tendens som Pearl Buck: att med brustet hjärta fullständigt ta avstånd från kommunistregimen i Peking.

Brev från Indien.

Det är vår gode vän herr Gosh från Calcutta som skriver ner sin syn på världens problem från helt andra för att inte säga motsatta synvinklar än doktor Sandys. Så här skriver han:

"Tack för ditt brev i augusti '97, och jag är mycket glad över dina internationella ansträngningar. Käre vän, min kritik kanske inte behagar dig, men jag måste be dig tänka till djupare beträffande framtidens generationer. Vår framtid hör samman med vårt förflutna, varför det är mycket viktigt att vi löser samtidens problem. Först av allt måste jag framhålla det vanskliga i att det tibetanska folket saknar målinriktning. Därför är de så utsatta för manipulation och exploatering, vilket är mycket farligt för hela deras land. Jag har studerat med tibetaner både i Darjeeling och i Manali i deras flyktingläger, och av vad jag kan förstå kan de bara förkovras under Indiens beskydd eller övergå till Kina. Det viktiga för dem tycks inte att vara tibetaner, höra till Indien eller till Kina, utan det enda viktiga är att de kan bevara sin kultur och föra den vidare och vinna respekt för den och sin civilisation. Det största problemet för all civilisation idag är nykolonialismen med ekonomiska förtecken som kommer genom G7-länderna och deras allierade i FN. Deras ekonomiska tänkande och politik är maskerad nykolonialism 1) i muslimska former eller förklädd i annan religiös fanatism och fundamentalism eller helt enkelt genom etniskt tänkande, 2) genom droger och internationell smuggeltrafik, 3) genom internationell och global miljöförstöring, vilket direkt leder till 4) nya globala hälsoproblem genom oreglerad sexhandel, som leder till spridningen av Aids, och genom nya mentalsjukdomar genom stressad onaturlig livsstil.

Det enda som behövs för att avhjälpa dessa problem menar jag att är utbildning, som bör inledas redan i spädaste barndom, så att framtidens generationer kan räddas

från början genom kunskap inom följande områden i nummerordning: 1) själen, 2) konst och kultur, 3) sport, och 4) vetenskap och teknologi." *(Det är intressant att herr Gosh sätter vetenskap och teknologi först i fjärde hand. Övers.anm.)* "Jag tror att det ligger i varenda människas grundläggande natur att eftersträva fred och att leva i vänskap med alla människor, men genom exploateringsproblemen tvingas de in på galna vägar. Ursäkta mig om jag har fel i mina analyser. Emellertid är den muslimska fundamentalismens problem inte ett enbart ett problem med religiös fanatism. Världens oljehandel domineras idag av USA, Frankrike, Tyskland, England, Italien och andra rika nationer genom några få rika arabiska shejker eller kungar och sultaner. De stora rika och mäktiga länderna står bakom ryggen på dessa shejker, så att de i praktiken är marionetter som låter sina länder exploateras, medan folket får fortsätta leva i fattigdom och okunskap. Detta pågår både i Mellanöstern och i andra länder. De breda folklagren blir då arga och blir militanta fundamentalister då de inte har något annat val och då de inte kan få någon rätt på något annat sätt. De tvingas till våld av de etablerade utsugarna och exploatörerna. Redan i mitt förra brev till dig redogjorde jag för att det största brottet i världen i dag är att 1) endast 10% av världens befolkning besitter 90% av världens tillgångar, medan 2) 90% av världens befolkning svälter för att de bara besitter 10% av världens tillgångar. Det är de 10% rika och besuttna som står för 90% av all miljöförstöring medan de 90% fattiga bara står för 10% av all miljöförstöring. Denna situation är ohållbar, och jag ber dig att försöka väcka uppmärksamhet med att skriva om den. Många tål inte höra talas om saken, och om man pratar eller skriver om det kan man till och med bli hotad till livet eller rentav bli mördad.

Varken min handstil eller min engelska är den allra bästa, vilket jag ber dig ha godheten att förlåta. För närvarande är jag fullt sysselsatt med att studera olika ämnen som 1) själsliga och mänskliga relationer, 2) högteknologisk elektronik, och 3) internationell ekonomi med de olika handelssystemen och hur politisk och finansiell dominans påverkar världshandeln och dess ekonomi."

Herr Gosh skriver vidare att han beklagar att han inte skrivit på så länge, då hans moder avled i februari. Hans enda egna barn är en dotter som nu är fullvuxen, men han är fortfarande gift. Vi träffades i Calcutta i november 1993 och har sedan dess hållit kontakten, han har flera gånger tidigare förekommit i Fritänkaren, men i detta brev har han tyvärr fel på flera punkter:

1. Tibetanernas stora målsättning är ett självständigt Tibet, vilken målsättning måste betraktas som självklar efter kinesernas folkmord på 20% av det tibetanska folket (1,2 miljoner), deras förstörelse av 6246 tibetanska universitet och skolor (kloster), deras försök att med våld utplåna tibetanernas kultur och identitet som ett eget folk med att tvångsinföra marxistisk våldsideologi och ateism, och deras tvångsinflyttning av kineser, så att kineserna nu är fler än tibetanerna i dessas eget hemland, med kinesisk tvångsexploatering och rovdrift av Tibet i full skala som resultat, medan tibetanerna förnekas utbildning och arbete. Däremot har herr Gosh helt rätt i sin syn på nykolonialism. Denna är kanske tydligast i världen just i Tibet, vilket land dränks av

kinesiska investeringar medan tibetanerna lämnas att svälta utanför det kinesiska samhället – såvida de inte väljer att bli kineser.

2. Den muslimska fundamentalismen går hårdast fram i länder som Algeriet och Egypten, som inte är några oljeschejkdömen, medan folket i rika araboljeländer som Arabien, Kuwait, Oman, Brunei och andra inte klagar på sina sultaner/schejker/kungar, då dessa vanligen är välutbildade och upplysta despoter, medan fundamentalismen i dessa länder underblåses utifrån, främst från Iran och Libyen, då länder som dessa är intresserade av att skapa bråk i rikare arabländer. Muslimsk fundamentalism är inte ett problem som resulterat av förtryck utan tvärtom ett problem skapat av förtryckare för deras egen skull.

Däremot har herr Gosh fullständigt rätt i sin framställning av de hårresande siffrorna 90% – 10%, och här sammanfaller hans världsordningskritik med doktor Sandys. USA är det land i världen som har minst intresse av att åtgärda världens miljöförstöring och växthuseffekt men är samtidigt dess största förstörare av atmosfären. Signifikativt för dess dubbelmoral är också att det samtidigt som det producerar filmerna "Sju år i Tibet" och Scorseses "Kundun" om Kinas förtryck av Tibet, så låter det sig duperas av Jiang Zemin till att leverera kärnvapenteknologi till Kina för hundratals miljarder dollar, medan kommunisterna i Peking gapskrattar åt deras naivitet. USA:s ansvarslöshet är otrolig och kan visa sig katastrofal med tiden.

"En politikers huvuduppgift är att se till att hans huvud inte vet vad hans händer gör."

– gammalt kinesiskt ordspråk.

Notiser från Tibet. Under den kinesiska *slå hårt*-kampanjen i Tibet har under 1997 sammanlagt knappt 4,000 munkar fördrivits från olika kloster i Tibet, det är c:a 10%. Endast sådana munkar har tillåtits stanna kvar som skrivit under en försäkran om att de 1) förkastar idén om självständighet för Tibet, 2) accepterar att Tibet är en del av Kina, 3) förkastar Dalai Lamas separatistaktiviteter, 4) respekterar den av folket utvalda Panchen Lama och förkastar "den falske" som utsågs av Dalai Lama, och 5) accepterar att alla sloganer som "Free Tibet" har varit misstag. Sådana munkar som avslöjar namnen på munkar som deltar i separatiststrävanden och hemliga kontakter utomlands kommer att bli belönade såsom progressiva, och sådana munkar som kommer tillbaka efter besök i Indien kommer att utestängas från alla kloster. Kampanjen fortsätter, och många menar att den resulterat i ett skräckvälde som bara kan liknas vid det som rådde under Kulturrevolutionen.

Samtidigt stiger Kinas arbetslöshet katastrofartat, och man räknar med 183 miljoner arbetslösa inom fem år, det motsvarar 27,78%. Redan är 130 miljoner arbetslösa.

"Det en-parti-styrda Kina är som 'Titanic', och det är Västerlandet som håller det dömda fartyget flytande. Inte förrän det läckande fartyget har sjunkit kommer något hopp att finnas för Kina."

– Wei Jingsheng.

P.S. Under det pågående besöket av president Bill Clinton i Kina har denne offentligt fällt det uttalandet, att "Tibet förvisso är en del av Kina". Samma sak sade Helmut Kohl när han var i Lhasa. Vad de i själva verket därigenom har sagt är, att Kina har gjort fullkomligt rätt i att ockupera, förslava och exploatera tibetanernas land, och de har godkänt alla Kinas brott mot de mänskliga rättigheterna i Tibet.

So much for world politics.

Kineser om Kina.

Vid ett massmöte i Tongwandistriktet utsattes en man vid namn Gan Dazuo för massmöteskritik, det fruktade kinesiska processförfarandet som kallas Tamzing, där publikens medlemmar måste fysiskt angripa den anklagade för att inte bli anklagade själva. *("Om vi inte dödar blir vi dödade." – Mao Zedong.)* Den anklagade fick order att knäböja. "Gan Yewei slog offret i huvudet med en klubba, men offret dog inte. Då drog Gan Zuyang ner offrets byxor för att skära av hans penis. "Låt mig först dö, sen kan du skära av den," bönföll offret. Gan Zuyang brydde sig inte om det utan fortsatte att skära. Offret kämpade emot och skrek med sina lungors fulla styrka. Gan Weizing (som ordnat massmötet) och hans grupp skar köttet från låret. Gan Deliu skar ut levern. Resten av folkmassan knuffade sig fram och flådde kroppen."

Offentlig kannibalism är ingenting nytt för socialistiska diktaturer. Kina har dock skiljt sig från exempelvis Sovjetunionen genom att noggrant dokumentera allt och bevara annalerna.

Wang Zujian var kulturchef i Wuxuan, där han åsåg hur masskannibalismrörelsen stegrades till en daglig virvel av blodbad. Han stod inte ut med att se sin hemort förvandlas till scenen för en skoningslös pöbel som i partiets namn slet sönder nya offer på gator som redan täckts av sönderslitna kroppar. Det finns alltid sådana som inte kan tiga.

Kannibalismen uppträder i tre skeden. Först sker allt i största hemlighet och i rädsla för upptäckt. När offer mördats i de inre partistriderna smög sig människoätarna om natten till dödsfälten och fumlade ofta vid sina förrättningar.

Sedan stiger blodflodvågen. Nu sker sönderslitandet öppet, entusiastiskt och med stor skicklighet. Ett snabbt snitt under revbenen – modellen är det kinesiska tecknet för en person. Stig sedan med ena foten på magen och pressa omedelbart ut hjärta och lever, gärna till ackompagnemang av Maos åtta tillåtna musikstycken, krigiska kampsånger alla åtta, med högt burna vajande röda fanor och entusiastiska citat ur Maos lilla röda, allt i namn av den heliga marxismen.

Slutligen masskannibalismrörelsen: pöbeln i bärsärkeri som en hord av hungriga hundar. Offret utväljs för kritik på ett massmöte som slutar med att offret slås ner. Slå ett spetsat metallrör in i skallen och sug ut hjärnan. Oberoende av om offret lever eller avlidit kastar sig pöbeln fram med knivar och dolkar som kannibaler i högsta hugg, och allt duger som ingredienser för gästabudet, som ledsagas av dryckeslag och hasardspel. På campusområden, i sjukhus, i olika förvaltningsenheters kantiner puttrar grytorna och röken stiger mot skyn.

Kineserna är kända för sin ekonomi, och de har aldrig låtit någonting gå till spillo. Under åren 1956-82 mördades 1,207,487 tibetaner av kineserna, och det är inte troligt att så mycket kött bara lämnades därhän.

I oöverträffbar naivitet öppnade samtidigt president Nixon och utrikesminister Henry Kissinger öppna famnen för Kina, släppte in det i Säkerhetsrådet i FN, sparkade ut det av en laglig regering styrda Taiwan och promoverade Kina till en kronisk status av "mest gynnade främmande nation", som det behåller ännu idag. Ett av Kinas villkor för att ta emot Nixons öppna famn var att Amerika skulle sluta understödja de tibetanska frihetskämparna, som därmed följaktligen offrades efter 18 års hjältekamp.

Under Maos heroiska "stora språng framåt" 1958-62, då hela Kina tvångs-industrialiserades, dog till följd därav 40-80 miljoner kineser av hungersnöd, då ju bönderna inte längre fick odla något, då de tvingades till fabrikerna.

Böcker som Zheng Yis *"Scarlet Memorial"*, en samling autentiskt dokumentärmaterial från Mao-eran, får både Hitlers naziskräckrike och Stalins Gulag-Sovjetunion att framstå som rena idyllerna.

"Min åsikt är att hela den totalitära han-kinesiska kulturen är präglad av kannibalism."
- Zheng Yi.

"Vi älskar vårt land, men vi hatar våra ledare."
- student på Himmelska Fridens Torg, 4 juni 1989.

"Kina har bara en fiende. Hans namn är Sanningen, och den fienden kommer Kina aldrig att kunna slippa så länge Kina består. Men det värsta av allt är, att som fiende är han den svåraste och mest oförsonliga man kan ha. Det största möjliga politiska misstag man kan begå är därför att göra honom till sin fiende med att en gång svika honom."
- Doktor Sun.

"Det finns inte en tibetan, munk eller civil, som övergått till att samarbeta med kineserna som inte gjort detta för att därmed kunna bevara sitt tibetanska liv och hjärta. Deras enda hopp är att de inte betalt detta det högsta av alla pris förgäves, utan att de en dag skall få kunna återlämna den påtvingade panten och slippa den för evigt."
- Johannes B. Westerberg.

Nordens främste Tibetförkämpe avliden.

Nyheten kom som en chock för oss, att skulptören, filosofen och författaren Carl Gustaf Lilius plötsligt avlidit vid bara en ålder av 70 år. I decennier har han pepprat tidningarna med artiklar om Tibet, som haft den mycket viktiga funktionen att väcka folk till insikt om vad som egentligen händer där, åtminstone i Finland. Som en följd därav är Tibetmedvetenheten i Finland kanske starkare än i något annat nordiskt land. Dalai Lama var där i somras, och där har förekommit ett antal uppseendeväckande Tibetutställningar. Han lämnar ett stort tomrum efter sig, inte bara i den nordiska kampen för Tibet, utan kanske främst genom sina femtioåriga insatser för finländskt kulturliv.

En av oss har gått bort, men vi lever vidare och för kampen vidare. Må vi aldrig förtröttas, och må vi komma ihåg Carl Gustaf Lilius, som gjorde allt vad en individ så långt utanför Tibet kan göra.

Göteborg den 19.2.1999

Tibetnyheter.

Taiwans president Lee Teng Hui har kommit med det mycket konstruktiva och vettiga förslaget att Kina skulle göras till en federation av sju olika autonoma stater. Fem av dem skulle då vara Tibet, Taiwan, Öst-Turkestan, Inre Mongoliet och Manchuriet. Hans motivering för detta förslag är, att så länge Kina är som det är nu kommer omgivande länder alltid att känna sig hotade av det. Omvandlat till en federation av sju stater skulle freden konsolideras genom både samarbete och konkurrens dem emellan. Han framhåller Taiwans definitiva distans från Kinas kommunister: "Taiwans demokrati och ekonomiska prestationer åstadkoms endast av taiwaneser. Kinas kommunister bidrog aldrig med något och har därför ingen rätt att ställa några som helst anspråk på Taiwan."

Nelson Mandela besökte Kina i maj. Han har varit världens mest berömda politiska fånge, för sitt kvartssekel bakom galler på Robben Island fick han och förtjänade han hela världens moraliska stöd, och få presidenter har varit hyllade som han. Men Sydafrika stöder helhjärtat regimen i Peking, och under sitt besök i Kina ville Nelson Mandela inte på något sätt yttra sig om oppositionen i Kina eller kritisera Kinas hållning i frågan om de mänskliga rättigheterna.

Göteborg 27.6.1999.

Dagens och gårdagens hippies, av J.B. Westerberg.

"Du ber mig förklara hippierörelsen. Jag kan inte förklara den. Jag kan bara i någon mån belysa den.

Vad som över huvud taget gör den uppmärksambar är att den efter 30 år fortsätter i helt nya generationer, som inte längre har Vietnamkrig att reagera emot. Tvärtom råder det i princip allmän världsfred idag, så vad reagerar då unga västerländska tänkande människor emot i världen idag när de så resolut tar avstånd ifrån den?

Hippierörelsen på 60-talet var en proteströrelse mot Vietnamkriget. Den blev i Amerika snart en dynamiskt expanderande fredsrörelse, som väckte gehör i hela världen. Men den hängav sig snart åt hämningslös verklighetsflykt genom fantasi, moralfrihet och framför allt droger. Genom drogerna försvann all självkritik. Konstnärer som blev hippies och använde droger menade att de därmed kunde skapa bättre. Det var det totala självbedrägeriet. De förlorade alla spärrar så att även omdömet försvann utom självkritiken, och all deras konst och musik blev visserligen mer kvantitativ men sanslös. Musiken förlorade sina melodier och dränktes i stället i trumbatterier, som om det var bättre, medan texterna blev närmast infantila, och konsten blev lika kvalitativ som kladdande barns. Allt spårade ur.

Ändå blev denna urspårande hippielavinrörelse över hela världen betydelsefull. Den hade i Amerika en oöverskådlig moralisk betydelse för Vietnamkrigets avslutning. Att FBI och andra politiker försökte stämpla alla hippies som kommunister fick bara motsatt effekt till den avsedda. Ingenting gav hippierörelsen större styrka än att den förföljdes av myndigheterna.

Varför fortsatte då hippierörelsen efter Vietnamkrigets slut? Den hade då redan upptäckt ställen som Bali, Goa och Kathmandu. Den hade hunnit slå rötter. Och dess segaste kraft låg kanske i dess moraliska avståndstagande från samhället: den ville inte delta i kapitalistisk utsugning, den ville inte göra militärtjänst, och den fann livet i västerlandet för anspråksfullt och dyrt. Den ville leva närmare naturen.

Bali, Goa och Kathmandu blev efter Vietnamkrigets slut dess främsta kolonier och grogrunder, och de blev så starka att inga världsförändringar kunde påverka deras ständiga expansion. Du finner idag fler hippies i Nepal och i norra Indien än vad som förekom i hela Europa på 60-talet, och de hippies som kommer hit idag med långt hår och i fantastiska kläder är tidigast födda på 70-talet, en del rentav under 80-talet. Det är nästan redan den tredje generationen.

Det är fortfarande en proteströrelse så till vida att de kommer hit för att kräva ett alternativ till det alltför anspråksfulla, materialistiska och kapitalistiska samhället, men hippies har aldrig varit kommunister. Snarare har de tvärtom alltid tagit avstånd från all politik för att bilda ett tredje alternativ i opposition mot både kapitalismen och kommunismen. Inte heller miljörörelsen med sina "gröna" partier över hela världen är vare sig åt höger eller åt vänster utan står snarare i mitten, och där mycket nära finner du också alla världens hippies, gamla och unga, för evigt övervintrande gamla patetiska mänskovrak och unga djärva entusiaster, som vill experimentera sig fram i en ny

spännande värld i kanske historiens viktigaste brytningstid för att finna rätt väg att skapa sina liv och världens framtid. Och dessa nya djärva hippieungdomar i dagens Himalaya finner jag vara världens mest hoppingivande mänskor, som om några kan få en att tro på mänskligheten och dess framtid trots allt."

Brev från Indien.

"Tyvärr måste jag ännu en gång ingripa och försöka göra mitt yttersta för att sabotera en planerad resa för dig med att försöka förhindra den. Kom inte till Kashmir! Läget är inte gynnsamt. Ännu för ett halvår sedan såg det tämligen hoppfullt ut, men massakern den 26 januari förstörde allt hopp, och sedan dess har allt bara blivit värre inte minst genom den nya indiska regeringens fruktade trontillträde. Av en BJP-regering kan man bara vänta sig det värsta inklusive vansinnig upprustning inför kärnvapenkrig – jag överdriver inte! Du kommer att få se!

Massakern på de 23 'Pundits' den 26 januari för direkt tankarna till 'Det Stora Spelets' dagar, då 'Pundits' utgjorde en hinduisk elit av stigfinnare och bergspionjärer, som kunde alla hemliga stigar och pass och som därför blev idealiska för engelsmännen att använda sig av såsom spioner in på afghanskt, ryskt och kinesiskt område. Varför skulle nu afghansk-pakistanska muslimer plötsligt ha intresse av att massakrera och skrämma bort dagens oskyldiga Pundits från Kashmir? Naturligtvis för att de sett för mycket av pakistanernas infiltration av gerillakrigare i Kashmir.

Sedan dess har flera andra massakrer ägt rum, och det sprängs en terrorbomb ungefär en gång i veckan av terrorister som drabbar främst oskyldiga civila, ungefär som i Afghanistan. Och dessa godtyckliga bomber tycks bli avfyrade allt oftare i Kashmir.

Om du ändå väljer att komma kommer jag knappast att ha möjlighet att träffa dig, ty jag är upptagen 25 timmar om dygnet med olika konferenser på olika håll, och jag vet aldrig från en dag till en annan vart jag plötsligt måste bege mig. Jag anstränger mig för att försöka intressera muslimerna mera för att organisera gerillakrig mot kineserna i Turkestan än för att döda oskyldiga i Kashmir, vilket ju bara är ändamålslöst.

Vad indierna är rädda för är en strategisk inringning Kina-Pakistan-Burma. Kina understödjer både Pakistan och Burma, och båda dessa länders regeringar är värre än Kinas och särskilt Burmas. Militärdiktaturregimen i Rangoon är kanske den ondaste i världen idag: genom att monopolisera och expandera heroinhandeln har den skaffat sig sådana biljonförmögenheter, att den kan köpa vilka vapen som helst från Kina, som gärna rustar Burma till tänderna, så att denna terrorregim kan utrota alla minoriteter i Burma, så att sedan kineserna kan marschera in i stället. Av de tre är väl Pakistans regering den minst farliga, då Pakistan städse dominerats av kaos och ständigt tilltagande upplösning. Men om Indiens regering nu vill hävda sig mot dessa tre på deras villkor så blir även Indiens regering en regering av enbart skurkar."

– mera ur Johannes långa vårbrev en annan gång.

Ondskans imperium, del 2 (?)

av Johannes B. Westerberg.

"Min käre kollega, I enlighet med din önskan att jag skulle göra mig skyldig till ett ställningstagande i drogliberaliseringsfrågan vill jag ta denna ställning med allt vad det innebär. Jag förstår att du inte kan ta någon ställning själv, då du aldrig provat några droger.

Det är oskyldigt. Det är lika oskyldigt som att dricka öl. Det är lika oskyldigt som den första ungdomsfyllan. Det är lika comme il faut som den första snapsen. Det är inte värre än den första baksmällan. Man vänjer sig. Det blir fler baksmällor, och man vänjer sig. Men alkohol är förnedrande och tarvligt. Det är mera sofistikerat att röka. De flesta börjar röka för att det är tufft. De flesta börjar röka cannabis för att det är spännande genom att det är förbjudet. De flesta fortsätter droga sig för att det är spännande och farligt. Allt som är farligt och förbjudet är attraktivt för ungdomen, ty den mänskliga naturen är nu en gång sådan. Förr eller senare blir man uttråkad av bara hasch. Det finns ju häftigare medel. Man går vidare. Man prövar allt möjligt. Vad häftigt! Så kommer den första snedtändningen, den första snedtrippen. Och då är man redan ohjälpligt fast.

Vad man aldrig anat före det är att det sedan skulle visa sig så svårt att komma ur det. En gång narkoman alltid narkoman är tyvärr en regel vars enda räddning är att det finns undantag. Men även undantagen slipper aldrig stämpeln, precis som i Alcoholics Anonymous. (Jag vet inte vad de heter på svenska. Jag har aldrig haft kontakt med dem.)

Detta var en beskrivning av det svarta hålet, dess anatomi och hur det fungerar. Utmärkande för det är att suget oavbrutet tilltar, virveln växer och griper omkring sig, ju fler som åker dit, desto större makt och kraft får den, det är inte en bläckfisk utan en oemotståndlig naturkraft, ungefär som en snölavin som aldrig når sitt botten. Vad beror denna ständigt växande kraft på?

Träsket är lönsamt. Så enkelt är det. Olagliga droger är världens största business idag. Fråga kartellerna i Colombia, maffiorna i USA, triaderna i Hongkong, den ryska maffian, den turkiska maffian, och alla andra som lever på denna blomstrande affärsrörelse, ty det är vad den är. Det är ett multinationellt företag som oavbrutet går med ständigt accelererande vinster och som ingen stat eller politiker har någon kontroll över. Tvärtom. Denna affärsrörelse börjar mer och mer kontrollera dem. Hur många börshajar, borgmästare, guvernörer och företagare är inte beroende av knark i USA, och vilken amerikansk familj har inte en knarkare i familjen? Frågans svar är så självklart att den inte behöver besvaras.

Där har du nästa Ondskans Imperium, som kommer att kulminera under nästa århundrade. Det blir en god början på ett nytt millennium för mänskligheten. Sedan när

även det onda imperiet fåtts bukt med kommer det ett annat Ondskans Imperium av ett annat slag. Mänskligheten slipper det aldrig, ty den mänskliga naturen är nu en gång sådan.

Situationen liknar kommunismens situation för hundra år sedan väldigt mycket. Massor sympatiserade med kommunisterna före första världskriget mest för att det var spännande och farligt. Genom denna attraktionskraft genom denna sin image av halvkriminell underjordisk subversiv rörelse blev kommunismen oemotståndligt attraktiv. Samma fenomen ser man i världen i dag i drogmissbruket. Flykten från verkligheten genom droger upplevs som en oemotståndlig attraktion för alla förfördelade i samhället genom drogvärldens farligt kriminella helt underjordiska och totalt subversiva karaktär. Människan har i sin svaghet alltid fallit för sådant och aldrig historiskt lärt sig något av konsekvenserna.

Den som analyserade problemet kanske noggrannast av alla var Dostojevskij, som levde med problemet under hela sitt liv. Han deltog i socialismen i sin ungdom, det var för sin subversiva socialism han blev skickad till Sibirien, detta förstörde hans liv, varför han fick anledning att grubbla över problemet. Resultatet blev den utomordentligt inträngande analysen i *"Onda andar"* där han kategoriskt avrättar hela socialismen och den del av den mänskliga naturen som ger anledning till sådana fenomen. Det är hans viktigaste bok. Det är en uppriktig självuppgörelse med den egna delaktigheten i fenomenet: fascinationen av det onda, frestelsen till fanatism, den förlösande självutplåningen för massrörelsen samt den moraliska bankrutten och ofrånkomliga kapitulationen inför ofelbarhetsprincipen i mentaliteten "ändamålet helgar alla medel". Mentaliteten var exakt den samma i 1800-talets pionjärkommunism som i 1960-talets vaknande drogrörelse.

Detta var nu i all hast några nedslängda anteckningar om problemet mitt i natten i ögat av den eviga osaliga stormen mellan Indien och Pakistan, som de spränger kärnvapen för bara för att försöka skrämma varandra utan att lyckas. I stället skrämmer de bort kapital och turister, och de lidande blir de fattiga massorna, som blir ännu fattigare medan regeringarna skiter i dem och helst skulle låta dem dö.

Kashmir är inte så roligt det heller. Du gjorde rätt i att inte komma. Endast den är klok som håller sig utanför världen.

Hjärtliga hälsningar,

Johannes."

Angående Kashmir

Det blir ingen ordning i Kashmir förrän hela Kashmir återförenas och blir självständigt från både Indien och Pakistan. Betydande gräsrotsrörelser i Kashmir eftersträvar detta med fredliga medel och har i allmänhet folkets stöd. Det kan dock ta hur lång tid som helst innan detta ideal för Kashmir blir uppnått.

Under tiden förblir det inte helt ofarligt att resa i Kashmir. Det kan verka lugnt och riskfritt den ena dagen för att sedan plötsligt den följande dagen allt bedrägligt lugn

exploderar i nya massakrer och bombdåd utan sans eller mening. Atombombsskrämseleffekterna i maj detta år har inte lett till avspänning eller minskad krigisk aktivitet utan snarare tvärtom. Man kan resa till Kashmir ända in i november, men vägarna till Ladakh stänger redan ganska tidigt i oktober. Bäst att resa till både Kashmir och Ladakh är i maj-juni före monsunen. Det finns en direkt färdväg till Ladakh från Dharamsala, om man vill undvika Kashmir, men dessa pass är bara öppna från maj till oktober före och efter monsunregnen.

Osho – den nye Rasputin.

Alla turerna kring Osho har aldrig utretts och kommer troligen aldrig att kunna utredas. Under sin tid som aktiv guru 1973-88 beskrev han dock vår tids kanske märkligaste karriär som sektledare, och bara det är tillräckligt, i synnerhet som hans rörelse fortsätter att växa efter hans död.

Han dog i januari 1990, 58 år gammal, enligt egen utsago av förgiftning. Den som hade förgiftat honom var antingen hans närmaste kvinna eller myndigheterna i Amerika, som inledde hans fall. Det är lättare att finna ett motiv till mord på honom hos CIA-FBI och dylika än hos hans kvinnor, som levde på honom. Hans rörelse var nämligen så otroligt framgångsrik i Amerika med en omsättning på ständigt multiplicerade miljarder, att Reagan-administrationen mycket väl kunde betrakta hans rörelse som ett hot mot "the American way of life". Hans anhängare levde nämligen kommunistiskt.

Om han blev mördad av polisen skedde det troligen genom en strålningspreparerad madrass, som han tvingades ligga på en kall novembernatt i häkte utan värme eller filtar. Alternativet är att hans kvinna Sheela skulle ha förgiftat honom med thellium. Faktum är, att han efter sin vistelse i Amerika aldrig mer var helt frisk efter att dessförinnan ha varit kroniskt lika vital som Rasputin.

Det fanns bara ett budord för hans religion, och det var: "Allt är tillåtet." Osho, eller Bhagvan, som han också kallas, var för allt och mot ingenting. Vid hippierörelsernas nedgång efter 60-talet var han den ende hippieledaren som fortsatte hålla stilen och hade en exempellös framgång med sig. Han skapade sitt sektcentrum i Poona utanför Bombay, som blev en märkvärdig kultplats för fri kärlek och droger.

Vad som hände i Amerika var att han blev fullständigt korrumperad. Hans rörelse gjorde pengar som gräs, och då han hängav sig åt allt föll han också för frestelsen att skaffa sig en ny Rolls Royce varannan vecka. Han kunde aldrig få nog.

Själva sekten handlade mest om tantrisk meditation. Man kan säga att Osho är ett skolexempel på hur lätt det är för tantrisk buddhism att spåra ur. Han skapade en sinnlig buddhism, där hängiven dans och vilda utlevelser var det viktigaste: "Om du inte lever ut dina laster blir du aldrig fri från dem." Ingen var mera konsekvent i att efterleva denna regel än han själv.

Det intressanta med honom, liksom med Rasputin, är att han i sig kombinerade ärlig och seriös religiositet och mystik med total hämningslöshet och sinnliga

utsvävningar. Han älskade överdrifter åt båda hållen och hängav sig åt dem i extremaste möjligaste mån: "Det är bara de extremaste tillstånden som utvecklar dig." Och han stadgade sin rörelse med ett vidlyftigt filosofiskt-religiöst författarskap i hundratals volymer, och vad han skriver är i allmänhet vettigt. Han studerade Nietzsche seriöst och jämförde honom med Buddha: "Nietzsche är den västerländske filosof som kommer närmast Buddha." Men hans ideal var tydligen alltid en sorts frigjord, sinnlig, uppsluppen och dansande Buddha, en kombination mellan Buddha och Zorba.

"Lev och låt leva." Så kan man kanske bäst sammanfatta Oshos universella budskap till mänskligheten. Det är den totala konstruktiviteten i totalt odisciplinerad form.

"Ett sinne för humor borde vara grundstenen för människans framtida religiositet."

- Osho.

Den omöjliga resan till Leh.

1. Johannes vrede

Det att Valborgsfirandet flyttades från den 30-e till första maj komplicerade även min resa till Indien, som skulle gå av stapeln från Stockholm måndag morgon den 3 maj. Jag fick alltså ta med mig allt mitt Indienbagage från Göteborg till Lund och sedan därifrån ta med mig fracken till Stockholm och lämna den där för senare avhämtning. Det var kärvt att morgonen efter festen sätta sig på en buss till Stockholm för nio timmar för att sedan klockan 7 måndag morgon bege mig ut till Arlanda.

Med min klasskamrat Mikael i Lund hade jag diskuterat Balkankrisen, och vi hade i allmänhet varit helt överens: kriget hade kunnat undvikas, genom den hårda och kanske partiska Madeleine Albright hade förhandlingarna skötts på ett ensidigt sätt, och jag hade ju fått veta att hon efter andra världskriget bott en tid i Kroatien med en serbisk man som sedan övergivit henne, vilket lärt henne att hata serberna. Clintons omdöme var vi redan tidigare lika överinformerade om genom massmedia som Gudrun Schymans. Det återstår att se vad det meningslösa kriget skall leda fram till, om det alls leder till något. Än så länge har det konsekvent till 100% gjort bara skada och ingen nytta.

Att ämnet var känsligt visade sig även på Valborg. Tanja, som ju är från Kroatien, slog bestämt ifrån sig allt tal om Milosevic: "Jag är här för att ha roligt, och jag vägrar att höra ett enda ord om Milosevic!" Förtvivlad över och ångrandes att jag rört vid en så känslig knapp fick jag dock erfara att även andra under kvällen begick samma oavsiktliga felsteg med henne. Milosevic är alltså till och med ett bekymmer på Valborgsfester i Lund.

När jag lämnade Stockholm klockan 7 på morgonen var det till tonerna av Mikael Nymans mycket suggestiva musik till filmen "Pianot" från Nya Zeeland. Musiken är inte melodisk men mycket "atmosfärisk" och stämningsfull och beredde genom sin passionerade och intensiva exotism ett mycket passande preludium för en resa till Kashmir. Jag hade redan läst Thomas Löfströms bok "Dalen där Buddha dör" om Ladakh, som jag fått i present av Mikael i Lund, en annan mycket stämningsfull skildring ehuru störande genom sin pessimism och humorlöshet – man får aldrig glömma att en väsentlig del av buddhismen är humor, vilket Thomas Löfström helt har förbisett i alla sina böcker om Himalaya. Men boken var tillsammans med Mikael Nymans musik ett mycket passande preludium och förberedelse för det stora klivet upp till för mig helt okända delar av Himalaya.

En del av kryddan var att jag denna gång i Stockholm ej hade en moder att tillgå – hon var i Amerika för ett större skulpturarbete i Los Angeles. Således lämnade jag hemmet i Stockholm helt ensam med en betecknande frukost av bara svart kaffe med litet sherry. Också detta var lämpligt som preludium. Mikael Nymans exotiska musik hade av en slump lämnats kvar i köket av min systerson, som dock hade mött upp mig i Stockholm kvällen innan, även han fullkomligt uttröttad efter ett intensivt Valborgsfirande med mest bara japaner. Han reser själv till Japan för en längre period i höst – om allting klaffar och går bra.

Under tiden går den blivande pastorn för den Liberala Katolska Kyrkan i Göteborg hemma hos mig i Göteborg och tar hand om min post och utför ceremonier för att alla våra resor skall gå bra. Detta kan kanske behövas.

Det var fyra grader varmt när vi lämnade Stockholm. I Moskva snöade det med någon plusgrad. Klientelet var ytterst blandat. Samtidigt som vi kom det ett plan från Indien med hela provkartan på alla tänkbara *freaks* som skulle till Berlin, Paris, Köpenhamn och Stockholm: flintskalliga flickor, en mycket irritabel fransk hippie med kannibalhår ner till skrevet, svensktalande negrer och europeiska kvinnor i *sarees*, sikher och *hare krishna*-munkar, vagabonder och musikanter. Förvirringen var total, ty alla skulle till olika plan och skulle ha nya *boarding*-kort samtidigt.

Ändå fungerar Sjeremetjevo lite bättre för varje gång. Fördomarna mot Aeroflot är utan grund, och jag fann många av mina medresenärer vara av samma mening. Närmast kontakt fick jag med en hjärtlig ung oljearbetare från Kerala (södra Indien), som hade varit på besök i Uppsala. Bredvid mig på flyget till Delhi fick jag en flintskallig nunna som var från Sverige. Hon hette Kristin Bergman, och för henne var världens bästa bok den Tibetanska Dödsboken, som hon inte själv visste i hur många olika versioner hon hade läst den. Hon skulle till norra Indien för att meditera i fem månader.

I Delhi var det bara 36 grader varmt. Det hade varit 44. När jag skulle växla pengar på vilken som helst av de talrika bankerna på flygfältet möttes jag av ett dråpslag: Indien växlade inte svensk valuta. Det bara var så. Ingen visste varför. Den 1 januari i år hade bestämmelsen kommit. Det var omöjligt att växla svensk valuta någonstans i Indien.

Jag övervägde att genast sätta mig på första plan hem igen, ty jag hade baserat resans budget på 1500 svenska kronor, som jag hade med mig i kontanter. Under mina tidigare sex resor i Indien hade det aldrig varit problem med att växla svenska pengar.

Detta var en katastrof. Det enda övriga jag hade med mig var 100 dollar i reserv. Kunde jag klara tre veckor på det? Det skulle bli en utmaning i klass med den när jag blev rånad i Sikkim 1997.

Naturligtvis återstod också möjligheten att växla svart. Man kunde ha tur. Jag förhörde mig om vissa möjligheter och fann en man som ville växla svenska kronor efter kursen en mot tre rupier. Detta skulle visa sig vara den svarta börsens växlingskurs överallt. Det motsvarade bara 60% av kronans värde. Jag tackade nej.

I denna betänkliga situation skulle jag möta Johannes på busstationen. Jag beslöt att tiga om problemet, vilket var klokt, ty han var redan på dåligt humör:

"Du väljer nu också en helvetes period att komma till Indien på! Vet du att vi hade 45 grader i förrgår? Vad tusan stannar du aldrig hemma för när du borde göra det?"

Och så började han förhöra mig om Balkankriget. Jag hade ju nästan passerat igenom det. Detta krig visade sig vara källan till hans stora misshumör:

"Amerikanarna klarar av att mörda president Kennedy, hans bror, Martin Luther King och hela skolklasser på löpande band utan anledning, men de kan inte skicka någon agent bakom linjerna och befria världen från Saddam Hussein och Slobodan Milosevic. I stället anställer de en skjutgalen och hatisk utrikesminister som leder dem in i ett bulldozerkrig mot en stackars oskyldig myrstack. Denna dumhet överträffar hela Vietnamkriget och kan bli fatal för hela Nato."

Jag berättade för honom om mitt samtal med Mikael Eriksson i Lund, och han höll fullständigt med oss. "Amerika tvingade inte Jugoslavien till krig, men det tvingade sig själv till krig mot Jugoslavien genom sin kompromisslöshet, osmidighet och ensidiga aggressionspolitik. Naturligtvis har inte serberna någon rätt att utföra etniska rensningar, men att de gör det ger inte Nato någon rätt att förvärra albanernas problem tusen gånger."

Han var helt förbittrad, och detta krig hade tydligen förstört hela våren för honom. Det kunde inte bli värre. Därför vågade jag berätta om min ekonomiska kris.

"Det fattades bara det." Han blev i ett slag allvarlig. "Jag borde ha vetat det. Jag borde ha varnat dig. Det är mitt fel. Men jag visste det inte. Har du försökt växla svart?" Jag berättade om en indiers 60-procent-erbjudande. "Du kan ha tur. Det kan komma bättre erbjudanden. Detta är betänkligt," konstaterade han med en suck. "Men jag hoppas du kan klara dig på ingenting om det blir nödvändigt. Det är ju i alla fall så jag levt i alla år i Indien."

Denna kris hade blåst bort hans vrede. Han hade fått annat att tänka på. Vårt program stod fast. Vi skulle mötas om två veckor igen i Dharamsala.

Vi drack en kopp te tillsammans under tystnad medan vi förföljdes av skoputsarpojkar. Temperaturen steg hela tiden. "Jag rekommenderar dig att finna ett svalare ställe." Så måste han gå, och vi skildes, för att ses igen om två veckor. Jag hoppades han skulle förlåta mitt nya så fatalt inledda indiska äventyr.

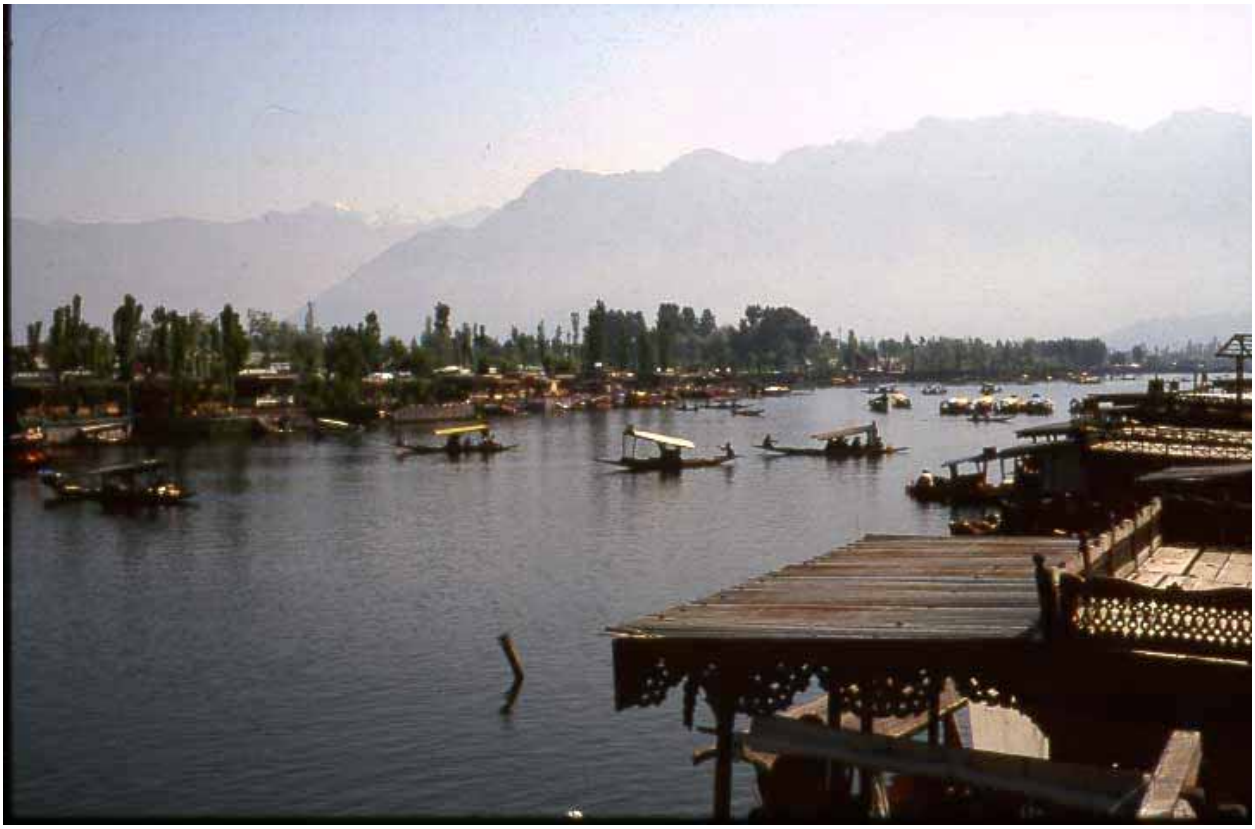

2. Resan till Srinagar

Min buss skulle avgå klockan 6 på kvällen. Det var en privatbuss *"de luxe"* till Jammu för bara 350 rupier (70 kronor) medan statens normala buss hade kostat 221 rupier. Efter tre nätter utan riktig säng eller sömn var jag gärna hågad att betala något extra för en nattbussplats med åtminstone nedfällbart ryggstöd, men i Indien om någonstans blir det aldrig som man tänkt sig. Tiden gick medan jag väntade på att bli hämtad. Den blev halv 7. Slutligen kom hämtningen, och vi blev förda till den vackra St. James' Church. Där hände ingenting. En liten minibuss förde bort några som skulle till Manali. Det var allt. Sedan var jag ensam kvar. Då började det gå upp för mig att något inte var som det skulle. Min hjärnas alarmklocka ringde av alla krafter.

Mannen i byrån ringde några telefonsamtal när han förstod att jag var orolig. Han sade till mig att jag skulle ta det lugnt. Telefonen ringde till honom några gånger. Någon sade till mig att jag måste betala alla dessa extra telefonsamtal för min skull, men jag gav honom en blick som han aldrig glömde och vågade inte mer komma i närheten av mig. Det var ju så uppenbart att de faktiskt hade glömt kvar mig.

Så kom det en scooterförare med hjälm och bad mig sitta upp. Detta tolkade jag som ett djärvt initiativ i rätt riktning, så jag satte upp genast med ryggsäck på ryggen och väskan framför mig, och så bar det av genom hela gamla Delhi.

Det var livsfarligt, ty det gick undan. Många hotade bli överkörda på vägen. Till slut kom vi fram till det Röda Fortet. Där stod det privatbussar parkerade *en masse*. Det

gällde att hitta den rätta. Till slut kom vi rätt, och där fanns precis en ledig plats kvar längst bak i hörnet. Så mycket för *"de luxe"*-kategorin med fällbara ryggstöd – längst bak gick inga ryggstöd att rubba. Före gryningen var min bak fullständigt utsliten av det eviga hoppandet när bussen körde över stenar, gupp, diken, hålor, gropar, stockar och andra hårda föremål på vägen. Ett tag var den enda möjliga vilan att stå upp.

Klockan 7 kom vi fram till Jammu efter en precis 12 timmars resa de 65 milen under olidliga förhållanden inomhus. Så såg också alla passagerarna ut som färdiga vrak när de stapplade och vacklade ut ur infernobussen, och kvinnorna hade dessutom ett lidande uttryck i ansiktet som av den korsfäste själv i dödsögonblicket. Ingen hade skonats, och alla de lyckliga hade hoppat av på vägen.

Där i Jammu översvämmades jag av en skock turistjägare. Man visste ju vad sådana gick för, men man ville ju samtidigt ge dem en chans. Jag blev väl omhändertagen. Man blev åtminstone genast av med gamarna från privatbussen *"de luxe"*. Mina nya välgörare erbjöd mig en omedelbar jeep till Srinagar för bara 250 rupier med väntande husbåt när jag kom fram. De visade mig tre olika alternativ: A (de luxe), B (nästan de luxe) och C. Jag valde C. Jag behövde bara betala 800 rupier i förskott för två nätter vilket skulle inkludera alla måltider med mera.

250 rupier för jeepen var billigare än privatbussens gam-alternativ, så jag skyndade mig att skriva på alla papper. Jeepfärden blev sedan en upplevelse ehuru ej bekvämare än bussresan: även här hänvisades jag till bakluckan. I alla tänkbara och otänkbara ställningar somnade man till oavbrutet, men om man bara höll i ett handtag samtidigt och försäkrade sig om säkert stöd för fötterna och benen så ramlade man åtminstone inte ut.

Resan till Srinagar (30 mil) tog precis 10 timmar. Det gick hela tiden uppåt, och snart blev bergen högre och ödsligare. Det påminde mycket om Nepal, men bergen var kargare. På halva vägen såg man den första snön, och därefter följde den berömda Jahawaltunneln på 2,5 kilometer. Den här gången var bara den östra tunneln öppen. Det betydde, att 2,5 kilometer trafik måste vänta på att all trafik från andra sidan kommer igenom först innan den kan sätta i gång med att köra igenom. Jag vet inte varför den västra tunneln var stängd. Allt möjligt har hänt med denna tunnel sedan den blev färdig 1960 efter sex års sprängningsarbeten. En gång rasade den i bägge ändor just när en karavan av trafik passerade, så att ett femtiotal mänskor blev instängda och måste grävas och sprängas ut, vilket tog några veckor. Digra snöstormar försvårade arbetet, men när de äntligen kom igenom med undsättningen var ännu inte alla döda.

Genom att tunneln är 2,5 kilometer lång är den rena spöktåget, och man kan råka ut för allt möjligt där inne som krockar, ras som blockerar så att det uppstår kedjekrockar, och vatten, så att det bildas sjöar, som man inte kommer igenom. Vi fick vada men klarade oss igenom.

På andra sidan bredde Kashmirdalen ut sig i underbar frodig grönska och prunkande rikedom. Man kunde genast se att det var ett välbärgat och attraktivt område. De sista nio milen till Srinagar på slät mark genom dalen gick sedan i ett nafs.

När jag steg ur jeepen i Srinagar blev jag genast kringsvärmad av de vanliga gamarna, och alla visste precis vart jag skulle ehuru de visade i olika riktningar. En lade beslag på min biljett, så jag fann det säkrast att följa honom.

Han var mycket sympatisk, och jag förklarade för honom hela mitt ekonomiska problem. Han var mycket förstående, och han tog med mig till sin husbåt som låg i kanalen och var en *de luxe*-husbåt klass A. De påstod där att jag hade betalat för bara en natt klass A *de luxe*. En del förklaringar tarvades.

Han var så hygglig, när han hört hela min situation, att han själv körde mig till rätt husbåt, en ruffig skuta med vingliga bräder och mycket pittoreska förhållanden, som passade mig perfekt. Jag kände mig genast som hemma och blev därtill mycket varmt och positivt omhändertagen.

Min värd haltade svårt, ty han hade fått ett träd över sig. Han hette Latief och visade sig vara den idealiska värden, och han upplät sitt eget rum åt mig för att jag skulle få det bra. Han lyssnade tålmodigt till mitt ekonomiska problem (med svensk valuta som inte gick att växla i hela Indien) och sade helt hjärtligt och enkelt, att jag fick låna hur mycket pengar av honom som helst – vi kunde göra upp senare när jag var tillbaka i Sverige.

Vilken lättnad! Plötsligt lossnade allt, alla bitar föll på plats, allt löste sig mirakulöst, och jag befann mig mitt i paradiset hos världens underbaraste människor. De var tio i familjen som skötte om två båtar, dessa var gamla och skrangliga men fungerade, och när jag skulle ta en varm dusch i badrummet kom varmvattnet efter att jag hade slutat. Det var så underbart pittoreskt, anspråkslöst och enkelt allting.

Och friden tycktes verkligen ha kommit tillbaka till Srinagar. Naturligtvis hade vi sett och mött vilda soldater på vägen upp, men i Srinagar syntes de inte. Allt var på väg tillbaka till det normala. Båtarna började befolkas igen. Turisttrafiken tilltog. Det värsta av kriget tycktes vara över.

3. Gulmarg.

En känsla av overklighet besjälar Kashmir. Det är ett land som är för gott för att vara sant. I sin skönhet och vänlighet är det alltför underbart för den övriga världen. Latief, min värd, berättade för mig, att landets egentliga väsen var buddhistiskt, buddhismen hade dominerat här till för bara sex hundra år sedan, och att det fortfarande fanns buddhistisk livaktighet kvar. Hit hade också Jesus kommit för att dö, och han skulle en dag visa mig hans grav, som fanns i närheten. Godheten besjälar människorna här i en högre utsträckning än jag funnit någon annanstans, som om just här Jesu kärleksbud hade funnit fäste på jorden. Alla jag träffat som varit i Kashmir har vittnat för mig om att det är paradiset på jorden, och när jag nu kom dit kunde jag bara hålla med dem.

Den totala overkligheten med ett land som Kashmir framträdde extra starkt i kontrast mot upplevelsen av Delhi, helvetet på jorden vid denna årstid. Där hade varit 44 grader varmt, och ett moln av små ilskna myggor hade angripit hela staden. Man

kunde inte andas utan bara rinna bort i vedervärdig svett, smuts och stank. Från detta helvetes mänskliga djup drabbades man direkt av paradiset i Kashmir.

Kashmirerna själva struntar i om de regeras av Indien eller Pakistan. Helst vill de inte ha något med någon av dem att göra, ty etniskt hör de inte samman med någon av dem. Språket Kashmiri är ett arabspråk som förekommer helt isolerat bara i Kashmir. Detta folk har alltså en unik särställning av samma slag som tibetanerna i Tibet, vilkas situation är mycket lik den i Kashmir.

Det enda kashmirerna vill politiskt är att leva i lugn och ro och göra det bästa av livet. Att deras land till största delen blev indiskt berodde på att deras siste maharadja beslöt sig för att ansluta sig till Indien bara för att Pakistan anföll Kashmir för att erövra det med våld. Detta ledde bara till en ond cirkel av våld och krig mellan Indien och Pakistan som i år för första gången på 50 år har visat tecken på att kunna brytas genom öppningen av vänskapliga förbindelser över gränsen, främst öppna tåg- och bussförbindelser mellan Delhi och Lahore.

Under min första natt hade Latief redan organiserat min första utfärd. Den gick till Gulmarg bara 52 kilometer från Srinagar men 1500 meter högre upp, men först besökte vi i Srinagar den största moskén. Den var inte alls märkvärdig utan snarlik alla mastodontmoskéer: tämligen ödslig. Det får ju inte finnas den endaste ringaste bild i en moské, varför deras ödslighet och kalhet måste bli värre ju större de är. Men i mitten av jättemoskén fanns det en liten trädgårdsplantering som var desto behagligare. Om det var något araberna hade sinne för var det trädgårdar, och den europeiska park- och trädgårdskulturen inleddes av araber. Man behöver bara påminnas om Alhambra.

På tal om mastodontväsen och andra monster: något måste sägas om alla de svarta monster som går omkring på gatorna i Srinagar. Det finns både björnar, snöleoparder, snölejon och yetis i bergen omkring Srinagar men däremot inga elefanter: det är för kallt på vintern. I stället tågar det ständigt omkring svarta monster omkring på gatorna i Srinagar, som närmast ger associationer till den beryktade Elefantmannen och dennes olycksaliga öde. Dessa svarta monster går nämligen omkring med svarta huvor som döljer hela huvudet likt Elefantmannens, och dessa svarta masker hänger ner från ansiktet likt snablar, så att man måste misstänka att någonting liknande finns under dem. Vad är då dessa skräckinjagande svarta monster med bödelshuvor plus snabelliknande bihang? Jo, det är kvinnor. Det är muslimska kvinnor som haft oturen att gifta sig med fundamentalistiska eller mycket svartsjuka män. I och för sig kan jag förstå dessa, ty Kashmirs kvinnor är mycket vackra, kanske vackrare än några andra muslimska kvinnor; men även Kashmirs män är vackra, så varför skall Kashmirs kvinnor få lida för och dölja sin skönhet bakom groteska svarta masker när männen inte behöver göra det? (Männen måste inte ens odla långa besvärliga skägg, som i Afghanistan, ehuru de flesta ändå tycks göra det.) Ibland har dessa kvinnor även glasögon under sina formidabla *burkhas*, vilket ger dem ett ännu mer monstruöst utseende, så att det ibland ser ut som om de gick omkring med gasmasker. Männens skägg och kvinnornas snabelliknande *burkhas* får en också att misstänka, att de allesammans är skäggiga damer. Ibland omfattar denna monstruösa kostymering även

en heltäckande svart säck, som de går omkring i så att de liknar vandrande tält. Men ibland lyfter de på schabraket, och då liknar de mest bara oskyldiga nunnor, som man dock inte skulle vilja möta beväpnade med handväskor eller paraplyer en kväll ensam i en mörk gränd. En bödel vore bättre.

Hela vägen upp till Gulmarg beredde en oavbruten njutning, ty vägen dit är troligen världens längsta poppelallé. De underbaraste rakaste pelarpopplar kantar båda sidor av den raka vägen i en sträcka på längre än 20 kilometer. Först vid uppstigningen avlöses popplarna av barrträd, men allén är alldeles tillräckligt imponerande som den är, då bara tre mycket små krökar avbryter de suveränt raka pelarraderna längs denna för övrigt geometriskt spikraka väg.

Gulmarg ligger på 2700 meters höjd och har världens högst belägna golfbana. Denna belägenhet för dock med sig vissa olägenheter. En golfboll väger mindre på 2700 meters höjd än normalt, och på denna höjd är också lufttrycket redan reducerat. Dessutom slår man ledigare, då man känner sig lättare, så det är alltför lätt att slå bollarna alldeles åt helvete, det vill säga så att man aldrig hittar dem igen. Visserligen studsar de ju tillbaka från bergen, och åker de in i skogen så stannar de där, men det är ändå exempelvis lätt att slå in bollarna till Pakistan, som ligger farligt nära Gulmarg, och då är enda chansen att återfinna bollarna att resa ner till Delhi eller Amritsar, därifrån ta buss eller tåg till Lahore och därifrån bege sig upp till pakistanska Kashmir för att sedan först ha någon möjlighet att ens börja leta efter vindförda golfbollar, som det dock kan finnas gott om; ty en annan olägenhet med världens högst belägna

golfbana i Gulmarg är, att när det blåser så blåser det utav bara fan. Och då kan det ändå vara förrädiskt lä nere på själva golfbanan.

Vi vandrade upp till vattenfallet, som ligger 500 meter högre och 2500 meter från Gulmarg. Det visade sig att där pågick rena turistcirkusen. Där förekom nämligen en kälkbacke. Det var ju uppe vid snögränsen, och dit hade alla indiska turister hittat med ponnyhästar och guider och skidlärare och allt utom skridskor, men det stora folknöjet var att åka kälke. De hade till och med racertävlingar, som om det var Indiens enda bobsleighbana. (Närmare en sådan kan man väl knappast komma i Indien.) Visserligen var snön brun av slitage och överexploatering, och kälkarna körde i regel fast i den grötiga snön, som dessutom var i tilltagande smältning, men vad gjorde det? Det var ju i alla fall snö, och ingen turistattraktion är underbarare för indiska turister. Ge dem tillgång till riktig snö, hur dålig och smutsig och futtig som helst, och de blir euforiska av förtjusning och gör vad som helst i den, de vältrar sig i den och går av hjärtans lust med sina slädar på släp upp för världens lerigaste kälkbacke för att med lika stor förtjusning staka sig ut för den för att ganska snart ohjälpligt köra fast även i den vådligaste lutning. Detta folknöje var en fest utan like.

John Masters, den framstående brittiske författaren med ett trettiotal romaner på sitt samvete, av vilka de enda intressanta är de som handlar om Indien, då hans familj levt oavbrutet i Indien sedan 1600-talet, varför han måste betecknas som en vederhäftig expert på Indien, skriver i en av sina böcker att Gulmarg är den finaste av Indiens hill stations. Jag hade tvivlat på detta yttrande, då jag upplevat så många underbara hill stations redan, den ena underbarare än den andra; men när jag upplevde Gulmarg måste jag ge John Masters rätt. Det är något alldeles oerhört med Gulmarg. Det är inte golfbanan, Kashmirs sannskyldiga paradiskaraktär, det underbara klimatet eller de alltför vänliga mänskorna, utan det är naturens egen arkitektur.

Gulmarg ligger placerat som på ett väldukat bord uppe på en måttlig platå perfekt placerat för finsmakaren inför ett Himalayasceneri som nästan överträffar Darjeelings och Kausanis. I norr kröns det praktfulla fjällandskapet av Nanga Parbat i Pakistan, ett av världens högsta berg på 8126 meter; men berget som dominerar landskapet är Nunkun rakt i öster på 7135 meter. Himalayalandskapet sträcker sig längs mer än halva horisonten. Nedanför det breder den frodiga och blomstrande Kashmirdalen ut sig så långt ögat når. Och för ögonen har du samtidigt Gulmargs egen naturskönhet med de spikraka pelarhallskogarna, de snötäckta bergen och det lilla samhället med den mycket vida och mycket gröna golfbanan. Ett landskap kan just inte bli mycket vackrare än vad man får se från detta håll från Gulmargs utsiktspunkter i vackert väder.

John Masters hade rätt. Det kan inte hjälpas.

4. Om Jesus grav och terrorister.

På vägen tillbaka från Gulmarg passerade vi Jesus grav. Denna kräver diverse egna kapitel och utredningar. Den ligger vid en ganska stor plantering i en liten park.

Planteringen är formad i ett kors i storleken ungefär 5 x 3 meter med en liten extra plantering till vänster om korsets övre del i en speciell enhet för sig. Dessa planteringar är bara utsmyckningar av mycket gamla ruiner. Enligt en tradition begravdes Jesus här mitt i Srinagar ej långt från stranden, och det finns ingenting att stödja denna tradition på. Att Srinagar är urgammalt vet vi från andra ruiner, av vilka de största är från 800-talet och utgör resterna av två stora hinduiska tempel som mogulerna försökt förstöra så gott de kunde när de kom förbi 500 år senare. Lämningarna ser ut som efter omfattande jordbävningar. Muslimerna måste ha förstört templen mycket grundligt. Dock har Kashmirdalen även ofta hemsökts av både riktiga jordbävningar och översvämningar. Naturkatastrofer hör till vardagen på detta ställe i Himalaya där fyra bergskedjor möts. Således kan man omöjligt vänta sig att några som helst minnen från Kashmirs allra äldsta dagar skulle ha haft någon chans att kunna överleva.

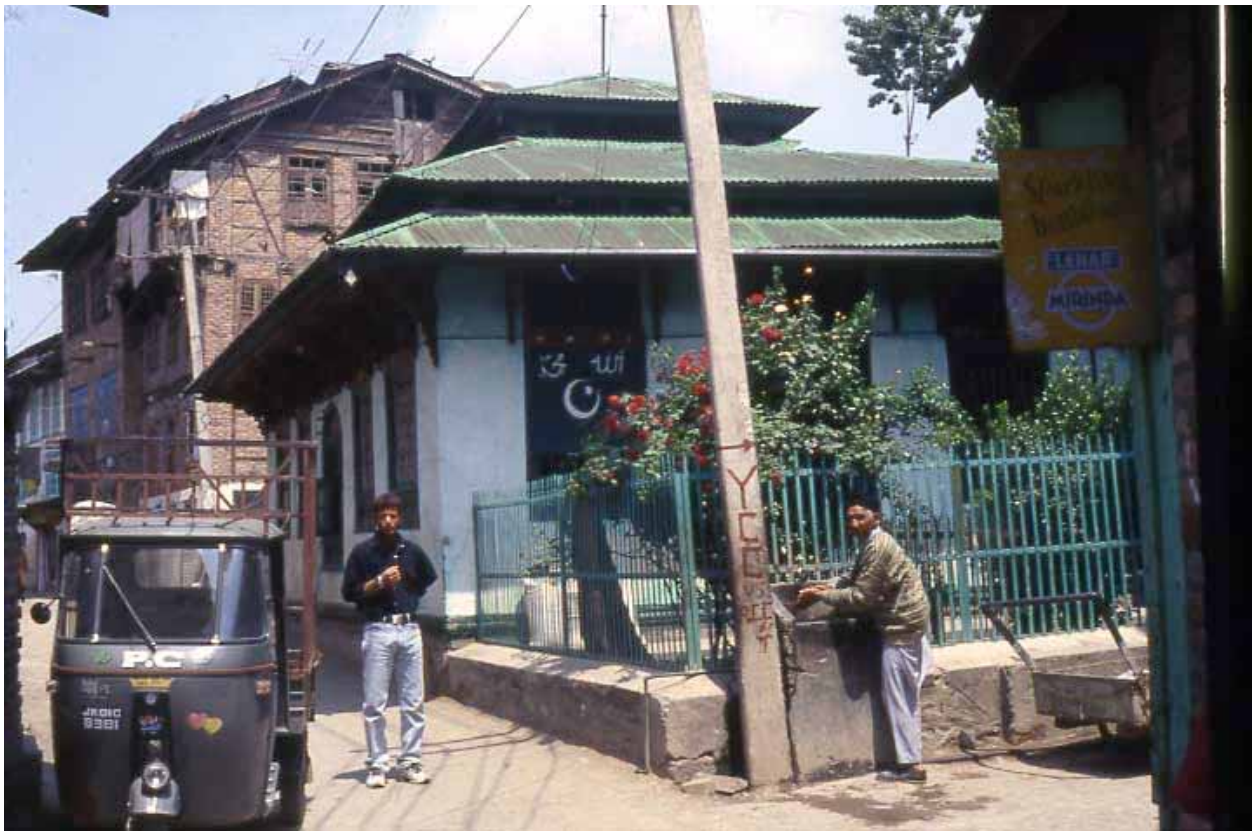

Därmed kan det inte heller ha funnits någonting kvar av Jesus grav att förstöra 1200 år efter hans stipulerade andra död, och han var ju dessutom en lika viktig profet för islam som Moses och Muhammed. Och denna gravplats, huvudsakligen dominerad av bara blommor, vidmakthållen på samma sätt sekel efter sekel, utan namn och utan förklaring, skulle egentligen vara rätt passande just för Jesus. Ett tempel, en kyrka eller en moské, som Klippmoskén i Jerusalem över Muhammeds jordiska avskedsplats, hade aldrig passat Jesus. Ett gravmonument som det i Hebron över Abraham hade inte passat heller, och man påminner sig att även kung Davids grav i Jerusalem är ganska

enkel. Även Jesu påstådda älsklingslärjunge begrovs på egen önskan i den enklaste tänkbara grav utan namngivelse utanför Efesos. I detta mönster skulle denna Jesusgrav i Srinagar passa bra in.

Det som mest talar emot att detta kan vara Jesus sista grav är den kuriösa förekomsten av även hans moder Marias grav och till och med profeten Moses grav 10 mil härifrån. Det är en gammal kashmirisk tradition att känt folk kommer till Kashmir för att dö. Man kan möjligen godkänna möjligheten att Maria kan ha följt sin son hit för att dö här hos honom, men det är tyvärr omöjligt att finna någon som helst förklaring till att den 1300 år tidigare Moses skulle ha begett sig från berget Nebo till Kashmir bara för att dö. Efter islams etablering i Kashmir under medeltiden har troligen Moses grav konstruerats som en vacker religiös gest då ju Jesus redan låg här. Dessutom hade ju Moses faktiskt ingen egen grav någon annanstans. Det var kanske på tiden att han fick en.

En annan sak som talar för att detta kan vara Jesus grav är förekomsten av Srinagars vackraste moské strax intill, den underbart inspirerande helgedomen Dastgir. Detta är den enda moské (utom Klippmoskén i Jerusalem) som jag varit inne i som jag upplevat som ett heligt rum. Den är underbart vackert utsmyckad och har en estetisk förfining och prakt utan motstycke att uppvisa. Den är faktiskt berömd just för att uppfylla besökare med en särskild inspiration som de aldrig glömmer.

Vad har då detta att göra med Jesusplanteringen och hans så kallade grav? Det kan inte uteslutas att det kan finnas ett samband. Märkvärdigt mycket i den kashmirska mentaliteten stämmer överens med Jesus personlighet som den finns dokumenterad. Av det övriga Indien betraktas kashmirerna som ett svagt och menlöst släkte, som bara gör sig dumma med sin alltför undfallande och älskvärda godhet. Det säger något om det hinduistiska Indien.

Just ett sådant folk som kashmirerna kan just en sådan som Jesus mycket väl ha känt sig befryndad med och som hemma hos i motsats till de stränga judarna; och om han en gång besökte Indien i sin ungdom och hittade till Kashmir kan han mycket väl ha velat återvända hit.

I samband med indiernas förakt för kashmirernas mjukhet måste Kashmirs terrorister beröras. Vi for till deras land följande dag. De hade varit särskilt aktiva omkring Pahalgam uppe i bergen, som också stoltserar med en egen golfbana, den näst högsta i världen. Men där behöver man inte oroa sig över att eventuellt slå bort golfbollarna till Pakistan. I stället kan de hamna inne i de omgivande skogarna, och när man sedan letar golfbollar där är chansen större att hitta terrorister och få en k-pist i magen än att hitta golfbollar. Därför har det inte spelats golf här på tio år.

Terroristerna är borta nu, men de uppträder ibland i TV och låter sig intervjuas. Den gängse uppfattningen i Indien är att terroristerna i Kashmir har finansierats av Amerika. De menar, att Amerika skänker pengar till Pakistan och finansierar deras armé, varpå Pakistan i sin tur skänker vapen och pengar till terroristerna. Detta kan i och för sig vara fullt riktigt, men den korrekta frågeställningen borde i stället vara: är dessa så kallade terrorister verkligen terrorister eller partisaner?

Naturligtvis förnekar de själva att de är terrorister och kallar sig frihetskämpar. Det är bara Indien som kallar dem terrorister och det i rent propagandasyfte.

I TV hävdar dessa partisaner att de slåss för frihet.

"Alltså är ni terrorister," svarar Indien.

"Var då även Gandhi och Nehru terrorister? Även de slogs liksom vi bara för friheten men mot engelsmännen. Vi slåss för samma frihet som de kämpade för. Om vi är terrorister var även Gandhi och Nehru terrorister."

Och intervjuarna stod svarslösa.

Det hör till salen att Nehru var från Kashmir. Han förstod Indien på ett sätt som ingen senare indisk ledare har gjort. Han var samtidigt en idealist och en social realist, och han höll Indien samman bättre än någon annan ledare. Hans tragedi var fallet Tibet och hans tro på Kinas goda vilja. När Kina oprovocerat angrep Indien slogs hans hela värld samman, och han förlorade Indiens folks tillit. Han kunde aldrig förlåta sig själv att han låtit sig luras av kommunist-Kina och dess diktator, som skulle gå till historien som dess värste massmördare genom tiderna med ett facit på 65 miljoner offer. Mot Mao Zedongs terrorvälde var Pol Pots regim i Kambodja rena lekskolan, och en sådan oöverträffad massmördare begick Nehru misstaget att tro något gott om och låta sig luras av fullständigt.

5. Srinagar.

På lördagen fick jag äntligen tillfälle att ta det lite lugnare och delvis stanna hemma i paradiset på Dal Lake. Mustafa följde mig på en längre promenad runtom staden. Det första jag återvände till var den underbara Dastgirmoskén och Jesu grav. Om det finns någon moské som det är värt att stanna länge inne i och noggrant utstudera, så är det denna. Dess ljuvliga atmosfär är så oerhört inspirerande genom den unika miljön med dess allt sagolikt överträffande utsmyckning på en estetisk nivå höjd över allt jordiskt, att man av allt detta måste bringas till en ödmjuk salighet och förlåta islam allt. (De enda helgedomar av samma kvalitet jag påträffat i Indien är Taj Mahal och buddhistiska tempel.)

Strax intill ligger alltså Jesu grav, men idag lärde jag mig mitt misstag. Graven ligger inte alls i planteringen, som Abdul visade mig i förrgår, utan i en liten grön paviljong vid sidan om. Denna var naturligtvis stängd förra gången. Den är som ett litet engelskt trädgårdshus, och där inne ligger Jesus begravd tillsammans med någon lärjunge – Mustafa visste inte namnet på honom. Kanske hans moder?

Graven är ännu enklare än planteringen utanför – inget namn, inga blommor, bara renhet och dagligen bonvaxade golv. Närmast liknar denna grav Leonardo da Vincis i den lilla paviljongen utanför slottet Amboise vid Loire. Det är samma totala enkelhet och anspråkslöshet över dem båda, och båda är utan namn.

Gravstenen är tydligt uråldrig och för-islamsk. Alla muslimska gravar här är utsmyckade med halvmånen, men denna grav är utan denna den ringaste av alla prydnader.

De som ligger begravda under den stora planteringen utanför, som också de är utan namn, är i stället partisaner, alltså kashmiriska frihetskämpar och offer för den indiska aggressionen. Platsen är mycket omhuldad av Srinagarborgarna, och det vilar en säregen stämning över den. Tillsammans bildar dessa tre enheter – Dastgirmoskén, hjältegravarna och Jesu grav – en unik enhet som med sitt blotta väsen manar till en synnerlig respekt värdig Kashmirs och kanske Indiens heligaste plats. (Det finns ingenting liknande i Varanasi.)

Vi besökte även andra moskéer och heliga gravplatser. En gammal gravmoské från 1300-talet var helt omgiven av gravar i tusental, och inne i moskéns helt öppna och svala rum låg en ensam dagdrivare och sov. Platsen var helt öde annars, och moskén var ingenting annat än en intakt ruin.

Den vackraste moskén var Shah Hamadan-moskén, men den fick ingen utlänning träda in i. Till och med Mustafa kände sig inte tillräckligt ren för att våga nalkas den. Det måste vara den högst ansedda av Srinagars moskéer.

2000 husbåtar finns i Srinagar, och de flesta är olika varandra. De ligger omkring i kanalerna, i floden, i åarna och ute på sjöarna i oändliga rader. De är allesammans avsedda för turister. Deras storhetstid var den senare brittiska kolonialtiden, då Srinagar var de indiska engelsmännens främsta semesterparadis – därför alla dessa golfbanor och cricketfält överallt. Engelsmännen blev så förtjusta i Kashmir att de absolut måste etablera en exploderande semesterverksamhet här, men enligt Kashmirs lagar fick de inte köpa mark att bosätta sig på. Därav uppkom denna oerhörda

husbåtskultur: engelsmännen hänvisades till husbåtarna. Och denna kultur lever kvar och fortsätter in i framtiden. Nu när freden är kommen kommer troligtvis Kashmirs turistnäringar att explodera, och alla stora turistföretag och hotellbyggen i Dharamsala och Manali har lagts ner, ty de vet att de inte kan konkurrera med charmen från Kashmir.

Det är därför mycket märkligt att besöka Kashmir i detta sanningens ögonblick efter tio förlorade år av krig precis när freden etablerats. Moralen är som högst just nu, stämningen är som allra öppnast och vänligast, mest positiv, konstruktiv och optimistisk. Livet börjar igen efter tio års ohyggliga lidanden och luttringar, och det är ett gyllene ögonblick.

På eftermiddagen gjorde vi en tur ut på sjön och besökte olika öar ute i träsket. Kashmirs husbåtskultur går tillbaka mer än 500 år, då de enda vägarna i Kashmir var vattenvägar. Redan då bodde mycket folk ute på båtar, som småningom utvecklade väggar och tak. Först under de senaste hundra åren har befolkningen blivit mera vägburen än vattenburen.

Inga motorbåtar förekommer utom undantagsvis, men inga är heller förbjudna. Någon enstaka vattenskidare förekommer, men sjön är mycket grund och full av vattenväxter, så det är lätt för propellrar att köra fast. Den vanligaste farkosten är Shikaran, ett slags pirog, ett mellanting mellan kanot och gondol, som effektivt paddlas sittandes. Den är flatbottnad och tar sig fram överallt. De läcker aldrig, då kashmirerna

har en oöverträffbar hantverksskicklighet även i att täta sina farkoster. Dessa Shikaras är alltid lika vackra som gondoler.

Sådant är detta underbara Srinagar – ett Venedig som det var för 500 år sedan högt uppe i Himalaya på 1500 meters höjd, en oas mitt i den karga bergsvärlden, ett fredsälskande, vackert och högt kultiverat folk som alltid invaderats av andra, ett Schweiz mitt i Asien, en idyll som korsväg mitt mellan Indien och Turkestan, Tibet och Afghanistan, buddhism och islam, hinduism och kristendom.

Kashmirernas skönhet är frapperande. Redan Nehru var ju en vacker man som kunde charmera vem som helst. Det är svårt att hitta ett liknande folk. Med sin kraftiga hårväxt och bronserade bergsansikten påminner de något om folk i Kaukasus och Baskien, men kashmirerna är grannare och mer sympatiska. Det folk de liknar mest är nog ungrarna, ett annat mystiskt exotiskt blandfolk av alla möjliga gåtfulla ursprung.

På något sätt har jag här i Kashmir funnit just det Indien jag alltid har letat efter. Delhi och Benares var intressanta men avskräckande, Goa var idealiskt men ytligt, Calcutta var oändligt fascinerande men ansträngande, i bergen finns många underbara Shangri La-platser som dock alla tvingar en vidare, Darjeeling förblir det närmaste jag kommit hittills men är ganska överbelamrat och miljöförstört, men i Kashmir finns friden. Här och endast här har man vinnlagt sig om att koncentrera sig enbart på väsentligheter: att njuta av livet och göra en konst därav, och att visa total respekt och ödmjukhet för sina medmänskor. Kashmir står på samma nivå som Nepal och Darjeeling när det gäller den mänskliga värmen, men Kashmir är mera förfinat och högre utvecklat än både Nepal, Darjeeling och Sikkim. Här finns något som hela resten av världen saknar i alltför hög grad.

Alla de mest typiska kashmiregenskaperna finns koncentrerade i deras mycket speciella te. Det är sött utan att vara sockrat. Det är kryddat med smakfulla kryddor av vilka de dominerande är kardemumma, kanel och ingefära. Det är aldrig strävt eller beskt. Det måste vara världens mjukaste dryck.

6. En framstöt mot Zoji La – Latief kastar masken.

Det var dags att börja rycka österut upp bland bergen. Vägen gick till Sonamarg 8-9 mil nordost om Srinagar. Vi körde runt och fick se hela den underbara Dal Lake i all dess härlighet, och därefter försvann vi in bland bergen längs dalarna upp mot Leh. Ganska snart dök den ytterst bestickande skylten upp: Leh 419 kilometer. Vi var på rätt väg.

Det förekom flera militärspärrar på vägen. Dave hade glömt sitt pass hemma men blev likväl släppt igenom utan några svårigheter. Värre var det med mig som hade passet med mig. Det är ju si och så med läs- och skrivkunnigheten bland Indiens militärer, och hur höga befäl som helst kan vara analfabeter. De fick det till slut med stor möda infört i sin liggare att en mr Magnus från Sudan hade passerat Kangan den dagen på väg upp mot Sonamarg. Vi fick lova att passera neråt igen senast klockan 5 på eftermiddagen.

Kashmir håller på att avmilitariseras, men det är långt ifrån säkert ännu på vägarna. Vi hörde att flera indiska soldater nyligen hade skjutits av partisaner, så tydligen förekommer det fortfarande militanta och skjutglada frihetskämpar.

Vägen upp till Sonamarg tog tre timmar, och det ligger på 3000 meters höjd. Där finns ingen golfbana, ty landskapet är för bergigt, och det går inte att odla gräsmattor där. Omgivningarna liknar närmast Dolomiterna i nordligaste Italien mot Österrike i Sydtyrolen: det är samma konglomerat av ett överväldigande antal spetsiga toppar.

Vi stannade vid den första busshållplatsen, varifrån det är närmast upp till den stora turistattraktionen glaciären. Där pågick allehanda jippon som ponnyridning och kälkåkning, tekalas och bullfester, lägereldar och annat rabalder. Precis när vi kom fram började det regna. Vädret hade varit utmärkt hela dagen, men klockan två inleddes en betydligt våtare andra halvlek. Emellertid satt vi gärna ute i regnet vid glaciären med en kopp te, ty till detta omöjliga ställe hade givetvis även två andra engelsmän hittat. Det är ju så i Himalaya: på de mest omöjliga ställen hittar man engelsmän. De skulle campa här i tre dagar i väntan på att vägen upp till Leh skulle öppnas om kanske en vecka.

Jag talade med en lokal expert om detta. Han berättade, att det var redan möjligt att bege sig över passet Zoji La (3500) men bara till fots, då vägen tills vidare var ofarbar med fordon. Detta var en värdefull upplysning för mig, som ännu inte hade gett upp projekt Leh.

Dave hade haft otur med sin kamera. Den hade självöppnat sig, den hade redan exponerat 32 bilder, nu exponerades även de fyra sista utom att de redan 32 tagna bilderna förstördes. Det var givetvis en katastrof, och här uppe var det svårt att finna ny film. En spjuver försökte sälja en oexponerad film till oss för 80 rupier som var daterad juni 1998. Även Joel hade i Srinagar råkat ut för färska filmer som var för gamla.

När vi begav oss ner från cirkusen vid glaciären mötte vi vårt ressällskap, den hjärtliga familjen från Bombay fördelade på tre generationer och sex personer. De var alldeles på tok för sena, där de äntligen kom ridande upp på sina ponnyhästar, då klockan redan var halv tre och vi ju måste vara 40 kilometer västerut senast klockan 5. Dave och jag hade promenerat upp till glaciären, och då vi visste att våra vänner från Bombay skulle bli ännu mer försenade tog vi en extra promenad ner till själva byn Sonamarg i hopp om att där finna riktig kamerafilm. Det var hopplöst, men vi fick en kopp te.

Under tiden bredde åskan ut sig över bergen med alltmer hotande regnskurar. Hur skulle det gå för våra vänner från Bombay? Vi promenerade tillbaka till den övre busshållplatsen, där vi väntande tog det lugnt inne på hotellet i sköna fåtöljer, medan regnet utanför tilltog. Sålunda avslutades vår behagliga söndagspromenad.

I sista minuten dök Bombayfamiljen upp. De var världens lyckligaste människor, ty de hade för första gången i livet fått stifta bekantskap med riktig snö och hade både åkt kälke på den och vältrat sig i den. De var helt saliga och hade inte ens märkt att det regnat.

Vi hann precis ner till checkposten till klockan fem och kunde lugnt återinträda i Srinagar under hällande regn, som bara tilltog. Dagens intressantaste erfarenhet hade kanske varit att jag med Dave uppe vid glaciären helt obehindrat och utan obehag hade vandrat barfota i grekiska sandaler över snövidder och leråkrar och vadat genom bäckar, vilkas broar hade kollapsat. Det hade varit en underbart uppfriskande söndagspromenad. Men det märktes redan när vi sjönk från 3000 meters höjd ner till Srinagars 1500. Plötsligt blev man fullkomligt utslagen av sömnighet genom den betydligt tjockare luften.

Passet Zoji La ligger på 3529 meters höjd. Bortom detta pass och två andra ligger Ladakh.

Det regnade och åskade och blåste hela kvällen, dessutom var det totalt strömavbrott i hela staden, plötsligt återkom strömmen i strålande härlighet för att efter bara tio sekunder slockna igen totalt i hela staden, och Latief låg sjuk i feber. Joel från Nya Zeeland hade lyckats skaffa sig Diardiaamöbans rysliga helvete med stinkande rapningar och sprutande tarmar, och Dave var otröstlig över sin fördärvade film med alla hans bilder hittills från Kashmir förlorade för evigt. Endast våra vänner från Bombay var fortfarande saliga.

Nästa dag kastade Latief masken. Han hade en guide färdig åt mig för hela Ladakh, och om jag kunde klara det till fots kunde jag också klara hela resten av Ladakh till fots, menade guiden, som var en präktig hejdundrande expert, van att ränna omkring i vilka berg som helst.

Men det skulle ju kosta skjortan, och jag hade ju inga pengar. Om jag lyckades växla de svenska kontanter jag hade (1900 kronor, 9500 i rupier) skulle Latief ge mig kredit på resten efter överläggningar med hela sin familj. Vi gjorde ett tappert försök att växla de olycksaliga svenska kronorna, den hårdaste valutan i Europa, i olika banker, som dock bara accepterade pund, dollar och tyska mark. Jag måste tyvärr övertyga Latief om nödvändigheten av även ekonomisk realism och om att det faktiskt var omöjligt.

Latief var bara generositet och välvilja – ingen beräkning alls och ingen opportunism. Han ville bara att jag skulle få bästa möjliga intryck av Kashmir under mitt första korta besök, och därför ville han bjuda mig på hela Ladakh. Vi drog upp riktlinjer tillsammans för framtida fjällvandringar över hela Zanskar och Baltistan, söder respektive norr om Ladakh, och plötsligt framstod hela hans tragedi för mig. Han var en krympling, hans ben och fot var illa skadade av trädet han fått över sig, och han levde bara för skönheten av sitt land, för att få springa i bergen, utforska nya dalar, vandra upp för vilka okända fjäll som helst utan att någonsin hejda sig, och tälta och vandra omkring i hela Himalaya. Det var hans hela liv. Och som tillfällig krympling var hans enda sätt att tillfredsställa denna glädje och ständiga längtan att ge andra möjligheten till denna frihet att få frossa obegränsat i naturens absoluta skönhet. Vi förstod varandra, vi litade på varandra, vi var vänner för livet, och för en sådan vänskap är vad som helst möjligt – även det allra omöjligaste.

7. Limbo.

Naturligtvis kunde inte mitt värdfolk skramla ihop till alla mina utgifter. Någonting måste jag prestera själv. Joel från Nya Zeeland föreslog att jag skulle försöka med Grindlays bank, Indiens enda internationella bank. Vi tog oss dit, men just den dagen, tisdag den 9.5, var det bankledighetsdag. Vi försökte med posten strax intill, men den hade inget internationellt postalt samarbete. Jag hade mina lättillgängligaste pengar på postgiro.

En extraordinär möjlighet återstod. Det finns ett internationellt system som heter Western Union med vars hjälp man kan skicka pengar över hela världen. Om jag kunde kontakta någon i Sverige som kunde sköta den formella biten kunde saken genomföras. Min mor var i Amerika, men Tore såg efter min lägenhet.

Vi försökte ringa till Sverige hela morgonen. Klockan fyra kom vi fram. Han var genast med på noterna, kontaktade Sparbanken och gav mig instruktioner hur jag skulle avfatta ett fax. Vi fick iväg faxet, mitt livs första, klockan halv 8, när klockan var 3 i Sverige. Sedan var det bara att vänta och hoppas att systemet skulle fungera.

Under tiden besteg jag Shankarachariya, det heliga berget ovanför Dal Lake, som var smyckat med ett hindutempel. Tidigare hade där stått en moské. Även hela Manali hade en gång varit musselmanskt men erövrats av hinduismen. Förbindelserna mellan Kashmir och Manali är mycket goda av hävd. Uppe på berget kringflögs jag av sex örnar, som kom förbluffande nära, så att man kunde se dem i vitögat. Över huvud taget är rovfåglarna mycket närgångna i Kashmir. De cirkulerar ständigt över hela Srinagar, det är nästan alltid små bruna örnar, och gamar möter man först uppe i bergen. I Sonamarg stötte vi ihop med sex stycken, som inte alls lyfte när vi nalkades utan bara makligt hoppade litet längre bort på marken.

Nu hörde vi nya rapporter om incidenter i omgivningarna. I Kangan bara fyra mil från Srinagar på väg mot Sonamarg sköts två soldater. Vi fick inte veta om det var partisaner eller indiska soldater. Folk tycktes inte bry sig om det heller. Frihetskämpar ("militants") och indiska soldater ("Indians") stod lika lågt i kurs. Militanterna kommer från Afghanistan eller Pakistan och är i regel ganska garvade bergskrigare som bara krigat i hela sitt liv och som aldrig kan sluta döda. De indiska soldaterna är i regel rötäggen från den indiska armén: gorillor, analfabeter, busar och odågor. Både militanterna och de indiska soldaterna kan trakassera vanligt folk hur de vill och gör det även. När en motor-rickshawförare stack upp mot en soldat sköt soldaten helt enkelt ett skott mot motor-rickshawn så att denna exploderade och brann upp. Vraket står kvar ännu till allmänt beskådande.

Roligare har då Dave och Joel, som dagligen paddlar iväg med sin shikara och gör turer runt hela sjön. De skulle kunna vinna tävlingar och medaljer så bra som de paddlar tillsammans.

Kungsfiskarna tilldrar sig särskild uppmärksamhet på sjön. Den lilla kungsfiskaren, som vi även har i Sverige, är den vackraste, men det finns även större, en helt turkosblå och en svartvit, som man kan ta för en tärna. Deras teknik är också som en tärnas

förenad med en kolibris. De kan stå absolut stilla i luften. Det lär finnas ytterligare tre arter.

Under tiden stretade jag vidare med mitt hopplösa penningproblem. Det gick inte heller att växla på Grindleys bank. Svensk valuta är inte välkommen någonstans i Indien, och 3 rupier är det bästa man kan få för en krona på svarta börsen. Det är en värdereducering med 40%.

Emellertid tycktes Western Union-systemet fungera. Tore ringde mig halv ett och bekräftade mottagandet av mitt fax och kunde lyfta mina pengar och skicka iväg dem. Avgift 5 procent. Till detta kom alla telefonsamtalen på 701 rupier (140 kronor). Till detta kom allt annat strul. Western Union-systemet skröt med en service på fem minuter, men det handlade om minst 24 timmar. Mitt pass måste fotokopieras i tre kopior, som de inte kunde göra själva, utan vi måste vandra genom halva staden för att få det gjort. Kontoret måste faxa till Delhi för att få bekräftelse därifrån. Tore hade enkom fastslagit att jag skulle få pengarna i dollar, men jag kunde bara få dem i rupier. De 5000 kronorna resulterade i 555 dollar (efter avgift) eller 23,000 rupier, som jag faktiskt fick ut klockan sex på kvällen i 100-lappar 30 timmar efter att vår kamp med Western Union-systemet inletts. Det är ett lyxsystem som inte är att rekommendera utom i nödfall, så det är bra att det i alla fall finns.

Hela dagen hade det regnat. Dave och Joel hade förnuftigt nog mest sovit bort hela dagen. Jag hade haft ryggskott. Om det är något man reser bort ifrån när man lämnar Sverige så är det ekonomiska problem, och då är man inte beredd på att de skall fördubblas i utlandet. Hela denna historia, som inletts på flygfältet i Delhi när jag för första gången under mina sju resor i Indien inte kunde växla svenska pengar, hade varit rena helvetesmardrömmen.

Men nu hade jag 20,000 rupier i handen som jag kunde ge Latief direkt. Därmed var resan temporärt räddad och dörren definitivt öppnad för möjligheten till en expedition till Ladakh.

Men vi visste inte hur världen såg ut på andra sidan Zoji La, vi visste inte hur regnet skulle arta sig efter denna regniga kalla dag, vi visste inte hur det var på de andra två ännu högre passen, och vi visste inte om det alls fungerade några kommunikationer i Ladakh. Vägen till Leh låg äntligen öppen men bara teoretiskt.

Mrs Rangwalla hade varit i Srinagar första gången 1962 som barn. Hon hade alltid återkommit till Srinagar med jämna mellanrum och kunde precis berätta hur det hade förändrats. På den tiden hade det bara funnits 150 husbåtar och nästan ingen trafik alls. Hela gamla staden hade varit intakt, som nu till stora delar var sönderskjuten av kriget. Nu fanns det 500-1000 husbåtar och lika mycket förfärlig trafik som i vilken indisk större stad som helst. Även Gulmarg och Pahalgam hade förändrats. Pahalgam hade varit en pastoral idyll utan ett enda hotell, och Gulmarg upplevde hon nu som smutsigt och eländigt. Gulmarg hade varit en höjdpunkt för mig, och lyckligtvis hade jag ingenting att jämföra med.

Andra indiska turister på husbåten var inte lika tacknämliga, allra minst för vår underbara värdfamilj. Tyvärr hände det ofta att de kritiserade allt, klagade på maten, åt

för mycket och kräktes hela natten, som om det var matens fel och inte deras som ätit för mycket av det goda. Nästa dag krävde de pengarna tillbaka och for buttra och illamående sin väg. Ett sådant par hade rummet bredvid mitt. Mannen kräktes hela natten.

Ett annat mera pittoreskt turistpar var helt nygifta och kom från Lucknow, där brudgummen arbetade som köttkonservexportör, ett ovanligt yrke i Indien. De firade smekmånad i Kashmir av alla ställen och var helt betuttade i varandra, som om de råkat in i en salig fylla som aldrig gick över. Han till och med sluddrade kroniskt. Jag har aldrig hört en indier tala sluddrigare engelska. De var helt böbbiga i sin smekmånadssalighet och ställde till med alla tänkbara fåniga extraceremonier för att markera sin lycka med specialfotografer som skulle fotografera dem i folkdräkter och maharadjakostymer och annat sådant. För dem existerade bara deras äktenskapliga lycka och ingenting annat i hela världen.

Vi försökte besöka det gamla buddhistiska kloster ovanför Dal Lake, som ser så underbart bestickande ut på avstånd och varifrån man torde ha den finaste utsikten över sjön mot fortet och staden i söder. När mogulerna kom för 400 år sedan fördrevs munkarna, och klostret gjordes om till palats. Men mogulerna övergav palatset, då det ansågs spöka där, och länge kallades stället för "Änglarnas slott", då man ofta om kvällar och nätter hörde änglakörer därifrån. Änglarna försvann när britterna kom, som anlade en underbar trädgård från mogulklostret och ända ner till sjön. Denna trädgård finns kvar ännu idag och är mycket välbesökt och populär, dessutom ligger det en golfbana intill, och alla Kashmirs lokala pampar har sina villor omkring den; men det gamla klostret får ingen besöka utan specialtillstånd. Det samma gäller det pittoreska fortet väster om staden, som dominerar hela sjön.

Kvällen blev den vackraste hittills och den perfekta tillfälliga avskedskvällen före min avresa mot Ladakh. I morgon skulle dessutom världscupen i cricket gå av stapeln, som Dave, Joel och Latief noggrant skulle följa klistrade vid TV:n hela dagarna, vilket jag lyckligtvis skulle slippa höra. Kvällen firades under tillbörliga former med extra mycket te, dessert med mango och häpnadsväckande kultursensationer: jag spelade mitt band som jag händelsevis haft med mig från Lund med Akademiska Sångföreningen som sjöng "Vintern ra...", "Ljuva flicka", "Uti vår hage", "Glad sås" och annat sådant så att det ekade över hela Dal Lake och Kashmir mellan husbåtarna; och Latief spelade ett band med Gipsy Kings från Spanien som ursinnigt stampade fram sina raffinerade flamencos med passionerad sång på spanska. Denna kväll var på något sätt förtrollad.

Ladakhäventyret var nu så väl planerat och förberett som det kunde bli. Jag hade ju planerat att efter Ladakh ta mig ner till Dharamsala via Zanskar och Manali. Denna väg var definitivt omöjlig, då den bara var öppen juli-augusti. Redan åtskilliga gånger hade jag varit betänkt på att lägga ner hela Ladakhprojektet för att slippa den ekonomiska mardrömmen, jag hade ju ändå fått uppleva Srinagar med Gulmarg och Sonamarg, men nu föreföll i alla fall även Ladakh vara åtkomligt. Men från Ladakh skulle jag nödgas fara samma väg tillbaka igen via Srinagar och Jammu till Dharamsala. Längre kunde en

resa i dessa trakter knappast göras.

Och detta hade aldrig kunnat möjliggöras alls utan Latief. Han skänkte mig denna omöjliga resa, som han kanske aldrig skulle kunna göra själv efter att ha brutit ryggen som 16-åring för åtta år sedan. Resan skulle kosta mig mer än bara skjortan, men så var den också närmast att likna vid en Tibetexpedition. Och som sådan skulle den bli den mest avancerade hittills, då jag var ensam deltagare och då den skulle gå till ett helt intakt Tibet.

8. Andra framstöten mot Zoji La.

Vädret var fullständigt idealiskt: inte ett moln på himmelen, och världens klaraste sikt. Med oss upp till Sonamarg på väg mot Ladakh följde Shokar, som skulle ta hand om de nya gästerna på vår husbåt: smekmånadsparet från Lucknow. De var fullständigt menlösa i sin första äktenskapslycka och bar sig precis åt som barn. Vi fick ideligen vänta på dem, och genom dem försenades resan från början med en timme.

Ganska snart blockerades vägen av ofantliga militärkonvojer på väg uppåt. Detta varslade om ofärd. Vi blev snart stoppade på vägen och barskt utfrågade av militärer som höll långa predikningar för Shokar och min guide Jahveed. Något var på gång.

När vi nådde Sonamarg i bländande klaraste solsken och paradisväder visade sig hela situationen för oss: Sonamarg var som ett flyktingläger. Vägen var öppen och fri, det var inga problem med den saken, men ett antal fordon, truckar och bussar stod i kö för att få fara upp mot Zoji La, och byn var översvämmad av deras passagerare och förare, allesammans ladakhis, tibetaner eller nepaleser. Något var på tok.

Snart fick vi höra vad det var. Pakistan hade angripit Indien i Kashmir igen just vid den sårbaraste gränsen intill Indiens väg till Ladakh. Där kan man från Pakistans sida lugnt kasta ner bomber och missiler på den indiska vägen och de fordon som färdas längs med den, och det tycks Pakistan alltid göra när vägen öppnas på våren. Några afghanska eller pakistanska militanter hade tagit sig över gränsen och erövrat någon del av vägen. En massiv indisk truppstyrka höll nu på att omringa dem. Ett tiotal indiska soldater hade stupat samman med ett tiotal militanter.

Under tiden stod truckarna i Sonamarg och väntade på att få leverera sina vagnslaster mat till Ladakh. De var lastade med potatis, grönsaker och andra livsviktiga förnödenheter, och allt detta höll nu på att förfaras. Indiska soldater gick omkring och rådde truckförarna att fara ner till Srinagar igen. Det kunde ta tre dagar innan vägen var pacificerad. Flera truckar lydde och vände neråt igen i erkänt nederlag, men en truck stannade trotsigt kvar besluten att vänta ut situationen.

Detta var naturligtvis ett svidande nederlag för oss. Vi hade övervunnit alla problem och kommit fram till en öppen väg över och förbi det svåraste passet Zoji La bara för att finna allting saboterat av militanta terrorister som ville göra krig bara för krigets egen skull. Det var bara att återvända hem igen – med det barocka indiska smekmånadsparet, som alltjämt lallade och jollrade i sin första lycka helt omedvetna om vad som pågick.

Detta var den 14 maj, och jag hade bara 10 dagar kvar av min resa. Nu började tiden bli dyrbar, då det var omöjligt att uppskjuta hemresan. Det fanns två möjligheter: att skaffa trekkingtillstånd och göra några trekkingturer omkring Sonamarg tills vägen var fri, eller att flyga från Srinagar till Leh direkt under söndagen den 16 maj och sedan ta bussen hela vägen ner, när denna skulle vara fri. Båda alternativen framstod som optimala, och jag skulle vara nöjd med vilket som helst av dem, om det bara fungerade. Motgångarna började kännas tjatiga i denna min mest trassliga Indienresa hittills.

Nästa dag fick vi besked. Alla flygturer från Srinagar till Leh var fullbokade fram till den 15 juli (två månader). Vi hörde att 30-40 stycken hade fallit i striderna bortom Zoji La. Det sades ej om det var militanter eller indiska soldater, men troligen var det 50% av vardera. Det gick en annan väg runt Zoji La längre söderut till Surudalen som mynnade vid Kargil på halva vägen till Ladakh. Jag frågade om möjligheten längs denna väg, men den var besatt av militärer och dessutom översnöad och öppnade aldrig före den 15 juni.

Under tiden låg Joel sjuk i vår husbåt efter att ha prövat ohälsosamma experimentmåltider inne i staden. Det fjolliga smekmånadsparet poserade framför en beställd fotograf hela dagen iförda bröllopskläder och löjliga hattar. De insisterade på att alla skulle fotograferas med dem. Deras lycka var total och den fullständiga idyllen, som ingenting kunde störa.

Vi planerade vår tredje och slutliga framstöt mot Zoji La för morgondagen oberoende av snö och militärer, fullbokade flygplan och annat sabotagenonsens. Rapporter kom om att kriget fortfarande höll på vid Kargil, men världsmästerskapen i cricket ansågs betydligt viktigare och intressantare.

9. Olyckor vid Zoji La.

Dagen var underbart vacker igen. Med upp mot Zoji La följde Dave och Joel, Lucy och Veronica utom Shokar och min guide Jahveed. Återigen samma spänning inför situationen på andra sidan passet – skulle proppen ha löst sig? Igår hade det hetat att stridigheterna avtagit, men det var omöjligt att veta säkert.

När vi kom fram visade sig situationen vara värre än någonsin – stridigheterna hade blossat upp igen. Journalister hade förbjudits besöka stridslinjerna, och till och med militärkonvojer hade fastnat på vägen. Allt var värre än någonsin och den här gången fullständigt hopplöst.

Det enda att göra var det bästa av saken. Förra gången hade Dave och jag råkat ut för regn uppe vid glaciären, men idag (den 16 maj) var vädret underbart. Vi gick upp alla fem till glaciären och hade världens skönhetsupplevelser, och därefter fortsatte Dave, jag och Joel upp för glaciären mot vattenfallet. Joel var helt återställd efter gårdagens omfattande magproblem. Vi kom upp till vattenfallet, men när vi skulle vända ner igen kom en stor sten nedramlande rakt ovanifrån, typiskt just en sådan lösryckt sten som kan utlösa bergsskred och som inte tvekar inför att till exempel krossa

skallar: många har dött av sådant. Nu krossades ingen av oss, och stenen förblev helt ensam i sin rullning, men det gick inte att undvika den helt och hållet. Min högra hand blev under den, och det var med största svårighet jag lyckades undvika att bli meddragen i ett litet jordskred. Både Joel och Dave klarade sig helt, men min högra hand var hopplöst paralyserad och alldeles obrukbar. Långsamt tog vi oss ner utan fler missöden.

Vägen tillbaka till Sonamarg var lång. Lucy och Veronica anlitade ponnyhästar, och när vi kom fram visade det sig att jeepen inte var där. Den hade stannat halvvägs upp mot glaciären, där Jahveed rest mitt tält. De andra ville inte gå tillbaka dit mera, så jag begav mig ensam på jakt efter vår jeep och vårt tält.

Jag mötte jeepen på väg ner, och allt löste sig. Jahveed tog väl hand om mig, och min hand återvände sakta till livet genom flitig massage. Ingenting var brutet tack och lov, men den hade två präktiga svullnader att uppvisa utom diverse inre och yttre blödningar. Även vänstra handen, högra fotens två minsta tår, hela högra armbågen och jackan var skadade, vars ärm var helt uppriven. Lyckligtvis kunde jag dock fortfarande skriva om än ack så oläsligt. Men Zoji La var stängt för oss. Man räknade med att passet kunde öppnas om sex dagar, och så länge kunde jag inte vänta.

Det visade sig att flera andra var i samma situation. Vi var tre grupper av tältare med respektive 5, 3 och ett tält. Vårt var det enskilda, i vilket vi sov tre personer: Jahveed, hans vän Faruk från bergen och jag.

I gruppen om tre tält bodde ett tyskt par, en japan-amerikan och deras guide, som visste mycket om Jesus aktiviteter i Kashmir. Jesus synes ha varit särskilt aktiv i Yusmarg inte långt från Gulmarg, och Bandipur vid Kashmirs största sjö väster om Srinagar har även en del minnesmärken, fotavtryck med mera. Bandipur hade varit stängt för utländska besökare ännu senaste år, men i år var det tillgängligt.

I gruppen om fem tält bodde en större grupp israeler, som hade förlorat sitt soppkök, varför vi lämnade dem litet av vår utrustning.

Jahveed levde bara för trekking. Det var hans hela liv. Uppe i bergen levde han sitt enda riktiga liv, och han visste allt om terrängen, hemliga pass och vägar och okända dalar med ljuvliga sjöar. Måndag den 17 maj skulle vi ännu en gång ta upp kampen med förhållandena kring det hopplösa fallet Zoji La.

Han anförtrodde mig Faruk, som skulle bära min packning. Jag avstod från allt utom mitt skrivblock och en karta. Utöver detta bar han bara min lunch: några potatisar, några grönsaker, litet stekt kött. I Sonamarg pauserade vi för en kopp te, och folket där trodde inte att vi skulle kunna nå upp till Zoji La. Vi inköpte även en vattenflaska, och så bar det iväg.

Faruk begick genast det fundamentalaste av alla misstag: han ställde frågor till polisen. Efter mycket köpslående fick vi tillstånd att vandra uppåt 2_ timme, men egentligen var det förbjudet: Faruk gav polismästaren 100 rupier för att smörja honom.

Så vi vandrade upp mot Zoji La. Efter bara 45 minuter nådde vi Sarbal, en tredjedel av vägen upp mot passet, där vi stoppades av militärer och förbjöds att fortsätta vidare. Översten var mycket vänlig, artig och beklagande och försäkrade att vägen skulle vara

öppen den 28 maj om elva dagar. För oss var det bara att vända om igen. Några ord extra med översten förvissade mig om att man kunde diskutera saken vidare med honom, och jag beslöt att återvända till honom senare.

På vägen ner mötte vi i Sonamarg återigen andra människor med samma problem. Huvudpersonen var amerikan och hette Elijah och sökte efter partners för riskfyllda företag, då hans egen ende polare inte ville försöka något ensam med honom. Han och jag var helt överens om att vägra acceptera sakernas tillstånd som de var. Vi beslöt där och då att följande morgon klockan nio ta i tu med saken.

10. Vägen till Leh.

Hela vägen upp mot Zoji La dominerades av militärkaravaner. Kriget var tydligen inte någon liten sak. Men vädret var härligt och fortfarande idealiskt, och det gällde att passa på.

Baltal kommer på den andra tredjedelen av vägen upp mot Zoji La, och sedan bär det bara uppåt. Zoji La självt är mest bara en bländande kristallvärld av is och glaciärer. På andra sidan börjar Ladakh, och landskapet blir genast betydligt ödsligare, strängare och kallare. Vägen till Dras är lång och enformig, och det fanns bara två små byar på den 40 km oändligt långa vägen: Matayin och Machoi. Det är bara att kvickt passera dem, i synnerhet nu när alla samhällen från Zoji La till och med Kargil var nästan fullständigt övergivna.

Dras är Indiens kallaste plats och ryktesvis den andra kallaste orten i världen efter Verchojansk i Sibirien. Det är bara en håla mitt i ödemarken, men här börjar fronten, ty rakt ovanför Dras, vägen och floden ligger den pakistanska gränsen, varifrån de skjuter ner mot vägen och alla som passerar den. Det är denna 57 kilometer långa väg från Dras till Kargil som är den brydsamma biten, som Pakistan lugnt kan bombardera utan att Indien kan skjuta tillbaka nerifrån. Det är en dramatisk och svindlande vacker väg längs med floden Dras genom ödemarken rakt mot ingenstans. Byarna Yasgam, Thasgam och Kharbu passeras på vägen tills man kommer ner till floden Shingo, där Kargil äntligen ligger. Floden Suru mynnar vid Kargil, men Kargil som stad är egentligen bara en enda marknadsgata utan något av intresse.

Landskapet börjar mer och mer likna Tibet när man färdas upp för floden Wakha Chu. Man passerar de oansenliga byarna Pashgam, Lotsun och Goma innan man kommer fram till Shargol, där Ladakhs första buddhistiska kloster ligger från väster. Men detta kloster är bara en grotta utan något avsevärt intresse. Det finns bättre kloster i Ladakh.

Mulbekh strax efter är det första som verkligen ser ut som ett kloster. Det välkomnar resenären från väster och tycks säga: "Här börjar den tibetanska buddhismens reella land. Härifrån och vidare ända till himmelen är du fullkomligt säker."

Klostren är två och heter Serdung och Gandentse. Båda är (som alla buddhistiska kloster) spektakulärt placerade med lysande utsikter över dalen. Men det mest

spektakulära i Mulbekh är den 8 meter höga Buddhastatyn, som är uthuggen i berget för ungefär 1200 år sedan. Bussen stannar aldrig där, men man kan se den från bussfönstret när man åker förbi.

De två högsta passen återstår innan man kommer ner till Lamayuru och det verkliga Ladakh. Namika La på 3780 meter är rakt ovanför Mulbekh, och sedan är det en lång sträcka till Fatu La, det högsta, på nästan 4100 meter. Dessa båda pass är emellertid lätta att passera om man en gång har klarat Zoji La, ty dessa högre pass längre österut är aldrig begravda i snö som Zoji La, då Ladakhs klimat är så mycket torrare än Kashmirs. Vägen öppnar alltid långt tidigare här, medan Zoji La egentligen är det enda problemet på vägen mellan Srinagar och Leh. Strax därefter får man syn på Lamayuru i hela dess härlighet.

Detta det äldsta klostret i Ladakh är som en väldig tårta mitt i landskapet med sina höga upptornande bländvita murar. Klostret dominerar hela landskapet var man än ser det ifrån. Det daterar sig från 900-talet och har ibland kallats Tharpa Ling eller 'Frihetens kloster', ty här kunde fordom mördare, rövare och andra kriminella få asyl och bli lämnade i fred. Orten för övrigt är bedrövlig i sin ruffiga vildhet i ett helt öde landskap av endast bruna berg med avlägsna vita toppar och magra åkerlappar nere vid floden. Men klostret Lamayuru tronar över landskapet i högstämt majestät.

Från Lamayuru kommer man äntligen ner till Indus efter 15 kilometer, och så är man äntligen hemma i den grönskande Indusdalen. Här är det ingen hejd på alla kloster och pittoreska tibetanska kulturorter, som här frodas överallt i underbar intakthet. Thomas Löfström i sin bok om Ladakh är tämligen genomgående pessimistisk och kallar Ladakh 'dalen där Buddha dör'. Jag skulle hellre vilja kalla den 'dalen där Buddha överlever'. Andra kallar den 'det allra sista Shangri La' och andra ömma smeknamn som 'lilla Tibet', som alla stämmer betydligt bättre med verklighetens Ladakh än med Löfströms ganska dystra förutfattade meningar och undergångsinbillningar.

Orten man kommer fram till vid Indus heter Khalsi och är rena militärlägret. Här tog vår övernaturligt mirakulösa resa slut. Vi hade fått lift med en militärjeep på det uttryckliga villkoret att vi måste lämna kameran hemma. Ej heller fick jag skriva något om kriget, utan allt mitt bagage måste jag lämna kvar hos Jahveed i tältlägret inklusive skrivblock och böcker. I efterhand fick jag rekapitulera resan, men jag fick lova på hedersord att inte berätta något om striderna på vägen mellan Dras och Kargil. Min högra hand var ju ändå obrukbar efter olyckan vid glaciären, så det var lika bra att ge den semester och ge de monstruösa svullnaderna en chans att gå ner i omfång.

Men vi hade fått lift 25 mil och hade nu bara 10 mil kvar till Leh, och vi hade hela Ladakh framför oss att frossa i.

Men vi hade bara några dagar på oss, och vägen tillbaka var lika omöjlig som vägen hit.

Uppe i bergen mot norr ligger de tre klostren Themisgang, Rizong och Likir, små exotiska kloster alla tre och ganska svåråtkomliga. Rizong är det modernaste klostret i hela Ladakh, bara 130 år gammalt, medan Likir är det största och vackraste av de tre

med en unik samling av 500 år gamla thangkas.

Nere vid floden ligger de betydligt mer lättåtkomliga klostren Alchi och Saspul mitt emot varandra på var sin sida om floden. Alchi är det mer intressanta av dessa och har det vackraste läget ovanför södra stranden.

Mera uppåt bergen mot söder finner man klostren Mangyu och Wanla, men dessa vet jag ingenting om. Vi hade ingen chans att besöka *alla* kloster. Wanla sägs dock ha ett alldeles överväldigande vackert läge ute i vildmarken ovanför floden Yapola.

Bazgo är nästa kloster på vägen, från vilket kloster man har en underbar utsikt över hela dalen. Det kan diskuteras i oändlighet om Ladakhs kloster är mest värda att besöka för deras unika Thangka-samlingars skull eller för deras spektakulära lägen och utsikter. Jag håller på den senare faktorn. Det finns inga förnämare panoraman i världen än från nästan samtliga tibetanska kloster.

Nimmu ligger nästan precis där floden Zanskar rinner ut i Indus. Zanskar leder upp till ett av de sista självständiga konungadömena i Himalaya som ännu finns kvar, en vild och oerhört ödslig trakt, som Michel Peissel var en av de första att utforska ordentligt och dokumentera med underbara färgfotografier. Zanskarflodens vatten är djupt turkosblått medan Indus är den vanliga odefinierbara lervällingen.

Innan man kommer fram till Lehdalen passerar man en väg upp till ett kloster som heter Phiyang bland bergen mot norr. Sedan är man snart framme vid Spituk och klostret med samma namn som ligger mellan Spituk och Leh. Redan ser man Leh upp mot bergssluttningarna likt ett litet Lhasa med ett eget litet Potala som höjer sig över och dominerar hela staden. Det är det kungliga palatset. Drottningen av Ladakh lever kanske fortfarande men bor inte i detta spektakulära palats utan är socialt reducerad till parlamentsledamot i Delhi. Då och då kan det hända att hon besöker Leh.

Leh är oerhört pittoreskt i sin lilla småskala där man lätt kan promenera överallt runt i staden och ha allt inom räckhåll. Här finns den berömda basaren med sin spektakulära utsikt upp mot slottet, i vars skugga hela staden vilar, och den underbara bokhandeln 'Lost Horizon'. Här finns även en kristen kyrka som i själva verket är moravisk. Den grundades av herrnhutare 1885 och har sedan dess gått igenom skiftande öden tills den under 50-talet blev sin egen. Det finns några hundratal kristna i Ladakh, och det finns även kapell i Khalsi och Hemis.

Leh har genomgått en befolkningsexplosion de senaste decennierna. Thomas Löfström nämner 1978 en befolkningssiffra på 5500 medan det idag är närmare 30,000. De flesta nykomlingar är inflyttade kashmiris, som helt tagit över stadens affärsrörelser. Här finns även många tibetanska flyktingar, medan den infödda befolkningen är något mindre än hälften. En och annan europé skymtar även förbi, men dessa är nästan alla invecklade i något internationellt projekt, främst den berömda Ladakh Ecological Development Group, som etablerades 1983 men startades nästan tio år tidigare av danskan Helena Norberg-Hodge. Hon är kanske den som skrivit den intressantaste boken om Ladakh. Där kommer Löfström långt i lä för att nästan försvinna.

Liksom tibetanerna är ladakhierna det vänligaste folket i världen, och de blir alla utan undantag dina bästa vänner genast. De är hjärtegodheten själv, och ordet som

öppnar alla dörrar vart som helst är "Dzjoulè", som betyder både hej, tack och allt vad man behöver som artighetskomplimang.

Men detta var inte målet för vår resa. Vi hade ännu ett litet stycke kvar.

11. Mysteriet i Hemis och återresan.

Det finns många spektakulära kloster omkring Leh. De två från vilka man har den bästa utsikten anses vara Matho och Stakna på västra stranden av Indus. Två av de viktigaste är Choklamsar och Chenrey. Choglansar är helt nära Leh liksom Spituk och det historiskt intressanta Stok medan Chenrey ligger på vägen till Taktok, det enda klostret i närheten tillhörande Nyingmapaorden. Shey och Thiksey tillhör turistmagneterna, medan juvelen i kronan av denna sagolika klostergirland utan tvekan är Hemis. Det var slutmålet för vår resa. Det ligger bara fem mil söder om Leh; men längre söderut finner man icke mer några buddhistiska kloster utom i Zanskar.

Hemis är det största av Ladakhs kloster och det avgjort intressantaste genom sina samlingar av Thangkas och andra konstskatter, varför det är ett måste för den långväga resenären; men mitt favoritkloster var ändå Thiksey, där det tornar upp sig pyramidiskt i ett kaos av olika byggnader, som gör en överväldigande helhetsverkan. Försök även att inte gå miste om Phiyang, som kanske har det landskapsmässigt märkligaste läget av alla Ladakhs otaliga och oförglömliga kloster, vartenda ett en upplevelse för livet. Detta är den klostertätaste delen av Ladakh, så att det utgör rena klosterkonglomeratet. Anledningen till varför jag ville komma till denna den yttersta oasen i Ladakhs överväldigande ödsliga månlandskap var ett mycket märkligt skeende här mellan Hemis och Spituk för 100 år sedan.

Mot slutet av 1800-talet anlände en rysk pilgrim till Ladakh, där han metodiskt besökte alla kloster han kom åt. I klostret Spituk drabbades han av en olyckshändelse, han bröt ett ben och måste tillbringa en längre tids konvalescens i klostret Hemis. Där blev han god vän med en hemlighetsfull munk, som visste ett och annat som ingen annan visste. Han visade ryssen sitt klosters bibliotek och särskilt en bok med titeln "Namthar", som bland annat redogjorde för Jesu liv i Indien och Kashmir. Ryssen, vars namn var Nikolaj Notovitj, blev så fängslad av detta, att när han lämnade klostret tog han manuskriptet med sig. 1894 publicerade han i Paris en liten bok med titeln *"Den okända delen av Jesu levnad"* som var hans reseskildring från Ladakh inkluderande en noggrann översättning av Jesusmanuskriptet, som hävdar, att Jesus tillbringade 17 år i Indien och Kashmir från sitt tolfte till sitt 29-e levnadsår.

Även Swami Pravananda nämner fallet Notovitj och hur rättvist indignerade munkarna blev över att aldrig få manuskriptet tillbaka, som de endast motvilligt invigt Notovitj i och som Notovitj lovat att lämna tillbaka. Notovitjs Parisbok väckte rabalder i alla kyrkliga sammanhang, och sedan vet man inte mycket mer om Nikolaj Notovitj. Hans läkare i Ladakh var en tysk missionär i den moraviska kyrkan som faktiskt råkade heta Karl Marx.

Detta är det stora mysteriet i Hemis som väl aldrig kommer att kunna utredas färdigt. Vi hade nått vårt mål och plikttroget besökt klostret Hemis som i årtusenden bevarat hemligheten om Jesus som vissa förbålda buckanjärer inom kyrkans område endast snuddat vid eventuella spekulationer om. Notovitjs bok kom alltså långt efter publiceringen av pastor Ouseleys sällsamma fynd av "de tolv heligas evangelium".

Vår mission var över. Vi hade nått vårt mål. Vi måste nu återvända till Khalsi tio mil medströms fortast möjligt för att sätta oss i förbindelse med vår gode vän översten, som bara gett oss några dagar. Vårt besök i Ladakh var alltså ytterst nödtorftigt – det var i princip bara att resa igenom och ut igen.

Ju mindre sagt om vägen tillbaka, desto bättre. Fastän vi uppfyllt våra mål kändes det som ett nederlag. Det var kanske bara den melankoliska eftereffekten av en högt uppskruvad expedition under oerhörda spänningar. Jag kände nu klostren i Ladakh, och passerandet av dem igen kändes ointressant och likgiltigt, då man ändå inte kunde stanna och bara fylldes av längtan efter något avlägset framtida återbesök, då man äntligen skulle kunna komma in i dem ordentligt ingen visste när. Sensationen uteblev och ersattes av bittra tomhets- och trötthetskänslor. Åter passerade vi alla de helt öde samhällena från och med Kargil hela vägen till Zoji La. Det var oerhört beklämmande. De var spökstäder allihop, bara för att Pakistan ville missunna Kashmir all turism och därför börjat kriga längs vägen mot Ladakh för att samtidigt hindra all trafik av förnödenheter till Ladakh från Kashmir och ställa till med ett helvete för alla de turister som redan var i Kashmir och kommit enkom för att få besöka Ladakh....

Diskret släpptes vi av utanför Sonamarg. *"Remember,"* sade vår gode överste, "er resa till Ladakh har aldrig ägt rum. *Don't tell anybody about it."*

12. Om bergsbestigning.

Av alla sporter är väl denna den mest vansinniga. Det finns inget säkrare sätt att riskera livet på. Kanske det är detta som är tjusningen för somliga. Världstoppsbestigare är höljda i ära och ryktbarhet bara för att de inte råkat ut för samma sak som alla deras glömda förlorade kolleger som störtat och blivit kvar i isen på berget utan någon grav. Av alla dessa hör man namnet på en enda av dem, när han hittats efter 70 år.

Om man skulle sammanställa ett specialarbete omfattande alla bergsklättringens offer och i detalj skildra deras öden skulle man få en helt annan bild av bergsklättring än de glansbilder man är van vid av Edward Hillary, Göran Kropp och andra. Man skulle då få en fullständig bild av den yttersta mest obönhörliga fasan. Mount Everest och K2 är fyllda av infrusna lik som man för länge sedan glömt namnen på som alla har gått samma öde till mötes: att möta den ondaste brådaste död mitt i ett ögonblick av ens högsta och underbaraste drömmar och ambitioner, att se allting förgås på mindre än en sekund och försvinna för världen i en djupfryst kista av is som ingen sedan kan hitta. Det är den totala självförintelsen: ingenting blir kvar, allt försvinner, och för

bergsbestigningsindustrins skull glöms man genast frivilligt bort och stryks ur bergsklättringsannalernas rullor.

Hur många finns således inglasade och levande begravda i okända gravar i Mount Everests, i K2:s och i andra oblidkeliga bergs kallaste raviner och klyftor, där ingen någonsin kan gräva fram dem? Vem vill höra talas om dem? Inte en enda av alla dem som årligen betalar miljoner i belopp för privilegiet att få möjligheten att försvinna i isen och skrevorna under den, och som täcker hela berget med dess omgivningar med skräp som tomma syrgastuber och plastfodral, och inte heller den bergsklättringsindustri som finansierar dem.

Det hela är alltså egentligen till 100% ensidigt avskräckande. Ändå offrar otaliga fåfänga exhibitionister år och årslöner på att cykla genom hela Asien för att få bestiga Mount Everest utan syrgastuber, och det skall en idiottur till för att de skall lyckas driva igenom ett sådant vanvett med framgång. Och så får den heroiska hysterin kring bergsklättringens oöverträffbara härlighet mera vatten på sin kvarn, och offrandet av människor kan fortsätta.

Vi besteg ett obetydligt berg ovanför Sonamarg. Det var endast 5130 meter högt, men vi började från botten, alltså mer än 2000 meter under det. Att vandra två kilometer i princip rakt uppåt är ingen lätt sak, i synnerhet om man börjar från nästan 3000 meter. Men allt gick bra, vi kom ovanför trädgränsen, vi fick en underbar utsikt, och allt var frid och fröjd. Så långt var allting bra.

Sedan fortsatte vi. Vi började bestiga snön. Denna var brant. Men de envisaste av oss ville inte ge sig utan fortsatte envist uppåt för allt riskablare snöbranter utan isyxa. Till slut ville fem av oss inte fortsätta längre, men den sjätte fortsatte. När han såg att alla de andra stannade kvar hundra meter nedanför slog han sig helt sonika ner för att invänta dem. Men de andra ville inte fortsätta. Ledaren själv, den enda av oss med ishacka, avrådde alla från att fortsätta. Men någon av oss måste gå upp för att förmå den oförvägne att vända tillbaka.

Hans harm var helt naturlig. Det var bara hundra meter kvar till toppen. Men han förmåddes att återvända och återförena sig med sällskapet.

När de två skulle återvända ner visade sig snöns förrädiskhet. Den som gått upp för att hämta den oförvägne råkade ut för hal snö, tappade fotfästet med ena foten, och hela kroppen följde med. Sådant kan hända vem som helst. Han kanade ner i en våldsam utförsbacke av den halaste snö, och förgäves försökte han bromsa utförsåkningen med att sparka hälarna i snön. Ingenting kunde bromsa honom. Plötsligt blev det fast mark och han kom upp på fötterna, men hans hastighet var för stor och han fortsatte vidare utför. Det stora stupet rakt utför var bara några tiotal meter ifrån honom när en väldig gyttjepöl räddade honom, där han hamnade raklång. Hans enda sviter av incidenten var yrsel och illamående, men han hade mycket väl kunnat bryta ryggen, som Latief, eller försvinna utför.

Sådant är inte roligt över huvud taget, för att citera Gudrun Schymans skildring av sina avlägset besläktade problem.

Själv upplever jag bergsbestigning som något av en konst. Man bör *aldrig* gå för

långt, och de bästa bergsklättrare lämnar alltid toppen i fred. Det är fåfängt att nå absolut ända upp. Den största tillfredsställelsen ligger i uppnåendet av en suverän utsikt, och den blir aldrig bättre från toppen än vad den är från lä längre ner. På toppen är det bara obehagligt. Det blåser mera och är kallare än någon annanstans på hela berget, och man kan lätt blåsa ner därifrån.

Själv föredrar jag att aldrig gå högre än vad mina sandaler kan bära mig utan att jag behöver dra på mig strumpor. Det är före och under alla snöfält. Snö på ett berg är alltid livsfarligt, ty man vet aldrig vad den döljer eller hurdan den är. Glaciärer skall vi inte tala om. Så fort bergsbestigning inbegriper is och snö upphör nöjet och börjar vanvettet och livsfaran.

Det tror jag alla bergsbestigare håller med mig om.

Den ökända filmen "K2", där så många omkommer eller blir galna, är egentligen sannare än verkligheten.

Det är en helt annan sak att bestiga pass, som man inte kan komma över med mindre än att man tar sig över dem. De har inte sluttande väggar och avgrunder utan bara tvärtom, då ett pass alltid ligger i djupet av dess omgivningar.

13. Jesus i Yusmarg.

Det var skönt att lämna kriget bakom sig. När vi återkom till Sonamarg fick vi höra nyheten om 52 döda i strider nära Dras, både militanter och indiska soldater, och 10,000 bofasta evakuerade från området mellan Zoji La och Pashgum, en sträcka på 12 mil. Allt detta lämnade vi äntligen bakom oss. Mardrömmen var över. Min högra hand var skrivkunnig igen efter tre dagars paralysering, jag hade åter tillgång till kamera, kartor och böcker, magen började återhämta sig efter två dagars fullständig utmattning, och jag var åter i goda händer.

Till och med att gå på tur i Sonamargområdet var riskfyllt. Man måste ha specialtillstånd, och även i bergen kunde man när som helst möta militärer som gav en beskedet att man måste återvända. Rashid, vår mycket kunnige och erfarenhetsrike guide, som två gånger bestigit K2, visste att kriget bara var på 20 kilometers avstånd från Sonamarg. Han kunde inte ta ansvaret att gå på mer än endagsturer med sin grupp.

Det var väl även Eliahs problem. Hans guide vägrade ta honom upp i bergen ensam.

Hela vägen ner mot Srinagar var belamrad med militärkonvojer i båda riktningar, truckar sprängfyllda med soldater på väg uppåt och tomma truckar på väg neråt.

Rashid hade berättat att det fanns Jesusminnen i Yusmarg och Bandipur, båda inte långt från Srinagar. Vi beslöt att undersöka saken. Rashid hade sagt att Bandipur var stängt för utlänningar, då det låg så nära Pakistan, men Jahveed visste bättre och hävdade att det varit stängt ännu förra året men att det nu hade öppnats.

Problemet i vägen var ett helt annat än något av vad vi väntat oss. Turisttrafiken hade börjat på allvar. Plötsligt var allting fullbokat, och det gick inte att få plats på

någon husbåt ens för 1000 rupier natten. Därmed var även alla taxibilar upptagna. Det gick inte att få en jeep till Bandipur. Alltså for vi i stället till Yusmarg.

Det iögonfallande med Yusmarg var krigets oerhörda verklighet. Vi passerade städer och byar på vägen som fullkomligt hade utplånats och som man nu febrilt försökte bygga upp igen. Överallt bunkrar och militärkontroller, taggtråd och skyttegravar, kalasjnikovs och fältläger. Så var det hela vägen upp och även framme i Yusmarg.

Yusmarg är närmast öster om Gulmarg och har liknande natur och scenerier men är långt mera svårtillgängligt. Vägen är närmast obefintlig, och medelhastigheten måste hållas på 10-15 kilometer i timmen.

Även Yusmarg, "Blomsterängen", utmärks liksom Gulmarg av oändliga böljande ängar, som man dock i Yusmarg inte ännu gjort till golfbana. Den tiden kommer väl så småningom.

Det regnade i Yusmarg och åskade i fjärran. Tillsammans med Björn, en ung utlandssvensk från Genève, gick vi omkring överallt och överskred gärna de militärkontrollerade områdenas gränser. Några erinringar om Jesus fann vi inte. Jag ställde frågor till en och annan lokal person, men ingen visste någonting. Däremot fanns det faktiskt en liten helgedom eller pilgrimstempel högre upp som uppförts till minnet av ett sufihelgon som florerat i trakten. Längre än så kom vi inte i våra efterforskningar.

Varken Björn eller jag var det minsta övertygade om Jesus närvaro i Yusmarg. Troligen hade Rashid blandat ihop sufihelgonet med Jesus. Det var den enda logiska konklusionen. Naturligtvis hade Jesus kunnat förekomma där, men det var väl långsökt så långt borta från Srinagar bortom så oländiga vägar, och det fanns ingenting som tydde på något spår efter Jesus i Yusmarg. Kanske vi inte sökte tillräckligt noga.

Det är bara att konstatera att det har inträffat en drastisk förändring i hela min konstitution. När jag kom ner från bergen var jag ytterst matt och orkade egentligen bara vila utan att sova. Det har långsamt blivit bättre, och aptiten har långsamt börjat återfinna sig, men jag kan inte längre äta kött. Någonting tar emot oförklarligt men bestämt. Det återstår att se om det skall bli varaktigt.

Vad jag mest av allt längtade efter när jag kom ner var en klunk vin, men när jag smuttade på min gamla sega flaska Martini Rosso var effekten förödande bedövande. Det minsta lilla var på tok för mycket.

Säkert hänger detta tillstånd ihop med de båda olyckorna på berget. Först idag (efter fyra dagar) fann jag att jag rivit upp båda armbågarna totalt och inte bara den ena. Den i två dagar helt obrukbara handen är ännu ej så bra att jag kan klippa vänstra handens naglar med den.

Likväl var detta lappri i jämförelse med utförsåkningen på kalfjället på 5000 meters höjd. Att denna halkolycka innebar en rejäl chock stod klart redan omedelbart efter räddningen i gyttjepölen, och det var omöjligt att göra någonting annat än att bara stå stilla och vänta på att huvudet skulle börja fungera igen. Men inget illamående den gången. Ett rejält illamående kom bara efter incidenten med handen.

Energierna i Kashmir är ytterst subtila, svårhanterliga och försåtliga. Livet i Kashmir är dubbelt så svårt, så dyrt och så känsligt som i Indien. Man lever här i ständig livsfara, varje dag omkommer i medeltal minst fyra personer i vägolyckor mellan Jammu och Kashmir, förra veckan kanade en hel buss av vägen och dödade 52 personer på en gång, och kriget gör inte saken bättre.

Mina vänner på fjället, Rashid, Shogai, Faruk, Axel och Sonya, menade alla att jag haft en ryslig tur som inte brutit ryggen eller fortsatt utför och nedför, vilket de nästan såg mig göra. "Berget log mot mig," menade Jahveed efteråt, som visste vad han talade om.

Jag klarade mig fullständigt och förlorade kanske endast all vidare aptit på kött.

Rashid tyckte att Ladakh var mer eller mindre förstört av den nya tiden. Redan Helena Norberg-Hodge uttryckte 1974 en farhåga för den kommande utvecklingen. Jag kunde inte hålla med dem. Naturligtvis har jag ingenting att jämföra med, "allt var ju alltid bättre förr," men jag upplever ändå Ladakh som ett levande och ofördärvat Tibet i kontrast till det land som kineserna våldtagit med outsägligt våld och brutalitet. Naturligtvis kan jag förstå Rashids synpunkter på det vulgära i att ladakhierna numera går klädda i jeans och löjliga amerikanska skärmmössor, som inte alls går ihop med den historiskt unikt intakta omgivningen. Rashid menar vidare att många kloster förlorat mycket i för hårda renoveringar, men de behövde faktiskt renoveras, om man får tro Thomas Löfströms skildringar från 1979 av ett Ladakh i fullständigt förfall. Hela Ladakh genomgår en ansiktslyftning och uppfräschning, som bara är positiv. Man kan naturligtvis beklaga den hårda invandringen av kashmirer och invasionen av turister, men denna senare var ännu omärklig i maj. Den lär bli värre senare under sommaren, när alla klosterfestivaler sätter i gång bara för turisternas skull. Dessa festivaler brukade äga rum mest under vinterhalvåret och mycket sällan, (Hemis hade sin stora munkdansfestival bara en gång vart tolfte år,) men nu äger de alla rum under sommaren för turisternas skull och varje år.

Men även Ladakhs unikt intakta tibetanska karaktär får ständigt energipåfyllning genom flyktingströmmen från Tibet. 3000 flyktingar om året söker sig från Tibet över 6- och 7000-meterspass till Sikkim, Nepal, Indien och Ladakh, och det är en stor summa människor. De tibetanska flyktingarna i Leh dominerar nästan hela staden genom sin genuina karaktär, ty de riktiga tibetanerna anses med rätta vara de bästa människorna i Ladakh.

Även ladakhierna själva är dock riktiga tibetaner. De skiljer sig inte mer från Tibets tibetaner än skåningarna från Sveriges svenskar.

14. Jesus i Bandipore.

Wular Lake är en enastående naturkreation. Egentligen bildar Srinagars Dal Lake tillsammans med den mycket mera omfattande Wular Lake en enda stor sjö som en gång i tiden kanske var Asiens största. När Wular Lake når sin fulla bredd är den

fortfarande den näst största efter Bajkal. Men under de senaste 15 åren har någonting hänt. Pakistan ryckte in och öppnade alla dammar, så att den väldiga men sårbara sjön sjönk med fem meter, och skadan har ännu inte helt kunnat repareras. I år var snömängderna i bergen och snösmältfloderna mindre än någonsin, så att sjön har nått en ny bottennivå. Vägen går nu 100 meter från den strand som brukade ligga alldeles vid vägen.

Därmed har hela Wular Lake tillsammans med Dal Lake egentligen reducerats till vidsträckta våtmarker. På sina ställen, där sjöarna ännu är djupa, ser de fortfarande ut som sjöar, men dessa "sjövolymer" utgör bara 20% av hela den oöverskådliga träskmarksytan.

På Jesu tid torde sjöarna ha utgjort en enda. Vi tog bilen ut i gryningen, men vägarna mot nordväst var förskräckliga. De hade alla förstörts under kriget och ännu inte reparerats. Överallt stoppades vi av militärpoliser som egentligen bara var nyfikna på min person. De frågade genomgående efter irrelevanta personuppgifter. Var jag gift? Hade jag barn? Varför reste jag ensam? Varför reste jag inte tillsammans med någon? Och så vidare – bara personlig nyfikenhet. På vägen till Bandipore stoppades vi dussinet gånger av militärer väl förskansade i buskarna. Men vägen var åtminstone öppen.

Ju närmare vi kom Bandipore, desto mera svindlande vackra blev omgivningarna. Sjön bredde ut sig mer och mer mot den allt brantare norra kusten, som föreföll

förunderligt bekant. Jag stod inför en av resans största upplevelser och mysterier.

Vallfartsorten med ett tempel till hans minne och hans fotavtryck låg 15 timmars vandringsväg upp i bergen. På sin höjd kunde man klara vägen på 10 timmar, om man var vältränad och hade tillgång till ponnyhästar. I vilket fall krävdes det en hel dag för att ta sig upp. Att inspektera denna grej var således uteslutet. Det måste vänta till en annan gång, när man kunde ha tid att stanna över natten i Bandipore. Således kunde jag inte få någon klarhet i Jesu fotavtrycks autenticitet i Bandipore denna gång.

Men det behövdes inte. Bandipore erbjöd ett annat alltför överväldigande övertygande bevis, som bara de som själva varit i det Heliga Landet kunde förstå.

Det slår en genast när man följer vägen längs kusten västerut mot Bandipore. Omgivningarna, naturen, de branta stränderna, de höga bruna kullarna, den grönskande bygden nere vid sjön, allt erinrar nämligen direkt anslående om Gennesarets sjö i Galiléen, omkring vilken Jesus tillbringade sin enda lyckliga tid med sina lärjungar, då han skapade sitt rykte genom sina mäktigaste under. Enda skillnaden mellan Bandipores omgivningar och Gennesaret är, att dimensionerna kring Wular Lake är tio till tjugo gånger större. Sjön är oändlig, och i stället för Hermon i bakgrunden har du hela Himalaya.

Om Jesus kom hit för 1950 år sedan måste han ha slagits av landskapets direkta likhet med Gennesaret och dess överväldigande många gånger större dimensioner. I så fall måste det naturligaste av allt ha varit att han måste ha fastnat här tillräckligt ordentligt för att lämna minnen efter sig i form av fotavtryck och helig boning.

Till och med de dominerande färgerna här erinrade direkt om den galileiska världen. Alla damer, till och med skolflickor, gick klädda i blått och vitt, de klassiska färgerna för Jungfru Maria. Om de inte hade vita slöjor och blå klänningar hade de vita klänningar och blå slöjor. Och det var den rätta blåa nyansen: klart himmelsblått, aldrig mörkblått. Allt stämde.

Yusmarg kan vi glömma. Där fanns ingenting. I Srinagar finns en uråldrig icke-muslimsk grav som traditionen tillskriver Jesus, och som inte kan bortförklaras, ty gravar skämtar man inte med.

Men i Bandipore fanns allt – stämningen, miljön, närvaron, landskapet – det behövdes inget bevis för den som har ögon att se med och en själ att känna med.

Det stora problemet med denna upplevelse var endast det, att en pilgrim som kommer hit omöjligt kan ha samma övertygande upplevelse om han inte också har varit vid Gennesaret. Hur många pilgrimer har varit vid båda ställena? Inte många, och troligen mest bara muslimer.

Jag hade mycket att tala med Johannes om när den här resan var över.

Resan till Bandipore var en av våra mest idylliska. På vägen plockade vi upp ett gammalt original, en liftare klädd i rödbrokig kaftan, som var glad av sig. Under färden i bilen sjöng han helt entusiastiskt de vildaste gladaste Kashmirsånger, där det mest frekvent återkommande ordet var "Yahoo!" med andra liknande i omedelbar följd. När vi släppte av honom i hans by gapskrattade han helt förnöjd länge och väl.

Vi lunchrastade vid en kulle en bra bit väster om Bandipore precis där vägen höjer sig igen för att lämna den egentliga sjön bakom sig. Där fanns ett litet statligt Rest House, och där ovanför tornade en kulle upp sig med ett tempel högst upp. Naturligtvis klättrade jag dit.

Det var en helig plats i form av en grav tillhörig någon stor helig muslimsk man med ett mycket långt namn vars början man hade glömt när det nådde slutet. Men utsikten var underbar, och mänskorna var överväldigande vänliga. Alla ville bjuda mig på te. För en gångs skull råkade man inte ut för indiska militärer, utan här var vaktstyrkan helt kashmirisk, och det var en helt annan sak. När en inte lyckades bjuda mig på te försökte en annan, och de kunde inte få nog av att trycka min hand.

Naturligtvis var européer sällsynta här. Även i Yusmarg hade de varit obefintliga sedan britterna fördrevs 1947 med katastrofalt resultat för Indien och Pakistan och särskilt för Kashmir ända fram till idag och längre, men där hade folk nöjt sig med att bara flockas och stirra. Här var man en välkommen kompis utan några reservationer, som om man varit efterlängtad sedan britterna försvann.

Vägen hem gick sedan längs andra sidan sjön, som var den gamla huvudvägen mellan Srinagar och Rawalpindi. Denna väg på 330 kilometer tar sex timmar hela vägen, och efter två timmar (eller 12 mil från Srinagar) är man vid gränsen. Detta var även huvudvägen mellan Srinagar och Jammu fram till 1947, då Pakistan ockuperade en del av den vägen och klippte av den. Sedan dess har det varit krig mellan Indien och Pakistan om den vägbiten, tills tunneln genom Pir Panjalbergen byggdes 1954-60. Sedan behövde inte Indien den vägbiten mera.

Var och en har väl sitt favoritkloster i Ladakh. Mitt blev (åtminstone denna första gång) Thiksey. Naturligtvis är både Hemis och Lamayuru mera imponerande, och båda är ofrånkomliga som tvåor, men Thiksey framstod för mig som det mest personliga i sin arkitektur och som det mest originella av dem jag fick se. Varje tibetanskt kloster har sin egen personlighet, sin egen särprägel, sin alldeles egna enastående unikhet, och ej heller kan man väl någonsin närmare bekanta sig med alla tibetanska kloster. Det finns även kloster högt uppe i bergen i Zanskar och på de mest avlägsna, svårtillgängliga och gudsförgätna av alla tänkbara platser högst upp i bergen längst bort i en okänd dal; men Thiksey symboliserade för mig en glad och sprudlande originalitet utan motstycke. Det anses vara det näst viktigaste i Ladakh (efter Hemis,) men för mig är Hemis tyngre och solidare och mindre klosterlikt, medan om det är något Thiksey gör i sin tricksiga arkitektur så är det att sträva helt bort från jorden. Det är som ett klotsbygge format till en ytterst oregelbunden och kaotisk pyramid och som genom just dessa karaktärsegenskaper förlorar all kontakt med verklighet och massa, som om man kunde vänta sig att hela klostret när som helst skulle kunna lyfta. Det är svårt att föreställa sig ett underbarare kloster. Genom sin tyngdlöshet har det nästan blivit det idealiska klostret som sådant.

15. Till Dharamsala.

Avskedsmorgonen från Srinagar var den förfärligaste tänkbara. Det spöregnade, och regnet höll i sig hela vägen de 12 timmarna till Jammu. Därtill var trafiken alldeles förfärlig, och vi måste sega oss fram meter för meter i en konvoj på 15 bussar medan ideliga konvojer mötte oss hela vägen i form av enbart massiva truckar, som krävde maximalt vägutrymme, så att vi hela tiden prejades ner i diket eller någon centimeter från avgrunden.

Denna väg är troligen den farligaste i hela Indien. Vägen upp för Zoji La gör ett mer fasaväckande intryck, men trafiken där är mindre, medan den här hela tiden pressar på som för att tvinga så många andra fordon som möjligt åt helvete. Olyckor händer varje dag med statistiskt räknat minst fyra döda dagligen. Det är mer än vad kriget utkräver. Vägen är relativt bred och bra (i motsats till Zoji La), men det inträffar ständiga ras, och avgrunderna är fruktansvärda. Vi mötte minst tre bilvrak på vägen – jag sov så mycket som möjligt – och alla tre var truckar.

Vilken kontrast mot min uppfärd till Srinagar, som gått i flygande fläng i smidig jeep på bara 6-7 timmar! Vägen är precis 300 kilometer, och om man inte kan göra den fortare med buss än på 12 timmar betyder det att vägen inte är normal. Som sagt var, vädret var också maximalt emot oss.

Från kriget hörde vi om 72 döda militanter och att Pakistan fortfarande bombarderar Kargil uppifrån sina berg och förnekar all delaktighet i striderna. Kargil är öde till 90%, och även militärhögkvarteret har flyttat därifrån österut.

Då jag kom fram efter 8 på kvällen till Jammu fanns det ingen buss mer till Dharamsala. Jag måste betala för ett hotellrum, 100 rupier för en blåkalkad cell 2 x 4 meter med säng, fläkt och ett lakan. Det var i alla fall bättre än bussen.

Underligt nog sov jag gott i denna cell med fläkten på hela natten, och på morgonen 8.15 fick jag genast en buss vidare till Dharamsala. De 20 milen tog 8 timmar. Inalles tog det alltså 20 timmar från Srinagar till Dharamsala. Detta är helt onormalt. När jag sökte upp Ali Baba i Dharamsala, Latiefs broder, berättade han att det för honom tagit 6 timmar från Srinagar till Jammu och att han kommit fram utan problem till Dharamsala samma kväll. Detta var normalt.

Men jag hade råkat mitt in i en förmonsun med hiskliga trafikstockningar hela vägen jämte inalles åtta ihjälkörningar: 5 truckar, 2 bussar och en jeep.

Från honom fick jag också veta senaste nytt från kriget: 3000 afghaner har tagit sig in i Kashmir från Pakistan och har även nått Sonamarg. Även detta område har nu stängts för turister och semestrare. Det är bara 9 mil från Srinagar.

Efter min 20 timmar långa bussresa från Srinagar till Dharamsala inklusive en natt på cellen i Jammu måste jag ha sett förfärlig ut när jag kom fram. Jag kände mig mera smutsig och snuskig än någonsin, som en riktig slusk. Likväl gjorde jag genast undan mina viktigaste ärenden i Dharamsala inklusive att se om Johannes råkade vara på Shangri La. Han satt där helt lugnt och väntade på mig. När jag visade mig fällde han resans replik:

"Du ser helt utbränd ut. Vad har hänt?"

16. Dharamsala.

När Johannes fällde dessa ord kände jag tårar i ögonen. Det var riktigt svårt att hejda dem.

Han ville naturligtvis först av allt höra om kriget, vad jag sett av det och mina upplevelser av det. Jag berättade allt om vad jag med egna ögon sett från Zoji La till Kargil och vad jag visste om situationen. Han bekräftade mina uppgifter:

"Redan i november annonserade talibanerna sina avsikter mot Kashmir. De skrädde inte orden när de uttryckte sina ambitioner att Kashmir skulle bli det första land utanför Afghanistan som skulle talibaniseras, det vill säga med våld göras muslimskt-fundamentalistiskt. Även där vill de förbjuda kvinnor att visa sig och män att vara utan skägg. De tycks tro att rätta ögonblicket är kommet nu för att sätta sina planer i verklighet. Och både Kina och USA stöder Pakistan mot Indien, och Pakistan stöder talibanerna."

Efter att ha orienterat sig i Kashmirs fall och mitt återföll han i sin första tanke och sade:

"Du ser för jävlig ut. Jag föreslår att du går och vilar dig och sedan tvättar dig rejält, så ses vi på nytt i kväll."

Det var förnuftigt. Jag var verkligen lika trött som jag såg ut, och om det var något jag längtade efter i all min sluskighet var det en varm dusch med tvål.

Allt pågick på en gång i Dharamsala. Det var verkligen högsäsong. Aldrig tidigare hade jag upplevat det så levande. Från mitt eget hotell Lhasa utgick en maratondemonstration i megafon, genom vilken det propagerades av amerikaner och tibetaner för en total bojkott av hela Kina.

Det mest påfallande i Dharamsala var den ymniga förekomsten av västerlänningar. Aldrig hade jag sett så mycket israeler utom i Israel, men egentligen var alla 'västerländska' nationer representerade. Majoriteten var dock de mest extrema tänkbara hippies av alla och de mest skiftande kategorier, med kannibalhår ner till knäna, skinnskallenunnor, häxor och pajasar och till och med en och annan som såg helt normal ut. "I detta sällskap kan vem som helst blanda sig och verka normal," menade Johannes. Vi hade aldrig tidigare kunnat tala så öppet på Shangri La som nu, som ständigt var fullsatt av besynnerliga typer. "Till och med du idag verkade i all din groteskhet som ren och fin i jämförelse med dessa fantasifoster," menade Johannes och drog på munnen.

Vi beslöt att följande dag gå upp till Triund för att avhandla vår viktigaste fråga: fallet Jesus och hans länk med buddhismen, om vädret skulle tillåta.

Men kvällen såg bra ut. Det hade ösregnat i två dagar, som om monsunen kommit en månad för tidigt, vilket var Ali Babas mening; men det var nog bara ett tillfälligt

bergsregn, som dock omfattat hela Kashmir och alla berg i Himachal Pradesh.

"Var du verkligen i Ladakh?" var Johannes strängaste samvetsfråga. Jag kunde mycket väl förstå hans tvivel: "Skulle du ha hittat en indisk överste som riskerat att ta en journalist genom de brinnande stridslinjerna, där alla journalister var förbjudna, bara för att han ville uppleva några kloster i Ladakh, och sedan transporterat honom tillbaka igen genom hela kriget strax innan militanterna bröt igenom för att till och med hota Sonamarg, vilket måste ha hänt precis dagen efter att du lämnade området? Kan du verkligen ha haft en sådan tur?"

Jag kunde bara anföra villkoren och bevisen: inget skrivblock fick medföras och ingen kamera, och mitt enda fysiska bevis var min tillplattade Niveaburk, som överstens jeep kört över när i en stressituation jag tappat jackan på vägen. Niveaburken hade legat i fickan. Lyckligtvis hade inte mina glasögon i en annan ficka skadats.

"Och du halkade nästan av berget, och du fick ett klippblock på handen utan att den gick sönder. Ja, ja," sade Johannes, "jag börjar tro dig. Men du såg för jävlig ut när du kom. Jag har aldrig sett dig så utbränd förut."

17. Avslutning.

Det var egentligen ingenting att diskutera. Johannes och jag var helt överens. Med största sannolikhet hade Jesus under ett antal år i tjugoårsåldern studerat buddhismen i Sarnath vid Benares och kanske redan då även besökt det då helt buddhistiska Kashmir, för att sedan inleda sitt värv i Israel sannolikt vid 29 års ålder för att fullborda detta inom 3-4 år. Hans stora mission bör sannolikt ses som alla tiders största teaterprestation. Han utgav sig för att vara Messias, och genom att genomföra denna rollprestation med allt vad det innebar inklusive den skenbara döden på korset med den mest genomgripliga konsekvens utan någon enda blotta lyckades han med sitt projekt. Han gav Israel en riktig Messias och en genom martyrdöden fullständigt oantastlig sådan, så att varenda Messiasprofetia i Gamla Testamentet kunde anses som fullbordad, och så att det sedan inte kunde vara något snack om saken. Han gjorde världens största rollspel till verklighet, och därmed hade han som son av kung Davids hus uppfyllt sin personliga plikt mot sitt fädernesland och eget folk Israel.

Hans återhämtning efter lidandet på korset måste ha tagit åratal, men troligen återhämtade han sig helt under esséernas kunniga intensivvård för att sedan troligen återvända till Indien och Kashmir för att slutligen dö i Kashmir.

Detta var både min och Johannes bild av saken. Vi kunde inte bli mer överens.

"Jag är särskilt glad åt att du kom till Bandipur. Det området har varit stängt för utlänningar i tio år ända tills nu, och nu kanske de nya oroligheterna tvingar det att stänga igen. Pakistan lär ha bråkat även vid Punjab. Precis samma upplevelser som du hade där, med att känna igen dig som vid Gennesaret, hade jag för femton år sedan, och det övertygade mig mer än något annat om Jesus närvaro i Kashmir. Men hur förmedlar man en sådan oerhörd upplevelse till vanligt folk? De kan ju aldrig förstå vad

man talar om om de inte själva varit vid både Gennesaret och Wular Lake. En sådan upplevelse och övertygelse måste tyvärr vara enbart begränsad till de få företagsamma, som bekvämar sig till att resa till båda sjöarna. Hur många är det i hela kristenheten? Kanske ett dussin – knappast mer.

Genom din oerhörda resa i Kashmir utan ekonomi, under oerhörda påfrestningar och även strapatser och lidanden har du fått en klar bild av sambandet mellan buddhism och kristendom, och om du kan formulera dina iakttagelser på ett klart och överskådligt sätt kan denna din resa mycket väl framstå som din viktigaste. Jag hade ingen del i den. Jag gav dig ingen information i förhand, utan allt fick du ta reda på alldeles själv, och du gjorde det. Om du hade vetat om Kashmir före resan vad du vet nu – hade du då rest?"

Jag måste medge, att jag varit ytterst dåligt påläst. Om jag känt till i förväg att passen i Zanskar var stängda till juli och att vägen över Zoji La i regel aldrig öppnade före juni, så hade jag nog inte rest.

"Din okunnighet var alltså din lycka.

Och jag är särskilt glad och tacksam att du besvärade dig att komma förbi Dharamsala på återvägen. Det hade säkert varit bekvämare för dig att stanna några dagar extra i Srinagar. Hade du gjort det hade jag förstått det."

Jag chockerades av detta. Vi hade ju kommit överens om att vi skulle ses i Dharamsala efter resan. Mitt ord hade jag aldrig kunnat bryta.

Vi gick upp förbi Triund denna gång. Vi startade klockan 8, och inte ett moln var på himmelen. Efter två timmar var vi uppe vid Triund, och efter en timme till nådde vi *"the Snow Line Café"*. Därifrån var det kort till toppen.

"Snow Line Café" sköts sedan fem år av en bergsman som lever här uppe från april till november och njuter av det. Han talar dålig engelska.

När vi satt där och njöt av hans te kom det sex tibetanska unga män ner från toppen. De hade precis gjort en pujaceremoni där och hängt upp sina vindhästar och skulle nu fortsätta över till glaciären.

Det var ett nöje att se Johannes prata iväg på tibetanska med dem. Han tycktes vara känd av dem, och jag förstod att han för dem berättade om mina eskapader i Ladakh och Kashmir. De gav ofta luft åt beundrande utrop av förvåning.

Detta var som en idealisk slutvinjett på hela resan: en bild av framtiden, sex livsglada och företagsamma tibetanska unga män, uppfostrade i McLeod Ganj, välutbildade och positiva, och Johannes och jag som en levande länk mellan dem och Tibet, som de aldrig ännu fått se, och Johannes umgåendes med dem på flytande tibetanska. Jag stod utanför men var tacksam som åskådare.

Hur skall man då summera Kashmir? Det är något helt annat än Indien. Jag kom dit full av erfarenheter av Indien och trodde det skulle räcka, men de räckte ingenstans.

Om Indien är stort är Kashmir ännu större. Om Indien är farligt är Kashmir dubbelt så farligt. Om man i Indien överallt måste se upp med ekonomiska lurendrejare gäller det i dubbel måtto i Kashmir. Och om mänskor är vänliga i Indien är de dubbelt så vänliga i Kashmir.

Alla resebolag avråder turister från att besöka Kashmir på grund av de ekonomiska riskerna och den ytterst instabila politiska situationen. Kashmir är i ett kroniskt tillstånd av inbördeskrig. Det kan verka lugnt på ytan, ibland kan läget vara under kontroll, men vad som helst kan när som helst hända och händer när som helst var som helst. Detta är den enda regel som gäller. Jag kan inte heller rekommendera någon att resa till Kashmir. Det är något man måste göra helt på egen risk.

Endast vissa kan jag råda till att besöka Kashmir. Alla de som är trötta på Indien, som tycker att Indien är för tråkigt, som tycker att det aldrig händer något i Indien, och som vill ha mer dramatik än vad hela Indien kan ha att erbjuda – alla sådana har något att hämta i Kashmir, och de kommer att trivas där, vad de än råkar ut för.

Klockan 12 minuter i 12 nådde vi toppen, (bara högst 3300 meter,) men där var bara dimma, så det var genast att vända ner igen. Många av McLeod Ganjs vackra ungdomar, främst israeler, hade kommit upp men stannat i Triund. Hela vägen ner tog, liksom uppvandringen, precis tre timmar inklusive tepauser.

Återstoden av eftermiddagen tillbringades på olika kaféer. Det var så skönt och befriande att se att Shangri La hade bytt ut sin förfärliga TV mot ett Buddhaskåp. Skönast var det på den anspråkslösa Tsongkhas takterass, där man riktigt kunde gotta sig i eftermiddagssolen.

Där satt då en mycket långhårig hippie som var mycket angelägen om konversation, men själv talade han så lågt och oartikulerat att jag nästan måste be honom upprepa allt vad han sade. Det framkom att han var bosnier och hemfallen åt Hare Krishna. Han ville sedan inte skiljas från mig utan följde mig till och med till mitt hotell för att ta sig en titt. Där undslapp han sig slutligen sin angelägenhet. Han behövde pengar och frågade mig om jag kunde ge honom en hundralapp.

Det bittraste och mest tröttsamma i Indien är att hela tiden bli betraktad och behandlad som ett objekt att utvinna pengar av. Denna ständiga förnedring är nog för att skrämma många bort från Indien för alltid.

På nattbussen till Delhi fick jag samma trevliga och högeffektiva konduktör som jag haft från Jammu till Dharamsala. Han kände genast igen mig, och återseendet var hjärtligt å ömse sidor.

Delhi nåddes efter exakt 12 timmar, där det bara var att genast ta bussen ut ur den 40-gradiga häxkitteln under uppvärmning till flygplatsens säkra och bekväma *air conditioning*-miljö och sitta där i godan ro hela dagen och läsa i väntan på kvällsflyget medan hela flygplatsen bara tittade på cricket. Den framför de två tak-TV-apparaterna fastklistrade publiken var tacksam och talrik, och det är ett underbart spel som helt bygger på precision och uthållighet. Dagen blev således angenäm.

När planet skulle lyfta från Delhi uppstod ett problem. Det fanns en passagerare för mycket. Personalen räknade om oss gång på gång på nytt medan planet stod på marken och svettpärlorna steg. (Det var fortfarande mycket varmt.) Så måste alla biljetter kontrolleras på nytt. Även detta tog tid. Till slut hittades felet. Mannen bredvid mig hade inte fått rätt biljettalong avriven. Det var hela felet.

Vi hade försenats en halvtimme, och nu skulle alla tröstas och gottgöras med

vatten. Alla skulle få dricka vatten. Men ingenting är så lätt att spilla som vatten. Säkert fick minst 30% av alla passagerarna vatten på byxorna eller i famnen när det skulle hällas vatten överallt.

Man steg av på Sjeremetjevo klockan 4 på morgonen, en fullkomligt mördande okristlig tid, men efter två timmar tröstades man med frukost innan den sista etappen, direktflyget till Göteborg, som var det enda som återstod.

Man tänker då tillbaka på alla prövningarna. Vad var det värsta? Det svåraste av allt, och det som sved mest var att inte få fotografera i Ladakh, att inte få kunna bereda de visuella fröjder man fick sig serverade där överallt i det underbaraste kalasväder åt andra, att inte få bevara Thiksey, Lamayuru och Leh och de andra ljuvliga platserna på diapositiv, att nödgas resa på ett sätt blind och under fullkomlig stress genom hela Ladakh utan något annat än minnet att kunna ta hand om materialet med. Det var som att tvingas göra hela Venedig i racerbåt på en timme och utan kamera.

Och allt var krigets fel. Jag har lovat att inte berätta något därifrån, men jag har redan nämnt Niveaburken. Det var enda gången kriget verkligen blev påtagligt för mig. Det var mitt ute i öknen i ingenstans, och jag behövde en kisspaus. Översten stannade jeepen, och då solen gassade hängde jag min jacka på den öppna dörren. Efter vattenlåtningen dröjde jag en minut extra bara för att njuta av skönheten och friden. Just då blev vi beskjutna. Det var på långt håll, och det var inga träffar, men översten reagerade genast, backade jeepen mot mig, tänkte inte på min jacka som föll av och blev under hjulet med Niveaburken, och även jag fick omedelbart högsta fart. Ingen klär skott frivilligt och aldrig länge. Jackan räddades, och vi satte av med rivstart.

Beskjutningen hade bara varit 2-3 skott på långt avstånd, men situationen var betecknande: militanterna hade koll på allt som rörde sig på vägen Dras-Kargil och kunde beskjuta allt som rörde sig på denna väg och gjorde det också.

Det är samma situation varje år. Dras och Kargil ligger precis innanför den indiska gränsen liksom hela vägen där emellan, 40 km. Varje vår när vägen blir användbar efter vintern försöker militanterna erövra den från Indien och framför allt inta Kargil, den viktigaste orten på vägen mellan Srinagar och Leh. De väntade inte en dag när vägen blev öppen, men det gjorde inte Indien heller. Beskjutningarna och infiltrationen av afghaner och militanter från Baltistan (nordostligaste Pakistan) började samtidigt som Indien skickade upp massiva militärkonvojer för att röja vägen och hålla den. Sedan var det regelrätt krig, där Indien hade ett massivt numerärt övertag men där militanterna hade alla strategiska fördelar: de kunde exakt hålla koll på allt vad indierna gjorde och hålla dem under ständig eld, medan indierna bara kunde nå dem genom besvärliga och väldiga inringningsmanövrer som krävde stora insatser, manfall och tid. Situationen är närmast beskrivbar som att indierna håller ett pass medan militanterna håller bergen på båda sidor om.

Och detta tar alla skada av. Folket i Ladakh får inga matleveranser från Srinagar, turismen tar skada, och de turister som ändå vågar komma och givetvis vill till Ladakh stoppas på vägen av kriget, bara därför att vilda afghaner som aldrig gjort annat i hela sitt liv än krigat ser det som sin heliga plikt att sprida sin talibanska revolution utanför

Afghanistan, utan att någon vill ha den.

Johannes nästa självpåtagna och svåra uppgift blir att åter bege sig upp till dessa länder jämte Tadzjikistan och Öst-Turkestan för att åter försöka styra över detta "heliga krig" mot Kina i stället för mot Indien. Ingen har glädje av krig i Kashmir, medan alla turkestaner och tibetaner skulle ha glädje av att deras länder befriades från den vidriga kinesiska kommunistmaktens omänskliga imperialism.

Slut.

(3-27.5.1999)

Tibetnyheter.

Kineserna fortsätter tvångssterilisera Tibets kvinnor som ett led i det långsiktiga programmet att utrota tibetanerna från Tibet. I Nyangdren-delen av Lhasa skryter nu de kinesiska myndigheterna med att deras födelsekontrollsprojekt har genomförts med framgång, då 342 av stadsdelens 379 gifta kvinnor nu har steriliserats (90,23%) och 295 andra kvinnor påtvingats p-piller. Stadens hälsovårdsmyndigheter hade inbjudit amerikanska läkarexperter att studera och ta del av projektets framgångsrika genomföring. Projektet anses "förbättra tibetanernas levnadsförhållanden och leda till höjd levnadsstandard".

Det omstridda lånet från Världsbanken till kinesiska projekt i det tibetanska Amdo (som kineserna omdöpt till Tsinghai) gick igenom den 24 juni. Projektet innebär att Kina får omflytta nästan 60,000 kinesiska bönder till detta tibetanska land. Därmed skulle tibetanernas procentdel av befolkningen reduceras från 22,7% till 14% medan Han-kinesernas skulle öka från 26,3% till 41,3%. Även mongolernas procentdel skulle minska betydligt.

Både Tyskland och USA gick emot Världsbankens finansiering av denna tvångsförflyttning av kinesiska massor till ekologiskt mycket känsliga områden, men Kina hotade genomdriva projektet med våld och i värsta fall utan Världsbankens stöd. Det har höjts krav på att Världsbankens rutiner i denna sak utreds: allt kan inte ha gått rätt till.

Vi noterar med sorg att Dalai Lamas svåger, Phuntsok Tashi Takla, gift med Dalai Lamas äldre syster, har avlidit i en ålder av 77 år efter ett långt livs ovärderliga diplomatiska insatser för tibetanernas sak. Han kunde kinesiska perfekt, studerade länge politisk vetenskap vid universitetet i Nanking före kommunisternas maktövertagande, deltog i många av Dalai Lamas delegationer till Peking, följde Dalai Lama i exil 17 mars 1959, förestod Dalai Lamas säkerhetsråd i Dharamsalas exilregering och arbetade mycket för inter-asiatiska relationer under talrika resor omkring i hela Asien. Hans hustru Tsering Dolma, Dalai Lamas syster, avliden 1964, startade the

Children's Village i Dharamsala, där tusentals föräldralösa tibetanska barn togs om hand och fick en utbildning.

Den 23 juli slog den kinesiska regeringen ner på den buddhistisk-taoistiska meditationsrörelsen Falun Gong, på samma sätt som de tidigare slagit ner på Tai Chi och försökt utrota sådana menlösa meditationsrörelser från Kina utan något som helst vettigt skäl. Det enda skälet synes ha varit det, att sådana rörelser är omöjliga för det regerande kommunistpartiet att kontrollera, då man ju till och med kan gå ut i skogen ensam för sig själv och meditera enligt dessa discipliner utan att kommunistpartiet kan råda däröver och kontrollera vad som sker. Som en sade: "Genom att med våld och bokbål slå ner på en bevisligen fullständigt opolitisk, harmlös, uppbygglig och oskyldig filosofisk rörelse har de regerande kommunisterna bara inbillat sig ha 70 miljoner fiender där de inte hade några. Risken är, att de därmed tvingar denna fullständigt opolitiska rörelse till subversiv verksamhet med fientlig udd riktad mot den övermakt som tillgrep övervåld utan anledning."

Men 'att inbilla sig ha fiender där man inte har några' är ingenting annat än ett klassiskt sjukdomssymptom för den renaste paranoia.

Årets resa till Kailas under regi av "Läs och Res" gick tyvärr inte så bra. Vädret var inte helt gynnsamt, och när gruppen med jakar och allt tog sig runt det heliga berget blev vädret alltför kritiskt för att jakförarna skulle kunna fortsätta. De blev tvungna att vända om före Dolma La. Endast några få oförvägna valde att trotsa vädret och fortsätta ändå och gjorde så på egen risk på egen hand – och kom lyckligt över. Men de flesta hade fått vända om.

Bättre lycka nästa gång.

Två resenärer från Australien reste till Amdo för att närmare utrannsaka hur det gick med det kontroversiella Dulanprojektet i Amdo, som vi belyste i förrförra numret. Den 24 juni beviljade Världsbanken lån till projektet, som skulle innebära tiotusentals kinesers tvångsbosättningar i detta helt tibetanska och mongoliska land, men på vissa villkor. Bland annat skulle observatörer få ha fri tillgång till inspektion av att projektets villkor uppfylldes. Gabriel Lafitte från Australien och Daja Meston från USA kunde konstatera att observatörer inte var välkomna. De hittade koncentrationsläger på vägen som de fotograferade, varpå de togs om hand av den kinesiska hemliga polisen, som höll dem i fängelse en längre tid under konstant psykisk tortyr – all sömn förbjöds dem bl.a. – varefter de kunde fås till att bekänna vilka absurda brott som helst. Tydligen fungerar fortfarande den gamla kinesiska hjärntvätten.

Senator Bob Brown lyckades resa omkring i Tibet inkognito och såg allt det som han enligt kineserna inte skulle se. Han kom till den slutsatsen att Tibet var "världens största militärkoloni" då han bara såg kinesisk militär ockupation och definitivt förtryck överallt. Hans slutsatser stämmer exakt överens med den amerikanske senatorn Frank Wolfs iakttagelser under sin resa inkognito i Tibet, då även han lyckades få se allt det som det inte var meningen att han skulle få se.

En svår fråga är om man som resenär alls bör resa till Tibet, då all turism ekonomiskt endast gagnar kineserna, som stoppar allt i egen ficka och ger tibetanerna

noll. Vår speciella Tibetkännare Johannes B. Westerberg hävdar dock bestämt, att om vi, som ekonomiskt har möjlighet att resa till Tibet, skulle bojkotta landet för kinesernas skull, så skulle tibetanerna förlora sitt sista hopp. De har ingenting annat. Kineserna har tagit ifrån dem allt. Det enda de har kvar är det ringa hopp som de får genom det tecken västerlänningars besök i deras land ger dem på att någon fortfarande bryr sig om dem, är medvetna om situationen och försöker göra någonting åt saken. Speciellt välkomna är sådana som vågar trotsa kineserna, ge sig ut på resor utan tillstånd, vistas underjordiskt och umgås direkt med tibetanerna, även om det betyder, att tibetanerna efteråt sätts i koncentrationsläger eller får plikta med livet för att de hjälpte en illegal turist att lära känna landet.

Ett nytt heligt berg Kailas har lokaliserats i Zanskar. Det anordnas redan heliga pilgrimsresor dit. För fyra år sedan kunde man lätt resa från Ladakh in till Tibet via Tsaparang till Manasarovar och Kailas, men nu är allting stängt och ytterst ovisst. Det är möjligt att man måste vänta till 2001 eller 2002 innan vägen över Tashigong öppnas igen.

Ingen vet ännu vad militärkuppen i Pakistan kan komma att leda till. Alla avvaktar med spänning.

I Göteborg har Föreningen för Tibetansk Buddhism sagts upp från sina lokaler. Samma öde har drabbat alla hantverkare, arbetare, föreningar, butiksinnehavare och hyresgäster i kvarteret, som ekonomiska intressen vill bygga om till lyxbostäder. Vi avvaktar händelsernas utveckling.

Våld eller icke-våld? – Tibets ödesfråga.

av Johannes B. Westerberg & Doktor Sun.

Dalai Lama företräder icke-våldsprincipen med den mest beundransvärda tänkbara konsekvens, varigenom denna linje blivit dominerande i frihetskampen för Tibet. Samma linje företräder märkligt nog de ledande frihetskrafterna i Turkestan (Sinkiang), fastän dessa är muslimer och utsätts för samma långsiktiga etniska utrotningskampanj som tibetanerna genom tvångssteriliseringar, utbildningsförbud inom det egna språket och den egna religionen och kulturen, barbariskt militärt förtryck, koncentrationsläger för alla oliktänkande och kinesiskt monopol på all korruption. Denna icke-våldsprincip, lanserad av Gandhi, är förvisso klok och beundransvärd och den enda rätta, men det var icke den som framtvingade Indiens självständighet från engelsmännen. Det var i stället general Subhandas Chandra Bose och dennes terrorism i förbund med japaner och tyskar i andra världskriget som tvingade Gandhi att kräva fullständig självständighet från engelsmännen, vilken linje sedan segrade på gott och ont.

Problemet med icke-våldsprincipen är att den är ineffektiv. Kineserna skrattar åt tibetanernas undfallenhet och fortsätter sterilisera dem, tortera och avrätta dem, sätta dem i koncentrationsläger där de dör förr eller senare och tvinga dem lämna landet *en*

masse, som i stället dränks av tvångsinflyttade kineser, allt enligt den långsiktiga etniska rensningens metodiska och drullesäkra program. Detta har nu pågått i 50 år utan att någon har gjort något åt saken. Den tibetanska icke-våldsprincipen och undfallenheten har smittat av sig på hela världen, som bara tigit och tittat på när kineserna förstört 98,5% av alla Tibets tempel och kloster, utrotat 90% av dess lärdom genom att mörda 90% av dess skolade munkar, nunnor och intelligentsia, och berövat tibetanerna alla deras mänskliga rättigheter. Naturligtvis var Indien och England de mest skyldiga till denna passiva medhjälp till mord på en nation, när Nehru bara trodde gott om Kina och därför lät Kina göra vad det ville, och när England hävdade, när Tibet vädjade om hjälp hos FN 1950, att Tibet aldrig erkänts eller etablerats som självständig nation – århundradets värsta fall av formalistiskt paragrafrytteri. Men USA fortsatte denna passiva medhjälp till mord på en nation genom att under Nixon prisge Taiwan och i stället upprätta världens kriminellt mest belastade nation Kina till rangen av inte bara vilken demokrati som helst (vilket Kina aldrig varit utom under doktor Sun-Yat-Sen 1912-25) utan till världens av USA mest gynnade nation.

Turkestans icke-våldsprincip blir ännu mera aktningsvärd när man konstaterar att Kina alltid använt Turkestan som atombombsprovsprängningsområde med samma katastrofresultat för miljön och allt liv som Sovjetunionen i östra Kazakhstan. Sådana skador kan aldrig botas. Icke-våldsprincipens undfallenhet har alltså direkt främjat Kinas utveckling av och förmåga till mondial aggression.

Denna makalösa undfallenhet för en terroriststat, utmärkt genom exempellös feghet främst företrädd genom Indien, England, FN och USA, har bara haft ett tidigare exempel i historien. Det var Neville Chamberlains undfallenhet för Hitler 1938.

Innebär detta att vi predikar motstånd genom våld? Nej, så långt kommer vi aldrig att gå. Men det kommer alltid att finnas karaktärer som Subhandas Chandra Bose, som i längden icke nöjer sig med förtryck, orättvisa och övervåld. Även judarna gjorde till slut uppror mot tyskarna i Warszawaghettot, vilket initiativ startade en rörelse som förde fram till självständigheten 1948. Denna hade aldrig lyckats utan initiativ till motstånd genom våld. Historien har aldrig kunnat stoppa karaktärer som Subhandas Chandra Bose, Fidel Castro, Ho Chi Minh, Xanana Gusmao och männen bakom den franska revolutionen. Jag tar aldrig till våld själv, men om det står i min makt att hindra den som sätter i gång en lavin som sveper med sig hela Kina i en syndaflod med bl.a. Tibets och Turkestans självständighet som konsekvenser, så tänker jag inte hindra honom.

Till världen vill vi säga med oppositionsledare Wei Jingsheng: Låt Kina sjunka. Det är en dålig affär att investera i ett sjunkande skepp. Låt Kinas kommunistparti och dess förbannade korrupta och falska "Folkets Befrielsearmé" förgås och glömmas en gång för alla, då det enda dessa båda begrepp representerar historiskt är förtryck, förstörelse och ondska.

Johannes B. Westerberg & Doktor Sun,

Kathmandu, 1 oktober 1999.

Tibetnyheter.

Vi konstaterar med sorg hur Kinas ledare Jiang Zemin välkomnades varmt i Europa av både England och Frankrike, som såg fram emot att få göra stora affärer med denna betydande marknad, medan samtidigt alla demonstrationer i Jiang Zemins väg för mänskliga rättigheter i Kina, för Tibets rätt att existera, för religionsfrihet för Falung Gong m.m. konsekvent brutalt slogs ner och eliminerades av statsmakternas polisstyrkor.

Samtidigt övade Kina påtryckningar mot Nobelkommittén i Norge för att denna ***icke*** skulle ge fredspriset i år till kinesiska oppositionsledare i exil som Wei Jinsheng och Wang Dang. När fredspriset därefter tilldelades "Läkare utan gränser" var Dalai Lama en av de första att gratulera detta heroiska och beundransvärda internationella läkarteam.

I oktober rapporterades det genom China Freedom News Association, som anförde kontakter inom polisen i provinsen Gansu i Kina som källa, att ett fordon hade transporterat bort ett lik från Lanzhoufängelset (för mycket farliga politiska fångar) till ett krematorium i de sydliga förorterna. Det märkliga med detta lik hade varit, att det rapporterades ha tillhört ett litet utmärglat barn som påminde om den 11-e Panchen Lama, världens yngsta politiska fånge. Härav drogs den slutsatsen, att det var detta barn, den 11-e Panchen Lama, som hade dött i fångenskap. Kina har dementerat uppgifterna.

Den blott 10-årige Panchen Lama hämtades av kinesiska myndigheter från hans hem och bortfördes till okänd ort. Även hela hans familj isolerades och bortfördes och har ej hörts av sedan dess. Ingen vet något om Panchen Lama i hans fångenskap, då Kinas tystnad om saken alltid har varit total.

Enligt kinesisk statistik har det hittills förekommit 400 miljoner kirurgiska ingrepp på kvinnor inom Kinas gränser (alltså även i Tibet och Turkestan) för forcering av födelsekontroll. Kina hävdar att detta barnbegränsningsprogram (genom bl.a. 100 miljoner tvångsaborter och tvångssteriliseringar) har varit fullständigt frivilligt från kvinnornas sida och att inget tvång någonsin har förekommit. Det kan man ju från myndigheternas håll lugnt hävda, när så många av dessa 100 miljoner tvångssteriliserade och -aborterade kvinnor begått självmord efter operationen. Många miljoner av dessa tvångsåtgärder för att stoppa barnafödandet har ägt rum efter 1985.

Sydafrikas nye president Mbeki har vägrat träffa Dalai Lama när denne besöker Sydafrika. Vem som helst annars skulle beteckna det som en ära att få träffa denne världens främste andlige ledare, men Sydafrika bröt 1998 med Taiwan för att därpå ingå handelsavtal med Kina. Nelson Mandela hade ingenting emot att träffa Dalai Lama 1996, men president Mbeki vill tydligen inte ta risken att misshaga Kina, som hårt har kritiserat Israels talman Avraham Burg för att denne träffade Dalai Lama under dennes besök i Israel.

Hittills i år har 1864 tibetaner flytt över Himalaya från sitt hemland Tibet, som sedan 50 år är "vänskapligt och fredligt" ockuperat av Kina, efter att denna makt för 50

år sedan "befriade" Tibet från all dess frihet.

56% av alla världens kvinnliga självmord äger rum inom Kinas gränser. Statistiskt är det omkring 500 kvinnor om dagen som begår självmord inom Kina. Enda anledningen är statens påtvingade aborter och steriliseringar.

Kinesiska miniatyrer.

Kina har problem. Det har Kina alltid haft. Men de har alltid tilltagit i takt med att Kinas makt och folkmängd har tilltagit. Men i stort sett är symptomen och problemen de samma som de alltid har varit. Genom att Kina är folkmängdsmässigt världens största land förekommer lidandet här i större utsträckning än i något annat land. Katastrofer förorsakade av torka och översvämningar, ofta alternerande med varandra, får apokalyptiska proportioner och tycks inträffa ständigt allt oftare. Redan på 20-talet konstaterades tilltagande problem med översvämningar och torkperioder till följd av den lavinartade skogsavverkningen. Inte på 70 år hade Kina lärt sig någonting av den saken, när de följdenliga naturkatastroferna på 90-talet blev de värsta någonsin. Västerlänningar som stannar tillräckligt länge i Kina för att i någon mån lära känna landet förvånar sig över proportionerna av den oerhörda tragik som tycks utspela sig överallt. Det händer att tiotals miljoner människor dör utan vidare till följd av någon översvämning eller annan naturkatastrof, och västerlänningen frågar naivt: "Kan det verkligen vara sant?" Det är alltid sant.

Under senare tid har även de politiska problemen tilltagit lavinartat. Fastän den kinesiska regeringen förfogar över världens största armé beter den sig allt oftare som om den utstod en belägring. Arbetslöshetsmassor översvämmar ibland städerna med demonstrativa folkvandringar, landsbygden avfolkas alltmer och försvinner in i megastäderna där de bidrar till arbetslösheten, svälten och slummen, brottsligheten ökar lavinartat främst i Shanghai och Peking medan regeringen slår ner på Falun Gong och spärrar in dess medlemmar i sinnessjukhus för att de inte gjort någonting utom gymnastiska rörelser. Under 1998 lär det ha förekommit 60,000 svåra demonstrationer och upplopp organiserade av "fiender till staten". De statliga industrierna rostar sönder och bidrar till nya arbetslöshetsmassor, och i Öst-Turkestan blir den muslimska gerillan allt bättre organiserad i sina terrorattacker mot kineser med bomber i parker och på bussar. De lär ha uppställt som mål att på lång tid utrota alla kineser ur Öst-Turkestan. Även i Tibet har det uppstått en ny gerilla som dock mest ägnar sig åt att hjälpa flyktingar över gränsen till Nepal och Indien.

I Shanghai och andra megastäder växer maffiorna lavinartat, och somliga av dessa lär ha som ambition att förslava Kina genom att upprepa "Opiumkrigets" framgångar från 1840-talet – det lär vara läge för det nu.

Följande dialog utspann sig på hög diplomatisk nivå bland några ministrar:

"Vad anser ers excellens om situationen?"

"Jag tror att någonting kommer att hända."

"Ja. Men när?"

"I sinom tid."

Mañana på kinesiska. Så lär man alltid ha löst alla problem i Kina – aldrig på något annat sätt.

Göteborg 25.1.2000

Fakta i fallet Karmapa.

Detta är en komplicerad historia, men vi ska försöka göra den så enkel som möjligt. Den 17-e Karmapa, som flydde från Tibet till Kina nu i januari, är överhuvudet för Tibets äldsta sekt, och hans reinkarnationer går längre tillbaka i tiden än Dalai Lamas. Den gamle 16-e Karmapa dog 1981 i landsflykt i Chicago, och hans efterträdare den 17e, född 1985, erkändes både av Dalai Lama *och* Kina 1992. Detta är unikt. Men en av den 16-e Karmapas närmaste lamor i Chicago, Shamar Rinpoche, en mycket betrodd man, fann och utkorade en annan Karmapa i Sikkim 1994, som installerades i Karmapas eget kloster Rumtek i Sikkim i Indien, som han (den 16-e) själv byggt 1959 efter sin landsflykt från Tibet och som tros vara det rikaste klostret i Indien med tillgångar på 1,2 miljarder dollar. Det finns alltså två Karmapas, båda är erkända och etablerade, och ingen av dem kan egentligen påstås vara sannare än den andra. Tyvärr har detta resulterat i ibland bitter fiendskap mellan de olika Karmapas anhängare mot varandra, vilket är både barnsligt och dumt och vilket buddhister om några borde ha kunnat höja sig över frestelsen för. Frågan är nu hur den tibetanske Karmapa kommer att tackla denna fråga. Förhoppningsvis gör han det inte alls. Anledningen till hans flykt från Tibet var den, att varken lärare från Indien tilläts resa till honom för att fortsätta utbilda honom eller han själv till Indien för att läras av dem. Han är 15 år och behöver mer än någonting annat vidareutbildning inom sin religion och filosofi för att kunna utöva sitt viktiga värv som överhuvud för Tibets äldsta sekt.

Det är bara att önska honom lycka till.

Göteborg 17.2.2000.

Vindhästen.

'Vindhästen' är den tibetansk-buddhistiska bönevimpeln, en liten flagga med tryckta böner på, som hängs ut i vinden för att dess färgglada böner skall sväva ut och föra sitt budskap över hela världen. Man ser dem överallt i hela Himalaya, och så fort man ser dem vet man att det finns tibetanska buddhister i närheten. Det är alltid en glädje att se dem, ej endast för att de är så färgglada och dekorativa, utan även för att man vet hur positiva de är med sina glada budskap.

'Vindhästen' är även namnet på den första tibetanska spelfilmen. Den har filmats utanför Tibet med i huvudsak tibetanska skådespelare, men även kinesiska skådespelare förekommer, och båda språken talas. Den berättar om aktuella

förhållanden i Tibet under den kinesiska ockupationen. Dolkar är en ung framgångsrik tibetansk sångerska, som väcker positivt gehör hos kineserna. En kines blir hennes älskare, och han vill hjälpa henne med hennes karriär, så att hon skall få sjunga i media över hela Kina. Han ser till att hon blir upptäckt av en hög kinesisk kommunist, och därmed är hennes lycka gjord.

Samtidigt hemsöks ett nunnekloster av en poliskår, som beslagtar alla klostrets bilder på Dalai Lama. En nunna ertappas med att ha gömt undan en bild på Dalai Lama. Hon får en hård upptuktelse, men detta meningslösa förtryck går henne så djupt till sinnes, att hon tillsammans med två andra nunnor på Barkhor helt spontant genomför en demonstration och ropar ut *"Free Tibet!"* Genast kommer kinesiska politruker från ingenstans och griper de tre nunnorna. De förs till Drapchi-fängelset, kinesernas Gestapo-högkvarter, där de försvinner. Samma kväll ringer en fängelsevakt till nunnans familj och ber dem komma och hämta henne. Hon är medvetslös och svårt skadad. Kineserna vill bli av med henne innan hon dör.

Hon är kusin till Dolkar, och det är Dolkars familj som får ta hand om henne. Hon och Dolkar har haft en gemensam barndom, och Dolkar minns nostalgiskt den ljuva tiden innan kineserna kom och vände upp och ner på hela deras idylliska tillvaro. Samma kväll skall hon sjunga i etern i TV. Hon ställer upp, men när hon skall börja kan hon inte få ett ljud över läpparna. Hon kan inte längre sjunga Maos pris och ära och andra sånger till det kinesiska kommunistpartiets och dess befrielsearmés eviga lov.

Därmed blir hon misstänkt av partiet, och de utspionerar hennes familjeförhållanden. Samtidigt har hennes kusin den skadade nunnan lyckats berätta sin historia, hur hon blev misshandlad i fängelset, hur hon vädjade till den tibetanska vakten och påtalade för honom att de var av samma blod och att de därför egentligen tänkte samma sak om kineserna, varpå han nästan slagit ihjäl henne med ett järnrör i huvudet.

Dolkars bror, en missnöjd dagdrivare, har under tiden fått kontakt med några västerländska turister, av vilka en flicka kan tala tibetanska. De lyckas få henne med sin videokamera till hemmet, och hon filmar nunnan och får henne att berätta sina upplevelser i videon.

Men kinesernas kameror har uppfångat broderns samröre med turisten. När flickan skall lämna Tibet beslagtas hennes kamera. Nunnan dör av sina skador, men familjen är inte dummare än att de är mycket medvetna om att hela deras tillvaro är hotad: det kan bli razzia när som helst. De beslutar därför samtliga, Dolkar med, att fly till sin hemby långt i väster.

Precis när de har lämnat hemmet genomför kineserna en grundlig razzia. Familjen är räddad, men de kan aldrig mer återvända till Lhasa, Dolkars karriär är inte att tänka på, och även hennes kinesiska älskare är kompromitterad och hans liv och karriär förstörda. Och nunnan är död.

Den amerikanska turistens videofilm får hon aldrig med sig ut ur landet, men hon kan ta med sig historien.

Filmen är mycket primitivt gjord, den distribueras endast på videofilm, den

tekniska kvalitén är klart undermålig, men ändå är den gripande och levande och framför allt dramatisk. Den återspeglar inte bara tibetanernas betryckta ställning i Tibet utan får även fram hur kineser har det där och till och med hur tibetaner bär sig åt som är i kinesernas tjänst. Prägeln är närmast dokumentär, vilket bara höjer och levandegör ännu mera den ytterst realistiska dramatiken.

Det finns hopp trots allt.

På inbjudan av Svenska Tibetkommittén fick vi hit Jamyang Norbu, en veteran från gerillakriget i Mustang mot kineserna och en av grundarna av Tibetan Youth Congress, utom att han i många år varit verksam inom exilregeringen i Dharamsala. Hans budskap var i princip följande:

Det finns anledning till optimism. Kinas politiska kurs är för närvarande närmast självmordsinriktad. Det har definitivt misslyckats i sitt femtioåriga försök att utrota det tibetanska folket med deras kultur, historia och religion. Världen håller på att vakna upp inför det kinesiska försöket att utplåna en nation, dess identitet och historia. Rättfärdigheten i den tibetanska saken är lika självklar som den kinesiska kommunistiska regimens totalfiasko.

Seminariets tema var våld kontra icke-våld. Den andra huvuddeltagaren var Katrin Goldstein-Kyaga, tibetolog vid universitetet i Stockholm och gift med en tibetan. Det paradoxala var, att medan Jamyang Norbu, en veteran med mångårig erfarenhet från hjärtat av konflikten, förespråkade icke-våld och med beundransvärd konsekvens företrädde en konstruktiv attityd, så visade Katrin Goldstein-Kyagas forskningsresultat på nödvändigheten av mera drastiska metoder.

Det var emellertid Jamyang Norbu som visade kursen och hade kartlagt de farofyllda vattnen. Problemet Öst-Turkestan med dess våldsamma undertryckande av muslimska rebeller, från vilket land inga nyheter någonsin når västerländska media, gjorde sig påmint genom sin brist på uppmärksamhet. Ett av de senaste åren brisserade 20,000 bomber runtom i Kina, många av dem utan känd anledning, troligen utlösta genom ren desperation av frustrerade arbetslösa. Fastän det är förbjudet invandrar hundratals miljoner lantbrukare in till städerna, då priserna på deras produkter är för låga och de därför tvingas söka bättre jobb i städerna, som inte finns. Denna situation är helt utom myndigheternas kontroll. Den ekonomiska krisen fördjupas, och Kina är beroende av import av säd för att överleva. Korruptionen sprider sig lavinartat särskilt inom bankväsendet. Och så vidare.

Så det är bara att fortsätta jobba. Information, demonstration och protester är medlet, som särskilt torde vara effektivt på ekonomiska områden. De flesta regeringar vet mycket litet eller ingenting om vad som egentligen pågår i Tibet och Kina. De måste bli informerade, och den hårda valutan heter Fakta, Fakta och mera Fakta.

Göteborg 22.5.2000

Brev från Bihar.

"Ursäkta min långa tystnad. Som du vet är livet aldrig lätt här i Bihar, och det blir ständigt svårare. Det är inte svårt att utveckla en 'Kali-mentalitet' och se fram emot de yttersta dagarna, särskilt nu under torrperioden, när allt liv och framtiden beror av den kommande monsunen, den ständiga osäkerheten, som ingen vet om den kommer att uppskjuta domedagen eller inte.

Jag har inte sett Johannes på mycket länge. Han är alltid upptagen uppe bland bergen och kommer aldrig mer till Bodhgaya. Han var nyligen i Ryssland tror jag, vilket ytterligare torde höja hans svårighet att komma ner till slätterna. Alla tibetaner och skandinaver känner sig främmande här i Indien utom kanske i bergen, där Johannes har utvecklat en lika stark motståndskraft mot kyla och höga höjder som vilken tibetan som helst, medan jag föredrar slättlandet, där jag föddes, och där jag som buddhist känner mig lika främmande i detta kaotiska och religiöst anarkistiska Indien som vilken tibetan som helst här nere på slätterna. Jag antar att vi alla känner oss främmande inför denna turbulenta tidsålder.

Vad som oroar mig är att sakernas tillstånd blir sämre, särskilt för oss buddhister, mera särskilt för tibetanerna, och allra mest för tibetanerna i Tibet. Kineserna håller på att vinna kampen men på ett sätt som ingen hade kunnat ana. De håller på att förlora rent politiskt, ekonomiskt och materiellt. Deras armé är inte anpassad till Tibet och kan inte underhållas och försörjas där: hundratusentals soldater håller ständigt på att gå en långsam hungrande och frysande död till mötes. Vi vet inte hur många kinesiska soldater det är som helt enkelt har försvunnit ut i ingenstans där i bergen och bort från all statistik, obegravda, helt glömda och utan någon möjlighet till någon upprättelse någonsin. De är de största förlorarna. Tibetanerna tycker sig känna igen dem i alla de flugor, som aldrig fanns i Tibet innan kineserna kom. Om den tunna militära livlinan till armén i Tibet klipps av, så är en halv miljon kinesiska soldater utlämnade åt de grymma bergen i Tibet. De kinesiska nybyggarna, som finansieras av Kina för att kolonisera Tibet, kan inte stå ut med livet där. De vill bara komma hem igen innan de dör, vilket många inte klarar. Även de är övergivna av sin regering, betalda av sina herrar för att försvinna och förgås i Tibet, där ingen tibetan vill ha dem. De är också stora förlorare. Om de överlever har de ändå förverkat sina liv. Och hela detta fåfänga företag att offra människor för en omänsklighet kostar Kina mer än vad det har råd med, och bankerna närmar sig allmän bankrutt.

Men det finns ytterligare en front, och det är den mest viktiga och farliga. Det är mentaliteten. Vad kineserna för med sig in i Tibet, vad de har uppfostrats till och praktiserar är hat. De för med sig våld och hat till Tibet, och deras största energi går åt till att hata tibetanerna utan anledning, bara för att de måste leva i Tibet. Och detta hat smittar av sig på somliga tibetaner. Det finns många tibetaner som (tillsammans med uigurerna i Öst-Turkestan, som är ännu ivrigare,) ser fram emot den dag då de får rensa hela Tibet (och Öst-Turkestan) från kineser. De ser fram emot att få genomföra en

rättvis etnisk rensning av motsatt slag mot den kinesiska. Naturligtvis måste vi förstå dem, kineserna har ju mördat miljoner tibetaner och uigurer och kommit undan med det, så varför skulle de inte få sitt straff? Men tibetanerna ser inte den stora faran i detta: deras sinnen har infekterats av det kinesiska hatet. När de ger efter för ett sådant hat, som utsåtts av kineserna, så har de förlorat kampen. Det vore det yttersta nederlaget. Även om kineserna lämnar Tibet, (vilket de mycket väl en dag kan göra,) om de drar tillbaka sin armé och lämnar alla tibetanska angelägenheter åt tibetanerna, så vore en sådan seger värdelös om tibetanerna tog ut någon form av hämnd.

Detta är vad jag bekymrar mig för i det tibetanska problemet som buddhist. Och det enda jag kan göra är att bedja att detta aldrig må hända, att tibetanerna aldrig må anamma och ge efter för det kinesiska hatet.

Kanske någon hör min bön.

Kim, en Bihari buddhist.

Fotnot. Bihar är den fattigaste delen av Indien med den högsta kriminaliteten, där även buddhismens heligaste plats *Bodhgaya* ligger, och varifrån Kim räknar sitt ursprung, en vän och medarbetare till oss (mig och Johannes B. Westerberg) sedan 1992. *red. anm.*

Över gränsen.

Smygande om nätterna, gömda under dagarna,
nådde vi snöbergen efter tjugo dagar.
Fortfarande låg gränsen på flera dagars avstånd.
Den hårda terrängen fick oss att försmäkta.
Över oss flög ett bombplan,
mina barn skrek till av fasa,
jag gömde dem i mitt sköte.
Utmattning skar sönder mina lemmar,
men mitt sinne varnade mig....
Vi måste gå vidare eller stanna och dö.
En dotter här, en son bredvid mig,
en baby på ryggen,
vi nådde till slut isens vidder.
Vi kröp över många monstruösa berg,
vilkas dödsfiltar ofta övertäckte andra resenärer.
Mitt i de vita dödsfälten
skakades våra falnande själar
av åsynen av en grupp ihjälfrusna kroppar.
Blod hade sprutat över snön.
Militärerna måste ha upptäckt dem.

Vårt land har tagits av de röda drakarna.
Vi bad till Yishin Norbu
med hopp i våra hjärtan,
med bara böner på våra läppar,
utan någonting att äta;
med endast is att släcka vår törst med
kröp vi vidare natt efter natt.
En natt klagade min dotter över att hennes fot brann.
Hon snubblade men reste sig igen på sitt frostbitna ben.
Sargad och skuren med djupa blodiga sår
vacklade hon och vred sig i plåga.
Nästa dag var båda hennes ben angripna.
Belägrad av döden runt omkring mig
var jag försvarslös som moder.
"Amala, rädda mina bröder.
Själv stannar jag här och vilar."
Tills jag inte längre kunde se hennes försvinnande gestalt,
tills jag inte längre kunde höra hennes döende klagan,
såg jag mig ständigt om tillbaka i tårar och förtvivlan.
Mina ben bar mig, men min själ stannade hos henne.
Långt senare i exilen kan jag fortfarande se henne
vinka sina frostbitna händer emot mig.
Äldst var hon, men bara i tonåren.
Det måste ha varit svårt för henne att lämna sitt hem.
Jag tänder varje natt mitt ljus för henne,
och hennes bröder deltar i mina böner.

– *Tenzin Tsundue, 1999, övers. från engelskan.*

–

Yishin Norbu är ett annat namn för Dalai Lama.
Amala är tibetanska för 'moder'.

Hertig Larson av Mongoliet.

Denne originelle svensk är väl tämligen bortglömd idag, fastän han egentligen borde framstå som en lika intressant och framför allt mera sympatisk koryfé än Sven Hedin, som han kände, beundrade och samarbetade med. Han hette egentligen Frans A. Larson och fick redan som pojke ett stort intresse för Mongoliet. 1898 kom han dit första gången och kom att leva och verka där i 35 år. Han var mycket god vän med den siste mongoliske kejsaren, som han livfullt skildrar i sin bok *"Mongoliet – och mitt liv bland mongolerna"* i alla dennes sympatiska svagheter och lekfulla leverne. Han dog 1924

efter att under sina sista år plågsamt ha bevittnat hur kommunisterna förstört hans land. Det var han som gav Frans A. Larson titeln Hertig av Mongoliet.

Hertig Larson framstår som en liten finurlig man med stor vidblick för det mänskliga. Han följde med Sven Hedin på dennes expedition genom Centralasiens värsta öknar, men värdefullast i hans bok om Mongoliet är allt det som han berättar om hästar. Mongolerna är kanske historiens främsta hästexperter, de erövrade ju en gång halva världen från hästryggen, och Hertig Larson gör deras hästkunskap och –erfarenheter full heder. Han förstår att uppskatta ett primitivt stäppfolks särart och kunskaper genom deras intima samröre direkt med naturen, vilket det kan sägas vara hans insats och mission att väcka medvetenhet om och respekt för bland "civiliserade" folk som glömt bort att de faktiskt helt och hållet enbart är beroende av naturen, den natur som de flesta nu för tiden ägnar sig åt att av ren dumhet föröda.

Tibetnyheter.

I den kinesiska barnbegränsningskampanjen ingår numera även fostermord, såsom dödliga kemiska injektioner i ett fosters hjärna, tvångsabort efter nio månaders havandeskap, abort genom införande av elektriska batonger i moderns vagina, med mera sådant. Nästan 20% av alla tibetaner kan nu vara färdigt steriliserade för livet. En kvinna berättade, att i hennes by var 70% av alla kvinnor över 18 år steriliserade. I ett distrikt steriliserades 308 kvinnor under bara 22 dagar.

Allt detta förnekar Kina, som fortsätter komma undan med sin hemliga folkutrotning, som följt samma principer under 50 år utan att någon reagerat, allra minst alla de krafter som håller kommunist-Kina om ryggen, främst mäktiga marknadskrafter i Amerika.

Doktor Sun utfärdar en varning.

Låt er inte luras. Kina menar aldrig vad hon säger, och det enda hon säger är en formel av lögner ämnade att dölja hennes verkliga avsikter. Hon invaderade Tibet 1950 i den enda avsikten att ta hand om hennes bergsrikedomar utan att ha den minsta tanke till övers för det tibetanska folket. Sedan den framgångsrika ockupationen av Tibet 1950 har Kina konstant genomfört alla sina planer, rövat alla rikedomar i Tibet, undertryckt tibetanerna och gradvis tagit över landet mer och mer med den målinriktningen att ha alla tibetaner utrotade eller steriliserade och den tibetanska buddhismen bara bevarad som medel till att lura turister med. Sedan 1950 har kineserna bara pratat snällt om tibetanerna och deras religion och hävdat, att vad de gjorde var enbart för tibetanernas egen välfärd, predikat tolerans och frihet, medan de i verkligheten har praktiserat folkmord ända sedan 1956, som de aldrig har dämpat eller saktat ner utom tillfälligt och endast för att senare trappa upp det igen och öka förtrycket. Kina har alltid haft bara en

politik i Tibet: att slå sönder och överta. Det var inte en vacker politik, varför de alltid bemödat sig om att maskera den bakom lögner och ursäkter.

I själva verket är kineserna skräckslagna, ty de vet att de håller på att tappa greppet. Eller gäller det bara de kinesiska kommunisterna, då majoriteten av folket är oskyldigt och inte vet vad det härskande partiet håller på med? Men hela det kinesiska folket är medskyldigt till vad deras regim gör, eftersom de lyder regimen.

Ett särskilt karaktärsdrag har dominerat varenda kommunistregim i världen ända sedan Lenin, genom Stalin och Mao, genom Pol Pot och Milosevic. Det karaktärsdraget är renodlad ondska. De har alla varit fullt medvetna om sin ondska, de har praktiserat ren ondska och varit fullt medvetna om allt det onda de har gjort. När Stalin, Mao, Pol Pot och Milosevic genomförde sina folkmord var de fullt medvetna om vad de gjorde, och det är även de kinesiska kommunisterna. När de talar om fred, hävdar sin generositet, pekar på sina framsteg, predikar mänskliga rättigheter och talar om sin välgörenhet har de bara mord i tankarna. Så låt er inte luras, som de ryska bönderna av Lenin och Stalin, som de kinesiska bönderna av Mao, som hela världen av Pol Pot och Milosevic, och som judarna av nazismen och Hitler. Det är viktigare att överleva än att lyssna till politiker, ta dem på allvar och tro dem. De misstar sig alltid medan endast individuellt tänkande leder rätt.

Kina hävdar att de har härskat över Tibet i 700 år och att de bara återtagit sin egen egendom. Men före det besegrade Tibet Kina med det resultatet att Tibet och Kina träffade en överenskommelse för alla tider som gick ut på att de skulle lämna varandra i fred. Men Kina har alltid brutit alla sina avtal och försökt omskriva och förfalska historien, eftersom kinesiska regeringar aldrig har haft någonting annat att stödja sig på än lögner.

Och hur var det med de 6000 kloster och tempel som Kina lade i aska tillsammans med 60% av alla böcker på det tibetanska språket? Hur var det med de 1,2 miljoner tibetaner, en femtedel av hela den tibetanska befolkningen, som kineserna mördade med berått mod? Där har ni historia som aldrig får glömmas.

Känn igen ondskan när du ser den, ty annars kan du aldrig skydda dig mot den.

(Doktor Sun är aktivt engagerad i olika rörelser för frihet och demokrati i Kina, som exempelvis den förbjudna fackföreningsrörelsen, Falun Gong-rörelsen, alla förtryckta kristna och buddhister och den tilltagande oron och missnöjet bland alla Kinas förfördelade bönder.)

Därmed har kapitlet om Tibet endast inletts.